הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · יד אפרים

יד אפרים על שלחן ערוך
אורח חיים

רבי אפרים זלמן מרגליות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד אפרים על שלחן ערוך אורח חיים

רבי אפרים זלמן מרגליות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-אפרים-על-שלחן-ערוך-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 9
סימן ב 12
סימן ג 13
סימן ד 14
סימן ח 15
סימן ט 17
סימן י 18
סימן יא 19
סימן יב 22
סימן יג 23
סימן יד 23
סימן טו 23
סימן כה 25
סימן כז 27
סימן כח 29
סימן כט 31
סימן לב 31
סימן לד 38
סימן לו 38
סימן לח 40
סימן לט 40
סימן מ 41
סימן מב 42
סימן מג 42
סימן מו 42
סימן נג 44
סימן נד 45
סימן נה 46
סימן נו 46
סימן נח 47
סימן סא 47
סימן סג 47
סימן סה 48
סימן סו 48
סימן סט 49
סימן ע 49
סימן עא 49
סימן עב 49
סימן עג 50
סימן עד 50
סימן עה 52
סימן עו 53
סימן עז 53
סימן עט 54
סימן פב 54
סימן פג 54
סימן פז 58
סימן צ 59
סימן קא 59
סימן קב 61
סימן קד 62
סימן קח 62
סימן קיד 63
סימן קכג 64
סימן קכד 64
סימן קכה 65
סימן קכז 65
סימן קכח 66
סימן קלב 67
סימן קלה 67
סימן קלז 67
סימן קמ 67

סימן קמד 69
סימן קמז 69
סימן קמט 69
סימן קנג 70
סימן קנד 73
סימן קנח 73
סימן קנט 75
סימן קס 80
סימן קסב 83
סימן קסה 85
סימן קסז 87
סימן קסח 90
סימן קע 90
סימן קעד 90
סימן קעז 91
סימן קעח 93
סימן קפז 93
סימן קפח 94
סימן קצב 95
סימן קצג 95
סימן קצד 96
סימן קצו 96
סימן קצז 97
סימן קצט 97
סימן רב 97
סימן רג 100
סימן רד 101
סימן רח 104
סימן רט 107
סימן רי 107
סימן ריא 108
סימן רטז 109
סימן ריז 109
סימן ריט 110
סימן רכ 110
סימן רכג 110
סימן רכה 110
סימן רלב 111
סימן רלה 111
סימן רלו 111
סימן רלט 111
סימן רמ 111
סימן רמב 112
סימן רמג 113
סימן רמד 117
סימן רמה 119
סימן רמו 123
סימן רמז 128
סימן רמח 134
סימן רמט 134
סימן רנ 137
סימן רנא 137
סימן רנב 140
סימן רנד 142
סימן רס 143
סימן רסא 143
סימן רסה 143
סימן רסז 143
סימן רסח 147
סימן רסט 147
סימן רעא 147
סימן רעג 150
סימן רעו 150
סימן רעז 151

סימן רעח 152
סימן רעט 152
סימן רפ 153
סימן רפא 154
סימן רפב 155
סימן רפד 155
סימן רצא 155
סימן רצב 155
סימן רצה 156
סימן רצו 156
סימן רצז 157
סימן רצח 157
סימן רצט 158
סימן שא 158
סימן שב 158
סימן שג 159
סימן שד 160
סימן שה 160
סימן שז 160
סימן שח 162
סימן שט 164
סימן שיא 164
סימן שטו 164
סימן שטז 164
סימן שיז 164
סימן שיח 165
סימן שכה 166
סימן של 166
סימן שלד 169
סימן שלה 171
סימן שלח 172
סימן שלט 172
סימן שמ 172
סימן שמה 173
סימן שמז 173
סימן שמח 173
סימן שנ 173
סימן שנא 175
סימן שנב 175
סימן שנג 177
סימן שנד 177
סימן שנה 177
סימן שנו 177
סימן שנח 177
סימן שסב 178
סימן שסג 178
סימן שסד 182
סימן שסה 182
סימן שסו 185
סימן שסז 186
סימן שסח 186
סימן שע 187
סימן שעא 187
סימן שעב 187
סימן שעג 188
סימן שעד 188
סימן שעה 189
סימן שעו 189
סימן שעז 190
סימן שפ 190
סימן שפא 190
סימן שפב 191
סימן שפו 192
סימן שפז 192

סימן שפח 192
סימן שצו 192
סימן שצח 192
סימן תא 193
סימן תד 193
סימן תה 193
סימן תח 194
סימן תט 194
סימן תטז 194
סימן תיז 195
סימן תיח 195
סימן תכב 195
סימן תכה 195
סימן תכט 196
סימן תלא 196
סימן תלב 196
סימן תלג 199
סימן תלד 201
סימן תלה 203
סימן תלו 203
סימן תלז 206
סימן תלח 207
סימן תלט 209
סימן תמ 210
סימן תמא 212
סימן תמב 213
סימן תמג 214
סימן תמד 215
סימן תמה 216
סימן תמו 219
סימן תמז 221
סימן תמח 224
סימן תנ 225
סימן תנא 225
סימן תנב 227
סימן תנג 227
סימן תנו 227
סימן תנז 228
סימן תנח 228
סימן תס 228
סימן תסא 228
סימן תסב 229
סימן תסג 230
סימן תסז 230
סימן תסח 235
סימן תסט 235
סימן תעא 236
סימן תעג 237
סימן תעו 237
סימן תעז 237
סימן תעט 238
סימן תפא 238
סימן תפג 239
סימן תפד 239
סימן תפה 239
סימן תפו 239
סימן תפז 239
סימן תפט 240
סימן תצג 240
סימן תצז 240
סימן תצח 240
סימן תקא 241
סימן תקה 242
סימן תקו 244

סימן תקז 251
סימן תקח 252
סימן תקט 253
סימן תקיב 253
סימן תקיג 253
סימן תקיד 254
סימן תקטו 255
סימן תקטז 255
סימן תקיז 255
סימן תקיח 255
סימן תקכז 256
סימן תקלד 257
סימן תקלו 257
סימן תקלח 257
סימן תקמ 257
סימן תקמה 257
סימן תקמט 258
סימן תקנ 258
סימן תקנא 259
סימן תקנב 265
סימן תקנג 265
סימן תקנד 266
סימן תקנו 268
סימן תקנז 269
סימן תקנח 269
סימן תקנט 269
סימן תקס 272
סימן תקסב 273
סימן תקסג 274
סימן תקסו 274
סימן תקסז 274
סימן תקסח 275
סימן תקעב 277
סימן תקעג 277
סימן תקעה 277
סימן תקעו 277
סימן תקפ 277
סימן תקפא 278
סימן תקפב 279
סימן תקפג 279
סימן תקפד 279
סימן תקפה 280
סימן תקפו 281
סימן תקפז 288
סימן תקפח 288
סימן תקפט 289
סימן תקצ 289
סימן תקצא 292
סימן תקצו 292
סימן תקצז 293
סימן תר 293
סימן תרד 293
סימן תרה 294
סימן תרו 295
סימן תרז 295
סימן תרח 295
סימן תרי 296
סימן תריא 296
סימן תריב 297
סימן תריג 297
סימן תריד 298
סימן תרטז 298
סימן תריז 298
סימן תריח 298

סימן תרכא 299
סימן תרכב 299
סימן תרכג 299
סימן תרכד 299
סימן תרכו 299
סימן תרכז 301
סימן תרכח 302
סימן תרכט 304
סימן תרל 304
סימן תרלא 307
סימן תרלב 308
סימן תרלג 310
סימן תרלה 310
סימן תרלו 311
סימן תרלז 311
סימן תרלח 312
סימן תרלט 313
סימן תרמ 315
סימן תרמא 317
סימן תרמה 318
סימן תרמו 318
סימן תרמז 318
סימן תרמח 319
סימן תרמט 319
סימן תרנא 319
סימן תרנב 322
סימן תרנג 322
סימן תרנח 322
סימן תרסה 323
סימן תרע 323
סימן תרעא 324
סימן תרעב 325
סימן תרעג 325
סימן תרעו 326
סימן תרפא 327
סימן תרפב 327
סימן תרפד 327
סימן תרפו 328
סימן תרפז 328
סימן תרפח 329
סימן תרפט 331
סימן תרצ 332
סימן תרצא 333
סימן תרצב 334
סימן תרצג 334
סימן תרצד 334
סימן תרצה 335
סימן תרצו 335
סימן תרצז 336

סימן א

א **סעיף א** בש"ע גם בהצנע לכת לכאורה ר"ל שיעשה בצנעה לקיים מה שאמרו והצנע לכת כו' וע' בסוכה דף מ"ט ע"ב וברש"י שם. אך בשל"ה בקונטריס עשר"מ איתא גם בשבתו בביתו ובשכבו כו'. נראה קצת שמפרש שר"ל שאף בשעה שהוא בביתו בהצנע יהיה לכתו עם ה' אלהיו וכמ"ש בסימן ב' אע"פ שהוא בחדרי חדרים לא יאמר מי רואני כו' אך מ"ש בהצנע לכת לא משמע הכי:

ב **בט"ז ס"ק ב'** ע' בפירש"י בתהלים שמשם לקוח לשון הטור בזה:

ג **שם** כמו לקדושת ישראל. כמו הוא ט"ס וצ"ל כלומר כו' ומ"ש לקדושת ישראל ר"ל מדת כ"י שהיא הקדושה שלהם ושכינתו בתוכם ועיין בפ"מ ולא מחוור ועכ"פ אף אם נגיה תיבת לקדושה ולכתוב במקומו ולכנסת מ"מ מלת כמו הוא ט"ס וצ"ל כלומר לכנסת ישראל אך לפענ"ד מלת קדושה נמי א"ש:

ד (**במ"א ס"ק ד'**) הלילה לי"ב שעות. ר"ל שאחר שעברו י"ב שעות הלילה הוא נחשב ליום בחורף ובקיץ הוא להיפך והיינו לענין חצות דאחר שעברו ששה שעות מתחל' הלילה הוא זמן חצות. ואא"ז בת"ש אין דעתו כן ע"ש ועי' מ"ש בסימן מ"ז וע' בבכור שור ברכות שכתב בשם לקוטי האר"י שזמן חצות בין בקיץ ובין בחורף באמצע חשכת הלילה והוא ז"ל הסכים עמו דלא כשערי ציון. אך בס' שלמי צבור הביא בשם הרב הק' האליף מהו' שלום מזרחי שערבי זצ"ל שכ' כי בג"ע היום והלילה שוים שהזמן הוא אחר שש שעות מי"ב שעות הלילה שהוא אחר ב' שעות מחצות היום כשהחמה בראש כל אדם שאז הוא חצות היום בודאי בכ"מ בג"ע ובכל האקלימים כנודע כי בג"ע היום והלילה שוין בקיץ ובחורף ומשיתחילו לנטות צללי ערב עד תשלום י"ב שעות אז הוא ודאי חצות לילה ממש כי בחורף הלילה י"ב שעות מתחלת היום. ומסופו כמו ב' שלישי תוספות בקירוב מסוף הלילה וכנזכר בזוהר ויקהל כו'. וכן היה הזמן הקרבן תמיד של בין הערבים מכי יצטו צללי ערב בין בחורף ובין בקיץ ואע"פ שבקיץ משנטו צללי ערב עד שקיע' החמה יש יותר מו' שעות אותו הזמן העודף על שש שעות הוא מתחלת הלילה הבאה וכן בחורף להיפוך באופן שאחר שש שעות מי"ב שעות הלילה כנ"ל אז הוא חצות לילה כו' ותיכף ומיד יתגבר כארי לקום משנתו ויזהר מאד שלא יעבור חצות לילה ממש והוא ישן כי אז הוא טעים טעמא דמותא כו' ואפי' ישן אחר חצות אחר שיאמר הברכות והתיקון חצות אין בכך כלום ולא שלט עליו רוח מסאבא ולא טעם טעם דמותא אחר שנתעורר בחצות להמשיך המוחין לז"א כו' ע"ש כי האריך עוד באמרי נועם. וכן כ' הגאון בעל שב יעקב וע' בשערי תשובה בזה בשם תשובות אחרות:

ה (**סעיף ה**) ומנחה ושלמים ותודה בכלל כדאיתא בזבחים תודה אקרי שלמים. וכ"כ אא"ז בת"ש ס"ק ח' וע"ש דאע"ג דתודה הוא על נס מ"מ אף בלא נס מתנדבים דנס בכל יומא איתא:

ו (**במ"א ס"ק ז'**) כתב הבחיי כו' הבחיי לא כ"כ על פרשת עקידה רק על מה שאמרו חז"ל כל העוסק בפ' העולה כו'. והענין שהוא מתכוון בביאור הפרשה על איזה ענין היא רומזת. כי מתוך זה יתגלו עיני שכלו ויבין נפלאות מתורת הקרבנות ומזה ישתדל יותר בתורה ובמצות ויהיו עונותיו נמחלים לו כאלו הקריב קרבן ואין לומר שיהיה הכוונ' שיהגה ויגרוס לשון הפ' כו' וכיוצא בזה אמרו כל האומר תהלה לדוד כו' הכוונה כי מתוך מה שיתבונן במה שיורו הפסוקים ואל מה שירמזו. אז יכיר ויבחין נפלאות תמי' דעים. ומתחזק לבו באמונת ה' ובעבודתו. ובזה יירש חיי עולם הבא עכ"ל הבחיי. ולכן נראה שצריך לציין על תיבת ופ' העולה:

ז **ס"ק י"א** א"כ נראה שיש לומר כמו לבא בנדבה כצ"ל:

ח (**שם**) אא"כ בשנטמא וא"כ לא מיקרי נדבה לענ"ד יש לתמוה דבין בחטאת ובין באשם מ"מ השתא מיהא לא נדר בנזיר ולא נתחייב קרבן וע"כ לא אמרינן אלא היכא שיכול לנדב אותו קרבן עצמו כגון עול' ושלמים שפיר יכול לומר יה"ר דהוי נדב להקריב משא"כ מזה שאין הקרבן בעצמו בא בנדבה אם לא כשנודר בנזירות וזה יודע בעצמו שלא נדר בנזירות ומה לי כשאינו יודע אם חטא או שלא נדר בנזירות. ולכן נראה דודאי אין הכוונה שיכוון ביה"ר לאשם נזיר אלא דס"ל כיון דאפשר שיתכפר לו איזה חטא ע"י קרבן אשם שגרם לו נדבת לבו שפיר שייך לומר יה"ר כו' כאלו הקרבתי אשם כגון באשם נזיר דע"י הקרבתו מתכפר מקופיא על חטא אחר שבידו ומ"מ עיקר הקרבן בא על נדבת לבו שנדר בנזיר ואח"כ נטמא באונס וכה"ג דממילא נתכפר בו איזה חטא אחר ולכן שייך לומר יה"ר כו' כאלו הקרבתי אשם ע"י נדבת לבו ועי"ז מתכפר לו חטא אשר שיש לו מקופיא משא"כ בחטאת א"א לומר כן דשאר חטאת אינו יכול לגרום אותם על נדבת לבו ורצונו כי אם ה' אנה לידו איזה חטא. וחטאת נזיר כיון שאינה באה לכפרה אין חטא מתכפר בו כלל וזה כוונת הגאון המפורסם מוהר"ר יצחק מפוזנא ז"ל:

ובמה שהקשה המג"א דהא חטאת בעי ידיעה בתחלה ואא"ז בת"ש כתב דאשם נמי בעי ידיעה בתחלה והאחרונים האריכו בזה. לענ"ד לק"מ דלענין שמא אינו מחוייב כלל א"ש שלא יאמר כיון שאינו בא בנדבה אבל בדרך תנאי אינו מעכב מה שהוא מחוסר ידיעה דאמירה זו אינה צריכה כל התנאים והפרטים האמורים בחטאת דהא אינה הקרבה ממש רק שאומר ענין הקרבה ומתפלל שיעלה לרצון לכפר עליו אשר חטא וא"כ מה בכך

שלא נודע דמ"מ החטא לא יתכפר לו אלא שכך גזרה חכמת התורה שלא יקריב חטאת בלי ידיעה וזה אינו בא להקריב קרבן בלא ידיעה רק אומר הפרשה ומבקש רחמים שאם חטא אלא שלא נודע לו שמ"מ קולר העון תלוי בצוארו תעלה לו אמירה זו כאילו נודע לו להקריב הקרבן כדינו שאז היה מתכפר בו כדין כן יתכפר לו עכשיו ע"י מחשבתו הטובה שחשב שאם היה יודע מתחלה והי' רשאי להביא קרבן היה מביאו וכמש"ל בשם הבחיי תחשב לו מחשבה זאת כמעשה דהיינו כאלו הודע אליו חטאתו והי' מחויב להביא קרבן כנלענ"ד:

ט **ס"ק י"ב** יש מגיהים ובתפלת המנחה כ"ע מודים דתמיד קודם לקטורת כדאיתא ביומא. אבל פרשת מנחה י"ל אחר קטורת כצ"ל. ובאמת אם יגיה כן אינו מדוקדק מ"ש דלא כע"ש דהא הע"ש באמת כ"כ לחלוק על דברי הש"ע שכ' תמיד ואח"כ קטורת וע"ז כ' בע"ש ולי נראה שאין הסדר כן אלא תמיד ואח"כ מנח' ואח"כ קטורת ע"ש והכי הו"ל להמג"א למימר ובע"ש כתב די"ל מנחה קודם כו' ואין נראה דהא אביי כו' ולישנא דלא כע"ש משמע שנמשך לדבריו הקודמים שמזה מוכח דלא כע"ש וכן הוא ברוב המקומות במג"א ונלע"ד לפרש דהנה באמת צריך ליתן תבלין בדברי הע"ש דלמה מקדים פרשת מנחה לקטורת ומ"ש בע"ש וע' ברמב"ם הלכות תמידין לא מצאתי דבר ובודאי אין חולק שהקטרת הקטרת היו קודם למנחה והוא ש"ס ערוך. ונראה דהע"ש ס"ל ג"כ דמה שאנו אומרים פרשת תמיד הוא נגד אברים ואף שקטורת קודמין לאברים מ"מ אמרינן פ' תמיד תחלה שהוא מין זבח. וא"כ כיון דבלא"ה אין אנו אומרים כסדר הקרבה בבה"מ ממילא דיש לסמוך פ' מנחה לפרשת התמיד שהמנחה ג"כ היא שייך לקרבן משא"כ הקטורת. ואף שהקטורת קודמים למנחה מ"מ הא בלא"ה אין אנו אומרים כסדר דאל"כ היה צריך לאומרו קודם תמיד ג"כ כאשר הוא באמת הגה' מיי"נ. ולפי מ"ש המג"א דאמירת הפרשה הוא נגד דם התמיד ממילא שהאמירה הוא כסדר ההקרבה וא"כ פשיטא שאין לשנות הסדר וי"ל קטורת קודם מנחה ולכן אחר שהכריע המג"א שהוא כנגד דם התמיד כתב דבמנחה כ"ע מודו שתמיד קודם משום דאיתא ביומא דקטורת של בין הערבים בין אברים לנסכים ועכ"פ האמיר' צריך להיות כסדר ודלא כע"ש שכתב דמנחה קודם לקטורת והיינו משום דס"ל דפ' התמיד נגד האברים והאמירה שלא כסדר דז"א אביי הוה מסדר כו' דם התמיד קודם לקטורת וקטורת לאברים ואברים למנחה. וממ"נ אם הפ' נגד אברים יש להקדים הקטורת קודם לפ' התמיד ג"כ אבל מ"מ אין לומר שלא כסדר א"כ באמת הכפרה בדם ושפיר אמירה שלנו כסדר ודו"ק:

ומה שצ"ע בזה לפע"ד כיון דהמג"א וע"ש מיירי מן המנחה שהיו מקריבין עם תמיד

של שחר איזה פ' מנחה יש כאן דפ' מנחת נסכים שבשלח לך אינה ענין למנחת התמיד כלל ע"ש ובמ"ש אא"ז ת"ש ובמנחת התמיד היא אמירה באותו פ' של קרבן התמיד גופו דקאמר ועשירית האיפה סולת למנחה ועיין בש"ס דיומא שם וברש"י שם ופשיטא שאינו עולה על הדעת שיפסיק בפ' קודם ועשירית האיפה ויאמר פ' קטורת באמצע הא ודאי ליתא. וצ"ע:

סימן ב

א **בט"ז ס"ק א'**) אי אפשר להזהר כו' בענין פשיטת חלוקו כו' ואין יכול להזהר בכיסוי כו' כצ"ל:

ב (**סק"ד**) בין ד"א לפחות מד"א כו' כצ"ל:

ג (**במ"א ס"ק ב'**) וע' באה"ע סימן כ"ג כצ"ל. ר"ל שם בסעיף ו' כתב דעתה מכסין ערוות' במרחץ ולכך מותר לרחוץ עם אביו ע"ש ומצאתי פ"מ שהגיה ג"כ כמ"ש אלא שמפרש כוונתו על ס"ד לענין לאחוז באמה כו' ולענ"ד ז"א שאין זה רק אגב גררא וכבר הראה מקום לסי"ג רק על עיקר מילתא קאי דהיינו לענין עולה מן הרחיצה שמכסה וע"ז הביא מאה"ע. ובנתיב חיים כתב שצ"ל ועיין בע"א די"ב ואין נלענ"ד:

ד (**סק"ו**) ומדת חסידות אפילו פחות מד"א. דעת הב"ח אפי' שגם ד"א אינו רק מדת חסידות ומג"א לא הביא דבריו בזה לפי שהד"מ מפרש שדעת הב"י דבד"א אפי' איסורא נמי וכן נראה דאל"כ למה נקט ד' אמות כלל ודוחק לומר כמ"ש הב"ח דרבותא נקט דאף בתוך ביתו אסור הליכה מועטת כזו ע"ש. אמנם קצת נראה לדקדק מל' הש"ע דלענין קומה זקופה נקט ל' אסור ולענין ד"א כתב ולא ילך כו' משמע דלענין הילוך ד"א ליכא איסורא וגם הב"ח דקדק כן מדלא כתב בש"ע שיכסה ראשו. ולפ"ז משמע דפחות מד"א אפי' מדת חסידות ליכא דאל"כ לא הו"ל להזכיר ד"א וכמו שסתם לענין קומה זקופה והב"ח שכ' דאיכא מדות חסידות אפי' בפחות מד"א היינו על פי ספר היראה וספר המורה שלא הזכירו ד"א ע"ש ולכן הביא המג"א דבריו בלשון ומדת חסידות אפי' בפחות מד"א לומר דבד"א אפשר דאפי' איסורא נמי איכא ובפחות מד"א ג"כ יש לחוש למדת חסידות ועיין במחזיק ברכה שהאריך בזה:

ה (**שם**) והע"ש לא עיי' סימן צ"א סק"ד כצ"ל ובדגול מרבבה איתא להגיה קנ"א סעיף ו' וז"א ועיין בא"ר שתמה ג"כ על הע"ת מסי' צ"א אך לפענ"ד המעתיק מגליון הגאון ז"ל טעה והיה סבר שהגאון מגיה זה וליתא רק ציון בעלמא ומראה מקום הוא שגם בסי' קנ"א סעיף ו' נזכר מזה שלא ליכנס לבה"כ בראש מגולה:

ו **סק"ז** איתא בשבת דקצ"ב כו' ולכאור' נראה שהוא ט"ס וצריך לומר קנ"ב דשם איתא דמנעלוהי ברגלוהי בר אינש ואע"ג דסוף דברי מגן אברהם דימכור מה שיש לו כו' הוא מל' הש"ס בשבת (דף קנ"ט בש"ס איתא ימכור קורות ביתו כו' אך מכללא משמע ממילא דימכור מה שיש לו וכן העתיק רש"י ז"ל בפסחים דף קי"ב לעולם ימכור אדם מה שיש לו ע"ש) מ"מ יש לומר דתרוייהו איתנייהו וצריך להגיה. איתא בשבת דף קכ"ט וקנ"ב אלא שבאמת הך דדף קנ"ב צדוקי אמר זה לריב"ח ואדרבה שם איתא דחזו לריב"ח דלא הוי מסיים מסאני. (ובאמת צ"ע על ריב"ח היכא עביד הכי ומכ"ש לפי מה דאיתא בפסחים דף קי"ג ע"ב שבעה מנודים לשמים וא' מי שאין לו מנעלים ברגליו ואפשר דאקראי בעלמא הוי משום אבילות או שעלה נימי ברגליו וכה"ג) ומש"כ המג"א מהמדרש פ' מצורע הוא עפ"י הד"מ בשם א"ז אך שם נראה דהמדרש לא מיירי ממנעלים רק לענין כסות הגוף. ומ"ש ולא ילך יחף כו' הוא מילתא באנפי' נפשיה וצ"ע:

ז **ס"ק ח'** אפי' במקום שא"צ להתרחק (שם) ר"ל שגוף הדין מוצאו מהגמ"י ושם מבואר זה שאפי' בבהכ"ס שלנו שהם בבית כו' והביאו בד"מ ע"ש. וראיתי מי שהגיה סוף ס"ק דלעיל ד"מ ומפרש דמ"ש בס"ק זה שם קאי על הד"מ שהזכיר בס"ק שלפני זה וליתא דבד"מ לא הביא כלל משבת וגם אין נזכר בדבריו הך דלעולם ימכור כו' וגם הא דמייתי בד"מ מא"ז שהוא מנודה למקום אינו בע"פ דף קי"ב רק בדף ק"י. אך מ"ש מהמדרש נראה שלקוח מהד"מ מ"מ בשביל זה אין להגיה כלל והך שם שכתב בס"ק זה פשוט הוא שהוא כמ"ש דקאי על מקום מוצא של דין וכן נמצאו במגן אברהם כ"פ:

סימן ג

א (**מג"א ס"ק ז**) הראש למערב יש שכתבו להגיה למזרח והוא טעות כי באמת דעת הרמ"ע שיהי' הראש למערב. אך מהר"ח בפע"ח כתב שהראש למזרח וסי' לדבר ממזרח אביא זרעך כו':

ב (**סק"ח**) בשמאל דהיינו בימין דעלמא כצ"ל:

ג **ט"ז ס"ק ט'** אלא שהבית יוסף כ' בס' מ"ג שאסור לקנח בימין כו' יש לומר כוונתו דבשלמא לפי מה שכתב כאן לא יקנח יש לומר דהוא לכתחלה לבד ולפיכך באיטר ס"ל דמקנח בשמאל של כל אדם כדי לצאת ידי הטעם הד' ואפשר דמקנח באיזה שירצה כיון דלאינך טעמים יש לו לקנח בימין כל אדם דהיינו שמאל דידיה. אבל לפמ"ש הב"י סימן מ"ג שאסור כו' דהיינו שיש איסור בדבר א"כ הו"ל לבאר איטר במה מקנח ועל איזה טעם יש לסמוך לכך צריך לומר דאף לטעם הד' שפיר הוא מקנח בימין של כל

אדם דהיינו שמאל דידיה ולכך סתם הדברים שאין לקנח בימין דגם האיטר אין לו לקנח במה שהוא נקרא אצלו ימין ועיין בא"ר ועיין בדברי אא"ז הגאון בבכור שור בברכות דף ס"ב מ"ש לפרש דברי הט"ז והמשבצות הביא דבריו אלא שנחסר שם בדפוס תיבת וכצ"ל. וכתב בבכור שור שכוון למה שאמר בסי' מ"ג כו' ע"ש. והנלע"ד כתבתי בפירוש דברי הט"ז:

ד (**ס"ק יב**) ולא משמע כן באה"ע כצ"ל:

ה (**שם**) ופסק להחמיר שאין מבואר מי הוא הקרוי. כצ"ל:

סימן ד

א **במג"א ס"ק ד** כשרים וכו'. ויש מוחקים ציון סעיף קטן זה. וכן נלענ"ד שהוא ס"ק א' עם סק"ג וכוונתו דלכך מגיה הרמ"ה לקמן סי' ק"ס דשם מיירי מדין מים פסולים ובאלו י"א דלא מברך עלייהו. אבל דין כלי וכח גברא שהוא אינו מוזכר בסימן ק"ס רק בסי' קנ"ט מזה לא מיירי המחבר דזה אינו מעכב ומברך לכ"ע:

ועיין בפ"מ ס"ק ג' שנדחק בזה וליתא ואפשר שאין צריך למחוק כלל רק להוסיף תיבת כו' והך ד' עם תיבת כשרים מלה אחת וכצ"ל בסי' ק"ס דכשרים כו' אבל כלי כצ"ל ורצה לומר דעל אותן המים שפסולים לנטילת ידים לסעודה המוזכרים בסימן ק"ס. בזה כתב בכאן דכשרים כו'. ור"ל דאין לברך (ודפוס חילקו הד' ועשו מזה ציון לעצמו וליתא). דאע"ג דכשרים מ"מ מעכב קצת. אבל כלי וכח גברא אין מעכב כלל בדיעבד ומברך. וראיתי מי שמגיה אפילו כלי כו' והוא טעות. דפשיטא דכלי וכח גברא קיל טפי. דאפילו מאן דקפיד אמיא שלא לברך מ"מ בכלי וכח גברא מברך כמו שהראה מקום לסעיף ז' ופשוט דמה שכתב שם היינו אפילו למ"ד במים פסולין לא מברך ע"ש. שוב ראיתי בבאר היטב ונראה שמגיה גם כן במגן אברהם על הדרך שכתבתי ע"ש:

ב **סעיף ז'** בכל הדברים ר"ל אפילו כלי וכח גברא נכון להקפיד בזה משא"כ מים פסולין גרע טפי דלא מברך עלייהו כדלעיל סעיף ל' ועל זה כתב רמ"א ומיהו אין מעכב כו' רצ"ל דאף שהמחבר כתב שיש להקפיד בכל הדברים מ"מ אין זה כי אם היכא דאפשר אבל אם אי אפשר אינו מעכב הן מה שפסול מחמת כלי או מחמת כח גברא. אבל במים פסולים דסימן ק"ס יש להקפיד אף בדיעבד דלא אפשר ויש לחזור אחר כשרים כיון די"א דלא מברך עלייהו:

ג (**במ"א ס"ק יב**) והוכיח כן מתשובת הרא"ש שכתב במשכים ללמוד צריך לברך ענט"י אע"ג דלא תקנו לברך כ"א לק"ש ולתפלה וללמוד אין צריך אע"כ דלא פלוג רבנן:

ד **מ"א ס"ק כה** דלעולם מברך ענט"י ר"ל גבי מטביל ידים והיינו משום דעל טבילת ידים לא צונו א"כ גם על נקיות ידים לא צונו וכמו שאין לברך במנחה דסגי בנקיות לחוד כמו כן אף בשחרית אין לברך בנקיות עפר והמחבר למד כן מהרא"ש דאזיל לשיטתו דס"ל דאף במנחה מברך משא"כ לדידן דעיקר כהרשב"א כמש"ל:

ה (**שם ס"ק כח**) בחמלה רבה תיבת בחמלה יש לומר באתנחתא. כי רבה אמונתך אין להפסיק ביניהם והוא מן הכתוב חדשים לבקרים כו' שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר בבוקר. וטעות הוא ביד האומרים בנשימה אחת ומפרידין בין תיבה רבה ובין אמונתך:

סימן ח

א **ס"ק י"א** כיון שאין החזקה בטבע י"ל שתיקן הציצית תדע בהא רובא עדיף מחזקה כדאמרינן בר"פ האשה בתרא ואפ"ה ברובא דתלי' במעשה לא אזלינן בתר רובא וכדאמרינן פ"ב דבכורות כו' כצ"ל:

ב **שם** ואם תמצא לומר בא עליה כו' דבריו צ"ע והארכתי בזה בתשוב'

ג **שם** בד"ה עד שיפסקו כולן אינו מדוקדק דאם נשתייר כדי עניבה אפילו נפסקו כולן כשר ואם לא נשתייר כדי עניבה אפילו בחוט אחד שנפסק כולן דהיינו שנפסקו שני ראשין אחד מצד זה ואחד מצד זה פסול אפילו להרא"ש כמבואר בסימן י"ב ואפשר שט"ס וצ"ל דס"ל דלא מפסלו אף שיפסקו כולם ור"ל דמ"מ כשר בנשתייר כ"ע ולשמא יפסק ולא נשתייר כ"ע לא חיישינן משא"כ לדידן אם נחתכו גם ראשיה אף שנשתייר כדי עניבה פסול דמחמרינן כסברת ר"ת הלכך יש לחוש להצריך בדיקה. וע"ש בלשון הרא"ש שהביא הב"י שכתב וז"ל ועוד דציצית אינו נפסק בקל והעולם רגילין לתקנם אף קודם שיגיעו לידי פסול כו' ע"ש:

ד **שם** וכ"מ בב"ח כאן ובסימן ש"א סעיף י"ז וגם כתב כו' ור"ל דבסימן ש"א בטור סעיף י"ז כתב הב"ח שמותר לצאת בשבת דמוקמינן אחזקתיה וע"ש:

ה **ט"ז ס"ק ט'** ספ"ג שאכלו לענין טבילה כו'. צ"ע דאין הנידון דומה דהתם א"א בענין אחר משא"כ כאן שיכול להמתין וללבוש אחר נטילה לא שייך גברא לא חזי. וראיתי במשבצות שרוצה ליישב ע"ש וצ"ע. ואפשר דהכוונה דלכאורה לפמ"ש הב"י משמע דאע"פ שעבר הזמן שהיה יכול לברך מברך על מה שיקיים אח"כ וכדמייתו מתפילין. לזה קאמר דאין צריך לזה דאפילו תימא דבכה"ג אין לברך על מה שיקיים אח"כ. מ"מ בזה שאז גברא לא הוי חזי א"כ לא מיקרי עבר הזמן שלא היה בידו לברך ושפיר מברך

על קיום המצוה שאח"כ וע"ז מייתי מטבילה דלא מיקרי עבר הזמן לענין חיוב הברכה כיון דאכתי גברא לא חזי והכי נמי דכוותה כנלע"ד:

ו **ט"ז ס"ק י'** דגבי אכילה שייך קבע כצ"ל:

ז **מ"א ס"ק י"ד** הוי כמו שסח באמצע הסעודה שא"צ לברך אך אם הסיח בנתיים הכריעו האחרונים דיש לברך לכן יזהר כל אדם שלא ישיח בנתיים כמ"ש סימן רט"ו ור"ס קס"ו כו' כצ"ל ור"ל דשם כתב שלא לשוח כדי שלא יגרום ברכה שא"צ ומכ"ש בזה דלדעת קצת פוסקים אין לברך כלל ואפשר דהך ולכן יזהר כו' על מקומו יבא רק מ"ש עמ"ש סי' רט"ו וסי' קס"ו צ"ל בסוף ס"ק זה כצ"ל דאסור לגרום ברכה שא"צ וכמ"ש סי' ר"ט ור"ט קס"ו:

ח **שם ס"ק י"א** דהוי הפסק לענ"ד יש לומר דהתם לא תליא מלתא בהפסק רק דתיכף בעינן שלא יהא שהיה בין סמיכה לשחיטה אבל בהפסק לא איכפ' לן כלל ואפי' סח ביניהם ולכך הוכיחו דשיעור השהיה הוא כ"ב אמות דלא מיקרי תיכף משא"כ לענין הפסק שפיר י"ל דהילוך הוי הפסק כמו שיחה וכה"ג:

ט (**סק"ב י"ב**) רק אם לא ידע בזה שזזו כצ"ל:

י (**שם**) בהבנת הב"י כצ"ל:

יא (**מ"א ס"ק ט"ז**) לפימ"ש לעיל מיניה דברי מהר"מ כו' ר"ל דשם הביא דברי הרא"ש דס"ל כל שהפסיק בין הטליתות אע"פ שלא היה היסח הדעת צריך לברך ורוצה להשוות דעתו עם מהר"ם דמשמע מדבריו דאע"פ דהפסיק בתפלה ובהליכה לביה"כ לא היה מברך רק מפני שהוצרך להסיח הא מחמת הפסק לחוד לא היה מברך ע"ש וע"ז כתב התה"ד והיה נראה דדוקא בעודו לבוש אינו חייב לברך אא"כ הסיח דעתו אבל פושט את זה ורוצה ללבוש אחר מתחייב אפילו לא הסיח את דעתו ומפרש המג"א את כוונתו דבזה שפיר ס"ל למהר"ם דההפסק מיעוט אע"פ שלא הסיח כיון שפושט טליתו ג"כ אז ע"י ההפסק וע"י שפשט מיחשב כהסח הדעת משא"כ בש"ע דקי"ל דאם הפסיק בלא"ה צריך לברך וא"כ ע"כ דמיירי בלא הפסק אז מחמת הפשטה לא אמרינן דהוי כהסח הדעת כך הוא כוונת המג"א אמנם לפענ"ד אין זה כוונת התה"ד דשם כ' דהרא"ש ומהר"ם לא פליגי ומ"ש הרא"ש בלא הפסק ר"ל בלא הסח הדעת וע"ז כתב דנראה דדוקא בעודו לבוש כו' וא"כ מאי קשיא על דברי מהר"ם וכן הרא"ש דמצרכי הסח הדעת היינו עודו לבוש כו' א"כ הרא"ש לא מיירי שהיה שם הפסק אחר ואפ"ה קאמר התה"ד דאם פשט חייב לברך אפי' לא הסיח ע"ש בתה"ד ולפ"ז א"ש דברי רמ"א בזה ומ"ש המג"א דהא התה"ד סיים שם דבתשובת הר"ח לא משמע הכי לפענ"ד דעת הרמ"א מ"מ ס"ל לתה"ד

עיקר להך סברא. דהרי בכתבים סי' ק"ך כתב ונ"ל ראיה מהא דכתב האשר"י בהלכות ציצית דמי שפשט טלית זו וחוזר ומתעטף טלית אחר צריך לברך. וכתב הטעם משום דחייב לעשות ציצית בכל בגדיו כו' ע"ש. הרי מבואר דס"ל לתה"ד דס"ל הך סברא לדעת הרא"ש. וא"כ פשיטא דלא שבקינן דברי הרא"ש משום משמעות הלשון דהר"ח אבל דברי תה"ד הם תמוהים בעיני שלא נמצא כן באשר"י דאם פושט צריך לברך רק שכתב דאם לובש טלית קטן וכשמתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך ושם מיירי בעודו עליו רק מטעם ההפסק שהיו ביניהם דהתם קאי אעובדא דר"י רמי תכלתא וכו' וכתב דמיירי שלא פשט כסות לילה ולבש עליו הגלימא בצפרא ובירך עליו וע"ז כתב ומכאן ראיה כו'. רק שתה"ד בסי' מ"ה דבפסקים מדעתיה דנפשיה כתב דהי' נראה דדוקא בעודו לבוש כו' וכמו שהעתקתי לעיל אבל אין זה לשון הרא"ש כלל והתה"ד בכתבים סימן ק"כ מדייק מלשון זה הא כשמתעטף באותו טלית עצמו כו' נראה שמפרש מ"ש הרא"ש וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול היינו שפשט הט"ק וע"ז כתב אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלא הפסק כו' רצה לו' שאינו פושט אחד מהם אלא לובשן זה על זה ואפשר שזה ג"כ כוונתו בכתביו ומ"ש והיה נראה לי דדוקא בעודו לבוש כו' לפרש דברי הרא"ש אתי. אבל אין זה במשמע וכבר כתבתי דודאי הרא"ש לא מיירי כלל בפשט אחד ע"ש וקרוב בעיני שתה"ד בכתביו אגב חורפיו ושוטפו רהיט לי' דברי הרא"ש ונתחלפו לו בדברי עצמו בפסקיו וצ"ע (בט"ז ס"ק טו) והב"י תמה עליו ממ"ש הרא"ש כצ"ל:

סימן ט

א (**במ"א ס"ק א**) וצמר אילים ר"ל צמר אלים שהוא זכר של רחלים ג"כ בכלל צמר הרחלים הוא:

ב **ס"ק ג**' דוקא משי פוטר. ועיין בב"ח שחושש לדעת הגמיי' בשם מהר"ם דצמר ופשתים דוקא פוטר בשאר מינים והיינו דוקא בזמן דאיכא תכלת וגם של משי אין לעשות בשל משי דבעל העיטור ס"ל דהכנף מין כנף אפתיל תכלת דלבתרי' קאי דהיינו שיהיו הלבן מין כנף וממין תכלת דוקא שהוא של צמר וא"כ אין זה רק בבגד צמר אבל שאר מינים אין תקנה כ"א בצמר ופשתים יחדיו. וא"כ שאר מינים אין בהם תקנה בזה הזמן דליכא תכלת:

ג **ס"ק ד** חוטין של צמר ר"ל בנידון דהרדב"ז שהשתי של צמר כו' יטיל של צמר דאע"פ שהערב משי הא נוהגין לעשות גם למשי צמר:

ד **ס"ק ה** ועיין בהרא"ש בשם בעל העיטור כצ"ל ור"ל טלית שחיובו מדאורייתא בעי להטיל צמר צבוע לבן ובשיראין ס"ל דאין חיוב רק מדרבנן. הלכך סגי אף בפשתן לחוד ע"ש דאשר"י דמפרש דאם אין לו תכלת מטיל לבן היינו לבן של צמר דוקא שהוא ממין תכלת. אבל לבן של פשתן לא רק דשיראין שהם מדרבנן לר' נחמן לדידיה אמרינן או צמר או פשתים דבדרבנן מפטרי בכל שהוא:

ה (**שם**) לא בעי דאפטרי כצ"ל:

ו **סק"ז** וברמב"ם פרק כ"ו מהלכות ממרים כצ"ל:

סימן י

א **סט"ז ס"ק א** דלא תימא. דודאי אי ליכא רבויא אע"ג דודאי מצד הסברא אמרינן שאף בעלת ה' מטעם שיש בכלל ה' ד' מ"מ אי אפשר לחייב יותר מד' ציצית דהא קאמר גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אלא שאנו אומרים שאע"פ שהטלית יש לה יותר חייבת כיון שעכ"פ ארבע יש כאן אבל מ"מ אין לעשות ציצית יותר מארבע אף בבעלת ה' וא"כ הוה ס"ד כיון דעכ"פ אין לעשות ציצית יותר מד' א"כ גם כנפות אין לעשות יותר דלא אזלינן בתר סברא דיש בכלל ה' ד'. דהא עכ"פ אין לעשות ציצית יותר מד' מחמת זה שהרי לא נזכר בתורה רק לעשות ציצית בארבע כנפות הבגד וא"כ איכא נמי סברא לעשות כנפות כמספר הציצית לכן כתב רחמנא רבויא דאשר תכסה לאשמעינן דבעלת ה' חייבת והיינו לומר דאזלינן בתר סברא שיש בכלל ה' ד' וממילא לענין הציצית כדקיימא קיימא שאין נעשות יותר מארבע ציצית כפשטא דקרא שאין לעשות יותר רק על ארבע כנפות ואין חילוק בין אם הכנפים ארבע או יותר:

ב **ס"ק ט'** אפילו חתך שניות כשר בראשונים כצ"ל:

ג **ט"ז ס"ק ט'** לכשרותם ע"י חיתוך האחרים כו' לא הבנתי דהא בשעת עשיית האחרונים פסולין היו כיון דאכתי לא פסקינהו לקמאי ואיך יחזור לכשרות אחר שיחתוך הראשונים אלא ע"כ כיון דבבל תוסיף קאי לא מיקרי מעשה כלל ועיקר העשי' כשחתך הראשונים א"כ מכ"ש שאם חתך לבתראה דכשר בקדמאי דעשיות בתראי לאו מעשה כלל וכ"ש הוא דהא בתרא נעשה בפסול ואפ"ה הם חוזרים ונכשרים ומכ"ש קדמאי שנעשה בהכשר. וכן דעת המג"א בס"ק. ואפשר לו' דבחתך האחרונים לא מתכשר בראשונים דהוי נראה ונדחה דאין חוזר ונראה משא"כ בחתך הראשונים דכשר באחרונים דהוי דחוי מעיקרא דעדיף מנראה ונדחה דדחוי מעיקרא חוזר ונראה ואע"ג דגם דחוי מעיקרא

איבעיא הוא וע"כ טעמא משום דהוא בידו כמבואר בסי' תרמ"ו וסי' תקפ"ו ובמג"א וא"כ נראה ונדחה נמי כמבואר שם י"ל דהכא שדחאו בידים גרע טפי בנראה ונדחה וצ"ע:

ד (**שם**) במטיל על מוטלת ומר' זירא הוקשו על רבא שהתיר ר' זירא במטיל כצ"ל:

ה **מ"א סקי"ג** אם היה כו' מזה נראה כמ"ש המג"א בסי' י' ס"ק י"ג שאין לתחוב הציצית בהכנפות ע"ש ובאמת מ"ש הד"מ לדחות מבן ציצית הכסת נלע"ד דעיקר החשש מחמת הציצית שלפניו כיון שהבגד העליון הוא ארוך והציצית ברגלים תרמסנה ונפסקו בכל עת משא"כ הציצית של בן הכסת שהיו נגררים לאחוריו אין חשש רק מפני בני אדם הבאים מאחוריו שידרסו ברגליהם עליהם ובזה אין חשש כי עיניהם הרואות הציצית ולא ידרסו עליהן וגם לפי המבואר שם שהיו נגררות ע"ג כסתות לפירש רש"י שלא היה הולך רק ע"ג כלי מילת ומסתמא לא היה הולך עליהן רק הוא בלבד אם כן פשיטא דלק"מ וגם בלא"ה לא הבנתי קושייתו מבן ציצית הכסת שהוא עשה כן ואם הוצרך לתקן היה מתקן אבל מכל מקום היה טליתו עשויה כדרך טליתות שלנו שאם רוצה מגביה על כתיפו ואין נגררין כלל אבל בבגד העליון שהוא ארוך לכבוד י"ל דלא חייבה תורה ביון שנפסקין בכל עת ודרכיו דרכי נועם כמו שכתב הב"י כנלע"ד ליישב דעת הב"י בזה. ובאלי' זוטא כתב דבן הכסת היו לו בגדים לאין מספר ובכל פעם היה לובש אחר לע"ד זה אינו דהרמ"א ס"ל כיון דלהב"י התורה פטרה בגד כזו שציצותיו נגררין לא חילקה תורה בין עשיר שיש לו להחליף למי שאין לו להחליף ואם כן לחנם הטיל ציצית במקום פטור. ובזה נדחו ג"כ מ"ש שהיו נגררין ע"ג כסתות דמ"מ אם איתא דהתורה פטרה דוחק לומר שהוא הקיל ציצית בבגד פטור. אך מה שכתבתי שיש לדחות בלא"ה הוא נכון:

סימן יא

א **סעיף ד'** ברמ"א היינו החלק) נראה דר"ל דלא תימא דכאן נמי פירוש גדיל כמו בעלמא דהיינו שמתחלה גודל ואורג סביב החוטין בחוט אחר מבחוץ מלבד השמונה ואח"כ כורך בחוט הארוך על אותו הגדיל אלא כאן ר"ל החלק מהציצית כו' דהיינו כמות שהוא חלק בלא גדיל וארוגה לסביביו וקרי ליה גדיל על שם סופו דאחר שיכרוך עליו הוא קרי גדיל ובש"ע הנדפס עם ספר עולת התמיד ליתא להא כלל ע"ש נראה שאינו מהרמ"א ואפשר שהוא מבעל מג"א וכן משמע לקמן ס"ק י"ט ע"ש ומשם משמע דלא כמו שכתבתי לקרות החלק בקמץ כ"א בפשטות בצירי ולכן יותר נראה להגיה החלק מהציצית שאינו ארוך וצ"ע:

ב (**במג"א ס"ק ה'**) והבדק הבית כתב והתוספות פרק התכלת כצ"ל:

ג (**מ"א ס"ק ח**) משום הקשירה כו' רצה לומר לפי שעושין קשרים בגדיל הגדיל מתקצר קצת:

ד (**בט"ז ס"ק ה**) היה קודם הגזיל' שטוה כצ"ל:

ה (**במ"א ס"ק יג**) אפי' בקשר א' הוי חיבור כו' והא דבעינן קשר אחד עכ"פ משום דאל"כ אינו מתקיים כדפריך בשבת פרק כלל גדול והו"ל כתוכף תכיפה אחת שאינו חיבור משום שאינו מתקיים כך ולפיכך א"ש הא דפריך במנחות דהא קי"ל התוכף תכיפה אחת אינו חיבור כיון שאינו מתקיים עד שיקשור ומוכח מכ"ש דקשר אחד עכ"פ מדאורייתא ולא בעי לאקשוי בסתם כמ"ש המג"א מקודם דהא קי"ל דאינו חיבור עד שיקשור דזה אינו דהא אין מפורש בשום מקום במשנה דבב' תכיפות צריך שיקשור רק דמסברא אמרינן הכי כיון דבתכיפה אחת כיון שאינו מתקיים כך לא הוי חיבור ה"ה בב' תכיפות ולא קשר כלל. אבל התי"ט בריש פרק כלל גדול כתב להוכיח מגמרא כהברטנורה. דבתופר שני תפירות שצריך שיקשור חייב גם משום קושר בשבת וא"כ מוכח דגם בב' תכיפות צריך קשר גמור וא"כ מתניתין דכלאים דמחלק בין תכיפה אחת לב' תכיפות מיושבת כדעת הרא"ש ע"כ לומר דתכיפה אחת אף אם קושר ב' קשרים אין איסור כלאים וא"כ קשה על הש"ס דקאמר נ"מ דקשר העליון כו' הא קי"ל דתכיפה אחת אינו חיבור דלמאי דנקיט תכיפה אחת אף קשר לא מהני וע"כ דכוונתו דאי קשר העליון דאורייתא א"ש דעושה ב' נקבים דהיינו ב' תכיפות ומהני הקשר. א"כ לאיזה ענין נקט כלל הא דקי"ל התוכף כו' הכי הוי ליה למימר הא דקי"ל דאין חיבור בכלאים אף בב' תכיפות עד שיקשור אבל תכיפה אחת מאן דכר שמי' דאם לא היה רק תכיפה אחת אף אם קשר עליון דאורייתא לא א"ש להתוי"ט דבתכיפה אחת לא מהני אלא ע"כ דלהתוי"ט לא ילפינן כלאים משבת כלל דאף דבשבת צריך שיקשור אף בב' תכיפות מ"מ בכלאים לא צריך קשירה כלל כדעת הרמב"ם ועכ"פ בקשר אחד סגי כדעת הרא"ש לדינא ולא מטעמי'. דהרא"ש יליף משבת ואיהו לא ס"ל הכי ועכ"פ בב' תכיפות אין צריך יותר מקשר אחד לכ"ע וזה שכתב המג"א ויוצא לנו מזה דלכ"ע בב' נקבים וכו'. ואפשר עוד שמן אבל בתוי"ט עד ויוצא לנו מזה צריך לרשום בו ב' חצאי עיגולין ומ"ש ויוצא לנו מזה דלכ"ע בב' נקבי' כו' ר"ל בין דלדעת הרמב"ם ובין לדעת הרא"ש והתוי"ט י"ל דס"ל ג"כ כהרמב"ם דלא ילפינן כלאים משבת וע' בט"ז בי"ד סי' שי"ן ס"ק ג' דלהרמב"ם צריך לחלק בין כלאי' ובין שבת ע"ש וע"ש בס"ק ד' שכתב לחלק להרא"ש דהתם שקושר שני בגדיו ביחד לא מהני קשירה לחוד. משא"כ שקושר חוטין בבגד ע"ש. אלא שלא הזכיר דברי הגמרא שמביא המג"א בזה:

ו **סעיף י"ד** (בש"ע שם ברמ"א) במ"ש הרמ"א היינו גודלין לכאורה לפי מ"ש המ"א לעיל ס"ק ה' שהתו' נסתפקו בדבר אם יש למדוד במקום הרחב או במקום הקצר א"כ כאן יש למדוד המקום הקצר ולחומרא. ומצאתי בספר מחזיק ברכה בשם האר"י ז"ל דהאי ג' אצבעות הם אמה קמיצה זרת והביא סמך לדבריו מדברי רבינו ישעיה כ"י ובספר שלמי ציבור כתב שדברי רבינו ישעיה מובאים בדברי השלטי גבורים. וכתב דאינהו ס"ל דיש למדוד במקום הקצר וג' אצבעות באגודל במקום הקצר הוא חד שיעורא עם ג' אצבעות הנ"ל ע"ש באורך:

ז **ט"ז ס"ק י"א** סמוך לארץ כו' לכאורה משמע שמפרש להיפוך ממ"ש המג"א ס"ק ט"ז ועיין במשבצות זהב שנ"ל להגיה בט"ז ע"ש וצ"ע:

ח **ס"ק ט"ז** אורך הבגד קרוי מה שנתעטף בו. ר"ל דבסי' ח' סעיף ג' איתא שיניח רוחב הטלית לקומתו של האיש ע"ש בטור וא"כ השפה שמתעטף בו הוא שפת האורך מן הטלית והשפה שכלפי הארץ הוא שפת רחבו של בגד בזה ס"ל לי"א שאין צריך שיעור שאפילו עושה סמוך לשפה שכלפי הארץ לית לן בה רק שיהיה רחוק מן השפה שהוא מעוטף בו כמלא קשר אגודל והט"ז ס"ל דאע"ג דדרך עטיפה לעטף רוחב הטלית לקומתו מ"מ כאן קרוי אורך הבגד ורוחב כפי מה שהוא מעוטף בו שאז האורך נקרא לקומתו של האיש והרוחב היינו מה שמתעטף בו ועיקר מה שצריך לדקדק הוא שלא יהיה סמוך לשפה התחתונה שכלפי הארץ שהיא קרוי עכשיו שפת רחבו של בגד. אלא צריך להגביה משם כמלא קשר אגודל מן השפה הסמוכה להארץ לפי שצריך שיעור בתוך אורך הבגד משא"כ בשפה של אורך הבגד כו' יש לומר שירחיק מן השפה שבארכו להלן לצד רוחב הבגד שהוא מעוטף בו זה אינו צריך נמצא שדברי הט"ז הם להיפוך מהמג"א ועיין לקמן בטו"ז י"ז:

ט (**במג"א ס"ק ך**) אפילו כרך כו' רק שיהיה כל הכרוך ד' גודלין היינו לכתחלה. אבל בדיעבד אפילו כרך על רוב החוטין כו' כשר ועיין בב"י שהנימוקי יוסף כתב בשם רש"י שיהיה ענף אחר הגדיל ולא שיעשה הגדיל בסוף החוטין:

י (**בש"ע סעיף טו**) שצריך לדקדק שיתלה הציצית כו' לפי דעת הט"ז מתפרש לשון תלוי אחר עשי' בבגד והן יוצאין בשפת הבגד והיו תלוין על שפתו לאורך הטלית על הקרקע כלפי הקרקע כמ"ש בס"ק י"ז ולפי דעת המג"א לעיל ס"ק י"ז מתפרש ל' תלוין בשעת עשיית הציצית. כמו שמצינו בגמרא תלאן ואח"כ פסק ראשי החוטין כו' וכיוצא בזה דהיינו שיעשה הציצית לצד אורך הטלית דהיינו צדדי העטיפה ולא רחבו דהיינו שלא יעשה הציצית לצד השפה שהוא כלפי ארץ ששם הוא רוחב הטלית וכמ"ש לעיל

לכאורה נראה שאף בציצית יעשה אותם באורך הטלית כי כשמגביה הציצית על גבי היד הם נוטפת על הקרן. ומ"מ נראה כיון שמצות העטיפה הוא בגוף וכמבואר בסי' ח' וכשהוא עומד כך מעוטף בלא הגבהת היד אז אם יעשה באורך הטלית אינו נוטף על הקרן לכך מוטב יעשה העליונים לרוחב הטלית אע"פ שהתחתונים צריכים להיות לאורך אין קפידא בזה וע"ש בב"י בשם מהר"ם וי"ל שזה תלוי בפירוש אורך הבגד שנחלקו הט"ז והמ"א שלפי דעת הט"ז שמפרש אורך הבגד היינו אחר שלובשו ומטיל ב' ציצית לאחריו נקרא אורך הבגד מראשו לרגליו נמצאו בין לפניו ובין לאחריו יש לתלות מה זה שיוצא מן הבגד לרחבו שיהיו תלוין לאורך הטלית ולית לן למיזל בתר הפסקת היד כיון דבלא הפסקת היד הוא נוטף על הקרן לאורך הטלית משא"כ לפי פי' המג"א באורך הבגד הוא קודם העטיפה ופירושו אורך הטלית ממש ואחר שמתעטף רחבו לקומתו אז השפה שמתעטף בו הוא שפת האורך ושפה של מטה שהוא כלפי אורך הוא שפת הרוחב א"כ א"א לומר שיעשה העליונים לרוחב הטלית שיהיו נוטפות על הקרן כשהוא מעוטף בלא הפסקת היד דא"כ למה נקט שיתלה לאורך הטלית. דמאי פסקא למנקט לענין ציצית התחתונים של אחריו הו"ל למנקט שיעשה לרוחב לענין הציצית שלפניו אלא ע"כ דגם שלפניו עושה אותם לאורך הטלית שע"י הפסקת היד הם נוטפות על הקרן ומ"מ שמעתי ממ"ו דודי הגאון מוה' סענדר ז"ל שהיא היה נוהג גם כן לעשות הציצית שלפניו לרוחב הטלית דהיינו שתחלת עשייתן יהיו לצד השפה שמתעטף בו והם נוטפות על הקרן והיינו כשהוא מעוטף בו בלא הפסקת הטלית ע"י היד ואעפ"י שמפשיטות לשון הטור וב"י משמע כפי דעת המג"א וא"כ ראוי שיעשה הכל לאורך הטלית וכמו שכתבתי מ"מ כבר כתב הב"י בשם מהר"מ דהכל לפי מה שמתעטף בו פעמים צריך להיות לאורך ופעמים לרוחב. ואע"ג שקצתו לאורך וקצתו לרוחב לית לן בה:

סימן יב

(**בט"ז ס"ק ג'**) שאלה חוט ציצית כו' משמע הא איפכא כו' ולפענ"ד אין מוכרח מזה למיזל בתר איפכא די"ל דדוקא ארוך וקצרו אם היה בו פסול מחמת שהוא ארוך תול"מה קרינן ביה כיון שאותן הציצית שהוא יוצא עתה ידי חובתו כבר היו עשוין בפסול ולא נתחדש בגופן שום מעשה רק שחתך משם דבר הפוסלו וכך הוא בהטיל לבעלת ג' או בחתך ראשי החוטין אחר הקשירה משא"כ בהיה קצר והאריכו לא מיקרי ולא מן העשויה כיון שאותן הציצית שיוצא בהם עתה ידי חובתו לא היה עשוין כשהיו בפסול רק עתה ע"י שנתחדש בהם מעשה שהאריך אותם הוכשרו. א"כ היינו עשויה דידהו

דעתה ע"י עשייה חדשה שעשה מעשה בגופן והאריכו הוכשרו לצאת בהם ידי חוב' ציצי':

סימן יג

א **סעיף ב' ברמ"א**) בד"ה ותשובת הרמב"ן הציון מתשוב' הרמב"ן והרמב"ם קאי על דברי המחבר ומקור דברי הרמ"א הם מתשוב' הרא"ש וצ"ע לפמ"ש המג"א לעיל ס"ק י"א דהרא"ש לשיטתו אזיל כו' מ"ש וצ"ל דס"ל לרמ"א דהרא"ש שכ' טעמא דאין נפסלין בכך לסניף בעלמא כתבו דבלא"ה שפיר מוקמינן אחזקתיה גם יש לומר דאף לדידן נמי שייך האי טעמא דנפסלין בקל דלא שכיח שיפסלו ג' ראשין:

ב (**בט"ז ס"ק ה**) על הלבישה בשבת אבל כצ"ל:

ג (**במ"א ס"ק ח**) וצ"ל דס"ל כמו שפסקו בפסקי תוספות כצ"ל:

ד (**שם**) א"כ הכא נמי אסור לתנו במתנה כו' לפי זה בהך דינא שכתב לעיל אם נפסק ציצית בטלית קטן בר"ה בחול שכתוב לעיל שאינו צריך לפושטו צ"ל דמיירי דליכא אחר אך מה שכתב אח"כ והרואה בחבירו צ"ע דבכה"ג שפיר יש לו תקנה שהוא יאמר לו ליתנו במתנה אך י"ל כיון דבאמת אין זה תקנה גמורה כיון שמ"מ נראת כשלו לכך לא יאמר לו עד שיבא לביתו:

סימן יד

א (**סי' י"ד במג"א ס"ק ד**). וצ"ל דמיירי בסמוך לשבת ועיין סי' שי"ד ס"ק ך' דכתב דאפשר דשרי לכרוך בשבת ע"י עניבה רק הקשר העליון אסור ע"ש:

ב **בט"ז סק"ה** דכתיב כסותך ולא של אחרים כו' לפענ"ד אין זה קושיא דהתם קאי כסותך למעט אם שאל מחבירו טלית שאינה מצוייצת כהלכתה דפטור ושם לא שייך הך סברא שנתכוין באופן המועיל שיצא ידי חובתו משא"כ כאן דמיירי ששואל מחבירו טלית מצוייצת לצאת ידי חובתו דמי לקידושין דודאי נתכוין באופן המועיל גם מ"ש ותו קשה כו' לק"מ עפ"י מה שכתבתי אמנם סברתו סד"א בלולב פסול שאלה מגזרת הכתוב כו' הוא דוחק גדול דדלמא התורה מיירי כגון שהמשאיל אינו יודע שזה צריך לצאת ידי חובתו:

סימן טו

א [**בט"ז סק"ג**] וחלקן לשנים מותר לחזור ולחברו ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי כצ"ל:

ב (**במ"א סק"ד**) ולי נראה דכשר כו' לכאורה צ"ע דמה בין זה להא דבסעיף ב' דהא הכי נמי אם תופר לחתיכה אחרת הוי כמביא ב' כנפות עם ציצית ותופר לבגד אחר דפסול וצ"ל דדוקא התם שכנף זה לבד אין בו שיעור בגד לכן מפסיל הציצית שבו. ולכך כשתופר אח"כ הו"ל תול"מה משא"כ בזה כיון שבכל חלק יש בו שיעור להתעטף לא נפסלו הציצית שבו. ולכן שפיר דמי לחבר לו אף חתיכה אחרת ועפ"ז י"ל דעת הב"ח דס"ל כיון דכשמתחיל לתפור מתבטל הכנף ונפסלו הציצית שבו וא"כ כשחוזר ותופר הוי כמביא ב' כנפות עם ציצית פסולין ותופר בבגד שפסול כההוא דסעיף ב' ונדחה הראיה שהביא המ"א מההיא דנקרע חוץ לג' דהתם היתה תחלת עשייתו בבגד זה בכשרות וכמו שמחלק בס"ק ג' ור"ל דאע"פ שעתה אין בכנף זה שיעור בגד מ"מ מתחלת עשייתו אלו היו כשרים לבגד זה עצמו משא"כ לצרפו לבגד אחר דלא היו כנף זה שכר לבגד זה והוי כתחלת עשייתו בפסול וא"כ הכי נמי כיון שהוא מחברו לחתיכה אחרת והרי כבר נפסלו הציצית כאלו שנתבטל הכנף וכשתופר הכנף הוי התחלת עשייתו בפסול לגבי החתיכה אחרת וכההיא דסעיף ב' כו' ואפשר שזה ג"כ דעת הד"מ שהביא הט"ז שמפרש דברי הרשב"א לענין אם מותר לחזור ולחברו משום דס"ל דלחבר הטלית עצמו עדיף שאע"פ שנפסלו ע"י שבתחלת התפירה מתבטל הכנף לא איכפת לן בזה כיון שתחלת עשייתן לבגד זה היו בכשרות שפיר חוזרין ונכשרים מא"כ לצרף לחתיכה אחרת הוי כתחלת עשייתן בפסול וכדעת הב"ח גם אין ראיה מהך דושוין כו' דמשמע הא בלא תכלת שפיר דמי להביא שם אמה על אמה מבגד אחר ולעשות בו ציצית כמו שכתב הט"ז דיש לדחות דלא מבעיא קאמר דאפילו להביא אמה על אמה ובה תכלת מבגד אחר. דסד"א כיון שכל הציצית היו תחלת עשייתן בכשרות דפסול שהראשונים נפסלו ואין חוזרין להכשירן דלגבי החתיכה החדשה הו"ל תולמ"ה ואפילו תימא דתרוייהו חד טעמא הוא מ"מ נקט ובה תכלת שזה דומה לפלוגתא שנקרע תוך ג' דמיירי שיתפור עם תכלת גם י"ל דבלא תכלת אין כאן פסול רק מחמת ביטול הכנף ולפי זה כשמתחיל לתפור באמצע שפיר דמי וכמ"ש באליהו רבא ולכך נקטו בה תכלת דבכה"ג בכל גוונא פסול והרשב"א לא מיירי רק לענין להשלים הציצית על אותו הטלית עצמו ואהא מייתי שפיר מהא דושוין כו' דקמאי לא נפסלו:

ג (**ט"ז ס"ק ד**') וכן הרא"ש וכתב עוד בשם רע"מ כצ"ל:

ד **סעיף ה' בש"ע**) בשעת הקרע כאן צריך לציין ס"ק ה' בט"ז:

סימן כה

א **בש"ע ס"א** שמעלין בקודש. נראה שלא בא לתת טעם על איחור תפילין מציצית דלא שייך מעלין בקודש אלא לענין אותה מצוה עצמה וכגון מתפילין ש"ר אין עושין ש"י וכיוצא בו וכן לענין נר חנוכה שמוסיף והולך משום מעלין בקודש היינו באותה מצוה עצמו יש לו לעלות בקודש אבל בשאר מצות לענין קדימה אדרבא אמרינן בזבחים המקודש מחבירו קודם לחבירו. אלא עיקר טעם קדימת ציצית לתפילין הוא משום שזו תדירה ועוד טעם אחר שהביא בב"י שם ע"ש וכאן לא בא אלא לומר דלא תימא דדינא להקדים משום דמקודש מציצית ובפרק כל התדיר איבעיא הוא תדיר ומקודש איזה קודם לזה אמר דאיכא נמי קצת סברא דמעלין בקודש ולא דמי להההיא דזבחים גבי תדיר ומקודש דהכא כיון שהוא מצוה שבגוף יש לו לעלות בקודש וכיון דלגבי מלתא דכל המקודש קודם איכא קצת סברא דמעלין בקודש שוב אזלינן בתר תדיר ומקדימין הציצית ובלקוטי שבסוף שו"ת מהרי"ו כתוב לשון הכתוב בש"ע כאן ונראה שמשם העתיק המחבר וכתבו לסניף בעלמא וכמ"ש ומצאתי בשו"ת שאגת אריה שהשיג על הש"ע בזה ע"ש:

ב (**בש"ע סעיף ב'**) ויניח תפילין כאן צריך לציין הס"ק ג' שבמ"א ולמחוק מה שמציין לסעיף א' וס"ק ד' צריך לציין על תיבת ושם יתעטף. וס"ק ה' צריך לציין על והעולם נהגו להתעטף:

ג (**בט"ז סק"ב**) אין קושיא מההיא דהנימוקי יוסף שזכרנו כצ"ל:

ד **ט"ז סק"ו** ומהר"א מפראג כצ"ל:

ה (**שם**) כיון שעיקרן אחד הוא אלא כ"א משניהם בא להורות על ב' ענינים הנזכרים ולכן כצ"ל:

ו (**שם**) דהא הני ס"ל כר"ת כצ"ל:

ז (**שם**) בשם ר"י גבי שח מברך כצ"ל:

ח **ס"ק ז'** כ"ש שנאמר כאן הנח' לצורך הקשירה ולענ"ד לק"מ דהתם הבדיקה עצמה מצוה הוא ואף אם לא מצא חמץ בבדיקה לבערו אין ברכתו לבטלה שדעתו עם הברכה לבער אם ימצא כמ"ש סוף סימן רל"ב וא"כ שפיר צריך לברך קודם הבדיקה שהיא בעצמה מצוה משא"כ כאן דאע"ג דהנחה צורך הקשיר' מ"מ הנחה בעצמה אינה מצוה שאם הניח ולא קשר אינה כלום וברכתו לבטלה א"כ צריך לברך על העשיה העיקרית דהיינו קודם הקשירה ואפשר דהט"ז לטעמיה סוף סי' תל"ב שכת' שם שהברכה קאי על מה שיבער למחר בודאי ע"ש ומ"מ נראה דגם הוא מודה שאם לא מצא לבער כלל דלא

הוי ברכה לבטלה דהבדיקה בעצמה ודאי הוי מצוה שתיקנו חז"ל שלא יעבור בבל יראה או דילמא אתי למיכל מיניה ולכך מברכינן עלה קודם העשיה ומ"ש הט"ז לתרץ דגם התם ראוי לברך קודם הביעור כו' שמתוך עסקיו יעבור הזמן כו' צ"ע דהא ע"כ יצטרך לבער קודם זמן האיסור דמהאי טעמא פריך ונבטליה בשית שהוא זמן מסוים לביעור בזמן התלמוד כמ"ש הט"ז סימן תל"ד סק"ה וא"כ ה"ה לענין ברכה ועיין בט"ז סימן תל"ב סק"ב הביא בשם הרא"ש ומפרש דבריו דקשיא ליה שיברך בשעת הביעור ומשני דגם שעת הביעור הוא דרבנן ממילא טוב לברך על ההתחלה ע"ש וכאן צ"ל כמ"ש דאע"ג דהנחה צורך המצוה מ"מ אין בעצמה קיום המצוה משא"כ שם שבהתחלה עצמה דהיינו הבדיקה מקיים מצוה דרבנן כנלע"ד:

ט **במ"א ס"ק כ"ג** בד"ה וצריך לברך לכ"ע אף להי"א דלעיל בהזיזו א"צ לברך מ"מ בזה הוי כנשמטו לכאורה צ"ע דמה ענין זה להזיזו דשאני התם שהזיז אותם בכוונה ע"מ להחזירו וזה עיקר החילוק בין הזיזו לנפסק דיש הפסק בעשיית הקשר ולפמ"ש המג"א לעיל ס"ק ב' דכשב"ה אינו רחוק כו' א"צ לברך א"כ גם התם יש הפסק ואפ"ה א"צ לברך וא"כ י"ל דה"ה בנפסק הקשר אבל מ"מ קשה כמ"ש דאיך ס"ד לדמות זה להזיז וכדמשמע מב"י וד"מ כמ"ש מג"א לקמן בשמם הא הזיז שאני שהוא בכוונה להחזירם וזה עיקר החילוק בין הזיז לנשמטו וצ"ל דלכך ס"ד לדמות להזיז כיון דמיירי בלא הסיח דעתו בעשיית הקשר ובשעת הנחה היה דעתו שיהי' מונחים עליו שהרי עתה בא להניח אותם הלכך אף שנפסק שלא בכוונה מ"מ דמי למ"ש של"ה דנשמטו אליבא דידן דעיקרן על שעת התפלה שאינו מסיח דעתו הוי כחולץ ע"מ להחזיר וה"נ דהפסק קשר זה כיון שעתה הוא עוסק בהנחת התפילין ולכן כ' המג"א דזה דמי לנשמטו וצ"ל טעמו דאף דלא הסיח דעתו בשעת עשיית הקשר וגם בשעה שנפסקו היה עסוק בהנחתן מ"מ כיון שנפסק שלא בכוונה ואחר כך היה הפסק ע"י עשיית הקשר לא מהני מה שלא הסיח דעתו דכבר גמר מצותו ועשה הפסק גדול בין הנחה ראשונה לשניה אך זה דוקא לדידהו שלא היו להם קבע בהנחת תפילין בשעת תפלה. ולכן אף על פי שלא הסיח דעתו חשבינן ליה היסח הדעת על ידי ההפסק' בעשיית הקשר משא"כ אליבא דידן למ"ש של"ה דא"צ לברך דהנחה זו שמניח הוי כמניח בהדיא על כל שעת התפלה ואף שנשמטו מעצמן הוי כחולץ להחזירן א"כ אף בזה הדין כן ובשביל ההפסקה בעשיית הקשר לחוד לא איכפת לך כיון דבאמת לא הסיח דעתו כנלע"ד:

סימן כז

א **בש"ע** והתפל' עליו לצד חוץ. הך עליו אין ר"ל שתהיה התפל' מונחת על היוד דודאי בעינן שתהי' היוד אצל התפל' בשוה או גבוה ממנ' רק ר"ל דלפי שהוא מטה התפילין לצד הגוף כמ"ש סעיף א' לכן נקרא היוד שלצד הגוף למט' והתפלה עליו ר"ל לצד מעלה דהיינו לצד הגוף:

ב **במג"א ס"ק ב'** וצ"ע למה כתבו בסעיף ז'. ר"ל דבסעיף ז' כתב המחבר מחציו עד הקובד"ו כלשון הסמ"ק משמע דעד הקובד"ו ממש הוא מקום התפילין דהא במקום הסמוך לקובד"ו ממש אין שם בשר תופח וא"כ דבריו בש"ע סותרין למ"ש בבד"ה וע"ז כתב ולכן נראה לי דאף הסמ"ק כו'. ר"ל דאף לשון הסמ"ק יש לפרש דקאי על בשר התופח דוקא וא"כ גם לשון הש"ע סעיף ז' פירושו כן. ומ"ש בבד"ה ואין לסמוך ע"ז ר"ל שאין לסמוך על משמעות פשיטות לשון הסמ"ק דמשמע לכאורה דמותר בכל חצי הזרוע דז"א דבשר התופח דוקא בעינן וכיון שבש"ע סעיף א' כבר כ' שצריך להיות בבשר התופח שבעצם שוב לא הוצרך לבאר שם ובאמת הגהות סמ"ק שכתב סתם חצי הזרוע הוא ג"כ לפי מה דקאי על דברי הסמ"ק שכ' וצריך להניחם בגובה המקום של זרוע כו'. א"כ מ"ש בהגה"מ שם אין כלו בשר להניח בחצי הזרוע כו' סתמא כפירושו דהיינו בגובה שבאותו מקום החצי ע"ש:

ג **ס"ק ג'** וי"ל דס"ל דלא מיקרי יד ר"ל דודאי אם אין לו יד כלל אין מקום לחייבו מטעמים שכתב הרמ"א בתשובה רק בשיש לו זרוע מיקרי יד לענין זה שיניח בימין כיון שעכ"פ יש לו מקצת יד כהה ובהא מיירי בספרי בגידם וכך הוא פי' דברי אחרים בגידם שיש לו זרוע ומרבינן שיניח בימין ולא פליגי את"ק דפוטר באין לו זרוע לגמרי דהתם פטור מטעם שכתב הרמ"א והא דביש לו זרוע מניח בימין ואינו מניח על הזרוע משום דלא הוי יד לענין זה שיניח עליו אבל מ"מ מיקרי יד לענין זה דלא שייך טעם הרמ"א דאין לו יד כהה כיון דיש לו מקצת יד כהה וע"ז קאמר דמ"מ צ"ע דבש"ס פריך לר' יוסי דס"ל יד היינו ימין מנ"ל דהנחה בשמאל ומשני רב אשי מיד כהה וא"כ ר"י כאחרים ובספרי קאמר ר"י דיד ימין וידכה לרבות גידם שיתן בימין מנ"ל הא דהא לדידיה בעינן ידכה למידרש מיניה יד כהה שהנחה בשמאל וע"ז כתב דע"ז סמכו התוס' דלא קי"ל כספרי אלא אי בעינן למידרש גידם לא אמרינן יד היינו ימין אלא שמאל משמע כדילפינן התם מקרא דאף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וא"כ כשאנו מרבים מידכה גידם היינו שיניח בשמאל וע"ז קאמר דמ"מ י"ל דרב אשי טעמי' דנפשיה קאמר דאיכא למילף מיד כהה אבל לר"י דס"ל לרבות מיניה גידם כמו דדריש בספרי מודה רב אשי לתירוץ קמא

בש"ס שם דנפקא ליה מדר"נ דדריש מדכתיב וקשרתם וכתבתם כו' דהנחה בשמאל וא"כ כי מרבינן גידם מידכה היינו שיניח בימין דהא יד הוא ימין לר"י לפ"ז צ"ל גידם פירושו אין לו זרוע כלל וא"כ הא דק"ל התוס' וע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דס"ל דלא מיקרי יד אף כשיש לו זרוע ומ"ש המ"א ועיין בסעיף ו' דקי"ל כו' נראה שט"ס וצ"ל די"א דקי"ל כמאן דדריש יד כהה והיינו דעה קמייתא ואף להדעה הב' ס"ל להב"ח דיד כהה בעינן וכמ"ש בס"ק יו"ד ולפ"ז אין לרבות גידם ואי בעינן למילף גידם צריך למילף הנחה בשמאל מוקשרתם ובמרדכי כ' דתרתי שמעינן מידכה דהיינו יד כהה וגידם נמי שמעינן מיניה דהוא ג"כ יד כהה ומ"ש דע"ת לא ראה בגמרא ר"ל שהע"ת כתב להוכיח בכותב בשמאל ושאר מעשיו בימין דמניח בשמאל שהוא יד כהה דאל"כ יתורא דידכ' ל"ל דהא מוקשרתם וכתבתם ילפינן שפיר דהנחה בשמאל כיון דכותב בימין כו' וע"ז כתב המ"א שז"א דבגמרא מבואר דמאן דדריש מוקשרתם לא דריש יד כהה ולדידי' אפשר דאתי לאתויי גידם או דרשא אחריתא ומ"ש המג"א ואין להאריך בזה כי קי"ל כו' נראה דר"ל דאין להאריך בזה לפלפל אי קי"ל דידכה יד כהה או אי דרשינן תרווייהו וכיוצא בזה שהאריכות הוא אך למותר דאיך שיהיה בזה מ"מ קי"ל דאין הלכה כת"ק דס"ל דפטור וא"כ באין לו זרוע כלל פטור לכ"ע בין להא"ז ובין להתוס' וביש לו זרוע או לדעת הא"ז דגרס אין לו אלא זרוע גם בזה פטור ולדעת התוס' דלא פליגי דת"ק באין לו זרוע מיירי אבל כשיש לו זרוע ס"ל אפשר דמודה דמרבינן מידכה והיינו להניח בימין כמ"ש בספרו ומטעם שכתב לעיל דכשיש לו זרוע מיקרי יד לענין זה שמניח בימין ומ"מ יניחנו בלא ברכה כיון די"א דקי"ל כמ"ד ידכה יד כהה וא"כ א"א לרבות מידכה כלל:

ד **ס"ק ד'** שמפני זה כתב הרוקח כו' הרוקח ס"ל בספיקא כהרשב"א שאף ברצועות יש להקפיד בחציצה ובפרט מה ששייך לקשירה כמ"ש הט"ז בשם ר"מ:

ה **ס"ק ו'** עיין בזבחים דף י"ט ובערכין דף ג' ועמ"ש בזה בתשובה בס"ד:

ו **מ"א ס"ק ח'** ואם מניח של יד כדרך זה כו'. נראה דמיירי במניחה על סמרטוטין ולבוש בגד אחר דאל"כ תיפוק לי' משום ולא לאחרים לאות ואשמעינן בזה דלא תימא דדוקא בש"ר כיון דמברך על ש"י להניח סגי בהכי בדיעבד כיון דבלא"ה דעת המחבר בלא שח דמברך אחת דהיינו להניח לבד. לזה אמר דאף שמניח ש"י בדרך זה וא"כ אין עליו ברכה כלל מ"מ לא יברך מטעם די"א דחציצה פוסלת:

ז **ס"ק י"א** ובתשובת מהר"מ דפוס פראג כצ"ל. וע"ש סי' תר"ה. ומ"ש וש"מ דאם המכוה גדולה כו' אפשר שר"ל שלפי הנוסחא בש"ע די"ל דדוקא מכה שמהצורך להניח במקום הזה מזור ותחבושת וא"כ הוי חציצה דמהר"מ ס"ל כהרא"ש תלמידו דחציצה פוסלת

בשל יד ולכן כשהמכה נתפשט בכל הזרוע פטור ועיין בס"ק ו' שכתב שמותר להניח על הסמרטוטין אך זה אליבא דהרשב"א דס"ל דחציצה אינ' פוסלת רק משום לאחרים לאות ומהני כשלובש עליו בגד אחר ע"ש. אבל לפי הנוסחא שבתשו' למהר"מ מכוה לא מיירי מחמת חציצה שהמכוה נתרפאת מאליה רק מחמת שיש לו צער להניח ע"ג מקום זה מ"מ מוכח כשהיא על כל הזרוע פטור משום מצטער ולכן הראה מקום לסי' ל"ט סעי' ט' דשם איתא הדין דמצטער פטור ע"ש:

סימן כח

מג"א סק"ד) ולדבריהם קשה מאי ראי' מייתי דגבי כריכה נעשה אחד שומר לחבירו נראה כוונתו דמנ"ל להש"ס למילף שמותר להניח היכא דלא אפשר דלמא הנחה אסור היכא שהקדושות שוות וכריכה שאני דמשום בזיון התחתון אין כאן שהעליון שמונח עליו אינו רק בתורת שומר ואע"ג דהקדושות שוות שרינן להיות זה על זה כיון דלא אפשר משא"כ הנחה זה על זה בלא תורת שמירה מנ"ל דשרי ואח"כ כתב לישנא דקאמר הא קיתיב כו'. ר"ל דהך לישנא משמע דקפדינן מה שזה מונח ע"ז ומשום בזיון התחתון נגע ביה ולא קאמר איפכא דהיכא כרכינין הא נעשה העליון שומר לתחתון ואיכא ביזוי לעליון אלא ע"כ דחמירא ליה להש"ס מאי דאיכא בזיון להתחתון שזה מונח עליו מבזיון העליון שנעשה שומר וא"כ גם בהא דמדבק תנ"ך טפי היה לו לגלול מסופו לתחלתו כדי דלא ליתוב דפא דנביאים אס"ת ואיכא בזיון הס"ת במה שנביאים מונחים עליו משא"כ כשגולל מסופו לתחלתו שהתורה מונחת על הנביאים ואע"ג דנעשה כשומר מ"מ עדיף טפי מאם יהיו מונח תחת הנביאים ואף שיש לומר שלא יהיה שומר לקדושה קלה ממנו עדיף טפי. מ"מ מי הגיד להם סברא זו דנעשה שומר דלמא לא קפדינן רק על הנחה ותו לא ואף כשנעשה שומר להנחה בעלמא דמי ובחידושי הרשב"א כתב דהיכא דאפשר אפילו אחד ע"ג חבירו אסור להניח ואם כן כ"ש דאסור לכרוך הרצועות על התפילין שהרצועות קדושה קלה ואי משום שומר מנ"ל להקל מחמת זה להניח עליו דילמא דוקא היכא דלא אפשר שרו שרו כמו בהנחה בעלמא וכאן אפשר בע"א כמו דמסיק לבסוף דאפשר להניח על הצדדים וע"ז כתב המג"א ואפשר לומר דבהנחה כו' ר"ל דאע"ג דבהנח' לא שרינן ליה כ"א בלא אפשר אם כן בכריכ' היכא שאין הקדושה שוות לא שייך לא אפשר דהא יכול להניח תורה ע"ג נביאים ע"י שיגלול סופו לתחלתו מ"מ כיון שנעשה שומר מוטב שהקדושה קלה תעשה שומר לחמורה משיעשה שומר החמורה לקלה ואע"ג דעי"ז תהיה החמורה מונחת תחת הקלה יותר קפדינן שלא תהיה החמורה

שומר לקלה ממה שיהיה מונח כו'. מ"ש המג"א בגמרא ה"פ הא קיתוב כו' פירוש ונעשה שומר לחבירו כו' נראה שכוונתו דלפי מאי דס"ד דהנחה חמורה טפי משומר לא היה אפשר לפרש כן דלמה שבק הש"ס הנחה ופריך מחמת שומר משא"כ השתא דחדית לן המג"א דטפי קפדינין אשומר מבהנחה אם כן שפיר מתפרשין דברי הש"ס דפריך הא קיתיב דפא אחברי' ואם כן עכ"פ איכא ביזיון דחד מינייהו או לתחתון או לעליון שאם תאמר שאין ביזוי לתחתון שהעליון נעשה שומר לו אם כן פשיטא מחמת ביזוי העליון שנעשה שומר לחבירו וע"כ דבלא אפשר שרי אם כן כ"ש בהנחה דהא ההשומר יש להקפיד טפי ואפילו הכי שרי בלא אפשר ועל זה מסיק דמ"מ ברצועות כיון דאפשר להניחם על הצדדים כו' ר"ל דדוקא דברי התוס' גבי מדובק תנ"ך אתי שפיר תירוץ זה דהתם לא אפשר כי אם או שיניח החמורה על הקלה ואין איסור מחמת הנחה מ"מ יש איסור שהחמורה נעשה שומר ולהיפוך יש חשש מחמת הנחה ולזה שפיר י"ל דשומר יש להקפיד בו יותר מבהנחה משא"כ היכא דאפשר שלא יהא מונח אע"ג כשיניח על הצדדים לא יהיה שומר מ"מ אין לדחות איסור הנחה בשביל זה ולפי מ"ש א"ש מ"ש המג"א דבהנחה כיון דלא נעשה שומר אסור להניח אחר על גבי חבירו כי אם היכא דלא אפשר כו'. ולשון זה משמע דאם היה נעשה שומר בהנחה היה מותר אף היכא דאפשר ואם כן איך מסיק דברצועות כיון שאפשר להניח מן הצדדי' כו' דמה בכך דמ"מ שפיר דמי להניח למעלה כיון דנעשה שומר לבתים ודוחק לומר דדוקא אחד על גבי חבירו שהקדושות שוות שרינן בכה"ג אם היה נעשה שומר אף דאפשר משא"כ באין הקדושות שוות דאסור להניח קלה על החמורה אע"ג דנעשה שומר כיון דאפשר דז"א דאדרבא כיון שנעשה שומר ואין כאן רק משום ביזיון העליון וכיון דקדושה קלה היא לית לן בה משא"כ בקדושות שוות ועוד הדבר פשוט דבקדושות שוות אסור אף היכא דנעשה שומר במקום דאפשר שהרי המג"א מפרש הא דפריך הא קיתיב דפא אחברי' כו' היינו שנעשה שומר אלא כיון דלא אפשר שרינן אלמא דבאפשר אסור כשהקדושות שוות כשהאחד נעשה שומר לחבירו משום ביזיון העליון. ואם כן לשון המג"א שכתב דבהנחה כיון דלא נעשה שומר כו' דמשמע דנעשה שומר בכל גוונא שרי ולפי מ"ש א"ש דר"ל דדוקא היכא דלא נעשה שומר אסור בכל גוונא דאפשר משא"כ אם נעשה שומר דאז משכחת לפעמים דשרי אף דהיה אפשר לו שלא להניח עליו וכגון בקדושה חמורה וקדושה קלה דאז אפשר להניח החמור על הקל ואפ"ה שרינן הנחה דכיון דנעשה שומר קפדינן שלא יהא החמור שומר לקל משא"כ היכא דאפשר ליה שלא להניח עליו כלל אף ע"ג שלא יהיו לו שומר גם כן לית לן בה. והיינו דאסור ברצועות כיון דאפשר כו'. ולפ"ז מ"ש המג"א

דבהנחה כיון דלא נעשה שומר אין ר"ל ששומר הוא גורם היתר להניח זה על גבי זה. רק ר"ל דכשנעשה שומר לפעמים דחינן איסור הנחה ומניחין ע"ג אע"ג דאפשר להניחם למעלה כדי שלא יהיה נעשה שומר למה שתחתיו ולכך בכריכה דנעשה שומר כשאין הקדושות שוות יש לכרוך הקל על החמור אע"ג דיתיב דפא דנביאים על תורה. ומ"מ עדיף מלכרוך החמור על הקל דגנאי לס"ת להיות נעשה שומר לנביאים והלכך ברצועות אין להתיר מטעם שיהיה נעשה שומר ומתחלה היה המג"א סובר דלדעת התוספות מה שהנביאים הם שומרים לס"ת הוא גורם ההיתר ודחינן איסור הנחה מקמי' ולפיכך הותר ברצועות ולסוף מסיק דאין זה רק מחמת שאי אפשר לעשות ס"ת שומר לנביאים אבל היכא דאפשר שלא להניח כלל אין היתר מחמת שומר. ולפי שרבים מתקשים בהבנת דברי המג"א בזה כתבתיה נלע"ד:

סימן כט

במג"א ס"ק א' וצ"ל דכשמניחן לשם מצוה כו'. נ"ל כוונתו דבא לתרץ דבאם מניח שלא לשם מצוה אין איסור משום מזלזל כו' והלכך לא שייך לברך דבשלמא כשמחוייב לסלק התפילין משום דכתיב ושמרת את החוקה כו' כדעת בני מערבא שפיר היה מברכין ע"ז שמצוה לסלק התפילין ומקיים המצוה בסילוק זה לכן הוא מברך עליו משא"כ אם אינו חייב לסלק התפילין ואין בו משום מצוה רק שאסור לכוון בתפילין אלו המונחים בזרועו וראשו לשם מצוה שלא יהיה נראה כמזלזל פשיטא שאין לו לברך ע"ז שאסור לקיים המצות ומ"ש הב"י דאסור להניח כדי שלא יצא לר"ה ובס' ש"ת כתב דאין איסור כלל זה בלא"ה לק"מ דבאמת פלוגתת הפוסקים בזה אם אסור מהאי טעמא עיין בסימן ש"ח במג"א ס"ק י"א בשם התוס' דמנחות ואמנם לפענ"ד אפי' תימא דגם במניח לשם מצוה מזלזל מ"מ לא שייך ברכה בזה דדוקא כשהמצות מחמת התפילין עצמם משא"כ שאין המצות רק מחמת שעי"ז נראה כמזלזל בשבת לא שייך לברך ע"ז ועיין בב"י שכתב דלשיטת הרמב"ם דס"ל ליל' לאו זמן תפילין מ"מ לא שייך ברכה כיון שאינו מחויב להסירם וה"ה כאן לפמ"ש המ"א דכשאינו לשם מצוה אין מזלזל כו':

סימן לב

א (**בש"ע סעיף ה'**) אם אפשר. עיין בב"ש אה"ע סימן קכ"ג ס"ק ד' דאף באי אפשר למצוא אחרים יניחם בלא י ברכה דלא כלבוש:

ב **במ"א ס"ק י"ז** נשאר כמלא יוד אם כן נראית כיוד כצ"ל. ור"ל לפיכך אינו מועיל נשתייר כמלא יוד דאדרב' נראית כיוד ופסול הלכך בעינן תינוק בזה:

ג **מ"א ס"ק י"ח** שמגיה רגל הא'. ולפ"ז צריך למחוק תיבת או וכ"כ בפ"מ ובמחצית השקל. ואמנם לפי"ד הוא למותר וגם דמות רגל דנקט קצת לא משמע הכי. ועיין בט"ז שכתב שאין להגי' ה"א דבה"א הדין כמלא אות קטנה ע"ש ולפענ"ד י"ל דהא דצריך מלא אות קטנה היינו דאל"כ לא מהני תינוק כמ"ש הפוסקים. אבל מ"מ אף שיש מלא אות קטנה דוקא אם הוא נקרא לתינוק דלא חכים. דאל"כ כיון שהוא כתב שאינו נקרא לתינוק כו' יש לפוסלו דאין זה כתיב' תמה שאמר' תור' שיהא כתב הניכר לכל מחמת הכתב. ואם אין נקרא לתינוק דלא חכים רק החכם מרגיש בהבנת הלב לא מהני כיון שאין הכרה מצד הכתב עצמו. י"ל דתרווייהו בעינן מלא אות קטנה וגם קריאת התינוק. ובש"ס בעובד' דאיפסיק ה' בנוקבא נ"ל שזה היה פשוט שיהיה נקרא ה"א לתינוק שלא היה רק הפסק דק בנקב אחר כתיב' והנקב דק שמצרפין גם מה שלמט' כמ"ש הב"י בשם המאירי וכמ"ש הא"ר. משא"כ בנפסק הפסק גמור צריך להבחין ע"י תינוק גם באות ה"א. והנה אם נפסק רגל הד' ונשתייר למעל' כמלא אות מ"מ צריך הבחנ' ע"י תינוק כמו באות ה"א וכן בנפסק רגל החי"ת דינא הכי דאע"פ שנשתייר בח' מלא אות קטנה מכל צד דהיינו יו"ד. אין מועיל רק שיהא שם רגל עליו אבל מ"מ שיהא לו דין כתב לזה צריך קריאת תינוק. והשתא דאתינן להכי היה נרא' לפענ"ד שיש ט"ס במג"א ה"א ח' ד'. ור"ל שרמ"א בא לפרש מ"ש נפסק אחת מהאותיות היינו שבאותיות הפשוטות נפסק בגוף האות כגון וא"ו זיין ולא שייך כ"כ מלת רגל בהו. ושוב קאמר דאף באותיות שאינן פשוטות כגון ה"א ח' ד' אם נפסק הרגל שבהם צריך תינוק. ומה הה"א והח' קודם לדלת הוא כמו סימן לדב' תיבת האחד שהוא נוטריקון כך ומ"ש וכיוצא בה היינו כף פשוטה. ובאותיות שאינן פשוטות נמי משכחת לה כגון ב' או כף שנפסקו הדפנות שלמעל' ומט' צריך הבחנ' אם עדיין צורת בית או צורת כף עליו. אמנם לפי שהמג"א קיצר בזה בעיקר הדין לכן איני מחליט הג"ה זו. ואם כוונתי האמת בזה הוא ענין פלאי. ובעיקר הדין אם מהני מלא אות קטנה בלא קריאת תינוק צ"ע. ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק א"ח מ"ש בזה:

ד **ס"ק כ"א** אפילו בלא נקב. צ"ע שעירבוב הדברים יש כאן דבש"ע מיירי אף אם יש צורת אות על מה שלפני הנקב לבד אפ"ה פסול כיון שמתחלתו לא היה מוקף גויל ובזה נקב דוקא בעינן שאם נפסק בלא נקב אין כאן פסול שיש צורת אות על מה שקודם ההפסק והב"ח מיירי שנפסק באמצע האות דוקא ואין צורת אות על מה שקודם ההפסק כלל

ואז ס"ל שפסול כשנעשה בשעת כתיבה בין שהוא ע"י נקב או שלא ע"י נקב ולא מהני תינוק כמו שכתוב בט"ז בשמו. וכאן בט"ז לא מיירי מענין זה רק מענין מוקף גויל ואם מתחלה כשנכתב היה הפסק באמצע האות ותינוק יכול לקרותו כשר להש"ע כמ"ש בהט"ז. ואפשר שהמג"א ר"ל על דמשמע בש"ע דאם מתחלה כשנכתב היה נקב ונפסק בו היה כשר מצד קריאת התינוק לולי מטעם שאינו מוקף גויל כמבואר בב"י. וע"כ כתב דהב"ח ס"ל דאף בלא נקב דלא שייך מוקף גויל מ"מ ס"ל דפסול כשהיה מתחלתו דלא מהני קריאת תינוק בזה:

ה **ס"ק כ"ג** אפילו מחק הטפה קצת. שם מיירי שכתב מקצת האות ונפלה עליו טיפת דיו ונתקלקל ע"י נפילה זו. אז אע"פ שמחק הטיפה ונשאר מקצת האות שכתב כצורתו הראשונה וגמר השאר ע"י כתיבה כדרכו אעפ"כ פסול דהא מקצת האות שנפלה עליו הטיפה לא חזר לתבניתו הראשון כ"א ע"י חק תוכות וז"א מועיל. ולכאורה צ"ע דהא במ"ם שנדבקה מכשירין ע"י שיגרור החרטום כו' והיינו משום דמה שכתב כצורת נו"ן היה בה ועתה עושה מעשה בגוף האות אינו כחק תוכות ואם כן ה"נ דכוותיה ואפשר דהרד"ך לשיטתיה דס"ל דגם במ"ם צריך לגרור. ועוד אפשר דגם הש"ע מודה בזה דהכא גרע טפי כיון שבשעה שהיה נפילת הטיפה עדיין לא היה שם אות עליו אם כן על ידי נפילת הטיפה מקולקל לגמרי וחשבינן הכל כאילו הוא טיפת דיו. משא"כ במ"ם שלא נתקלקל עד שהמשיך צורת וא"ו אצל צורת נו"ן כפופה וכשהגיע לסופה נדבקה שפיר י"ל דצורת הנו"ן שנכתבה בכשרות אין צריך למחוק. וצ"ע בשו"ת רד"ך גופיה. ומ"ש אם נפלה טפה בחלל הב' כו' הטעם דאע"ג שנעשה בהכשר מתחלה מ"מ כיון שנפסד צורתו ע"י הטפה והוא חוזר לקדמותו ע"י חקיקה חק ירכות מיקרי אם לא שיגרור מקצתו עד שתתבטל צורת האות ויחזור ויכתבנו דכשר לדעת הש"ע לקמן ולדעת הרד"ך ומהר"ם אלשקר גם בזה צריך לגרור הכל דוקא דכיון שנפסד צורתו צריך שיעשה מעשה כתיבה בכל האות:

ו (**שם**) ובכה"ג עיין מהר"מ אלשקר סי' ה' כתב כצ"ל:

ז (**שם**) בשם סה"ת כצ"ל:

ח **ס"ק כ"ד** וה"ה איפכא ר"מ אלשקר ואם כתב כו'. המעיין בדברי מהר"מ אלשקר יראה דמיירי שם לענין להוסיף על צורת האות כגון לעשות מריש דל"ת ומכף בי"ת וי"ל דאין חילוק בין זה לגרירה דכמו דגרירה לא מהני כך הוספה לא מהני. ולטעמיה אזיל דס"ל דכל שהאות בתמונה אחרת ממה שצריך הוי כטיפת דיו בעלמא וצריך לגרור כולה מתחלה ולפיכך כתב שזה דומה לטיפת דיו שנפל כמין חצי אות והשלים ע"י כתב דפסול

וה"נ דכוותיה וכך העתיק בכנה"ג ונראה שהמג"א כתב כך לפי הלשון שסיים בכנה"ג וז"ל ומ"מ העלה דלא שאני לן ואפי' דל"ת כמין ריש ובית כמין כף לא מהני בגרירה עכ"ל. והמעיין יראה דט"ס הוא דשם מייתי מתחלה דברי מהר"מ אלשקר שאפשר שיש לחלק בין גריר' להוספ' ולזה כ' שהעלה שאין חילוק ואפי' עשה דל"ת כעין ריש כו' לא מהני הוספה בגריר' (ותיבת בגריר' הוא ט"ס וצ"ל כגריר') וא"כ מ"ש המג"א על דברי מהר"מ אלשקר ואם כתב דלת כו' וכ"כ הריב"ש כו'. ז"א דמהר"ם אלשקר קאי על דברי הריב"ש אלו וכתב שאינו יודע חילוק בין גריר' להוספ' ע"ש. ומ"ש המג"א וה"ה מבית כ"ף נ"ל שצ"ל וה"ה בבית כ"ף ר"ל שכתב ב' דלמה לכ"ף יש לו תקנה להוסיף עוד דיו לעשות לה זויות כמין בית. אבל מ"ש לעיל וה"ה איפכא דמשמע שיעשה מכף בית ע"י גריר' אין זה כוונת המהר"ם אלשקר. ומ"מ הדין אמת דאף שיוכל לעשות מכף בית ע"י גריר' אסור:

ט (**סקכ**"ו) וכ' ר"י הלוי כו' שלא ימחוק הרגל פירוש דשם כתב דלמחוק היתרון ולהניח השארית לא מיקרי תיקון לכן או שימחוק הכל ויכתוב מחדש לצאת ידי הרד"ך וסייעתו או למחוק רק הגג כשאר פוסקים אך זה דוקא כתיב' של חול אבל בד' של אלקיך אין לו למחוק הכל דחומרא דאתי לידי קולא הוא דדילמא סגי במחיקת הגג לבד ולכאורה צ"ע דהא הכא דמי לרי"ש כעין דל"ת כיון דדרך הוא לכתוב הגג תחלה. וא"כ ממילא הרגל נעשה בפסול צריך למחוק הך'. ואפשר לומר כגון דעתה בשעת כתיבה היה בידו למשוך רגל הכ"ף שיהיה כפלים כמו רגל הגג א"כ בשעה שמשך הרגל היה בכשרות רק עתה שהניחו כך ואי אפשר למושכו יותר מחמת שכ' תחתיו שורות אחרות נפסל ועכ"פ בשעת מעשה נכתב בכשרות אין צריך למוחקו ולפי זה אפשר שאם היה בסוף הדף באופן שאם היה מושך יותר לא הי' מוקף גויל או שלא היה כלל מקום למשוך יותר אז ימחוק גם הרגל וצ"ע. שוב בא לידי שו"ת מהר"י הלוי וראיתי שם סי' פ"א שכ' הטעם דצריך לגרור כל הגג אף לסברת מהר"י בן חביב דכשעושה כתיבה בגוף האות אז לא מיקרי חק תוכות. משא"כ בגרירת קצת הגג שזה יהיה תיקון בלא כתיבה מיקרי חק תוכות. ואם הד' אינה משל שם רק בתיבה אחרת כשירצה למחוק כל הד' ולחזור ולכותבה כתיקונ' הוא תיקון אליבא דכ"ע. רק בך' של השם כגון אלקיך יש למחוק כל הגג ולהזהר שלא למחוק הרגל וזה לצאת ידי חששת מהר"ם איסרלן שכ' שמה שהוא גורר רגל הה"א שנכתב שלא בדקדוק עדיף טפי כיון שבגוף האות דהיינו הה"א שהוא הדל"ת. שנכתב כדינו אינו נוגע בו ה"נ כיון שברגל הכף שנכתב כדין דמסתמא רגלה של כף המשיך אותה למטה עד השיטה השניה דאין לה עוד יותר מקום להאריך אותה

יותר אינו נוגע בה (נראה דשיטפא דלישנא נקט ור"ל שאין נכתב בפסול) רק הגג נעשה בפיסול עדיף טפי עכ"ל ושמחתי כי קרובים הדברים קצת למה שכתבתי וקצת ביארתי יותר. ואמנם אף שיש לחלק בין ההיא דמהרא"י לנ"ד מכל מקום מדמי לה משום חומרא לעשות מחק האותיות השם. ומה שכתוב הג"א וכ' ר"י הלוי דאף להרא"ש כו' ויכתוב במקומה השם. עיין מה שכתוב בהגהות תוספות שבת ובשארי הגהות מ"ש בזה וליתא וז"ל מהר"י לבית הלוי ואמנם בכף פשוטה של אלקיך לכאורה נראה דלא שייך ביה זה התיקון כו'. ולזה היה נראה שצריך להסיר היריעה כו'. או אם הספר עשוי על גויל כמו שהם רוב ספרים שלנו לקלוף תיבת אלקיך על ידי סכינא חריפא ולגונזו ולחזור ולכתוב תיבת אלקיך על הקלף עם הכ' כתיקונא או אם ירצה לגרור גם החיבה שלפניו ולתלותה ובמקומה לכתוב תיבת אלקיך וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' א' מהל' ס"ת מותר לכתוב השם על מקום שגרר ועל המחק גם הטור סי' רע"ו כתב אין תולין את השם אלא אם טעה ודלגו יגרור תיבה אחת שלפניו ויכתוב השם על הגרר ויתלה התיבה שמחק עכ"ל. ואע"ג דהרא"ש כ' מוטב לסלק היריעה מלקדור כו' התם מיירי לחתוך הקלף לגמרי אבל לקלוף השם כו' שפיר דמי. ואמנם יראה דגם בכף של אלקיך מהני תיקון שכתבנו למחוק כל הגג כו' ע"ש. ונראה כוונתו דודאי צריך לקלוף כל תיבת שם אלקיך משם. אלא שאם הוא עשוי על גויל יכול לקלוף ועדיין נשאר קצת עובי בהקלף לכתוב עליו ואם אי אפשר לכתוב על מקום שקלף השם משם שלא נשאר רק קלף דק מאד יוכל לעשות שיגרר התיבה שלפניו ויכתוב במקום הגרר ההוא את השם והתיבה שגרר יתלה אותה ביני שיטי קודם תיבת אלקיך זה ברור בכוונתו. ומ"ש המג"א אבל התוס' בעירובין כו' נראה שכ' כן לפי שלא הי' לפניו גוף תשובת מהר"י לבית לוי רק מה שהביא בשמו בכנה"ג. ובקצת מקומות נראה שגם הכנה"ג לא הוי ביד מג"א רק מה שהעתיק בע"ת דברי הכנה"ג בשם תשו' ולכן פי' דברי מהר"י דמיירי בכעניין שיכתוב איזה תיבה במקומות שקלף ולא קאי אדלעיל בענין אלקיך דשם פשיטא דלא מיירי בהכי דלמה יכתוב על מקום זה יניחנו חלק אלא מיירי בדילג תיבה וכ' השם במקומו שאז יקלף השם ויכתוב במקומו התיבה ומש"ה הביא המג"א ע"ז דברי התוס'. ואם היה לפניו גוף התשובה לא היה כותב זה שמהר"י הלוי מיירי מענין אחר ואינו ענין לדברי התוס' דעירובין כל זה כתבתי אחרי רואי בגוף התשובה וטרם רואי כתבתי בגליון ונ"ל:

י **שם** דאף להרא"ש כו' ויכתוב במקום השם כצ"ל. ור"ל דאם נפל איזה טעות באזכרה מותר לקלפו ולכתוב במקומו ר"ל שיקלוף השם האזכר' שנכתבה בטעות ויכתוב שנית האזכרה באותו מקום שקלף ולא יניח המקום חלק לגמרי דהא לכתחלה אין להניח

כלל חלק אף בין פסוק לפסוק כמה שכתב המג"א בס"ק מ"ה ומכ"ש בין תיבה לתיבה ולפעמים אפשר שיהיו במקום הנקלף יותר מט' אותיות שפסול כמבואר בס"ק ל"ד ולכן יחזור ויכתוב השם במקום שקלף. ואם אינו רוצה לחזור ולכתוב שם השם לפי שבמקום קלף הדיו מתפשט ויהיה מטושטש אז ימחוק התיבה שלפניו ויכתוב במקומו השם ר"ל שיאריך בכתיבת התיבה שיהיה כתוב גם במקום שקלף השם. וע"ז כתב המג"א שבתוספות דעירובין איתא שאסור לכתוב' במקום שגרר השם וראיתי בתוספות שבת שפירש דמ"ש במקום השם היינו במקום התיבה שהתיבה נקראת שם כמו שכתב הש"ך ביו"ד סימן רע"ד ולא נהירא לפענ"ד ועיין בב"י פלוגתת הרמב"ם וסה"ת דלהרמב"ם מותר לכתוב אף שם במקום הגרר ולס"ה אף שאר תיבות אין לכתוב ומ"מ נראה דכאן מיירי שרוצה להחמיר בשם שלא לכותבו במקום הגרר ועל שאר תיבות אין להקפיד כ"כ ואמנם העיקר כמש"ל מתשובת מהר"י הלוי בזה:

יא (**ס"ק כ"ז**) מי שיקל להפריד הרגל לבד לא אמחה בידו כצ"ל:

יב (**בט"ז ס"ק כ**) צריך לציין הוי שבא כסדרן שבסעיף כ"ה ולמחוק הס"ק שבסעיף ך"ג:

יג (**במג"א ס"ק לה**) רגל האלף. ר"ל ברגל צריך לגרור כל הרגל ובפני האל"ף צריך לגרור כמ"ש לעיל סעיף י"ח והיינו אם כותב הקו האמצעי קודם ואחר כך כ' יו"ד התחתונה או העליונ' ונגע' בו צריך יגרור היודין ואם כתב הי' העליונה קודם ואח"כ בכתיבת הקו נגע בו צריך לגרור הקו והי' התחתונה וכן להיפך אם כתב התחתונ' קודם:

יד (**ס"ק מ"ב**) דמגרס גריסין כו'. וצ"ע דאי מיירי ששגורין בפיו א"כ א"צ אחר למקרי' וגם אין צריך לכתוב מתוך הכתב כלל וע"כ דהכא קאי אם אינו שגורין דאז אם אחר אין מקריא אותו צריך לחזור ולקרו' בפיו ומשמע דאם כותב מתוך הכתב אין צריך לחזור ולקרות אף היכא דלא מגרס גריסין ואפשר שר"ל דאע"פ שאין שגורין בפיו מ"מ דרך הוא בתפילין שיהי' גרוסין קצת בפיו ולכך יש להקל שאין צריך לחזור ולקרות:

טו (**בש"ע סעיף כ"ט**) צריך שיכתוב מתוך הכתב וה"ה כשמקריא לו אחר רק שיחזיר ויקרא בפיו כמ"ש סעיף ל"א:

טז (**סעיף לא**) שמקרא אותו אחר וה"ה אם כותב בע"פ מחמת ששגורין בפיו כ"כ בב"י בשם הרי"א:

יז (**בט"ז ס"ק כ"ה**) כמו בס"ת מ"ה אמר כו' כצ"ל:

יח (**שם**) ומזוזה בפתוחות יש כאן חיסור לשון וכצ"ל ואי ס"ד דבדיעבד כשר בתפילין א"כ אכתי הו"ל לשנויי דמיירי דאיתרמי דכתב תפילין בפתוחות וקי"ל דאף על פי כן אין

עושין מהן מזוזות לפי שאין מורידין כו' ומדלא משני הכי ש"מ דבתפילין פסול פתוחות אפי' בדיעבד:

יט (**מ"א ס"ק מ"ח**) וגם מסיימין פרשת והיה אם שמוע כו' כצ"ל ובדיעבד אם עשה פתוחה כשר כצ"ל. ושייך קודם תיבת וכתב הב"ח:

כ (**ס"ק מ"ט**) ואח"כ בשיט' שניה יתחיל בראש שיטה כו' כצ"ל. ואפשר שכתב כך עפ"י מה דאיתא בב"י לא יתחיל בראש שיטה אמנם שם ג"כ תיבת לא הוא ט"ס ע"ש:

כא (**בט"ז ס"ק כ"ו**) דהיינו ט' אותיות כו' נראה מדבריו דזהו ג"כ בכלל שיעור הריוח כדי לכתוב בה אחת וכ"כ לקמן וז"א וכמ"ש שם:

כב (**שם**) בסוף השיט' אלא אם תצרף לו כו' כצ"ל:

כג (**שם**) כשיעור לענין הפרש' שלאחריו כצ"ל:

כד (**שם**) וגם כדי לכתוב תיב' אחת. צ"ע שבאמת אין זה כוונת הרמב"ם לומר דשיעור תיבה אחת הוא בכלל השיעור הריווח רק הרמב"ם ר"ל שאם היה כשיעור ט' אותיות וכתיבת התיבה שלאחריו עדיף טפי להניח ט' אותיות ולכתוב התיבה באותו שיטה כדי שתהיה סתומה ולפי שאין שם מקום לכתיבת התיבה שבראש הפרשה שלאחריו לכן צריך להניח ריווח מעט מראש שיט' השניה אבל לעולם עיקר שיעור הריוח בין פרשה לפרשה אינו יותר מט' אותיות אף להרמב"ם ומ"מ אף שיש בסוף הפרשה שיעור ט' אותיות שהיא שיעור פרשה ואין שם מקום לכתוב מתיבה פרשה שניה לעשותה סתומה ס"ל להרמב"ם כשיניח בתחלת השיט' שבראש פרשה שניה ויתחיל מאמצע שיט' גם זה מיקרי סתומה ולא מטעם שאין בכל אחד כשיעור רק ע"י צירוף אלא אע"פ שיש צירוף כשיעור רואין אותן כאלו הן מצורפים וכאלו נכתב בתחלת הפ' שניה באותה שיט' שנסתמ' פרשה הראשונ'. ומ"ש הט"ז וכמ"ש הרמב"ם שלא יהיה ריוח כו' ראיתי בספר נזירת שמשון להגאון מהו' שמשון חסיד שהגיה צריך שיהיה ריוח כו' ובאמת שז"א שכוונת הט"ז שהרמב"ם בצור' הב' כתב ואם לא נשאר כשיעור כו' יניח הכל פנוי ויניח מעט ריוח משיט' שניה וס"ל להט"ז שצריך דוקא שלא יהיה ריוח כו' אז מועיל מה שמניח ריוח משיט' שניה דאז מצטרפין יחד ומייתי הט"ז מזה דעכ"פ אם לא היה שם כשיעור ט' אותיות וכתיבת התיבה מהני הריוח שבשיטה שניה וא"כ ה"נ יוכל לעשות שיניח שיעור ט' אותיות אלא שלא יהי' ריוח גם לכתיבת התיבה וע"ז כתב שא"כ לא יצאנו ידי הרא"ש כו' כן הוא פשוט בכוונת הט"ז אך לפענ"ד אין זה כוונת הרמב"ם לומר דלא מהני הריוח שבשיטה שניה כ"א בכה"ג דוקא אלא כמ"ש דודאי אם יש ריוח כשיעור ט' אותיות שהוא כשיעור פרשה ויש לו מקום לכתוב תיבה עדיף טפי לעשותה

סתומה בכך רק כשאין שם מקום לכתוב תיבה אז אם יתחיל בראש הדף הוי פתוחה ולכן צריך להניח ריוח מעט בתחלת השטה:

סימן לד

א (**בט"ז ס"ק ב'**) זמן תפילין' אפילו מדרבנן דלמ"ד זמן תפילין זוג אחד לבד דאסור משום בל תוסיף ומד"א לאו זמן תפילין מכניס שנים דאין כאן בל תוסיף אפילו מדרבנן כך הוא כוונת הט"ז ויש כאן חיסור לשון קצת ומ"ש ואין לומר הטעם כו' ר"ל דאף להך תירוצא קשה לת"ק למה ס"ל דמכניס זוג א' לבד ולכן תירץ משום דבלא ב"ת יש איסור משום משוי כו' משא"כ לשאר תירוצים שם דפליגי אם לעבור בב"ת בעי כוונה וכדומה א"א לומר כן דהא משמע בש"ס בטעמא דת"ק משום דעבר בבל תוסיף אף בלא כוונ' ובאמת אינו כן ועוד דא"כ מאי טעמא דרשב"ג דנהי דבעי כוונ' מ"מ הו"ל כמשוי ואם נאמר דרשב"ג לא ס"ל סברא זו אם כן אין הפלוגתא שלהם בצריך כוונה או אין צריך כוונה אלא אם מחשב משוי או לא אלא ע"כ דבבל תוסיף לחוד פליגי דלת"ק עבר בבל תוסיף בלא כוונ' ואם כן הוא ב"ת בזה אינו רק מדרבנן ולכך הוצרך לתרץ דלא קיימי הנך תירוצים:

ב (**במג"א ס"ק ד'**) יניח כדברי א' של יד ושל ראש ולא יניח מתחלה שני תפילין על היד ואח"כ שנים על הראש מאח"ז דנמצא מפסיק בהנחת של יד השני בין ש"ר השייך לש"י הראשון וכן מפסיק בשל ראש הראשון בין של יד השני לשל ראש לכן יניח כדברי הא' של יד ושל ראש והפסק ברכה אין כאן והמחבר לשיטתו לא שח מברך א' המרדכי שמביא המג"א דאף למ"ד לא שח מברך גם כן ב' מ"מ עדיף טפי מלהפסיק בהנחתן וצ"ע לכאורה יש להקפיד בהפסק ברכ' טפי מהפסק הנח' ואפשר דזה אינו מיקרי הפסק כיון דשייכי ברכות על מצות גם על של יד אם כן ברכת להניח ועל מצות תרווייהו קיימו גם על הנחת התפילין השנים וברכת של ראש הראשונה מהני גם לשל יד שאחריו ואין זה הפסק:

סימן לו

א (**במג"א ס"ק ג'**) בגוף האותיו' דאם אין נוגעין מחזי כאותיות קטנות בין השיטין אע"ג דאם לא תייג כלל כשר מ"מ אין נוגעין גרע כ"כ בתשו' הרמ"ך שם וכן נוגעין זה בזה הטעם דאז מחזי כאות אחר:

ב (**שם**) כדעת רש"י כזה ח כשר. פי' דלר"ת עושין חית כעין ב' זיינין וחטוטרות ע"ג ולרש"י עושין גג פשוט רק לצד שמאל עושין עליו תג כמין מקל זקוף ולכן כתב בס' יראים שיעש' כדברי שניהם ואי משום הא דאותיות דר"ע קשור כתר ר"ל דלא בעינן כמין מקל בראשו פירושו שאין מחויב כו' ובלבד שיעשנה ר"ל שזקיפ' המקל הוא בסוף הגג לצד שמאל ואז נראה כאלו הוא ראש רגל ולא יעשה המקל בכתר של גגה ובב"י איתא בכתר על גגה אפשר שר"ל שאם עושה את המקל משוך לצד ימין על גג הח' אז הוא ככתר על הגג. ומה שכ' שלא יאריך בגגה פי' המג"א דהיינו שיעשה גג רחב בין הזיינין שאז לא הוי כמין חטוטרו' שהוא משופע ומ"ש המג"א לעיל וצ"ל דמיירי שהחטוטרות במקומו עומד ר"ל דשם איתא דאם היה כמין ד' וז' אין לפוסלם ויגרור מן הד' כו' ולא הוי שלא כסדרן ר"ל כיון שאין זה פוסל שפיר מותר לו לגרור ולא מחשב שלא כסדרן ולכן כתב המג"א שהחטוטרות על מקומו במקום סיום הז' ואחר שגורר הד' עד שתעשה ז' שוב א"צ לעשות כלום שאם החטוטרות במקום שמסיים הד' וצריך למשוך החטוטרות בשפוע אחר שיגרור פסול דמיד שגרר נתבטל צורת האות וכשמושך שלא כסדרן ובעולת תמיד סי' ל"ג ס"ק מ"ד מצויר החטוטרות בסיום אות הד' והוא ט"ס אך מ"ש דאם ידעינן שכותב' מומחה כו' לכאורה צ"ע דמה חילוק יש בדבר כיון שנפסל אין מועיל תיקון דהו"ל שלא כסדרן וראיתי בעול' תמיד שכתב וז"ל נלמד מדבריו שאם מתחלה נעשה בהכשר ואחר כך נתקלקל שאין לפסול וצ"ע להלכ' עכ"ל. וע"ש בפרי מגדים שהניח גם כן בצ"ע ולפענ"ד לפי המבואר שם הטעם דס"ל דיש לפסול אף על גב דבלא תג כשר מ"מ נראה כיתרות אותיות קטנות בין השיטין ופסול ע"ש. ולפי זה כל שבשע' כתיב' כתיב התגין נפרדים אם כן הו"ל כאלו כתב אותיות קטנות בין השיטין קודם שכתב השאר אז אף על פי שימחוק אחר כך מ"מ מה שיכתב אח"ז כבר נכתב בפסול שוב א"א לתקן דהו"ל שלא כסדרן משא"כ אם כתב תפילין כשרים ואחר שנגמרו כתב אותיות קטנו' בין השיטין אע"פ שם נפסלין עי"ז מ"מ שפיר חוזרי' להכשירם ע"ו שיגרור האותיות שוב ראיתי שז"א דודאי משו' הא לא מיקרי שלא כסדרן דהא אף אם כתב יתר אות מ"מ חוזר וגורר ולא מיקרי משום הא שלא כסדרן ולפענ"ד נראה בטעם הדברים דבשלמא אם נכתב בתחלה נפרד בפני עצמו אז חל על התג שם אות קטנה ושוב לא מהני אף שיתקן וימשוך על האות דהו"ל כמחב' עוד אות אחר שנכתב בפסול על האות הזה ואין חוזר להיות שם תג עליו על ידי שנמשך ונתחבר על האות משא"כ אם תלינן שנפרד אחר שנכתב כשר ואע"פ דודאי גם זה צריך תיקון למושכו ולחברו אל האות מ"מ כיון שבשעת כתיבה נתחבר על האות וחל עליו שם תג תו לא פקע על ידי שנפרד ומועיל

בו תיקון ולפי זה היכא שאין התגין נוגעין באות מתחלת הכתיבה אין לתקן ולחבר' אל האות רק יש לגרור התגים אלו לגמרי ולחזור ולעשות בו תגין מחדש דאז לא שייך פסול זה שחל על התגים פסול כיון שנגרר וגם מחמת שלא כסדרן לא נפסל דלא גרע מיודין שאינן נוגעין באלף ותינוק דלא חכים יכול לקרות ואם תיקן על ידי שמשך התג וחיברו אל האות שנראה מדברי המ"ע שהוא פסול צ"ע אם מועיל בזה תיקון שיגררנו ויחזור ויכתבנו דאפשר שעל ידי שחברו להאות נפסל האות שנראה כמחבר שתי אותיות יחד וכיון שנפסל גוף האות אין הגרירה מועלת ונרא' דמ"מ מועיל גרירה דלא גרע משני אותיות ממש דביקות זו בזו שיכול להפרידם אחר שנכתב ולא מיקרי שלא כסדרן כיון שצורת האות כתיקונה כמבואר בסעיף ז':

סימן לח

א **במג"א ס"ק ט'** והרב ב"י נמשך אחר הירושלמי וכתב שהרמב"ם נמשך אחר הירושלמי שמחויב בתפילין שהוא מדאורייתא ע"ז כתב די"ל דהירושלמי מיירי באפשר כו' ואם כן לא הו"ל להשמיט בלא אפשר דפטור אלא ע"כ דהרמב"ם ס"ל דפטור בכל גוונא וסמך על מ"ש בהל' ק"ש וכמש"ל:

ב **ס"ק י'** דפריך וליחדו בסוכ' ר"ל שישמחו בסוכה כצ"ל:

ג **מ"א ס"ק יד** שהרי גם רבו אין לו תפילין ולפ"ז הא דאסור לו להתיר לו מנעול היינו דוקא כשיש לרבו תפילין בראשו דאז אמרינן שיאמרו עבד הוא כיון שעוש' תשמיש של עבד וגם סימנ' מלתא שאין תפילין בראשו ולרבו יש תפילין בראשו אם כן כשרבו גם כן אין תפילין בראשו יתלה באמת שעושה כדרך תלמיד לרבו:

סימן לט

א (**בש"ע סעיף א'**) מדברי המ"א ס"ק ג' נרא' דל"ג לע"א. וכן מבואר מע"ת שכתב דמומר לע"א הו"ל מין וכן משמע בב"י דהכא במומר לאחד מן העבירות להכעיס או במומר לכל התור' בסתם ואפשר דתיבת לע"א הכתוב כאן הוא ראשי תיבות לעבירה אחת:

ב (**במג"א ס"ק ט'**) דבתפילין ומזוזות אין לחוש. נרא' דמיירי בגר תושב שקיבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבל' כדאיתא בע"א דף ס"ד דאחרים אומרים איזה גר תושב כו' ולפיכך כשר לתפילין ומזוזות דישנו בקשיר' רק בס"ת הטעה שאינו כותב האזכר' כשכותב לאו דלא יבא ממזר כו' לשמה וכן בגר תושב אינו כותב האזכר' הכתובה אצל נבלה לשמ' ולענין תפילין ומזוזות לא שייך זה ע"ש סי' רפ"א:

סימן מ

א (**בט"ז ס"ק ג'**) ומשני דמפיק למורשא. כוונתו שהוא מפרש דהא דמשני דמפיק מורשא לבר דהיינו חוץ מכנגד ראשו יהי' בליטת התפילין דאל"כ יהיה אסור אבל כל הכיס עם התפילין הם תחת הכר והמקשן היה סובר דכשהם כנגד ראשו אף בלא כיס שרי והתרצן מתרץ לו דכנגד ראשו בכל גוונא שרי ובשלא כנגד ראשו נמי כיס בעיני' ומפיק לבר שלא כנגד ראשו אבל מ"מ הוא תחת הכר דהיינו כלי תוך כלי ומתרץ הט"ז דז"א דאדרב' מכאן ראיה דלא בעינן כת"כ בשלא כ"ר דהא המקשן ע"כ היה סובר כן א"כ אין סברא כלל דהמקשן יפרש מדלא נקט כובע ש"מ דל"צ והתרצן יהי' חולק בזה על המקשן דלאו דוקא מה דנקט סתם דמ"מ בעינן כובע אלא גם התרצן מודה בהא להמקשן דר"י איירי בלא כובע ור"ח דנקט כובע אין פירושו שגם התפילין צריכים להיות תחת הכר ושלא כ"ר אלא מפיק מורשא לבר שלא יהיה תחת הכר כלל וכמ"ש המג"א גם כן שאין מונח תחת הכר אלא קצת הכיס לבד ומ"ש הט"ז וכוונתו דהתפילין מונחי' בכובע תחת מראשותיו דהיינו כו' ר"ל שאין התפילין הנחתן תחת הכר רק הם מונחים בכובע בפ"ע והכובע ההוא תחת מראשותיו הך תחת אין פירושו למטה ממקום שהראש שלו מונח והוא כלפי הארץ ואם כן הוא תחת הכר אלא הך תחת ר"ל חוץ למראשותיו שקצה הכובע הוא משום תחת הכר ומורשא דתפילין הוא תלוי חוץ לכר וכשהוא שם מבחוץ למראשותיו מיקרי גם כן תחת מראשותיו והיינו דמתרץ דתחת מראשותיו דקאמר ר"ח פירושו דמפיק מורשא לבר וע"ז הוא קרוי תחת מראשותיו ואפשר דס"ל דדוקא כה"ג מיקרי שלא כנגד הראש שתפילין אינו תחת הכר אבל אם הם תחת הכר אלא שאין מונחי' כ"ר יש לחוש שמחמת אונס שינ' דרכו להתהפך כמבואר בדוכת' טובא ויניח ראשו על התפילין ממש משא"כ כשהתפילין הם יוצאין חוץ לכר אין חשש כלל:

ב **ס"ק ד'** וכן יש ללמוד מדברי הרמב"ם וסמ"ג כצ"ל ומ"מ לפענ"ד ראייתו צ"ע שאם כוונתו דמדנקט אשתו עמו במטה דמשמע שאינו רוצה לשמש ואפ"ה כ' הרמב"ם וסמ"ג דבעי כת"כ אין זה ראי' דלא מבעי' לדעת הרר"י להרמב"ם דהרמב"ם לא מחלק בין אשתו עמו דאפי' אין אשתו עמו בעי כת"כ כשמניחין כנגד מראשותיו וכ"כ הב"י בשמו אם כן פשיטא דאין ראיה כלל אלא אפי' לפמ"ש הב"י דהרמב"ם הואיל וקעסיק באשתו לכך נקט כבת"כ מ"מ לק"מ דודאי הרמב"ם וסמ"ג דקאסרי אפי' אשתו עמו במט' מיירי בסתם אפילו רוצ' לשמש דהא דדייק הב"י מדנקט אסור לשמש כו' היינו משום דאי בעי כבת"כ אף באינו רוצה לשמש אם כן לאו בתשמיש תליא מילתא ולא הו"ל למנקט אסור לשמש אלא הו"ל למנקט סתם אשתו עמו אבל מ"מ הרמב"ם דנקט אפי' אשתו עמו

מיירי בודאי ברוצ' לשמש תדע מדלא נקט רבותא דאפי' לשמש אלא דבאמת הרמב"ם לא מיירי מדין התשמיש שכבר כתבו שם רק השתא קעסיק בהנח' תחת מראשותיו וע"ז קאמר דכבת"כ מותר בכל גווני אשתו עמו במטה בסתם ואפשר שרוצ' לשמש שרי וע"כ צריך לומר כן דאל"כ מנ"ל דבעי כבת"כ דהא שם לא הוזכר בש"ס שיהי' בין כר וכסת וע"כ שטעמו דאל"כ יהיו כר וכסת עדיף מכבת"כ וכמ"ש בכ"מ והיינו משום דברוצ' מיירי דבזה בעינן כת"כ וס"ל להרמב"ם שיניחם בכלי תוך כלי בין כר לכסת כדמשמע מעובדא דרבא שם אפשר דדייק מדנקט ואפי' אשתו עמו במטה דלשון זה משמע אף באינו רוצה לשמש ובזה באמת א"צ כת"כ ועיקר הדין ברוצה לשמש מיירי אם כן ה"ל למנקט עיקר הרבות' שאף שרוצ' לשמש שרי בכת"כ אלא ע"כ דכל שאשתו עמו כרוצ' לשמש חשבי' ליה

סימן מב

(**במג"א ס"ק ג'**) אם מותר. לפי הטעם שכתב לקמן דבאותה חתיכה שהיה בו קשר עכשיו לא יהיה בו קשר כו' אם כן אף אם לא יהפוך אין לקשור חתיכת הרצוע' שהיה בו קשר למטה:

סימן מג

א **במ"א ס"ק ו'** ולפי מ"ש לעיל כו' ר"ל דלפי מאי דס"ד בס"ק ד' דגם בבה"כ עראי צריך לחולצן ד"א אם כן א"א לפרש מאי דדייק בלא חפיר' הוא לומר דאם בחפיר' א"צ להרחיק ד' אמות דגם בעראי צריך הרחקה ד' אמות ואם כן ע"כ שבא לדייק דדוקא בלא חפיר' אסור להשתין כשהם בראשו משא"כ בחפירה ובאמת ז"א דהא איכא למגזר שמא יפנה בהם משא"כ לפי מאי דמסיק המג"א דבבה"כ עראי א"צ להרחיק ד"א להשתין אם כן שפיר י"ל דדייק בלא חפיר' דאי בחפיר' א"צ להרחיק ד"א כמו בבה"כ עראי אבל מ"מ פשיטא דצריך לחלצן מראשו:

ב **ס"ק יא** ובנפנה לקבוע לא כתב רבינו חולצן כצ"ל:

סימן מו

א (**בט"ז ס"ק ו'**) והטור י"ל כו'. ר"ל שהטור הוכיח כן דאם איתא דבזמן התלמוד היו פטורין מברכת מ"א כשיאמר ז"כ אם כן בזמן הזה שאומרים הברכות כסדר בבה"כ היה די בברכת ז"כ לחוד ולא ס"ל כמ"ש הט"ז אליבא דר"ע שאין לשנות מזמן התלמוד כיון

דגם בזמן התלמוד לא מצי פטר נפשי' בברכת ז"כ לחוד ואפשר שיש קצת חיסור לשון בט"ז וצ"ל כיון דמכל מקום הי' בזמן התלמוד לכל א' זמן מיוחד אף לדידן נמי חל חיוב כל ברכה בזמנו ואינו יכול לפטור נפשי' בברכ' שאחרי' ואין ה"נ בזמן התלמוד כו' ואמנם אף בלא הגהה כוונתו כמו שכתבתי:

ב (**במ"א ס"ק יד**) לכן נ"ל דסומא לא יברך כו' ע"ש בפרי מגדי' מגיה דסומא מברך כו'. והיינו משום דנהנ' מהאור שאחרים יצילו וכמ"ש ע"ז סימן ס"ט ואין נלע"ד שהמג"א יכריע מחמת זה שלא כדברי הגהמ"י בשם התוס' והחילוק מבואר דהתם מברך על יצירת האור שמגיע לו טובה מזה על ידי אחרים משא"כ כאן לא מסתבר שיאמר פ"ע שהברכה על פתיחת עינים והוא עצמו לא נפתחו עיניו ואם נאמר דמה בכך דמ"מ שפיר היא מברך על פתיח' עינים של אחרים א"כ ק"ו שיש לחרש לברך הנותן כו' כמ"ש התוס' דעיקר הברכה על הבחנת אור והרי חרש נהנ' מן האור ואין מגיע לו טובה ע"י שאחרים מבחינין ע"י התרנגול אף בבית אופל כמ"ש הרא"ש ומודיעין לו ג"כ ומה לי סומא לענין פתיחת עינים ומה לי חרש אדרבא הוא מסתבר טפי שאין הברכה על עצמות הדבר שחיסר לו רק על הבחנת התרנגול ומה"ת לחלק ביניהם וא"ת דמשמע ליה הכא מדקאמר כד שמע כו' יש לדקדק מדקאמ' כד פתח עיני' כו' דסומא לא יברך ואף לפי הגירסא כד מנח ידי' יש לדקדק כן שלא נאמרו אלא למי שיש עינים בראשו גם מ"ש המג"א לכן נ"ל כו' אינו מדוקדק ואם נפרש דבריו בלא הג"ה צ"ל דהמג"א סברא דנפשי' קאמר דסומא כיון שענין זה שמברך עליו חסר ממנו אין לו לברך אע"פ ששפיר יש לו בו צורך וטובת הנאה ע"י אחרי' משא"כ חרש שפיר מברך הנותן כו' שעיקר הברכה על שברא צרכי העולם וכיון שגם נהנה מזה שנותן לשכוי בינה ע"י אחרים עכ"פ שפיר הוא מברך כמ"ש סימן ס"ט לענין סומא לענין יוצר אור (וגם דעיקר פי' שכוי הוא הלב בל' מקר' כמ"ש הרא"ש אלא שקבע ברכ' זו כד שמע תרנגולת' לפי שבערב קורין לתרנגול שכוי גם שנהנין ע"י הבחנת התרנגול ולפיכך גבי חרש שייך שפיר ברכה זו שהרי הלב מבין הבחנת האור) אך לולי דמסתפינא להגיה אמינא שתיבת חרש ט"ס הוא וכוונת המג"א כך שדעת הגהמ"י שחרש וסומא יברך דס"ל דהברכה על הנאה והלכך אע"פ שלא שמע בעצמו שפיר נהנה ע"י אחרים ששמעו וכשלן במדבר שאינו בא לידי הנאה כלל לא יברך ואח"כ כתב א"נ לאפוקי חרש כיון שהוא אינו יכול לשמוע הבחנת התרנגול לא עכשיו ולא לאחר זמן לא יברך עליו וע"ז כ' המג"א דמדברי הפוסקים שכתבו שהברכה שהקב"ה ברא צרכי העולם משמע בכל גווני מברך והניח בצ"ע וא"כ ספק ברכה הוא ולהקל ולזה כ' המג"א לכן נ"ל דסומא לא יברך פ"ע אבל יברך הנותן ר"ל דלכאורה

לדיעה קמיית' גם הנותן לא יברך הסומא דעיקר הברכה על הבחנת היום וא"כ סומא אין לו לברך ברכה זו כמו חרש ולזה אמר דשפיר מברך ברכה זו כמבואר בסי' ס"ט ואין זו דומה לחרש שאין מברך ברכה זו שאני חרש שאינו שומע הבחנה לא מברך עליו משא"כ סומא שומע הבחנה וגם יש לו הנאה מזה ע"י אחרים עכ"פ שפיר מברך לכ"ע כנלע"ד:

ג (**ס"ק ט"ו**) א"כ ס"ל דמותר כו' ר"ל לפי שהפוסקים שקודם לכן חושבין לדברי שבח ורצוי ס"ל דמותר לאומרה קודם ברכת התורה ולכך אין אומרי' ברכת התורה עד שמגיעים לפ' התמיד ע' בלבוש שם:

ד (**ס"ק ט"ז**) גאולה לתפלה ועסי' ס"ו כצ"ל:

סימן נג

א (**בט"ז ס"ק א'**) ונ"ל שגם הטור והש"ע לא נתכוונו כו' רבים מתקשים בזה שהרי לא כדברי הב"ח שהביא בריש דבריו ומה חידש בזה וגם מ"ש לעמוד לפני התיבה בתחלתו כו' תיבת בתחלתו אין לו מובן ונ"ל שיש כאן ט"ס וכצ"ל שהש"ץ שצריך לעמוד לפני התיבה לו' ברכו יקדים עצמו בתחלתו באמירת ישתבח ויאמר גם זה בעמידה כו' וחידש בזה דלהב"ח כל עיקר דין זה לא בא לו שהש"ץ יאמר ישתבח דהא מלתא דפשיטא הוא רק בא להשמיענו הדין שצריך לאמרו מעומד וא"כ היה נראה לכאורה דהעמידה הוא מצד אמירת ישתבח עצמו ואמנם הב"ח נדחק לו' שמ"ש שצריך לו' מעומד הוא מטעם הקדיש שאחריו והוא דחוק קצת אם לפרש שעיקר הדין להשמיענו שצריך ישתבח להיות בעמידה דהול"ל שלא יעשה הפסק בין ישתבח לקדיש וממילא נדע שלא ישב במקומו באמירת ישתבח (עיין מה שכתב וז"ל אם יאמר ישתבח מיושב א"כ מפסיק בין ישתבח לקדיש כל אותה שעה שעומד ממקומו שישב שם ויורד לפני התיבה ומנין עצמו להתחיל הקדיש ואינו הגון להפסיק כלום בין קדיש לישתבח לכך צריך שיעמוד הש"ץ ולהכין עצמו לירד לפני התיבה קודם שמתחיל ישתבח כדי שמיד שיסיים ישתבח יאמר הקדיש אחריו מעומד כו' ע"ש) שההכנה לירד לפני התיבה לומר הקדיש הוה הפסק ולכן כ' הט"ז שאין הכוונה בדין זה העיקר להשמיענו העמידה של ישתבח אלא לפי שאנחנו לא נדע אם הש"ץ יש לו לירד לפני התיבה ולומר ישתבח כיון שעיקר תפלת הש"צ להוציא הציבור הוא באמירת ברכו ולזה באו להשמיענו שהש"צ אשר מכין עצמו לומר ברכו לא יתחיל לפני התיבה בקדיש רק יש לו להקדים עצמו באמירת ישתבח גם לפני התיבה ואגבי' כ' שיש לו לומר אותו ג"כ בעמידה כדי שיהיה מצורף אל מה שאומר

אחריו בלי הפסק וזה כוונת הטור ועומד ש"צ ומתחיל ישתבח וכן הש"ע שכ' ואומר הש"צ ישתבח מעומד להשמיענו שאין עיקרו של ש"צ רק מברכו ואילך מ"מ יקדים עצמו להתחיל מישתבח וגם צריך לאומרו מעומד כדי שלא יפסיק וכיון שאין עיקר הדין בשביל הפסק רק למדך לומר שטרם שיתחיל ברכו יש לו להראות שהוא הש"ץ לפני התיבה באמירתו ישתבח לכן נקט ליה בהאי לישנא דמה שיש לו להש"ץ לומר ישתבח לפני התיבה אפשר שאינו תלוי בטעם הפסק כלל אלא דרך ארץ שלא יבא לפני התיבה להתחיל בקדיש שצריכין הצבור לצאת י"ח ויתבלבל כוונתם ולכן טוב להקדים עצמו באמירת ישתבח שידעו הצבור שהוא הש"ץ וכיון דטעמא דידיה לאו בהפסק תליא נקט ליה הכי ומ"מ מה שצריך שיאמר מעומד מטעם שלא יצטרך להפסיק הוא וכמ"ש ג"כ הב"ח והארכתי להסבר הדברים לתלמידים המתקשים בהבנת הדברים באר היטב והם ברורים לפענ"ד:

ב (**במג"א ס"ק ח**') יכול להיות ש"ץ לכ"ע ע' בכנה"ג דס"ל דהעיקר כהטור דלאו דוקא בתענית בעינן מדות הללו אלא בכל גווני בעינן שיהיה הגון במדות הללו מ"מ מודים בזה וצ"ל הטעם משום דישמעאלים לאו עע"ז הם כמבואר ביו"ד סימן קל"ג לענין י"נ וגם צ"ל דמיירי דלא עבר עבירות בשעת הסרה אלא שב לדעת ישראל:

סימן נד

א **מ"א סק"ג** דהיינו בקריאת התורה כו' נ"ל שהיא ט"ס מ"ש בקריאת התורה ונפל ט"ס זה בלקוטי הפרדס בדפוס לפי שכ' שם אח"כ וכן בשבת לאחר שקראו בתורה כו' ואפשר שהיה כתיב וכן בקריאת התורה בשבת לאחר כו' וטעו בדפוס וכתבו תיבת בקריאת התורה שלא במקומה וכן צריך להיות דהיינו כדי לקדש כו' או אפשר שצ"ל דהוי כקריאת התורה ר"ל דהך אמר ר"א הוי כאלו קרא בתורה שבכתב ששייך לומר קדיש אחריו שאין מקדשין אלא בסיום פסוק כו':

ב **ומ"ש המ"א** וא"כ י"ל שגם כוונת הרמב"ם כו' ר"ל כיון דגם בלקוטי הפרדס כתב ג"כ בתחלה בסתם שאחר פסוק או משנה צריך לומר קדיש וסתמא כפירושו אח"כ שאחר משנה יאמר הגדה כדי לקדש א"כ גם דברי הרמב"ם מתפרשים כן שאע"פ שכ' בסתם ת"ת שבע"פ ר"ל כשיאמר הגדה אחריו. ומ"ש הרמב"ם אפי' במדרשות כו' ר"ל דאע"ג שאינו עוסק רק בזה לבד יאמר קדיש דרבנן. ומכ"ש אם לומד תחלה תורה שבע"פ ואומר אחריו דברי אגדה שיאמר קדיש:

סימן נה

בש"ע סעיף י"ג שפה. נ"ל כוונתו דמשפה הפנימית של עובי הדלת ולחוץ הוי כלחוץ אבל משם ולפנים הוי כלפנים כגון אם הדלת באמצע האסקופה והמשקוף אז חשבי' עובי' הדלת לחוץ שמה שנסתפקו בש"ס על האגף עצמו היינו מקום עובי הדל' ובזה פסק הש"ע כרבינו ירוחם שהבי' הב"י דהוי כלחוץ ומ"ש רש"י משפת הפנימיות של עובי הפתח עד מקום הנקישה דמשמע לכאור' דח"מ האסקופ' והמשקוף בכלל אגף הוא וא"כ לרבינו ירוחם הוא כלחוץ צ"ל שרש"י פירש כן משום שהדלתות היו נפתחים לפנים וקבוע בשפה הפנימיות של עובי הפתח' והיו נסגרים לתוך עובי הפתח דהיינו שעובי הדלתות היו מובלעים בתוך עובי חלל הפתח ושם היה מקום הנקישה באמצע עובי החלל נמצא דשפה הפנימיות של עובי הפתח ושפ' הפנימיות של הדלת חדא מלתא וכן כונת האליהו רבא ע"ש. ולכך כתב רש"י מן האגף ולפנים דהיינו תוך העיר ממש כיון דהדלת הוא בשפה הפנימיות של הפתח ממילא דלפנים הימנו היא בתוך העיר ממש ומה שהוכרח רש"י לפרש כן דאמרינן מפני מה שערי ירושלים לא נתקדשו מפני שמצוערים כו' משמע שכל עובי השער דהיינו כל חלל הפתח לא נתקדש והיינו משום שהאגף עצמו דהיינו עובי השער שהדלת שם הוא בסוף שפה הפנימיות שבחלל אבל אם הדלת באמצע האסקופה והמשקוף אין סברא לומר שיהיה נחשב כלחוץ מן השפה של חלל הפתח אע"פ שהדלת הוא רחוק משם מחמת שהאסקופה והמשקוף הם רחבים כיון שהוא מן הדלת ולפנים ומה שכתב רש"י אגף עצמו עובי השער מן הנקישה ולפנים היינו גם כן לפי שעובי הדלת הוא בסוף עובי השער. ומצאתי ראיה ברורה לדברי הש"ע מנדרים דף נ"ו הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים וכ' הר"ן שם במשנה ריש דף נ"ו ע"א מסתימת הדלת ולפנים כו' וכ"כ בב"י ובש"ע י"ד סי' רי"ד גם כן ע"ש וכן משמע בש"ס שם מהא דיוצא הכהן כו' דמשמע שם דמה שמן הדלת ולחוץ קרוי משקוף היינו משום שהדלת שוקף בו ואגף הוא גם כן לשון הגפת דלתות ומה שהוא מצד השני של הדלת ולפנים אינו נקרא אגף:

סימן נו

(**במג"א ס"ק ב'**) רשאי להפסיק: יש מגיהין ואין רשאי כו' ולפענ"ד א"צ להגיה ור"ל דלפירוש ר"י אין מקום לחלק בין שמיה רבא ובין רבא למברך וכיון דרב ספרא אמר אידי ואידי אסוקי מלתא הוא ולית לן בה אם כן לדידיה בשניהם רשאי להפסיק כיון דשקולין הם הי מינייהו מפקת לומר שבזה אין רשאי להפסיק וע"ז תירץ דס"ל לרמ"א

כיון דבאה"ע כו'. נראה דר"ל דלענין לא חפצתי לקחתה לדעת רש"י א"צ לקרות בנשימה אחת ולדעת הרי"ף בין בלא אבה ובין בלא חפצתי

סימן נח

במ"א ס"ק א' נ"ל דהכא לכ"ע כו' נראה כוונתו דלפי סימן רמ"ג שיש חושבין מהנץ החמה עד השקיעה ע"ש. ולזה כ' דהכא לכ"ע מנינן מעלות השחר שהרי בגמרא דפריך יממא הוא ובתוספות שם מבואר דסוף האשמורה הוא זמן עלות השחר וגבי הא דפריך מדוד אמרינן סבר לה כר"י כו' שית דליליא ותרתי דיממא כו' ע"ש הרי דתיכף סוף האשמורה שהוא כעלות השחר מתחיל זמן הג' שעות ור"ל דמש"ס גבי הא דפריך מדוד בצירוף דברי התוס' מוכח כן ומש"ס לחודי' ליכא ראיה שהיה אפשר לומר שהאשמורה מסתיימת בהנץ החמה:

סימן סא

א **בש"ע סעיף ג' ברמ"א** מהרי"ק כו' צריך למחוק ולציין דעת עצמו. ואחר תיבת ישראל באהבה צ"ל מהרי"ק שורש מ"ב ואגור:

ב (**בט"ז ס"ק ב'**) וכן נוהגין צריך למחוק הציון מכאן ולציין על מ"ש הרמ"א שבצבור לא יאמר אל מלך נאמן כו' וכן נוהגין ע"ז שייך הציון הלז ומ"ש בשם הב"ח כבר נתבטל כו' ר"ל המנהג שכ' הרוקח שנוהגין בישיבה לו' אמן אל מלך נאמן כו' ועכשיו כו' וע"ש בב"ח:

ג (**במג"א ס"ק ב'**) אבל אינו אומר אמת בלחודי' עם הש"ץ אם כבר אמר בלחש ה' אלקיכם אמת בלא הש"ץ כו' כצ"ל:

סימן סג

א (**בט"ז ס"ק ב'**) וזה מוכח כו' נ"ל שיש כאן חיסו' לשון וכוונתו דשם אמרינן דאזדא ר"י לטעמיה ואמר הלכה כר"א משום ר"י דס"ל כיון שכיון לבו בפסוק ראשון שוב א"צ ואי ס"ד דגם במהלך ועומד יש קפידא דמחזי דעביד כב"ש א"כ איך אמר ר"י דכל הפרשה בעמידה וא"ל דר"י ס"ל ר"ל דס"ל כמד"א דעביד כב"ש עשוי. ז"א דהא גם בפרשת והיה א"ש ס"ל לב"ש בבוקר יעמדו. א"כ אם כדי לצאת ידי ב"ש גם והיה אם שמוע צריך לקרות בעמידה וז"א דר"י לא ס"ל רק בפרשה ראשונה ומשום כוונ' כדקאמ' ואזדא לטעמיה וכו' ועוד דמשמע מר"י דאף בערב הדין כן וב"ש ס"ל דדוקא בבוקר יעמדו. אלא ע"כ דאין קפידא אלא ביושב ועומד וכו' וכוונתו במלות קצרות הרחבתי ביאורם קצת:

ב (**במג"א ס"ק א'**) נראה שר"ל דלכאורה מרמ"א משמע שהטירחא הוא מחמת שכב' שוכב. לזה אמר דבתר"י מבוא' דהטירחא הוא הלבישה. ומ"ש וכן משמע בגמ' פרקדן כו'. ר"ל דבהש"ס שם קאמ' דמיקרי ק"ש כי מצלי אסו' ר"ל שהוא מוטה על צדו וע"ז הוקשו תר"י מהא דזה מחזי' פניו וקורא ותירצו דהתם איכא טירחא ללבוש בגדיו וס"ל להמג"א דוקא טרחא דלבישה אבל טרחא דעמידה לחוד לא דהא הא דפרקדן משמע שכב' שוכב פרקדן דהיינו שהוא מוטל על צדו ואפ"ה אסו' אבל הב"י ס"ל בשיטת הרמב"ם דיש חילוק בין שוכב על צדו ממש דשרי וזה האי דמחזי' פניו וקורא ודאמרינן מיקרי כי מצלי אסו' היינו ששוכב על גבו ומוטה מעט על צדו ולדידיה אין חילוק בין פשט בגדיו או לא:

סימן סה

א (**במג"א ס"ק ב'**) אבל הב"ח כתב בסי' ק"ד כצ"ל:

ב (**שם**) כ' בשם הרשב"א דלהראב"ד כו' כצ"ל וכוונתו דהב"י כ' בשם הרשב"א להראב"ד דבתפל' נמי אינו חוזר לראש אלא בגברא דחוי' כההיא דמים שותתין על ברכיו. א"כ בכרך לו עקרב שפוסק' כיון דלאו גברא דחויא אינו חוזר לראש אפי' באמצע הברכה דק"ש כו' ע"ש ומפרש המ"א כוונת הראב"ד דדוקא בההיא דמים שותתין ס"ל להראב"ד דמיקרא גברא דחויא כיון דמעיקרא גברא לא חזי. אבל בלא"ה אינו חוזר לראש. אבל לפי מה שכתבו התוס' דמשמע מדבריהם דגברא דחויא היינו בשעה ששותתין אינו ראוי א"כ א"ל דאפילו בשאר אונס נמי חוזר לראש לפירוש התוס'. ושוב כתב המג"א שאח"כ ראה בחידושי הרשב"א שמפרש דהיינו בשע' ששותתין כו' (ע"ש בחידושי הרשב"א דמשמע קצת דס"ל עיקר כפירוש זה) וא"כ ס"ל כפירוש התוס' וא"כ מ"ש הרשב"א דלפי מ"ש הראב"ד דבתפלה נמי דוקא בגברא דחויא כו' והיינו דאף לפי פירוש זה דהתוספת בין האיש ראוי לקרות או לא. וא"כ בשאר אונס אינו חוזר לראש אף לפי פירוש התוספות והרא"ש וכמ"ש הב"ח לדעת הטור:

סימן סו

ס"ו בט"ז (**ס"ק א'**) דאיתא בלשון יראה ולפירושו כו' כצ"ל:

סימן סט

במג"א (**ריש סי'**) כתב הרמ"ע סי' פ"ה כו' וכל הנמצא אתם בשעת ברכו קמא של ברכת יוצר אור כו' ואי איכא עשרה דאזמין גבי' שרי ליה למפתח ברכו כדאמרן דבכל גווני שרי ליה למפתח ברכו איהי לנפשי' ובלבד בצבור או אחרינא בגיני' כו' כצ"ל וכאשר הגהתי כן היא ברמ"ע. וכוונתו דשם קרי לברכו שפורסין בו על שמע ברכו בתרא וברכו שאמרו הצבור קודם יוצר קרי לו ברכו קמא וכוונת הדברים דאם זה היחיד עדיין לא אמר יוצר אור שפיר יכול למפתח ברכו הוא או אחר בשבילו אע"פ שכבר שמע וענה בתחלה או שמע מהעולין בתורה וזה שכתב אלא היכא דלא בירך על שמע כדאמרן בכל גווני כו' ר"ל אפילו כבר שמע וענה: אבל ביחיד שלא שמע ברכו וכבר אמר יוצר אור אז ג"כ מותר לומר ברכו בשבילו אעפ"י שלא יסמוך אליו יוצר אור דזה דוקא בלא שמע כלל אבל אם כבר שמע ברכו אף שלא שמע רק מהעולין לתורה אין חוזרין בשבילו לומר ברכו. ונראה דגם הוא בעצמו לא יאמר ברכו. וע"ש שכתב שאם שמע ברכו מפי קטן העולה למפטיר אע"פ שענה אחריו מסתברא דשרי ליה לאחרינא לומר ברכו בגיניה (שפיר) דמי:

סימן ע

א (**במג"א סק"א**) אמת ויציב דזכירת יציאת מצרים דאורייתא הוא כצ"ל:

ב (**ט"ז סק"ב**) דע"כ איירי מתני' באין שעות כו' ר"ל דליכא למימר דמיירי ביש שעות ומ"מ מצוה להפסיק דדוקא בס"ד דמיירי בדאוריית' י"ל מצוה להפסיק אף בדאיכ' שעות משא"כ במסקנ' דמיירי ביו"ט שני דרבנן א"כ אין סברא שיהי' מצוה להפסיק כיון דאיכא שהות ואינו רק דרבנן:

סימן עא

(**במג"א ס"ק ג'**) דהרי זמנה אחר צאת הכוכבים אלא ע"כ דמיירי בשאר מצות כמ"ש בב"י ואפשר דמיירי כו' כצ"ל:

סימן עב

א **שם** בט"ז ואז יהיו פטורין מחמת טרדה כו' או שהם שותקין בעת שקוראין העם ואפילו הכי פטורין מחמת טרדה:

ב (**ס"ק ג'**) ר"ל שמקיפין השורה גם מאחריו וכל שטח כצ"ל:

ג (**שם**) אע"פ שהוא גם מאחריו כצ"ל:

סימן עג

(**במג"א ס"ק ב'**) כלומר שהם קרובים כו' דהא דקאמר זה וזה כדי שיהיו שדים נכונו כו' כלו' שהם קרובים להיות שדים נכונו ושערך צמח שיהיה השנה הסמוכה לגדלות והכא כתב וכו':

סימן עד

א (**במג"א ריש סי'**) ירושלמי פרק הרואה כי' אך קשה למה השמיטו הפוסקים ההוא דסוכה כו' נראה ביאור דבריו דמהרא"ש משמע דמלתא דפשיטא הוא דודאי המגדול הוא כמו מלבוש ואין זה כמו עומד ערום שאסור לברך אע"פ שאינו רואה הערוה כלל אלא הספק הוא דהיה כאן איסור מחמת שעיניו ולבו רואין את הערוה ומפסק' ליה אם סגי בהוצאת ראש לחוד דאז אין עיניו רואין את הערוה אבל מה שלבו רואה את הערוה לא איכפת לן או דלמא יש כאן איסור מחמת שלבו רואה את הערוה וע"ז כ' הרא"ש למעלה פסקנו דאסור ולפ"ז פשיטא שאין קושיא על הפוסקים שלא הביאו הירושלמי דכיון דקאמרי לבו רואה את הערוה אסור א"כ תו לא צריכו להביא הירושלמי דודאי לענין שלא יהיה נחשב כערום הדין פשוט דהמגדול הוא כמין מלבוש. וע"ז תמה דאם עיקר האיבעי' הוא לענין אם לבו רואה את הערוה הו"ל כה"ג לענין חלוק וטלית. ולכך ס"ל דאדרבה עיקר האיבעי' הוא אם חשיב כמין מלבוש והוי הפסקה או לא וכדמחלק בסוכה בין אוהל לשאר דברים אבל לענין לבו רואה לא מיירי כלל והוא תלוי בפלוגתא דלמד"א מותר הוי סגי בהוצאת ראשו ולמד"א אסור צריך להוציא גם לבו וע"ז הביא רי"ו שפושט האיבעי' לקולא דשפיר הוי כמו מלבוש. ומ"ש רי"ו ואם לבו רואה את הערוה אסור ר"ל דלפי מה שפסק דאסור א"כ צריך שלא יהיה גם לבו מבפנים ומ"מ אין להקשות על שאר פוסקים שלא הביאו הירושלמי משום דאינהו ס"ל האיבעי' לחומרא דמגדל הוי ודאי כאוהל ולא מחשב הפסקה וכיון שהוא לחומרא סתמא כפירושו דכל שאינו לובש מלבוש אסור ומה לי אוהל ומה לי מגדול. אך שהוא גופא קשיא למה השמיטו הך דסוכה להשמיענו דאוהל לא חשיב הפסקה ואינו דומה למלבוש לזה אמר דהפוסקים ס"ל דהש"ס והירושלמי ס"ל כמ"ד מותר אבל למד"א אסור לא משכחת לה דאפי' מוציא גם לבו הו"ל כאלו הוא כולו בחוץ והלכך לא הוצרכו לפרש ולפ"ז צ"ל דרי"ו שכ' איבעי' זו חולק על הפוסקים וס"ל דאם מוציא גם לבו שפיר דמי ולא שדינן

ליה בתר רובא ולכך כ' מתחלה שיוצא ראשו ר"ל דלהירושלמי סגי בהוצאת הראש ואם לבו כו' א"כ אסור עד שיהא גם לבו בחוץ ועכ"פ בזה סגי ולא מחשב כעומד ערום בחוץ מזה קאמר דאפשר דרבינו ירוחם מפרש לה דמיירי שלבו מכוסה ר"ל דודאי גם הוא מודה להך סברא דשדינן ליה בתר רובא אלא דס"ל דמיירי בענין שאין כו' ובכה"ג קי"ל דמגדול הוי כמלבוש ואינו כעומד ערום וכיון שהוא מוציא ראשו לחוץ ואין עיניו רואין את הערוה שרי לקרות אבל בית לא הוי הפסק והוו כעומד ערום ולא מהני מה שראשו לחוץ לחלוקו דודאי שדינן ליה בתר רובא. דרך קצרה ע"פ הנ"ל שיש לפנינו ב' דרכים הא' אף ע"פ שאין עיניו ולבו רואין הערוה מ"מ אם הוא בגלוי ערוה אסור כגון באוהל דלא נחשב הפסק ולא מהני מה שאינו רואה מ"מ הרי הוא קורא בגילוי הערוה. ודרך הב' אע"פ שיש הפסק ולא מיקרי גילוי הערוה מ"מ אם לבו רואה את הערוה אסור ומעיקרא סבר המג"א דגם ברייתא דסוכה סובר דלבו רואה אסור והא דשרי' בכילה היינו שמוציא גם את לבו למד"א דאסור והא דקתני מוציא ראשו משום דבפלוגתא לא מיירי הברייתא ואה"נ למ"ד אסור שצריך שיוציא גם לבו ואם היה גבוה י' אסור היינו דאוהל לא חשיב הפסק הלכך בין במוציא ראשו וכן לבו אסור משום דהוי כקורא בגילוי הערוה ולכך קשיא דלמה השמיטו הפוסקים דין זה ולכך כ' המג"א דבאמת הברייתא ס"ל דמותר ולכך שפיר אשמעינן בגובה י' שהוא אוהל אף במוציא ראשו שהוא חשוב באנפי נפשיה דלא שדינן ליה בתר רובא וא"כ הו"ל כאלו ראשו במקום אחר ואין קורא בגילוי הערוה קמ"ל משא"כ הפוסקים דס"ל אסור א"כ אין חידוש רק אם מוציא גם לבו וכה"ג אין רבות' כלל ופשיטא דשדינן המיעוט בתר הרוב והו"ל כאלו כולו בחוץ ואיכא משום גילוי הערוה ולענין זה הדבר פשוט דאוהל אינו מפסיק דלא נשדי המיעוט בתר הרוב ודוקא לגבי הראש שהוא חשיב בפ"ע והוי ס"ד דברייתא דאף באוהל לא שדינן ליה בתר רובא והוצרך לאשמעי' דלא משא"כ אם ראשו ורובו בחוץ אין כאן רבותא כלל דפשיטא דהמיעוט נגרר בתר הרוב ורי"ו שכ' האבעי' לקול' ולכאורה לא משכחת לה כלל אפשר דמוקי לה כשלבו מכוסה בבגד כו' ולפ"ז צריך לתרץ מה שלא כתבו הפוסקים הברייתא דהא נ"מ בזה שאוהל אינו מפסיק כגון שלבו מכוסה משום דס"ל דזה פשיטא שא"א לו' שאוהל יהי' נמי מלבוש וא"כ כל שערוה מגולה פשיטא אפי' אינו רואה אסור וכמ"ש המג"א לחלק בין היכא שהוא מכוסה במים עכ"פ והך ברייתי' לא אשמעי' אלא אם אין בכילה י' אע"פ שלבו רואה מותר וכשיש י' שעליו תורת אוהל אז פשיטא דל"מ מה שמוציא לחוץ לחלון ודין זה דכילה י' יש עליו תורת אוהל כבר מבואר בהל' שבת. משא"כ בס"ד דסובר דגם הברייתא כמד"א אסור א"כ ע"כ דברישא מיירי

בגוונ' דליכא משום לבו רואה וא"כ עיקר רבותא דברייתא דגבוה י' ל"מ מה שיוציא ראשו משום דאוהל אינו מפסיק ואם כן הו"ל להפוסקים לאשמעינן ג"כ הך דינא אלא ע"כ דס"ל שברייתא כמד"א מותר והא דלא מוקי הפוסקים הברייתא במכוסה בבגד ואשמעינן דכילה גבוה י' גרע ממגדל של עץ דאע"ג דבמגדל כה"ג שרי במוצי' ראשו מ"מ בכילה אסור דדוקא מגדול נעשה כמין מלבוש ומ"מ דברי המג"א צ"ע לענ"ד במה שכתב שרי"ו פסק האיבעי' לקולא דז"א דאדרבה דהרי"ו אזיל בשיטת הרא"ש דזה ברור להירושלמי דהמגדול מלבוש לענין זה דמותר לברך כשמוציא ראשו ואין איסור משום גילוי ערוה ועיקר האיבעי' לענין אם לבו וע"כ כשאין לבו רואה שרי כשמכוסה שר"י היה יושב ועושה כמין מלבוש כו' ואם לבו רואה כו' ואפשר שהמג"א מדייק מדכתב כן הוא בירושלמי ולענ"ד אדרבה לדברי המג"א תקשה דהא באמת בירושלמי מספקא ליה ואיך כתב כך בפשיטות אבל לפי מ"ש א"ש דעל כל פנים למד מהירושלמי כמין מלבוש ומ"ש הירושלמי מהו שיעשה כו' הך מהו אסיפא דמלתא קאי דמסיים ויברך ר"ל אם מותר לברך מחמת שלבו רואה כו':

ב (**ש"ע סעיף א' על לבו אפשר שצ"ל עד לבו כמו דנקט ממטה ללבו בסעיף ב' ומדברי האחרונים לא משמע כן**:

סימן עה

(**במג"א ס"ק ג'**) בשוק כו'. לכאורה לא קשה מידי שהכא שרוצה לקרות ק"ש דמיירי בבית או בחצר אין איסו' כמ"ש וצ"ל דס"ל דא"כ אפי' נשוא' נמי אע"כ כיון שדרכן לכסותן בשוק שוב אף בחצר מיקרי ערוה לענין ק"ש ושוב הקשה מה שיוצאה בהינומא דשם הולכת כך מבית אביה לבית בעלה ואם הי' איסור אף בבתולה אם כן אף מחצר לחצר דרך מבוי אסו' כדאיתא בהמדיר וע"ז תירץ דהתם מיירי שסותר' הקליעה אז אסו' גם בבתולה שאין זה מדות צניעות כיון שהראש מגול' ביות' כדאיתא בסוטה ופרע ראשה מלמד שסותר' את שערה ופרש"י מרב' בגילוי שסות' את קליעתה והלכך אף בבתולה כה"ג אסו' והתם יוצאה בהינומ' וראש' פרועה אבל מ"מ אינו סותרת קליעתה אלא שאורך השער מונח על כתיפה וכמ"ש רש"י שם ושוב כתב דע"כ הא דאסו' בבתולה בקליע' שער לאו דאוריי' דקרא לא מיירי בפנויה דאל"כ גם בגילוי תהא אסורא דמקרא ופרע ילפינן דלא תלך בגילוי מדקאמ' ופרע מכלל דעד השתא מכוסה והיינו אף בלא סתירת הקליע' הי' מכוס' דפשטא דקר' בפריע' הכיסוי מיירי רק דמרבוי' ילפינן דסות' את שערה וא"כ גם בבתולה יהי' איסו' בגילוי לבד אלא ודאי הא דאסו' בסתור' הקליעה

אינו מחמת קרא דופרע דלא מיירי בפנויה רק מחמת מדות צניעות כי אין לבתולה לילך בסתירת הקליעה כיון שהוא גלוי ביות':

סימן עו

א (**במ"א ס"ק ו'**) ועוד י"ל כיון שדרך כו' וכמ"ש תר"י לפי דרכם ע"ש פי' דתר"י ס"ל דנוגע שרי רק דבוק' בסנדלו אסו' וגם לדידהו קשה דמה בכך שדבוק בסנדלו לא עדיף מאם הוא דבוקה בבשרו ומכוסה בבגדו דשרי כדעת ה"ה. אלא דבאמת תר"י כתבו גבי הא דצואה על בשרו דדוקא כשמכוסה מאיליו בלא המלבושים כגון בין אצילי ידיו. אבל במקום אחר שנראה מיד אין כיסוי המלבוש מועיל והוא דעת הי"א שבסעי' זה וא"כ אצ"ל החילוק לפי דרכם של תר"י דאם דבוקה בסנדל אסור כיון שאינו מתכסה מאלי' והוא עתיד להגלו' ע"י הילוך. א"כ כמו כן יש לחלק גם לדידן דנוגע אסור היינו דוקא לענין כיסוי הסנדל כיון שדרך להלוך וע"י הילוך מתגלה קצת ר"ל דלדידן חשבינן מה שנוגע כדבוק בסנדלו וע"י שמעותד להלך ומתגלה קצת ע"י הילוך כמגולה חשבינן ליה ואסור. ומצאתי בחידושי הרשב"א שכתב ז"ל ובדבוקה בסנדלו דלא איפשט' להו היינו משום דזימנין מתגלי' כשהוא מהלך כו' ואפש' שלזה כיון המג"א ויש כאן חיסור לשון קצת:

ב (**במ"א ס"ק ז'**) ומכוסה שרי לכ"ע על בשרו שרי כסברא קמייתא כו' כצ"ל:

ג (**בס"ק ח'**) וא"צ תקנה כצ"ל וע"ש. ור"ל דאם יש ריח רע או ליחה בו דינה כצואה ולא מהני בזה מה שרוחץ במקומו כיון שהיו שותתין על בגדיו ועל ברכיו ואם אין ריח רע והליח' יוצאה דרך דחויא אז הוא מן המעי וא"א שיצא קצת בלא צחצוח צואה וכן אם הוא רוחץ מן הזוהמ' שפיר דמי ואף על פי שכבר תחת על בגדיו מ"מ כיון שאין בו ריח רע רק משום שיש בו קצת צחצוח צואה אין זה מעכב רק רוחץ במקום הזוהמא דהיינו בפי הטבעת דלא להוי צואה במקומה. משא"כ אם שותת תדיר הוי מפי הטבעת והוי כדם מכתו ודם מגפתו כיון שאין בו ריח רע א"צ תקנה כלל ע"ש ברדב"ז דפוס פירד' סי' שמ"ו:

סימן עז

(**סימן ע"ז במ"א ס"ק א'**) או מעט (כ"מ) ועיין לקמן סי' ש"כ ס"ק ך"ה דכשאינם בעין רק טופח להטפיח בביטול בניגוב ידים סגי ע"ש:

סימן עט

(**במ"א ס"ק ב**') כלפניו דמי כדאי' גבי לולב עקום. כוונתו דהתם אמרינן אמר רבא ל"ש אלא לפניו אבל לאחריו ברייתי' הוא אמר ר"נ צדדין כלפניו דמי וא"ד כלאחריו ופסקו לחומרא כמד"א כלפניו דמי. ולפ"ז חזינין דאע"ג דאמר רבא ל"ש אלא לפניו נכלל בו בלשונו לפסול גם צדדים וא"כ גם כאן דאיתא לפניו כמל' עיניו יש לנו לומר שבכלל לשון לפניו נכלל גם צדדים להרחקה כשיעור זה והרמב"ם מירי היכא דלא אפשר אז עדיף שיחזיר לצדדים:

סימן פב

א (**במ"א ס"ק ב**') ומ"מ צ"ע דצואה כחרס כו' מידי דהוי אב"ה ישן כו' לכאורה צריך להגיה ועוד מידי דהוה אב"ה כו' שזו ראיה אחרת היא ומ"מ צ"ע הראיה מב"ה ישן דהא חזינן דאם זירקה ונפרכת אין בה צואה ואם כן אם נימא דנקרשת להא דמיא אין ראיה מב"ה ישן. ונלענ"ד כוונתו כלפי מה שכתבתי דאע"ג דיכולה לחזור לקדמותה. מ"מ בתר השתא אזלינן וע"ז כתב שצריך עיון מצואה כחרס ואין בה ריח רע אסור כל שאינה נפרכת אלמא דלאו בתר השתא אזלינן דהא עתה היא כחרס ואין בה ריח אלא בתר מעיקר' אזלינן ואמרינן דלא ביטל שם צואה מינה ודייניגן לה ע"ש סופו וע"ז כתב מ"ד אב"ה ישן דאסו' דאע"פ שאין בה צואה כיון שמתחלה היה אסו' מן התורה ולא אמרינן ביה זיל בתר השתא אלא בתר מעיקרא אזלינן ה"נ יש לדונה ע"ש סופה ולא בתר השתא ולא דמי לזורקה ונפרכת דהתם עפרא בעלמא היא וחל עליו שם עפר ולא שייך למיזל בתר מעיקרא וכן ע"ש סופה או לדונה דלעולם לא תחזור לקדמותה. משא"כ בנקרשת דלא שייך לו' עפרא הוא כיון שתחזור לקדמותה הלכך לא בטל שם צואה מינה:

ב (**שם**) דעדיין שם צואה עליו כ"ז שתזרק כו' כצ"ל:

סימן פג

א (**במג"א ס"ק ח**') נגד מקום המושב כו' נראה כוונתו דס"ל דודאי אם לח נאסר רק מקום המושב אם כן כשאמר סתם בית זה לב"ה ולא ייחד מקום המושב דלא מיתסר כלל בכה"ג לא הוי הזמנה וע"כ שמייחד מקום המושב ומראה מקום שזה יהיה מקום המושב לב"ה אם כן כשאמר על השני ובית זה קשה דממ"נ אם לא ייחד לו מקום אם כן בלא"ה לא נאסר כלל ואם מראה מקום ואומר מקום זה אם כן ליכ' שוב לאסתפוקי שמא לתשמיש בעלמא קאמר שמא ראה לברור מקום זה ואמר עליו שהוא לתשמיש אחר

שהרי כל הבית הוא לתשמיש אחר ולא לב"ה אלא ע"כ מה שמראה מקום בבית מיוחד ואומר עליו ומקום זה ליחדו למקום מושב קאמר. ושוב כתב המג"א וא"ל דבמחיצות אסו' לקרות בתוכה אם כן מאי פריך כו' ר"ל דבברכות פריך מהאי דבעי רבינא הזמינו לב"ה מאי כו' אדר"ח דאמר עומד אדם בב"ה ומתפלל והש"ס משני דהתם למיקם בגוי' וכנגדו שרי כמ"ש בסק"ה ולהמקשן צ"ל דהוי משמע ליה דגם ההיא דרבינא לענין כנגדו מיירי דבתוכו הוי משמע דפשוט לאיסו' אלא ע"כ דכנגדו מבעי ליה וקשיא ליה מדר"ח והשתא קשה דמאי פריך דנהי דנימא דרבינא לאו במקום מושב ממש מיבעי' ליה דבהא ודאי אסו' מ"מ שפיר י"ל דרבינא אף על גב דאמר סתם הזמינו לבה"כ ביש מחיצות מיירי דומיא דהזמינו לבית המרחץ ומבעיא ליה אם מותר לקרות בתוך המחיצות נגד מקום המושב או שמא בתוך המחיצות כה"ג אסו' ור"ח שמתיר כנגדו היינו באין מחיצות ובזה אין סברא לומר שהמקשן טעה וסבר דבזה הדין פשוט לאסו' והתרצן דמשני ליה התם למיקם בגויה ר"ל ומיבעי' ליה אם בתוך המחיצות כבתוך מקום המושב דמי דמה"ת יהיה זה פשוט להמקשן כ"כ. וגם דלפ"ז הו"ל להתרצן לומ' התם בתוך המחיצות מיירי וכנגד מקום המושב אלא ודאי דגם בישן במחיצות מיירי ואין חילוק בין תוך המחיצות לחוץ המחיצה ומ"ש המג"א ועוד דאם המחיצות מועילין כו' לכאורה צ"ע מה ענין זה לזה ונראה שר"ל דבשלמא אם לא הועילו המחיצות בחדש לענין תוכו אם כן י"ל דבישן שרי לקרות כנגדו דהמחיצות המקיפין אינם בכלל גוף הריעי משא"כ אם נאמר דהמחיצות מועילות לגוף הריעי לאסו' כל תוך המחיצות והיינו משום שהמחיצות לתוכן עשויות אם כן מנ"ל להקל בישן כנגדו דשמא הו"ל כגרף של ריעי ומ"ש המג"א דתיקשי על קושית הב"י וליטעמך כו' לכאורה צ"ע דהא באמת תירץ הש"ס דמיירי בהכי ונראה דס"ל להמג"א דבשלמא אם ב"ה יש לו מחיצות שפיר הוי ס"ד דמקשה דמיירי ביש בו צואה ואעפ"כ מותר כנגד המחיצות ואהאי משני ליה דמיירי באין בו צואה משא"כ אם נאמר דב"ה אין לו מחיצות אם כן ע"כ דב"ה דקאמר ר"ח היינו שאין בו צואה דאל"כ למה נקט ב"ה כלל דהא עיקר חומרא דב"ה משום צואה הוא ואם איתא דר"ח בא להתיר כיש בו צואה הכי הול"ל עומד אדם נגד צואה ומתפלל ולמה נקט ב"ה כלל אלא ע"כ דגם המקשן ידע דמיירי שאין בו צואה א"כ אין קושיא על רבא וזה כוונת המג"א שכתב דתיקשי וליטעמך דלמא אע"ג שאין בו מחיצות מ"מ איירי שאין בו צואה ר"ל דלדידיה ניחא די"ל דהמקשן היה סובר דסתם בה"כ יש בו צואה משא"כ להב"י דע"כ ביש בו צואה איירי (ומ"ש המג"א לשון דלמא ר"ל דלמא דכיון דאיירי באין בו צואה לכך קיל טפי מצואה גופא) וגם י"ל דהמג"א ס"ל דלא מסתבר לו' דהמקשן לא ידע

דאיכא לאוקמי באין בו צואה דודאי לשון בה"כ נופל גם באין בו צואה (ואתי לשון דלמא שכתב המג"א כפשוטו) אלא ודאי דגם המקשן ידע דהך דר"ח מיירי באין בו צואה רק דהוא סבר דין ב"ה וצואה שוין ולא ס"ל לחלק ביניהם כמו דבאמת ס"ל לרב יוסף הכא וס"ל דהא דנקט ר"ח ב"ה לאשמועינן דכנגדו הוא דשרי אבל בתוכו אסור אע"פ שאין בו צואה אבל כנגדו עכ"פ שרי אע"פ שיש לו דין צואה ולכך מקשה אדרבינא והתרצן ס"ל דיש חילוק בין ב"ה שאין בו צואה ליש בו צואה ופריך עליו מדרב יוסף אם כן מנ"ל דהמקשן ס"ל מסברא דגם המחיצות הו"ל כגרף של ריעי ודין צואה יש להם ולכך לא מהני הפסקת המחיצות:

ב (**מ"א ס"ק ה'**) וצ"ל דרבינ' מספקא ליה דלמא רפרם מיירי בישן כו'. יש לתמוה דא"כ באמת למה לא תירץ כן דרב יוסף קאי אמתני'. ונראה משום דלכאורה ק' דלמה לא הזכיר רפרם בדבריו שצריך להרחיק ד' אמות אך דבס"ד היה ניחא שהיה סובר דמיירי ביש בו צואה וא"כ הדין פשוט במשנה שצריך להרחיק ד"א ורפרם כחא דהיתיר' אתי לאשמעינן שאע"פ שעומד כנגדו יכול להתפלל וא"צ מלא עיניו אבל למאי דמשני באין בו צואה א"כ א"א לפרש דר"ל דמרחיק ד"א כיון שעדיין לא נזכר בשום מקום לאסור כשאין בו צואה להרחיק ד"א עד שיצטרך לו' דעכ"פ ע"י הרחקה שרי וע"כ דכוונת רפרם לאשמעי' דאף בלא הרחקה נמי שרי וכמו דקי"ל באמת למסקנ' דמוקי בחדתי ובתוכו דוקא אסור וכנגדו שרי והיינו בלא הרחקה א"כ אף למאי דמוקי אף באין בו צואה משמע דאף סמוך לבה"כ ממש שרי ואהא פריך מדר"י וליכא למימר דרב יוסף קאי אמתני' (ר"ל אהא דאתמר שירחיק מן הצואה ד"א אהא איתא דגם בב"ה הדין כן וקאמר רב יוסף עלה דב"ה שאמרו אע"פ שאין בו צואה) דהיינו ע"י שיעור ד"א דנהי דנימא הכי ומ"מ לפום הך תירוצ' א"צ לרפרם להרחיק כלל ולפ"ז הדר' קושית המג"א לדוכתי' מאי מספק' ליה לרבינ' תפשוט מדרפרם. אמנם נראה דבלא"ה קשה דתפשוט ליה מדרב יוסף דאמר ב"ה שאמרו אעפ"י שאין בו צואה משמע שעכ"פ היה בה אלא שעתה אין בו ותיפוק ליה דאפי' בחדתי שמעולם לא היו בו אסור וא"ל דבישן פשיט' ליה ובחדש מספק' ליה א"כ גם מדרפרם ליכא למפשט מידי דדלמא כנגדו פשיטא ליה ובתוכו מספק' ליה. אלא ודאי שז"א וכמ"ש המג"א שדוחק לומר דרפרם גופ' מספקא ליה. וא"כ תפשוט ליה מדרב יוסף וצ"ל דבהך צד האיבעי' דחדתי אסור י"ל דרב יוסף באמת קאי על דין צואה לפניו ג"כ שצריך מלא עיניו וע"ז קאמר דה"ה ב"ה שאין בו צואה משא"כ בחדתי עכ"פ א"צ מלא עיניו אבל לעולם הרחקה ד"א בעינן ולפ"ז נהי דנימא דרפרם ס"ל כסברת רב יוסף דב"ה שיש בו צואה ואין בו צואה שוים הם וד' אמות בעינן ולכך לא הזכיר בדבריו

ד"א מ"מ קשה דהא אם נא' דרפרם סמך ע"ז דשוה אין בו צואה לצואה כסברת רב יוסף א"כ במלא עיניו הדין כן כמו לרב יוסף ולמה מתיר רפרם כנגדו דהא הך סבר' דרב יוסף מיירי לענין מלא עיניו דהא בד"א לא צריך למימר דבחדתי נמי יש לאסור לחד צד איבעי' דרבינ' וע"כ דלמלא עיניו מיירי ולכך פריך שפיר מדרב יוסף על רפרם. אבל רבינ' שפיר מספק' ליה דשמ' חדתי שרי ורב יוסף קאי אמתני' דאע"פ שאין בו צואה צריך ד' אמות דהוא שוה לענין זה לדין יש בו צואה אבל חדתי שרי לגמרי ורפרם באין בו צואה מיירי. ומ"מ צריך ד"א דזה פשיטא ליה לרפרם דלענין הרחקה ד"א שוה אין בו צואה ליש בו רק לענין מלא עיניו אומר שיש לחלק דאין בו צואה עומד כנגדו ומתפלל. עוד נלענ"ד ע"פ דרך הנ"ל באופן אחר קצת בפי' דברי המג"א סי' פ"ג סק"ה שכתב דרבינ' מספק' ליה דלמא מיירי בישן כו' דלכאורה תימא למה באמת לא משני דרב יוסף קאי אמתני' ולמה ליה לשנויי בחדתי וגם המקשן מנ"ל להקשות ונלע"ד דלכאורה קשה בלא"ה על דברי המג"א דאיך אפשר לו' דרפרם מיירי בישן שאין בו צואה דא"כ משמע דגם הרחקה ד"א לא צריך בשלמא למאי דס"ד דמיירי ביש בו צואה שפיר כתב המג"א דלא מצי לאקשויי ממתני' די"ל דרפרם מיירי שכשהרחיק ד"א משום שהדין פשוט במשנה שצריך ד' אמות מצואה ורפרם כחו דהיתיר' אתי לאשמועינן. דאפי' כנגדו עומד ומתפלל וא"צ מלא עיניו. משא"כ אי איירי באין בו צואה א"כ עדיין לא נזכר דין זה במשנה ומדסתם רפרם משמע דאפי' ד"א א"צ א"כ נהי שנאמר דר"י קאי אמתני' מ"מ הרחקה ד"א עכ"פ בעינן וקשה על רפרם וע"כ מיירי כו' והדר' קושי' לדוכתי' על המרדכי. וצ"ל דהמרדכי לפי מ"ש המג"א בכוונת דבריו ס"ל דמה שאמר רפרם עומד אדם כנגד בה"כ כו' הרי זה כמבואר שצריך הרחקה ד"א דפחות מד"א לא מיקרי כנגדו אלא בתוכו ולפ"ז הא דמשני הש"ס כי מיבעי' ליה לרבינ' לצלוי' בגוי' הא נגדו שרי היינו בהרחקה ד"א דאף בחדתי ד' אמות בעינ' רק דרבינ' מיבעי' אי שרי כנגדו אי בעינן מלא עיניו כשאר בה"כ שאין בו צואה. והשתא א"ש דלא מצי לשנוי' דר"י קאי אמתני' ולענין הרחקה ד"א אתמר דאם כן קשה תפשוט בעיא דרבינ' דהא מדר"י משמע דוקא בה"כ שאין בו צואה בעינן ד"א אבל עכ"פ שהיה בו כבר אלא שפינוהו אבל חדתי אפי' ד"א לא צריך דאל"כ הו"ל לרב יוסף לאשמועינן רבות' טפי דאפי' בחדש בעי הרחקה והמקשן היה סובר דרבינ' לענין כנגדו מיבעי' ליה אם צריך הרחקה וה"ל להוכיח כן מדרב יוסף. אלא ע"כ דר"י מיירי לענין מלא עיניו דבעינן אע"פ שאין בו צואה ובזה בחדתי שרי אבל ד"א אפשר שצריך להרחיק ואם כן קשה על רפרם דאמר שא"צ מלא עיניו וא"ל דמ"מ התרצן דמוקי בעי' דרבינ' בתוכו דוקא אבל כנגדו שרי למה ליה לאוקמיה דרפרם בחדתי נימא דרפרם

בישן מיירי ור"י קאי אמתני' ואפ"כ תפשוט דרבינ' לענין בתוכו קאמר דז"א דהא כבר כתבתי דמה קאמר התרצן דרבינא לצלוי' בגוי' מיבעי' ליה לאו דוקא בתוכו ממש אלא ה"ה בתוך ד"א נמי תוכו מיקרי לסברת המרדכי וכנגדו דשרי חוץ לד"א א"כ מדרב יוסף מוכח דדוקא בב"ה שאין בו צואה בעינן ד"א הא חדש לא בעינן ד"א וממילא איפשטא בעיין דרבינא דלא מסתבר לחלק בין תוכו ממש לחוץ ד"א והש"ס במסקנ' שפיר מחלק בין תוכו לכנגדו דלענין ישן בעינן מלא עיניו ובחדש א"צ. אבל בס"ד דאף בישן א"צ כ"א ד"א אם כן גם בחדש אם נימא דתוכו אסור פשיטא דד"א בעינן. אלא ע"כ דר"י לענין מלא עיניו מיירי והוצרך לאוקמי דרפרם בחדתי. משא"כ המג"א שפיר קאמר דרבינא לא פשיט האיבעי' לחומרא מדרפרם דאמר כנגדו דמשמע חוץ לד"א כמלא עיניו דשרי הא בתוכו אסור משום דס"ל דשמא לעולם בחדש אפי' בתוכו מותר ורפרם מיירי אפי' בישן ורב יוסף קאי אמתני' דהא השתא דקיימינן דחדש מותר בתוכו שפיר מצי רב יוסף קאי אמתני' ודוקא בישן שאין בו צואה בעי הרחקה אבל חדש אפילו בתוכו מותר וזה בעיא דרבינא אם חדתי אסור א"כ רפרם מיירי בחדתי ודוקא כנגדו שרי אבל תוכו אסור. א"ד דלמא רפרם מיירי בישן וגם רב יוסף בהכי מיירי ודוקא בישן אסור אבל חדתי שרי וא"כ המרדכי שפוסק האיבעי' לקולא לפ"ז רפרם מיירי ומה שאמר להתיר כנגדו היינו ע"י הרחקה א"ד וכדאמר רב יוסף:

סימן פז

א (**בט"ז ס"ק ה'**) שזכוכית בלע כחרס כצ"ל:

ב (**במג"א סק"ד**) וכ"מ בתר"י דהעיקר קושיתו על האיבעי' כו'. נראה ביאור דבריו דבש"ס איכא פלוגתא דרבנן ס"ל דלא מהני לאחר המטה ורשב"ג ס"ל דמהני ואמרינן התם אמר רב יוסף בעי מרב הונא מטה ג' כו' יו"ד לא קמבעי' לי' אמר אביי שפיר עבדת דלא איבעי' לך וכ' רש"י שהגאון מפרש הבעי' במטה סתומה והקשה דא"כ מאי צריך ר"י למימר עשרה לא מיבעי' לי' וגם אביי לא צריך לומר שפיר עבדת שזה פשוט דבעשרה מחיצה הוי וכדתני' אם היה נמוך עשרה כו'. והנה הטור כ' שהגאון ס"ל דהאיבעי' אליבא דרשב"ג ואהא קאמר עשרה לא קמבעי' לי דבהא ודאי ס"ל לרשב"ג דחוצץ עיין בב"ח. ולפ"ז הוי לתר"י להקשות כיון דבמטה סתומה מיירי מ"ט דרבנן דפליגו על רשב"ג דאפי' בגבוה עשרה אינו חוצץ דמ"ט לא יחוץ הא סתימה מחיצה גמורה היא בגבוה עשרה אלא ודאי דמיירי באינו חוצצת מכותל לכותל ולכך ס"ל לרבנן שפיר דלא מהני לאחר המטה ורשב"ג סי' דאף בכה"ג הוי מחיצה מ"מ שפיר קשיא לי אהא דקאמר עשרה לא

מיבעי' לי כו' דפשיטא לרשב"ג הוי מחיצה כיון דלדידי' אף שאינו חוצצת מכותל לכותל מחשב מחיצה ואם כן מאי לי' גבוה יו"ד או גבוה הרבה יותר פשיטא דכמו כן הוי מחיצה בגבוה יו"ד כמו בגבוה הרבה כדינ' אם הי' מקום גבוה יו"ד. אמנם מ"ש המג"א וידוע דהלכה כרבנן צ"ע דהא אם נימא דהא איבעי' אליבא דרשב"ג א"כ יש לפסוק כרשב"ג דהא איבעי' אליבי' כמבואר בטור דמהאי טעמא פסק כרשב"ג הגאון הנ"ל והביאו גם הט"ז ותר"י פסקו כרשב"ג ואם לא יפסקו כרשב"ג א"כ ע"כ מוכרח לפרש כפי' דהאיבעי' קאי אליב' דרשב"א א"כ אין הכרע מזה כלל דאם חוצצת מכותל לכותל אי מיקרי מחיצה דהא לא מיירי בהכי כלל:

סימן צ

א (**במ"א ס"ק ו'**) כדאמרינן אברהם קראו הר יצחק קראו שדה כצ"ל:

ב (**מ"א ס"ק ל"ו**) ומוכיח כן מהתוס' ואין דבריו מוכרחים כו' רבים הבינו שהב"ח הקשה כקושי' הט"ז. ונדחק לפרש דברי המג"א ובאמת א"צ לזה כלל כמבואר למעיין בב"ח שהב"ח הקשה דהתוס' באו לכתוב הוראה ומה נ"מ במה שהיה כן לדין התלמוד ועוד הקשה דמאי זה שכתבו התוס' מטה נראה דלא הוי קבוע דמשמע שחידשו דבר זה והלא הוא מפורש בתלמוד ולכן הכריע הב"ח דגם במטה דידן הדין כן וע"ז כתב המג"א דאין ראיה מהתוס' דמה שכתבו התוס' נראה דלא הוי קבוע כוונתם שהמקשן נראה לו דלא הוי קבוע ולכך הקשה ולעולם דהתו' מיירי במטה דידהו ולא כתבו כן דרך הוראה רק דרך פירוש על המקשן שהמקשן נראה לו כן וס"ל דסתם מטה דידהו היתה מיוחדת לישיבה ג"כ כמ"ש הב"י:

סימן קא

א (**במ"א ס"ק ג'**) (ואין ראיה משם כו' ועיין מ"ש בבכ"ש בברכות דמוכח מש"ם דיומא דף ע"ג לענין אורים ותומים דתפלה בלחש לא נאסר כ"א השמעת קול ממש שישמעו כל סביביו אבל אם ידבר והעומד נגדו לפניו או אצלו ממש שומע שפיר דמי ע"ש וקצת צ"ע דהא בסוטה דף ל"ב אמרינן מפני מה תיקנו תפלה בלחש שלא לבייש ע"ע ע"ש. משמע שנתקן שלא ישמע שום אדם וכמו שמצינו בבהמ"ק עומדים צפופים כו' שלא ישמע אחד וידויו של חבירו ועיין בבכ"ש חולין דמ"א ע"ב שכתב שודאי ראוי לפרסם רק לא רמינן עליו בע"כ לפרסם ואם לא תיקנו תפלה בלחש רק בקול רם מי שהיה מתפלל בלחש היה מבויש בהכרח דמסתמא ראוי להתפלל קצת בקול רם לעורר הכוונה

כו' להכי תיקנו שהכל יאמרו בלחש ע"ש. ולפי"ז י"ל דאע"ג דמקראי דחצה ילפינן לה מ"מ עיקרא דמלתא תקנתא דרבנן הוא והם תיקנו בלחש שא"צ להשמיע לשום אדם ואם זה רוצה לעורר כוונתו ומשמיע קצת עד שנשמע לחבירו שהוא אצלו ממש אין קפידא בזה כיון שברצונו תליא מלתא. אך להגבי' קולו אסור משום שנראה כקטני אמנה ועוד טעמים ועיין במג"א סי' קמ"א מ"ש על דברי הזוהר וראיתי בבר"י שכתב בענין זה ע"ש וכן בספרו מח"ב וע"ש שכתב לדחות הראי' מיומ' דמאי דאמרינן כדרך שאמרה חנה בתפלה לאו כדרך ממש קאמר רק שלא יהרהר ולא יגבי' קולו אבל לענין שמיעת העומד אצלו שם צריך הכהן לשמוע וכאן חנה מדברת נכח פני ה' אף שצריך לבטא בשפתים שזה צריך לפי הפשט וע"ד האמת להיות קול ודיבור אבל מ"מ צריך שקולם לא ישמע כלל כי הוא עונה לחש ע"ש והחילוק נכון אך שדוחק לפרש כדרך שאמרה כו' דמשמע שע"ד זה ממש היתה שאלת אורים ותומים שהכהן העומד אצלו היה שומע. ומ"מ פשיטא שלהתפלל בלחש שאף העומד אצלו לא ישמע שפיר דמי כדמוכח מחנה שאף עלי לא שמע. ואפשר שהרגילות היה להתפלל שלא בלחש ממש רק בחיתוך המלות בענין שהעומד אצלו היה שומע. ובהכי הוא א"ש ההיא דעלי דלכאורה קשה שלמה חשבה לשכורה ולא העלה על דעתו שמתפללת בלחש (ורש"י בשמואל שם כתב שלא היו רגילים להתפלל בלחש והביאו בט"ז סי' ק"ב ונראה שג"כ לא היו רגילים להגבי' קולם בתפלתם אף להשמיע קצת לעורר הכוונה ולכך חשבה לשכורה) שלפי שרגילות היו להתפלל בהשמעת קול קצת בענין שהיה נשמע להעומד אצלו והיא יתירה עשתה ורק שפתיה נעות וקולה לא ישמע כלל ולכן כתב ועלי שומר את פיה שהיה חושב שמתפללת וישמעו אזניו מה שהי' מוציאה מפי'. אך היא רצתה שגם עלי לא ישמע ולכך התפללה בלחש ממש ולכך חשבה לשכורה אך לפ"ז צ"ל דמה שאמר בש"ס כדרך שעשתה חנה היינו שעכ"פ לא היה בקול רם ולא בהרהור הלב. אבל מה שזה אצלו שומע או בלחש לגמרי שוים ותרווייהו בכלל שפתיה נעות וקולה לא ישמע הוא אך שהרגילות היה להתפלל קצת בדבור פה לעורר הכוונה כמש"ל מדברי אא"ז בכ"ש. ואמנם לפי"ז י"ל שאח"כ תיקנו בלחש ממש שלא לבייש ע"ע וצ"ע במפרשים ועיין בבית יוסף מלשון הזוהר ויקהל שכתב אי האי צלותא אשתמע לאידני' דבר נש לית מאן דצייית ליה לעילא כו' משמע שאף להעומד אצלו ממש לא ישמע ומכל מקום מי שאינו יכול לכוון בענין אחר יש לו לעשות בענין שיכול לכוון דאע"ג דקי"ל אם לא כיון א"צ לחזור ולהתפלל מ"מ אם עושה תפלתו קבע בענין שא"א לו לכוון ודאי לא יצא י"ח וצריך לחזור ולהתפלל כנלע"ד:

ב **מג"א ס"ק ה'**. כ' בס' יו"ד מאמרות כצ"ל ומ"ש דמוטב להתפלל כו' מ"מ פשיטא שיוצא בלה"ק אע"פ שאינו מבין כמבואר במג"א ס"ק נ"א ובסי' ס"ב ס"ק א' ושם מבואר ברמב"ם וש"ע שיזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלה"ק כו' ולכן בזמנינו זה שאין מי שיודע בפתרון לה"ק על בוריו המיקל לעצמו לו' שיוצא בלשון לעז גוערין בו בנזיפה שלא יפרוש מדרכי צבור שנהגו בכל תפוצות ישראל מאז מעולם לו' נוסח התפלה בלשון הקודש שיוצא אף שאינו מבין והבא לחוש למ"ש בס"ח בקל יוכל ללמוד פתרון הענין עכ"פ וכיון שמבין פתרון הענין הרי הוא יודע מה הוא מבקש ומתפלל ואע"פ שיהיה קשה לו לקבל פתרון כל תיבה בפ"ע אין בכך כלום ואין לו לעזוב מקור מים חיים לחצוב לי בורות נשברים וגם כי אם לא ירצה להטריח עצמו אף בלימוד פתרון הענין הרי סיפוק בידו לעשות להתפלל עם הצבור בלשה"ק ואח"כ מי מעכב על ידו שמקר' התפלה אח"כ בלשון לעז ג"כ כדת הנשים שנוהגות להתפלל עם הצבור וחוזרים וקוראים לעצמם הפירוש המודפס בלשון לעז והארכתי בזה בתשובה בעזה"י. ומ"ש בשם ס"ח סי' תקפ"א ותשפ"ה כצ"ל:

סימן קב

מג"א ס"ק ד' בגבולו כו'. אבל בב"ה כו'. ונראה דהב"ח ס"ל דאפילו אם יש לכ"א מקום קבוע בבה"כ להתפלל שם מ"מ כיון שעתה הוא יושב בטל וזה בא להתפלל לא מיקרי בא בגבולו וכן משמע דהא בההיא דעלי מסתמא היה קבוע לו מקום זה בהיכל והב"ח בא ליישב בזה קושי' הטור מהא דעיילי ע"ש. ואפשר דבמקומות שכ"א יש לו מקום קבוע בדמים והאחר אשר עמד בצדו להתפלל אין כאן מקומו אלא במקום אחר רחוק מזה או שאינו מבני כנסת זה כלל ובא באקראי לכאן ועמד להתפלל בצד היושב אפשר דזה שפיר הוי בא בגבולו וא"צ לעמוד ואפשר שגם זה לא מיקרי בא בגבולו כיון דמ"מ כל עיקרו של המקום הקבוע בב"כ הוא להתפלל וכיון שעתה אינו מתפלל אין זה גבולו. ומ"מ נראה דהיינו דוקא בב"הכ דומי' דהיכל משא"כ בבתי מדרשות שלנו שבני אדם יושבין שם כל היום ועושים שמה כל מה שצריך להם אין לחשוב המקומות הקבועים שם רק לתפלה לבד כי מקומו זה שבבהמ"ד הוא אצלו כביתו ואם כבר גמר תפלתו ויושב וזה עמד בצדו להתפלל א"צ לעמוד כמו בביתו והיינו אפילו בבתי מדרשות של רבים אם המנהג שם שיש מתגוררים שם כל היום והיה להם המקום הזה לשימוש קדושה תפלה ולימוד ושימוש חול אכילה ושתיה ולינה כדאמרינן בי רבנן היינו בית' דרבנן וכמבואר בסי' קנ"א ומכ"ש אם הוא בהמ"ד של יחיד שהרשה לכ"א מקומו לכל מה

שירצה ויצטרך דאז הוי כביתו. וגם הב"ח מודה בזה שא"צ לקום אם לא מחמת מידות חסידות כמ"ש הרמ"א ובקונטרס מספד רב כתבתי בהא דאמרינן במ"ק בעו לאותובי ס"ת אפורי' א"ל ר"ח מלתא דבחייו לא ס"ל אנן ניקום ונעבד כו' אסור לישב ע"ג מטה שס"ת עליו וביארתי שם עפ"י סברת הט"ז כאן דאף שזה בא בגבולו וא"צ לעמוד מ"מ לישב יש איסור כו' ע"ש ותמצא דברי נכוחים בעזה"י:

סימן קד

בט"ז ס"ק ג' וכל שלא מחמת אונס כו'. כצ"ל. שם כפל הקושי' מדברי הראב"ד שבסי' ס"ה לפי שהוסיף בה דברים שא"ל דשיחה גרע דהא במגילה חוזר למקום שפסק גם בשיחה. ולפענ"ד אין ראיה ממגילה דשם עיקר מה שיוצא במה ששומע הקריאה א"כ מה לי שח ומה לי הפסק אחר ס"ס הא שמע המגיל' אלא ששמעה סירוגין ואף הקור' שם יוצא במה ששומע מקריאת עצמו משא"כ כאן בתפלה דמיירי שצריך להתפלל א"כ צריך לסדר תפלתו בדבור וכשהפסיק בנתיים בדברים אחרים שפיר הוי הפסק וגרע משהה:

סימן קח

בש"ע סעיף ג' דוקא בזמן תפלה כו' עיין בנתיב חיים שכתב שאם לא התפלל שחרית (שם ערבית והוא ט"ס ובמח"ב העתיק כמות שהוא בטעות וצריך לתקן כמ"ש) ונשכח ממנו בשעת תפלת המנחה אע"ג שהתפלל מנחה גדולה שיש עדיין זמן תפלת המנחה לכל העולם וכן בערבית אם התפלל בתחלת הלילה אף על פי שזמנה כל הלילה מ"מ אינו יכול להשלים כיון שלא נזכר בשעת תפלת חובה הסמוך לה ע"ש. ועיין בא"ר בשם מלבושי יו"ט דהיינו כששהה הרבה אחר תפלת ערבית כיון שאינו מתעסק בתפלה אינו זמן תשלומין והא"ר הבי' קצת ראיות דכל זמן תפלה מהני ומ"מ מסיק להחמיר ולהתפלל בה. ועיין בעטרת זקנים שכתב דאין להשלים תפלת שחרית מיד אחר חצות קודם שהגיע זמן תפלת מנחה כו' וצ"ע דמדינא כבר הוא זמן תפלת המנחה אחר ו' שעות אלא שאין אנו בקיאים כמ"ש סי' רל"ג אך י"ל דאעפ"כ כיון דלא יצא לאו זמן תפלה קרינן ביה וגם י"ל דאם נאמר שהוא זמן תפלה א"כ שוב צריך להקדים חובת שעתה ועמ"ש ר"ס פ"ח ובטורי זהב ופר"ח כאן ושם: ועיקר הדין הוא מדברי הרשב"א ושם משמע כמו שכתב בטורי זהב ע"ש:

סימן קיד

א **במ"א ס"ק ב** קודם התפלה וה"ה אם כבר הזכיר הש"ץ בלחש בתוך התפלה כצ"ל. ונ"ל שהמחבר שסתם הדברים וכתב עד שיכריז הש"ץ ולא ביאר שהכרזה תהיה קודם התפלה דוקא. נראה לכאורה דס"ל כדעת אבי עזרי דכל שהזכיר הש"ץ בלחש ג"כ הוי בכלל ההכרזה וכיון שכבר עמדו הש"ץ והציבור להתפלל והכריזו כבר הדבר מפורסם ומותר ליחיד להזכיר ומ"ש לקמן בש"ע אבל אם יודע שהכריז הש"ץ כו' אין ר"ל הכרזה קודם התפלה דוקא אלא ר"ל דבין קודם תפלה או שהכריז דהיינו שהזכיר בלחש הכל בכלל הכרזות הש"ץ הוא אלא לפי שדרך הוא להכריז תחלה ולכך קאמר אעפ"י שלא שמע מש"ץ אבל באמת אין קפידא בהכרזה קודם דוקא וכדמשמע ג"כ לשון הש"ע דקאמר שאסור להזכיר עד שיאמר הש"ץ משמע דהאמירה סגי. ובזה מיושב קושית הב"ח ע"ש. וע"ז קאמר הרמ"א וי"א שהשמש מכריז קודם תפלה והם דבר היש נוהגין שכתב המרדכי והוא כדעת הרא"ש והראב"ד ולפי דבריהם כתב הב"ח דלא מהני מה שהזכיר בלחש אם לא הכריזו בקול רם ובזה חולקין המחבר והרמ"א דלדעת המחבר הזכרת הש"ץ בלחש ג"כ ככל הכרזה הוא דאל"כ הו"ל לבאר שצריך שיכריזו בקול רם קודם התפלה אלא כל שעמד הש"ץ להתפלל בלחש יכול אח"כ כל יחיד להזכיר ודעת הרמ"א אסור ועיין בב"ח ותבין היטב. ואם לא נגיה במג"א כמ"ש נראה שר"ל דמדסתם שיכריז ש"ץ היינו דכל שהיחיד שמע מהש"ץ שאמר משיב הרוח בתפלת הלחש וכגון שהגביה קולו קצת סגי בהכי ומ"מ אתי שפיר מה שלא תיקנו שיזכיר בשחרית בלחש בתוך התפלה ותו לא שייך שצריך לסמוך גאולה לתפלה כמ"ש ס"ק א' דבזה לא שייך לתקוני שיאמר בקול רם בתפלת לחש דלא רצו חכמים לתקן בזה שיהיה בזה ביטול כוונת התפלה של הצבור רק דצריך להכריז אלא דאי איכא דשמע מש"ץ שאמר משיב הרוח מתפלת הלחש או ששיעורו שכבר אמר הש"ץ כהכריז הש"ץ דמי אבל לכתחלה אין לתקן שהצבור ימתינו עד שיגיע הש"ץ אחר משיב הרוח או שיאמר משיב הרוח' בתפלת הלחש בקול רם. ואין לפרש כוונת המג"א דלהמחבר צריך שיאמר בתפלת הלחש בקול רם ואעפ"כ אין לעשות כן בשחרית מפני הטעם הראשון שכתב הט"ז ס"ק א' שיהיה סבור שהזכירו מבערב דז"א דהא המג"א לא הזכיר בס"ק א' כ"א הטעם הב' שהביא הט"ז בשם הרא"ש וגם כי שום פוסק לא פסק כך שהש"ץ יאמר בתפלת הלחש בקול רם ובב"י ג"כ לא הזכיר מזה דבר רק הביא דברי הרא"ש שכתב שיאמר קודם התפלה בקול רם וכ"כ ראבי' דאסור ליחיד כו' עד שיזכיר הש"ץ בין בלחש ובין בקול

רם כו' ע"ש ושם פירושו דאף בהזכרת הש"ץ בלחש סגי אם המתינו הצבור עד שיזכיר בלחש ועיין בב"ח:

ב **ס"ק ג** פירוש מנהג ספרד כו' וכ"כ ב"ח ומדברי המחבר שכתב אם אמר משיב הרוח כו' ומבואר שאין נוהגין לומר משיב הרוח ביה"ח וכן נוהגים עתה המתפללים על פי מנהג ספרד:

סימן קכג

במ"א ס"ק ד דלא כהאומרי' כו' ר"ל שבהשתחוא' לצד ימינו לא יאמר רק מלת עלינו לבד וכשמשתחוה לפניו אומר ועל כל ישראל כן מבואר בלבוש ע"ש:

סימן קכד

א **בט"ז ס"ק ד'** וא"א בענין אחר ולכך לא הביא בדברי הרר"י כצ"ל:

ב **שם** וע"כ מביא הטור שם ללמדינו שיש חילוק בין יודע או לא מה שלא מוכח בדברי ר"י כו' ע"ש נראה כוונתו דודאי הטור אין דרכו לכתוב ראיות מהש"ס מאיזה לימד פוסק דין זה ולכך הביא הרר"י בזה מהא דסוכה רק הרב כ"ץ מייתי לה שמזה למדנו שלסברת הרב כ"ץ אף לכתחלה שרי ביודע כיון שהראיה מההיא דסוכה ושם היו עונין אמן לכתחלה וכיון דמהני לדידן מעלה זו דיודע שלא יהיה אמן יתומה י"ל דמהני ג"כ לעונין לכתחלה ואין לנו לדחוק לאוקמי ההיא דסוכה מטעם שא"א בענין אחר משא"כ להרר"י דלדידיה החילוק מצד שאינו מחויב בברכה א"כ א"א לומר דהתם בסוכה אף לכתחלה שלא בשעת הדחק שרי דפשיטא דז"א דודאי חייב לשמוע חזרת י"ח ואין להתיר לדידן לכתחלה מצד שיודע איזה ברכה כיון דלא מהני לדידן הך חילוק לענין שלא יהיה אמן יתומה פשיטא דלא מהני ג"כ לענין שמיעת החזרה וא"כ ע"כ דהאי דסוכה שעשו כן לכתחלה היינו לפי שלא היה אפשר להם שישמעו החזרת התפל' שהיה בה"כ גדולה מאוד ומ"מ שפיר ענו אמן ולא מיקרי יתומה כיון שאינו מחויב בברכה. וא"כ כיון שאליבא דהרר"י אין חילוק כלל בין יודע או לא לענין לכתחלה לכך לא הביא הך דסוכה דלא נ"מ לדינא ועיקר הדין שיש חילוק בין מחויב בברכה כתבו הטור בסתם כדרכו. אבל בדברי הרב כ"ץ נקט ראייתו ללמדינו שלפי דעתו אף לכתחלה יש להתיר מחמת מעלת יודע וכההיא דסוכה:

ג (**שם**) י"ל דבשכח כו' ונראה דגם התוס' כו' נתכוין לזה והיינו דכתבו לחלק בין לא התפלל כלל כו' נראה כוונתו דהתוס' והרא"ש כתבו ראיה מדר"ג וע"ז כתבו דאף על גב

דר"ג לא פטר אלא עם שבשדות משום דאנוסי י"ל דהיינו אם לא התפלל כלל אבל היכא שהתפלל כבר כו'. והנה לכאורה היה אפשר לפרש דעיקר חילוק התוספות הוא בין היכא שלא התפלל דאז אינו כאונס משא"כ כשכבר התפלל אלא ששכח כאונס חשבינן ליה וקשיא ליה להט"ז דהא אף באנוס אינו פוטר ומכ"ש בשכח ולכך כתב הט"ז דבאמת דבשכח אין הטעם משום אונס רק הטעם משום דבדבר אחד יכול לסמוך על הש"ץ וע"ז הביא דברי המרדכי שכתב דהלכה כר"ג אף בשאר ימות השנה ואחר כך הביא דברי מהר"ם בברכה שלימה דמחזירין וקשה דלמה יחזור כיון דהש"ץ מוציא לר"ג אף את הבקי ועל כרחך צ"ל דשכחה לא חשוב אונס ור"ג דוקא באנוס פוטר: וא"כ דביעלה ויבא ס"ל לבה"ג דלא יחזיר משום דבדבר אחד כגון יעלה ויבא שפיר יש לסמוך אף באינו אנוס משא"כ בברכה שלימה למהר"מ וע"ז כתב ונראה שגם התוספות והרא"ש כו' (וא"ל שנתכוונו לזה דבברכה שלימה מחזירין דבאמת אין הכרע בדברי תוס' לענין זה די"ל דדוקא בלא התפלל כלל אבל בהתפלל ושכח ברכה מהני וברכה א' ויעלה ויבא שוין) וקאי אדלעיל מיניה על מ"ש שאין שכחה מטעם אונס רק בדבר א' בלבד יכול לסמוך על הש"ץ והיינו שכתבו לחלק בין לא התפלל כלל פי' אפי' בטעות שכחה לא יסמוך על הש"ץ ר"ל דאם לא התפלל לא מהני השכחה ולא חשבינן ליה כאנוס ואם התפלל כבר אלא ששכח דבר א' אע"ג דשכחה אינו כאונס מ"מ כיון שהוה דבר אחד בלבד (כגון יעלה ויבא למהר"ם ולדעת התוס' אף בברכה שלימה אפשר שג"כ דינו כיעלה ויבא דלא התפלל דוקא אין הש"ץ מוציא) שפיר יכול לסמוך על הש"ץ:

סימן קכה

בט"ז ס"ק א' לא מיקרי יחיד וא"כ ה"ה בזה כו' כצ"ל:

סימן קכז

א **בט"ז ס"ק ג'** רבא כורע בהודאה כו' כצ"ל:

ב **סק"ד ד'** שחיבר האלוף מהו' חיים כו' כצ"ל:

ג **במג"א ס"ק ב'** אע"פ שיש כו' ר"ל שאע"פ בתחלת הברכה אף שכפף במודים יש שם לית לן בה כיון שאומר הכל בשחיה ואינו זוקף כלל ויש מגיהים אע"פ שיש שם אל ור"ל שאומרים ברוך אל ההודאות וקאמר דלית לן בה ולפענ"ד כמ"ש:

סימן קכח

א **בט"ז ס"ק ב'** קודם ברכה שלהם וה"ה אם מברך א' כו' שאין לדרוש להם דוקא לשון רבים כו' שדוקא בשנים תלוי העברה בקריאה כו' כצ"ל. ור"ל דדרשינן להם למעט א' שעובר בעשה אף אם לא קראוהו דדוקא בשנים אינו עובר אלא על ידי קריאה דוקא משא"כ א' מחויב לילך בעצמו אף בלא קריאה ושוב כתב הט"ז אף לענין דלא יוציאו לעז כו' ר"ל דכל זה לענין איסור תורה שלא יעבור בעשה אז בשני' אינו עובר אלא ע"י קריאה אבל לענין שלא יוציאו לעז כו' לא מהני מה שלא היה בשעת קריאת כהנים כו' ושוב חוזר לראש דבריו שכ' לענין דש בעירו צריך להחמיר לצאת מבה"כ שאם רוצה לחוש לזה צריך לצאת עד אחר הברכה לגמרי. וכדאיתא לקמן סעיף ד' שיש נהגו כן מטעם זה:

ב **ט"ז ס"ק ל"א** עם הכהנים אחרים וכן כו' ר"ל דהטור ס"ל דאף באקראי אין היתר לבדו רק עם הכהנים אחרי' דוקא ולא כמ"ש בש"ע ובב"י דכל שהביא ב' שערות מותר לישא כפיו באקראי אפילו בפני עצמו:

ג **במג"א ס"ק נ"ח** החמירו טפי משא"כ באלמנה הנודרת ליתומים הקילו ולא חיישינן דאזיל לגבי חכם דס"ל א"צ לפרט:

ד **שם** ולא ראו דברי התוס' כו' ולפי דברי התוספות בהך דגיטין מדירין אותו שלא יהנה מאשתו פסולה וכשיפרט הל' לא יתירו לו משא"כ הרשב"א והש"ע סוברים שצריך לפרט הסיבה וא"כ הב"ד המדירין אותו הם מדירין אותו בסתם שלא ישא גרושה שהרי אין לחוש להתרה שיצטרך לפרש להם הסיבה לפי"ז חששו שמא יבא לפני חכם דס"ל כהתוס' וא"כ כשלא יפרש הסיבה יתיר לו בפשיטות שהרי יאמר לו הלשון שנדר שלא ישא גרושה ולא ידע שמפני שהוא כהן נדר כן ולכן תקנו שידירו אותו ע"ד רבים. ואעפ"י שהיה אפשר לתקן שידירו אותו שלא יהנה מאשתו פסולה מ"מ כיון שהוצרכו לתקן ענין הנדר איך יהיה עדיף טפי שידור ע"ד רבים דאף מי שיבא לידי חכם שיסבור שאין צריך לפרט לא יוכל להתיר אך באלמנה שאין צריכה לתקן כלל הנדר לא הוצרכו להוסיף שתידור ע"ד רבים בשביל זה לחוד דאתי למיטעי שא"צ לפרט ולא תאמר הלשון להא לחוד לא חיישינן כיון שכל הפוסקים פסקו דצריך לפרט משא"כ בכהן כיון שע"כ צריך לתקן איזה תיקון בענין הנדר עדיף טפי הך תיקון שידור ע"ד רבים שבזה יצאנו מידי כל החששות:

ה **ס"ק ס"ד** שיהיה נשוי לכתחלה כו' אבל מ"מ עיקר הטעם משום דלא שרי' שכינתא כו' ואפשר דזה דוקא לענין עבודה אבל לא לענין יו"כ:

סימן קלב

במ"א ס"ק ב' דומיא דקטן שהוא הולך בתוך ז' לבה"כ ויש לו כל הקדישים ומ"מ צריך ליתן ליא"צ קדיש אחד והא דבשבת אין ליא"צ כלום ר"ל באבל גדול שהולך ביום השבת לבה"כ דוחה היא"צ לגמרי היינו משום שהיא"צ יכול לומר במוצאי שבת שאז לא יהיה האבל בן ז' בבה"כ ואע"פ שכבר עבר זמן היא"צ מ"מ שייך השלמה בלילה שאחריה משא"כ במי שבטלה אבילותו ברגל שהולך גם בלילה שאח"כ לבה"כ א"כ דמי לקטן:

סימן קלה

א **ט"ז סק"ו** הוא לשון הרמב"ם כו' ושם איתא ולא יעלה אחריו לוי כלל לכן פי' הכ"מ דהיינו כפי' הא' ומ"מ ס"ל להט"ז אע"פ שהש"ע לא הזכיר תיבת כלל אפ"ה פירושו כלשון הרמב"ם דאלו כלשון הב' עכ"פ עולה הלוי לג' או ד' וגם מדנקט קורא ישראל במקום כהן משמע דוקא ישראל אבל לוי לא וא"כ מאי דנקט לא יעלה אחריו לוי היינו לרבותא דאפי' אחר ישראל לא יעלה ואצ"ל שלא יעלה ראשון דאתי למיטעי טפי על לוי לומר שיש לו קדוש' כהן:

ב (**סק"ט**) והא ליכא לוי בנתיים ר"ל כיון דנקט. בהפסק ישראל אלמא דמיירי שאין לוי בבה"כ רק הכהן קורא פעמים ואחריו ישראל וא"כ יש לחוש לפגמו של אחרון בכה"ג וכן הקשה בב"ח ע"ש:

סימן קלז

א (**במ"א סי' קל"ז סק"א**) שלא לבייש כו' וכן הוא בפרישה בשם רש"ל. והטעם נ"ל משום דאם הוא קורא לראשון אין זה ביוש לאחרים שדרך הוא בגדולה נותן יותר לראשון שפוגע תחלה ואם קורא לאחרון ג"כ אין ביוש די"ל אולי משגה בידו וקרא לכ"א ג' ועכשיו בע"כ הוא צריך לקרות לאחרון ד' כדי להשלים י' פסוקים. משא"כ כשקורא לאמצעי עכ"פ איכא ביוש לאחרון ועפי"ז אפשר דשפיר נקט המג"א שלא לבייש האחרון:

ב (**בט"ז ס"ק א'**) כתבו התוס' כו' כן הוא בש"ס גופא שם דף ך"ג:

סימן קמ

במג"א ס"ק ד' דא"כ לא היה לו להביא ראיה מהירושלמי כו' כצ"ל. ר"ל דל"ל להביא ראיה מהירושלמי דמיירי בין ברכה לאכילה דהוי ליה למימר רבותא טפי דאפי' בהתחיל נמי צריך לברך מטעם דהו"ל כנמלך ממש וגם ר"ג לא הי' חולק בזה דהא עיקר הטעם

דר"ג לפי שהראב"ד כ' דלא קי"ל כההיא דתורמס ואי הוי הנך גדולים יהבי טעמא למלתייהו משום דהו"ל כנמלך אפשר שלא הי' ר"ג חולק עליהם. ואפשר שכוונת המג"א על מ"ש והפוסקים פסקו בההוא דתורמס כו' ומשמע שעפ"ז פסק כאן בש"ע גם בהתחיל לקרות ואם איתא דבהתחיל לקרות הטעם משום נמלך לא הו"ל להביא הירושלמי ר"ל ממה שפסקו הפוסקים בבעיי' דתורמס לחומרא דהא זה הוי בין ברכה לאכילה והו"ל למימר דאם התחיל הו"ל נמלך וצריך לברך וגם מנ"ל דר"ג חולק בזה דלמא גם הוא מודה בכה"ג הו"ל נמלך ולא אמרי' דדעתי' לכל הפרשיות אא"כ עדיין לא התחיל לקרות משא"כ אם לא התחיל לא הי' דעתו רק על פרשה זו וכשמתחיל אחרת הו"ל נמלך ושוב הוקשה דמנ"ל להב"י דפליגי בהתחיל דלמה בזה כ"ע מודה דא"צ לברך. ומ"ש המג"א על דברי המבי"ט שגם דעת הבי"ט משמע כן כו'. נראה בכוונתו דהמבי"ט כ' לחלק בין תורמס שנפל מידו דמה שבירך עליו ליתא אבל הכא דמי לסל תפוחים וע"ז כ' שגם דעת הב"י כן דכולן שוין לטובה ר"ל וא"כ בשעת הברכה היה דעתו בין על פרשה שהראהו בין פרשיות אחרות וא"כ שפיר חלה הברכה כמו בסל תפוחים דא"צ לברך כיון שהי' דעתו על כולם אע"פ שבירך על זו. משא"כ בפירות דמיירי שזה שבירך ליתא ונתבטל חלות הברכה. ולפ"ז כשהראהו בפרשה שאינה חובת היום הו"ל כנפל מידו שצריך לברך אך לשון מג"א שכ' משמע דאמרינן מסתמא דעתו כו' משא"כ בפירות נראה מדבריו שהוא סובר דהמבי"ט ס"ל דההיא דתורמס מיירי שלא היה בדעתו רק לאכול מזה לבד וא"כ כשנפל זה ולוקח אחר הו"ל כנמלך משא"כ בסתם אמרינן דעתו הי' על כל מה שלפניו וכן מבואר במג"א סי' ר"ו ס"ק ח' שכן דעת המבי"ט ולזה כתב המג"א דגם הב"י ס"ל לחלק בין ההיא דתורמס לכאן דהכא בסתמא דעתו על כל התורה כו' ויותר נראה דס"ל להמג"א בדעת הב"י דבפירות לא אמרי' דעתיה על כל מה שלפניו בסתמא רק בתורה הוא דאמרינן הכי לפי שכולן שוים לטובה ואפשר שהי' סובר גם כן בדעת המבי"ט. ומ"ש דדמי לסל תפוחים ר"ל דמדמי ליה לסל היכא שהיה דעתו לאכול עוד ה"נ בתורה הוה כן בסתמא מטעם דכולן שוים לטובה ובסי' ר"ו חזר בו המג"א ומפרש דעת המבי"ט דגם בפירות אמרינן מסתמא דדעתיה אכולה. אמנם צ"ע על המג"א שהרי המבי"ט כתב החילוק כמ"ש לעיל דהתם שנפל מידו וליתא לזה שבירך עליו שאני. עיין בא"ר שהביא דבריו ואפשר המג"א לא היה לפניו המבי"ט רק מה שהביא הכנה"ג או ע"ת בשמו וכעת אין ספר המבי"ט בידי:

סימן קמד

בט"ז ס"ק ג'. היה כל הספרים נכתבים בגליון כס"ת והיו צריכים להשות בגלילה כצ"ל:

סימן קמז

א (**במ"א ריש סעיף א'**) ובשב' דף י"ט איתא דעיקר הטעם כו' ר"ל דמשמע בתוס' שם שזה עיקר הטעם שהרי התוס' שם כתבו דלאו דוקא האוחז בס"ת ערום אלא ה"ה בשאר כתבי קודש דהא מטמאין הידים אלמא דטעם טומאת ידים משום דאסור לאחוז ערום. ולפי"ז גם בעמודים מחוברים ג"כ אסור ליגע דאל"כ למה מטמאין אבל לפי מ"ש המג"א לקמן בשם התוס' בחגיגה דברצועות ותפילין לא שייך דר' פרנך וה"ה בכל שאר כתבי קודש ואין הטעם משום דר' פרנך משום דר"פ מטמא אף לתרומה והך דכל כתבי הקודש מטמאין ידים גזרה אחרת הוא ולקודש דוקא אבל לא לתרומה וכן ההיא דרצועות התפילין עם התפילין אע"ג דלא שייך דר"פ מ"מ מטמאין הידים ולקודש דוקא אבל לא לתרומה ע"ש א"כ גם לענין העמודים אין ראיה ממה שמטמאין הידים:

ב (**מ"א ס"ק י"א**) ודאמרי' כו' ר"ל דנראה מזה דאע"ג דהמחתה הוא הושט' האש להקטיר עליו קטורת גופ' עדיפ' ליה אע"ג דעבודת המחתה הוא קודם להקטרה לא אמרינן בכי הא אין מעבירין על המצות כיון שרוצה לעשות עיקר המצוה וה"נ אף על גב דהושט' המעיליו היא קודם שיגלול מותר לו לכבד זה לאחר ולהניח לעצמו מצוה המאוחרת לה וזה כוונת המג"א במ"ש מי שנותנין לו להגביה ולגלול כו' אבל כשמכבדים אותו כו' לכאורה הך אבל אינו מובן שאינו דבר והיפוכו ולפי מ"ש נראה כוונתו דבענין הגבהה וגלילה שפיר יש לו לתפוס מצוה הקודמ' דהיינו הגבהה ולא מטעם קדימה רק מטעם שהיא עיקר המצוה אבל מי שמכבדין להושיט כו' גליל' עדיפא אע"פ שהיא מאוחרת כיון שהיא עיקר המצוה אמנם המג"א כתב שאין מוכרח ולכן הוצרך להביא ראיה ממחתה:

סימן קמט

בט"ז ס"ק א' קיצר וכוונתו דבש"ס איתא אמר ריב"ל אין הצבור רשאין לצאת עד שינטל ס"ת ושמואל אמר עד שיצא ול"פ הא דאיכא פתח אחרינא כו' אמר ר' אבא בר אהינא אסברא לי אחרי ה' אלקיכם תלכו: וכתב הטור שהגאון פי' דריב"ל בכל מקום קאמר כשש"ץ אומר עושה שלום אחר תפלתו אין לציבור לצאת עד שינטל הס"ת להצניעו. והוסיף שמואל כי בזמן שמוציאין אותו מבה"כ להצניע אין לצאת עד שתצא וילכו אחריו

אמר רבא בר אהינא אסברא לי כו' הלכך לעכבי' לס"ת עד דנפיק והוא אחוריו ולא נפיק מקמיה ואי איכא פתחא אחרינא רשאין עכ"ל. ופירש מהריב"ל דנטילה והצנעה בעינן ושמואל מוסיף דצריך לצאת אחריו ולא לפניו שלא ילכו לביתם וע"ז הקשה הט"ז דלשון שינטל להצניע משמע נטילה לחוד:

סימן קנג

א **במג"א ס"ק ד'** וכ"ד מהרא"י. מן תיבת אך בס"ת כו' עד בסימן ע"ד (ע"ד הוא ט"ס וצ"ל ע"ר) שייך לקמן אחר ולהכי כת' הרב ב"י ויש מתירין אך בס"ת כו' בסי' ע"ר ונ"ל דעתו כו' כצ"ל:

ב **שם** ולהכי כת' הרב ב"י יש מתירין ומ"ש בש"ע ומותר לקרות כו' ר"ל למכור ע"ד כן לקנות קדושה אחרת כיוצא בה ולכן כת' הב"י דיש מתירין היינו דעת הרמב"ם דמתיר כה"ג אף לכתחל' דאם כבר מכר כ"ע מודו דשרי לקנות קדושה כיוצא בה:

ג **ס"ק ה'** אלא דאיכא משום כו' ר"ל וכשמכרו בה"כ שלא במעמד אנשי העיר מסתמא אין אנשי העיר רוצין שתשכח מצותן לגמרי ויחול קדושת בה"כ על הדמים ולכן אסור לשנות המעות של מכירת בה"כ אבל במעות שגבו פשיטא דלא שייך קדושה והא דאסור לשנות משום דבני העיר כו' ושוב הוקשה מגבו המעות למת דמיקרי הזמנה ולא אמרינן ג"כ הך דבני העיר לא נתנו אלא ע"ד המת וע"ז כת' דהטעם ג"כ כמו במת ר"ל דשם אמרינן אע"ג דלא הוי רק הזמנ' מ"מ אסור לשנות משום בזיון כיון דגבו לצורכו וא"כ ה"נ כיון דבני העיר נתנו המעות אדעתא דבה"כ וגבו לצורכו ה"ל בזיון כשמשנה משא"כ ביחיד המנדב דליכא בזה משום בזיון כיון שלא היה בתורת גביה משום האי טעמא לחוד שנתן ע"ד בה"כ שפיר יכול לשנות וכן אם קנו ממעות צבור שגבו כבר שלא לשם בה"כ ובהכי מיירי ההיא דסעיף ח' בבנו בה"כ ולא התפללו דהזמנ' לאו מלתא היא וה"ה לביני' חדשים שנדב יחיד או שגבו הצבור כבר שלא לשם בה"כ ועתה הזמין אותה לבה"כ לאו מילתא היא:

ד **בט"ז ס"ק ב'** והנראה דהמקשן ס"ל דזה מקרי ג"כ כו'. לקמן סק"ה כ' דלדעת התרצן דמוקי במכרו והותנו היינו ז' טובי העיר במא"ה צ"ל דלדוכסוסי' הוי דבר הרשות ולפי"ז הדרא קושיא לדוכתיה דהו"ל לתרוצי דשפיר מיירי בגבו והותירו והא דבעי הותנו היינו לדבר הרשות. ונראה ליישב דבריו ע"פ מ"ש התוס' והתרצן הא דנקט הותירו אע"ג דזט"ה במא"ה יכולין להוציא אף גוף המעות אתי לאשמעינן דאע"ג שכבר קנו חפץ הקדושה מ"מ אי הותנו אין אי לא לא ע"ש. והשתא א"ש דהמקשן היה סובר דבמכרו לא

מהני תנאי כלל וע"כ דבגבו מיירי הוכיח שפיר דלא כרבה דמתיר בגבו לקדושה קלה עכ"פ דז"א דבשלמא אי נימא דבלא הותנו אף לקדושה קלה אסור א"ש דנקט הותירו לאשמועינן דאף בהותירו אסור בלא התנו אף לדוכסוסות שהוא דבר מצוה משא"כ אם נאמר דלקדושה קלה מותר רק לדבר הרשות אסור א"כ קשה קושית התוס' למה נקט הותירו דהא פשיטא דאם הותנו בשעת גביה הכל לפי תנאי אף לענין גוף המעות וא"ל דאתי לאשמועינן דאף במותר בעי תנאי דוקא דבלא תנאי אסור לדבר הרשות דסד"א דשרי אף לדבר הרשות ז"א דהא באמת רבה אמר סתם מותר ורש"י פי' לדבריו דהיינו לקדושה קלה אלמא חזינן שהדעת נותנת דלדבר הרשות אסור מצד הסברא וא"כ מה"ת הוי טעינן בהכי עד שהוצרך התנא להשמיענו זאת ולכך משני ליה דמיירי במכרו והותירו ואשמעינן דדוקא בהסכמת בני העיר ואז אפי' לדוכסיסי' שהוא דבר הרשות מותר הא לא"ה אסור אף בהותירו אף לקדושה קלה וזה שפיר הוי רבותא. ומ"מ צ"ע על הט"ז דמי דחקו לומר דלהמקשן דוכסיסי' הוי דבר מצוה דהא אפי' דבר הרשות להמקשן אתי שפיר דאי בקדושה קלה אסור בגבו והותירו א"ש דקמ"ל דבלא תנאי אף לקדושה קלה אסור ובתנאי אפי' לדבר הרשות מותר וכמו להתרצן במכרו והותירו דמתפרש הכי משא"כ אם לקדושה קלה מותר בגבו א"כ מאי קמ"ל דבדבר הרשות פשיטא דאסור ולעולם בין להמקשן בין להתרצן הוי דוכסוסי' דבר הרשות ואפשר כוונתו משום דבמשנה שם איתא ספרים לא יקחו מטפחת כו' וכן במותריהן וע"ז אמר רבה לא שנו אלא שמכרו והותירו והשתא א"ש דבשלמא להתרצן דמפרש הבריי' דלעולם במכרו והותירו וה"ק בד"א שלא הותנו זט"ה כו' א"כ א"ש דה"ק דבלא הותנו זט"ה מיירי מתני' דקאמר וכן במותריהן דהיינו גם במותריהן של ספרים לא יקחו מטפחת דאסור להוריד אף לקדושה קלה אבל בהותנו זט"ה אפי' לדוכסוסי' שהוא דבר הרשות מותר משא"כ להמקשן דמוקי לה בגבו והותירו א"כ הך ברייתא לא קאי אמתני' דהא מתני' מיירי במכרו והותירו והך ברייתא מלתא באנפיה נפשיה הוא אגבו והותירו א"כ קשה דהמקשן רצה להוכיח מזה דאף לקדושה קלה אסור דאם איתא דאין איסור רק לדבר הרשות א"כ הותירו למה לי ואי לאשמעינן דאפ"ה בעי תנאי לדבר הרשות פשיטא דמצד הסברא כן הוא וכמ"ש רש"י מחמת סברת עצמו וע"ז קשה ולטעמיך דס"ל דלקדושה קלה ג"כ אסו' מ"מ היאך מבוא' בברייתא דבר זה דבלא הותנו אסור אף לקדושה קלה דדלמא רישא דלא הותנו הפוכה דסיפא מותר אף לדוכסוסי' שהוא דבר הרשות ובסיפא מותר כה"ג אבל לקדושה קלה לא וא"כ היה לו לבאר אף דלקדושה קלה אסו' וא"ל דתנא דברייתא סמך עצמו דממילא נדע דהכוונה לאסור בלא הותנו אף לקדושה קלה מהאי

טעמא גופא דא"כ מאי קמ"ל פשיטא דמצד הסברא כן הוא דז"א דלמה שביק מלפרושי ברישא שהוא עיק' ונקטי בסיפא אפי' לדוכסוסי' שהוא דבר פשוט מעצמו דבהותנו בשעת גביה שרי בכל אופן אפי' במעות עצמו ואצ"ל במותר טפי היה למנקט ברישא דאפי' לקדושה קלה אסור דזה עיקר דבא להשמיענו אלא מאי אית לך למימ' דדלמא באמת כיון דלא ידעינן הברייתא היכי קאי א"כ שמא באמת איתא ברישא דברייתא מפורש לאסור מקדושה קלה א"כ אפי' תימא דלקדושה קלה מותר א"ש דשמא היו כתוב ברישא דברייתא דמותר לקדושה קלה ואסור לדבר הרשות ועלה קאמר בד"א שלא הותנו כו' לאשמעינן דעכ"פ לקדושה קלה מותר אף בלא הותנו רק לדבר הרשות אסו' בלא הותנו ובהותנו אף בכה"ג שרי וע"ז תירץ הט"ז דבאמת אין טעם המקשן משום דלא ידעינן רישא מהו דבאמת אין זה סברא כלל לומר כן רק דהמקשן ס"ל דבאמת מוכח מזה דדוכסוסי' הוי דבר מצוה וא"כ אם נאמ' דאף לקדושה קלה אסו' א"ש דאשמעי' דאף במות' אסו' בלא הותנו והיינו אף לדב' מצוה וזה מבוא' ממה דנקט בסיפא אפי' לדוכסוסי' מכלל דברישא אף לדוכסוסיא אסו' וא"ל דא"כ קשה דיוקא דסיפא דמשמע דוקא לדב' מצוה אבל לדבר הרשות לא י"ל דממילא משתמע כיון שההורדה מקדושה הוא ע"י תנאי אין חילוק בין דבר מצוה לדבר הרשות ונקט הכי לפי שאין דרך להתנות שיהיה לדבר הרשות לגמרי או אפשר דלאו אורחא לעשית ממנו דבר הרשות אף על פי שמותר לעשות כן. משא"כ אם נאמר דדוכסוסי' הוי דבר הרשות אם כן אם אי' דבא להשמיענו דבלא הותנו אפי' לדבר מצוה אסור הו"ל לפרושי הך רבותא דהא אפילו מדוכסוסי' דסיפא לאו מוכח מידי דלדבר הרשות מיירי ולכן תירץ לו דמיירי במכרו והותירו וה"ק בד"א שלא הותנו זט"ה ואם כן א"ש דבא להשמיענו דבלא הותנו אף לקדושה קלה אסור וא"ל דהיה לו לפרש ז"א כיון דאמתניתין קאי לא הוצרך לבאר זה דבמשנה מבואר דאין מורידין לקדושה קלה:

ה **מ"א ס"ק י"ב** במעמד אנשי כו' ר"ל שהב"י כ' שם בשם המרדכי דבכרכים ה"מ בסתמא אבל אם ביררו ז' טוביהן ועושין על פיהם אם בנאוהו בני כרך משלהם דכיון דמשלהם בנאוהו הו"ל כהותנו כו' מבואר מזה דגם שעושין עפ"י ז' טוביהון מ"מ בעינן שבנאוהו משלה' והב"י כתב שם דלהרמב"ם והרא"ש אעפ"י שעשו אותו משלהן כיון דכרך היא אדעתיה דכ"ע עבדו וע"ז כתב המג"א דז"א דגם הרמב"ם והרא"ש מודה בזה דוקא שהותנו מעיקרא וה"נ בההיא דהמרדכי שעושין דבריהם עפ"י טוביהן הו"ל כהותנו :

ו **ס"ק כ"ב** וכמ"ש ביו"ד סי' רנ"ט ס"ב בהג"ה. עיין מ"ש דודי זקני הגאון בתורת חיים בסנהדרין דף ך"א וז"ל ונראה דיחיד הכותב ספר תורה לעצמו ונתנה לבה"כ לקרות בה

בצבור ומקדיש' לאו שפיר עביד ר"ל כיון שמקדישה הרי הוא של הקדש ולאו שלו הוא ושוב אינו יוצא בה י"ח דלכם כתב שלכם בעינן כדאשכחן בד' מינין כו'. וליכא למימר דבכתיבה לחוד תליא מלתא כו' דז"א דיחיד שכתב ספר תורה לעצמו ואחר כך נאבדה פשיטא שצריך לו לכתוב ספר תורה אחרת כו'. ולכן נראה דאין להקדיש ספר תורה אא"כ כותב לעצמו אחרת עכ"ל ע"ש. ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק י"ד סימן ס"ב לענין כתיבת ס"ת בשותפות אם יוצאין י"ח ע"ש:

סימן קנד

במ"א סקי"ד דבר שבקדושה עיין במהרש"א שם שכ' דדוקא היכא דמוכח' מלתא דאארון קודש קאי אבל בלא"ה אפי' בלשון ארון אסור כיון דכולל גם שאר דברים:

סימן קנח

א **ט"ז** סק"א ליטול ידיהם הנהוגה בחולין:

ב (**ס"ק ב'**) ויש ראיה ממ"ש ב"י סי' קס"ז קרוב כו' כצ"ל: דבריו תמוהים דהא הב"י כתב דמדברי הר"ש משמע גבי שתחלתה עיסה שתלוי בדין המוציא ואעפ"כ כתב להסתפק דשמא דוקא בפת שמברכין עליו לעולם המוציא וההיא דתחילתה עיסה ס"ל להר"ש שם שלעולם מברך המוציא הלכך טעון נמי נט"י. משא"כ פת הבאה בכסנין גמור כיון דאי לא קבעו סעודה אין מברך המוציא אפשר דאין טעון נ"י אף בקבע סעודה וגם על המג"א שהביא ראיה מהרמב"ם צ"ע עיין ב"י:

ג (**מ"א ס"ק ד'**) דהא במצה בעי כזית ר"ל דהרוקח כתב שם דיטול ידיו לטיבול דאילו למצה שהיה יוצא בכזית לא בעי נטילה דעל פחות מכזית א"צ נטילה ע"ז כתב המג"א דט"ס הוא וצ"ל דעל פחות מכביצה א"צ נטילה:

ד (**ס"ק ו'**) שאינו אלא משום נקיות כו' ולעיל הביא דברי רש"י שכל הפוסל היינו לפרש טעם הנך פוסקים דס"ל דבעי נ"י כמו לפת והוא שיטת רש"י והרר"י וכאן כתב טעם פוסקים דס"ל דלא בעי ברוכי עיין בב"י שם:

ה (**בש"ע סעיף ה'**) הר"ז מגסי הרוח והתוס' בברכות דף מ"ג כתבו דידו אחת מותר מפני כבוד הברכה כו' עמ"ש המחבר לקמן סעיף ו' עיין בב"י שלפי"ז ס"ל כהתוס':

ו (**בט"ז סקי"ב**) ומ"ה כ' הטור שיברך קודם ולא כ' אפילו אחריו נראה כוונתו דודאי אם נימא שכבר גמר קיו' המצוה בניגוב פשיטא שאין לברך כלל אח"כ אפי' בדיעבד וכדמייתי מסימן קס"ז ואין מקום לומר שיברך אחר ניגוב רק כשתאמ' שהמצוה נמשכת

כ"ז שלא אכל וכמ"ש הט"ז אח"כ וא"ל דשאני הכא שלא אכל כו' א"כ אין מקום לחלק בין קודם ניגוב לאחר ניגוב דתרווייהו הם אחר התחלת העשייה טרם גמר עשייתו וא"כ הו"ל להטור לכתוב כיון דקודם אכילה שפיר מיקרי עובר בעשייתן כו' ועוד יש לפרש כוונת הט"ז במ"ש מש"ה כתב הטור אין כוונתו להביא ראיה דהא איכא לידחוי דהטור לכתחלה מיירי ואז בעינן קודם ניגוב משא"כ בשכח קודם ניגוב אפשר דמברך אח"כ. רק דברי ט"ז מתפרשין בניחותא ומש"ה כ' הטור כו' ר"ל לא כמו שאתה סובר שהטור כ' קודם ניגוב לענין לכתחלה מיירי אבל בדיעבד שפיר מברך אף אחר ניגוב אלא אינו כן דאחר ניגוב אף בדיעבד לא יברך ולכך כתב הטור קודם ניגוב כו' משום דאחריו אינו מברך כלל:

ז (**שם**) וא"ל דשאני הכא כיון שעדיין לא אכל ז"א דהאכילה אפשר שתהיה בידים טהורות בלא נטילה כו' כצ"ל ור"ל דלכאורה י"ל דכיון דלא אכל א"כ לא נגמרה מצותו שמצוה מוטלת עליו שיאכל בידים טהורות ולכן שפיר מברך לזה אמר דמ"מ אינו ענין לברכת הנטילה דאכיל' בידים טהורות יוכל להיות אף בלא נטילה כמ"ש בסימן קס"ד בשם הכל בו דאם הניח בבתי ידים א"צ נטילה אח"כ ואין כוונת הט"ז להביא משם ראיה דא"צ נטילה דז"א דהתם מיירי שהתנה עליהם שחרית כמבואר שם רק כוונתו להביא משם דמצינו ידים טהורות אף שאינו נוטל אותם עכשיו וא"כ אין האכילה בידים טהורות מכרחת הנטילה כגון אם נטהרו ידיו בנטילת שחרי' בלא תנאי כלל והניח בבתי ידים הרי נשארו בטהרתן אעפ"י שלא נטל אותן וא"כ מחמת שאוכל בטהרת ידים אין לו לברך משום זה על הנטילה (ואפשר מ"ש הט"ז בלא נגיעה ר"ל במקומות המטונפים אחר שכב' נטל שחרית אבל מ"מ נראה כמו שהגהתי) דלא ברוקא חדא כהדדי תפיתו ועוד הקשה הט"ז דאם איתא דעיק' הברכה על מה שמקיים המצוה לאכול בידים טהורות א"כ היה לו לברך וצונו לאכול כו' דהא עכ"פ מצות נטילה אזדה לה ומתחלה הוקשה שאין לו לברך כלל ואח"כ הקשה דעכ"פ היה לו לברך בנוסח אחר:

ח (**מ"א סק"ו ט"ו**) כגון היוצא מב"ה כו' ואז לא קפדינן שיהיה עובר לעשייתן כיון דאכתי גברא לא חזי. עיין לעיל סימן חי"ת בט"ז ס"ק ע' ומפני כך נהגו בכל הנטילות לברך קודם שיטול מים שניים לא קודם ניגוב וה"ה ג"כ עובר לעשייתן ואע"ג דכששופך רביעית א"צ ניגוב וגם א"צ מים שניים כדאיתא בסימן קס"ב מ"מ לא פלוג כמ"ש הטור. ובאמת שזה צ"ע דאיך שייך בזה לא פלוג לומר שמשום כך נהגו לקולא שלא לברך עובר לעשייתן ולפי מ"ש הטור שלפעמים אין ידיו נקיות תיקנו שיברך לעולם אח"כ א"ש כיון שתקנת חכמים כך היתה מתחלה. משא"כ לפי מ"ש הב"י שם. דודאי מצד הדין מברך קוד' רק

דמהאי טעמא נהגו העולם כן ועפ"ז כ' כאן בש"ע צ"ע וזה כוונת הט"ז ס"ט י"ב שכ' לפי הטעם הא' שכ' הטור שאין ידיו נקיות ניחא ר"ל שהטור שכ' דמהאי טעמא התקינו כך א"ש אבל לפי מ"ש בש"ע דנהגו כן מהאי טעמא וא"כ ע"כ לומר דאף אחר הנטילה מיקרי עובר לעשייתן מחמת שהוא קודם המים שניים או קודם ניגוב דאל"כ איך נהגו נגד הדין. א"כ באותן נטילה שא"צ ניגוב היה צריך לברך קודם הנטילה ולא שייך לא פלוג להקל:

ט (**שם ס"ק טז**) צ"ל ודוקא גבי המוציא אם שכח אין מברך אחר האכילה משא"כ כו' כצ"ל. ר"ל דהתם הי' מחויב לברך ממש וכיון שלא עשה כן הואיל ואדחה אדחי משא"כ כאן דלפעמים לא חזי לברכה ובכה"ג נדחת הברכה ממקומה הלכך אף שיש מקום לברך אותם אחר שינקה ידיו ועפ"כ תהיה עובר לעשייתו. מ"מ כיון שא"א ברוב פעמים שתהיה קודם ממש לפי שאין ידיו נקיות תו לא קפדינן בזה כלל שתהיה קודם קצת העשיה טרם גמרה ואף היכא שידיו נקיות לא פלוג. ולפי דברי הטור א"ש טפי סברא זו ג"כ כמש"ל:

י (**מחבר סעיף י"ג**) יכול לאכול פת צריך לציין הס"ק י"ג שבט"ז המתחיל בלא ניגוב ולמחוק מסעיף י"ב:

סימן קנט

א (**בט"ז ס"ק א'**) ושיעורו (שיורו) מועיל בכדי כו' דרבינו ירוחם בדעת הרמב"ם כו' שהראב"ד חולק שם ה"ה בכלים כצ"ל והאריך ונ"ל לבאר דבריו קצת מתחלה הביא שני תירוצי הב"י דבתירוץ הא' ס"ל להרמב"ם אף בכ"א יש שיעורים אחרים שאינם בכונס משקה כגון במיוחד לזיתים או בגיסטרא והיינו דאתי הרמב"ם לאשמועי' ובתירוץ הב' ס"ל דאפי' תימא דבכ"ח השיעור לעולם שוה בכ"מ דמיוחד לא מהני כמ"ש ס"ק ג' לעיל בשם הטור מ"מ בא הרמב"ם לאשמועינן גבי כלי שטף משום דרבא דוקא בכ"ח מיירי ולזה קאמר הרמב"ם בכל הכלים כל חד לפי טומאתו (אך בתירוצים אלו אנו צריכים לומר אם נפרש כן דהרמב"ם מיירי שמחזיק רביעית מן הנקב ולמטה אבל לפמ"ש לקמן בשם הב"י דהרמב"ם מיירי באין מחזי' רביעית והיינו דנקט נשבר ולא נקט ניקב כלישנא דרבא משום דמיירי באין רביעית' מן הנקב ולמטה ואז הרי הוא כנשבר שיוציא מטומאתו ע"י כך ולפי"ז נראה דבכל הכלים הדין כן בשוה כל שיש נקב שאין יכול להחזיק רביעית בכלי מהנקב ולמטה הרי הוא שבר כלי) וע"ז הקשה הט"ז דאם יש עוד שיעור אחר זולת בכ"מ כו' ועוד יש להקשות כיון שכתב הרמב"ם דבשבר כלי הוא אפי'

דרך הנקב אסו' כו' והב"י כתב דהטור ס"ל בדעת הרמב"ם דמיירי כשאין שיעו' רביעית מהנקב ולמטה וקשה דא"כ למה הביא דברי הרמב"ם כו' ר"ל דבשלמא אם מיירי שיש רביעית א"כ י"ל שכ' דברי הרמב"ם להשמיענו דאף בשאר כלים בכ"א השיעו' כפי מה שנטהר מטומאתו דלא תימא דהשיעור בכ"מ בכולם משא"כ אם נאמר שאין רביעית מהנקב א"כ כיון דכבר כתב הטור דאפילו דרך הנקב אין ליטול ע"כ לומר דבכה"ג לא מחשב כלי כלל וכמ"ש לקמן דאפי' לא נשבר נמי וא"כ מה לי כ"ח ומה לי שאר כלים כיון דעיקר הטהרה בזה לפי שאין הכלי יכול להחזי' רביעית בכל הכלים הדין כן וכמש"ל וא"כ כיון שכתב הטור דאף דרך הנקב אין ליטול אלמא בכה"ג שבר כלי מקרי מחמת שאין מחזיק רביעית ולכאורה קשה על הרמב"ם גופי' דלמה הוצרך לכתוב דין זה ולזה כ' הט"ז דהרמב"ם גופיה היה אפש' לו' דס"ל דשבר פסול אפי' מחזיק רביעית. אף דלכאורה לא היה אפש' לו' כן לפי מה דמשמע מהרמב"ם דאף דרך הנקב פסול א"כ מה בין לו לגיסטרא דהוא שבר כלי וכשר כשהוא מחזי' רביעית דהא כששופך דרך הנקב לא גרע מגסטרא והשברים שלמעלה מהנקב כמאן דליתא דמי כיון שאין שופך דרך שם לזה כתב הט"ז דבאמת מ"ש הב"י לשיטת הרמב"ם להכשיר גיסטרא ליתא כו' וא"כ י"ל דגם הרמב"ם ס"ל כן ר"ל דגם הרמב"ם ס"ל כסברת הר"ש דשברי כלים לעולם פסולים אף כשיושבים שלא מסומכים וא"כ שפיר מתפרש לשון הרמב"ם ע"ד שכ' הב"י דלכך נקט שנשב' ולא נקט שניקב משום דהשבירה מטהרתו מטומאתו דהיינו שניקב סמך לשוליו ואעפ"י שעדיין אפש' שיקבל ע"י הטי' ויוכל לישב בלא סמיכה אפי' הכי לא מהני גבי שברי כלים והלכך דרך הנקב פסול (והא דלא מפרש הט"ז דהרמב"ם ס"ל דבכל שבר כלי פסול אפי' יש רביעית מהנקב ולמטה ז"א דכה"ג ס"ל דודאי מהני כיון שהכלי עומד על עמדו ומן הנקב ולמטה יש רביעית ושופך דרך הנקב והרי הוא כמו חמת וכפישה דכתב הט"ז דכשר כיון שנשאר הכלי כבראשונה אלא שהקטין משא"כ היכא שאין מקבל רביעית אלא ע"י הטי' א"כ כשבאין לדון בו דין כלי צריך לדונו כשהוא שוכב מוטה על צדו ושבר כלי הוא ופסול לנט"י ודוקא לענין טומאה מרבינן ליה כמ"ש הט"ז לעיל ולכן הוצרך הט"ז לפרש בכה"ג שהנקב סמוך לשוליו אלא דמ"מ מקבל רביעית ע"י שמטהו על צדו בלא סמיכה) אך בזה ניחא לפרש דברי הרמב"ם. אבל הטור ע"כ לא פי' כן דברי הרמב"ם דהא איהו ס"ל דאף בשבר כלי מהני כשמחזיק רביעית בהטי' בלא סמיכה א"כ אפי' תימא דהרמב"ם מיירי בה"ג שאין מחזיק רביעית כ"א ע"י הטיה ובכה"ג ס"ל דאף לשפוך דרך הנקב אסור וא"כ לא קשה מדברי הטור דלעיל שכתב דמותר כששופך דרך הנקב משום דשם מיירי כשמחזיק רביעית למטה מהנקב בלא

הטיה כלל מ"מ עדיין קשה הדברים אלו דס"ל דאף בנקב מהני הטי' בלי סמיכה ואם נשבר כלי גדול ושפך דרך הנקב לא גרע מהא. ולכן כ' הט"ז דלהרמב"ם והטור כל הכלים שיעורם בכ"מ והרמב"ם לא קאמר אלא שניקב נקב שהוא שייכות טהרה מן טומאה כו' ובזה א"ש מה שהעתיק הטור דברי הרמב"ם דהשתא מפרשינן דמ"ש הרמב"ם אין נוטלין היינו דרך פיו אבל דרך הנקב ש"ד דבשלמא למאי דס"ד מעיקרא דהרמב"ם יהיב כללא דכל כלי כפי מה שהוא טהרת טומאתו א"כ הטעם כיון שנשבר בטל ממנו תורת כלי שהרי לענין טומאה עולה בזה מטומאתו א"כ אף דרך נקב לא מהני כיון שאין שם כלי עליו כלל משא"כ השתא דבכל הכלים שיעורם שוה בכ"מ אף שאין שיעור טהרתן ע"כ דלאו מתורת ביטול כלי אתינן עלה שהרי בשאר כלים פשיטא שאין מקום לומר כן שהרי לא נטהר בזה מטומאה וע"כ שהכוונה מ"ש והרי הוא כשברי כלים היינו כיון שנקב זה שיש לו שייכות לטהרה א"כ בכל הכלים דיינינן מה שלמעלה כשברי כלים אבל דרך הנקב שפיר דמי אף בכ"ח ומה שעולה מטומאה אינו מבטל מעליו שם כלי לענין נט"י ומהני לשפוך דרך הנקב כשמחזי' רביעית וכמו שבר כלי שיחדו לנטילה כמ"ש לקמן. ומ"ש הט"ז וכ"ח ילפינן מיניה ז"א דא"כ נימא כמו דהתם שיעור כ"ח שלם ברביעית כמ"ש הר"ש ושיעור שיורו בכדי סיכת קטן כצ"ל ולכאורה צ"ע דהא הר"ש שם מפרש דגם תחלתו של כ"ח שיעורו בכדי סיכת קטן כו' וצ"ל דכוונתו דלענין חוטט בצינור לצרורי' כתב הר"ש דבעי רביעית: ומ"ש הט"ז וא"כ הרמב"ם אפשר דס"ל כן ר"ל כהר"ש דשברי כלים פסולין לעולם אף במחזי' רביעית שלא מסומך ולכן כ' דשבירה המטהרתו דהיינו שניקב בשוליו פסול ואף דבכ"ח אין שבירה זו מטהרתו מה שנשבר סמוך לשוליו לפעמים כגון היכא דמועיל בה שנשתייר כסיכ' קטן דמרבינן ליה לענין טומאה מ"מ י"ל דבכלי עץ אין שבר מטמא כשנשאר בו שיעור זה כמבואר לעיל לשיטת הרמב"ם. וגם י"ל דגם בכ"ח דמהני כדי סיכת קטן היינו כשיחדו לכך כמ"ש התוס' בחולין דף וא"ו. ועיין בר"ש פרק ב' דכלים וא"כ שפיר קאמר הרמב"ם דעכ"פ שבירה זו מעלה מטומאה כ"ז שלא יחדו לסיכה וכה"ג: ומ"ש הט"ז על דברי הב"י שכתב וכ"מ להרשב"א אמינא לבאר כוונת הב"י שהביא שם אחר דבר הרשב"א כתב וז"ל ונראה דמשכחת לה כלי העולה מטומאתו בפחות מכ"מ כגון גיסטרא כו' ע"ש בב"י שנראה דמפרש דודאי נטילה תליא בעליה לטהרה מטומאה ולכך כתב דבכ"מ פסול ובפחות מזה כשר שלא נטהר מטומאה בד"א שאין רביעית כו' אבל כשיש רביעית נוטלין לידים כיון שאם נשאר רביעית מהנקב ולמטה לא עלה מטומאתו ואח"כ כ' הרשב"א בד"א בכלי שאין שבירה זו כו' ר"ל דקאי אדלעיל בד"א שדוקא בכ"מ פסול ופחות מזה כשר

בכלי שאין נקב פחות מכ"מ מעלה אותו מטומאה ואז שייך ג"כ החילוק בין יש שיעור רביעית או לא דכשיש רביעית אין מעלה אותו אבל בכלי ששבירתו מעלה אותו אף בפחות מכ"מ פסול וע"ז כתב הב"י דמשכחת לה בגיסטרא דטהור אף בפחות מכ"מ וע"ז קאמר הרשב"א דבכה"ג כשר לנטילה ג"כ וע"ז קאמר הב"י שהרמב"ם ג"כ סובר דסתם כלים דאמרינן בהו שיעור בכ"מ היינו דווקא כשאין מחזיק כו' ומ"ש הב"י דבסתם כלים נ"ל שט"ס וצ"ל דסתם כלים וגם אי גרסינן דבסתם יש לפרש כן ואפשר דהב"י ס"ל כדעת הרשב"א דבגיסטרא אף שמחזיק רביעית פסול כיון דשבר הוא ומיוחד לקבל הדולפין וכל שנעשה בו נקב כמוציא משקה אף שנשאר אח"כ רביעית טהור כיון שעיקרו אינו עשוי לקבל ולפי"ז א"ש דברי הרשב"א מ"ש בד"א בכלי כו' ר"ל הא דבעינן כ"מ וגם הא דכשר כשנשאר רביעית בכלי שאין שבירה זו מטהרתו ר"ל שבירה שנשאר רביעית וה"ה שבירה דפחות מכ"מ אבל בכלי ששבירה זו מעלה אותו ר"ל כגון גיסטרא דאז אף כמוציא משקה ואף בנשאר רביעית טהור פסול לנטילה. ובהכי א"ש מ"ש הב"י ע"ז דגם הרמב"ם סובר דסתם כלים דאמרינן בהו דנקב בכ"מ מעלה מטומאתו דוקא כשאין מחזיקין כו' ר"ל במ"ש בסתם כלים לאפוקי גיסטרא הוא דנקב בפחות מכ"מ מעלה מטומאה הוא מעלה ג"כ אף שמחזיק רביעית וצ"ע לדברי הרשב"א בתה"א שהביא הט"ז נ"ל דמפרשים בכך דסה"ת כת' סתם בכלי שנשבר פסול וע"ז כתב דמסתברא כל שלא נטהר מטומאתו ע"י שבר נוטלין וכל שמקבל רביעית ואין השבר גדול כ"כ שיטהרנו כשר נלענ"ד דהך ואין השבר כו' וי"ו המחלקת הוא וכאילו אמר או שאין השבר גדול ור"ל דכללא הוא כל שלא עלה מטומאתו נוטלין והלכך כשמקבל רביעית שאז אין עולה מטומאה אף שהשבר גדול או אעפ"י שאין מקבל רביעית אלא שאין השבר גדול כ"כ ר"ל כגון שניקב כמוציא משקה וכן אם נאמר דבשאר כלים בעינן שיעור גדול מזה בכה"ג נוטלין וא"כ דברי הב"י נכונים אף לדברי הרשב"א בתה"א. והט"ז ס"ל לפרש הך בד"א קאי על מ"ש בד"א שאין מחזיק כי' וע"ז קאמר דאף מחזיק אינו כשר אלא בשבר שלא נטהר מטומאתו וכן מפורש בתה"א דהרשב"א מתחלה הביא דברי סה"ת בסתם דכלי שנשבר והיינו בכ"מ פסול אף כשנשאר רביעית וע"ז כתב הרשב"א דאם אין השבר נטהר מטומאתו ע"י שבירה זו כגון שאינו רק כמ"מ ונשאר רביעית כשר אבל בכ"מ שמטהר מטומאה ס"ל להרשב"א כסה"ת דפסול אף בנשאר רביעית ומ"ש הט"ז גם דברי הרמב"ם שלפנינו מורים כן כו' לענ"ד צ"ע דלדעת הב"י א"ש דברי הרמב"ם כיון שכת' שצריך להיות נשבר שבירה המטהרת וממילא בכלל זה שצריך שלא יהיה מחזיק רביעית אין שבירה זו מטהרת והן הן דברי הב"י שכת' דמשמע מהרמב"ם בהל'

כלים ג"כ דאם נשאר רביעית שפיר מקבל טומאה גם מ"ש הט"ז וז"ל ומ"ש הב"י דכשר ביש רביעית מן הנקב ולמטה דאפי' שבר כלי כו' דבריו תמוהים דעדיף שבר כלי כו' ולענ"ד דברי הב"י נכונים דהב"י כ' דמקבל רביעית מחזיקין שם כלי עליהם ר"ל לענין טומאה דאינו עולה מטומאה ומייתי לזה ראיה משבר כלי דאם הוא מחזיק רביעית מטמא וא"כ פשיטא דגם כלי שניקב ככ"מ ונשאר רביעית מהנקב ולמטה דרואין העליון כמאן דליתא ועדיין כלי הוא לקבל טומאה וא"כ גם לנטילה כשר כשמחזיק רביעית וזהו שכת' הב"י דהרמב"ם מיירי דוקא כשאין מחזיק ואז אפי' דרך הנקב פסול: משא"כ כשמחזיק דכשר דרך הנקב עכ"פ דלא גרע משבר כלי ואפשר עוד דאפי' דרך פיו שרי אף להרמב"ם דמחזיק א"כ מקבל טומאה וכל שמקבל טומאה לא בטל שם כלי מיני' ולא איכפת לן כלל במה שהשפיכה דרך פיו וחכמים לא פסלו לנט"י אלא כל שאינו מקבל טומאה ופרח שם כלי מיניה ומ"ש הט"ז דלא דמי לשבר כלי כיון ששופך דרך פיו לק"מ דהב"י לא מייתי משבר כלי רק לענין זה דמוכח דעכ"פ כשמחזיק רביעית הוא מקבל טומאה וזה מבואר למעיין בב"י וממילא ילפינן משם דין נטילה דשרי כיון שלא יצא עדיין מתורת כלי כנלענ"ד. והנה מ"ש הט"ז בפירוש דברי הרשב"א דאם בשבר שבירה המטהרת אסור דרך פיו משמע דדרך הנקב שרי אף כה"ג ולפי"ז לכאורה שפיר כ' הב"י דהרמב"ם כהרשב"א שהרי הב"י בא לתרץ דברי הטור שמביא דברי הרמב"ם והרי בטור מבואר להדיא דדרך הנקב שרי א"כ גם להרמב"ם שרי דרך הנקב ואין אסור רק דרך פיו וא"כ הם שוים עם דברי הרשב"א וא"כ לא מקשה הט"ז מידי. אך אחר העיון דברי הט"ז נכונים דהכי קא קשיא ליה דודאי הב"י אליב' דהרמב"ם ס"ל דבשבירה המטהרת אפילו דרך הנקב אסור רק דהב"י ס"ל דלהרמב"ם אין שבירה מטהרת כלל כשנשאר רביעית ואין שבירה מטהרת אלא כשלא נשאר רביעית אז מטהרה מטומאה וכיון שהוא טהור מטומאה אין עליו שם כלי כלל ואפי' דרך הנקב אסור אבל אם נשאר רביעית שוב אין השבירה מטהרת ושם כלי עליו ואז אפי' דרך פיו מותר שנקב זה אינו מבטלו מתורת כלי אך דזה דוקא להרמב"ם דס"ל דזה תלוי בדין טומאה משא"כ להטור דס"ל דאע"ג דיחדו לזיתי' מ"מ פסול לנט"י דלא תלוי בזה בטומאה אלא בנט"י תלוי בכ"מ דוקא א"כ אף כשנשאר רביעית מ"מ כשיש נקב בכ"מ אסור ליטול דרך פיו אע"פ דלא נטהר מטומאה דלא יהא אלא יחדו לזיתים ומה שהביא הטור דברי הרמב"ם היינו כיון דהרמב"ם מיירי במן הנקב ולמטה אין רביעית וכ' דפסול לגמרי ומשמע אפילו דרך הנקב בזה הביא הטור דברי הרמב"ם אבל באם מחזיק רביעית בזה לא מיירי הרמב"ם רק דממילא ש"מ דס"ל דתלוי בדין טומאה והרמב"ם ס"ל דשפיר מקבל טומאה וה"ה לענין נט"י כשר

ליטול. והטור כבר גילה דעתו בזה דנט"י לא תלוי בטומאה כן צריך לומר להב"י והשתא שפיר קשיא ליה להט"ז שכת' שהרמב"ם כהרשב"א וז"א דלהרמב"ם בשבירה המטהרת אפי' דרך הנקב פסול ואם נשאר רביעית שרי דרך פיו ולהרשב"א אינו כן אלא אף בנשאר רביעית מ"מ שפיר מועיל בו שיעור ככ"מ או שאר שיעור שבירה המטהר שיהיה פסול ליטול דרך פיו:

ב (**במ"א ס"ק ג'**) ובטור משמע שאף שבר כלי שאינו מקבל טומאה אם מחזיק רביעית שאינו מסומך כשר כצ"ל ויש שכתבו למחוק תיבת שאינו ומה שכתבתי מתוקן יותר לפענ"ד ועיין בב"י שם ומ"ש בדברי הט"ז באורך:

ג **בט"ז ס"ק ז'** ורש"ל פכ"ה כתב כו' זה קאי על סעיף ה':

ד **בט"ז ס"ק ח'** עיין פ"ה דפרה כו' והיינו לומר דמותר באם כו' כצ"ל ועיין בחידושי אגודה שבסוף תשו' מהר"י ווייל שמשם לקוח דברי הרמ"א שבד"מ ע"ש:

ה (**שם סק"ט**) אבל משכשך ידי במנא כו' כצ"ל:

ו (**סק ט"ז**) היינו הרמב"ם והרשב"א ובה"ג פוסקי':

סימן קס

א **מ"א סק"ב** כמו דיו צ"ע דהא דיו הוי מים שנשתנו מראיהן מחמת ד"א ומה ראיה מייתי לכאן ואם ר"ל דיו הנעשה משרף האילן וכדאיתא בשבת כל השרפים יפים לדיו ע"ש הוא גופא קשיא מנ"ל לפסול כשלא נתן לתוכו ד"א ולמאן דמכשיר מי פירות הא נמי כשר ודוקא נפל דיו לתוך מים פסול שהרי המים נשתנו מראיהן מחמת ד"א משא"כ שרף האילן עצמו כשאר מי פירות דמי גם קשה על ק"ו זה דא"כ במי' שנשתנו מחמת עצמן ג"כ נימ' דכיון שאם נטל מהם לתוך מים אחרים ונשתנו מראיתן מסתבר דפסולין דהא אחרים נשתנו מחמת ד"א כ"ש שיפסלו הם עצמ' ונלע"ד דט"ס נפל במג"א וצ"ל כמו די"א דפסול וכוונתו כיון דחזי' שהמים נפסלו ע"י תערובת יין אלמא דמראה יין אינו מראה כשר א"כ מסתבר דמעיקרא לא היה לנו לתקן שיוכשר יין לנט"י דמיחזי כי חוכא ואיטלול' שמראיתו פוסל אחרים והוא עצמו יוכשר וא"כ יש לנו לומר דמעיקרא לא תיקנו שיהא כשר ליטול ביין שאין מראיתו כמראה מים וכמו דבאמת י"א פסול ולזה רמז עיין סעיף י"ב ר"ל דשם מבואר די"א דיין פסול משא"כ במים שנשתנו מראיהן מחמת עצמן א"ש דכיון שהיה להם מראה מים מעיקרא הכי איתקן דאין פסול כ"א במים שבא להם שינוי מחמת ד"א ושמחתי שהאיר ה' עיני בזה מה שנבוכו בו רבים:

ב **במ"א ס"ק ה'** לא מיקרי מלאכה כו'. וצ"ל דס"ל דלא דמי לירקות שלא יכמשו דהתם המים הם פועלים בגוף הירקות עצמם שהם מכניסין כח הלחלוחית שבהם בעצמותם של הירקות וע"י פעולה זו אינם נכמשים והיינו דמדמי להו לצינן יין במים שע"י כח הצינון שבמים מכניסן אותו לתוך עצמותו של היין וגורם בתוכו פעולת הצינון. אבל בדגים שלא ימותו אינו עושה פעולה בעצמותן של דגים אלא המים משמרין אותן שאין שולט בהן כ"כ האויר שע"י שאין יכולין לסבול אויר היבשה הם מתים והמקום גורם שיש בו מים שבטבעם שיחיו וניצולים ממיתה אבל מ"מ אין המים פועלים שום דבר בעצמותן של דגים כלל:

ג **בט"ז ס"ק י'** דלכתחלה אסור ליטול ביין שהוא כצ"ל. דבריו תמוהין מ"ש דהרשב"א והש"ע בדיעה ב' כר"א וז"א דאדרבא הם פסקו כחכמים ולפיכך אע"פ שלא נתן מים אסור לכתחלה דלחכמים קובע ברכת פה"ג לעצמו עד שלא נתן מים ומ"ש בשם הרשב"א במ"ה המעיין שם יראה דכוונתו שהקשה על הרא"ה בבד"ה שכ' הטעם משום הפסד אוכלין דלפ"ז לא היה מקום לחלק בין נתן מים ללא נתן ור"ל בדברי ר"א (ובאמת גירסת הרא"ה שם בתרווייהו בדברי ר"א נוטלין לידים והרשב"א נראה שלא היה גורס בדבריו כן) וע"ז כ' דהכי הוה ליה למימר שהטעם משום זלזול באוכלין והלכך שפיר מחלק ר"א בין נתן מים שאסור לזלזל בו כיון שקובע ברכה כו' ע"ש אבל ודאי דהרשב"א לדינא פוסק כרבנן ובתרווייהו שייך טעמא דזלזול בין קודם שנתן מים או אחר שנתן והלכך אסור לכתחלה. ומ"ש הט"ז בסוף לתמוה דלמה לא יהיה חשש הפסד אוכלין קודם שנתן כו'. תמהני שהרי זה קושית הרשב"א במ"ה על הרא"ה וכ' שהיה לומר מטעם זלזול ואתי שפיר החילוק. גם מ"ש הט"ז בשם רש"ל והקשה עליו המעיין שם יראה שהוא לא ראה דברי התה"א שכ' דבין למר ובין למר הטעם משום שמזלזל במשקה אלא היה סובר דודאי רבנן ור"א פליגי בדיעבד לענין הכשר נטילה והרשב"א פוסק כר"א בזה לענין הכשר נטילה וע"ז הוקשה למה פסק כר"א ולזה תי' דגם רבנן מודו לענין הכשר ומ"ש הט"ז שלא ראה במ"ה אמת הוא שלא ראה המ"ה ואף על פי כן כוון יפה בדברי הרשב"א דאין חילוק בין נתן מים ובמ"ה אליבא דר"א מיירי רק מ"ש רש"ל משום איבוד אוכלין אין כן כוונת הרשב"א רק משום זלזול כי היכי דלא תיקשי אליבי' ע"ש. ואמנם לבאר כוונת הט"ז דלא יהיה כאגרת דלא מקריא נלע"ד שהט"ז הי' סובר דמ"ש הרשב"א הטעם משום דמזלזל בדבר חשוב שקובע ברכה אינו עולה יפה אליב' דרבנן דא"כ איך אמרו כמאן אזלא הא דשמואל עושה צרכיו בפת כר"א שהרי להרשב"א ר"א ורבנן שניהם אמרו ד"א לענין זלזול אוכלין אלא דמר ס"ל קודם נתינת מים חשוב ואשתני לעילויא

ומר ס"ל דקודם נתינת מים לא אשתני לעילויא וא"כ שפיר אתי אף כרבנן ואם נאמר דפת נמי קובע ברכה א"כ אף כר"א לא אתי שהרי אחר שנתן מים גם לר"א אין נוטלין משום שקובע ברכה וע"כ לחלק בין מידי דממאיס וא"כ אף לרבנן נמי א"ש אלא ע"כ דאף לרבנן דס"ל דמברך פה"ג קודם שנתן מים מ"מ הא אמרינן התם דמודו חכמים לענין כוס של ברכה שאין מברכין עד שיתן מים משום מצוה מן המובחר וגם אמרינן התם דגם לרבנן לא חזי אלא לקירייטי דהיינו יינומלין ואלונתית אבל לשתיה לא חזי וא"כ גם לחכמים אע"ג דאם שותיהו מברך בפה"ג מ"מ לא מיקרי אשתני לעילוי' לענין זלזול כיון שהוא לא חזי לשתיה וגם לכוס של ברכה אין מברכין ומשום האי טעמא שפיר הוי נוטלין ממנו לידים רק דלרבנן הטעם משום איבוד אוכלין דאף קודם שנתן שייך איבוד אוכלין דיהיו ראוי כשיתן לתוכו מים ולפ"ז צ"ל הא דקאמר כמאן אזלא כו' כר"א ולכאורה להרשב"א גם ר"א מודה בדבר שקבוע ברכה וא"כ ה"ה פת וצריך לחלק בין מידי דממאיס א"כ אפשר דגם רבנן מודו לשמואל וכן הקשה התוס' שם ולהרשב"א א"א לפרש כמ"ש התוס' דר"ל דר"א כשמואל ועדיפא מיניה אפי' בממאיס דז"א דהא בנתן מים ס"ל לר"א דאסור וצ"ל דודאי אם הטעם משום זלזול אוכלין אם כן היינו דוק' כשקובע ברכה והוא נמאס יש זלזול בדבר שממאיסין אותו משא"כ אם הטעם משום הפסד אוכלין א"כ אין לחלק בין קובע ברכה או לא בין ממאיס או לא שאף אם אינו נמאס כגון ששרפן וכה"ג אסור ולכך אמר דשמואל שאמר עושה כל צרכיו ומשמע אף היכא שהוא נפסד קצת אתיא כר"א דלא חיישי להפסד אוכלין רק לזלזול וא"כ בפת דלא ממאיס לא שייך זלזול דא"כ שמואל בדאיכא פסידי' מיירי דאל"כ שאין נפסד וגם לא ממאיס מאי רבותא דשמואל משא"כ לרבנן דחיישינן להפסד אף דלא ממאיס אסור ואתי דלא כשמואל כך הוא הצעת השמועה לפי הגהת הט"ז אליב' דהרשב"א ולפי"ז כיון דהרשב"א נקט טעמא משום דמזלזל בדבר שקובע ברכה ע"כ דהיינו כר"א דמחלק בין נתן מים וכמ"ש במ"ה (שהט"ז סובר דבמ"ה כ"כ אליבא דהלכת') ומ"ש הרשב"א ומסתבר' דבין למר כו' אסיפא דמלתא קאי דלתרווייהו אין איסור רק לכתחלה אבל בדיעבד מהני דלא משום הכשר נטילה נגעו אלא משום זלזול או מפסיד אוכלין וכיון דס"ל לפסוק כר"א דמחלק עד שלא נתן מים וכנראה ממ"ה לכך נקט האי טעמא דמזלזל ולאו דוקא נקט אלא ר"א כדאית ליה ולרבנן כדאית להו ומשום דהלכת' כר"א נקט האי טעמא והיינו מהאי טעמא דמזלזל אסור אחר שנתן מים דאי כרבנן הא ס"ל דאף קודם שנתן מים אין נוטלין ואין כאן משום מזלזל כ"א משום הפסד וע"ז הקשה דלמה פסק כר"א וע"ז כ' דא"ל משום דס"ל כשמואל ז"א דהא במידי דממאים לא קיי"ל הכי בסי'

קע"א וכן פסק הרשב"א וא"כ הדברים סותרין ר"ל דשם קיי"ל בכל מידי דממאיס אסור והיינו אף בדבר שאין קובע ברכה הדין כן והיינו משום דכיון דנמאס הרי יש כאן הפסד לאוכלין אלו וא"כ הו"ל דלא כר"א דת"ל דאף במידי דממאיס דוק' אם קובע ברכה לעצמו דשייך זלזול ולא מטעם הפסד כלל וע"ז כ' הט"ז לתרץ דהרשב"א דנקט הטעם דמזלזל בדבר שקובע ברכה לפרושי טעמא דר"א דאף אליבי' אין הטעם משום הכשר נטילה רק משום הפסד משקין וכדי לחלק בין נתן מים או לא כתב שלר"א לא קפדינן אהפסד רק אזלזול בדבר שקובע ברכה אבל לרבנן אין חילוק ובכל גוונא אסור משום הפסד משקין לכתחלה אבל הש"ע דנקט טעמא משום דמזלזל בדבר חשוב שקובע ברכה לדינ' וא"כ מ"ש אלא שאסור לעשות כן לכתחלה קאי אנתן בו מים זה צ"ע דלמה לא פסק כרבנן ובכל גווני אסור משום טעמא הפסד אוכלין במידי דממאיס אף על פי שאין בו קביעת ברכה וכדלקמן סימן קע"א. ואח"כ הקשה על הרש"ל שכ' דבאמת הרשב"א פוסק כחכמים ומטעם הפסד אוכלין וע"ז הקשה הט"ז דהא הרשב"א נקט מטעם זלזול בדבר שקובע ברכה וזה דוקא בנתן מים דבלא נתן מים לא מיקרי קביעות ברכה וכמש"ל אף לרבנן. ולכן כ' שהרש"ל לא ראה תה"א ומ"ה לפיכך פירש דבאמת אוסר הרשב"א בכל יין אף בלא נתן מים מהאי טעמ' דאיבוד אוכלין ואח"כ כ' דמ"מ קשה על הרשב"א שנותן טעם לחלק אליב' דר"א משום דקובע ברכה חיישינן להפסד האוכלים וזלזולם א"כ אף בלא נתן מים נמי מה"ת לא ניחוש ליה אע"פ שעתה אין ראוים לברכת בפ"ג מ"מ הרי אפשר ליתן בתוכו מים ולא יחסר המזג ובאיזה סברא פליג ר"א ארבנן ולשיטות רש"י ניחא דקודם שנתן מים כשרים לנטילה:

סימן קסב

א **במ"א ריש סי' @44ולכן צריך להגביה ידיו ר"ל דבשעת נטילת הראשונים המים זבים מתוך הפרק לחוץ לפרק ולכן אע"פ ששופך מים שניים והם ג"כ זבים חוץ לפרק מ"מ לא נטהרו המים שזבו לחוץ לפרק מנטילה הראשונה עי"ז דחוץ לפרק אין השנים מטהרים ולכן הוא צריך להגביה ידיו עד שעת הניגוב כדי שלא יחזרו הראשונים ויטמאו הידים כן מבואר למעיין בב"י ובזה א"ש דברי המג"א בס"ק ב' ע"ש:**

ב **מ"א ס"ק א'** א"א לפרש כן שלא כ' מזה בסעיף יו"ד כו' כצ"ל:

ג **סק"ב** דכשנוטל ג' פעמים כו' דכשאינו נוטל רק ב' פעמים אז אין לו להגביה ידיו שהרי דרך הוא שבנטילה ראשונה יזובו המים מתוך הפרק ולחוץ והשניים אעפ"י שזבים ג"כ לשם אין מטהרים חוץ לפר' ואם ישפיל יחזרו הראשונים ויטמאו לפי שמחמת שפיכת

השנים עדיין נשאר שם קצת ממים הראשונים שזבו לשם משא"כ אם נוטל ג' פעמים אז כיון שזבו חוץ לפרק מנטילה השניה והשלישי כבר ירדו הראשונים לגמרי לארץ ולא נשאר שם כלל ואף אם ישפיל ידיו אין כאן חשש שהרי אין כאן ממים ראשונים כלל זהו עפ"י שיטת הרא"ש כמש"ל בראש הסימן ע"ז הקשה דמ"מ מה מועיל מה שאין שם ממים הראשונים שהרי כיון שבראשונה ירדו מתוך הפרק חוץ לפרק בשעת הנטילה שוב גם השניים שירדו לשם מקבל טומאה מהם והשלישי מהשניים (ואף דחוץ לפרק אין מקום טומאה היינו שאינם טמאים מחמת היד עצמו אבל מ"מ שפיר מקבלים טומאה ממים הראשונים שזבו לשם מתוך הפרק) ולזה תירץ דאפשר שהמים שביד עצמו אין מטמאים זא"ז ועיין סעיף ו' ר"ל דשם איתא שהשניים נטמאו בראשונים התם הטעם כיון שנטמאו הראשונים מחמת היד חברתה מה שא"כ המים שנטמא מחמת אותו היד עצמה היה דאין השנים מטהרין אותם חוץ לפרק מ"מ אין מטמאין השניים כיון שגם טומאת הראשונים אינו אלא מחמת אותו היד עצמה. ומ"ש ועיין בפסחים פ' כל שעה נראה שכוונתו למה דאיתא שם דף ל"ג ע"ב בטמא מת שסחט ענבים יותר מכביצה טמאין משום כיון שנטמאת טיפה הראשונה וחוזרת ומתערבת במשקין. וא"כ גם כאן י"ל דעכ"פ נתערב מעט ממים הראשונים בשנים ובשלישים אלא שי"ל דבטומאת ידים לא קפדינן בהכי ושוב כ' די"ל דס"ל כהרשב"א דשניים מטהרים הראשונים אף בחוץ לפרק והשניים לא באו לשם וכששופך פעם ג' לא חיישינן לזה אבל להרא"ש באמת אין מועיל ג' פעמים משום שהשניים קבלו טומאה מהראשונים והשלישים משניים וכשהשניים ושלישים חוזרין הם מטמאין הידים גם אפשר דלא אמרי' כלל שע"י ג' פעמים לא נשאר כלל מהראשונים וא"כ יש לחוש להראשונים גופייהו:

ד **מ"א סק"ח** ואם נטל כו' כצ"ל ור"ל דאפשר לומר עוד טעם בזה שאם נטל כו':

ה **בט"ז ס"ק ז'** אחר שישפשף כו' מבואר מדבריו דמפרש מ"ש הש"ע אע"ג דכל כמה דלא שפשף מטהרין בשפשוף ר"ל דקשיא ליה דלמה נטמא בנגיעה זו שהרי יש כאן טהרה מצד המים השנים והשפשוף וע"ז תירץ כיון דנגע אחר השפשוף גרע וכן מבואר בדבריו לקמן שתמה על הלבוש דמה הוקשה לו הא מבואר בר"ש וש"ע דשפשוף גרע. אמנם לפענ"ד אין טעם לדבר זה דמה גריעות' שייך בזה שהרי אין כאן טומא' ודברי הר"ש והש"ע פשוטים דודאי אינו מיירי במקום שהמים טמאים וכגון שלא שפך שניים אלא שמ"מ נטהרים ע"י שפשוף דהיינו שמשפשף המים מן הידים במפה וכדומה ומנגב אותם ולהכי קא קשי' ליה דלמה בשפשוף בראשו כו' וחזר ונגע יצטרך נטילה אחרת שנטמאה היד ולמה לא יועיל שישפשף אותם שנית מהיד שהרי אותם המים טמאים

היו על היד עצמה ונטהרו הידים ע"י שפשוף גם עתה שנגע שנית ישפשפו ולזה אמר כיון דחזר ונגע גרע וזה פשוט ולזה כיון המג"א ס"ק ט"ז. ומ"ש הט"ז בשם רש"ל דאפשר שפשוף בעי לעולם ומזה רוצה להביא ראייה דאף בשניים לא נטהרו אלא ע"י השיפשוף ז"א כמ"ש המשבצות זהב דר"ל דאף בשניים בעי ניגוב והוא בכלל כל האוכל בלא ניגוב כו' אבל מ"מ פשיטא דהשנייי' מטהרים מים הראשונים אלא דמ"מ הידים צריכים ניגוב כך הוא כוונת הר"ש בזה ע"ש:

י **שם** אפשר בב' ידים כאחת אלא א"כ כו' בפחות מרביעית משיורי טהרה א"צ כו' כצ"ל:

סימן קסה

א **בט"ז ס"ק ב'** במקום שנגב ידיו מהראשונים כו' ר"ל שאם ינגוב קצת ידיו ויחזור ויגע שם קצת ממים הראשונים א"כ הידים עצמם חזרו להיות טמאים וא"כ צריך השניים לטהרת הידים עצמם שלא יחזרו להיות טמאין וע"ז כתב הט"ז דכששופך רביעית הוה הפסק ואף לפי מ"ש בט"ז דעיקר כרש"ל דגם ברביעית צריך ניגוב עיין לעיל ס"ס קנ"ח. מ"מ הניגוב אינו כלל טהרת הידים אלא משום מיאוס לבד משא"כ לענין פחות מרביעית דבעי מים שניים הם מועלים גם לטהרת הידים עצמם שלא יחזרו ויטמאו ע"י ניגוב:

ב **שם** בשופך רביעית בב"א ר"ל דלפי"ז י"ל דבאמת היכא ששופך רביעית הוי הפסק וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ר"ל דאיך כותב חלוקה הב' בסתם דהא ברביעית יש חשש הפסק וברוב פעמים רגילין ליטול רביעית כו' כמש"ל וע"ז כתב הט"ז ונראה דיש לדקדק למה כתב הטור ומשפשף כו' אלא ע"כ דס"ל שא"ל א"י וענ"י סמוכין בלא טעם הפסק רק מטעם שאין הנטילה עולה לשניהם ולכן צריך מעשה חדש כו' והטור שכתב חלוקה הראשונה שדי בב' פעמים י"ל דהטור מיירי בידיו נקיות אבל מ"מ מיירי שנוטל בפחות מרביעית בפ"א ונוטל ב"פ ומ"ש הטור שנוטל פ"א ומשפשף אין ר"ל שאין צריך יותר מנטילה זו אלא ר"ל דבמה שהוא משפשף זו בזו הוא מורה שיצא בזה חובת נטילה על עשיית צרכיו ואח"כ כששופך שניי' הוא מעשה חדש לצורך נט"י. ומ"ש הטור ואח"כ בשעת ניגוב כו' ר"ל אחר שפיכה שניה מברך בשעת ניגוב ענט"י כמ"ש לעיל ס"ס קנ"ח דמברך ענ"י בשעת ניגוב ולפי"ז יצא לנו דבין כששופך רביעית ובין אינו שופך רביעית לעולם צריך לשפוך שני פעמים ועל הראשונה מברך א"י ועל השני' מברך ענט"י דאם שופך רביעית צריך לעשות כן מטעם הפסק ואם אינו שופך רביעית צריך ג"כ לעשות כן לצאת ידי הר"י בר יקר דס"ל דאין נטילה א' (אלא) עולה לשניהם. ובזה הכריע הטור דאע"ג דא"צ נטילה אחרת לגמרי ויוצא באותו נטילה עצמה מ"מ יברך א"י אחר שפיכה

ראשונה שהשפשוף הוא הורא' שהיא נטילה גמורה (ואע"ג דלענין עשיית צרכיו לא תליא בשפשוף דתמיד מותר לשפשף מ"מ אין זה רק הוראה בעלמא שכבר יצא י"ח נטילה) ואחר השפיכה השניה שהוא מעשה חדש מברך ענ"י בשעת ניגוב כדין נטילות דעלמא וזהו שכתב הט"ז כיון שדין זה הכרח הוא דאינו שופך רביעית פעם אחת. ר"ל שמוכרח לכאורה מהטור דאף בכה"ג צריך שפיכה ב' לצאת ידי הר"י בר יקר ופעמים ששופך רביעית והוה הפסק לכן טוב לעשות לעולם כחלוקה הראשונה. ויותר נראה שנתחלף הלשון בט"ז וכן צ"ל והדרא קושייתי' לדוכתי' אלא ודאי דלא מיירי כששופך רביעית בב"א ור"ל דאי מיירי בשופך רביעית בב"א א"כ א"צ ניגוב לפי מ"ש הש"ע אלא לעיל כתבתי דרש"ל חולק. אבל מ"מ דעת הש"ע אינו כן וגם לדעת רש"ל א"צ ניגוב אלא מטעם מיאוס אבל מ"מ אינו מועיל לטהרת ידים וא"כ הדרא קושייתינו לדוכתי' דהא הוה הפסק דמיד כששפך רביעית כבר הגיע זמן ברכת ענ"י דהא א"צ מים שניים וגם ניגוב אלא ע"כ דהטור לא מיירי בשופך רביעית ושוב כתב הט"ז וצ"ל די"ל למה כתב וכו' והוא ר"ת וי"ל דיש להוכיח למה כו' ור"ל דגם יש הוכחה דלמה כתב הטור ומשפשף כו' אלא ע"כ שר"ל דבאמת צריך לשפוך ב' פעמים כדי לצאת דעת הר"י בר יקר ולזה בא השפשוף והשפשוף הוא מורה שהשפיכה הראשונה הוא בשביל עשיית צרכיו שהרי הוא רשאי לשפשפם זה בזה ואילו לאכילה אסור בשפשוף ולא ס"ל להט"ז השתא כמ"ש מתחלה דמיירי שנטל על שתיהן כא' דמותר בשפשוף אלא ס"ל דמיירי שנטל כ"א בפ"ע וא"כ השפשוף הוא הוראה שבזה יצא ידי נטילה של עשיית צרכיו והשפיכה שני' הוא לצורך נט"י וא"ל דא"כ הרי הידים נטמאו ע"י השפשוף והוא צריך לנגבם תחלה ואח"כ ליטול שניה לאכילה. י"ל שהט"ז ס"ל דע"כ לא נטמאו ע"י השפשוף אלא אם נוטל לאכילה אז בקל מקבלין טומאה שזה היה תקנת חכמים שהמים שעל היד שנטל נטמאו משא"כ אם נטל ידיו מעשיית צרכיו אין עליהם שם מים טמאים כלל כדלעיל ס"ס קנ"ח לענין מי שלא נטל ידיו ונגע במים שלא נטמאו המים וה"ה המים שעל הידים לא נטמאו אף ששפשף וא"כ שפיר מהני שפיכה שני' לנט"י לאכילה. ואע"ג דלפי"ז אין עליהם שם מים שניים אלא ראשונים מ"מ סגי בהכי אחר שהוא מנגבה וכמ"ש מהרי"א בקושייתו וא"כ עכ"פ מוכח מזה דדוקא בפחות מרביעית שצריך לשפיכה שניה וגם היה אסור בשפשוף אם היתה השפיכה ראשונה לאכילה בזה מיירי הטור במה שהכריע לשפוך כו' וע"ז כתב הט"ז וכיון שדין זה הכרח הוא באינו שופך רביעית ר"ל שמוכח דבהכי מיירי הך דינא. או אפשר שט"ס וצ"ל הכריע הוא וקאי על הכרעת הטור ואפשר שחסר תיבת דמיירי וצ"ל הכרח הוא דמיירי באינו שופך כו' ופעמים ששופך רביעית

והוה הפסק ולכן נעשה כחלוקה הראשונה שיטול ב"פ דהיינו א' בראשונה שיאמר א"י ואח"כ יטול ב"פ לאכילה בפחות מרביעית או בפ"א בנוטל מרביעית. וראיתי במשבצות זהב שפי' מ"ש והדרא קושיא לדוכתא קאי לפי דעת מהרש"ל שהסכים הט"ז שברביעית צריך נמי ניגוב א"כ מה לי שצריך מים שניים דלא הוי הפסק מה לי כשצריך ניגוב וע"ז כתב הט"ז דהטעם הוא משום ר"י בר יקר ולכן צריך לעשות מעשה חדש בשפיכה שני' משא"כ ברביעית לא שייך זה ומה שסיים הט"ז משום הפסק לאו דוקא והמעיין בט"ז יראה שאין מקום לפרש כן גם קושיתו שפירש דמ"ש מים שניים ומ"ש ניגוב עיקר חסר מן הספר שלא נזכר בט"ז כלל. גם לענ"ד לא קשה מידי כמש"ל דשאני מים שניים שהם כטהרת ידים ממש משא"כ ניגוב:

סימן קסז

א **בש"ע סעיף א** במקום שנאפה היטב כו' והיינו להגירסא דגמרא כמ"ש רש"י או גירסא דקדים בישולא ואפ"ה מפרש שהוא במקום שנאפה יפה כמ"ש הד"מ ולפום הך גירסא אין חילוק בין פת דידן לדידהו כלל כיון דעכ"פ הצד של מעלה או שבשוליו הוא נאפה יפה יותר מבאמצעיתו דהיינו הרך ורשות לבצוע בין מלמעלה או משוליו. משא"כ להגירסא דקרים או דקדים ופירושו ממקום שמתחיל לאפות אזי יש חילוק בין עליון לתחתון שיש דיעות איזה מתבשל תחלה וא"כ קשה למה סתם כאידך גירסא ולכן כתב רמ"א ובפת דידן כו' ר"ל דהש"ע קאי בפת דידה שאין חילוק בהתחלת אפיה בין עליון לתחתון כמ"ש הט"ז ולא אתי אלא לאפוקי אמצעי של פת וא"כ כיון דנקט במקום שהפת נאפה יפה ממילא נתמעט אמצעי של פת אבל בפת דידן באמת יש חילוק בין עליון לתחתון כמ"ש הט"ז ולא אתי אלא לאפוקי אמצעי של פת וא"כ כיון דנקט במקום שהפת נאפה יפה ממילא נתמעט אמצעי של פת אבל בפת דידן באמת יש חילוק בין עליון לתחתון וא"כ צריך לחוש לאידך גירסא דאזלינן בתר התחלת האפיה וכיון דאיכא דיעות הי מינייהו קדים צריך לחתוך משניהם:

ב **בט"ז סק"ב**. דהיינו למעלה או מסביבות הפת או משוליו ולא מאמציעיתו כו' כצ"ל:

ג **שם** דקדים בדלית. ופירושו מהיכא שמקדים לאפות והיינו הך וי"מ ממקום שהלחם אפוי הרבה ע"ש בד"מ וע"ז כ' דבלחם שלהם שהיה דבוק בצד התנור ושם לא היו חם מחמת התנור רק עיקר החום היו עולה מתחתיו וא"כ אין חילוק בין עליון לתחתון ונתן כלל דממקום קדימת פניו יבצע דהיינו הך מקום שמקדים לאפות דהעליון ותחתון שניהם מקדימין להתבשל מאמצעי של פת. משא"כ לדידן דהפת נדבק בקרקעיתו של

תנור א"כ גם בין עליון לתחתון גופי' יש חילוק מי מתבשל תחלה ואיכא דס"ל שהעליון קודם להתבשל ואיכא דס"ל שהתחתון קודם ולכן יחתוך משניהם:

ד **ס"ק ד'**. דר"י ס"ל דאומר ברכו כמו שרצה ר"ז כצ"ל:

ה **במג"א סק"ב**. זה לאידך פירושא כו' ר"ל דלחד פי' דס"ל להטור הכי היינו מקום שהפת נאפה יפה ולאידך פירוש' היינו ממקום שמקדים לאפות וכן לפי הגירסא דקדים בישולא היינו ששם מקדים להתבשל וחדא מלתא הוא עם מקום שמקדים לאפות ובזה נחלקו שי"א שהוא צד העליון כו' ושוב כ' וכתב רש"י כו' משום דשולי הפת קדים בישולא לאמצע הפת וע"ז כתב המג"א ובפת דידן יחתוך למעלה נ"ל שאין ר"ל שיחתוך למעלה לבד רק ר"ל כלפי מ"ש רש"י שיחתוך משוליו משמע דבזה לחוד סגי לזה אמר שיחתוך בפת דידן גם למעלה כדי לצאת ידי הדיעות דלעיל ואפשר שחסר תיבה וכצ"ל ובפת דידן יחתוך גם למעלה:

ו **ס"ק ה'** מ"ש הרב ב"י כו' ובח"מ כתב לברך הוא ר"ת בחכמת מנוח:

ז **שם** דבורא לשעבר משמע ולא דמברכינין בורא ולא אמרינן שברא דהא ודאי לשון עבר משום דיש לנקוט לשון בינוני דבאמת ז"א דודאי גם בורא לשון עבר והא דלא אמרינן שברא שהוא לשון עבר לכ"ע משום דנקטינן בורא שהוא לישנא דקרא כמ"ש התוס' שם ולעולם צ"ל בברכות לשון עבר. ואח"כ כתב המג"א דבחידושי הרשב"א כתב בשם הירוש' דאף ב"ש ס"ל לומר שברא לא פליגי אלא באש (ומ"ש לפנינו אלא כמ"ש ט"ס הוא וצ"ל באש) שאין מתחדש בכל שנה אבל בדבר המתחדש אף ב"ש מודה דמברך בורא שהוא לשון בינוני ומ"מ תלמודא דידן עיקר ולקמן סימן ר"ד סקי"ד הביא דברי חכמת מנוח ורמז לכאן ע"ש:

ח **מ"א ס"ק י"ח** אבל לשתות מותר וראיה מרבקה כו' צ"ע דטפי הו"ל לאתויי ראיה ממימרא דרחמנא בפ' חוקת והשקית את העדה ואת בעירם וראיתי באור החיים שם שעמד בזה וכתי' לתרץ דבשעת הסכנה אדם קודם גם בההיא דרבקה כשיש סכנה או צער אדם קודם: (ועיין בנדרים דף פ' בפלוגתא דרבנן ור"י בקר' דולבהמתם ולכל חייתם ובאה"ע בב"ש סימן פ' ומ"ש ביד אפרים שם ובתשובה חלק אה"ע ולפענ"ד נראה הטעם דאסור לטעום כו' משום דכל אדם אין להחזיק עצמו לזכאי שלפעמים אין לו זכות רק שאוכל בזכות הבהמות כדאיתא במדרש בעובדא דאלכסנדר וקאמר התם מקרא דאדם ובהמה תושיע ה'. ועפ"ז י"ל לפי מה דמוקי בריש פ' כיצד מברכין הא דואספת דגנך באין עושין רצונו של מקום ה"ק ונתתי עשב בשדך לבהמתך ובזכות זה גם אתה ואכלת ושבעת ולכן כיון שבזכות הבהמה הוא אוכל ג"כ ראוי להקדימה תחלה ויליף לה מהאי

קרא גופא דונתתי כי' והנה זה שייך דוקא בענין אכילה עפ"י דרך הטבע אבל אם הוא דרך נס אין סברא שהנס יהיה בזכות הבהמות וכ"כ בבנין אריאל בפסוק למות שם אנחנו ובעירנו ע"ש וא"כ בודאי הנס הוא בשביל אדם ואז הבהמה היא טפלה ולכך שפיר האדם קודם. ולכן בהוצאת מים מן הסלע שאין מקום לתלות בזכות הבהמות פקיד רחמנא למשה והשקית את העדה ואת בעירם ומדוקדק מה דקאמר והוצאת להם ר"ל בשבילם וזכותם לכן הם קודמין ולפי"ז היה מקום להוכיח מכאן להיפך דבמקום שהוא בדרך הטבע הבהמה קודמת לשתיה ג"כ ונ"מ לדינא אם הפסיק בין נטילה להמוציא ואמר ליתן לבהמה לשתות ואפשר דדוקא אכילת הבהמה יש להקדים לאכילתו אבל שתיית הבהמה אין להקדים לאכילה וכדמשמע קרא ונתתי עשב כו' דעל אכילתו באה הקפיד' להקדים הבהמה ולפי"ז י"ל אם נימא דלשתות ג"כ צריך להקדים אם רצה לשתות והפסיק בדבור ליתן לבהמה לשתות א"צ לחזור ולברך אך מנהג העולם שלא להקפיד בשתיה כלל אפי' המדקדקים בענין אכילה ולפי מ"ש יש ליתן טעם דווקא באכילה שצריך למטר השמים לרוות פני תבל תנובה ואמר במדרש שאין המטר יורד אלא בזכות הבהמות. אבל לענין שתיה שמים רבים ע"פ האדמה לאו בזכות בהמות תליא מלתא ולא מצאה הקפידה מקום לנוח להקדים הבהמה בשתיה ולכן המפסיק צריך לחזור ולברך. שוב מצאתי בא"ר ובפ"מ שהביאו דברי רש"י בחוקת מכאן שחס הקב"ה על ממונם ע"ש ולמ"ש בלא"ה א"ש דעל להקדים לא צריך למימר כיון דודאי נעשה הנס בזכות האדם וקצרתי ואמנם רוב העולם נזהרים בזה אף לענין אכילה ונראה לפי שעל הרוב יש להם עבדים ושכירים שלהם נמסר ההשגחה על הבהמות ועופות והם מוזהרים ועומדים לתת אכלם בעתו בבוקר השכם וחזקה שעושים שליחותם. וצ"ע אם מי שסומך על משרתיו בזה תמיד ועתה אירע שהפסיק באמירת גביל לתורא שנראה דלדידיה הוי הפסק ומי שאין לו מי שישרתהו והוא לעצמו צריך לזהר בזה כיון שאמרו חז"ל אסור לאדם כו' ועיין בספר חרדים ענין נפלא מרבינו הקדוש האר"י ז"ל בענין זה:

ט **במ"א סקי"ט** דיין שבתוך המזון ר"ל דיין שבתוך המזון מיירי שאין כולם רוצין לשתות עתה דאל"כ הו"ל יין שלאחר המזון כיון שכולם פונים בעצמם לשתות וע"כ מיירי שעדיין כולם רוצין לאכול רק שאחד רוצה לשתות עתה ע"ז אמרינן שלא יכוונו השאר לצאת בברכתו שאל"כ יצטרכו לענות אמן ואין הבית הבליעה פנוי שהרי טרודים עדיין לאכול ולכן קשיא ליה להמג"א דתיפוק כיון שאין דעתם לשתות תיכף בלא"ה אין להם לצאת בברכתו של זה שהרי יפסיקו בין ברכה לשתיה וע"ז תירץ שאעפ"י שאינו רוצה לשתות עתה דרך שתיה מ"מ יטעמו כולם תיכף מהכוס שבירך זה עליו טעימה בעלמא בזאח"ז:

י **בט"ז ס"ק י'** דלאו ק"ו הוא. אלא גילוי מלתא בעלמא דבאמת ברכה שלפניו לאו דאורייתא כו' והרא"ש בברכות דף ל"ט כת' דלאו ק"ו גמור הוא דמה לבסוף שכן נהנה כו' ע"ש:

יא **ס"ק טו** מ"מ אין להתיר כו' ר"ל דהב"ח כת' דאסור לכתחלה מחשש שמא יטמאו תחלה והוא פלוגתא אם מותר אם לאו כמ"ש הט"ז לבסוף בשמו ואמנם בט"ז ס"ל דכיון דקם דינא להחמיר שימתינו בודאי כתורה יעש' ואזדא ליה חשש זה ומ"מ אין להתיר לכתחלה מטעמא אחרינא לפי שיהיה הפסק ואפשר שט"ס תיבת מ"מ וצ"ל מהאי טעמא דנקטינן לחומרא כהחולקין על השר מקוצי אין להתיר לכתחלה כו':

סימן קסח

א **מ"א ס"ק ב'** אין צריך להניחו ר"ל דאע"ג דשיפון מין שעורים מ"מ כיון דלא כתיב בהדיא בקרא אינו מין זיין חשיב ליה וכמו לקמן סעיף ד' לענין כוסמין ושעורים וכמ"ש לקמן ס"ק וא"ו ומכ"ש בזה דשיפון שהוא מין שעורים לגבי חטים ממש:

ב **במ"א סקט"ו** שם אינו אוכל כו' כצ"ל:

ג **בט"ז סק"ו** ע"י תערובות מעט דבש כל שניכר כו' יש להקל כדברי כולם ובין כיסים כי' או תבלין בין הנקראות בישקונ"ש יש להם דין כו' כצ"ל:

ד **בט"ז ס"ק ט'** והתוספת דחו דזה הוה פת גמור כו' בכלל זה אלא בכלל טרוקנין שנזכר כו' ובזה י"ל אפילו קבעו כו' כצ"ל ר"ל במין זה שאופין בין ברזילי' שהוא דק מאוד יש מקום לו' דאפילו קבע לא מהני:

ה **במ"א ס"ק ל'** וא"כ לא יצטרך לברר בהמ"ז וכל שאינו חייב לברך בהמ"ז אינו יוצא י"ח בפסח כמש"ל סעיף ז' ס"ק ט"ז כו' דעיקר כוונתו לשתות השכר והלחם אין בו כו' כצ"ל:

ו **מ"א ס"ק ל"ב** וכן דעת מהר"ש שמבי' ראי' מרקיק המבושל כו' וגם גבי הא ודמייתי ראיה מהא דחביצא ר"ל דהר"ש מייתי מהא דברכות לפי' הר"ש דמיירי שלא נתבשל ע"ש:

סימן קע

בט"ז ס"ק ג' משמע דוקא לא בא בתוך המזון כו' כצ"ל:

סימן קעד

א **במ"א ס"ק ה'** וכן משמע בתוס' ר"ל דאע"ג דלדידהו גם בשותה נטל ידיו בעינן. מ"מ מבואר דהבדלה גרע דלפיכך כתבו שי"א דבהבדלה אף נטילה לא מהני ע"ש:

ב (**שם**) פסק הרב ב"י דלא כוותייהו כו' וכן משמע סעיף זיין כו' כצ"ל ומ"ש וכן משמע סימן תע"ד היינו ממ"ש שם לענין כוסות הראשונים במ"ש שם על הרי"ף וראיתי בדגול מרבבה שהקשה דהבדלה הוי ככוס שני של פסח ע"ש ובאמת א"ש עפ"י מ"ש הסמ"ג הביאו הב"ח כאן דבליל פסח שחייב לקבוע עצמו לשתות ד' כוסות הו"ל קביעו' גמורה וכוס שני שמברך עליו קודם נטילה פוטרת היין שבתוך המזון כו' ע"ש:

ג **במג"א סק"ט** וא"ת הא מסעיד סעיד כו' ר"ל וא"כ האיך כתב הרא"ש שבא לגרור תאות המאכל וגם דת"ל משום דסעיד ומיגו דמהני קביעות לאכילה וכמ"ש לקמן בשם הרשב"א ע"ז כתב המג"א עיין לקמן סימן תע"א ר"ל דשם מבואר דטובא מגריר גריר ופורתא מסעיד סעיד וא"כ הרא"ש שם דמיירי בב' כוסות הראשונים שלפני הסעודה וזה מיקרי טובא וכמ"ש המג"א סימן תע"א ולכך הוצרך הרא"ש ליתן טעם כיון דגריר תאות המאכל הו"ל מחמת הסעודה ובפורתא א"צ לזה כיון דמסעיד סעיד. ואח"כ כתב המג"א דגם יין שלאחר המזון פוטרו מברכה אחרונה כיון דמסעיד כו' דלאחר המזון גם בטובא לא שייך דגריר וכיון דסעיד אמרינן מיגו דהוי קביעות לאכילה כו'. ויש מגיהין ועוד הא מסעיד סעיד. ואין נלענ"ד. ויותר היה נראה להגיה שתיבות וא"ת הא הוא ט"ס וצריך להיות ופורתא מסעיד סעיד וקרוב ליפול טעות כזה מכתיבה אשכנזית כידוע ור"ל כמ"ש דהרא"ש נתן טעם שגורר טובא ופורתא א"צ לטעם זה דמסעיד סעיד וגם יין שלאחר המזון פוטר מהאי טעמא:

סימן קעז

א **במ"א ס"ק א**' וצ"ע לכן לא יברך כו' יש מגיהין לכן יברך כו' אם לא בשבת וי"ט והטעם משום דשבת וי"ט חייב לאכול פת דאז פת עיקר ומשמע הכי בסימן קע"ד ס"ק י"ב שדעתו דבאוכל פת מעט לא יברך וע"ש שהראה מקום לסימן רי"ב ר"ל דשם מבואר דכל שהפת טפל אינו מברך עליו ואם אוכלו בתחלה מברך שהכל ע"ש וכן נרא' מדברי האבן העוזר בר"ס קע"ד שכותב שהמג"א פסק כו' ע"ש וכן נראה ממ"ש המג"א סי' קס"ח ס"ק ך"ב והא דכת' תר"י כו' דהא פירות ע"כ דמיירי בהכי דאל"כ הא לא פטר להו פת כמ"ש בסי' קע"ז עכ"ל משמע ג"כ שדעתו בכה"ג יברך על הפירות אך סידור לשונו צ"ע שכת' לצדד ולומר דהפת פוטר וצ"ע ואיך סיים בה לכן כו' ולפענ"ד אפשר שכצ"ל לכן לא יברך עליהם אלא יאכלם עם הפת ר"ל שיעשה אותם טפל להפת ומ"ש אם לא בשבת י"ט ר"ל דכת' בסי' רט"ו שמותר להניח הפירות אחר הסעודה כדי לברך עליהם לקיים מאה ברכות ע"ש ובזה יש לסמוך על סברא קמייתא לברך על הפירות בפ"ע ולא יאכלם

עם הפת וגם אפשר לומר דמ"ש ולא על הפת דתיבות ולא על הוא ט"ס וצ"ל ולאכול הפת והוא טעות מצוי מתוך הכתב ור"ל שלא יעשה כן שיברך על הפירות ולאכול הפת שאף שהוא מעט מ"מ י"ל שפוטר אם לא בשבת וי"ט שאז הוא מחויב לאכול פת יכול לעשות כן וליסמוך על סברא הראשונה וגם זה צ"ע:

ב **ס"ק ג'** ללפת בהן הפת. אלא אלו הפירות בלבד ומתחיל ללפת בהן את הפת:

ג **שם** אלא שיש עוד דיעות אחרות הסוברים דאף היכא שבא באמצע הסעודה ללפת הפת צריך לברך כשאוכל בלא פת:

ד **שם** שאין הפירות עיקר סעודתו עכ"ל. וכת' עוד באגודה וז"ל בהגהות תשב"ץ איתא בפנים רוצה לומר שצריך כו' כצ"ל ור"ל שבהגהות תשב"ץ כת' שבפנים ר"ל שבגוף הס' תשב"ץ ר"ל שצריך כו' אבל מהר"פ אומר שא"צ כו':

ה **שם** כן הוא בתשב"ץ. בהגהות תשב"ץ סי' רנ"א ראיתי ושם כת' אבל האי מולייתא אפי' אינו אוכל אותה תוך הסעודה א"צ לברך על התפוחים משום דקמח עיקר עכ"ל. ונראה מזה שט"ס באגודה וכן צ"ל ואפי' שלא בתוך הסעודה א"צ לברך על התפוחים ויברך המוציא משום דקמח עיקר ע"ש. ולפי"ז מ"ש המג"א לא מבעיא כשמברך במ"מ ליתא וצ"ע מ"ש וכן הוא בתשב"ץ וז"א לפענ"ד:

ו **בט"ז ס"ק ב'** בלא פת וקובע סעודה על שאר כו' שאני דאכיל מקצת עם פת ע"כ א"צ כו' וזה מתנגד למ"ש דצריך לברך כו' כצ"ל גם בירושלמי איך היה המעשה כו' לכאורה צריך ביאור דמה ספק הוא להעמיד בדברי הירושלמי מה שלא נזכר כלל בדבריו דר"ה בירך לפניו ונראה כוונתו מ"ש שהיה מסופק בירושלמי איך היה המעשה כו' ר"ל שהיה מסופק אם רחב"א שא"ל שביק יתהון בתר מזונך לא היה ברור לו שר"ה לא בירך לפניו ואפשר דבאמת אכל בלא פת ובירך לפניו רק דמקשי ליה שיניח אותם אחר הסעודה ואז מברך גם בסוף או ר"ח הי' ברור לו שר"ה לא בירך כלל והוקשה לו על ב' הברכות כו'. וע"ז כת' הט"ז דלפי"ז למה לא דחה הרא"ש הואין להוכיח כו' דבל"ז היה אפשר לומר דמשמע ליה להרא"ש מפשטא דלישנא דאמר שבקי' ואת מברך עליהון תחלה וסוף משמע דידע דר"ה לא בירך כלל אך לפי מ"ש דלכך לא הביא הרא"ש ראיה מירושלמי על סברתו משום דאפשר לדחות דר"ח לא ידע והיה לו ספק שמא באמת בירך לפניו א"כ גם לענין באמצע הסעודה אין להוכיח משם ולזה כ' דאה"נ קאמר כו' ובהכי א"ש מה דמקשה על הט"ז דהא הרא"ש לא מצי לדחויי הואין להוכיח שבאמת בירך ר"ה לפניו דז"א אחר שכבר הוכיח מסברא בקובע סעודה אין לברך והרי ר"ה באמת קבע סעודתו כדקאמר עיקר נגיסתו על הפירות. ויותר קשה על מ"ש הט"ז דאה"נ קאמר הרא"ש דאין

להוכיח משם דהברכה ראשונ' אפשר שהית' באמת כו' וזה צ"ע כיון דבאמת ר"ה קבע סעודה ע"כ שלא בירך לפניו כסברת הרא"ש. אך לפי מ"ש א"ש דאע"ג דבאמת ר"ה לא בירך לפניו לפי שידע בנפשו שעיקר קביעתו על הפירות. מ"מ אפשר שרחב"א לא ידע אם בירך לפניו או לא דאפשר שמתחלה אכל בלא פת ובירך לפי מה שהוי סובר רחב"א שאין עיקר קביעתו על הפירות והיינו שקשיא ליה להט"ז דהו"ל להרא"ש לדחוי' ההוכחה מהירושלמי דלכך לא תקשי ליה שיאכלם תוך הסעודה בלא פת וירויח ברכה שלפניו דהוי סבר דלמא באמת כבר עשה כך ובירך לפניה ואקשי ליה שיניח אחר הסעודה ויברך ושפיר משני הט"ז דאה"נ קאמר:

סימן קעח

בט"ז ס"ק י' והיינו ההיא דלקראת חתן כו' דבריו תמוהין דהא המקשן מייתי הך דלקראת חתן דשם איתא דבלא הניח הוי עקירה וא"כ איך מתרצא הך ברייתא למסקנא דגם ר"י לא מחלק כ"א בעקירה לבה"כ ומכ"ש מ"ש הט"ז ואע"ג דבגמרא לא משני כן הוא תמוה דמה הוי יכול לשנויי כיון דבברייתא איתא דאפי' לקראת חתן דיכול לאכול שם בעינן הניחו דוקא כמ"ש הט"ז דברי הש"ע בס"ק א' ובדוחק יש ליישב דכוונתו דודאי גם לקראת חתן לפעמים משכחת לה שאינו יכול לאכול שם שהוא בשוק וכדומה ולפ"ז הוו מצי לשנויי דר"ח מיירי בענין שיכול לאכול גם שם והברייתא דלקראת חתן מיירי שאינו יכול לאכול שם ולכך תלוי בהניח. ולכן קאמר הט"ז דהש"ס ניתא ליה לשנות כפשוטו דהך לקראת חתן מיירי שיכול לאכול שם כמו דס"ד דמקשה. אבל למסקנא דר"י אינו חולק עם רבנן וע"כ לחלק בין מקום שיכול לאכול. א"כ הברייתא דלקראת חתן שהביא המקשה דחיק ומוקי אנפשיה באינו יכול לאכול שם ומ"ש הט"ז דבד"מ שיכול לאכול כו' והיינו ההיא דלקראת חתן היינו לפי ס"ד דמקשה דהך לקראת חתן מיירי אף בכה"ג וה"ל דהיינו אמקשה מהך דלקראת חתן דפשטא דמלתא משמעי דיכול לאכול שם ואפ"ה צריך לברך בלא הניח כן צריך לדחוק ולפרש דבריו אף שאין זה במשמע מלשונו וצ"ע:

סימן קפז

א במ"א ס"ק ג' ולענ"ד קשה כו' ר"ל שקשה למה הוצרכו לדחוק שהרי בפשיטות י"ל דהיינו טעמא דמנהגא דחייבי' ללמוד מצות שלהן. ועוד דבע"א אמרינן דנכרי פסול לחד מ"ד משום ואתה את בריתי תשמור לזרעך אחריך אבל נכרי לא וחד מ"ד ס"ל מהמול

ימול קרי המל ימול ואמרינן דאיכא בינייהו אשה דלמ"ד ואתה כו' אשה לאו בת מילה היא ור"ל וא"כ ע"כ לאו לדידה קאמר שתשמור הברית והלכך גם לאחרים אינה יכולה למול ולמ"ד המול ימול שפיר יכולה למול דכמאן דמהילא דמיא וכיון דהוה עכ"פ כמאן דמהילא שפיר יכולה לומר על בריתך שחתמת בבשרינו אע"פ שאין בה חותם קודש ממש מ"מ כוללת עצמה עם האנשים שנחתם בבשרם והיא כמאן דמהילא דמיא ומ"ש המג"א והאי דקאמר כו' יש כאן חסרון איזה תיבות וכצ"ל מהא דקאמר בגמרא דרב חסדא לא אמר ברית ותורה לפי שאינם בנשי' מ"מ י"ל דרב חסדא היה מזמן כו' כצ"ל. ור"ל דלכאורה קשה דנהי דנימא דמה דקאמר ברית לפי שאינו בנשים ר"ל שעכ"פ אינו ממש בנשים מ"מ קשה האיך לא קאמר ר"ח לכתחלה כיון שגם בנשים עצמם שייך ברית ותורה ויכולין לומר לכתחלה. בשלמא אם לא שייך בנשים כלל ואין להם לומר כלל בא ר"ח לאשמועינן דאף באנשים אם רצה שלא לומר הרשות בידן דכיון דלא שייך בנשים מעיקרא הכי אתקין משא"כ אם נשים יש להם לומר לכתחלה א"כ למה עביד ר"ח כן לכתחלה. ולזה כ' המג"א לתרץ דר"ח היה מזמן להוציא אף הנשי' ולכן אעפ"י שגם הנשים יכולים לומר מ"מ כיון שברית ותורה אינו שוה בנשי' כמו באנשים והוא הי' מוציא שניהם יחד וס"ל דהכי גרע טפי מאם נשים מברכו' בפני עצמם. ולכן לא כלל כיון דאף באנשים אם לא אמרו יצא י"ח לפי שאינו ממש בנשים כדאמר רב וע"ז הוקשה לו רב ששת ואת שבקת הני תנאי ועבדת כרב ר"ל כיון דלהני תנאי באנשים אף בדיעבד לא יצא היה לך לומר אף שהיית מזמן להוציא אנשים ג"כ כנלע"ד בפירוש דברי המג"א:

ב **שם** ועוד אמרי' בע"א דף ך"ג כו' נשים לאו בני מילה נינהו כצ"ל:

סימן קפח

במ"א ס"ק י"ד וגם צ"ע ועיין ס"ס י"ח כצ"ל ור"ל בסעיף י"ח שם בשם תה"ד שלא יכלול על הספק אף שאינו מוסיף שם ומלכות וזהו מתרץ לקושייתו שהקשה דמה מזיק כשאומר ג"כ וראשי חדשים ועיין לקמן בדף פ"ח ע"ב נדפס בגליון אבן העוזר (ומ"ש שם סימן צ"ד הוא ט"ס והדברים שייכים לכאן) שהשיג על המג"א מדברי הגהות מיי' שהביא הב"י כו' וטעם הדבר מבואר בתה"ד סימן למ"ד הביאו ב"י סי' ר"ח כו' ע"ש ובמחכ"ת נראה שלא הרגיש בט"ס שבמג"א שאילו הרגיש הרי המג"א בעצמו הראה מקום לסי' ר"ח ומ"ש המג"ח לא מצאתי סברא זו נראה שר"ל שלא הוזכר רק בהגמ"י לבד וקיצר בדבר לפי שכוונתו על עיקר מקור הדין שבב"י ועיין בעטרת זקנים מדברי הלבוש והל"ח בזה ובא"ר ועיין בברכי יוסף מ"ש בזה. ומחדש נדפס ספר מחצית השקל

וכתב שמ"ש המג"א ועיין ס"ס ק"א היינו לומר דמלת וראשי חדשים לא חשיב הפסק ע"ש והוא תמוה דמה חשש הפסקה שייך בזה שהיום הוא ר"ח ואין בזה משום הפסק ומכ"ש בברכת הטוב והמטיב שהוא ברכה בפ"ע מדרבנן ומפסיק בה במלת אמן. וגם במה שהביא באה"ע מסי' ר"ח כתב דהתם נמי בלא טעמא הוא כמ"ש בתה"ד דהתם לענין לכלול באמצע (וכ"כ בבר"י לחלק בזה כו' ע"ש) וכל מ"ש הוא לפי שלא הרגיש בט"ס שבמג"א וכמ"ש וגם מ"ש במחצית השקל שט"ס בהגהת מיי' לא נהירא לפענ"ד:

סימן קצב

א **שם** וברחמיו יזכנו כו' כצ"ל ועיין בב"ח שהביא נוסח הקצר מהכל בו ותמוה עליו ע"ש ונפלאתי שלא הזכיר מדברי הד"מ סי' צ"א שהעתיק נוסח הכל בו וכתב ע"ז אך לא ידעתי מי תקנה ואימת יש לאמרה כי לא מצאתי בשום פוסק אחר וכבר נתבאר לעיל ס"ס קפ"ז דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמי' לא יצא י"ח ואפשר דאף הכל בו לא כתבה לצאת בו אלא שהוא כדמות תפלה קצרה שמתפלל מי שהולך במקום גדודי חיות ולסטי' וכשבא לביתו חוזר ומתפלל כמש"ל סי' ק"י ואפשר שה"ה בברכה קצרה זו יברכה במקום אונס ואח"כ יברך בהמ"ז כתיקונה לצאת בה וצ"ע עכ"ל הד"מ ומ"מ מהב"ח ומ"א משמע שאם בירך בהמ"ז הקצר שתיקן הגאון הר"ן מחמת אונס או בדיעבד יצא והך דכל בו שאני שאין הברכה ראשונה כתיקונה כלל וגם הברכה שניה עיקר חסר כמבואר בב"ח משא"כ בזה דמהר"ן יצא בדיעבד או באונס כנלע"ד:

ב (**במ"א בריש הסימן בסוף**). ומכ"ש שיוכל לומר עד אל יחסרנו ונרשם ב"ח ולא נמצא זה בב"ח ותיבת ב"ח נראה שצריך לציין לפני זה והך מכ"ש הוא מדברי המ"א עצמו וכוונתו נראה דכ"ש אם מחמת סיבת אונס קצת יאמר בהמ"ז בנוסח שלנו עד אל יחסרנו ולא יאמר הרחמן הוא שיכול לעשות כן וכ"ש הוא מבהמ"ז הקצר דג"כ אינו מזכיר מן הרחמן הוא וצ"ע ועיין ב"ח נוסח זה ושם אי' לחם שובע ולא לרזון בא"י כו' והמג"א השמיט תיבת ולא לרזון שאינם רק לחרוז בעלמא אך שם בא"י אמ"ה א"מ וליתא שם לתיבת האל ועיין ר"ס קפ"ט:

סימן קצג

בט"ז ס"ק ג'. מחילוק ברכות כו' וההיא דפרק א"ד דאזלי' בתר רוב עם הוה ס"ל דמיירי דאיכא גדול שלו נאה לברך להוציא אחרים משום ברוב עם דומי' דזימון וגם טעו וליכא חיוב זימון כלל בשוים. וגילה להם מרימר דגם בשוים יש זימון ואחד מוציא את כולם

וא"כ גם ההיא דאלו דברים מיירי אף בשוים דא' מוציא את כולם משום ברוב עם וא"כ ממילא ע"י תשובת מרימר מוכח דרוב עם עדיף מחילוק ברכות דכיון דאין חילוק בין גדול לשוים. ומ"ש הט"ז ואז יש מעלה כו' הוא לאו דוקא דאף כשאין זימון כלל עדיף רוב עם מחילוק ברכות כדמוכח מההיא דאלו דברים וכמ"ש בעצמו לעיל אלא ר"ל דכיון דזימון אף ע"פ שכולם שוים אז מוכח שיש מעלה ברוב עם אף בלא הזימון וכ"ש ע"י הזימון דעדיף מחילוק ברכות:

סימן קצד

במג"א סק"ג כמ"ש הרי"ף תיבת הרי"ף הוא ט"ס במלחמות שם וצ"ל הר"ח:

סימן קצו

א **במ"א ריש סי'** יוצא בו י"ח כמ"ש ה"ה שם א"כ כו' כצ"ל:

ב **שם** ואפשר דאפילו גזל לחם כו' עיין בתשובת ב"ח החדשות ובקונטרס אחרון שם כתבתי על דברי המג"א אלו שנראה שר"ל דמדלעסיה קני' והבאתי שם מדברי הריטב"א בסוכה דף ל"ה ע"ש:

ג **במג"א ס"ק ב'** ולא אמרינן הואיל ואי בעי יתיר נדרו כו'. ועיין בבר"י בשם מהר"י פראגי בתשובה כת"י ראובן נשבע שלא ידבר עם שמעון ואכלו ביחד עם אחר אין ראובן רשאי לזמן לפי שהוא מדבר עם שניהם ואומר להם שיהיו מזומנים לברכה ע"ש וצ"ע ולפ"ז אם ראובן רוצה להיות ש"ץ לומר ברכו כששמעון בבה"כ ובפרט אם אין שם עשרה רק בצירוף שמעון שע"כ לכולם הוא אומר שיברכו ושמעון בכלל ה"נ אסור ויש לחלק דכיון דאיכא רובא דמנכר שיכול לדב' להם אין הכרח ויצטרף שמעון רק לענות לבד לפי שאין דבר שבקדושה בפחות מעשרה ואמנם לפ"ז גם בזה יש להתיר אם המסובין רבים וצ"ע גם צ"ע בגוף הדין דנשבע שלא ידבר עם שמעון שי"ל שאין הכוונה רק שלא ידבר עמו לבד בפרטות אבל דרך כלל שהוא מדבר לרבים וגם זה נכלל עמהם אין זה בכלל השבועה וע' ביו"ד סי' רך"א שהרמב"ם כ' שיכול לדבר עם אחר והוא שומע. אך בתשובת הגאונים שהביא הב"י מבואר שאם נתכוון להשמיעו אע"פ שיש אחר ביניהם שדבריו כלפי אותו האיש לא יפה עושה ראובן ואף לפמ"ש בתשובת הגאונים שם תחלה מ"מ הצריכו שהשליח יאמר לשמעון מה שאומר ראובן ולא יסמוך ראובן כי שמע דבריו ע"ש. ור"ל שאף ע"פ ששמעון שמע באמירת ראובן לשליח שידבר לשמעון כך וכך מ"מ צריך השליח לחזור ולומר הדברים לשמעון שיהא נראה שאין ראובן סומך על שמיעת שמעון

מפיו מה שאמר לשליח ודברי הרמב"ם שבאו בסתם שיכול לדבר עם אחר והוא שומע צ"ע. ואפשר דס"ל מ"ש בגאונים שהשליח מדבר כו' לרווחא דמלתא הוא אבל אין קפידא בכך וכל שאינו מדבר עמו לנוכח אינו בכלל השבועה ומהש"ך שם שהעתיק מתשובת הגאונים מ"ש שאם נתכוון להשמיעו לא יפה עושה משמע דמפרש גם דברי הרמב"ם שלא יתכוון להשמיע ומסתימת לשון הרמב"ם לא משמע הכי. ומ"מ אף שנאמר דנתכוון להשמיעו אסור אין ראיה לדין זה דהתם א"צ לדבר עם האחר רק שאחר הוא המלי"ץ בינותם ועיקר הדיבור היא מיוחד לזה שמושבע עליו משא"כ בנ"ד שעיקר הדיבור אינו מיוחד לזה אלא לרבים ואף שגם הוא בכלל הדיבור י"ל שע"ז לא נשבע רק שלא ידבר עם פלוני והיינו מה שהוא דובר אליו ביחוד אבל לא בכלל אנשים אחרים וצ"ע כעת והנה מתשובת הגאונים מוכח בהדיא דנשבע שלא לדבר עם חבירו מותר לדבר עמו ע"י שליח ולא אמרינן בזה שלוחו של אדם כמותו וצ"ל דמילי נינהו ואין בהם דין שליחות וגם יש ליתן טעם על פי מה שכתבו התוספות רי"ד דמצות שעל גופו ממש אין בו מדין שליחו' והארכתי במקום אחר ועיין מ"ש בשו"ת חלק ח"מ ובדיני קדיש יתום הארכתי בזה עוד ע"ש:

סימן קצז

בט"ז סכ"ב בשביל ינאי המלך ושמא שמעון בן שטח גם בזה לגרמי' הוא דעביד וס"ל דבהמ"ז פוטרת מעין ג' וא"נ שאני יין דמיזון זייני כו' כצ"ל וכן הוא בחידושי הרשב"א שהביא ע"ש:

סימן קצט

בש"ע סעיף ה' פטור עיין בר"ש פרק ה' דדמאי שכתב לפרש הא דאין מברכין עליו כו' היינו לענין להוציא אחרים או אחרים יוציאו אותו י"ח בזה אמרו אינו מברך ואינו מזמן ואין מברכין עליו כו' אבל הוא לעצמו חייב לברך עליו המוציא וברכת המזון ודוקא מק"ש ותפלה ותפילין פטור ע"ש ולא ראיתי שנזכר דעה זו בפוסקים:

סימן רב

א **במ"א ס"ק ג** דאין מפסיד טעם המין אבל כו':

ב **סק"ד** בפה"א דכל דבר שברכתו כו' ובאה"ע כ' שלא יאכל אלא בתוך הסעודה מחמת ספק ברכה מעין ג' ע"ש ומ"מ אפשר בפרידה של ענב שאין כשיעור רק מחמת ספק

דלמא הלכה כירושלמי דאחר ברי' חייב לברך כמש"ל סי' ר"י א"כ בכה"ג ה"ל ס"ס ויש להקל אפי' לכתחלה ולכאורה בלא"ה י"ל כיון דלא גמר פירא לא מקרי ברי' אפי' לירושלמי אבל ז"א כמ"ש לקמן שם ועיין בפמ"א סי' ס"ה שתמה על גוף דין של הש"ע בזה שפסק דבוסר כפול הלבן ושאר אילנות משיוציאו דלא ילפינן מהך דאין קוצצין רק לענין ערלה כו' ע"ש. ולענ"ד כיון דבערלה פירי מיקרי א"כ הוי נמי פירי לענין ברכה ובשביעית שאין דרך לאכול קודם גמר בישול בשאר פירות הו"ל הפסד ומ"מ במיתקן ע"י איזה דבר לא הפסיד ברכתו והא דכתב בשם ל"ח דבמיתוק מברך שהכל היינו כשהוא מר או עפיץ ביותר דלא חזי לאכילה כלל אבל סתם אילנות משיוציאו חזי ע"י הדחק וע"י מיתוק הו"ל דרך אכילה וכל שהוא אוכל מגוף הפרי שנטעו מחמתו כגון בוסר ל"ש בי' לא נטעי כו' כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' תכ"ח וא"כ מה שמיתקו ע"י האור אינו מגרע את ברכתו ובקונטרס עוללות אפרים כתבתי באורך בהלכות אלו וקצרתי כאן:

ג **שם סק"ז** צ"ע דהרשב"א כו' וע' באהע"ז שכ' דטעמא משום דלא נטעי להו כו' ובאמת גם המג"א כוונתו כן שהרי כ' שכ"כ הלבוש וע' בט"ז בשם הלבוש מבואר חילוק זה דלא נטעי כו' להדיא וכן בבאר הגולה ומ"ש המג"א כשהם מרים לאו פרי ניהו היינו דלא נטעי להו כו'. ואמנם באמת היה מקום לו' דאע"ג דלא נטעי ע"ד למתקן מ"מ כיון דגוף ועיקר הפרי קאכיל לא איכפת לן בהא דלא נטעי וכמ"ש הרשב"א בתשובה לענין בוסר כיון שאוכל גוף הפרי שנטעו מחמתו וכיון שנ' דגרעינן גוף הפרי חשיבו שוב אין לחלק בכך לכן כ' המג"א כשהם מרים לאו פרי ניהו ר"ל דפירות שגרעינן שלהם מרים לא חשבינן להו גוף הפרי לו' שזה אוכל גוף הפרי' שנטעו מחמתו כמו בוסר דשם שפיר שייך לו' שהוא גוף הפרי ואע"פ שהוא מר עכשיו סופו מתוק משא"כ בזה אע"ג דכשהם מתוקין דעתו עלייהו והם כגוף הפרי מ"מ כשהם מרים אינם בכלל הפרי ולא נטעי להו אדעתא דידהו כלל ובקונטרס הנ"ל הארכתי והעליתי דבמיתקן בדיעבד אם בירך בפה"ע או בפה"א יצא ואין לו לחזור ולברך דאיכא חשש ברכה לבטלה והנך ברכות שבירך בפה"ע או פה"א יש להם על מה שיסמוכו משא"כ במרים ומיתקן ע"י האור נראה שאם טעה ובירך בפה"ע או פה"א ונזכר יש לומר בשכמ"לו ויברך על הגרעינין שהכל. ואע"ג דבאבודרה"ם כ' אף במיתקן ע"י האור מ"מ כיון דהרשב"א וכן פסק הש"ע והסכימו כל האחרונים לברך שהכל כוותייהו נקטינן עיקר ויש לסמוך ע"ז לחזור ולברך:

ד **בט"ז ס"ק ב'** גם על האינגרון צ"ע דמ"מ תיקשי דמאי דוחקי' לאוקמי' בצריך ברכה על האינגרון וצריך לאוקמי בחושש בגרונו נימא דאיירי בא"צ ברכה על האינגרון ולא יצטרך לאוקמי' בחושש בגרונו ולכך הוצרך הרב רבינו יוסף לו' דאורחא דמלתא נקט:

ה **במג"א ס"ק ח'**. וכ"כ הב"ח סי' רי"ב כו' הוא תמוה למעיין ואפשר שט"ס הוא וצ"ל אחר מ"ש ונ"ל וגם צ"ע מ"ש בשותהו לרפואה כו' מדאמרי' לק' דל"ט בשתיתא דלרפואה עבדי לה והבאתי בקונטרס הנ"ל דברי הרשב"א בזה וגם הארכתי שם במ"ש המג"א ממיא דסלקא יעו"ש:

ו **ס"ק יז** בפה"א דאינו עיקר פרי כן דעת הרי"ף והרמב"ם והתו' והרא"ש חולקים דאין ראיה מערלה בח"ל משום דכל המיקל ולכן יברך בפה"ע וכ"כ המרדכי ע"ש וגם בערוך ערך צלף ומ"ש הטעם משום שומר לפרי צ"ע מה ענין שומר לברכה כמ"ש הט"ז והפ"י בקליפת מראנץ ובשאגת אריה סי' ך"ג כ' הטעם להרי"ף דאם אוכל קפרס בח"ל ומברך בפה"ע הוי תרתי דסתרי אהדדי ע"ש ובאמת שכבר עמד בזה במעדני מלך ע"ש אך בקונטרס הנ"ל כתבתי דאין מזה ראיה כמ"ש הרא"ש ריש ברכות לענין תפלה דעבדינן קולי דסתרי אהדדי דבתפלה הקילו וה"ה בזה דכל המיקל והבאתי ראיה מדפריך וליעבד מר כב"ש וכן ממ"ש בדף מ' גבי מיני האטד ומדין כישות דאינו כלאים ומברך בפה"א וגם בדין התמרות הארכתי שם ובתשובה בזה:

ז **שם** ול"ד כו'. אי שקלית מפירא לא מייתי פירא כו' הלא ורדים ג"כ חזי לאכילה כצ"ל:

ח **בט"ז סק"ה** ונראה דהרא"ש לא נתכוון אלא להוכיח כו' דבריו תמוהים דפשיטא דדבש האמור בתורה הוא דבש תמרים דהא לא כתיב תמרים כלל בקרא ואפ"ה חשבי' ליה מז' המינים משום דכתיב דבש והיינו דבש תמרים וכן אמרינן דנאמר לשיעורין דבש ככותבת הגסה עיין ברש"י שם וגם כי תאנים ורמונים בהדיא כתיב בקרא ומדקא חשיב אח"כ דבש ע"כ היינו דבש תמרים וכוונת הרא"ש פשוט שר"ל דבשלמא אי הוי כתיב תמרים בקרא שפיר אמרינן דדבש היוצא הוי כשאר משקים היוצאים מהפירות אבל כיון דבקרא כתיב דבש ממילא אמרינן דגם הדבש הוא בכלל ז' המינים ולהכי נקט קרא דבש לגלוי' דגם הדבש בכלל וכ"ש התמרים עצמן אך דאכתי קשה דמה בין זה ליוצא מתאנים ורימונים ותפוחים דאמרינן זיעה בעלמא הוא וא"כ דדבש האמור בתורה הכוונה על התמרים עצמם לזה אמר הרא"ש דל"ד דהתם שאין המשקה כנוס בתוכן עד שיצא מאליו הוי זיעה בעלמא משא"כ דבש הזב מאליו מהתמרים הוא בכלל ז' המינים ומברך עליו בפה"ע וכ"כ המעדני מלך פי' דברי הרא"ש בקצרה ומ"ש הט"ז דבתאנים אינו יוצא מעצמן אלא ע"י כתישה ואינו בכלל זיעה הנאמרת אצל דבש ראיתי בס' נזירות שמשון להגאון מוה' שמשון חסיד שהשיג עליו בסוף כתובות דשם איתא בדבש הזב מתאנים דכתיב היינו זבת חלב ודבש ולכאורה משם תקשי גם על הרא"ש גופא דהא דבש תאנים נמי זב מאליו. וצ"ל דודאי דבש דכתיב בקרא קאי אדבש תמרים דהא תאנים

בהדיא חשיב מז' המינים ואינו זיעה בעלמא כיון שדרכו לצאת מעצמו ואע"ג דגם תאנים לפעמים הוא זב מעצמו מ"מ אין דרכו כ"כ כמו דבש תמרים שיהיה כמו הפרי עצמו והא דקאמר התם היינו דקאמר זבת חלב ודבש דרך רמז בעלמא קאמר הכי לצחות לישנא לפי שראה שנתערב הדבש עם חלב העיזים כדמשמע התם ע"ש אבל עיקר דבש האמור בתורה הוא דבש תמרים וצ"ע ועיין בירושלמי ביכורים דיליף מדכתיב ובפרוץ הדבר כו' דדבש הוא תמרים ולא דבש ממש ע"ש והביאו במ"ל פ"ג דביכורים והיינו דמחייב במעשרות ובתוס' מבואר בכמה דוכתי דאי מעשר פירות דרבנן גם מעשר תאנים דרבנן:

ט **שם ס"ק ו'** דהיינו לר"מ חשבינן איילנות בקטנותה כו' ודבריו נפלאו דהתם הפי' שאיילנות אין לה ימי נערות רק תיכף אחר שני קטנות יש לה דין גדולה למפרע כשהגיע לשנות איילנות וגם אין חילוק בדבר בין ר"מ לרבנן רק דהתם מיירי לענין פלוגתא דר"מ ורבנן לענין קטנה אם יש לה קנס:

י **במ"א ס"ק לה** קרוב הדבר שיברכו שהכל כו'. ובכ"מ בפ"ח מהלכות ברכות הביא בשם הרמ"ך שהקשה מערלה ומ"ש בכ"מ ע"פ דברי הרשב"א אלו שהביא המג"א אך המעיין בתשו' הרשב"א סי' ת' יראה שלא כ"כ אלא לתרץ שהיה ראוי שיברכו בפה"ע לפי שגדילים באילן וסיים בה מיהא תימא הואיל וחייבן הכתוב בערלה כו' ובקונטרסי עוללות אפרים הארכתי וכתבתי ליישב ג"כ מה שהשמיט הרמב"ם הך דינא שהפלפלין חייבים בערלה והבאתי דברי התו' ביומא דף פ"א. וגם כתבתי ע"פ דברי הריטב"א שהפלפלין הם נעשים באילן עצמו כעין שרף אבעבועות וקי"ל קטפא דגוזזא לא הוי כגוזזא ועיין בפ"ז מהלכות מ"א ובפ"ז מהלכות שמיטה והארכתי בזה ובריטב"א בעירובין כ' ויש מי שכתבו דרטיבא בפה"א דלא חשיבא פרי העץ אלא דחשבם תורה בהם לחייבם מדכתיב כל עץ מאכל ע"ש:

סימן רג

א **במג"א סק"א** כמ"ש ס"ח וסט"ו כו' ולא דמי לשמן זית דמברך בפה"ע דהתם הזית בעצמו פרי הראוי לאכילה הלכך שם פרי עליו ושייך לברך עליו בפה"ע והלכך אף כשנסחט השמן ממנו כיון דאשתנית לעלויא ולית ליה עלויא אחרינא ואדעתא דהכי נטעי ליה מברך בפה"ע משא"כ כאן אף דנטעי ליה אדעתא דהכי מ"מ מעולם לא חל עליו שם פרי כלל כי עיקרו אינו רק למשקה היוצא ממנו וכמו המוצץ קני' מתוקים בסעיף ט"ו ואפשר שגם הטור שהביא הט"ז בס"ק י"ג לענין הצוקר מודה בעומד למשקין רק דהתם כיון שהיה סובר שעיקרו עשוי להוציא המים להקפותן ולכן אין דינו כמשקה

כ"א כפרי העומד לאוכלין ואנו דנין אותו על שם סופו ולכך באמת הקשה עליו הכ"מ שבאמת אין עיקרו לכך ומוכרין אותו למצות מימיהם וא"כ הוי כשאר מי פירות שאין מברכין עליהם בפה"ע ולא אמרינן דהוי חלק מהפרי אלא ע"כ שאין ראוי לברך שם פרי על משקה הלכך אף שמקפיא אותם אח"כ ל"מ ואפשר לפי הטעם שכ' הרא"ש משום שאין טעם הפרי עצמו כמ"ש בט"ז ס"ק ט' א"כ בפרי שתחלת למשקה כקנים מתוקים ל"ש זה. ומ"מ נראה דהרא"ש לא קאמר אלא היכא שהפרי עומד לאכילה אפ"ה לא יברך על המשקה היוצא ממנו מטעם זה אבל היכא שלא בא מעולם בתורת אכילה בלא"ה אין שם פרי עליו:

ב **ס"ק ד'** ובגמ' קאי הקושיא מברכה כו'. עיין בפמ"א ח"ב סי' ס"ב שהבין שמ"ש המג"א בזה הם דברי תר"י ולכן כ' מה שכ' וגם במח"ב נעלם ממנו שדעת התוס' לפרש רטיבא היינו הומלת' וכמ"ש בל"ח גם מ"ש שם לתרץ דקושית הש"ס נמי אברכה כיון דנאכל כמות שהוא חי כו'. לדבריו אין הכרח מנאכל כמות שהוא חי דשמא טעמא דשרי משום בש"ג לפי שנאכל ע"י פת ואמנם מ"ש המג"א דאל"כ דג מליח ליתסר כו' כתבתי בקונטרסי הנ"ל לתמוה ע"ז. דלכאורה הוא ראיה לסתור דדג שלא נמלח תחלה ונתבשל ע"י עכו"ם יש בו משום בישולי גוים אע"פ שראוי לאוכלו חי ע"י מלח רק בדג מליח שכבר הכשירו לאכילה. מה לי שראוי לאוכלו בפ"ע או שהוכשר ע"י ד"א אבל כשעתה אינו ראוי לאכילה רק שהיה יכול להכשירו ע"י ד"א והוא בשלו זו לא שמענו שלא יהא בו משום בש"ג הואיל והיה יכול להכשירו בלא בישול וכמה דברים מצינו שאסורים משום בש"ג אף שהיה יכול לתקנם ע"י ד"א. ומה שהביא לא ידעתי היכן הוא מוזכר שחומץ שבישלו עכו"ם מותר אך בשמן אמרינן ע"ז שמותר משום שנאכל כמות שהוא חי ובברכות מבואר דהיינו ע"י פת או אניגרון כמש"ל אך באמת אין ראיה דהשמן אין הבישול מעלה ומוריד בו לענין הכשר אכילה כלל וכמו שקודם בישול היה צריך פת או אניגרון כן אחר הבישול וכמו כן י"ל בחומץ אבל אם הבישול מכשיר לאכילה מה שלא היה ראוי קודם י"ל דלא מהני מה שיש לו תיקון ע"י ד"א וע"ש שהבאתי דברי הש"ג בזנגביל דוקא רטוב כו' ושם כ' בענין מרקחת קריי"ן שהעיקר כא"ר לברך שהכל ולא מטעמיה אלא מטעם דמעיקרא נטעי לי' ע"ד טיבול ולא ע"ד רקוח ע"ש:

סימן רד

א **בט"ז ס"ק ג'**. נובלות כו' ובפנים מאירות ח"א סי' ס"ה כ' ליישב דברי הב"י בקושייתו על רי"ו ע"ש ולפענ"ד גם מ"ש רי"ו שלא נגמר בישולו היינו שלא יוגמר בישולו לעולם

על האילן וגרע מבוסר שסופו לגמור ולכך שאר אילנות משיוציאו וכמ"ש להדיא רי"ו פי' נובלות לענין ערלה ע"ש ועיין ביו"ד סי' רצ"ד בש"ך שם בשם הב"ח דמ"ש הרמב"ם פי"ג דמעשר נובלות היינו שלא הטילו שאור פירושו תמרי דזיקא לפ"ז הו"ל להרמב"ם לכתוב אוקמתת הש"ס כשעשאן גורן דאל"כ אף בודאי נמי פטור וע"ש בפנים מאירות שדעתו דאגסים קטנים וכיוצא שאינם מתבשלין על האילן אך כשמניחים אותם בתבן מתבשלים לא חשיבי כלל פירי וראוי לברך שהכל לצאת ידי כל הדיעות ובקונטרסי הנ"ל הארכתי לענין בוסר ובדברי הרמב"ם פ"ט מהל' מעשר ע"ש ועיין בשו"ת שער אפרים סי' ך"ג:

ב **ס"ק ד** בעודם רטובים מברך שהכל כו' ובאה"ע השיג ע"ז ע"ש ולענ"ד דעת הט"ז דדמי לפלפלין ומ"ש באה"ע דהתם אף לכשיתייבש לא יאכלם בברכתם כו' אין כן דעת הט"ז דכל שנטעי ליה אדעתא דהכי מה לי עם ברכתן או ברכה אחרת אלא ס"ל החילוק בין פלפלין לבוסר דשם לכשיגיע לתכליתו יהיה ראוי בלא תיקון ד"א וכן אם אוכל פרי אחר גמרו כמו שהיתה תחלת הכוונה בזריעה ונטיעה אף שעדיין לא נגמר התיקון הצריך כגון זיתים וענבים או כוסס החטה אבל היכא שעדיין לא נגמר כל תחלת כוונת הנטיעה וגם כשיגמר אין ראוי בלא תיקון ד"א א"כ אף שתאמר שחשוב כאלו נגמר מ"מ א"ל שחשיב כנגמר ונתקן ותיקונו בידי אדם אזלינן בתר הכוונה מה שדרך להיות בדעתו בשעה שעוקר דבר מגידולו ולכך בפלפלין שהנטיעה מתחיל' לאוכלן כשיתיבשו ואז אינם רק לתבלין וע"כ דייניגן ליה כמות שהם עתה וכיון דאכתי לא הגיע לכלל תכלית אכילתו שנתכוין ע"ד לאוכלן ביבשות' נחית חד דרגא לברך בפה"א (אך ברשב"א כ' הטעם משום דקצת נטעי ליה אדעתא למיכל ברטיבא ע"ש) וא"כ ה"ה קטניות לכשיתיבשו אינם ראוים רק בתיקון ע"י בישול וכדהשתא דייניגן ליה וכיון דאכתי לא גמר פירא מברך שהכל ובקונטרסי הנ"ל כתבתי בזה ושם הבאתי גם הפמ"א ח"א סי' ס"ה וגם במ"ש האה"ע והפמ"א לחלוק על הט"ז שכתב בנוטע ע"ד לאכול רטובים מברך בפה"א והם כתבו לברך שהכל ואני העליתי כהט"ז בזה ושם כתבתי דבצוקר ארבעס שוטן שדרך לאכול הקטניות וגם השרבוטין טובים למאכל ולפעמים כוססין יחד כ"ע מודו וגם כתבתי שם במין שקורין טירק"ש וייעץ לאוכל החיטים ונשאר הבד ואם רוצה לכוס את הבד למצוץ המתוקות שבו צריך לחזור ולברך שהכל ע"ש:

ג **במ"א סק"ז** דנחית חד דרגא צ"ע דל"ל הא ת"ל כיון דלא נטעי ליה אדעתא דהכי אפי' תרי דרגא נחתינן כמ"ש הרשב"א בתשובה לענין פלפלין ובבוסר היינו טעמא דלא נחתינן רק חד דרגא כיון שאוכל גוף הפרי שנטעו מחמתו ע"ש ובקונטרס הנ"ל כתבתי

דאפשר דמיירי שכבר הגרעינין בתוך השבלים אלא שלא הביאו ועיין ברש"י דקדושין דף ס"ב וא"כ דמי לבוסר דאמרינן נחית חד דרגא וגם כתבתי שם ליישב ע"פ מ"ש בלקוטי הפר"ח דלמה לא כ' הש"ע דבגנוניתא מברך שהכל ועיין בעט"ז והבאתי שם דברי דודי זקיני הגאון בת"ח ודברי הריטב"א בעירובין והערוך ערך חזין (ועיין במתורגמן שהביא התרגום על נושא אלומותיו שפי' חזין וכ' שלא ידע מהו וגם בערוך לא הביאו עכ"ל ונעלם מעיניו שהערוך כ' פירושא דהש"ס דמחלק בין בדברא וגינוניתא ע"ש) ושם כתבתי בדין הכשות המבואר בעירובין שלא הזכירו הפוסקים ועיין באור חדש על הל' ברכות ולדינא כתבתי דאפשר שכשות שלהם היה ראוי קצת לאכילה משא"כ כשות שלנו אין לברך רק שהכל ושם כתבתי ע"פ דברי הלקוטי פר"ח שכ' להוכיח מהך דכשות לענין קפריסין ע"ש:

ד **ס"ק יג** אבל בחומץ שאינו חזק כו' ע' בגינת וורדים כ' דחומץ יין שנתקלקל לא סעיד לבא ואדרבא מזיק הוא לו ודי שיברך שהכל כו' והוא תמוה דהרי מבואר ראש דף מ"ם דדוקא במזוג או ע"י אינגרון אך האר"י כתבו דרביעית או פחות מברך עליו בתחלה שלא יהנה כיון דאמרינן ביומא דביוה"כ אם שתה הרבה חייב מפני שנהנה בשתיה מרובה כו' ובקונטרס הנ"ל כתבתי בזה על דברי הגליון אלפסי והבאתי דברי הע"ת וכאן קצרתי:

ה **בש"ע סעיף ה'** בהג"ה ובלבד כו' ע' מ"ש אא"ז בבכ"ש בב"ב דכיון דהצמוקי' מתגדלין במים הו"ל כהא דמנחות בגרוגרות שאם שלקן יחזרו לכמות שהם ע"ש ולענ"ד צ"ע דכאן בצמוקים אין הגדלות של הצמוקים מתגדלים מחמת גוף לחלוחית שבתוכם רק מחמת המים הם בולעים ע"י המשרה או ע"י הכבישה ועי"ז הם נפתחים והך דמנחות שם משתערין בגוף הלחלוחית של הגרוגרת ע"ש ואפשר דכוונתו דגם כאן כיון שעכ"פ מתגדלין הרבה אם נשער גודל הלחלוחית עצמו ג"כ לא יהיה במים ששה נגדם וצ"ע:

ו **בט"ז ס"ק ט"ו** בקליפת מראנצין עיין לעיל במג"א סי' ר"ב ס"ק י"ז שדעתו לברך בפה"א והפ"י השיג עליו ע"ש והן הן דברי אבל מ"ש על ראיית המג"א מורדים כו' ע"ש שנראה מדבריו דהמג"א הביא ראיה כמו בורדים מברך בפה"א ה"נ כאן וע"ז השיב דוורדים נטעי כו' וזה ליתא דבוורדים הדין דמברך בפה"א דלאו עיקר פרי הוא רק הזרע כמ"ש במג"א ס"ק ך"ג וכאן ס"ל להמג"א דנחשב כמו גוף הפירי וראייתו מורדי' דלא תימא כיון דלא חזי כ"א ע"י רקוח הדבש עיקר ע"ז הביא' ראיה מורדים דאין הדבש עיקר ע"ש ותמצא שכן כוונתו ועיין במ"א סימן ס"ה שדעתו לברך בפה"ע ובקונטרס הנ"ל כתבתי ג"כ דעות דמברך שהכל ועיין מ"ש הא"ר דלא נטעי ליה אדעתא לאכלו ע"י רקוח ואינו מוכרח וכן נראה מהפ"י וקצרתי כאן:

ז **כמג"א ס"ק כ"ו** דתם הוא דבר כו' ובקונ' הנ"ל כתבתי שמ"ש המ"א מסי' קס"ח צ"ע דשם א"א שיפטר בברכת שהכל דאיך יעשה עם ברכת הנטילה וגם בברכה אחרונה ושם הבאתי דברי הע"ת מ"ש בסימן ר"ח בשם התוספות דאם נסתפק בברכה ראשונה יברך שהכל וא"צ להמתין לאכול בתוך הסעודה רק בספק ברכה אחרונה ובאמת אינו בתוספות רק מלשון הרא"ש והטור גבי כוסס את החט' ועיין בהגמ"י ולקמן סי' ר"ח:

סימן רח

א **בט"ז ס"ק ב'** מיני דגן וכ' הטור וז"ל שהם שעורים כו' שהם ג"כ חשובים שנשתבחה בהם א"י שכוססין או כתשן כו' עכ"ל כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק ב'** שהוסרה קליפתן וכ"מ ממה שכתבתי סעיף זיין כצ"ל ור"ל דשם ס"ק ט' הביא ממ"ש הב"י מחיטי' שדרך לבשלם חלוקים או כתושים כגון הריפות ע"ש ובקונטרסי כתבתי על מ"ש המג"א וקשה בסעיף ד' כ' כששלקו כו' ולענ"ד נראה ברור דמ"ש בש"ע ששלקן הוא ט"ס וצ"ל שחלקן והוא טעות דשכיח וגם הוא טעות דמוכח שהרי כל הסעיף הוא לשון הרמב"ם שכ' שחלקן או כתשן שהוא דין המבו' בש"ס וגם כתבתי שם לתמוה על מ"ש המג"א לקמן סק"ה דכתשן היינו שהסיר קליפתן מש"ס דמ"ק דף י"ד וע"ש שכתבתי שי"ל מ"ש הרמב"ן דגן שלוק כמות שהוא היינו שלא עירב בתוכו דבש דאי עירב דבש והוא הרוב מברך שהכל דכללא כל שיש בו מה' מינים אינו אלא במקום דמברך עליו במ"מ אבל בכה"ג דמברכין עליו בפה"א לא והבאתי דברי הש"ג בשם ריא"ז בזה שלענ"ד הוא עיקר לדינא ע"ש ואחר זמן רב מצאתי באשל אברהם שכ' בשם תשובת בית דוד ג"כ להגיה שחלקן ושמחתי:

ג (**ס"ו ו'**) אפי' בשעורין חיין ר"ל דג"כ שייך ספק זה לענין ברכה אחרונה כמ"ש בב"י בשם הרשב"א וכמ"ש בהגה ואמנם באה"ע חולק על הב"י והרמ"א לענין ברכה בשעורים חיין וכ' שהדין עם אבודרהם דהא אזוקי מזיק כו' וכ' שמזה ראיה להרמב"ם דבשמן מברך שהכל מהא דכוסס שעורים כו' ותו דדייק הש"ס קמחא דחטה כו' ולכאור' מנ"ל דיש לחלק קצת בינייהו אלא ודאי משום דקמחא דשעורים אוזיקי מזיק כו' ע"ש ונפלאתי שבמחכ"ת אגב חורפי' ושטפיה רהיט לי' דשרי הש"ס במקומו דקאמר להדיא גבי קמחא דשערי סד"א הואיל וקשה לקוקאיני לא לברך עליו כלל קמ"ל כיון דאית לי' הנאה מיניה בעי ברוכי (ועיין בשבת דף ק"ט דקוקאיני הוי מקומחא דשערי דחליף עלי' מ"ם יום משנטחן ומשמע דקודם לזה אינו קשה והכא דקאמר סד"א הואיל וקשה כו' היינו משום דנקט סתמ' ויש בכלל הזה גם כשעברו מ"ם יום) ועיין בב"ח שכ' ג"כ ראיה מדברי הש"ע

הלזו דקאמר קמ"ל כיון דאית ליה הנאה כו' ע"ש ובקונטרס הנ"ל כתבתי דאין זה ראיה שכמה דברים שאמרו שהם קשים כגון לפת וקשואים וכן ברמב"ם הל' דעות כ' בכמהין ופטריות קשה לגוף ואין לאכול מהם לעולם ובכל בו מוכח דמברך עלייהו וע"כ שאין לדמות זה לזה ואין לך אלא מה שאמרו חכמים בתרומה דפטור מינה יליף לברכה וא"כ י"ל דשאני קמח שעורים אע"ג דקשה מ"מ אינו מזיק כ"כ כשעורים וכמ"ש באה"ע שם לדעת הפוסקים דלא כהרמב"ם ע"ש. ומ"מ כתבתי ליישב דעת הב"י והרמ"א עפ"י מה שיש לתמוה על הראב"ד פרק יו"ד דתרומות שכ' לענין כוסס את החטה אע"ג דמברכין עליו בפה"א מ"מ מזיק הוא ע"ש והוא תמוה דא"כ מה פריך הש"ס בשמן אוזוקי מזיק כו' וכתבתי דבשמן דוקא קאמר הכי דאשתני ולמאי דס"ד ששותה שמן עצמו דאשתני לגריעותא הוא כיון דמזיק ואית ליה עלויא ע"י אניגרון ולכן ס"ל שאין לברך בפה"ע משא"כ בכוסס חטה אע"ג דאוזיקי מזיק י"ל דלא איכפת לן בהכי ואית ליה הנאה מיניה ובעי ברוכי כיון דלא אשתני כלל ובמלתי' קאי ולפי"ז לדעת הראב"ד גם בכוסס שעורים הדין כן דהא לדידי' כוסס חטה נמי מזיק הוא וע"כ דכוסס שעורים דנקט לאו דוקא ואין לחלק לענין חטה ושעורה לענין ברכה ג"כ וקצרתי: ומ"ש ולא דמי לקמח צ"ע דבש"ס אמרינן הכי לר"נ אבל לר"י לא מחלק בין אשתני או לא והא דפסקינן שהכל לאו משום דברירא לן דקי"ל כר"נ רק משום ספיקא אבל לענין ברכה אין להקל וצ"ע על הרא"ש והטור דהו"ל לכתוב גם קמחא וקליות שאכל תוך הסעודה כמ"ש בכוסס חטה וכן מבואר ברשב"א ובגהמ"יי בשם ר' שמחה ובקונטרס הנ"ל הארכתי בזה ושם כתבתי בשם הכנה"ג והסכים עמו בא"ר דבכוסס חטה בדיעבד אם בירך בנ"ר יצא וה"ה בזה אעפ"י שלענ"ד יש להחמיר בקמח של קליות או שלא נטחן היטב ועדיין יש בו טעם חיטים שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה מ"מ בדיעבד יצא בבנ"ר לכן אם אירע שאכל שלא בתוך הסעודה יברך בנ"ר:

ד (**מ"א ס"ק ט"ו**) שנינו במס' חלה עיין מ"ש בקונטרס הנ"ל באורך בסוגיא זו דחלה (וכעת נדפס בספרי שו"ת בית אפרים משם תדרשנו ואחר כותבי יצא לאור ספר פרי מגדים על א"ח ושם בפתיחה להל' פסח הרחיב ג"כ בשיט' זו וראיתי שכמ' יש שנתכוונו בעזה"י ויש שלא דרכו דרכיו אך קשה למגמר בעתיקא וארשום מה שראיתי דרך העברה שם בסעיף א' כ' לתרץ דברי רש"י ממתני' דחלה עיין בישו"ש סימן מ"ו שכבר ביאר הדברים שם כן ושם בסעיף ב' הביא תשו' הרלב"ח דלהרמב"ם בכא"פ אף שלא אכל הפרס אסור נ"ל שאין זה סותר למה שכתבתי בקונטרסי אליבא דהרמב"ם משום דאף דס"ל דאסור היינו משום חצי שיעור אבל מ"מ לא לקי עליו ולא להפוך לאיסו' ושם

בסעיף ג' כ' דאפשר דאע"ג דלא לקי מ"מ כיון דטכ"ע דאוריי' מרבויא יוצא בזה והביא דברי המ"כ ודלא כפר"ח כבר ביארתי שגם דעת הישׁ"ש כן הוא אבל אין נלענ"ד כמ"ש מש"ס דזבחים וכתבתי מלתא בטעמא דכל דלא לקי לא נהפך לאיסור כו' וע"ש בסעיף ה' דהקשה דרובא דגן ל"ל דהא כזית בכא"פ דאורייתא ולפי מ"ש בקונטרסי מיושב זה דאל"כ א"צ להוציא רק לפי חשבון אע"פ שיש שם כשיעור דגן רק למ"ד דנהפך צ"ל תירץ אחר דאי אין רובא דגן לא גריר ומ"ש שם דמוכח דפליגי אר"ל דפסק כרשב"א אינו מוכרח דאע"ג דאינהו אמתני' קיימי דמיירי דליכא כשיעור ולהכי ס"ל דבעי רובא דגן ומ"מ יוכל להיות דס"ל כרשב"ג. ומ"ש בנידון דאזלינן בתר רוב דמהפכן אף לקולא וכן מ"ש בסעיף א' על המג"א עיין מ"ש בענין זה ומ"ש בסעיף יו"ד להקשות ממתני' דשאור בעיסה ומהא דר' הילא ס"ל רובא דגן וס"ל גרירה לפי מ"ש יש ליישב בפני' שונים וחדא שא"א להוציא לפי חשבון אם לא משום גרירה ומ"ש בסעיף י"ח דהמחבר בסימן ר"ח ס"ל דוק' אכילת כזית דגן ואני כתבתי דלא תלי באכיל' אלא בשיעורא:

ה (**שם**) כתב הראב"ד והרשב"א והוא שיש כו' וה"ה והרמב"ם סוברים כו' לחם כתיב וגם מצה מדמי בגמרא והכא כיון שמעורב כזית ביותר מכא"פ כו' כצ"ל:

ו **ס"ק ט"ז** בא"י על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה כו' כך הוא נוסחת הטור וכך כ' הלבוש וכן הגי' במעדני מלך באשר"י עפ"י הלבוש וכן הוא באור חדש ובסידו' מהר"י עמדין ז"ל אך ב"י הביא בשם הסמ"ג שלא לחתום רק על המחיה לבד וכ' שהוא נוסחת בה"ג ע"ש וכן איתא נוסחא זו בקצת ספרים וסידורים וגם מבואר כי החותמי' על המחיה ועל הכלכלה אומרי' תחל' ונודה לך על המחיה לבד ובנוסחא שמסיים על המחיה לבד על הרוב אית' שם ונודה לך על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ובלהק"ט ח"ב סימן נ"ה ראיתי שכ' שבא"י חותמין ועל מחייתה ועל כלכלתה ותיבו' כלכלתה נרשם בחצאי עיגול שהוא מחמת חילוף הנוסחאות ע"ש וצ"ע על המע"מ שהגיה בהרא"ש דאי משום הנוסחא שבטור תולה דברי הרא"ש בט"ס אימא איפכא שט"ס בטור. ונראה שסמך על הלבוש שתפס נוסחת הטור בזה נראה שסובר שכן עיקר וצ"ע:

ז (**ס"ק כ"ב**) אם טעה כו' ועיין באבן העוזר שחולק ע"ז ובקונטרס הנ"ל כתבתי ליישב ראיית אה"ע ועיין בהלק"ט ח"ב סי' קמ"ט שפוסק בין אם בירך בפה"ע על היין או בפה"א על הפת לא יצא ומטעם דכיון שכל מין ומין יש לו ברכתו הכללית חוץ לחם ויין שיצאו ללמוד בדבר החדש שקבעו להם ברכה בפ"ע מפני חשיבותם אי אתה יכול להחזירם לכלל שאר פירות דמיקרי משנה ממטבע שטבעו חכמים בפרט והוציא' מן הכלל עכ"ל ע"ש. וראיית ר"י הלוי מהתוס' דף י"ב שפי' באה"ע בדרך אחר פשיטות הדברים מראים

כמהר"י הלוי. ועיין בפני יהושע דף מ"ם ובפמ"א ח"א סי' נ"ט ובשו"ת גינת וורדים כלל א' סי' י"ט דס"ל ג"כ דיצא בדיעבד והארכתי בזה כתבתי שלהוציא עצמו מידי ספק יסיי' תכ"ד בפה"ג ויצא אליבא דכ"ע ע"ש:

סימן רט

מ"א סק"ה צ"ע אם יצא כו' והא דלקח כוס של שכר כו' דיצא י"ל דשאני התם שכוס בידו מוכיח' עליו שטעם בלשונו כ"כ בספר דגול מרבבה. ולפי"ז מ"ש אבל אם נתכוין למלביש ערומים כו' הוא כפשוטו דאע"ג דנזכר אח"כ שצ"ל מתחלה פוקח עורים וחזר תכ"ד ואמר פוקח עורים מ"מ יצא ידי מלביש ערומים כו' כמ"ש המג"א לקמן דאם נתכוון על האש יצא כו' ואפשר לומר עוד שספק של המ"א הוא דבשלמא לקח כוס שכר שפיר יצא דמה שאמר בפה"ג אין לו שייכות כלל לכאן ודייניין ליה כלא אמרו כלל וכיון שתכ"ד אמר שהנ"ב שהוא ברכה הראויה יצא משא"כ כאן דאע"ג דפוקח עורים הוא מסודר קודם לברכת מלביש ערומים מ"מ גם מלביש ערומים חייב לברך וכיון דחיובא רמי עליו לא דייניין ליה כמאן דליתא וכאילו לא אמרו כלל כיון שעכ"פ יש עליו חיוב אמירת מ"ע ולכך המג"א מסתפק ושואל בזה אם יצא ידי פ"ע ולפי"ז י"ל מ"ש אח"כ אבל אם נתכוין למ"ע יצא ידי מ"ע ר"ל דהיכא שנתכוין למ"ע וטעה ואמר פ"ע ונזכר תכ"ד וסיים מ"ע שפיר יצא ידי מ"ע כיון שכבר בירך פ"ע א"כ מה שאמר פוקח עורים כמאן דליתא כיון שכבר נסתלק מעליו חיוב פ"ע כלקח כוס של שכר דמי כו' ואף אם נפרש מ"ש המ"א אם נתכוון כו' כפשטו וכמ"ש מ"מ י"ל דמה שנסתפק המג"א ברישא דמילתא הוא מטעם שכתבתי וא"כ גם במלביש ערומים הדין נכון כמ"ש בזה ויצא. משא"כ לפי הטעם שכוסו מוכיח אף במ"ע בכה"ג שכבר בירך פ"ע ואח"כ נתכוון לברך מ"ע וטעה ואמר פ"ע ותכ"ד סיים מ"ע ג"כ נופל הספק הזה כיון שאין כאן מוכיח שטעה ואפשר דגם לפי"ז יצא דהו"ל ג"כ מוכיח מתוכו כיון שכבר אמר פ"ע מוכחא מלתא שעתה טעה משא"כ כשטעה בברכת פוקח עורים וטעה לומר מלביש ערומים דלא מוכחא מלתא וא"כ הוא דברים אחדי' עם הטעם שכתבתי. וראיתי בפנים מאירות ח"א סי' נ"ח כתב להגיה וצ"ע אם יצא ידי מ"ע כיון שסיים פוקח עורים כו' ע"ש ולענ"ד כמ"ש:

סימן רי

א **בט"ז ס"ק א'** א"צ שיעור דהא התוס' מספקא ליה כו' כצ"ל:

ב **מ"א ס"ק א'** ואם שהה יותר מכדי אכילת פרס לא מיקרי אכילה כצ"ל:

ג **במג"א ס"ק ד'** מה שבתוך הגרעין מיקרי בריה ר"ל כגון בפירות פלאמין וכדומה שיש בתוכו הגרעין שראוי לאכילה גם את זה אעפ"י שזרק הקליפה הקשה משום זה לא יגרע שם בריה ממנו וראייתו ממ"ש הרשב"א ליישב שלא יחלוק תלמוד ירושלמי על תלמוד שלנו דהא דמשני בירושלמי שר"י בירך עליו מטעם משום בריה מיירי שלא לקח הגרעין ממנו ולא מסתבר שר"י אכל הקליפה ג"כ אלא ודאי שר"ל שלא זרק הגרעין לגמרי רק שאכל תוכו וקליפתו זרק ואח"כ כתב המג"א דעת הרר"י דבדבר שאין דרך לאכלו כגון זית לא מיקרי בריה אפי' אוכל הגרעין ולהרשב"א מוכח דאף בזית הוי בריי' כשאוכל הגרעין (דהיינו מה שבתוכו כמש"ל) דהא מוקי להירושלמי דמיירי בכה"ג שאכל זית עם הגרעין ולהרר"י צ"ל דהירושלמי מיירי דבאמת לא אכל זית ממש רק בריה אחרת גדולה כזית והגרעין שבתוכו דרך לאוכלו שאוכלין מה שבתוך קליפת הגרעין וכיון שעכ"פ השליך ר"י הקליפה א"כ בצר ליה שיעורי' ולכך משני הירושלמי משום בריה דבכה"ג שדרך לאכול מה שבתוך הגרעין הויה ברי'. משא"כ בש"ס דידן דמיירי בזית וע"ז כתב המג"א דהגהות רמ"א אתיא אליבא דכ"ע ר"ל דרישא דמילת' שכתב דאם אכלו כמות שהוא הוי א"ש אף להרר"י דרמ"א מיירי בענבים ורימונים וסיפא דמלתא דאם לקח הגרעין לא הוי בריה א"ש אף להרא"ש כו':

ד **מ"א ס"ק ו'** כיון שנפשו חשקה כו' ר"ל שם ביהונתן היה דעתו לאכול עוד רק שאמרו לו משבועת אביו ונמנע ולכך קרי ליה טעימה ופדאוהו כזה בכה"ג א"צ ברכה אם באמת היה תאב לאכול רק שאסור לו משום תענית וכה"ג והוא טועם מעט אף ברכה א"צ וא"כ לא עבר בזה על השבועה שהשביע אביו. משא"כ בסעיף א' דאיתא האוכל פחות מכזית או שותה כו' מיירי שאין רוצה יותר אז אף מעט נקרא אכילה ושוב כ' המ"א דסברא שניה נ"ל עיקר ר"ל דדוקא כשאין כוונתו לאכילה רק לטעום התבשיל צריך אבל אם כוונתו לאכילה אף שטועם מעט צריך לברך וא"כ ההיא דסעיף א' כפשוט':

סימן ריא

א **במ"א ס"ק ב'** דאמרינן כל המוקד' כו' ר"ל דלהרא"ש רוצה לכאורה להביא ראיה לדעת רש"י ודעימיה דאין בפה"ע קודם לבפה"א ודלא כבה"ג המבואר בסעיף ב' מדאמרינן כל המוקדם כו' משמע דחטה קודם לגפן אע"ג דכוסס חטה הוא בפה"ע וע"ז כתב המ"א דמשמע דלרש"י א"ש והלא רש"י ס"ל כשאין הברכות שוות ואין אחד נפטר בברכת חבירו כגון צנון וזית אין קדימה כלל ע"כ דדוקא בצנון וזית כיון דצנון ליתא בקרא כלל

לא שייך קדימה אבל אם שניהם מין שבעה מודה רש"י דאף כשאין הא' נפטר בברכת חבירו יש דין קדימה כשמוזכר בפסוק קודם:

ב **ט"ז ס"ק ג'** בטור כתב אפילו אם המאוחר חביב יותר כו' קשה למה יועיל כאן מוקדם כו' בפסוק משמע דמועיל אף כו' כצ"ל:

ג **ס"ד ד'** שהוא ג"כ חשובה ומבוררת וגם קודמין כו' ומטעם זה גבי שעורה קודמת לדבש כו' כצ"ל הלכך זית קודם לשעורה. לא הבנתי דאף לפי דבריו דמפרש מ"ש הטור ומבוררת קאי אתיבת ג"כ דהיינו שהוא ג"כ מבוררת ממש זה דוקא לענין ברכת בפה"ג דהוא מבורר לעצמו משא"כ זית דברכתו בפה"ע הוא ברכה כוללת לכל פרי העץ ובזה שפיר הוה במ"מ מבורר יותר. ונראה דהט"ז ס"ל להטור מצד הסברא לא חשיב ליה במ"מ מבוררת מבפה"ע רק דלכאורה ראיה ממ"ש הטור גבי יין לזה אמר דגם שם אין פירושו שמבוררת יותר:

סימן רטז

במ"א ס"ק ד' כמ"ש סי' ר"ב ונ"ל שכוונתו למ"ש במג"א שם ס"ק יז לענין קליפת מראנצי"ן דגם תוך הפרי אינו טוב בלא תיקון ותערובות ציקר (ונראה דאלימנס קאמר הכי) כו' ע"ש ומזה נרא' שיש לברך על קליפת מראנצין או לימונ"ס בשנטלו להריח בו או לאכלו ולהריח בו נותן ריח טוב בפירות ולא ראיתי נוהגין כן וראיתי בספר בני חייא כתב דמסתברא דמברכין על חצי הפרי ולא על קליפה ומ"ש בשם מר דודו עיין בספר מח"ב דעתו לברך בורא מיני בשמים ע"ד דמסקי התם בגרעינן לברך שהכל ע"ש ובאמת שאין ראיה מברכת הנהנין לכאן דשם דנטעי להו ע"ד כך תליא מלתא משא"כ כאן דלא איכפת לן בהכי אך מח"ב שם חושש לדעת הסוברים דגרעינן לאו פרי נינהו וה"ה לקליפין ועיין לעיל סי' ר"ד לענין קליפת מראנץ מרוקח בדבש ע"ש:

סימן ריז

א **בט"ז ס"ק ב'** ראיתי קצת ב"ב כו' ולענ"ד קצת סמיכות לדברי הרמב"ם משבת דף ס"ב ע"ב בכובלת וצליחות שאין בה בושם אף ע"ג דקי"ל דמוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי חייב הכא פטור כתירוץ רב אשי שם משו' דליתי' למששא כלל ואע"פ שיש לחלק ולומר דהיינו דוקא לענין שאין הכלי טפל לריח מ"מ אי ס"ד דמברכין על הריח שקלט הכלי הא נמי לפחות מכשיעור דמי ואפשר לו' נמי איפכא דאי ס"ד דאין מברכין על

הריח א"כ מאי דעתי' דרב אדא לדמותו לפחות מכשיעור ע"ש וקצרתי שנראה עיקר דעכ"פ ספק ברכות להקל ויפה כ' הט"ז שלא ליקח כל' שאין בו רק קליטת הריח לבד:

ג **במג"א ס"ק ה'** דמיירי להריח וכו' וצ"ל דמיירי להריח כו' כצ"ל וא"כ מנא להו כו' כצ"ל וכוונתו שהדין דמברך על אפרסמין בורא שמן ערב אף כשבא להעביר הזוהמא יצא להם מהא דמברך על השמן דמסתמ' השמן שלאחר האכיל' הוא להעביר הזוהמא ולהעביר הזוהמא אין מברכין ולכך צ"ל דדוקא בסתם שמן אבל בשמן ערב מברכין וע"ז כ' המג"א שדבר זה אינו מוכרח לפי מ"ש התוס' שם דמיירי שהביאו להריח והיינו מהאי טעמא שלהעביר הזוהמא אין מברכין ולדידהו ע"כ דלא ניחא להו לאוקמי בשמן אפרסמון כי היכא דלא להוי ברכותיהן שוות אלא לדידהו צ"ל דמיירי שבשמו בעשבי בשמים וכמבואר בדברי המג"א לעיל סי' רי"ז ס"ק י"ט אליבא דהרא"ש וא"כ מנ"ל דעל שמן כו' עיין לעיל סי' רי"ו ס"ק י"ט בסופו שהראה מקום לכאן:

סימן ריט

מ"א ס"ק י' ואם נעשה לו נס אינו מברך הגומל רק בהגיע לאותו מקום אומר ברוך שעשה לי כו' ועכשיו נהגו לברך הגומל כל מי כו' כצ"ל ומ"ש וכ"כ בלבוש ר"ל שלבוש לא הביא הי"א כלל ועי' בא"ר:

סימן רכ

במ"א ס"ק ד' בשם כ"ג מה"ב אם כו' כצ"ל והיא ר"ת מהדורא בתרא ור"ל ספר שכה"ג:

סימן רכג

במג"א ס"ק ה' דאבה"ע סימן כ"ז סוף סעיף ט' (או דמלת ס"ס היא ר"ת סוף סי') איתא דוקא כו' כצ"ל ועיין בב"ש שם. דמשמע דסתם בני אדם נקראים חשובים ובתשו' רשב"א כתב להיפך וע"ש מ"ש בשם הדרישה על דברי הח"מ סי' ק"צ ולענין ברכה י"ל ספק ברכות להקל ואפשר דלענין זה אין לדקדק כ"כ כלל שאם לפי הענין נראה שיש הנאה לנותן שקיבל ממנו יכול לברך:

סימן רכה

במג"א ס"ק ז' והטעם דמי שאינו כו' ר"ל וכיון שא"א להבחין כ"כ בהנאת ראיה קבעו הברכה של שעת אכילה ויותר נראה שצריך לציין על תיבת אפילו רואהו שבש"ע וגם צ"ל דמי שאינו נהנה כו':

סימן רלב

א **במג"א ס"ק ח'** נכנס לבהמ"ד אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש כו' כצ"ל:

ב **ס"ק ט'** ועיין סימן ע' סעיף ג' כצ"ל ור"ל דצ"ע לדעת הרי"ף והרמב"ם שם וע' לקמן סימן תקע"ה סק"א:

סימן רלה

א **במג"א ס"ק ד'** וכמ"ש ס"ס תל"א דטעימה כו' ועמ"ש סי' תרנ"ב (דההוא דתרצ"ב כבר רמזה לעיל):

ב **בט"ז ס"ק ג'** למה כתב דחצי שעה סמוך כו' דהא אפי' קודם משחשיכה קרוי כו' כצ"ל:

סימן רלו

בט"ז ס"ק ב' הצבור להתפלל והתפלל ביחידות מנחה וקורא ק"ש וברכותי' כו' כצ"ל:

סימן רלט

בש"ע סעיף א' **בהג"ה** ואין מברכין על ק"ש של ערבית עיין בעט"ז שכת' פירוש אקב"ו על ק"ש אין לברך ע"ש ולדבריו מתפרש דהיינו שיאמר אקב"ו על ק"ש של ערבית אין לעשות כן והטעם שאין ק"ש של עתה לצאת רק משום שמירה וק"ש שמחוי' בה כבר יצא כשקר' בברכותיה ולאפוקי מדרב עמרם שהביא הטור סימן רל"ה שכת' דעיקר הקריאה אדם יוצא במה שקורא לפני מטתו ומחמת זה כת' שצריך לברך בא"י כו' ור"ת כת' ודאי אותה של בה"כ עיקר כו' והב"י כאן ג"כ כת' בשם התוס' שאין לברך על ק"ש שלפני מטתו אקב"ו כו' ואפשר שתיבת של ערבית הוא ט"ס וכן בלבוש ליתא ועיין בשו"ת סי' שי"ט:

סימן רמ

א **במג"א ס"ק כ"ט** היוצא מב"ה קבוע כו' דבריו סתומים מ"ש שיש לו מקום ומושב גם לא כ' שיעור והנה ז"ל סדה"י דף ב' ע"ב ואיתא בזוהר שיזהר האדם כשיוצא מבהכ"ס שלא ישמש מטתו כל אותה שעה משום דמדבק בו שד בהכ"ס ופוגם אותו זווג וזה הטעם בבהכ"ס קבוע שיש לו שם מקום ומושב אבל מקום אחר דרך עראי לא ומזה תבין שמ"ש שיש לו מקום ומושב אשד של בהכ"ס קאמר הכי ועיין בבר"י שכ' זה מדברי

כנה"ג וכת' ע"ז ולא זכר ש"ס דגיטין דף ע' ת"ר הבא מבהכ"ס אל ישמש עד שישהא שיעור חצי מיל ששד בהכ"ס מלוה אותו כו'. והביאה הרי"ף פ"ב דשבועות עכ"ל ולענ"ד דגם מה דקאמר אותו השעה לאו שעה ממש קאמר אלא ר"ל אותו הזמן וכלשון הזוהר דלקמן שעתא חדא כתרי מילי כו' וכמ"ש לקמן:

ב **שם** או כמיל א' אי לא יכלה כו' וכן הוא בבד"ה וצ"ע מ"ש עד שעה א' כשני' מילין דהא שעה ג' מילין ושליש ובבד"ה שם בשם הזוהר איתא עד שעתא חדא כתרי מילין ותיבות שעתא חדא אין ר"ל שעה זמנית רק ר"ל זמן מה וכצ"ל במג"א ג"כ כמ"ש ג"כ לעיל שלפי שהעתיקו ל' הזוהר שאמר שעתא למלת שעה לכן יש לטעות ולומר דשעה זמנית קאמר וליתא רק כוונתו זמן מה בש"ס פרשוהו דהיינו חצי מיל וה"ה כאן:

סימן רמב

א **בט"ז ס"ק א'** א"ד דהשעה דחוקה כו' יש כאן חיסור לשון וכוונתו דהיה מסתפק דואל תצטרך לבריות היינו שלא יצטרך כלל אבל אם צריך לקבל אעפ"י שיש לו מעט משלו כגון שהיה מרויח לשבוע סלע והיה צריך יות' אין לו לקבל רק מה שמספיק על פרנסתו בחול ולא יטריח על הצבו' לקבל מהם מה שיספיק לו על סעודה ג' ומכ"ש על כסא דהרסנא ומה שאמרו שחייב בכסא דהרסנא כשהשעה דחוקה היינו כשאינו צריך לאחרים כלל רק שהוא משתכר פרנסתו בכל שבוע בצמצום צריך לצמצם מימות החול לענג בכסא דהרסנא ולפי"ז אין כאן רק שתי חלוקות דאם יצטרך לבריות מחמת שרוצה לענג שבת ע"ז אמר עשה שבתך חול וכשאין צריך לבריות זה צריך לענג השבת העשיר ירבה והבינוני ימעיט ואין זה רק שני חלוקות צריך ואין צריך ולפי"ז פי' שעה דחוקה היינו שאין צריך לבריות רק שמסתפק במעשה ידיו בצמצום או דלמא דהשעה דחוקה היינו כשיש לו מעט שלו וצריך לאחרים וזהו ג"כ בכלל עונג שבת בכסא דהרסנא ומה שאמרו עשה שבתך חול היינו שאין לו כלל משלו וא"כ יש כאן ג' חלוקות אין צריך כלל וצריך מעט כגוונא דהטור וחלוקה ג' שאין לו משלו כלל ומוטל הכל על הצדקה שזה מקרי השעה דחוקה לו ביות'. והדר פשטיה מדברי רש"י כו'. ומ"ש הט"ז דרך קצרה כו' או אין כאן אלא ב' וההיא דכסא דהרסנא בכלל עשה שבתך כו' כוונתו שהוא נכלל במה שאמרו שם ואל תצטרך לבריות להורות דאם אינו צריך לבריות הוא בכלל עונג שבת ובזה חייבו בכסא דהרסנא כיון שאין צריך לבריות אבל אם צריך לבריות אף כסא דהרסנא א"צ לעשות וזהו שאמר שגם כסא דהרסנא הוא בכלל עשה שבתך כו':

ב **במ"א ס"ק א**' בתיקוני שבת כת' שיאכל כו' דגים ע"ש ונ"ל דכל א' כו' מיקרין השער של דגים כו' סוף פ"א דכריתות כו' ואני אומ' ישתקע הדבר ולא יאמר דהא כתי' כו' כצ"ל:

ג **ס"ק ד**' ומביא בד"מ סמך כו' הנה הטור כת' שם וז"ל לכך קורין אותו ז' ימים לפי שבר"ה לא היה צריך ליזהר לאכול בטהרה שפשיטא שיאכל בטהרה שחייב לטהר עצמו ברגל ולא נשאר רק ז' ימי החול כו' ע"כ נוהגין ליזהר מפת של עכו"ם בעשרת ימי תשובה עכ"ל. והד"מ כאן כת' ועיין לקמן סימן תר"ב אם צריך ללוש בביתו לכבוד שבת ולזה כיון המג"א במ"ש ומביא הד"מ סמך כו' וקשה הלא ט' הן ור"ל שהטו' שם קשה לו כן שהרי ט' ימי תשובה הן שמוזהרין לאכול בהם ולכן הוצרך לתרץ דעל יו"ט לא הוצרך בירושלמי להזהיר וס"ל להד"מ דוודאי אין הכוונה משום חיוב לטהר עצמו ברגל ממש שהרי לא נזכר זה בשום מקום שמחוי' לאכול ברגל בטהרה אע"פ שאפשר גם בזמן הזה כמ"ש המג"א סימן תר"ב בשם של"ה. אלא דמזה נלמוד שמחויי' עצמו לנהוג בי"ט יותר בטהרה מבשאר ימים אבל עיקר דחייב עצמו לטהר ברגל מובנבלתם לא תגעו ומיירי בזמן המקדש ולכן ס"ל לרמ"א כמו דיליף הטו' לענין שלא לאכול פת עכו"ם בעשי"ת ממה שצוה רב לאכול אז חולין בטהרה. א"כ ה"ה ביו"ט שראוי לנהוג עצמו בטהרה יות' מבימי החול ג"כ יש ליזהר שלא לאכול פת עכו"ם ולכן יש לו ללוש בביתו וע"ז כת' המג"א וצ"ע וכו' ומ"מ מוכח מדברי הרמ"א שהטעם לאכול פת כשר ר"ל פת ישראל ומ"ש רמ"א כאן והוא מכבוד שבת ר"ל דזה בכלל כבוד שבת וי"ט מה שנוהג בקדושה ובטהרה ביות' ולכן אין לו לאכול רק החלות ולא פת אחר של עכו"ם כלל כך הוא כוונת המג"א אמנם באמת רמ"א לא כיון בזה רק כוונתו למ"ש בד"מ סימן תר"ב בשם המרדכי ושם כת' דלכאורה מוכח מזה דבשבת א"צ וכת' שמ"מ המנהג לעשות אף בשבת ומתקנת עזרא משכמת ואופ' כו' ומכבוד שבת הוא כו' ע"ש ועיין בא"ר על דברי המג"א בזה והנלע"ד כתבתי:

ד **שם** כדאיתא בשבת פ"ב ע"ש בדף ל"ב ברש"י בשם בראשית רבה:

סימן רמג

א **במ"א ס"ק ב**' וליכא למימ' דעכו"ם אדעתיה דנפשיה כו' רבים נבוכו בזה ולפנ"ד דבא ליישב בזה קושית הב"ח שהקש' על דברי מהר"י אבוהב שהיה סובר דבמרחץ כיון שהישראל מרויח ע"י שהעכו"ם עושה בשבת אסו'. וע"ז הוקשה דהא בסעיף א' שרחיים דינו כשדה ומותר ליתן באריסות אלמא דאף שהישראל נהנה ממלאכת שבת ע"י שהעכו"ם עושה מלאכה ברחיים לא איכפת לן בהכי כיון שנוטל חלק באריסות

שרי מדינא דכל דאדעתיה דנפשיה עביד אין חשש בזה במה שיש לישראל הנאה במה שהעכו"ם עובד כמבואר בסעיף א' בהג"ה ומשום מראית עין ליכא דרחיים לאריסות קא עביד כמו בשדה. וא"כ גם במרחץ היכא שנתפרסם שהוא שוכר בקבלנות כך תוכן קושית הב"ח וע"ז חולק המ"א וס"ל דגם ברחיים אין היתר מדינא בקבלנות רק באריסות דוקא וה"ה במרחץ דדוקא באריסות שאם לא מסיק לא יהיה לעכו"ם ריוח כלל ונמצא עושה כן בשביל עצמו ואף דמטי הנאה לישראל הנאה דממילא הוא ושרי משא"כ בקבלנות ממ"נ אם קיבל עליו שיסיק דוקא ביום השבת ג"כ ואם לאו יפחות לו משכרו פשיטא דשכיר ממש הוא ואסור ולא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד דהוה כשלוחו ממש לעבוד עבורו ביום השבת ואם הוא בסתם קבלנות שאם לא יסיק באיזה זמן ג"כ הוא מחויב ליתן לו שכרו משלם וא"כ אין זה כשלוחו ממש שהרי אינו מקפיד עליו שיסיק גם ביום השבת וזה קבלנות גמורה מ"מ אסור דלא שייך אדעתיה דנפשיה כ"א היכא דקא משתרשי לי' לעכו"ם ע"י הסקה זו בשבת משא"כ בזה שהישראל יצטרך לשלם לו אף אם לא יסיק בשבת א"כ עיקר הסקה זו של נכרי בשבת הוה בשביל הישראל ולא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד משא"כ בבית ובשדה מדינא הוא שרי בקבלנות דהא עכ"פ מחויב העכו"ם להשלים המלאכה ולא איכפת ליה לישראל אם יעשה בשבת או בחול א"כ מה שהעכו"ם עושה בשבת אין ריוח לישראל ולאו אדעתיה דישראל קעביד בשבת. וקרוב הדבר שיש להגיה הך וליכא למימר וכו' עד מה שנרשם ב"י בשם מהרי"א הוא שייך אחר תיבת ובמרחץ ורחיים וכצ"ל ובמרחץ אסור מדינא וכו' במה שהעכו"ם עושה בשבת ב"י בשם מהרי"א ונ"ל דה"ה וכו' ואז אין הישראל מרויח במלאכתו (ר"ל וא"כ העכו"ם שעושה המלאכה בשבת אינו עושה אותה בשביל להרויח לישראל רק אדעתיה דנפשיה עביד בשבת כדי שיהיה לו פנאי לנוח בימות החול) משא"כ במרחץ ורחיים דליכא למימר דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד (ר"ל ואז לא איכפת לן במה שיש לישראל ריוח במה שהעכו"ם עובד בשבת כמו ברחיים וכמו שהקשה הב"ח) דהא אף אם לא יעשה העכו"ם בשבת יצטרך לשלם לו ועיין בסימן רמ"ד סעיף ה' וזה ברור וכו' כצ"ל. ולפי מה דאיתא לפנינו צ"ע שכתב ב"י בשם מהרי"א הך מלתא דאף אם לא יעשה כו' יצטרך לשלם לו וזה לא נזכר בדברי מהרי"א כלל גם מ"ש דהרי אף הרא"ש לא קאמר אלא בבית ושדה כו' אין מובן לדברים אלו דמה חידוש בזה הן הן דברי מהרי"א אלא דהב"ח קשיא ליה דאף במרחץ ורחיים לשתרי בקבלנות דמ"ש מרחיים באריסות דלא איכפת לן בריוח ומראית עין ליכא הכא כיון דנתפרסם ולפי מ"ש א"ש. ומ"ש המג"א לעיין בסי' רמ"ד סעיף ה' נראה שר"ל דהתם קאמר בשוכר בקבלנות שיכתוב או שיארוג

לו דשרי לדעת הרמב"ם והראב"ד אוסר משום דישראל מרויח במה שהעכו"ם עושה בשבת דשמא גם למחר יצטרך לכתוב ואף הרמב"ם אינו מתיר אלא משום דס"ל דאין זה ריוח ידוע לישראל משא"כ בתנור שיש לישראל ריוח ידוע במה שמסיקו בשבת גם הרמב"ם מודה דאסור דלא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שאין ריוח כלל לעכו"ם במה שיכתוב או יארוג או יסיק היום שהרי בין כך ובין כך מחויב לשלם לו ותנור דומה לשכרו לכל המלאכות דגם הרמב"ם מודה בזה כיון שודאי יש ריוח לישראל והנכרי אינו מרויח בזה. ועיין בט"ז סי' רמ"ד ס"ק ה' שכתב אם הישראל מקפיד על ביטולו גם הרמב"ם מודה דאסו' וא"כ ה"נ ע"כ מיירי שאינו מקפיד בין יסיק ובין לא יסיק יתן לו שכרו משלם ולא שייך אדעתיה דנפשיה קעביד. ובתוס' שבת כתב דהב"ח מפרש דמהרי"א ר"ל דאף בקבלנות כה"ג שהותנה עמו בכל יום שתסיק אתן לך כך וכך ס"ל ג"כ למהרא"י דאסור כיון שיש לישראל ריוח ולכן שפיר השיג הב"ח דמ"ש מרחיים באריסות ולענ"ד לשון בקבלנות אינו סובל לפרש כן דכה"ג פשיטא דאינו בכלל הקבלנות ועוד נלענ"ד דבכה"ג נמי יש לאסור דאף דאינו קובע לו מלאכתו בשבת מ"מ כיון דהעכו"ם שכר שבת הוא נוטל אצלו א"כ מיחזי כשלוחו ולא דמי לעורות לעבדן דמות' בקצץ דהכא המלאכה ידוע של ישראל וא"כ מה שהוא מפורסם שהוא בקבלנות באופן זה דאם יסיק יתן לו כך וכך מ"מ הוי כשלוחו של ישראל להסיק לו בשבילו ואסור ואינו מותר מדינא כ"א היכא שיש לעכו"ם חלק בריוח עצמו שהוא אריסות למחצה כו' שאז לא שייך עליו שם שליחות מהישראל דעכו"ם כדי ליטול חלקו קעביד וכן אם אין העכו"ם נוטל חלקו בריוח רק שכר לבד שרי היכא שאין הישראל מרויח במה שהעכו"ם עושה בשבת כגון בשכר לכתו' לו לדעת הרמב"ם או עורות לעבדן שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול משא"כ אם הישראל מרויח במה שהעכו"ם עושה בשבת והמלאכה ידועה שהיא של ישראל פשיטא דמיחזי כשלוחו אף שקצץ ליתן לו כך וכך בעד כל הסקה אם לא כשנוטל חלקו בשכר המלאכה עצמו. ודרך כלל נלע"ד בפי' דברי המג"א שיש כאן שני ענינים שיש להתיר ע"י חדא היכא דלא מטי לישראל הנאה ממה שעכו"ם עושה ביום זה אע"ג דגם להעכו"ם אין הנאה במה שעושה היום דוקא מ"מ כיון דהישראל לא קפיד שיעשה היום דוקא ש"ד וזה ענין בית ושדה בקבלנות שנותן לעכו"ם דבר קצוב שישלים מלאכתו והעכו"ם אדעתי' דנפשיה קעביד בשבת אע"ג דלא מטי ליה הנאה מעבודה זו שעובד היום מ"מ הרי גם הישראל אינו נהנה מזה דמה איכפת ליה אם יעשה היום או ביום החול וא"כ מה שעכו"ם עושה היום למהר מלאכתו אדעתיה דנפשיה קעביד ועוד יש ענין להתי' היכא דמטי לישראל הנאה מעבודת עכו"ם בשבת

אלא שגם העכו"ם יש לו הנאה מזה שעושה היום לפי שהוא נוטל חלק מריוח מלאכה זו שעובד היום נמי אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד ושרי וזה ענין רחיים באריסות וכן תנור ומרחץ באריסות דמדינא אין מקום לאסור מחמת שישראל נהנה כיון שגם העכו"ם כהנה משא"כ רחיים ותנור ומרחץ בקבלנות שהישראל נוטל הריוח ונותן לעכו"ם דבר קצוב בין יעשה המלאכה היום או לא אסור מדינא דהא הישראל נהנה במה שזה עושה המלאכ' שהוא ריוח בפ"ע ואין לו תשלומין במה שיעשה למחר שהוא ריוח בפ"ע והנכרי אינו מרויח בעשיית מלאכתו היום דהא הישראל מחויב ליתן לו מה שקצוב אף אם לא יעשה היום וכיון דלא מטי ליה רווחא בזה ל"ל אדעתיה דנפשיה קעביד וכיון דמטי הנאה לישראל אסור והב"ח רוצה לדמות רחיים בקבלנות לרחיים באריסות דאמרי' אדעתיה דנפשיה קעביד. וע"ז אמר דז"א דהכא ל"ל אדעתיה דנפשיה קעביד כו' ור"ל כמ"ש דהכא ליכא רווחא לנכרי. ואח"כ כתב המג"א דהרי אף להרא"ש לא קאמר כו' ר"ל דאין לדמות לבית ושדה בקבלנות דשרי מדינא אע"ג דליכא רווחא לעכו"ם שהוא לוקח דבר קצוב שלו דז"א דהתם סוף סוף הוא מחויב להשלים מלאכתו ואם לא יעשה היום יעשה בחול וא"כ ליכא רווחא לישראל ובכה"ג לא איכפת לן במה שאין ריוח לעכו"ם בעשיית יום זה דוקא משא"כ במרחץ ורחיים דיש ריוח לישראל בעשיית יום זה צריכים אנו להקפיד שיהיה ריוח לנכרי ג"כ במעשה יום זה כגון באריסות משא"כ בקבלנות דלא איכפת ליה לנכרי וכמש"ל. ומעתה חיבור דברי המג"א כך הם. דמתחלה כתב ול"ל עכו"ם כו' ר"ל וא"כ לא דמי לרחיים באריסות וכדעת הב"ח משום דהכא אין ריוח לנכרי אלא דלכאורה אכתי היה הכרח להב"ח דלא איכפת לן בריוח הנכרי ממ"ש הרא"ש דמדינא שדה מותר בקציצה אלמא אעפ"י שאין לנכרי ריוח במלאכת אותו היום דוקא שרי כיון דעכ"פ לוקח דבר קצוב שייך אדעתיה דנפשיה קעביד וא"כ ה"ה ברחיים בקציצה ואי משום דברחיים איכא ריוח לישראל הא מוכרח מרחיים באריסות דלא קפדינן בריוח לישראל כל שיש ריוח לעכו"ם וכיון דמוכח משדה דדבר קצוב מיקרי ריוח לעכו"ם ממילא שאין מקום לחלק בין אריסות לקציצה כזה אמר דגם הרא"ש לא אמרו אלא בבית ושדה דאז קציצה מותר כו' ר"ל דודאי דבר קצוב לא מיקרי ריוח לעכו"ם אלא התם אין ריוח לישראל דתרווייהו בעי' דוקא ולפי"ז א"צ להגיה בדברי המ"א וכמש"ל ומ"מ אי לאו דמסתפינא הוי אמינא להגיה כנ"ל כיון שאין נזכר החילוק הראשון במהרי"א רק החילוק השני:

ב **בט"ז סק"ב** כ' כך דאנן קיי"ל בכל גוונא אסור כמבואר בסי' רמ"ז כו' ותמוהים דבריו דהא התם הטעם משום דכשיודע שאין העכו"ם נוטל חלק בפירות מיחזי לאינשי כשכי' יום ואסור משום מראית עין ובכאן דמיירי שהוא מפורסים שדרכו להשכי' בקבלנות

ממילא דלא שייך מראית עין וכן מבוא' בב"ח דלא מייתי ראיה רק לענין דאף שיש לישראל ריוח שרי מדינא כמו ברחיים באריסות וממילא דגם כאן דמיירי בנתפרסם שרי בשדה דודאי לא שייך מראית עין וממילא דאף דגם בתנור שרי דלא איכפת לן במה שהישראל מרויח דממילא קאתי. ונראה שהט"ז ס"ל דלפי מ"ש ה"ה דכשיחקרו ויתוודע להם שאין נוטל חלק בפירות מיחזי כשכי' יום ולכאור' קשה כיון שיחקרו יתוודע להם שהוא בקבלנות ואם לא יחקרו הרי יתלו באריסות. וצ"ל דזה ודאי עתיד להגלות להם שאין העכו"ם נוטל חלק בפירות שיראו כן בעת הקציר כמ"ש המג"א סי' רמ"ד סק"ה. וכיון שע"כ הוא עושה בשליחות ישראל אתי למחשדי' שהוא בשכירות יום ולא יתנו אל לבבם לחקור זאת אם הוא בקבלנות או שכיר יום כיון שעכ"פ לאו אדעתיה דנפשיה קעביד נמצא שזה הפירסום שהיא בקבלנות אינו מועיל כלל דאין מפורסם רק שהעכו"ם אינו נוטל חלק בפירות ומ"מ יוכל להיות ששכיר יום הוא אצלו. ומ"מ צ"ע דדלמא מיירי שנתפרסם שהוא קבלן ממש ולא שכיר יום שכך דרך בעל השדה תמיד ומכ"ש במנהג רוב אנשי המקום להשכיר בקבלנות דוקא דלא שייך זה. ונראה דהט"ז כוונתו למ"ש בסי' רמ"ד סק"ב דהתוס' הביאו הירושלמי דקבלנות דוקא בתלוש אבל לא במחוב' וכך הוא להרמב"ם וש"מ דקרקע ישראל אפילו בשדה כו' עיי"ש ודהך סברא י"ל דבמחובר אפילו מדינא אסור קבלנות ולא משום דמיחזי כשכי' יום וא"כ אף במפורסם שדרכו להשכיר בקבלנות אסו' ולפי אידך סברא שכ' שם צדדין להתי' בשדה כו'. א"כ פשיט' דבמפורסם יש להתיר כמ"ש. ויותר נרא' דהט"ז קאי על מ"ש הטור בשם הרא"ש דמיירי שם באם המפורסם הוא שכר פועלים רק הוא משכיר לאחד לשנה או לחדשים וא"כ גם בזה שייך כשיודע להם כו' כמ"ש:

סימן רמד

א **בט"ז ס"ק א'** בשם ר"ח כתבו כו' כצ"ל:

ב **במג"א סק"ב** בצנעה כצ"ל כוונתו דכל שהוא מלאכה שבצנעה אף היודעין שהוא של ישראל אין חושדין אותו ודנין לו לכף זכות שבודאי הוא עושה בהיתר ע"י קציצת דמים וכדומ' משא"כ מלאכת פרהסיא אף שהוא דר בין העכו"ם מ"מ חיישינן לאורחים ובני ביתו שמחמת שהן רואין שמצוה לעשות מלאכה בפרהסיא בשלו בשבת הן חושדין אותו במה שאין בו וסבורים ששכר העכו"ם לימים ואומר ששכר בקבלנות כמ"ש המג"א בס"ק ד':

ג **מ"א ס"ק י"ח** כששוכר העכו"ם בקבולת כו' מדינא שרי דאדעתיה דנפשיה קעביד שנוטל חלק בגוף המכס וכמו עורות לעבדן דשרי בקצץ ואע"ג דהכא הישראל מריוח במה שהעכו"ם גובה בשבת ודמי למרחץ ורחיים כמבואר לעיל סי' רמ"ג ס"ק ב' מ"מ התם גופא לא איכפת לן בריוח הישראל וכמו ברחיים באריסות רק התם הטעם משום דלא אמרינן אדעתיה דנפשיה קעביד משום דאף אם לא יעשה בשבת יצטרך לשלם כמ"ש המג"א וכמ"ש בביאור דבריו שם באורך משא"כ בקצץ לו מכל דינר שיגבה כרחיים באריסות דמי ואין חשש רק משום דהכא קובע לו מלאכתו בשבת בלבד מ"מ משום פסידא שרי ליה רבנן בכה"ג נמצא שאין כאן איסור מצד מה שהישראל ממנה הגוי לגבות המכס ולא מיחזי כשלוחו ומצד המכס עצמו שבא לכיסו של ישראל אין איסור משום שכר שבת כיון דהישראל לא קנה המכס של השבתות לבד אלא קנה המכס של כל השנה והשבתות נכללין בתוכו אין לו דין שכר שבת דבהבלעה זכה בו עם המכס של ימות החול וכשנוטל ה"ל שכר שבת בהבלעה משא"כ כשמשכיר לעכו"ם ריוח של השבתות לבד א"כ נהי שאין כאן שליחות של הישראל מ"מ אסור מצד השכר עצמו דמטי לכיס הישראל שכר שבת שלא בהבלעה ובכה"ג לא שרינן ליה משום פסידא וע"כ לא שרי משום פסידא אלא כשהאיסור משום דמיחזי כשלוחו שהרי הוא קובע לו בשבת לזה מהני פסידא כמ"ש בסימן רמ"ג בתנור ובמרחץ כו' כנלע"ד. וראיתי שיש מפרשים מ"ש המג"א הוא נוטל ש"ש בהבלעה ר"ל דגם מקצת היום של ע"ש הוא מחוייב לגבות המס הו"ל כמשכיר לעכו"ם שיתן לישראל כך וכך והוא יקח המותר והו"ל ש"ש בהבלעה ולפע"ד לא נהירא דכל שעיקר שייך לישראל והעכו"ם נוטל דבר קצוב אין זה בכלל שכירות אלא בכלל אריסות אלא ר"ל כמ"ש ומ"ש המג"א בתנור ומרחץ דלפעמים איכא פסידא כו' ור"ל דמ"מ באותו היום כו' נ"ל אפשר שיש כאן ט"ס וצריך לומר דמ"מ באותו היום כו' וכוונתו דבתנור ומרחץ לפעמים מפסיד יותר ממה שמפסיד במכס של יום השבת ואעפ"י שיש לומר דמרחץ ותנור שאני דאע"ג שאם היה התנור והמרחץ עשוי בשביל יום השבת היה נחשב פסידא דהא פסדי להו דמי התנור והמרחץ שנתן עבורם מ"מ כיון שהוא יכול להסיק בתוכם בימות החול לא חשבינן לפסידא מה שאינו מסיק וביום השבת אע"ג שעיקרו של תנור ומרחץ עשוי להסיק' ולקבל שכירות מאחרים מ"מ לא חשבינן ליה רק מניעת הריוח משא"כ במכס שהוא בשל' למלך במספר ירחים שקנה המכס ממילא כשלא יגבה היום הוא מפסיד מכיסו לזה אמר המג"א דזא"ל דגבי מכס נמי לפעמים אף שלא יטול של שבת לא יהיה הפסד מכיסו וע"כ צ"ל משום באותו היום יש פסידא דחשביני' כל יום בפ"ע א"כ גבי תנור ומרחץ נמי דכוותיה דמה בכך שיכול

להסיק בו בימי החול מ"מ כיון שהוציא הוצאת על בנין המרחץ ותנור ועיקרו עשוי להסיק בו בכל יום ויום. ולקבל השכירות ואם אינו מסיק בו ביום השבת פסידא חשיב וע"ז כ' ולכן נראה כו' ואם אין כאן ט"ס בהך וי"ל דמ"מ כו' יש להגיה תיבות לכן נ"ל שצריך להיות אכן נ"ל:

ד **ס"ק י"ט** ומותר ליתן כסף לעכו"ם ר"ל שהישראל הממונה מן המלך על הכאת המטבע מותר ליתן לעכו"ם הכסף לתקן המעות אפילו בשבת דאין כאן חשש משוה שמשמיע קול בשבת דאסור לדעת הגהמ"י כמבואר בסימן רנ"ב בהג"ה דזה דוקא היכא שהשמעת קול הוא מחמת כלי ישראל כגון ברחיים וכה"ג משא"כ כאן שהפטיש המכה וגם הכסף המתוכן ומטבע הכל אינו של ישראל רק שהוא ממונה מן המלך ע"ז דהיינו שהמלך מתפשר עמו וקוצץ לו איזה סך שהוא ישכור פועלים ויכה לו סך כך וכך מטבעות אבל מ"מ הכסף והכלים שעושים בהם מלאכה הכל שייך למלך לאומני' ובכה"ג אין חשש משום השמעות קול כיון שאינו של ישראל. וגם משום ששוכר פועלים אין חשש כיון שהן באים בשכרם ועושין המלאכה בביתו של גוי ואין מקפיד שיעשו בשבת דוקא כעורות לעבדן דבקצץ שרי ויש מי שנראה מדבריו שמ"ש המ"א בשם הגהמ"י שאין כאן השמעת קול שהוא של ישראל ר"ל שאין הדבר מפורסם שהוא שייך לישראל וליתא אלא פשוט כוונתו וכמ"ש ג"כ בלשון הג"ה כאן אעפ"י שמשמיע קול בהכאת המטבע והוא פשוט:

סימן רמה

א **סק"ב** לפי שרבים מתקשים בהבנתו אמרתי לבאר הנה התוס' כתבו וז"ל מעשה בימי ר"ת שגבו ישראל בחובו תנור מנכרי והיה לו לאופה המסיק בו חלקו בתנור והיו ליהודי כך ימים ולאופה כמו כן ולא הותנו מתחלה טול אתה חלקך בשבת כו' וה"ה ר"י רוצה לומר דמותר כו' ולא הודה לו ר"ת דאעפ"י שאין משביח במלאכה בשבת מ"מ הוי כאילו מעמיד פועל בידים ונרא' להר"ר אלחנן דאפילו הותנו מתחלה לא יועיל כיון שכל התנור של ישראל הוא והו"ל כמשכיר תנורו בשבת ואמר לנכרי טול שכרי תנור בשבת כשתסיקו ליה בחול וגם ר"י חזר בו והביא ראיה לר"ת דאין חילוק בין תנור לשדה לכן צוה ר"ת לקבל החוב מן הנכרי ולחזור ולהלוות ולהתנות מתחלה עכ"ל התוספות. ולכאורה כיון שמסקנת התוספת שצוה ר"ת להתנות אלמא דתנאי עכ"פ מהני אע"ג דמשמע שהיה התנור של ישראל לבד ולא ס"ל לר' אלחנן דס"ל אפי' התנור אסור והוא דעת הב"י אמנם המג"א מפרש באופן אחר ואכתוב פי' כל דברי התו' הנ"ל לפי דעתו י"ל

שהוא מפרש דלפי מ"ש התוס' ענין המעשה היה התנור של ישראל לבד ומ"ש התוס' והיה להאופה המסיק בו חלקו פי' שהיו דרכם על הרוב שמי שהיה לו תנור לא היה מסיק ואופה בו לעצמו רק היה לוקח לעצמו אופה אחד שיאפה בו והיה מתנה עמו שיטול הוא כך וכך ימים והאופה כך וכך ימים וזה היה לאופה חק קבוע ולא יעבור ולא היה בעל התנור יכול להחליף משכורתו אם לא ברצונו כי זכות זה היה לו בו מתחלה וזה שכתבו היה לאופה המסיק בו חלקו בתנור כו' וכשגבה הישראל התנור בחובו נשאר זכות האופה כאשר היה לו בו בתחלה ואם היו מתנה עם האופה בשעה שגבה התנור מעכו"ם טול אתה כך וכך ימים היה מותר דהא מעיקרא לא זכה בו הישראל לאפות בו בשבת ולא שייך שהישראל מעמיד פועל עכו"ם עבורו בשבת כיון שבשעה שזכה הישראל הוטל על העכו"ם מלאכת שבת. אבל מ"מ היה כאן מקום לחוש דהא כשמתנה עמו ליטול שכר התנור ומחייב להסיקו אף בחול ליטול הישראל השכר לבד א"כ הו"ל כמשכיר תנורו. אך דזה דוקא כשמתנה עמו טול אתה בשבת ואינו כולל עמו שאר ימים דאז כיון שהתנור הוא של ישראל לבד הו"ל כמשכירו משא"כ כשאומר לו בשעת התנאי אתה מחויב להסיקו וטול אתה כך ימים כו' א"כ ה"ל שכר שבת בהבלעה ושרי בכה"ג כמ"ש לקמן ר"ס רמ"ו בכלים שעושין בהם מלאכה ע"ש. אך כל זה במתנה בשעת גביה מהעכו"ם משא"כ כשכבר זכה הישראל והאופה נשאר קיים בזכותו אשר היו לו מקודם כגון שיטול בעל התנור שבוע א' והאופה שבוע א' ועל אופן זה זכה בו הישראל א"כ אף אם רוצה להתנות עמו טול אתה שבת ויום א' ויום ב' ואני שאר ימים שבשבוע לא מהני אע"ג דמחמת שכר שבת לית ביה איסורא כיון שהוא ע"י הבלעה מ"מ אסור מטעם שכ' ר"ת דהו"ל כמעמיד פועל בידים שהרי בשעה שזכה הישראל בתנור זכה בשכר של יום השבת והנכרי בימים אחרים וכשמחליף עתה משכורתו הו"ל כמעמיד פועל ליום השבת שהוא יום השייך לישראל כמו שהיה קודם שגבה הישראל שהיה האופה פועל של בעל התנור ביום השבת וא"כ אף שמחליף עמו אכתי הו"ל האופה פועל של ישראל ביום השבת רק שהוא מצוה לפועל לקבל הדמים לעצמו והוא יקח כנגדו של יום אחר וזה סברת ר"ת שלא התיר כשלא התנו מתחלה. ולזה כ' רבינו אלחנן דאפי' התנו מתחלה טול אתה יום השבת ג"כ לא מהני דנהי דמעמיד פועל ליכא כיון דמעיקרא סליק נפשיה הישראל מלזכות בשכר של יום השבת מ"מ מה שלוקח שכר של יום אחר זה אסור דהו"ל שכר של יום השבת שלא בהבלעה ואין היתר רק שיתנה מתחלה טול אתה כך וכך ימים דאז יצאנו מחשש מעמיד פועל כיון שהתנה מתחלה וגם מחשש משכיר תנורו כיון שהוא ע"י הבלעה זהו כוונת התוס' לדעת המג"א והאשר"י והרי"ו

שרצו לכתוב דין דתנור דמי לשדה ומותר בתנאי דמעיקרא טול אתה בשבת כו' כמו בשדה דמהני תנאי טול בשבת לכך כתבו שגבו חצי התנור ולא נקטי' שהיה לאופה כך ימים דבזה לא דמי דבשדה מהני תנאי דטול בשבת כיון שיש לו שותפות והוא קנוי לו על שבת לעולם משא"כ אם הוא של ישראל לבד דבעינן דוקא שיתנה טול כך וכך ימים ולכן נקטי בדבריהם חצי התנור דדמי לשדה. וע"ז כ' בהגהת אשר"י שאם אין לאופה כותי חלק בתנור אפי' התנו לא מהני דל"ל שיהא קנוי לכותי בשבת אם לא יקנה לכותי חלק בגוף התנור שיהיה שלו לעולם בשבת עכ"ל ר"ל כיון שא"א שיקנה לו שיהיה שלו ממש בשבת אף שמתנה בתחלה טול אתה בשבת אין זה כ"א כשמשכי' לו והוי שכר שבת ואסור וממילא דאם היה מתנה טול אתה כך ימים דהוי בהבלעה שרי אמנם לפענ"ד דר"ת לא ס"ל כסברת הר"ן שכתב רמ"א בהג"ה דכשאין מוטל על הישראל לעסוק שרי דאל"כ למה הוצרך התנו מתחל' דוקא לפי מה שמפרש המג"א דהתוס' מיירי דכל התנור של ישראל א"כ למה נאמר דעכו"ם בשבת אדעתיה דנפשיה קעביד שהרי אף בשעה שזכה בתנור לא היה מוטל עליו להסיק רק האופה היה מסיק כמ"ש המג"א בס"ק א' בתנור של שותפים והם אין עושין כלום רק אחרים אופין ומסיקין התנור ומעלין השכירות דשרי כשנוטל השכר מעורב עם שכר שאר ימים ע"ש ונהי דבעינן עתה שיתנו טול אתה כך ימים כו' כי היכא דלא להוי כמשכיר תנורו כמ"ש בס"ק י' וכמו שביארתי שם דלענין זה לאו שייך לומר דעכו"ם בדנפשיה עביד דסוף סוף הוא נותן לישראל שכירות בעד התנור והוי שכר שבת מ"מ מה דבעי ר"ת התנו מתחלה דוקא משום דאל"כ הו"ל כמעמיד פועל זה לא שייך לכאורה לסברת הר"ן דהא הר"ן אינו אומר אלא כשעוסק כל איש יומו דכיון שהישראל מחויב לעסוק נגד מה שעסק העכו"ם בשבת אז מחזי כשלוחו משא"כ כשאין מוטל על הישראל אף שבשעת גביה זכה ביום זה מ"מ אינו מוכרח לעשוק בו והעכו"ם שמסיק אדעתיה דנפשיה קעביד ואף על גב שבעבור זה מסיק לו בחול מ"מ כיון שהוא אומר לו טול כך ימים שכר שבת בהבלעה היא ושרי ואפשר שלכך כ' הרא"ש חצי התנור דס"ל כסברת הר"ן והלכך דוקא בחצי התנור הו"ל כאילו מעמיד פועל במקומו שיעשה לו מלאכה בשבת והוא יעשה במקומו למחר עכ"ל משא"כ כשכל התנור של ישראל ס"ל דלא שייך סברת ר"ת דמעמיד פועל כלל כיון שלא הוטל מלאכה זו על הישראל כלל. וא"ל דאף הר"ן מוד' דסברת ר"ת אף לפי משמעות התוס' דכל התנור של ישראל דהכא דכיון דבשעת גביה זכה הישראל בשכר השבת וא"כ כשמחלף משכורתו ומצוה לעכו"ם שיקח שכר הנופל בשבת לעצמו והוא לוקח כנגדו יום אחר א"ז כ"א כמחליף עמו הדמים אח"כ ואדרבה יש איסור יותר שבשעה שעובד הוא כפועל של ישראל כאשר

היו מתחלה והיום החול אשר לוקח הישראל חלף עבודתו אשר עבד הנכרי בשבת חליפי שכר שבת היא ואסור כמ"ש הב"ח בזה ע"ש ולא שייך הבלעה לענין זה רק לענין אם משכיר לעכו"ם בהבלעה אבל זה אין דינו כמשכיר בהבלעה רק כמחליף שכר שבת על מעות אחר ומה מועיל תערובות בזה ולכן סתם המג"א הדברים בס"ק ו' לענין אם בעינן (דס"ל דכשאין מוטל על ישראל לעסוק שרי) גבי עובדא דתנור הותנו מתחלה דוקא ולא כתב אלא דאין מועיל אם יטול בלא תנאי ולא יטול שכר שבת בפ"א כ"א בהבלעת שאר ימים דזה אסור בודאי אף להר"ן דהא הו"ל כמשכיר תנורו שהרי בשביל זה מסיק לישראל בחול ולכן צריך שיתנה טול כך ימים כדי שיש בהבלעה אבל לענין אם צריך שיחזור המקחלהתנו' לדעת הר"ן סתם הדברים דאפשר דלא בעינן ואפשר דבעינן גם אליבא דהר"ן תנאי בתחלת המקח אמנם לענ"ד מחוורא בדעת התוס' מ"ש והיה לאופה המסיק חלקו בתנור פירושו כמ"ש הרא"ש שהיה לאופה חלק ממש ומ"ש הר"ר אלחנן כיון שכל התנור של ישראל אפשר שצריך להגיה כשכל התנור של ישראל הוא ר"ל ואם היה בענין שכל התנור של ישראל היה אסור אף בהתנו וכמו דאיתא בהגהות אשר"י וא"כ לדינא קיי"ל כהר"ר אלחנן בהא:

ב (ס"ק ו') מ"מ מיחזי כשכר שבת ר"ן. כוונתו דקשיא ליה לסברת הר"ן א"כ גם בההיא מעשה דלעיל שהיה התנור של ישראל לבד נמי היה ראוי להיות מותר כיון שאין המלאכה מוטלת על ישראל לעשות שאם רוצה אינו עושה א"כ עכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד ובדידיה קא טרח לזה אמר המג"א דאה"נ אם הי' העכו"ם נוטל חצי הריוח בכל יום שהיה מותר דאין הישראל מחויב לעסוק רק האופה (ונראה שר"ל שרק האופה עוסק לעצמו ואדעתיה דנפשיה קעביד שהוא כאריסות) וכן אפילו לא הותנו שרי רק שיהיה בהבלעה ר"ל שלא יטול שכר שבת בפ"ע אלא בהבלעה עם שאר הימים משום דמיחזי כשכר שבת וכמ"ש הר"ן משא"כ לעיל שאם לא היה מסיק לא היה מסיק לישראל בחול הו"ל כמשכיר תנורו דהא ליכא למימר בזו שהוא כאריס כיון שנוטל כל השכר לעצמו ובחול מסיק בשביל הישראל לא שייך לומר בדנפשיה קא טרח בשבת שהרי הוא מסיק לישראל בחול עבור זה ואינו נוטל חלק בו אלא זו היא של התנור של ישראל עבור מה שהגוי מסיקו בשבת א"כ הרי הוא כמשכיר תנורו והלכך אם לא הותנו כלל אסור ליקח המעות אף שרצה ליקח המעות בהבלעה עם שאר הימים לא מהני אלא צריך להתנות דוקא טול אתה ב' וג' ימים כו' דאז הו"ל משכיר בהבלעה ושרי (כמו דאיתא לקמן ריש סימן רמ"ו) אבל אסור לומר טול אתה בשבת כו' כיון שאינו יכול להקנות שיהיה קנוי לו לעולם הו"ל כמשכיר תנורו לשבת כמ"ש לעיל בשם רבינו אלחנן וא"כ צריך להתנות

דוקא טול אתה ב' וג' ימים כמש"ל בסק"ו. ולפי שיש שכתבו שיש כאן ט"ס ובא"ר כתב בשם קונטר' כת"י ששלח לו המג"א בחייו טרם בא המג"א לדפוס וכ' שם בל' אחר ע"ש ולפענ"ד הדברים נכונים כמ"ש לפנינו והמג"א הגיה אח"כ בדבריו כמ"ש כאן וחזר בו מ"ש בקונטריס ששלח להא"ר דמדמה לעיל לדינא דהר"ן ובאמת ז"א דע"כ לא שרי לעיל אלא כשהשכיר מתחלה בהבלעה שאומר טול ב' וג' ימים אבל בנידון דהר"ן שעוסק סתם רק שמחלק אח"כ המעות בהבלעות שאר ימים הבלעה כזה לא מהני התם כיון שמה שמסיק לישראל בחול אינו נוטל חלק רק לפי שהוא מסיק לישראל בשבת א"כ הו"ל כמשכיר תנורו ומה שמסיק לו העכו"ם בחול הוי כנוטל מעות בשכרו ולכך צריך להתנות טול אתה ב' וג' ימים כו' דה"ל שכירות בהבלעה ואם צריך תנאי מעיקרא דוקא כבר ביארתי לעיל ס"ק ג':

סימן רמו

א **במג"א ס"ק ג'** דברי ע"ש שחולק על הגמ"י ר"ל שהגמ"י מביא תוספות דאיתא משכיר אדם גומתו של מים לגוי ומחליף של שבת למ"ש ומכאן הורה רבי במקום שמבשלין המלח שישכיר היהודי המחבת שלו לגוי והגוי יתן לו מחבת שלו ליום אחר עכ"ל. וע"ש תמה ע"ז דלמא מיירי בגומא שישראל נמי מותר לדלות ממנה ואשמעינן דאין בזה איסור משום שכר שבת כיון שאין לישראל ריוח אבל במחבת דהיתה בטלה ממלאכתה אפשר דאסור דמ"ל נותן מעות בשכירות או תשמיש כלי עכ"ל. ולזה כ' המג"א דז"א דע"כ התם לא מיירי בשכר שבת דא"כ אף בכלי שאין עושין מלאכה אסור אלא ע"כ דבאמת מיירי גם התוספתא ע"י הבלעה ואין בזה משום שכר שבת רק אשמעינן דבכה"ג שרי דלא מיחזי כשלוחו ולמד משם למחבת דג"כ שרי בכה"ג ולא אמרי' דמחזי כשלוחו דבכה"ג לא הוה כשכירות וזה כוונת המג"א בס"ק ד' דאפילו בכלי שעושין מלאכה שרי הגמ"י לאסוקי מע"ש שחולק בזה ולפע"ד כוונת הע"ש בזה דמפרש התו' משכיר אדם גומתו כו' היינו כדמסיים אח"כ שמחליף של שבת למ"ש ולא מיירי מהבלעה כלל רק הטעם דלא שייך בזה שכר שבת כיון שהיה הישראל בעצמו יכול לדלות המים מגומתו א"כ אין זה רק כמשאיל לו מים שבגומתו שיחזיר לו מים אחרים כמ"ש ואין לישראל ריוח בזה כלל ופשיטא דלא שייך בזה שכר שבת משא"כ אצל המחבת שאצל הישראל היא בטלה ממלאכתה בשבת וכשמשאילה לנכרי ע"מ שהוא ישאיל לי מחבת שלו ביום אחר שכירות גמורה הוא ואסור משום שכר שבת ואפי' אם עושה כן בהבלעה אפשר דאסור לטעם דרבינו יונה דמיחזי כשלוחו כנלע"ד:

ב (ס"ק י') דאף בישראל לא מהני אא"כ זיכה לו ע"י אחר כו'. ולפענ"ד צ"ע דבישראל מהני כשמקנה לו שהוא ברשות הישראל וקיי"ל דזכין לאדם שלא בפניו וא"ל דכיון שאינו מכווין לקנות הוי כעודר בנכסי הגר וכסבור דשלו הן דלא קני דז"א דכל דאיכא דעת אחרת מקנה לו קנה כמ"ש הרשב"א בגיטין דף ך"ג גבי עובדא דזקן שאני דידע לאקנוי ע"ש וכ"כ הנ"י בב"ב דף מ"א מעובדא דרב כהנא הדר גודא ומצאתי במחנה אפרים הל' קנין חצר שכ' כן דבמתנה לא בעינן דעת המקבל אי איכא דעת אחרת מקנה והביא דברי הרשב"א והנ"י וכ' ראיה מדברי הש"ע אלו ודלא כספר מג"א כו' ומצאתי בקצה"ח ח"ב סימן רה"ע סק"ח שעמד ג"כ בזה על דברי הצ"צ ועבודת הגרשוני שכתבו לענין בכור דכל שלא כוון העכו"ם לקנות דלא קני והקשה מדברי הרשב"א והנ"י הנ"ל וכתב לחלק דבעכו"ם לא מהני דעת אחרת מקנה שאינו רק מטעם זכיה שהנותן עצמו זכה לו שלא בפניו ואין דין זכיה לעכו"ם. ומ"מ דברי המ"א צ"ע דמשמע דאף בישראל כה"ג לא מהני אם לא בזיכה ע"י אחר וז"א דדעת מקנה ודאי קונה ואפשר דס"ל להמג"א דבעינן דוקא שתהיה ברשות הזוכה בשעה שזה מזכה לו ואז מועיל אף שלא נתכוין לזכות וא"כ אם מקנה לו שלא בפניו יש לחוש שמא תהיה אז הבהמה באגם וכדומה ולא קנה ומה שימשכנה לרשותו אח"כ זה לא מהני כיון דאין מתכוין לקנות ואז אין דעת אחרת מקנה ולפי"ז אם הישראל רואה הבהמה עומדת בחצר העכו"ם שפיר הוא יכול להקנות שלא בפניו אפשר דמ"מ החצר אינו קונה לעכו"ם כמ"ש בתשובת אמונת שמואל והביאו בחק יעקב סימן תמ"ח ומה שהעכו"ם עובד בה אח"כ אינו קנין אעפ"י שהיא עוקרת יד ורגל כיון דבשעה שזה מקנה לו עשה העכו"ם קנין בה וגם בישראל כה"ג לא קנה כ"א כשהזוכה עושה מעשה בשעה שזה מקנה או שהיא בחצרו אז ואז אף שלא נתכוין לקנות דחצירו של אדם קונה לו כו' משא"כ לעובדי כוכבים ומזלות לא מהני אף בעומדה בחצר בשעת מעשה:

ג **סקי"ב** אלא שאסור מדרבנן ר"ל דהישראל אסור להוציא משא על הבהמה משום עובדא דחול. וא"כ כשהעכו"ם עושה לעצמו אין איסור כלל ולכך כ' השבולי לקט ואם נתכה לעכו"ם קודם החג אף שרוכב עליו ומוציא משאוי א"צ למחות בידו ע"ש בב"י סימן ש"ה משום דאין כאן משום שביתת בהמתו שהרי הישראל עצמו מותר להוציא ביו"ט ומייתי ראיה ממ"ש הרשב"א דבחצר ליכא משום שביתת בהמתו אלמא דכל שאין המלאכה אסורה גם ע"י בהמתו מותר.

ד ומ"ש אלא כשמחמר אחריו כו' לכאורה אינו ענין לכאן דבההיא דשבולי לקט לא שייך מחמר דדוקא שביתת בהמתו שהיא מצוה המוטלת על הישראל צריך לפלפל בזה

אם אסור מחמת שהעכו"ם עושה מלאכה ביו"ט אבל לאו דמחמר שהיא מצוה דגופא שהוא אסור לחמר א"כ פשיטא דכאן שהעכו"ם הוא המחמר מה איכפת ליה לישראל בזה בין להרשב"א בין להר"ן ונראה דכוונת המג"א דלכאורה אין ראיה להתיר הבהמה ביו"ט מחמת שאדם מותר דבשלמא אם היה הוצאה מותרת ביו"ט לפי שאינה בכלל מלאכה א"כ לא שייך שיהיה מוזהר על הוצאת בהמתו דהוצאה לאו מלאכה היא ואינו בכלל ציווי השביתה אבל באמת ז"א דדודאי הונאה הוא בכלל מלאכה אלא שהיא מותרת לאדם משום דאמרי' מתוך שהותרה כו' וזה שייך דוקא לענין האדם משא"כ במה שנצטווה שתנוח בהמתו ולא תעשה מלאכה מנ"ל דאמרינן מתוך לגבי מלאכת הבהמה ובזה נדחה ג"כ הראיה מהרשב"א דאין איסור כשטוענת בחצר דשאני התם דמשאי בחצר לאו מלאכה היא לגבי אדם וכיון שאינו בכלל מלאכה פשיטא שאינו מצוה ע"ז משום שביתת בהמתו כך היה אפשר לומר לכאורה. אלא דבאמת זה תלוי בפלוגתת דהרשב"א והר"ן דהרשב"א ס"ל דמחמר שייך בחצר והיינו משום דהולכת משאוי בחצר לא מיקרי מלאכה אבל מחמר איכא בכל דהו והר"ן חולק עליו וס"ל דכל מידי דעביד איהו גופא לא מחייב בבהמתו נמי לא מחייב מידי כמבואר בר"ן פ"ק דע"ז ובשו"ת הריב"ש והשתא לפי דברי הרשב"א שפיר יש לחלק כמו שכתבתי דאף דהותרה מלאכה זו לאדם משום מתוך מ"מ בהמתו אסורה משא"כ דהר"ן דס"ל דכללא הוא דכל דאי עביד בגופיה לא מחייב בבהמתו נמי לא מחייב א"כ גם לענין הוצאה ביו"ט נמי כיון שהותרה לאדם גם ע"י בהמתו מותר ואינו בכלל למען ינוח כלל. ולפי"ז י"ל שזה כוונת המג"א מ"ש והב"ח שלא נחית לחלק בזה. וא"צ להגיה כלל וכוונתו דהב"ח סובר ג"כ כהר"ן דאין חילוק בין הוצאה ע"י עצמו להוצאה ע"י בהמה ומחמת שהב"ח בסימן תל"ב כ' דאין איסור מחמר ביו"ט ומייתי מרמב"ם וסמ"ג שכתבו שם דאין מוציאין משא על הבהמה ביו"ט משום עובדא דחול אלמא דד"ת אין אסור בשביתת בהמתו ומחמר עכ"ל הרי דס"ל דאין חילוק בין שביתת בהמתו למחמר. אף דבאמת אין ראיה כ"כ דבאמת הב"ח ס"ל דהוצאת משא היה מקום לאוסרה משום שביתת בהמתו א"כ אין בין מחמר לשביתת בהמתו משא"כ היכא שמותר כגון בחצר אפשר דשפיר יש לחלק לכן נראה להגיה והב"ח לא נחית לחלק בזה ר"ל מדמייתי ראיה דהך דאין מוציאין כו' לאיסור מחמר אלמא דלא ס"ל לחלק בין הוצאה שהוא המלאכה המותרת לאדם לשאר מלאכות כו' וכ"כ המג"א בסי' תצ"ה ס"ק ה' שאין לפוטרו משום שאדם עצמו מותר להוציא כו' ובחידושי הארכתי שבלא"ה אין ראיה מהרמב"ם וסמ"ג.

ה ומ"ש המג"א וז"ל ומ"ש הירושלמי אין רוכבין משום שביתת בהמתו הא חי נושא עצמו כו'. ולכאורה לפי מ"ש דלא שייך שביתה בהוצאה כלל דאדם נמי מותר א"כ בלא הך דחי נושא א"ע הו"ל לאקשויי דהא אף אם הרוכב כמשא נמי שרי ביו"ט ודוחק לומר דעדיפא מינה נקט דאף בשבת ליכא איסורא דחי נושא א"ע כקושית הב"י בסימן ש"ה דזה דוחק וכן שמעתי מקשין בשם הרב המובהק מוהר' נפתלי ב"ר לוי זצ"ל ועוד האיך מקושר קושיא זו לדחות הראיה מ"ש לעיל ולענ"ד כוונת המג"א משום די"ל בכוונת הב"י דלכאורה שפיר הביא הב"י ראיה מש"ל דאין מצווה על שביתת בהמתו ביו"ט וליכא לדחוי' דהתם בהוצאה מיירי והוצאה אף לאדם הותרת כו' דבאמת ז"א שהרי הב"י הוקשה על ירושלמי (לדברי ב"י באמת קאי דברי הירושלמי על שבת) דהא חי נושא א"ע והוצרך לתרץ אע"ג דאין מצווה על רכיבתו ע"ג בהמה מ"מ כיון שהבהמה מצטערת ברכיבתו עליו הוא עובר על שביתת בהמתו ע"ש בב"י. ולפי"ז אם נימא דגם ביו"ט שייך עשה דשביתת בהמתו א"כ מה בכך שהוצא' מותרת בי"ט מ"מ אסור לרכוב עליו ולהוציא משאות כיון שיש לה צער ברכיבה והוצאת משאוי בכלל שביתת בהמתו היא אלא ע"כ דהש"ל ס"ל דביו"ט לא שייך עשה דשביתת בהמתו כלל והך דהירושלמי לענין שבת מתניא וכן כ' המג"א דקושות ב"י על הירושלמי דחי נושא א"ע לא ק"מ והמשך דברי המג"א כך הם דהיש"ש מיית' ראיה מפשטות דברי הירושלמי נראה דגבי יו"ט מתניא וע"ז כ' המג"א ועיין ב"י סימן ש"ה ר"ל דשם הביא הב"י דברי הירושלמי לענין שבת לפי שהוא הוכיח מ"ש לעיל דאין שביתת בהמה ביו"ט ולכך מוקי לענין שבת ולכך כתב המג"א דמדברי ש"ל אין ראיה דהתם לענין הוצאה מיירי ולעולם בשאר הוצאת שייך עשה דשביתת בהמה ביו"ט והא דירושלמי אין הטעם משום דמצער' ברכיבתו רק הטעם משום תחומין:

ו ומ"ש המג"א דס"ל תחומין דאורייתא ר"ל דבש"ס דילן בביצה קאמר ג"כ טעמא משום שמא יצא חוץ לתחום ופריך עלה ש"מ תחומין דאורייתא ומשני שמא יחתוך זמורה ולכך קאמר המג"א דהירושלמי דס"ל דגזרינן שמא יצא חוץ לתחום כו' באמת ס"ל כקושית המקשה דתחומין דאורייתא והש"ע ס"ל כש"ס דילן דתחומין דרבנן והתם במוסר' לרועה שכתב אפי' ישראל רועה א"צ למחות בידו כשמוסר לו קודם החג ע"ש היינו כשרואה שרוכב ומוציא משא דזהו שרי ביום טוב אבל מכל מקום בשאינו רואה א"צ לחוש שמא יוציאה העכו"ם חוץ לחתום שקנתה שביתה וכ"מ מהר"מ אלשקר בשו"ת סימן מ"א דאע"ג דקיי"ל הבהמה וכלים כרגלי הבעלים מ"מ כיון דתחומין דרבנן אין לחוש לזה אא"כ נתכה לו בשבת עצמה דאלא מעתה גבי כליו וחפצים נמי הוי אסור

לשלוח ביד עכו"ם ממקום למקום דהכלים נמי כרגלי הבעלים הם ולא חזינן מאן דחש להא מלתא כלל ונוהגים לשלוח ע"י ואפי' בע"ש ואין מפקפק עכ"ל ורמז המ"א דבריו בקצרה בריש סימן רמ"ז ע"ש. (ובאמת לענ"ד דברי המ"א בזה תמוהים דאפילו מאן דסבר דאורייתא מ"מ הבהמה והכלים שהם כרגלי הבעלים ואסור להוציא חוץ לחתומין אין זה רק מדרבנן דאל יצא איש ממקומו כו' ועיין במ"א סימן ת"ד ס"ק א' שמביא שם דעת הרלב"ח דאינו רק מדרבנן וכתב בשם כנה"ג דבתשובה מהר"מ אלשקר נראה שחולק וכוונתו לתשו' הר"ש) ולכן שפיר התיר בש"ל משא"כ הירושלמי ס"ל דיש איסור לישראל לרכוב משום שביתת בהמתו דהיינו שמא יצא חוץ לחתום ותתומין דאורייתא וקשה להמג"א למה הוצרך לומר משום שביתת הבהמה ר"ל שיש לחוש מחמת הרוכב גופיה שיצא חוץ לתחום ולכן כתב המג"א שאדם עצמו אינו עושה איסור שרוכב על הבהמה כמ"ש הרא"ש כו' וע"ז כתב ועיין לקמן סימן ש"ה ר"ל דשם ס"ק יוד הביא בשם רלב"ח דאף הרא"ש מודה ביוצא חוץ לתחום דאסור וראיה מספינה ובסימן ס"ה שם הראה מקום לסימן רס"ו דשם ס"ק ז' כתב המג"א דברוכב ודאי איכא איסור תחומין דרכוב כמהלך דמי ע"ש ולפ"ז א"א לפרש לשון הירושלמי דמשום תחומין נגעו בה דא"כ למה הוצרך לומר משום שביתת בהמתו דהא בלאו הכי איכא איסורא לאדם הרוכב וא"כ ע"כ לומר כמ"ש הב"י דכיון דאיכא צער ברכיב' יש בזה משום שביתת בהמתו וא"כ הש"ל שהתיר ברכיבה ובהוצאת משא דע"כ ס"ל דאין איסור הוצאת בהמה בי"ט והך דירושלמי גבי שבת מתניא לזה חזר הרמ"א וכ' דאין ראיה כלל מהירוש' לא לאיסור ולא להיתר דבאמת ז"ל הירוש' היה רוכב ע"ג בהמה אומרים לו רד כו' שניא הוא שהוא מצוה על שביתת בהמתו כמוהו כו' ופי' המג"א דהתם לא מיירי מאיסור רכיבה כלל דרכיבה טעמא אחרינא הוא מטעם המבו' בש"ס דילן שמא יחתוך זמורה או משום שמא יצא חוץ לתחום דתחומין דאוריי' והירוש' לענין שמתירין לו לירד מן הבהמ' אע"ג דע"י ירידתו הוא משתמש בבעלי חיים שהוא נמשך על הבהמ' ובכהאי גוונא בעל' באילן אסו' לירד עד שתחשך דמבואר בסי' של"ו משו' דבירידתו משתמש באילן מ"מ בבהמ' שרי' ליה לירד שאם יצטרך לישב עליו כל היו' יהיו צער בע"ח והתור' אמר' למען ינוח כו' עביד לה נייח זהו טעם הרמב"ם שהביאו בש"ע סי' ש"ה דאף אם עלה במזיד ירד ע"ש: ולדעת המג"א למד כן מדברי הירוש' וא"כ כיון דהירוש' לא מיירי באיסור שביתת בהמתו ממלאכה א"כ שפיר יש לדחות הראיה מש"ל די"ל דדוק' בהוצא' מות' ולא בשאר מלאכות וע"ז כ' המג"א ועיין בסימן תצ"ה שבשביתת בהמה וכו' ודעת הרב ב"י לאסור לכן יש להחמיר ר"ל דהא מהש"ל נדחת הראיה וגם הב"י דעתו לאסור לכן יש להחמיר:

ז **ס"ק י"ג** מותר (ר"ל חביב) אבל לא הותנו מתחלה אף שאין כאן משום שביתת בהמתו לפי שהעכו"ם יש לו חלק ועושה מלאכה בע"כ של ישראל מכל מקום אם אינו אומ' טול אתה בשבת כו' אסור שהרי מ"מ הוא נוטל יום א' כו' כצ"ל:

סימן רמז

א **במג"א ס"ק א'**) אפילו בע"ש כו' כבר הבאתי לשון מהר"מ אלשקר בסי' רמ"ו ס"ק י"ב ור"ל דאין לחוש שיוליכם חוץ לתחום כיון דתחומין דרבנן אין לחוש לזה אא"כ נתנן לו בשבת עצמו וצ"ל דל"ד לאגרת דבאגרת דוקא חיישינן שילך אחריו למסור לו בשבת שיאמר שמא נחוץ לו לידע מה שכותב באגרות משא"כ בשאר חפצים שאינו מקפיד למסור לידו ממש ומניח החפצים אצל מי שהניח לשומרו. וגם י"ל דבאגרת הטעם משום דכתב ישראל הוא נושא כו' משא"כ בשאר כלים דשרי כמ"ש המג"א לקמן סק"ב. אלא שצ"ע דלפום הנך טעמי דוקא כשיש שהות מבע"י הא לא"ה יש לאסור ושם משמע דבכל גווני שרי: ונלענ"ד דוקא במלאכ' בעינן שיש שהות לעשותו מבע"י שהרי הישראל נהנה מגוף המלאכה שזה עושה בשבת משא"כ בשליחות שאין גוף הישראל נהנה מגוף השליחות וההוצאה והיה ראוי להתי' אף באגרת מהאי טעמא אף היכא שאין שהות אלא דבאגרת אסור משום שנושא כתב הישראל כו' ומהאי טעמא מותר באגרת בקצץ עכ"פ אע"ג דאם העכו"ם עושה מלאכה בבית ישראל אסור אף בקצץ ואגרת להא דמי מ"מ שרי באגרת בקצץ משום דאין הישראל נהנה מגוף השליחות כמ"ש בס' התרומה שאכתוב לשונו לקמן על דברי המג"א בס"ק ג' ומהאי טעמא נמי גופיה שרי בכל מידי דשליחות אף שאין שהות מבע"י ודוקא באגרת שניכר מעשה ישראל כו' אף בקצץ בעינן שהות מבע"י משא"כ בשאר כלים וחפצים כנלע"ד:

ב **ס"ק ב'** ואם אותו האיש אינו קבוע כו' מ"ש המג"א וגם הבי דואר נ"ע דמשמע מ"ש ואותו האיש אינו קבוע על האיש הממונה קאמר וג"ז שלא ימצא האיש בביתו ג"כ עליו קאי וא"כ מה זה שכתב וגם הבי דואר והיה אפשר להגיה שצ"ל וגם הב"ד והוא ר"ת בעל דבר ר"ל שגם האיש שהכתב שייך לו לא יהיה בביתו אך ראיתי בב"ח שכתב מתחלה פירוש לא קבוע היינו שאין שם בי דואר כלל דבזה חיישינן שמא לא ימצאנו כו' כיון שצריך למסור לאיש שנשתלח לו משא"כ כשיש שם בי דואר וזהו אומנתו להיות יושב על המשמר לקבל אגרת לא חיישינן לזה כמ"ש הט"ז בשם מהר"א מפראג דפי' לא קבוע היינו שהולך האיש הממונה לפעמים לסחור' ולפי"ז י"ל דאם אין שם בי דואר כלל רק ששולח הכתב על שם מי שנשתלח לו אינו הולך אחריו כלל רק מניח אצל בני ביתו

משא"כ בבי דואר כשהולך לסחורה אין זה יודע למי שייך האגרת והולך לאחר הבי דואר בשבת וכתב דלמעש' יש לחוש לכל הפירושים ור"ל דבין באין שם בי דואר כלל והכתב הוא ע"ש האיגר' שייך לו ובין אם יש ב"ד והכתב הוא ע"ש הבי דואר רק שהבי דואר לא קבוע במתא והולך לפעמים לסחורה בתרווייהו חוששין שילך אחריו בשבת ולפי"ז לא שייך כלל לומר שאנו צריכין שהאיש שהאגרת שייך לו יהיה בביתו וגם האיש הממונה שכל כתב יובל אליו והוא הבי דואר יהיה בביתו דבאמת הן שני הפכיים דכל שיש שם בי דואר א"כ אין אנו משגיחין כלל באיש שהכתב שייך אליו לפי שהשליח הזה אין לו עסק עמו רק עם הבי דואר וא"כ עיקר החשש שמא לא יהיה הבי דואר בביתו. ואם השליח מצווה ועומד מפי המשלח למסור לאיש הזה שהאיגרת שייך לו א"כ אין כאן שייכות בי דואר. ואפש' שהמג"א ר"ל דלא קביע בי דואר דהיינו שהולך לפעמים לסחורה א"כ מסתמ' המשלח הזה חושש שמא לא ימצא את הב"ד בביתו ומצוה אותו שימסרנו בעצמו אל האיש האיגרת שייך לו. וא"כ כשבאנו לחוש בשליחות זה צריכים לחוש שהב"ד לא יהיה בביתו וגם האיש שנשתלח לו וכן משמע בפרי מגדים ובדברי הב"ח לא נמצא כן רק כמו שכתבתי וא"כ תיבות וגם הבי דואר היא אך למותר כי מ"ש שמא לא ימצא האיש ר"ל האיש הממונה כו' והוא הב"ד ובהכי סגי דאז יצטרך לילך אחריו דכל שדרך הלוכו ע"י הב"ד אין דרך שהשליח יודע כלל למי שייך האיגרת שימסרנו לו רק זה דרכו למוסרה להב"ד ואם אינו מצאו בביתו הולך אחריו. ואפשר שתיבת אלו היה איזה הג"ה מבחוץ מתלמוד טועה והכניסה בפנים וצ"ע:

ג **שם** ואע"ג דשאר כלים כו' הכא כיון שכתב ישראל הוא נושא כו' דלא כב"ח שנדחק ר"ל שהב"ח הקשה דמאי ארי' איגרת דהא אפי' שאר דברים נמי בקצץ תליא מלתא ולכן כתב הב"ח דקמ"ל רבותא דאע"ג דניכר מעשה ישראל שרי בקצץ והמג"א ס"ל להיפך דאתי לאשמעינן דבלא קבוע אסור משום שניכר מעשה ישראל אע"ג דבשאר כלים שרי כשיש שהות ולזה כיון המג"א בס"ק א' אמנם צ"ע דהא דבשאר כלים מותר כשיש שהות ולא קצץ אעפ"י שנעשה אח"כ בשבת היינו דוקא היכ' שבשעת מעשה שנותן לו בודאי יוכל לעשותו מבע"י ואם אח"כ עושה בשבת אדעתיה דנפשיה עביד ולית לן בה משא"כ כאן שמעיקר' כשנותן לו יש בדבר ספק שמא לא ימצאנו ויצטרך לילך אחריו בשבת א"כ הו"ל כנותן מעיקר' באופן שאם יצטרך ילך בשבת וכשהולך אח"כ כהולך בשליחות הישראל הוא ואסור. ושוב ראיתי בא"ר נראה שכיון לזה. ואמנם בסה"ת ומרדכי ואגודה כתבו הך סברא דהכא גרע טפי לפי שנושא כתב ישראל ועיינתי בספר התרומות וראיתי שמתחלה כתב שמותר לתת בגדיו לנכרי בע"ש בקבולת אע"ג

שהגוי מתקנן בשבת ודוקא בבית עכו"ם דלא מינכרי מלתא ואח"ז כתב דאין משלחין איגרת אא"כ קצץ דאז אדעתיה דנפשיה קעביד אבל לא קצץ אסור באגרת ישראל דוקא שכתב ישראל הוא נושא כו' ויאמרו שבשבת נתן לו להוליך ועבר משום אמירה לנכרי וכמו כלים לנכרי בע"ש שאסור לעכו"ם לתקנן בבית ישראל משום דמינכרא טובא כן כתב ישראל מינכר ואפ"ה קצץ מותר אעפ"י שכלים אסו' לתקנן בבית ישראל אפי' קצץ וכן הא דתנן נכרי שהדליק את הנר כו' או אם עשה את האש אפי' קצץ אסור דהתם גוף הישראל נהנה מגוף המלאכה מן הנר ומן האש ולא דמי לאגרת שאין גוף ישראל נהנה מגוף ההוצאה וההולכה אבל מותר להניח עבדו ושפחתו לעשות מלאכה שלהם כו' כדאמרינן בכריתות עבד ואמה עושין מלאכה כו' וגם משמע מהתם דוקא לעצמן אבל לצורך ישראל לא אעפ"י שקצץ כיון שגוף של ישראל נהנה מגוף של מלאכה עכ"ל סה"ת ובסימני הספר שם כתב אין משלחין אגרות עכו"ם מע"ש היכא שיודע שישאם העכו"ם בשבת לפי שכתב ישראל הוא ביד עכו"ם ויסברו שבשבת נותנים לו אבל אם קצץ ליתן לו מעות תיכף מותר דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד. אבל עבדו ושכירו אינו כן אם הדליק האש כו'. ואעפ"י שקצץ ושכרו לכך לפי שגוף ישראל נהנה מגוף מלאכת שבת שנעשית בשבילו ול"ד לשלוח אגרת דאין גוף ישראל נהנה מגוף השליחות לכך קצץ מותר עכ"ל העתקתי הלשון לפי שאין הספר מצוי ביד כל אדם. והב"ח סימן רמ"ז כ' דהא דכ' בסה"ת בקבולת לאו בקצץ לו סכום ידוע מיירי דהא לא בעינן קצץ אלא גבי איגרת אלא ר"ל שהעכו"ם קיבל המלאכה ע"מ לפורעו אח"כ כו' ע"ש וכ"כ בסי' רנ"ב לדעת סה"ת. ולפענ"ד זה צ"ע שהרי אף שלא הזכיר לו סכום ידוע נמי קצץ מיקרי כמבואר בש"ע ובב"י בשם הרשב"א ודוחק לומר דסה"ת לא ס"ל הכי גם לשון ספר התרומות שכ' אבל אם קצץ ליתן לו מעות בכך מותר וכו' משמע דלא בעינן סכום ידוע דוקא. ודוחק לומר דהא דקאמר בסה"ת היינו בסתם אלא שבדעתו ליתן לו שכר כמבואר בסעיף הנ"ל דלא משמע כן בסה"ת שהרי כ' שר"ת הביא ראיה מזה להתיר לבנות ביתי בקבלנות משום דקבכלותיה קעביד כו' והכל משום דאמרינן דאדעתיה דנפשיה קעביד ולכן נראה בכוונת סה"ת דמ"ש אין משלחין אא"כ קצץ היינו דבזה דינו שוה לכלים לתקן בבית העכו"ם רק דבלא קצץ אסרינן באגרות ישראל ולא משום דדמי לכלים לתקן דבעינן קצץ כי היכי דלעביד אדעתיה דנפשיה דהכא קיל טפי כיון שאינו נהנה מגוף השליחות וההוצאה והיה לנו להתיר בזה אף בלא קצץ ואם היה כ' עכו"ם היה מותר דעדיף מנותן כלים לתקן שגוף הישראל נהנה מגוף המלאכה ובעינן המלאכה ובעינן קצץ דוקא רק דהכא מיירי בכתב ישראל דכיון שניכר מעשה ישראל דמי למתקן בבית ישראל ומ"מ

הקילו בזה להתיר היכא דקצץ משום דאין גוף הישראל נהנה. ולדברי סה"ת מיירי שיודע שישאם העכו"ם בשבת ואפ"ה שרי בקצץ. ולפי"ז בהך דשליחות אגרת אשמעינן אע"ג דאין גוף הישראל נהנה כו' אסר בלא קצץ כמו בשאר כלים מטעם דניכר ואפ"ה בקצץ שרי ועדיף ממתקן בבית ישראל לפי שאין הגוף נהנה ואמנם שצ"ע במה שמתיר בקצץ לפי שאין גוף הישראל כו' דמה בכך דהא כיון דניכר מעשה הישראל יסברו שבשבת נתן לו להוליך ולא ידעו שנתן לו מע"ש וקצץ וקעבר על אמירה לעכו"ם ולכאורה אפשר לומר דודאי לא מסתבר שיחשדו אותו ששכר העכו"ם ביום השבת עצמו אלא הטעם שיסברו ששכרו בע"ש ואמר לו שיוליך ביום השבת דגם בכה"ג עבר על אמירה לעכו"ם דהיא שבות וכמ"ש בסה"ת שם קודם לזה דב"ה מתירין עם השמש היינו שהעכו"ם עושה המלאכה מאליו אבל אינו מותר לומר לו לעשותה בשבת ושייך בי' אמירה לעכו"ם כו' אפי' אומר לו בע"ש כו' עכ"ל והנה מבואר בסי' רמ"ג דבשדה באריסות מותר דאריסותא קעביד ובקבלנות אסור ולא אמרינן שיתלו באריסות דוקא היכא שאם יחקרו יודע להם שכן היא כו'. ולפי"ז א"ש דבקצץ מה"ת שיתלו שהעכו"ם עושה זה בשליחות ישראל אלא יתלו דאדעתי' דנפשיה קעביד והוא שכיר בא בשכרו ואם יחקרו יוודע להם שהאמת כן הוא שקצץ עמו על דברי האגרת הזאת משא"כ אם לא קצץ דאז לא יתלו שהעכו"ם שעושה כן אדעתיה דנפשיה קעביד כיון שבאמ' לא קצץ עמו שכר כלל אין כאן מקום היתר רק מצד שאין הישראל נהנה כו' אבל עכ"פ לא שייך בזה אדעתיה דנפשיה קעביד א"כ יש לחוש כיון שאחר החקירה יודע להם שלא קצץ יסברו שאמר לו להוליך בשבת יאפשר דאף דברי סה"ת כפשטן דבלא קצץ חיישינן שיסברו שנתן לו בשבת שייך לחלק בכך דבקצץ לא חיישינן שיסברו שנתן לו בשבת דלמה יסברו כן דבאמת יתלו שנתן לו בע"ש וקצץ עמו כיון שאחר החקירה יתוודע להם שקצץ ממילא דאדעתיה דנפשיה קעביד ויתלו שנתן לו בע"ש משא"כ אם לא קצץ דקעביד דיחשדוהו כיון דבשליחותו קעביד בשבת אפשר שנתן לו בשבת ג"כ. משא"כ היכא שהישראל נהנה מגוף המלאכה והוא בבית ישראל אזי יש לחוש טפי שהרואים יסברו שצווה לו בשבת ולכן אסור אף בקצץ קודם השבת. וכל זה לפי מה שביארתי לשון סה"ת אבל לפי מ"ש המג"א דהך דאיגרת בלא קבוע ב"ד דמי לנותן לעכו"ם מע"ש ויש שהות לגמור קודם השבת דאף שעושה בשבת שרי רק עיקר האיסור לפי שניכר כתב ישראל ויאמרו שנותן לו להוליך בשבת א"כ צ"ע דהא בקצץ מותר ולא חיישינן שיסברו שבשבת נתן לו וע"כ לומר כיון שיוודע להם שקצץ יתלו דאדעתיה דנפשיה קעביד ומע"ש נתן לו א"כ בלא קצץ נמי דהא לדעת המ"א הכא הוי כיש שהות ביום ומה שהולך אח"כ בשבת אדעתיה דנפשיה

הוא וא"כ כשיתלו בזה לבד שלא נתן לו בשבת סגי בהכי ומה"ת שיתלו באיסור שנתן לו בשבת דהא גם כשיחקרו יוודע להם שנתן מע"ש ואדעתיה דנפשיה הולך בשבת וצ"ע ועיין בסי' של"ד במג"א ס"ק ך"ז שהביא דברי התוס' בשבת דף קכ"ב שכתבו לחלק בין עכו"ם שהדליק ובין עכו"ם שבא לכבות משום דשם אין גוף הישראל נהנה מן המלאכה ומשמע שם בתוס' ג"כ דאי הוי שייך אדעתיה דנפשיה בדבר שגוף הישראל נהנה לא הוי חיישינן שכתבו מקודם דאי שרית ליה אתי למימר לנכרי שיעשה בשבילו וכן אפשר נמי דלא אתי למימר שיחשדוהו שעושה בשליחות ישראל וכמו בנכרי הבא לכבות שרי ולא חיישינן שיחשדו הישראל שעושה בשליחותי' כיון שאין גוף הישראל נהנה ממעשה הנכרי:

ד **שם** ואע"ג דשאר כלים שרי כו' עמ"ש לעיל בזה ולכאורה צ"ע דמאי קושיא דהכא מתחלה אנו חוששין שמא לא יהיה יכול לגמור מבע"י ואם אח"כ לא עשה ועושה בשבת לית לן בה דאדעתיה דנפשיה קעביד. ודוחק לומר דהמג"א קא קשיא ליה דהתם נמי מעיקרא ניחוש לה שמא יזדמן איזה סיבה שלא יהיה יכול לגמור מבע"י ויצטרך לעשות בשבת דמנ"ל להקל דלמא שאני איגרת שהוא דבר המצוי ורגיל שזה יצא מביתו לפעמים לסחורה משא"כ בשאר מלאכות כיון שלפנינו עוד היום גדול ויוכל לגמור המלאכה לא חיישינן שמא יהיה איזה מקרה שלא יעשנה ויעשה בשבת והמ"א גופי' סימן רנ"ב כתב כדברים האלה דבשליחות איגרת הוה כא"ל לילך בשבת שוב ראיתי בא"ר שהרגיש בזה אך אחר העיון נ"ל שדברי המג"א נכונים בזה ומתחלה אבאר שבאמת יש בענין שליחות הזה שני דברים האחד ששולח את השליח למקום פלוני וגם למסור ליד איש פלוני. והנה מצד השליחות למקום אז אם המקום קרוב שיגיע קודם השבת הו"ל איכא שהות מבע"י אבל אם המקום רחוק שלא יוכל להגיע לשם קודם השבת אע"פ שרשות ביד עכו"ם לילך ביום שירצה ואין קבוע לו זמן לבוא ליום המוגבל דוקא עד שנאמר הרי זה כמצווה לו לילך בשבת מכל מקום סתמא דמלתא הכי הוא כיון ששוכרו להגיע האיגרת למקום פלוני ואי אפשר לבא לשם קודם השבת הו"ל כאומר לו לילך בכל יום אפילו בשבת. מה שאין כן בשאר מלאכות כיון שאומר לו בסתם לעשות מלאכה לא קפיד באיזה יום יעשה והמג"א סימן רנ"ב מיירי במלאכה שאינו יכול לגומרה קודם השבת ומדמה לשליח בד' וה' דאסור בכה"ג שלא יוכל להגיע לשם קודם השבת ולזה מחלק דבשליחות כיון שאמר לילך למקום פלוני הו"ל כאמר לו לילך בכל יום ואפי' בשבת כו' משא"כ הכא מיירי שיוכל להגיע לשם קודם השבת וא"כ מצד שליחות ששולח למקום פלוני אין כאן חשש רק שיש לחוש מצד השליחות ששלח למסור אותו לאיש

פלוני ויש לחוש שאיש פלוני לא יהיה בביתו לילך אחריו וע"ז הקשה שהרי אף אם לא ימצאנו אין לו חיוב לילך בשבת שהרי יוכל אחר השבת ואם הלך בשבת אדעתיה דנפשיה קעביד וזה דומה לשאר מלאכות שאין בהם קפידא אימת יעשה דמה לי אמר לו לעשות מלאכה פלוני או אומר לו למסור האיגרת לאיש פלוני ואין קפידא לישראל על יום המוגבל דוקא ולכן שרי אף בלא קצץ ואף שאח"כ עושה ביום השבת לא איכפת ליה לישראל בהכי וזהו קושיית המג"א מ"ש שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך אחריו בשבת ולפי"ז האיסור בזה מצד שליחות הישראל ששלחו למסור האיגרת לאיש פלוני וע"ז הקשה דהא שאר כלים שרי כו' והטעם דלישראל אין קפידא מתי יעשה (והא דבליכא שהות מבע"י אסור אף על גב דלא קפיד מתי יעשה ואפשר שיעשה אחר השבת התם הטעם כיון דהוא בע"ש וא"א לגמור היום מיחזי כנותן לו לעשות בשבת משא"כ באיכא שהות לא מחזי כנותן לו לעשות בשבת אז אפילו אינו עושה היום רק שעושה בשבת נמי שרי דזה אינו עושה ע"ד ישראל כ"א מדנפשיה קעביד. וא"כ ה"ה בשליחות אגרת ששלחו למסור לאיש פלוני והוא הולך אליו בשבת שאין זה כעושה ע"ד ישראל וכיון שזה אמר לו למקום פלוני והיה יכול להגיע למקום ההוא קודם שבת לא מיחזי כאילו אמר לו לעשות בשבת) ולזה תירץ המג"א דהכא כיון שכ' ישראל הוא נושא וניכר כו' ומה שהקשיתי דאף בקצץ יהיה אסור משום שכתב ישראל הוא ניכר וע"כ לומר משום כשיחקרו יוודע להם שקצץ וה"נ אם יחקרו יוודע להם שמסר מבע"י שהיה שהות לבוא כו' ע"ש. י"ל דודאי לא שייך שיחקרו ויעמדו על אמתת הענין והלכך נהי שידעו אימת מסר לו מ"מ מנין ידעו שצוה להוליך למקום קרוב שיכול להגיע שם קודם השבת אלא שלא מצאו שם אלא הא יסברו דהמשלח ידע שזה הלך ממקום שהיה אהלו בתחלה לכאן ושלח לכאן במכוון ויאמרו שנתן לו להוליך בשבת ועוד י"ל דע"כ לא אמר הרב המגיד דכשיחקרו יודע להם כו' אלא לענין גוף העבדות שעושה העכו"ם בשביל ישראל דודאי אינם טפשים שיסברו שהעכו"ם עושה בחנם לישראל אלא ידעו שעושה בשביל איזה שכר וכשיחקרו איזה שכר היה לו בעמלו יוודע להם שהוא באריסות כו' משא"כ כאן לענין קציצת השכר שפיר שייך לומר שיוודע להם אבל לענין שידעו באיזה זמן מסר האיגרת לעכו"ם לא יתנו לבבם זאת לחקור וכשיראו שהעכו"ם הולך יסברו בשבת שהישראל נתן לו ע"ד כן:

ה **ס"ק ח'** אפי' נותן לו שכר כו' עיין בא"ר מ"ש בזה. ומ"ש המג"א תחומין ג"כ דרבנן ר"ל דלכאורה היה אפשר לומר דזהו החילוק בין אם הולך בשליחות ישראל דאז הוא מצווה לילך חוץ לתחום משא"כ כשהולך בעצמו בלא"ה. לזה אמר דמה בכך שהולך מעצמו

מ"מ בזה שהישראל נותן האיגרת שיוציאנו מרשות לרשות כו' קעביד מלאכה זו בשביל הישראל ואע"פ שאין לנו רשות הרבים ואין כאן רק איסור דרבנן דהיינו טלטול בכרמלית מ"מ אסור כמו שאתה אוסר אם הולך בשליחות הישראל טפי מאם הולך מעצמו והיינו משום דבשליחות הישראל יש כאן איסור תחומין ע"י שליחותו דאף בדרבנן אסור וא"כ גם כשהולך מעצמו רק שנותן לו האיגרת קא עביד מלאכה דרבנן בשביל הישראל ואסור: ומ"ש ועוד דבסי' רס"ו כו' משום פסידא ר"ל כיון שיש לו הפסד חיישינן שלא יעמוד על ממונו ולכן גזרינן שמא מחמת הפסידה יוליך ד"א בר"ה:

סימן רמח

א **במג"א ס"ב** דהיינו ביום הרביעי כו' דבע"ש כ' דלפי הטעם משום עונג שהוא דעת הרא"ש א"כ שרי ברביעי שקודם שבת דהבלבול והצער מרביעי עד השבת משא"כ לפי הטעם שכ' הרז"ה משום שיצטרך לעשות מלאכה בשבת ולכך ג' ימים קודם שבת הוה מקמי שבת וא"כ ברביעי גופיה נמי אסור. וכ' בע"ש דהמחבר שכ' בסעיף ב' הטעם משום עונג וא"כ מותר להפליג ברביעי. והמ"א ס"ל דגם המחבר אוסר ביום ד' כיון דאפשר שיבא לידי חילול שבת וכמו שכ' המחבר סעיף ד' ולכן כ' המג"א בסק"ג דקודם ג' ימי היינו ביום ג' כמ"ש בסעיף ד' ודלא כע"ש שכ' להתיר ביום ד' לפי מ"ש בש"ע הטעם משום עונג שבת וזהו שכ' המג"א בס"ק ד' עס"ד דגם הרב ב"י ס"ל כן (וט"ם מ"ש הרב וצ"ל כמ"ש) ודלא כע"ש ר"ל דלהע"ש דס"ל דטעם המחבר משום עונג א"כ י"ל שאם הוא במקום שיצטרך הישראל לעשות מלאכה אפילו קודם ג' ימים אסור וע"ז כ' דז"א דגם המחבר ס"ל דג' ימים קוד' שרי אף אם יצטרך למלאכ' בשבת כמבואר בסעיף ד':

ב **ס"ק כ'** ונ"ל דבשיירא אין להקל כו' ע"ש בספר ע"ש שכ' דלא התיר הרב לדבר מצוה אלא לענין שאין לחוש לעונג שבת אבל במקום שיצטרך לעשות מלאכה או יציאת חוץ לתחום אין להקל וכ"כ בספר כנה"ג ע"ש ומ"ש המג"א כמ"ש לעיל נראה שר"ל למ"ש בס"ק י"ד שיש מחמירין בזה אפי' אב"ג ומכ"ש אח"כ דכל הליכת שיירא הוא מקום שיצטרך לצאת חוץ לתחום ולא מה דחשבינן להא לדבר מצוה:

סימן רמט

א **במג"א ס"ק א'** ומכל מקום יזהר שיהי' יכול להגיע כצ"ל:

ב **מ"א ס"ק ג'** והוא משנה שלימה הוא ט"ס כאן וצ"ל לעיל אמ"ש דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא אפי' בע"פ והיא משנה שלימה בפסחים דף מ"ט כו' כצ"ל וא"ל

דהתם מיירי' בח"ה דבח"ה אסור לעשות סעודת אירוסין כדאיתא בסי' תקמ"ו וא"כ א"א לאוקמי התם בחה"מ וכגון שיש לו עיסה מגולגלת כו' וע"כ דבע"פ מיירי א"כ כ"ש בע"ש כדמוכח בערבי פסחים דקאמר דאפילו לר"י דמקיל בע"ש ויו"ט בע"פ משום חיובא דמצה מוד' ע"ש:

ומ"ש המג"א ועוד קשה דבסימן תקמ"ו כו' ר"ל וא"כ קשה על הב"ח שכתב דה"ה סעודת נשואין כו' דהא משמע כיון שנושא ערב הרגל גם הסעודה עושה אז ואע"ג דבסימן תקמ"ו איתא שעושה הסעודה ברגל היינו לומר שמותר אף בכה"ג שעושה הסעודה ברגל ואין איסור משום אין מערבין כו'. אבל מ"מ סיומא דמלתא דקאמר בש"ס מותר לישא ערב הרגל היינו אף שעושה הסעודה אז נמי שרי.

ומ"ש ועוד קשה כיון דאירס בע"ש כו' לכאורה צ"ע דאיך מוזכר כאן שאירס בע"ש. ואפשר דקאי על דבר' הב"ח דמדמי סעודת נשואין לאירוסין ובנשואין ודאי דמיירי שנשא היום וא"כ באירוסין כה"ג ודאי דשרי דהא לא אפשר על יום אחר פן יקדמנו אחר וא"כ שוב הו"ל זמן הסעודה היום ולכן כ' המג"א דפירש הירושלמי דסעודת אירוסין אסור אם אירס קודם לכן כו'. וצ"ע דא"כ מאי רבותיה דסעודת אירוסין דהא לקמן סי' תקמ"ו איתא דאם סועד שלא בשעת אירוסין ליכא מצוה ואדרבא דהא גופי' קמ"ל דכה"ג אינו בכלל סעודת מצוה שאין חל עליו שמח' אירוסין ולכן אסור בע"ש וכאן בש"ע נמי בכה"ג מיירי שכבר אירס ואפשר עוד דיש חילוק בין ההיא דסימן תקמ"ו דמיירי שכבר סעד סעודת אירוסין אלא שהוא אוכל גם עתה אצל ארוסתו אין זה מצוה אלא סעודת סבלונות כמבואר בסימן תמ"ד ע"ש. משא"כ הכא דאף על גב דמיירי שהסעודה שלא בשעת אירוסין מ"מ עדיין לא סעד סעודת אירוסין כלל והיא סעודה הראשונה אצלו ואפ"ה אסור בע"ש כיון שאינו בשעת אירוסין ממש א"כ אין זמנה קבוע היום משא"כ כשיארס בע"ש מותר לעשות הסעודה ג"כ. ומ"מ צ"ע דהא בח"ה קי"ל דמותר לארוס ומ"מ אסור לעשות סעודה בשעת אירוסין. ולא אמרינן כיון דמארס היום הו"ל זמנה קבוע כמו מילה ופדיון הבן. ואף על גב דהתם במילה ופדיון הבן הטעם דלית ביה משום שמחה מ"מ האי טעמא לא איצטריך אלא להתיר אף שלא בזמנה כמבואר בט"ז סק"ד אבל בזמנה שרי כיון דזמנו קבוע כמבואר שם בשם התוספות וא"כ ה"נ נימא הכי כשאירס בח"ה דמיקרי זמן קבוע לסעודה כמ"ש המג"א כאן לענין אירס בע"ש וצ"ע. ועיין במג"א סימן תקנ"א ס"ק ל"ד דכ' דסעודה שלא בשעת אירוסין ליכא ומ"מ הוה סעודת מצוה ואח"כ כ' דבסימן רמ"ד משמע דלא הוי סעודת מצוה ע"ש ולפענ"ד יש לחלק כמ"ש.

ומ"ש המג"א דבפרק קמא דתענית כו' אפשר שר"ל דכיון דחזינן שהתירו לארוס אף בט"ב משום שמא יקדמנו אחר א"כ כ"ש דבע"ש דשרי מה"ט ואין לו להתבטל בדבר להמתין על יום אחר א"כ שוב ה"ל זמן הסעודה קבוע ומותר בע"ש.

ומ"ש וצ"ע על הש"ג כו' עיין בד"מ סימן רנ"א שהביא דברי הש"ג שכתב כן בשם הירושלמי והד"מ כ' שהמנהג פשוט לארוס בע"ש וכ' דהש"ג מפרש מה שאמר הירושלמי הדא דתימא סעודת אירוסין ר"ל שהוא רוצה לארום ולעשות הסעודה ג"כ היום ושאז אסור מפני שצריך לטרוח בסעודה אבל לארוס בלבד כגון שהסעודה כבר מוכנת מאתמול או שאינו רוצה לעשות הסעודה עכשיו מותר ובכה"ג מיירי בש"ג כשהוא רוצה לעשות גם הסעודה עכשיו אז אסור לארוס מפני הערמה וכן נראה ממ"ש בש"ג ע"ז וכן בד"ת יש למעט כדי שיתעסקו בצרכי שבת עכ"ל והביאו רמ"א בס"ס רנ"א נראה דס"ל דגם באירוסין היינו טעמא שלא יהא טריד בסעודה ולא יוכל לעסוק בצרכי שבת אבל האירוסין עצמם פשיטא שאין שייך טרחא וטרדא שא"צ שהות לזה ואפשר שזה כוונת המג"א במ"ש ובפ"ק דתענית כו' ר"ל דא"א לפרש כוונת הירושלמי דעיקר האיסור באירוסין מחמת שצריך לטרוח בצרכי סעודה הא באירוסין לחוד אין איסור בע"ש כלל מצד האירוסין גופייהו דע"ז לא שייך לומר אפי' בט"ב כו' דזה שייך דוקא אם היה טעם ההיתר בע"ש משום שמא יקדמנו אחר שייך לומר דאפי' בט"ב מותר מהאי טעמא משא"כ אם נאמר דמעיקרא אין מקום איסור בארוסין בע"ש אם לא מחמת הסעודה ואם רוצה לעשות הסעודה דוקא בשעת אירוסין לא התירו לו אף לארס ג"כ א"כ מאי אפילו ט"ב דקאמר דהכא הארוסין שרינן משום שמא יקדמנו:

ג (ס"ק ה') דאסור להניחו ערל וכ"מ בתוספות כו' כנ"ל ועיין סימן תקס"ח ס"ק יו"ד שכ' דאסור לעמוד עכו"ם ר"ל כמ"ש כאן שאביו אסור להניחו כך:

ד (ס"ק ו') ובע"ש כתב הא דאין שמחה כו' ר"ל דמהר"ש אמר ראיה משבוע שחל ט"ב שאין לאכול יותר ממנין ואף דהתם אפשר לקיים שהשאר לא יאכלו בשר ויאכלו דברים אחרים מכל מקום אין שמחה אלא בבשר וע"ז כ' בע"ש דיש לפקפק בזה דהא אין שמחה אלא בבשר היינו בזמן שבהמ"ק קיים וע"ז כתב המג"א שלא עיין בסנהדרין דף ט' ר"ל גבי בן סורר דאמרינן דכל זמן שהוא כשלמים אית ביה משום שמחה ודברי הש"ס אלו הובאו בט"ז סימן תקנ"ב ע"ש.

ה ומ"ש המ"א ומהר"מ מטיקטין כתב ואם אמרו כו' ר"ל שבעלי ברית המילה מותרים לכבס באב דיו"ט שלהם הוא ועדיף מלכבוד שבת אלמא דיו"ט של בעל ברית עדיף מכבוד שבת וא"א לו לדחות סעודת המילה בשביל סעודת שבת וכיון שמהר"ש הי'

סנדק שהוא נקרא בעל ברית כמבואר בסימן תקכ"א ס"ג ג' היה שפיר היה יכול לדחות סעודת שבת מחמת סעודת המילה:

י (בש"ע סעיף ד') עד צאת הכוכבים צריך למחוק הס"ק שבט"ז ולציין אותו תחלת סעיף ד' קודם תיבות אם קיבל עליו כו' וכן צריך להגיה בט"ז שם עליו אם קבל עליו אם כבר אמר בסתם כו' כצ"ל:

סימן רנ

סימן ר"נ במ"א ס"ק א ועיין סי' תקע"ב סעיף א' וסי' תקע"ה סעיף ד' כצ"ל:

סימן רנא

א **סי' רנא במג"א ס"ק א'** וכ"מ סוף פ"ב דשבת כו' היה לבטל העיר שכוונתו להוכיח דע"כ פרקמטיא אינו בכלל מלאכה מדקאמר לבטל העיר דהיינו מלאכה כמש"ל סי' רנ"א ס"ק ד וחניותי' ולמה ליה להזכיר חניות כלל דהוא בכלל ביטול המלאכה כמו לענין סי' ברכה דתניא העושה מלאכה כו' ופרקמטיא בכלל אלא ע"כ באמת אין פרקמטיא בכלל זה ולכך הוצרך להזכיר העיר וחניותי' וא"כ ממילא דאין פרקמטיא אסורה כ"א מתקיע' שני' ואילך אבל דוקא בזמן שהיו ישראל בישובן והיו תוקעין תקיעו' אלו משא"כ עתה אין איסור כ"א סמוך לשבת כיון דבטלו התקיעות ובמג"א שם ואין למנוע מתמת שאינה סי' ברכה כיון שאינו נכלל בכלל העושה מלאכה כו'. ובזה מיושב שאין דבריו שבכאן ובס"ק ד' סותרין זא"ז:

ב **סק"ה** ונ"ל טעם ההיתר כו'. וא"כ כל המלאכות המותרין בח"ה כו'. נ"ל ביאור דבריו שהב"י כתב בשם הכ"ב שאסור לספר מספר ישראל בע"ש ובעיו"ט מן המנחה ולמעלה ואפשר להתיר התספורת מעשה הדיוט דלא גרע מח"ה דאמרינן הדיוט תופר כדרכו עכ"ל והעולם נהגו היתר בדבר וכל מקום כו' עכ"ל נראה מדבריו דמעיקרא היה סובר דאף מעשה הדיוט אסור וע"ז כ' דאפשר להתיר כו' ונראה הטעם דבאמת כאן ב' ענינים חדא מצד המלאכה כיון שכבר חל קדושת שבת אין לו לעשות מלאכה כמו בח"ה אסור ועוד מטעם שיהיה פנוי לעסוק בצרכי השבת והנה לטעם הא' יש להתיר מלאכת הדיוט כמו בח"ה דמותר אבל מלאכת אומן יש לאסור כיון דבח"ה ג"כ אסור וא"כ אף לצורך שבת יש לאסור כמו בח"ה ולפי הטעם שיוכל לעסוק בצרכי שבת א"כ אם המלאכה הוא לצורך שבת יש להתיר אף מלאכת אומן אבל שלא לצורך שבת אף מלאכת הדיוט יש לאסור כיון שלא יהיה פנוי וזהו שכת' המג"א שטעם ההיתר הוא כיון שהוא לצורך

שבת שרי כו' ובע"פ אסור תספורת דשם האיסור מחמת קדושת יו"ט שהיא אחר החצות בע"פ בזמן הקרבת הקרבן ולא מהני הך סברא שהוא לצורך יו"ט ולפי זה מוכח דאף מעשה הדיוט אסור וא"כ ע"כ שאין היתר רק בתספורת בע"ש דוקא שהוא לכבוד שבת משא"כ בע"פ לא מהני מה שהוא לצורך יו"ט משום דעיקר כדי שיהיה פנוי בזמן הקרבת הפסח ומה מועיל מה שהוא עושה לכבוד הרגל שאחריה ולכן כ' דלספר עכו"ם שהוא שלא לצורך שבת אסור והיינו דמ"מ לא יהיה פנוי לצורך שבת ואף דבכה"ג אף ח"ה אינו בכלל מלאכה מ"מ אסור לב' הטעמי' דהא אף בח"ה גופי' דוקא לצורך המועד בעינן וא"כ אפי' תימא שהאיסור משום מלאכה ומלאכת הדיוט אינו קרוי מלאכה מ"מ אין להתיר רק לצורך המועד דוקא ושוב כ' די"ל דע"ש קיל טפי ולא אסרינן עד דאיכא תרווייהו מלאכת אומן ושלא לצורך השבת משא"כ במלאכת הדיוט ששביל האי טעמא שלא יהיה פנוי כו' לא חיישינן שאין זה רק כמלאכת עראי לבד דשרי ואח"כ כ' ועיין סי' תס"ח דמוכח שהוא מלאכת אומן כו' ר"ל דשם התירו לספר קודם חצות ואסרו אחר חצות ושם ליכא שיהיה פנוי לצורך יו"ט כיון דמיירי לגלח לצורך המועד וא"כ לא נשאר רק הטעם משום קדושת יו"ט והך קדושה לא עדיפא מקדושת חו"ה (כמ"ש המג"א סימן תס"ח ס"ק ג' דכל מה דשרי בחוה"מ כ"ש שרי בע"פ כן משמע בגמרא כו' ע"ש) ובחו"ה מלאכת הדיוט שרי וע"כ דהתם מיירי בתספורת מעשה ידי אומן אבל מעשה הדיוט שרי ולפי"ז י"ל דעיקר האסור אינו מצד שיהיה פנוי כו' רק מחמת המלאכה ולכך במלאכת הדיוט שרי וא"כ אין חילוק בין יש בדבר צורך שבת אלא כל שמלאכה זו מותרת בח"ה מותרת בע"ש אף דבחוה"מ לצורך המועד בעינן י"ל דע"ש קיל טפי לענין זה וא"ש מ"ש וא"כ כל המלאכות כו' ור"ל דמ"מ ש"ד דבסי' תס"ח מיירי במעשה הדיוט וא"כ ע"כ דלא משום קדושה אתינן עלה ואיסור המלאכה רק כדי שיהא פנוי להקרבת קרבן שבזמן שבית המקדש והשתא נמי לא זזה ממקומה ולא מהני מה שהוא צורך הרגל שאח"כ פשיטא דגם בע"ש יש לאסור מלאכת הדיוט כשאינו לצורך שבת עכ"פ כיון דעכ"פ איכא חששא שלא יהי' פנוי משא"כ השתא דאמרינן התם במלאכת אומן ועיקר האיסור משום המלאכה דמלאכת הדיוט ודאי שרי דלא עדיף מחוה"מ א"כ גם בע"ש יש להתיר בכל מלאכה אף שאינו לצווך שבת ואח"כ כת' דאפילו נוטל שכר נמי שרי ר"ל דלא תימא דדמי לחוה"מ דאף מלאכות המותרים היינו בחנם דוקא כמבואר בסי' תקמ"ב דז"א דע"ש קיל טפי דבחנם פשיטא דמותר תספורת דהא צורך שבת הוא ר"ל דהא הכלבו שכת' להתיר במעשה הדיוט דלא גרע מחוה"מ מיירי בשכר דאי בחנם פשיטא דמותר תספורת דהא הוא לצורך שבת ואפי' היה מלאכת אומן היה לו להתיר

כמו לתקן לצורך שבת דשרי אם אין נוטל שכר וע"כ דהך תספורת מיירי בשכר ואפ"ה כת' הכלבו דלא גרע מחוה"מ והיינו כיון דגוף המלאכה מעשה הדיוט הוא ושרי בחוה"ה נ"ש שרי ואף על גב דהתם דוקא בחנם מ"מ לענין זה קיל טפי ע"ש מחו"ה וא"כ גם בשאר מלאכות מותר אף שנוטל שכר ואין לחלק דשאני התם דעושה לצורך שבת וניכר שהוא לצורך משא"כ בשאר מלאכות דז"א דהא הכלבו לא נחת לזה דזה שייך לחלק דוקא לענין אם היה האיסור דוקא מטעם שאינו פנוי אז יש לחלק בין אם הוא לצורך שבת או לא משא"כ לפי מה דס"ל השתא דמהאי טעמא שלא יהא פנוי אין לאסור מלאכת הדיוט כלל דהוי כמלאכת עראי רק מצד חומרת המלאכה עצמה יש לאסור משום קדושת שבת אין לחלק לענין זה בין תספורת לשאר מלאכות דכיון דתספורת שרי אפי' בשכר וקיל מחו"ה גם שאר מלאכות נמי כיון דמלאכות הדיוט הם נמי שרי כמו בחוה"מ דשרי ואע"ג דבחו"ה לצורך המועד בעינן ובחנם ע"ש קיל טפי ואין הדבר תלוי כ"א בעצמותה של מלאכה וע"ז כ' שכן משמע בד"מ שכ' דאגרת שלומים שרי דלא גרע מחו"ה ר"ל דמוכח מהד"מ שאין סברא לאסור בע"ש טפי בשביל הכנת צרכי שבת וא"כ שאינו לצורך שבת אסורה דז"א דהא הד"מ מייתי ראיה מחו"ה לענין אגרת שלומים ולא מחלק בכך אלא ע"כ דכל דלא מיקרי מלאכה בחו"ה שרי וגם שלא יהא פנוי לא שייך בזה דאגרת שלומים כמלאכת הדיוט הוא דהוי כמלאכת עראי ובזה א"ש דבד"מ כת' הטעם משום דלא גרע מחו"מ וכאן בש"ע בהג"ה כת' דהוי כמלאכת עראי דשרי ולפי מ"ש המג"א א"ש דבאמת תרוויהו צריכי דמצד קדושת ע"ש שרי דלא גרע מחו"ה דשרי ומצד שלא יתבטל צרכי שבת כת' דשרי דהוה כמלאכת עראי:

דרך קצרה בפירוש דברי המג"א וקצת באופן אחר ממ"ש לעיל הנה הב"י כת' שמנהג להתיר אף במעשה אומן וכת' שהלכה רופפת כו' והיינו בידאי בשכר דבחנם למה יגרע מתיקון כלים דלא מחלקינן בין מעשה אומן להדיוט וע"ז כת' המג"א הטעם דלצורך שבת שרו ולא דמי לתיקון בגדיו דהכא ניכר טפי ואפשר דאף בחו"ה אם לא הי' מקום לאסור מחמת שלא יכנס למועד כשהוא מנוול היה מותר תספורת בשכר אף במלאכת אומן מהאי טעמא שהוא ניכר שהוא לצורך המועד ובע"פ אחר חצות אסור תספורת ולא מהני שהוא ניכר שעושה לצורך הרגל שאחריו דאסור מצד קדושת עצמו ומשמע לכאור' דאף בתספורת מלאכת הדיוט אסור ואפילו בחנם ודוקא בע"ש שקדושתו משום קדושת שבת שלאחריו אז כיון שעושה לצורך שבת שרי. משא"כ בע"פ שאין האיסור משום קדושת הרגל שלאחריו אסור וגרע מח"ה דשרי מלאכת הדיוט ולפי"ז בע"ש כשאינו לצורך שבת וכגון לספר לעכו"ם ודאי אסור דהא בח"ה לא שרי אלא לצורך המועד וא"כ

מכ"ש בע"ש די"ל דדמי לע"פ דאסור מלאכת הדיוט כיון דלא אזלינן גבי' בתר צורך הרגל שאחריו א"כ אף בע"ש כשאינו לצורך שבת יש לאסור אף במלאכת הדיוט וע"ז כת' די"ל דע"ש קיל מח"ה ושרי מלאכת הדיוט אף שאינו לצורך המועד והא דסימן תס"ח דאסור תספורת בע"פ משמע ג"כ התם דמיירו במלאכת אומן דאל"כ לא גרע מחו"ה לצורך המועד וא"כ כל המלאכות המותרים בחו"ה מותרים בע"ש ר"ל ואף בשאר מלאכות שאינם לצורך שבת מ"מ שרי דאין ראי' מע"פ דהתם מלאכות אומן ומח"ה אין ראיה דניבעי לצורך המועד דוקא די"ל דע"ש קיל טפי והכי מסתבר ואף שנוטל שכר דהא תספורת נמי בנוטל שכר מיירי ואפ"ה כת' הכל בו במעשה להתיר דלא גרע מחו"ה אלמא דלא גרע מיניה ואדרבא עדיף מיניה דשרי' אף ליטול שכר ומ"ש ראיה מד"מ שכת' דאגרת שלומים לא גרע מח"ה אין ראייתו לענין ליטול שכר רק למימרא דמלאכה המותרת בח"ה מותרת גם בע"ש דלפי מאי דס"ד מעיקרא היה אפשר לומר דמלאכה שאינו לצורך המועד גרע מח"ה ומתספורת בע"פ אין ראיה דהתם במעשה אומן:

סימן רנב

א **בט"ז ס"ק ג'** שלא להרגיל עכו"ם בכך ולמהר"ם ומרדכי כו' וכת' עוד הרא"ש באשכנז כו' כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק ד'** דהא מ"מ כו' זהו דעת רבינו יואל במרדכי שם דס"ל דאפי' ייחד לו מקום אסור מהאי טעמא ואמנם בהגהת שם חולק בנו ראבי' וס"ל דשרי כמו גבי חמץ וכמ"ש הט"ז בשמו ס"ק ג' ומ"מ ס"ל דיש להחמיר שלא להרגיל כו' והביא המג"א טעם זה בס"ק ה' לומר דהרמ"א מחמיר מחמת חומרת שני הטעמים:

ג **ס"ק ה'** ומשמע שם בהגהות מרדכי הטעם כו' ר"ל דשרי' בייחד מדינא משום דאכתי כו' וע"ש מ"ש סי' רמ"ו ס"ג דקיי"ל כן כצ"ל. ור"ל דאע"ג דשם לענין חצירו שפיר מיקרי חצירו ע"י שכירות היינו כדי לתרץ הך דעה שהובא בסימן ר"ס בח"מ והג"א שם כת' ע"ז ועיין בסימן שי"ג ובש"ך שם ור"ל דהש"ך משיג באמת שם דאף לענין קניה לא מיקרי חצירו ע"י שכירות וכדעת הרמב"ם שם ואף על גב דהש"ך שם כת' ליישב הך דשוכר את מקומו משום דדעת אחרת מקנה או משום שהונח לדעת השוכר וא"כ ה"נ שפיר קנה י"ל דהיינו דוקא בישראל אבל בעכו"ם דאינו קונה בתורת חצר כמו שכתבתי ע"ד דברי המג"א סי' רמ"ו ס"ק יו"ד ומשיכ' וחצירו דוקא בעינן וכיון דבשכירות לא קניא לא מיקרי ביתו של עכו"ם ולא קני והיינו דמייתי נמי ראיה מסימן תמ"ב דלא מיקרי ביתו של עכו"ם מחמת היחוד וא"כ לא קנה העכו"ם עד שיוציאנו משם לביתו או לסימטא

ומ"מ צ"ע דלמה לא מהני הגבהה בעכו"ם דהא הגבהה הוא כמשיכה כמ"ש הסמ"ע סי' ת"צ ס"ק ג' דכל שבא לידו של אדם כאילו הוא בביתו:

ד **ס"ק י"ג** וכמ"ש סימן רנ"ג סעיף א' בהג"ה ד' ור"ל הגהת הרמ"א הרביעית שבסעיף א' שכת' ואם החזירה עכו"ם בשבת דינו כשכח כו' ועיין במג"א ס"ק י"ג כת' דלא נהנה ממנו כ"כ כיון שכבר היה ראוי לאכול ע"ש ובט"ז דאפילו מצטנן ויפה לו וה"ה כאן:

ה **ס"ק י"ד** אפילו לצורך שבת אסור כו' אע"פ שהב"י כ"כ לענין אם נגמר בי"ט ואוסר אף לשגרו לביתו ולצורך המועד והכא שנגמר בע"ש וס"ל לרמ"א דמ"מ אסור ליקח מבית ההאומן ודוקא בשגרו מותר מ"מ כיון דהב"י מפרש דברי המרדכי דמיירי בלצורך המועד א"כ ממילא להרמ"א דס"ל בפירוש המרדכי דלוקח כלים מבית האומן אף דנגמר בע"ש אסור א"כ אף לצורך השבת אסור ושוב כת' המג"א דאפשר דע"י עכו"ם נמי אסור והטעם משום דאם נתיר לו להביא יש לחוש שיתן לאומן בשבת ויו"ט לתקן ודלא כע"ש שכת' מפני מראית העין ולפי"ז היה מותר ע"י עכו"ם וליתא ומ"ש עיין ב"י ומרדכי ר"ל דהב"י כת' שם דלא חיישינן למראית העין דאמרי שמאתמול נגמר כו' וזה אפשר לדחות די"ל דהב"י כת' כן אליבא דהר"ן ע"ש אך דבלא"ה משמע כן מדמחלק בין שיגר העכו"ם לביתו והיינו ע"י עכו"ם ודומיא דהכא אסור ליקח מבית האומן אפילו ע"י עכו"ם והטעם כמ"ש ולכך כת' המג"א בס"ס תקט"ו דבעכו"ם חנוני שאינו אומן אפשר דמותר כיון דאינו אומן ליכא למיחש למידי ואע"ג דבסי' תקל"ד כת' שם נמוקי יוסף הטעם שיסברו שנתן לתקן במועד י"ל דהתם כיון דאין איסור רק שלא לצורך המועד לא חיישינן דאי שרית ליה ליקח מבית האומן יתן במועד ג"כ כיון שאינו לצורך לא חיישינן להכי ואם יהי' צורך המועד באמת מותר משא"כ בשבת ויו"ט דיש לחוש דאי שרית ליקח מבית האומן יש לחוש שמא יצטרך לו ליתן בשבת לתקן וזה אף לצורך שבת אסור:

ו **ס"ק ט"ו** דכ"ע ס"ל דאין מביאין כו' ר"ל דהב"י ס"ל דהך דאין מביאין מיירי בנעשה בחוה"מ או ביו"ט ולמרדכי והג"א אסור בשבת ויו"ט אף לצורך דס"ל בכה"ג מיירי הך דאין מביאין רק דבחוה"מ לצורך המועד שרי משא"כ בשבת ויו"ט ולהר"ן אף בשבת ויו"ט שרי לצורך אך שלא לצורך אסור משום טרחא ולצורך שרי ללבוש אף אם גמרו בשבת כמ"ש המחבר כאן וע"ז הקשה הב"י על דברי הג"א דמ"מ ליתסר משום דאין מביאין כו' ולא ניחא ליה לשנויי דהר"ר יו"ט והר"ר אליה ס"ל כהר"ן ולכך ס"ל דשאני מנעלים וע"ז השיג המג"א דמשמע מהב"י דאיכא פלוגתא בין הר"ן להג"א בהך דאין מביאין ליתא דודאי גם הר"ן מודה דאין מביאין רק דאם הביא פליגי הר"ן והג"א שהוא הב' דיעות שכת' המחבר והרמ"א. והב"י הי' סובר דהך אין מביאין אף בדיעבד אסור

להנות ולכן הוצרך לחלק להר"ן דמיירי לצורך והמג"א ס"ל דז"א דאע"ג דאסור להביא מ"מ אם הביא שרי ליה כו' (וה"ה בשיגר לביתו עיין ב"ח ולפ"ז ממילא דלא ק"מ מהך דאין מביאין כו' דכאן מיירי לענין דיעבד שהביא אף הג"א מודה בזה שעושה על המקח דשרי אפילו עשאו בשבת בעיר שרובה עכו"ם מותר כו' כצ"ל).

ומ"ש אם לא בחנוני כו' עיין מ"ש בס"ק שלפני זה:

ז **ס"ק י"ט** וידוע דסחיטה היא תולדה דדש כו' נראה שר"ל דאע"ג בסחיטה זה חיוב דאורייתא מצד הסחיטה עצמה שאין דרך דישה בכך מ"מ ע"י הסחיטה בידים יתפרקו החיטין מהשבלין דיש בזה איסור דישה ואע"ג דזה הוי דבר שאין מתכוין ואין פסיק רישא דהא לא ניחא לי' וליכא חיובא כמבואר בסימן ש"ך דלכ"ע חיובא ליכא מ"מ כיון דהסחיטה היא תולדה דדש וכשהוא מתכוון לסחוט וא"א לסחיטה אם לא שיתפרקו קצת חיטים מהשבלין ממילא הוי כמתכוון למלאכת דישה ודש ואי עביד הכי בידים חייב חטאת:

ח **ס"ק ך** לימא גבי רחיים נמי משום גזיר' כו' כל האחרונים תמהו בזה דא"כ מוגמר וגפרית מ"ט שרי עיין בדבריהם ולענ"ד לק"מ דהא דגזרינן דלמא אתי למעבד בשבת היינו שאותה מלאכה נגמרת בשבת ע"י התחלה מע"ש חיישינן שיעשה אותה בשבת וא"כ במוגמר וגפרית המלאכ' הנגמרת בשבת הוא מה שהכלים מתגמרין ומתגפרין בשבת ואין חששא שמא יבעיר בשבת רק דאי שרית ליה בשבת מידי דאתי ממילא דהיינו מה שהכלים קולטים ריח המוגמר והגפרית בשבת אתי לאתויי בשבת גופא כלים להניחם על המוגמר והגפרית הלכך שרי דאף אי עביד הכי בשבת ליכא חיוב חטאת משא"כ ברחיים שיש לחוש דאי שרית לי' טחינה בשבת ממילא אתי למעבד הכי בשבת גופא ויסבור שאין איסור בטחינה בשבת אלא ע"כ דאף אי עביד הכי ליכא חיוב חטאת:

סימן רנד

סא" בש"ע ואם הוא בתנו' וטח פיו בטיט כו' וכתו' ספמ"א ח"א סי' פ' שורפי יי"ש מתבואה וסמוך לחשיכה לא נגמר הי"ש כו' ועיין שם שכתו' כיון דהטיפות מזיעת התבואה באה בשבת הוי נולד. ולדעת בעל התרומו' שהביא ב"י סי' שי"ח אף באלף לא בטל וגם התוס' בשבת דף י"ט ד"ה שמן כתבו דדוקא שום ובוסר שריסקן כו' מכל מקום כיון דמילי דרבנן נינהו ראוי לסמוך במקום פסידא כו' ע"ש. ואני תמה דאטו לבעל התרומה והתוס' יש בזה איסור עולם רק לאותו שבת בלבד ומבואר שם דאין הכוונה רק לענין לשתות באותו שבת, ובזה לא שייך פסידא וצ"ע:

סימן רס

מג"א ס"ק ג' ונ"ל דצריך לומר ג"כ ערבתם כו' נראה שבש"ע לא גרסינן ערבתם או אפשר דשפיר גרס ליה אלא דמפרש דקאי בש"ע אערובי תחומין וכת' המ"א דצריך לומר ערובי חצירות כמו שכת' הטור ואע"ג דע"ח שרי בהש"מ כדאיתא בסימן שאח"ע מ"מ לכתחלה יש להזהירם כו' ועיין בט"ז בסי' שאח"ז ס"ק א':

סימן רסא

א **במג"א ס"ק ו'** וכת' רש"ל בתשו' סימן מ"ו כל דבר שהוא נחפז שאם הוא דבר שאם לא כו' אז מותר ועוד כו' כצ"ל:

ב **ס"ק י'** והאמת הוא כצ"ל ר"ל שבאמת אין מפלג המנחה עד שקיעת החמה דהיינו תחלת השקיעה רק חלק ך':

סימן רסה

במג"א ס"ק ד' ועיין מ"ש ריש סימן תקי"ג דדעת הרב כהמגיד משנה וא"כ מ"ש כו' כצ"ל. ובד"מ כת' בשם א"ז וז"ל משום מוקצה ליכא דהוי טלטול מן הצד עכ"ל וצריך לומר דמיירי בדבר כו' אבל ליגע בו ממש אסור כצ"ל ר"ל שמתנדנד והוי טלטול גמור וא"כ א"ש מ"ש בסי' תקי"ג כמגיד משנה וע"ש במג"א ריש סימן תקי"ג שכת' ג"כ כן:

סימן רסז

א **במג"א ס"ק א'** דהא בקידוש אפשר בפת ובהבדלה אפש' למחר כצ"ל:

ב **שם** וכל זה להנוהגין להתפלל ערבית בלילה ר"ל דיש נוהגין להתפלל מנחה וערבית סמוכין זה לזה אף בחול אחר פלג המנחה והיינו שסוברין כרבנן רק משום דוחק שלא יטריחו הצבור להתאסף שנית כמבואר בב"י סי' ר"ג ובמג"א שם וסומכין אהא דתפלת ערבית רשות א"כ פשיטא דגם בע"ש יכול לעשות כן. ומ"ש על הע"ש דלא דק דאם מחשבין כו' ר"ל דהא מן השקיע' עד צ"ה ד' מילין דהיינו ח' חומשין דהוא שעה וג' חומשין דהיינו שעה ומחצה וחלק העשירית מן השעה ומפלג המנחה עד השקיעה הוי שעה ורביע א"כ בין הכל הוי ב' שעות וג' רביעית וחלק עשירית. אך לפענ"ד דלפי מה דחשיב דמיל היינו ב' חומשין ע"כ דאזיל למד"א בפסחים דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין ומשקיע' עד צאת הכוכבים ה' מילין ונשאר משיעור יו"ד פרסאות ששיעורו לאדם בינוני מן הנץ עד השקיעה ל' מילין וכיון דחושבין י"ב שעות מן הנץ עד השקיעה

הוי לכל מיל ב' חומשי שעה וזה מבואר בתיו"ט דברכות וא"כ כיון שיש ה' מילין מהשקיעה עד צאת הכוכבים. א"כ הרי יש כאן ב' שעות ומפלג המנחה עד השקיע' שעה ורביע הו"ל בין הכל ג' שעות ורביע וע"כ דהמג"א קא.' למ"ד ד' מילין מן השקיעה עד צאת הכוכבים כמבואר בסי' רס"ה ולפי"ז צריך לחשוב מהנץ עד השקיע' ל"ב מילין לי"ב שעות וד' מילין הם שעה ומחצה א"כ הו"ל מפלג המנחה ב' שעות וג' רביע שעה ואין כאן חלק עשירי כלל. ועיין לעיל סי' פ"ט שכתב המג"א דהרמב"ם שכתב מעלות השחר עד הנץ הוי שיעור שעה וחומש פוסק כמד"א ד' מילין ע"ש. והיינו משום דס"ל דחשבינן הי"ב שעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים ולפ"ז הוי שיעור מיל רביע השע' וחלק עשרים מן השעה דהיינו י"ח מניטין וכמ"ש בסי' נ"ט וע' במ"א שם שכ' ג"כ דאם חושבין מהנץ עד שקיעתה הוי ב' חומשי שעה וז"א רק למ"ד ה' מילין אבל למ"ד ד' מילין הוי שיעורא רביע שעה וחצי רביע דהיינו ך"ב מניטין וחצי:

ג **שם** גם מ"ש דלהלבוש הוי פלג המנח' ב' שעות ומחצה קודם צ"ה פחות חלק ך' מן השעה לא דק כו' כצ"ל:

ד **שם** גם מ"ש דיש נ"מ לענין יחיד שטעה כו' ר"ל שסבר שחשכה והתפלל ערבית ואח"כ נתפזרו העבים כו' כמבוא' בסי' רס"ג דלר"י א"צ להתפלל כיון שהוא אחר פלג המנחה ולרבנן צריך לחזור ולהתפלל כמ"ש בש"ע וע"ז כתב המג"א דהוא בכלל ר"ל ע"ד צחות שהע"ש הוא היחיד שטעה שהרי הש"ס שם מקשה עליה דרב מעובדא דפ"א נתקשרו כו' ואמר רבי הואיל והתפללו התפללו ומשני שאני צבור כו'. אע"ג דר' כר"י ס"ל וא"כ מאי אריא צבור אפי' יחיד נמי אלא ע"כ אפי' אליבא דר"י דוקא שרוצה לקבל שבת מבע"י יכול להתפלל של שבת בע"ש. משא"כ כשהתפלל בטעות שהיה סובר שחשכה טעותא הדרא וצריך לחזור ולהתפלל כיון שהוא יחיד ולפענ"ד דבריו צ"ע דע"כ לא מפליגינן באם התפלל אחר פלג המנחה בין תפלה בכוונה לצאת ובין להתפלל אלא לדידן דעיק' כרבנן ומ"מ היכא שכבר התפלל דעביד כמר עביד ומ"מ בטעות ביחיד חוזר משא"כ הצבור דלא מטרחינן להו אז אפי' בטעות סמכינן אדר"י ואין צריך לחזור ולהתפלל. ולפי"ז א"ש דברי הע"ש שבא לפרש שם מאי דמשמע דגם לרבנן יכול להקדים בע"ש דנ"מ בין רבנן לר"י ולזה ר"ל מתחלה דבאמת אין נ"מ בע"ש רק בחול ואח"כ כתב דנ"מ גם בע"ש לענין יחיד שטעה והיינו דלר"י גופא ודאי אף בטעה א"צ להחזיר כיון דלדידיה אין כאן טעות כלל שכבר הגיע זמן ערבית ומה דקשיא ליה מהא דפריך על רב מעובדא דפעם אחד נתקשרו כו' י"ל דשפיר פריך דהא ע"כ רבי לא ס"ל כר"י מדקאמר הואיל והתפללו כו' מכלל דלכתחלה לא והיינו כרבנן ומ"מ טעותא לא הדרא ומשני שאני צבור

כו' וסמכינן בזה אדר"י והיינו כפסק הש"ע לעיל סי' רס"ג אבל לר"י גופא אף ביחיד לא הדרא כלל.

ומ"ש המ"א וכתב הב"ח ר"ל שהב"ח כתב על מה שכתב הטור שמקדימין להתפלל ערבית כדי לקבל שבת בקדימה דבאמת הוא יכול להקדים לקבל שבת אף בלא תפלת ערבית. ומ"מ כיון דלא נהיגו לקבל שבת עד אמירת ברכו לכך מקדימין להתפלל ערבית כו':

ה **ס"ק ב'** ומה שאכל קודם ק"ש כו' אין זה מדברי הרא"ש רק המג"א כותב כן לתרץ קושית הב"י ור"ל דתירוץ הב"י שתירץ כיון שקרא ק"ש מבע"י כו' הוא נסתר מכח דברי הרא"ש דהא הרא"ש ס"ל דאף אליבא דרב דצלי של שבת בע"ש וס"ל כר' יהודה מ"מ קרא ק"ש אחר צ"ה ולא סמך גאולה לתפלה וא"כ מוכח דהרא"ש אינו מפרש שקרא ק"ש מבע"י רק אחר צ"ה לבד ולכך לא היה אפש' לו לסמוך לתפל' (ובאמת שזה צ"ע שא"צ לראיה ממ"ש שלא סמך גאולה לתפלה דבלא"ה לא שייך לו' כן במלתיה דרב דהב"י כ' כן אליבא דידן דמחמת ספיקא דפלוגתא אי פלג המנחה הוי לילה לגבי ק"ש אי לא אז כשרוצין להתפלל מבע"י קורין ג"כ מבע"י כדי לסמוך גאול' לתפלה דמספיקא י"ל שמא יוצאין בזה וחוזרין וקוראין משתחשך לצאת ידי ק"ש אליבא דכ"ע משא"כ במלתא דרב לא שייך זה דממ"נ לא קרא רק פעם אחת לבד ולא שייך לומר שלכך אכל לפי שסמך על הקריא' מבע"י שאם רב סובר דיכול לקרות מבע"י בפשיטות מותר לאכול אח"כ ואם היה סובר דאין יוצאין מבע"י ודאי שלא היו קוראין מבע"י וקושית הב"י במקומה דעל מה סמך רב שאכל קודם ק"ש) וע"כ בכדי לתרץ הקושי' אליבא דרב צ"ל דמה שאכל היינו חצי שעה קודם זמנה וא"כ י"ל דגם הא"ח מיירי בהכי מ"ש לאכול מיד היינו חצי שעה קודם זמנה כך הם דברי המג"א אך יש לתמוה דאיך נזכר הרב אכל מיד דשמא באמת לא אכל רק אחר שקרא ק"ש דהא לא נזכר בש"ס רק רב צלי כו' והב"י כתב כן על הא"ח שכתב ולאכול מיד ובאמת שכן מוכח לכאורה מהא דאמר שמואל התם מתפלל אדם של שבת בע"ש ואמר קדושה על הכוס והרי שמואל סובר אין קידוש אלא במקום סעודה ומצאתי בביאורי הגאון מהר"א מווילנא שרמז לזה אך מ"מ אין קושיא שהקשה הב"י קושיא ע"ז דהא סעודה דבמקום קידוש די בכזית פת או עוד כוס יין ואילו לענין איסור אכיל' קודם ק"ש היינו כביצה דוקא כמבואר בסי' רל"ב ורל"ה ע"ש ומכ"ש דעל רב לא קשיא כלל דרב ס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה וגם שלא נזכר בש"ס שקידש רק רב צלי כו' וא"כ י"ל דרב צלי לבד אבל קידש ואכל משתחשך. וקושית הב"י הוא על הפוסקים שכתבו לאכול מיד משמע אכילה כדרכו דהיינו סעודת שבת יכול

לאכול מבע"י ע"ז הק' הא אסור קודם ק"ש וע"ז מתרץ כיון דיש פוסקים דנפקי בק"ש דיממא כו' ודברי המ"א צ"ע: ומ"ש המ"א ועכ"פ הנוהגים כו' ל' ועכ"פ צ"ע וע' בתוס' שבת שהגיה וע"כ ולא נהירא וגם מה שהאריך בלשונו וכ' הנוהגים להתפלל כו' דהא מינייהו קעסיק ובפ"מ כ' דמיירי קודם פלג המנחה והוא תמוה ביותר דליכא למימר הכי. ואמנם כוונת המג"א לאמיתו הוא עפ"י מ"ש בס"ק א' בשם הטור שכתב הרי"ץ גאות במקום שנהגו כרבנן דאין מתפללין כ"א משחשכה אבל להמסקנא דאי בעי עביד כמר עביד רשאי להקדים בע"ש משום מוסיפין מחול על הקודש אע"פ שבחול עושה כרבנן ע"ש באורך וכלל הענין דיש נוהגים כר"י וס"ל דמפלג המנחה הוי ערבית לענין תפלה ויש נוהגין כרבנן ואין מתפללים ערבית מפלג המנחה לשום צורך דלרבנן אכתי יממא הוא רק דמ"מ בע"ש אם רוצים מתפללים מבע"י משום מוסיפין מחול על הקודש ולענין ק"ש מבע"י נחלקו הפוסקים אם מחשיב לילה למיפק ידי ק"ש אך אין זה כ"א אליבא דהנוהגין כר"י וס"ל לקצת פוסקים דר"י חשיב פלג המנחה לילה אף לענין ק"ש. משא"כ להנוהגין כרבנן אין מקום לפלוגתא זו כלל דלכ"ע לא נפיק ידי ק"ש מבע"י כיון דלדידהו יום גמור הוא אף לתפלה ואף שמתפללים לפעמים ע"ש מבע"י אין זה מחמת דחשבי ליה לילה רק מטעמא אחרינא דמוסיפים כו'. וזה כוונת המג"א דמתחלה הביא התירץ הב'. דמתרץ שלכך מותר לאכול מיד דלענין חשש שמא ישכח יוכל לסמוך על מה שקרא מבע"י כיון דאיכ' דיעות שיוצא ולפי זה אף אחר ח"ש קודם זמנה ג"כ מותר. אך תירוץ הב"י א"ש להנוהגין להתפלל גם בחול ערבית מבע"י כר"י אלא דלענין ק"ש חייש לפלוגתת הפוסקים ולכן חוזר וקורא משתחשך ג"כ ולדידהו לענין חשש שמא ישכח יכול לסמוך על פוסקים שיצא מבע"י. אבל הנוהגין כרבנן שלא להתפלל מבע"י רק בע"ש משום מוסיפין כו' הם אסורים לאכול ח"ש קודם זמנה שאין להם על מה לסמוך אף אם קורא ק"ש מבע"י דהא ק"ש לדידי' לא יצא בה כלל כיון שמנהגו כרבנן וכמ"ש וזה כוונת המג"א מ"ש ועכ"פ הנוהגין להתפלל ערבית בע"ש מבע"י ר"ל ובחול אין נוהגין כן רק כרבנן ובע"ש שמתפללים מחמת מוסיפין ואפשר שיש חסרון תיבה אחת וצ"ל רק בע"ש מבע"י מ"מ כשיגיע כו' ר"ל דגם הב"י מודה בזה ומדויק מאד לשונו שכתב דהם לא נפקו כלל ור"ל דאע"ג דהנוהגין כר"י י"ל דשמא נפקו בדיממא אבל הם שנוהגין כרבנן אע"פ שבע"ש מקדימין מ"מ עכ"פ ידי ק"ש לא יצאו לכל הדיעות ולכן אסורים לאכול ח"ש כו' אף לפי תירוץ הב"י והדברים ברורים:

סימן רסח

א **במג"א ס"ק ח'** ונ"ל דאם התפלל מוסף במקום במקום של שחרית יצא כצ"ל. ועיין לקמן סי' רפ"ז:

ב **ס"ק ט** לשאר תפלות במוסף (שבולי לקט) וגם כו' ועיין מ"ש בשו"ע ומ"ש בלשון וי"א צ"ע כי לא מצאתי כן צ"ל:

ג **שם** לכן נ"ל דחוזר רוצה לומר דצריך להתפלל שחרית וידי מוסף יצא כמו שכתב בס"ק ט':

סימן רסט

א **במג"א ס"ק א'** ולפמ"ש הרב"י בסי' שמ"ג בשם הרשב"א והר"ן דבכל מידי דהוא רביתא דתינוק נראה שבא ליישב קושית הב"י הא דמטעים לקטן לפי שיטת הרשב"א והר"ן כו' ור"ל דבאמת כו' תרי גווני איסורא איכא חדא שיש לחנך לקטן אף באיסורי דרבנן שלא להאכילו ועוד משום אתי למיסרך וס"ל להרשב"א והר"ן דבמידי דאכילה ושתיה לא שייך בי' חינוך לקטן כלל ולא גזרו חכמים לחנכו אפילו ביוה"כ כו' ומ"ש ויש חילוק בין אכילת איסור כו' ר"ל דאפש' דגם הרמב"ם בסי' שמ"ג דוקא באכילת איסור ממש מיירי אבל באכילת היתר בזמן איסור מודה דלא גזרו חינוך זה בתינוק אפי' בדאורייתא כגון יוה"כ וכ"ש כאן שהוא איסור דרבנן וההיא דעירובין ביוה"כ בלא כוס משום דאתי למיסרך אתינן עלה וכאן לא חיישינן לזה דכיון דאין כאן מלתא דקביעותא וכמ"ש בסוף דבריו דזימנין דאיכא אורחין ולא ספי להו לתינוקת כצ"ל:

ב **ס"ק ג'** וז"ל ומכלל זה ודאי אני מדומה גם שמחזירין כו' כן הוא בלשון הרשב"א והוא מגומגם ולענ"ד כצ"ל אני מדומה ג"כ שמחזירין אחר יין שכבר נתקנה תקנה לקדש ואז מותר באמת שתקנה קבועה היא כו' ור"ל כמ"ש שם קודם לזה די"ל דכיון דזמנין דאיכא אורחין תקנו לקדש ביין בין איכא ובין ליכא דומיא דברכה מעין שבע שהיא תקנה קבוע בכל מקום כו':

סימן רעא

א **במ"א ס"ק א'** ומ"ש בתשו' סימן ב' כתב שאם אינו כו' כצ"ל ומ"ש וכ"כ מהרי"ל כו' ר"ל שמהרי"ל כ' שם בפי' ב' מלאכים המלווים כו' דהיינו צדק ומאדים שזה בסוף ע"ש וזה בתחלת שבת אבל לא נזכר שם מענין הקידוש ע"ש ולא הבנתי מ"ש מהרי"ל על מ"ש מוהרר מיישטרל ז"ל בשאלתו בשם תוס' שאנץ דברכות על תפלת שחרית שאין היום

מתחלק לפי סדר שצ"מ חנכ"ל וע"ז כ' מהרי"ל שיש להשי' מהא דשני מלאכים המלווין כו' שפירשו שהוא לפי סדר כצנ"ש חל"מ וא"כ הא לא הוי אלא ביומא ניסן ותשרי לחוד עכ"ל. ולענ"ד אין זה ענין לזה דהתוס' כתבו שפיר לענין תפלת שחרית דלא נימא דהיום אינו מתחיל אלא אחר שנשלמו י"ב שעות מתחלת הלילה דהיינו עד סיבוב שצ"ם חנכ"ל משום דלענין תפלה לא אזלינן רק משעה שמתחיל היום וחשבינן כל היום לשעותיו כמ"ש מהרי"ל לענין מנחה וקבלת שבת משא"כ לענין סוף היום ותחילת הלילה פשיטא שאין סדר כצנ"ש חל"מ משתנה לעולם דבכל כ"ד שעות הגלגלים שהם כל"ש צמח"ן הם סובבין הולכין ולעולם צדק ביום וא"ו לסוף היום ומאדים בתחלת ליל שבת עיין בעירובין דף נ"ו ובשבת דף קכ"א:

ב (מ"א ס"ק י) וצ"ל דהכא מיירי מבע"י ומ"מ צריכין כו' כצ"ל ור"ל בסיפא היכא שרוצה לשתות קודם קידוש אע"פ שאינו רשאי צריך לברך שנית וכוונתו דודאי אי הוה מוקמינן בספק חשיכה וכמ"ש הכ"מ הוי טעמא דצריך לחזור ולברך בפשיטות דכיון דשבת קובעים עליו איסור אכילה עד אחר הקידוש שפיר צריך לברך אם רוצה לשתות באיסור משא"כ גבי תפלה שאין התחלה קובעת עליו איסור אכילה כלל רק שמחוייב להתפלל כשיגיע זמן תפלה אין זה הפסק שיצטרך לחזור ולברך וכמ"ש בס"ק שלפני זה ובב"י סי' רצ"ט בשם מהרי"ק ע"ש אבל למאי דמוקי המג"א השתא דמיירי מבע"י ונאסר לשתות עד שיקדש דכיון דקבלה שבת עליו וכמ"ש לעיל ס"ק ה' בשם הב"ח ואם רוצה לשתות קודם צריך לברך מחמת אמירתו לבד לפי שבפיו מילא לאמר שרוצה להפסיק משתיה ע"ז שפיר קשיא ליה דא"כ כשאמרו נתפלל נמי יהא חשוב הפסק וא"ל דהתם יכולים לחזור ולהמתין עוד ושלא להתפלל עד אח"כ משא"כ כאן דבאמירתו לבד קבלי' לשבת ע"ז אמר דז"א דהא משמע דאף כשאמרו נתפלל והוא סמוך לחשיכה שאין פנאי וצריכין להפסיק אפ"ה אינו צריך לברך שנית ולזה כ' המג"א לחלק דהכא ודאי הוי האמירה הפסקה גמורה כאילו אמר הב לן ונברך דמחשב גמר והפסקה משא"כ גבי האמירה דנתפלל דהתם מה שהוא צריך להפסיק מאכילה אינו מצד איסור אכילה קודם התפלה אלא שלא יעבור זמן תפלה ולכן מותר לטעום ומש"ה לא הוה זה הפסק לענין ברכה משא"כ לענין קידוש שהקידוש קובע שיהא אסור באכילה קודם דתקינו רבנן שהאכילה תהיה אחר הקידוש וכמ"ש לעיל ס"ק ו' דקידוש מקמי סעודה איתקן כו' (ועיין לקמן ס"ק י"ז ויש ליישב) ולכן אפי' טעימה אסור למי שהקידוש קובע מצד עצמו איסור אכילה קודם לו ולכן שפיר הוה הפסק אפי' היתה האמירה מבע"י כיון דעכ"פ חל עליו חובת קידוש ע"י אמירה זו. ומ"ש המג"א דעל כוס של קידוש לא יברך ר"ל ברישא שרוצה

לקדש ולשתות א"צ לברך על כוס של קידוש וה"ה על כוסות שאחר הקידוש שהרי לא היה היסח הדעת ביניהם כמש"ל ס"ק ח' כנלע"ד. ויש מגיהין דהך צריכין לחזור ולברך הוא ציון בפ"ע אסיפא אך צ"ע לפי"ז מ"ש על כוס של קידוש כו' דהתם מיירי באינו רוצה כלל לקדש ולפי מ"ש א"ש דעיקר ס"ק זה קאי ארישא:

ג (שם) וגם הכ"מ לא הוי צריך כו' דבריו צריכין ביאור ואפשר שכוונתו מצד הסברא א"צ לברך על כוס של קידוש א"כ הע"ש דס"ל דמברך ע"כ דמשמע ליה הכי מלשון הש"ע דנקט אסור לשתות עד שיקדשו' דפירושו ככל קידוש דעלמא שמברך עליו בפה"ג תחלה וכמ"ש הט"ז ס"ס ק"ט והיינו משום אמירת בואו ונקדש וע"ז הקש' המג"א דאל"כ לא הוי הכ"מ צריך לאוקמי בספק חשיכה משום דקשיא ליה מסעיף ד' ומאי קושיא דלמא נקט אמירה משום דבעי למנקט עד שיקדשו והיינו שצריך לעשות ככל קידוש דעלמא ולברך בורא פרי הגפן תחלה משא"כ בלא אמירה שא"צ לברך על הכוס של קידוש וע"כ דלשון עד שיקדשו שפיר מתפרש קידוש היום לבד בלא ברכת פה"ג וא"כ מנ"ל להע"ש לחייב כלל בפה"ג באמירה כנ"ל בביאור דבריו אבל אני תמה דהמעיין בע"ש יראה שאין כוונתו על כוס של הקידוש אדרבא משמע דעל כוס של הקידוש א"צ לברך רק מיירי התם לענין שתיה שלאחר הקידוש דקשיא ליה למה מצריך לברך בפה"ג אם אינם רוצים לקדש דהא בסעיף ד' משמע שאין חיוב קידוש אסור כ"א להצריך לעשות קידוש היום אבל ברכת בפה"ג א"צ וע"ז תירץ דכיון דאמרו בואו ונקדש הסיחו דעתם כו' ולפ"ז גם אחר שקידש צריך לברך בפה"ג ולאי דוקא נקט המחבר קודם שיקדשו ע"ש בע"ש ר"ל דאעפ"י שעל כוס של קידוש עצמו אינו מברך בפה"ג שהרי לא הסיחו דעתם מכוס זה להדיא שהרי מ"מ כיון שהסיחו דעתם משתיה צריך לברך בפה"ג על שתיה שאחר הקידוש ע"ש. אך דעת המג"א נראה דכל שמקדש א"צ לברך בין על הכוס של קידוש בין על הכוס שאחריו שהרי אין הפסק ביניהם כלל וכמ"ש לעיל ומבואר ממ"ש ס"ק ח'. ואין לחלק ולומר דדוקא מחמת הפסקה בסתם לפי שחשכה אין צריך לברך על כל הכוסות שאח"כ משא"כ אם הוא מחמת אמירתו הב ונקדש אעפ"י שעל כוס של הקידוש עצמו א"צ לברך שלא הסיח דעתו ממנו להדיא מ"מ על כוס שאחריו יברך דמסתימת המג"א לא משמע הכי:

ד **מ"א ס"ק כ"ב** שלא לומר ג"כ כי הוא יום כו' עיין ברש"י ברכות דף מ"ו מבואר שנוסחתו כי הוא יום וכן הוא ריש כתובות ע"ש ובש"ת חינוך בית יהודה סי' ח':

סימן רעג

מ"א ס"ק ז' אבל בקידוש קטן וגדול שוה כו' נראה מדברי מ"א דהע"ש היה סובר דקטנים עדיפי שיכול לקדש להם אף שהם יודעים לקדש. ולכן כתב הוא ז"ל דדוקא לענין המוציא קטנים עדיפי שיכול לברך להם כשאינם יודעים אע"ג דבגדול לא מהני מה שאינו יודע כיון דברכת הנהנין הוא אבל קידוש דחובה הוא שניהם שוין לאסור ביודעין ולהתיר בלא יודעין. ולפענ"ד גם דעת הע"ש הוא להתיר בלא יודעים דוקא רק דלא תימא דקטן לאו בר חיובא הוא כלל בקידוש ואפילו מצות חינוך אין בזה דלא מחייבי בשמירת שבת ע"ז אמר שהרי חייב לחנכם במצות קידוש. אפשר דנלמד מדכתיב זכור שמור וקטנים איתנייהו בשימור שחייב אביו להפרישו מחילול שבת ועיין בהגהות לבוש עכ"ל. ועיין לקמן במג"א סי' שמ"ג שכתב דהא פשיטא שמחויב לחנכם במצות עשה כגון לעשות להם קידוש ע"ש: ונראה שגם הע"ש מודה בזה כמ"ש בתחלה שם ומ"ש ואפשר דנלמד מדכתיב כו' היינו משום דאכתי מספקא דלמא אין לו לחנכם בקידוש רק היכא שמחויב לעצמו אבל היכא שיצא כבר בשביל חינוך הקטנים א"צ לקדש להם כיון דאין חוב עליהם אין לו' ברכות בחנם ואע"ג דלעיל ס"ס קס"ז לענין ברכת המוציא שריה ליה לברך להם אע"פ שאין אוכל עמהם. שאני התם דאסור לענות את הקטנים כמ"ש המג"א סי' רס"ט והוא צריך ליתן להם בעת שהם רעבים גם צמאים ואז אין לו ליתן בלא ברכת המוציא אלא יברך להם כדי לחנכם ואע"פ שהוא אינו אוכל בעת ההיא. משא"כ לענין קידוש דמבואר לעיל סי' רס"ט דמותר לקטנים לאכול קודם אין כאן רק מצות חינוך לקידוש בלבד יכול לעשות חנוך זה בשעת שצריך לצאת אבל לא שיעשה ברכה וקידוש בשבילם לבד ולכן כתב דאפשר דנלמד מדכתיב זכור ושמור כו' ועיין לקמן סימן רצ"ו בש"ע סעיף ה' דמשמע דבקטנים אפילו יודעים ועיין בט"ז ומ"א שם:

סימן רעו

במג"א ס"ק ט"ו וא"צ לצאת מביתו כו' ל"ע דהא מ"מ הוא מחויב למחות על להבא כמ"ש בראש"ש ס"ק זה והיינו כמ"ש לעיל דאף בקבולת בביתו של ישראל אסור ואפשר דר"ל דעכ"פ דהיסק ההוא ש"ד לנהוג בו היתר ולאו מטעם שמתירין שבות במקום צער. אך באמת משמע שנפי מנהג העולם אין מוחין כלל ואפשר דבכה"ג לא שייך שצריך למחות כיון שעכ"פ יש הרבה שבתות שהוא מן הצורך להסיק וא"א לו לצמצם ולדקדק בכל פעם על צינת שלג אם יהיה גדול או לא ולגזור אומר בכל פעם אם להסיק או לא ואדרבה אתי לידי קולא שלפעמים יצטרך להשיב לעכו"ם שיסיק היום ויעשה אמירה

לעכו"ם ללא צורך שגם בלא אמירתו היה מסיק כיון שבא בשכרו על כל החורף הלכך מוטב שישתוק לגמרי ואי איתרמי מלתא שיסיק ביום שאין הקור גדול מ"מ הוי כאילו עשה מדעתו:

סימן רעז

במג"א ס"ק ה' וא"כ כשצריך למקום השולחן כו' כוונתו כמ"ש בסימן ש"ט וס"ס ש"י דכל שיבא לידי פסידא ע"י הניעור יכול לטלטל כמות שהוא כל שנעשה בסיס לדבר המותר ג"כ ע"ש אלא שצ"ע דבסימן ש"ט שם איתא דאם צריך למקומה אף בלא פסידא מטלטלה כמות שהוא ע"ש ולפי מ"ש שם בא"ר הטעם דבצריך למקומו א"א לנער שקרוב שיפול על אותו מקום עצמו שהוא צריך אליו א"כ י"ל דכאן בשולחן על הרוב יכול לנער שיפול רחוק ממקו' השולחן ואפ"ה א"צ לנער כיון דאיכא פסידא לנער נר דולק על הארץ ואף בנר שכבה איכא' פסידא שישפוך השמן ומ"מ צ"ע דלמה דחוק בכה"ג דהול"ל כשצריך לשלחן יכול לטלטלה כמו בכלכלה דהתם דשרי אם צריך לה כיון דא"א בניעור משום פסידא. ואפשר שחסר איזה תבות במג"א וכצ"ל וא"כ כשצריך למקום השולחן יכול לטלטלה ואפשר דגם בשולחן גופא שרי דהא א"א לנער כו' וצ"ע וראיתי בתו' שבת שכתב ג"כ דט"ס במג"א ולפי הנוסחא שלפנינו י"ל דכאן לא שייך לומר שצריך לגוף השולחן דדוקא התם בסי' ש"ט שייך לומר דצריך לגוף הכלכלה וא"א להשתמש בה מפני שמונח עליו דבר המוקצה ויש עליו ג"כ דבר היתר דפסיד ע"י הניעור כשינעור במקום זה לכן מותר לטלטל כמות שהוא אל המקום שיכול לנער שם בלא פסידא משא"כ כאן שהפסידא הבאה ע"י ניעור הוא מחמת דבר האסור עצמו א"כ לא שייך לומר כיון שצריך לגוף השולחן דהיינו שצריך להשתמש במקום שהנר עומד יטלטל כמות שהוא דמה יועיל לו מה שיטלטלנו למקום אחר דסוף סוף לא יוכל להשתמש במקום שהנר עומד בלא ניעור אם לא שנאמר שצריך לגוף השלחן להשתמש בו במקום אחר וצריך לטלטלו מכאן ולהעמידו שם זה בכלל צריך למקום השולחן היכא שאפשר לנערו רחוק מהשלחן שישתמש במקומו. דכיון דאיכא פסידא אם ינער א"צ לנער והמג"א נקט גוונא שצריך למקום השולחן וה"ה אם צריך להעמיד השולחן במקום אחר. ואם נגיה במג"א וא"כ כשצריך השולחן במקום אחר כו' א"ש בפשיטות ובלבוש סימן ש"ט כתב הטעם בצריך למקומו לפי שלא תספיק לו הטיה וניעור שיצטרך לסלק הנר והחביות מאותו מקום למקום אחר כיון שצריך למקומה הו"ל הנעירה טרחא שאינה צריכה ע"ש והא"ר והתוס' שבת השיגו עליו מדברי סה"ת והר"ן ולפענ"ד המעיין בדברי

רש"י יראה דדבריו מטין לדבר הלבוש ז"ל ולפום הך טעמא בצריך למקום השולחן או שצריך להעמיד להשולחן במקום אחר אי ליכא פסידא בניעור כגון בנר של שעוה שכבה אז אף שדולק ויכול לנערו באופן שיעמוד על עמדו מ"מ א"צ לנער כלל כיון דסוף סוף יצטרך לטלטל אח"כ את השולחן ג"כ:

סימן רעח

במג"א ס"ק א' וביש"ש בב"ק פ"ח סימן ך"ב דהחובל דרך מריבה ודעתו שיצא ממנו דם הוי צריך לגופא כצ"ל. ועיין ביש"ש דאיתא שם ודעתו שיצא ממנו דם ויחלוש כנגדו אז הוי שפיר צריך לגופו. וא"ל מנא ידעינן אם דעתי לכך וי"ל דמודה ואעפ"י שאין אדם משים עצמו רשע לומר שחלל שבת מ"מ בנידון זה כבר נעשה רשע שהכה חבירו ואיתרע חזקת כשרותו וא"ל דהמחזיק יקבל בהיסת שדעתו היה להוציא דם ממנו דא"כ דומה לנשבע להרע מאחר דאין אדם משים עצמו רשע אף שכבר נעשה רשע בהרמת יד מ"מ איך יוסף בשבועה שהרשיע יותר וחייב מיתה. ואף שאיתרע חזקת כשרותו ועומד לכך ס"ס הוא נשבע על רשעתו ודומה לשבועת שוא וגם י"ל דסתמא כו' עכ"ל. ומ"ש המג"א דהוי חילול ש"ש כתב מדעתו להסביר סברת הישׁ"ש בקצרה. ומ"מ הדמיון לנשבע להרע הוא תמוה ולענ"ד בלא"ה לק"מ שהרי הנחבל טוענו שמא והחובל טוען ברי וא"כ אין כאן אפי' שבועת היסת:

סימן רעט

א **בט"ז ס"ק ב'** וא"כ יש היתר לדידן שאנו מכוונים כו' צ"ע דזה א"ש לענין טלטול השולחן אבל לא לענין טלטול הנר ואם נאמר שהנר לא נעשה בסיס לפי שלא היה דעתו שידלק בו כל השבת א"כ מה חילוק יש בין מניחו במקום שאין בדעתו להסירו אחר הכיבוי ועיין בסי' ש"ט בט"ז שם וכן משמע מט"ז לעיל ס"ס רע"ו ס"ק ה' דלדעת סה"ת לא הוי בסיס כיון שלא היה נר דלוק שם במנורה כל השבת ובב"י נראה שסובר דנר שבמנורה היה בסיס לכ"ע כיון שכל עצמו של מנורה היה עשויה לכך וכדאמרינן בש"ס בהדיא בטעמא דנר וכמ"ש המג"א בסימן רע"ז ס"ק י"א ודלא כדמשמע בטורי זהב סימן ש"ע ב' דזה דוקא למ"ד דס"ל דמקרי מניח אם דעתו על כניסת שבת לחוד ע"ש:

ב **שם ס"ק ג'** ומצד החומרא אינו יכול לעשות כן כצ"ל:

ג **מ"א ס"ק ח'** ודין התנאי כו' נראה שהציון ח' המצויין כאן הוא ט"ס שזה שכתב ודין התנאי הוא מחובר למ"ש לפני זה וכצ"ל ודחי' בידים לצורך שבת תוספות שבת דף מ"ד

ודין התנאי בנוי סוכה שיעשהו קודם בה"ש כו' כצ"ל ומ"ש ודין התנאי בנוי סוכה כו' הוא מדברי הריב"ש שכתב בסי' צ"ג דלדידן דקי"ל כר"י דאמרינן מגו דאתקצי לא מהני תנאי כי היכא דלא מהני תנאי בנוי סוכה אלא באומר איני בודל כו' ובנר ע"כ בעוד שהוא דלוק אסור הלכך אפילו אחר שכבה אסור משום מגו כו' ע"ש ואפשר דהמ"א דעתו לפרש כן דברי התוספות גופא מ"ש עקר הקצאתו כו' דלכאורה הך מלתא טעמא בעי כיון דמתנה בהדיא ואומר שאינו בודל וא"כ אין מקום לקרות לוה דחי בידי' לזה בא המ"א לפרש ודין התנאי דאינו בודל אינו אלא שיעשהו קודם בה"ש אבל הכא ע"כ בה"ש הוא בודל ומה מהני אמירתו קודם בה"ש שאינו בודל אך לענ"ד התוס' לא נחתי לזה דאינהו מיירי לענין עצי סוכה גופה אם נאמר דמותר בתנאי והתם נמי ע"כ הוא בודל מהם משום סתירת אוהל אלא שכתבו לחלק דמ"מ נר גרע דלא שייך שיושב ומצפ' בה"ש שהרי עתה הוא מתחיל להקצותו ולדחותו בידים לכן לא מהני תנאי ולכן העיקר כמ"ש שבא לחלק בין תנאי דנוי סוכה וכדברי הריב"ש (וכן מורה מ"ש במ"א שלפנינו ודין התנאי כו' שאין דרך הציון שבמג"א לבא עם תיבת וכו' אחריו ולכן העיקר כמ"ש שהציון ט"ס ותיבת וכו' הוא ג"כ ט"ס וצ"ל בנוי סוכה וכמש"ל) ולפי הגרסא שלפנינו במג"א צ"ל דהמג"א מפרש דמ"ש הרמ"א ודין התנאי עיין לקמן היינו שבא ליתן טעם למה לא מהני כאן תנאי ואין זה במשמע אלא נראה שהרמ"א כ"כ להנוהגין כש"ע להתנות צריך לעשות דין התנאי כדלקמן ולולי דמסתפינא הוי אמינא שמלבד ט"ס הציון יש כאן חילוף דברים ועליונים למטה כו' וכצ"ל וי"א דלא מהני וע"ז כתב המג"א דדין התנאי היא שיעשה קודם בה"ש אבל הכא כו' אסור לטלטלו ואפילו למ"ד דמהני תנאי בסוכה כו' כצ"ל ונעשה טעות זה ע"י שהמג"א רשם על דברי ההג"ה בגליון דדין התנאי הוא שיעשה כו' וסבר המעתיק שהוא ציון לעצמו על מ"ש הרמ"א ודין התנאי וז"א אלא כמ"ש וכוונתו במ"ש ואפילו למ"ד כו' היינו דלהך מ"ד ע"כ צ"ל דאף בכה"ג שע"כ הוא בודל ממנו בה"ש מ"מ מהני תנאי שהרי שם ע"כ הוא בודל שאסור בה"ש משום סתירת אוהל לזה כתב דמ"מ שאני התם שעשוי מקודם זמן רב ובה"ש הוא יושב ומצפה כו':

סימן רפ

בט"ז ס"ק ב' מפני הבושה שהיא בזיזא עדיין עמו כצ"ל והוא מלשון הש"ס ביבמות ופסחים ונדה ופירושו שאין לבה גס בו ויש לה בושה ממנו:

סימן רפא

א **במג"א ס"ק א**' לקרות ק"ש בזמנה ברש"י דמגילה איתא ממהרין לבא שכבר תיקנו הכל מע"ש ויפה למהר ביאתם לקרות ק"ש כוותיקין כו' והביאו הב"ח:

ב (שם ס"ק ב') ואשתמיטתיה כו' דבריו צ"ע דלאו רישין סיפין ואפשר לומר בכוונתו דלכאורה הפשוט בכוונת המרדכי כיון שקרבן המוסף היא אחר התמיד וכיון שהמוסף הוא מתאחר גם הקרבן של שחרית הוא מתאחר וכעין שכ' המג"א בסוף לענין תפלה כמו כן י"ל לענין הקרבן שלא היה רק הפסקה מעט בקצת עבודת קלות המפסיקות בין התמיד לבין המוספן וכדאמרינן אביי הוה מסדר כו' וכ"כ הב"ח בתירוץ א' על קושיא זו אלא שאין מספיק דמנין לנו לומר כן שתהיה איזה איחור בשבת יותר מבשאר ימים ואי משום דכתיב ביום אין זה ראיה על איחור רק דממילא המוספין מתאחרין ואינם נעשים בבקר לפי שצריך להקדים לו תמיד של שחר ושאר דברים אבל מ"מ התמיד של שחר היה נעשה בזמנו ואחריו על הסדר היו מקריבין והולכין עד שהגיעו למוספין וזה עיקר קושיית האחרונים וע"ז כתב המג"א דאשתמיטתיה דברי התוספות שהמוספין היו נשחטים עם התמיד כו' ור"ל דמוכח מדברי התוספות שמצד סדר הקרבנות היום אין מאחרין קרבן מוסף כלל דילפינין מדכתיב ברגלים רק שבת לא ילפינן מרגלים משום דגבי רגלים כתיב מלבד עולת הבוקר כו' משא"כ בשבת דכתיב ביום משמע איחור מזה ילפיכן דמוספין של שבת משתנים משאר מוספין וקריבין לכתחלה בשש וא"כ זה כוונת המרדכי כיון דבשבת כתיב ביום דמוכח מיניה דמוסף של שבת מאוחר משאר מוספין וזמנו לכתחלה בשש א"כ כשרוצה להסמיכן אל התמיד יש לולאחר התמיד עד קרוב לזמן שלו ולכן כיון שאנו סומכין תפלת מוסף מיד אחר תפלת שחר כדלקמן סי' רפ"ו א"כ יש לו לאחר תפלת השחר ג"כ כנ"ל.

ומ"ש המג"א וה"ה ר"ח לכאורה מיותר ונראה שר"ל כלפי מ"ש הב"ח דבמוסף ר"ח אע"ג דלא כתיב בבקר אלא על עולת התמיד התם כיון דכתיב בראשי חדשיכם ולא כתיב וביום ראש חדשיכם כמו בשבת גלי קרא דלא משמע איחור כו' והמ"א סובר דר"ח דינו כשבת לענין זה דלא ילפינן ליה מרגלים אלא ילפינן ליה משבת ומ"מ צ"ע דמי הכריחו להמג"א בזה ואדרבא לפי"ז קשה דא"כ בר"ח נמי נימא הכי שיש לאחר קצת תפלת שחרית בשביל מוסף:

סימן רפב

א **בט"ז ס"ק א'** דהיינו מנין ז' כו' צ"ע דמשמעות לשונו שבא לפרש דברי הלבוש וז"א שהלבוש הביא דיש נוהגין לקרות הרביעי בחבר הסדרות וחלק ע"ז כיון שבאותו מקום נוהגים להוסיף על ז' יש להם לקרות חצי הקרואים בראשונה וחצי הקרואים בשני' כמו שעושים במקום שקורין ז' להשוותן ואדרבה כשאין קורין רק ד' בראשונה א"כ עושין השניה עיקר שקורין רוב הקרואים כמנהג ע"ש וא"כ דברי הלבוש אינ' לעזר רק לנגדו ונ"ל שחסר שורה בדברי הט"ז וכצ"ל ונראה דשפיר דמי לקרות ברביעי סוף מן הראשונה וקצת מן השני' שאין קפידא לתת מעלה בסדרה אחת מחברתה רק במה שיש חיוב מדינא דהיינו מנין ז' אבל לא מה שמוסיפין כו' כך צריך להגיה או בנוסח אחר על דרך כוונה זו:

ב (במג"א תחלת הסי') תדע דהא פ' ויצא ופ' בלק כו' זה צ"ע ועיין מ"ש בפתחי שערים שער א' בשם מחצית השקל דפרשת בלק יש פסקא רק פ' מקץ אין פיסקא וע"ש:

ג (ס"ק ו') אבל בלוי אני מסופק כצ"ל: מכאן ועד סימן רפ"ו הארכתי בחבורי שערי אפרים בפתחי שערים משם תדרשו:

סימן רפד

א **בט"ז ס"ק א'** בתורה דהיו מברכין כו' כצ"ל:

ב (במג"א תחילת הסימן) בקצת מקומות נוהגין שקורין כו' כצ"ל ומש"ל והשאר אומרים ר"ל ששאר מקומות נוהגין לומר אח"כ כו':

סימן רצא

בש"ע סעיף ו' בסעודה שלישית עיין בפסקי תוס' דמגלה דנשים חייבות בשלש סעודות ואם לא הזכירו שבת בסעודה ג' בבהמ"ז אם חוזרת עיין לעיל סי' קפ"ח דאף באנשים אינו חוזר בסעודה שלישית ועיין שם בט"ז ומג"א ובספר מחזיק ברכה בשם ספר הישר לר"ת כ"ז באורך:

סימן רצב

א **בש"ע סי' רצ"ב סעיף ב'** אומרים צדקתך עיין בחגיגה דף ג' ע"ב ד"ה ומי כעמך הטעם תפלת א"א אע"פ שאינו מדבר בעניני דיומא:

ב **במג"א ס"ק א'**. דבעינן לכם כו' ר"ל וא"כ לא שייך טעמא דישראל אומרים אף ע"פ שאכלנו ושתינו כו' עיין בט"ז אף ע"ג דבעצרת הכל מודים דבעי' נמי לכם מ"מ לא פלוג בין הי"ט לענין זה:

ג **ס"ק ב'** מידי דהוי איהללו כו' ר"ל כמו במקום שיש ס"ת דאין אומרים קדיש על התורה לפי שאין במה להפסיק בינו ובין הקדיש שקודם י"ח אע"ג שמפסיק ביהללו לא חשיב הפסק לענין זה לומר ב' קדישים רצופים בהפסק פסוק שבנתיים וה"ה כאן אבל מכל מקום בענין שלא יהיה הפסק בין הקדיש לתפילת י"ח יש להקדים אפילו בפסוק א' ומהאי טעמא אין אומרים הקדיש במקום שיש ס"ת במנחה אחר סיום הקריאה אע"ג שהקדיש הוא על סיום הקריאה כמ"ש בליקוטי ועיין לעיל בסי' נ"ד מ"מ ממתינים בקדיש עד אחר יהללו כדי שלא להפסיק בין הקדיש לתפלת י"ח בפסוק יהללו ולכך אמרינן לי' בתר הכי ויהללו חשבינן ליה סיומא אריכתא כמו הגלילה וא"כ כאן מותר שלא לומר ואני תפלתי כלל או לאומרה קודם הקדיש:

סימן רצה

א **בט"ז ס"ק א'** לא יאמר ובא לציון והוא טעם נוסף כצ"ל ר"ל במ"ש הטור שם שלא יאמר ואני זאת בריתי לפי שנראה כמקיים כו' בזה יש נתינת טעם שלא יאמר ובא לציון ואף שכבר כתב הטעם על ובא לציון לפי שאין גאולה בלילה וממילא לא היה צריך ליתן טעם על ואני זאת בריתי שי"ל לפי' שסמוכין יחד מ"מ כוונת הטור שבאמת מטעם דאין גאולה בלילה ממילא שלא יאמר ואני זאת בריתי וגם יש טעם שלא יאמר ואני זאת בריתי וממילא יש טעם שלא יאמר ובא לציון והוא טעם נוסף על טעם הראשון ובכ"א יש בו כדי ליתן טעם על שניהם:

ב (במג"א ר"ס) המזמור נחשבת לאחד כו' ר"ל שאף שהתיבה אינה עולים רק קכ"ט מ"מ הכולל נחשב לאחד ומשלים למנין ק"ל:

סימן רצו

א **במג"א ס"ק ד'** משום כו' צ"ע דלעיל כתוב טעמא אחרינא שהוא פגם ובזוי מצוה אם ישפוך קודם ואפשר שצ"ל וגם משום הפסק ואע"ג דלעיל משמע דאין בשפיכה זו חשש משום הפסק אפשר דבשפיכה וכיבוי הנר הוי קצת הפסק ויותר נראה שיש כאן ט"ס וצ"ל כמש"ל בשם הב"ח ור"ל דברי הספר חסידים דלעיל ס"ק ב' והביאו הט"ז ג"כ:

ב **ס"ק ט'** שיהיה לו למחר. ואם הוא מצפה שיהיה לו כוס אחר למחר יבדיל כו' כצ"ל:

ג **ס"ק י'** אם נתכוונו. ואם נתכוין לצאת בברכת הבדלה וכו' כצ"ל:

סימן רצז

א **מג"א ריש הסימן**. להניח בתוכו חתיכות מעור הנדי כו' עיין בסי' רנ"ו דעור הנדי הוא קנמון ואפשר דט"ס וצ"ל מור הינדי שהמור ההיא המוסק והרמב"ם כתב שהוא בא מחיה ידועה בארץ הודו ע"ש ולכן כתב המג"א מור הנדי ר"ל שבא מארץ הודו לאפוקי מור שע"י שורש אילנות עיין בהלכות כלי המקדש. ושוב מצאתי במח"ב שכ' כאן ט"ס ע"ש ועיין בסי' רי"ו הבאתי מתשובת חוות יאיר שכתב מתרגום שיר השירים על מור ואהלות אקסיל ואלהון כו' ואני מצאתי ברש"י דשבת דף קי"ד תלתא קפידי אהלא ופי' אלציון בלע"ז וע' בשבת דף צ':

ב **שם** ובמהרי"ו כ' כו' במהרי"ו שם איתא בהל' לולב וז"ל וכשיטול הלולב יהא בדעתו שלא לצאת בו אלא לאחר הברכה או להפכו דכל המצות אין יוצאין בו אלא דרך גידולם וכן כשמברכין בורא עצי בשמים במ"ש עכ"ל ועפי"ז נראה שיש כאן ט"ס והיפוך בדברי המג"א וכצ"ל ובמהרי"ו משמע שהיו מברכין עצי בשמים ע"ש הלכות לולב וע"ש שכתב שמברך בורא כו' יטול דרך גדילתו אבל אין כו' וכוונת המג"א שא"ל דהך וכן כשמברכין לא קאי אדרך גדילתו כ"א אירשא שגם בזה צריך שיהא בדעתו שלא לצאת בו וע"ז כתב דז"א דבברכת הנהנין לא אמרינן הכי:

ג **בט"ז ס"ק ז'** נרשם בטעות וצ"ל הציון על המחבר לברך על ההדס כו' פירוש של לולב כו' כצ"ל:

סימן רצח

א **בט"ז ס"ק א'** דאי משום הנאת האור כו' לשון זה הוא מהרא"ש ולכאורה צ"ע דלשון זה משמע דאי הוה אמרינן דמשום הנאת אור הוא שפיר צריך לחזור עליו וז"א הא בשמים נמי דמשום הנאה הוא כדי להשיב נפש ואפ"ה א"צ לחזור אחריו אלא ה"פ עכ"פ צריך לחזור עתה לפי שהוא תחלת ברייתו ולברך על הנאה זו ולזה אמר דא"כ אע"פ שבשאר ימים א"צ לחזור אחר זה עכ"פ היה צריך לברך בשעה שבאמת צריך לנר ונהנה ממנו וע"כ שאין מקום לברך על הנאת האור כלל וכמ"ש אח"כ הטעם בשם התוספות:

ב **שם ס"ק ה'** דלפי המסקנא הטעם כו' אלא דקמ"ל אפילו

ג **בשבת** כגון שהודלק כו' כצ"ל או שצ"ל אפי' לא הודלק בשבת אלא שהודלק במ"ש כו':

ד **שם** והרי"ף והרא"ש שזכרו בנר כו' יש עדיין איסור משום כו' כצ"ל:

ה **שם ס"ק ו** משמע דנר כו' כשיש עמה גחלת או קיסם כו' זכר אותן שאין מברכין עליו כו' כצ"ל:

סימן רצט

א **במג"א ס"ק ג'**. וי"א דה"מ כו' נלפענ"ד שהציון שבכאן ט"ס והוא שייך למ"ש בס"ק שלפני זה ואין לסמוך על קריאה כו' ור"ל דמי שרגיל לילך במ"ש לבה"כ לא מיקרי התחיל באיסור דמשום הבדלה אין איסור חצי שעה קודם אלא כשיגיע זמנו דהיינו ספק חשיכה אז אסור להתחיל לאכול ולשתות וכמ"ש בס"ק א' וע"ז כ' וכ"מ בגמרא דהבדלה קובעת בספק חשיכה ר"ל לענין התחלה דבזה כ"ע מודים דאתחולי לא מתחלינן אף בספק חשיכה דלא כמ"ש בע"ש בשם פ"ג דלא אסרו לשתות אלא בודאי חשכה אבל בה"ש מותר דז"א:

ב **מ"א סק"ט** אבל עכ"פ מתפלל מנחה קודם הבדלה יש לרשום בחצי עיגול ושייך לקמן אחר תיבות וע' סי' רצ"ג ס"ג. ור"ל דלענין מנחה הדבר פשוט שכן הוא שצריך להתפלל קודם הבדלה:

סימן שא

שם ס"ק ה דמסקנתו דבאיש הוה נקובה כו' וכיון שאין דרכו בכך אין עליו חיוב כו' ככל דבר שבעולם דהא משוי הוא אצלו ובאשה חייבת כו' אלא במ"ש דפטור כל זמן שלא הוציא כו' כצ"ל:

סימן שב

א **במ"א ס"ק ה'** אי לא קפיד עלייהו כן הוא ג"כ בכנה"ג ותיבת לא הוא ט"ס או שצ"ל אי לא דלא קפיד עלייהו ועיין בש"ג גופי' שכת' ולבי חוכך להחמיר ומיהו לעולם לא מחייב עד שיהיה בענין דקפיד עלייהו ע"ש:

ב **מ"א ס"ק י"ז** שקולף העור כו' ולענ"ד אפשר דדוקא לגרר אסור. ומהרי"ל עשה קנח בנחת שלא יבא מלוכלך ברפש וטיט לבה"כ:

ג **שם ס"ק ך"ז** ומ"מ צריך כצ"ל והוא נרשם בעיגול ועיין בתשובות מהר"מ ד"פ דשם ליתנייהו להנך תיבות ומכל מקום צריך ומי שהגי' הגי' כן ליישב הלשון וליתא רק צריך להגי' הלשון כאשר הוא בתשב"ץ קטן סימן כ"ח וז"ל לפי שידיו מלוכלכות ואפי' ידים נקיות אומר מהר"מ שצריך לנגבם כו' ע"ש ומה שנרשם בעיגול (מ"ב) ג"כ ט"ס:

סימן שג

א **בט"ז ס"ק ז'** שמעמדת קשוריה ומותר דהיינו כו' אלא דבירית אינו תכשיט יכצ"ל ומלת דכאן הוא ט"ס:

ב **שם** כל שאינו תכשיט ואם הוא תכשיט אסור מדרבנן דלמא שלפה ולא אמרינן כו' כצ"ל:

ג **במ"א ס"ק ח'** פריך בגמרא ותשתרי כו' יש כאן קצת חסרון וכצ"ל פריך בגמרא ותשתרי ולכך הוצרך לאוקמי שאינה מעמדת רק חולקת שערה וע"ז פריך למאי חזיא כיון שאינו לבוש ולא תכשיט הוי משוי ומשני כמין טס כו':

ד **שם** ולא מחויא ושרי דהוי לבוש כמו טבעת הכלים:

ה **בט"ז ס"ק ח'** לא היתה יכולה להניח הטס על כו' כצ"ל:

ו **שם** במג"א ס"ק י"ב ובבתי שוקיים והוא ט"ס וצריך להגיה במקומה ויוצאה באצעדה וכן צריך למחוק הציון בפנים ולציינו על מלת ויצאה:

ז **במ"א ס"ק ט"ו** ולא עיין דבגמ' קאי אמחט נקובה והמרדכי אמחט שאינה נקובה כו' כצ"ל ומ"מ צ"ע דנראה שהב"י לא בא אלא לומר דלאו דוקא לצאת לר"ה אלא דבטלטול בעלמא אסור וכיון דמ"ש במרדכי חודה ועוקצה ר"ל שניטלו שניהם כיון שכת' דלא הוי יחוד לטומאה א"כ אף לטלטל אסור וזה כוונת הב"י כמו דבנקובה שניטל אחת מהם או חודה או עוקצה אסור בטלטול כיון דלא חזיא למלתי' כמו כן באינו נקובה וניטלו שניהם אסור בטלטול מהאי טעמא ולאו דוקא קאמר הר"י לצאת ונראה דהמ"א מפרש דברי המרדכי דבחד סגי שהרי בש"ע כאן כתוב חודה או עוקצה ומשמע דמיירי באינה נקובה שהרי נראה שכת' זה ע"פ דבריו בב"י על המרדכי וע"ז קאמר המג"א דהמרדכי קאי אמחט שאינו נקובה ותריוייהו דווקא בעינן ודלא כמ"ש פה בש"ע דבחד סגי ועיין לקמן סי' ש"ח סי"א דשם מיירי בנקובה:

ח **במג"א ס"ק כ"ב** וא"א זה זולת ההשרה. ר"ל שהשרה היא הגורמת הפרדת השערות שהיו קשורים ע"י הנימין המדולדלין ומסובכין וכשמשיר השערות אלו אז מתקיים מחשבתו בהפרדת השערות ניחא דניחא ליה בהשרת השערות האלו ואע"ג דלא ניחא ליה שהיו כאן שערות אלו שהסביכו וקשרו השערות לא מהני למקרי בשביל זה פסיק רישא דלא ניחא ליה וכמו נוטל צפרניו כו' משא"כ במפשיט העור דאמרינן דאי שקיל לי' בברזא דהיינו חתיכת קטנות אין חיוב בהפשטה משום דמלאכת המשכן בהפשטה היה העיקר משום העור וכיון שמפסיד להעור אין כאן מלאכה בהפשטה כן מבואר בריב"ש ע"ש:

סימן שד

במג"א ס"ק ט' שלא ירא' רבו דאסור כמ"ש כו' כצ"ל:

סימן שה

א **במג"א ס"ק א'** כהתוס' שאוסרי' אף באורחי' לנוי כצ"ל:

ב **שם בט"ז ס"ק וא"ו** סתם כל אוכף שהוא ע"י קשירה דאסור ליטלו מטעם שמא כו' כצ"ל:

ג **סימן שה במ"א ס"ק ואו** מודו התוספות דהוי משוי כשהוא קשור באפסר אי לאו משום דמחזי כו' הוי שרי ואף על גב כו' כצ"ל:

ד **ס"ק ח'** על צדה והוא משתמש בו פי' בצידי כו' כצ"ל:

סימן שז

א **בט"ז ס"ק א'** לשון אבל כו' הט"ז היה לפניו נוסחא בש"ע מותר לאומרם לכן כתב שהיה לכתוב אפי' כו':

ב **ס"ק ב'** וכן עיקר לכאורה משמע שר"ל שכן עיקר כהב"ח וא"כ האיך מביא מדברי הרמ"א ראיה לסתור ועיין לקמן במג"א ס"ק ל"ח שדברי הרמ"א דהתם הם דלא כהב"ח אפשר שהט"ז מוכיח דדבור דרך רמז שרי טפי דאם נימא דהוי כרמז ממש דחשוב כדבור וכמ"ש הרמ"א א"כ אמאי שרי לומר הנראה כו' אעפ"י שמתוך כך מבין כו' כיון דרמז הוי כדיבור כמ"ש הרמ"א והרי אסור לומר הוה נכון לערב אלא ע"כ דרמז ע"י דבור קיל טפי ולכך יכול לומר הנראה כו' שהוא רמז ע"י דבור דרמז ממש אסור כיון דאסור לומר וכמו בעכו"ם דאסור רמז כדבור והלכך גם כאן יכול לומר לעכו"ם למה לא עשית כו' דגם בשבת גופו לדבר בלשון רמז מותר אף דרמז גופא אסור כנלענ"ד כוונתו וצ"ע:

ג **במ"א ס"ק ג'** אסור ליתן ז"ל הגהמ"יי כו' דאי אומר לו לקנות בשבת אפי' בכולהו אסור כו' כצ"ל. ור"ל דהגהמ"יי כתב דלא דמי לכל הני דשרי ב"ה עם השמש דכולהו אי עביד כו' עיין בט"ז ולזה כתב המג"א דאם אומר לו לקנות בשבת אפי' בכולהו ר"ל בהך דסימן רמ"ז ורנ"ב אסור דהתם נמי צריך לפסוק שישבות:

ד **מ"א ס"ק י'** לפי שהוא לדעת אותה מלאכה עיין בתוספות שבת שם איתא לשון זה וצריך ביאור ועיין באא"ז מהרש"א ובמהר"ם שם מ"ש להגיה בזה ולענ"ד יש להגיה וכן צ"ל לדעת איזה מלאכה כו' ור"ל דבנכרי כיון דודאי רוצה שיעמוד עמו על דעת שיעש'

איזה מלאכה לכך אסור וע"ז כתבו דז"א דגם בישראל ג"כ מסתמא ע"ד מלאכה ואפ"ה שרי דאין זה הרהור וא"כ לעכו"ם נמי שרי:

ה **שם ס"ק י"ג** וטעמא דאסור פירש"י כו' ר"ל בהך דלא יהלך אדם בשדהו כו' פירש"י בעירובין שם משום דאסור לאזמוני נפשיה כו' וע"ז תירצו התוס' משום דלא מינכר מלתא כ"כ ר"ל דהא בתוך התחום מותר לטיול ועונג רק האיסור מצד המקום אשר הוא שם אשר במקומו הוא מוכרע שמזמין עצמו על אחר השבת לעשות איזה מלאכה האסור' בשבת וזה אסור משום ממצו' חפציך אך דוקא היכא דמוכחא מלתא שמזמין עצמו לכך כגון שדה כו' משא"כ כשמחשיך לתלוש פירות אע"פ שגינתו וחורבתו שם מ"מ לא מוכח' כ"כ שהוא יושב שם בשביל כך ולכך שרי דזה לא מיקרי רק הרהור לבד דמותר אך כל זה בתוך התחום שאין איסור מצד ההליכה משא"כ בסוף התחום שאין דרך להלך מהלך רב כ"כ לטייל ולעונג זה אסור אם הולך כ"כ לצורך עובדא דחול משום דכתיב אם תשוב משבת רגליך כו' ממצוא חפציך. אע"ג דמצד המקום שהוא שם לא מנכר' מלתא. וגם יוכל להיות שהולך לפעמים דרך הזה לצורך דבר מותר דשמעתי' משכתי' כו' מ"מ כיון דכוונתו בשביל לעשות עובד' דחול אסור מצד ההליכה לצורך דבר האסור והא דאמרינן בעירובין שם דבסוף התחום מותר דכיון דאין מערבין אלא לדבר מצוה א"נ חפצי שמים ומהאי טעמא לא פריך התם ממתני' דאין מחשיכין על התחום להביא פירות כו' דחפצי שמים שאני רק דקשי' דאסור מצד שמכין מיו"ט לשבת אע"ג דשתיק ולא אמר מידי מ"מ הו"ל הכנה דהא בהא דלא יהלך בסוף שדהו כו' נמי שותק ואפ"ה אסור דהוי כמזמן עצמו וה"נ הוי כמכין משבת ליו"ט וע"ז שפיר תירץ דהכא לא מוכחא מלתא דעביד בשביל העירו' ולכך כיון דשתיק לא הו"ל הכנה משא"כ בלא יטייל כיון דמוכחא מלתא וה"ל הזמנה אך כ"ז לענין עירוב דהו"ל חפצי שמים משא"כ היכא שרוצה לעשות חפצי עצמו בלא"ה אסור סוף התחום אף דלא מוכחא מלתא כיון דבאמת כוונתו בשביל חפציו וע"ז נאמר ואם תשוב כו' וזה מוכרח לענ"ד מתוספות דשבת דף ק"ן דבלאו הא דלא יטייל לא הוי קשיא ליה מאי שנא תוך התחום דשרי מסוף התחום דאסור וע"כ שהיו סוברין דתוך התחום אין איסור מצד ההליכה כלל כמ"ש משא"כ סוף התחום ומ"מ קשי' להו הא דלא יהלך שהוא בתוך התחום ואפ"ה אסור וע"ז תירצו דשם אעפ"י שאין האיסור מצד ההולך מ"מ האיסור מצד המקום אשר הוא עומד שם עתה דמנכרא מלתא כו' משא"כ להחשיך על הפירות לא מינכר' אבל לענין סוף התחום א"צ לחילוק זה כלל דכל שהאיסור מצד ההליכה עצמו אע"פ שיש לתלות שהולך לצורך דבר

היתר מ"מ כיון דבאמת אין כוונתו לכך אסור ודברי ה"ה שכתב שהטעם משום דמנכר' ויבא לידי חשד צ"ע:

ו **ס"ק כ"ג** התוספות והרא"ש כתבו כו' צ"ע דבש"ע אין מזכיר מדיוקנ' ובאמת שצ"ע על הש"ע שהעתיק הך אל תפנו על מליצה ומשלים ובשבת דף קמ"ט איתא על דיוקנאו' רק רבינו יונה כתב לאסור משום מושב לציים. ונראה שיש חסרון איזה תיבות במג"א וצ"ל ובשבת אמרינן האי טעמא על דיוקנ' שאף בחול אסור להסתכל בה וכתבו התוס' והרא"ש כו' ועיין מ"ש על דברי המג"א אלו בספרי שו"ת בית אפרים סי' ט"ו:

סימן שח

א **בט"ז סק"ב** וא"ל דהוי שלא כדרך הוצאה ר"ל שאין זה רק כטלטול מן הצד שלא כדרכו וע"ז כ' דהא בסעיף א' אוסר ובנדן כו' ואף דהתם מלאכתו לאיסור מ"מ הא אף לצורך גופו ומקומו דמתירין אסו' משום מוקצה דח"כ אף שמטלטלן שלא כדרכו אלא בנדן עם שאר סכינים וא"כ גם בזה אף שמלאכתו להיתר ואין מוקצה מחמת ח"כ מ"מ הא הוא שלא לצורך כלל ולא תהני ביה מה שהוא שלא כדרך טלטולו ומזה מבואר דמפרש בסעיף א' דאסו' לטלטלו הנדן דלא כמ"ש המג"א ס"ק א' וצ"ל דס"ל דכיון דיש בו ח"כ וקפיד עליה נעשה הנדן בסיס לו טפי מלשאר סכינים ואסור לטלטל הנדן גופיה וצ"ע:

ב **במג"א ס"ק י"א** וגם התוס' בשבת דף ס' משמע דס"ל כו' בתוס' שם לא נזכר מתפילין כלל רק כוונתו שהתוס' סוף פ"ק דביצה כתבו דזה הכלל כל שניאותין ממנו ובחול מרבה תפילין אבל סנדל המסומר לא דתפילין אף אם יניחם ליכא איסור משא"כ סנדל המסומר ולפי דברי תוספות אלו אין משלחין כלים שמלאכתן לאיסור ביו"ט אך התוספות בשבת דף פ' כתבו דאף שמלאכתו לאיסור משלחין וסנדל המסומר שאני שבאה תקלה על ידו אין בזה משום שמחת יו"ט משא"כ כלי אחר שמלאכתו לאיסור כיון שמשלחו משום שמחת יו"ט כלצורך גופו דמי וכיון שלא חילקו בפשיטות כמ"ש בביצה מוכח דס"ל דאסור להניח תפילין וכן ממ"ש התוספות שם מדשרינן לשלוח כלים שמלאכתן לאיסור כו' ובאמת לא מצינו בביצה שהתירו כלים שמלאכתן לאיסור וע"כ דכוונתם מהא דשרינן התם לשדורי תפילין א"כ מבואר דהתוספות ס"ל דתפילין הו"ל מלאכתן לאיסור ואפש' שצריך להגיה וגם בסימן תקי"ו משמע דס"ל דאסור כו' מותר לשלחו וכמ"ש התוספות בשבת דף ס' ור"ל דבסי' תקי"ו כתב שראוים להניחם בחול משמע דבשבת ויו"ט אין ראוי להניחם כלל ומ"ש דאל"כ לדידיה כו' הוא תמוה ונלענ"ד שכצ"ל ועוד דא"כ לדידן למה אין מניחין כו' ר"ל דודאי מבואר בש"ס דשבת דאסור

להניח תפילין רק שי"ל הטעם שמא יצא בהם לר"ה ע"ש בשבת דף ס"א ולעיל סי' ך"ט בשם הב"י ולזה כתב דמ"מ לדידן דלית לן ר"ה לא היה לנו לאסור להניח תפילין וע"כ הטעם משום איסו' הנחת תפילין בשבת:

ג **שם** ויש ליישב דה"ק כו' וחיישי' שמא יצא לר"ה כצ"ל ואפשר לפרש שבא ליישב גם מ"ש לעיל ראיה מהתוספות דשבת כפי מ"ש לעיל שראייתו ממ"ש התוספות דשרי במלאכתו לאיסור והיינו תפילין ע"ז כתב שיש ליישב דברי התוספות דמנחות וגם דשבת דהטעם דאסו' משום דחיישינן שיצא בר"ה ומ"מ נקרא שפיר מלאכתו לאיסו' אע"ג דמצד הנחת תפילין בשבת אין איסור אם ירצה להניחם מ"מ כיון שאסור שמא יצא לר"ה מלאכתו לאיסור מיקרי אלא שצ"ע כיון שהתוספות בשבת לא מיירי רק לענין יו"ט אין איסור הוצאה בי"ט רק שלא לצורך כלל ובתפילין אם רוצה להניחם צורך קצת מיקרי עיין בב"י סי' תקי"ו בשם בעל ההשלמה שכת' שרוצה ללמוד בהם תורה א"נ שרוצה להניחם לנטורי נפשיה ולא בתורת חיוב עכ"ל ובשבת דף ס"א אמרינן דאם יצא אינו חייב חטאת אף למ"ד לאו זמן תפילין משום דדרך מלבוש עבידא וא"כ ביו"ט אפשר דשרי לכתחלה אי מהך טעמא דשמא יצא בהם לר"ה הוה אתינא עלה ולכן צריך לפרש דברי המג"א מ"מ הוי ככלי כו' כפשוטו דדינא קאמר דאף להך טעמא שמא יצא לר"ה אסו' להניחם בר"ה והוי ככלי שמלאכתו כו' שוב ראיתי שי"ל כוונתו שהב"ח מדייק דבבית שרי ולכן ס"ל דתפילין מלאכתן להיתר וע"ז כתב שהתוספות במנחות כתבו דאף בבית אסור ויש ליישב דטעמייהו משום שמא יצא לר"ה וא"ש דיוק הב"ח דהתם לענין חיוב חטאת מיירי וקאמר דאף אם יצא בהם לר"ה אינו חייב חטאת דדרך מלבוש עבידא אבל מ"מ גם בבית איכא איסורא כיון דלאו זמן תפילין לא בעי משמוש ושמא יצא ומ"מ הוי ככלי שמלאכתו לאיסו' ודלא כהב"ח ומ"ש שכן משמע מהתוספות דף מ"ו ר"ל דשם ד"ה אמר עולא מבואר דכלים שאסור להתקשט בהם שלא יצא בהם לר"ה הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו ע"ש:

ד **מ"א ס"ק מ"ט** נ"ל מותר להוציאו ולהחזירו כו' ר"ל אם הם בחצר ובכלי ואין לו מים לתת לתוכו אפ"ה שרי להוציאו ולהחזירו ויותר נראה לציין על סעיף שאח"ז אסור להחזירם ע"ז קאמ' דבה"ג שרי ומה דנקט להוציאו היינו דאפילו אם הוא בחצר וס"ק סמך יצויין על תיבת להחזירה:

ה (מ"א ס"ק ס"ו) אסור אף שעתה אינם עליו כצ"ל:

ו **ס"ק ע"ד** דיש כלאים כו' כצ"ל ועיין לקמן סי' תקי"ו:

סימן שט

ט"ז ס"ק א' לנער חבית והכר לצורך גופו כו' ששם כלי שמלאכתו לאיסור עליו כו' כצ"ל:

סימן שיא

(ס"ק י"ב) ובגיטין דף ח' כצ"ל:

סימן שטו

במג"א ס"ק ג' ולא רציתי להגי' מדעתי כו' הנה בד"מ שלפנינו איתא וז"ל ואפש' דבגמרא נמי לא קאמר דאפשר לעשות מחיצה לפני אור הנר אלא בדרך שעש' מהר"מ וכן נ"ל דאין חילוק בין עשיית מחיצה בפני הנר או בפני ספרים עכ"ל ר"ל דמאי דקאמר הש"ס בביצה אפשר במחיצה שר"ל שיעשנה מבע"י ואף דמשמעות הלשון שאף בי"ט גופא יפרוס המחיצה היינו שיכרך אותה וישאר טפח ואז יוכל לפורסה בי"ט וכדרך שעשה מהר"מ ודקאמר התם אין לו לעשות מחיצה מעט אפשר דה"ק שלא עשה מעיו"ט ע"י שיור טפח א"כ א"א לעשו' מחיצה היום:

סימן שטז

(בש"ע סעיף ח') שמונה שרצי' כו' עיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים סי' כ"ב בביאור דברי רש"י בשבת דף ק"ן ובדברי הרמב"ם והבאתי שם דברי הירושלמי בזה והם דברים נאותים בעזה"י וע"ש סימן כ"ג וסי' ך"ד מ"ש שם מדברי אא"ז הגאון מוה' אלעזר מרגליות ז"ל בגליון המשאת בנימין שהביא ראיה להמ"ב בענין היתר נחיר' הבהמות מרש"י דשבת דף ע"ה ע"ש מ"ש בזה ועתה מצאתי בשו"ת פמ"א חלק א' סי' ע"ה כ' ג"כ מדברי רש"י זו וכדברי אא"ז הנ"ל:

סימן שיז

א **במג"א ס"ק ג** דלמה הוצרכו לעשות כו' ר"ל שם במשנה סוף שבת איתא מעשה בימי אביו של ר' צדוק כו' ולמה הצריכו לעשות מעשה אומן שאינו מותר אלא לדבר מצוה מוטב היה להם לצוות לעשות קשר שאינו כו' ע"ש:

ב **בש"ע סעיף ז'** מטלטלין חבל כו' כאן מתחיל סעיף זיין ונשמט בדפוס הציון:

ג **מ"א ס"ק י"ח** דלמא מניח ראשו א' קשור כצ"ל וכ"כ בס' היקר ומ"ש דלא כע"ש ר"ל שהוא כ' טעם הרמב"ן משום איסור טלטול עיין בט"ז סק"ח והמ"מ כ' דעיקר כפירש"י עיין שם:

סימן שיח

א **במ"א ס"ק ה'** ועיין מ"ש בסי' שכ"א סעיף ה' כצ"ל ור"ל שם במג"א סק"ז ומ"ש כאן ועיין שכ"ה סעיף יא אין כאן מקומו אלא לקמן אחר ס"ק ז' אחר מ"ש לא בעי להמתין בכדי שיעשו צ"ל ועיין סי' שכ"ה סעיף יא ר"ל במג"א שם ס"ק ק"ח:

ב **במג"א ס"ק י** בין @44שריפה@55 גוף כו' כצ"ל הריש נקוד חירק והפא דגושה:

ג **בט"ז ס"ק ד'** דלהטור בעודו רותח אין חיוב כו' כצ"ל:

ד **במג"א סקכ"ו** וצ"ע למה הכריע הרב"י בסי' זה להיתרא דהא הוא בעצמו לא כ"כ בסי' רנג סעיף ג' כצ"ל וכוונתו דשם בסעיף רנג כתב ליזהר שלא ישים קדרתו ע"ג קרקע ושתהיה רותחת וכ"כ בדגול מרבבה בהגהות ובחדושים שם ועיין בתוס' שבת ופ"מ ומחצית השקל שהאריכו בזה ודעתם להגיה סי' רנג סק"ה ולענ"ד היה נראה שכצ"ל וצ"ע למה לא הכריע הרב"י להיתרא ועוד דהא הוא בעצמו לא כ"כ בסי' רנג סעיף ג' כצ"ל דכיון דכאן מכריע להיתר מבואר דס"ל דאין זה כמניח ע"ג כירה גרופה לכתחלה וא"כ לעיל בסעיף ז' שמבואר טעם האוסר משום דהוי כמניח כו' כמ"ש בסעיף היו לו להתיר ג"כ וגם קשה דהאיך מכריע כאן להתיר אע"פ שהכרעה זו הוא מעתיק מלשון רבינו ירוחם מ"מ הוא עצמו לא כ"כ לעיל סי' רנג סעיף ג שלא התיר שם רק לענין חזרה אבל להניח לכתחלה משמע דגם ע"י קדרה מפסקת אסור ולכן כתב המג"א ליישב שתי הקושיות בחדא מחתא דלענין האיסור להניח לכתחלה ע"ג כירה גרופה יש חילוק בין צלי למבושל והשתא א"ש דהך דהכא שמכריע להתיר מיירי בדבר יבש שאינו רק צלי משא"כ לעיל סעיף ז' מיירי במבושל ובזה מיירי גם בסי' רצ"ג ולכן לא התיר שם רק בחזרה ושוב כ' די"ל דקדרה מפסקת עדיף ושרי אף במבושל כן נראה לפום רהיטא והמעיין יבחר:

ה **ט"ז ס"ק כא** אף בחמה מותר להניח כן הגי' בדגול מרבבה. וצ"ע כיון שמותר אפי' נגד האש מהאי טעמא דנמוח מאליו כ"ש בחמה וע' לקמן סי' ש"ך ס"ט דשם איתא וכן אם הניחה בחמה או כנגד המדורה מותרים והוא מלשון הר"ן שכ' לפי דעה קמייתא הא הניחה בחמה ונפשרו ואפי' כנגד המדורה מותרים. ולפ"ז נראה שצ"ל בדברי הט"ז

אף בחמה ונגד המדורה מותר להניח אך בנהר שלום כ' דשייך לקמן אחר סה"ת והר"ן דמחמירין משום דהוי כנולד ע"ז כ' דלפ"ז אף בחמה אסור וכ"כ בהגהות רוקח ע"ש:

סימן שכה

א **במג"א ס"ק ד** בייחד לו מקום יש מחמירין כו' ר"ל כשהוא ממושכן ביד ישראל דאז רשות הישראל עליו ומחזי כאלו מוציאו בציוי הישראל:

ב **ס"ק ה'** דשכירות ל"ק ר"ל וא"כ עדיין לא יצא בזה מרשות ישראל לגמרי וכיון שהוא ממושכן ביד ישראל הוי כמו חפצו של ישראל עצמו ועיין לעיל בסי' רנב דמיירי שם לענין מכירה לעכו"ם דשם הטעם דאכתי לא קנהו העכו"ם משא"כ כאן שאין הטעם משום קנין העכו"ם רק משום דהוי כהוצא' מרשות ישראל ואם ייחד ונימא שכירות קניא אין זה כמוציא מרשות ישראל ומ"מ דוקא בממושכן דאז כחפץ ישראל דייניגן לי' כיון שא"א ללקחו בלא רשות ישראל משא"כ אם חפץ של עכו"ם ואינו ממושכן וכמש"ל ס"ק ד' וע' במרדכי שכ' וראבי"ה מתיר היכא שייחד לו מקום מבע"י שכבר יצא מרשות ישראל מבע"י לגמרי כדתנן בפ"ק דפסחים כו' וע"ש שט"ס וצ"ל כמ"ש:

ג **ס"ק ו'** כלו' ומותר לומר כו' צ"ע שהרי כתב אח"כ אפי' ידוע שיוליך חוץ כו' ואי מיירי בפירוש שיוציא הך אפי' ידוע הוא אך למותר ויש לדחוק שי"ל אפי' ידוע שזה העכו"ם יקיים דברי הישראל ויוציא חוץ וצ"ע:

סימן של

א **מ"א ס"ק יו"ד** דלפעמים יכול לחיות כו' ר"ל ולפ"ז גם בנעקר י"ל דאינו אלא רק מיעוטא שהוא חי ובין נעקר ובין לא נעקר רובא מיית הולד תחלה ומ"מ קורעים דשמא ימצא הולד חי דבפ"נ הולכים אחר הרוב ולכן כתב אח"כ דלא כהסמ"ע שכ' דבנעקר נוחל ומנחיל דמהפוסקים משמע דאין חילוק ואפי' בנעקר אינו ודאי שהיא מתה תחלה רק מיעוטא וכי היכי דלא תקשי מדאמרי' דאין מנחיל כלל ליורשי האב מוכח דודאי אינו יכול לחיות לזה כתב כיון דהוי מיעוטא דמיעוטא אוקי בחזקת יורשי האם וה"ה אם היה ספק השקול כמ"ש בסי' ר"פ אלא דהכי קושטא דמלתא דלא הוי רק מיעוטא לבד. ומ"ש מיעוטא דמיעוטא נראה דנקט הכי עפ"י לשון הרמ"א בתשו' הנ"ל שכ' דלפעמים רחוקים כו' ע"ש. ואפשר דתיבת דמיעוטא הוא ט"ס:

ב **ס"ק ט"ו** ע"ש בספר תה"א ובר"ן ביומא ולדיעה קמייתא שם אף ספק אם כלו מחללין כההיא דסעיף ה' והכא כיון כו' כצ"ל. ומ"ש בריש ס"ק זה הקשה הע"ש וכו' דלעיל

מיירי שכלו חדשיו כו' לכאורה צ"ע דהא אכתי הוי ספיקא דלמא הולד מיית ברישא רק דמחללים שמא ימצא חי כמבואר שם וכמ"ש לפי מ"ש המ"א ס"ק י"ד דלעולם קורעים אף אם לא נעקר אע"ג דהוי מיעוטא וא"כ מה בין ס' זה לס' נפל. ונ"ל דודאי לענין ס' שמא לא ימצא חי לא חיישי' כמו בכל ס' נפשות דמחללים משום דעכ"פ כבר הוא בכלל חי והא דאמרינן בעירובין מהו דתימא ה"מ היכא דאית ליה חזקת חיותא כו' קמ"ל הכי קאמר דגם זה חזקת חיותא מיקרי ואין כאן רק ס' שמא מת ברישׁ' ה"ז כשאר אדם דמחללים על ספק משא"כ ספק נפל דכל שהוא נפל אינו בכלל אדם חי כלל וכיון שהספק הוא שמא לא נכנס בגדר בעל חי כלל בכה"ג אין מחללין ולכן ספק בן ז' או בן ח' אין מחללי' ולכן ביושבת על המשבר וכלו חדשיו שפיר מחללין דהא כבר הוא בגדר החי רק שיש ס' דלמא איהו מיית ברישא ובכה"ג שפיר מחללין.

ומ"ש וי"ל דתליא בפלוגתא כו' לכאורה צ"ע למעיין בדברי הרמב"ן דסובר בעובר לית ביה משום הצלת נפשות ואפי' כלו חדשיו דעובר ירך אמו הוא וכן משמע מהא דמייתי מנדה דדוקא בן יום א' ההורגו חייב אבל עובר לא והא דבן יום א' נמי בכלו חדשיו דוקא כמבואר שם מכלל דעובר כה"ג נמי לא רק ביושבת על המשבר שמתה אמרי' דלאו ירך אמו הוא והוי כשאר אדם. (והא דאמרינן בש"ס ספק בן ז' או בן ח' אין מחללים היינו לענין מילה כמ"ש בע"ש ע"ש) וא"כ מ"ש המג"א משמע דלהרמב"ן עכ"פ צריך שידעו כו' אפי' ביושבת על המשבר צ"ע מנ"ל הא ומ"ש דהא מייתי ראיה מדמותר להורגו (ור"ל דהתם מייתי מהא דאשה המקשה וכו' ולא יצא ראשו חותכים אותו כו') אין זה ענין לזה דאמו כעת חי' ולא הוי כלידה דבלידה דידה תלוי וה"ל ירך אמו ובכה"ג אפי' כלו חדשיו מותר להורגו משום הצלת אמו דעובר לית ביה משום הצלת נפשות משא"כ ביושבת על המשבר שמתה כיון שמתה תו לא הוי ירך אמו וכיולד הוא ובכה"ג י"ל דאף באינו ידוע אם כ"ח מחללין ומ"ש הרמב"ן שאין מחללים על נפלים לאו דוקא נקט נפלים דהא אפי' ידוע שכלו כיון דהאם חי' לית בעובר משום הצלת נפשות דאכתי ירך אמו מיקרי ומ"מ במתה דהוי כילוד מצינן שפיר למימר דאף בס' כלו מחללים ומצאתי בספר דגול מרבבה שהק' כן על המ"א ע"ש בקצרה וגם מ"ש המג"א והכא כיון דאיכא ריעותא וכו' הוא תמוה וסותר למ"ש בתחלה דאף בלא ריעותא צריך לידע דווקא אם כלו ואפשר לומר דט"ס במג"א וצ"ל וכ"ש הכא כיון דאיכא ריעותא ויותר נראה שחסר כאן וצ"ל ולדיעה קמייתא שם אף בספק אם כלו מחללים כההיא דסעיף ה' והכא כיון דאיכא כו' אבל מ"מ אכתי לא מתורצא מ"ש דהא מייתי ראיה מדמותר להורגו דאין מזה ראיה כלל דצריך לידע שכלו ביושבת על המשבר שמתה וכדכתיבנא ואפשר שגם בזה

יש חסדון בפנים וצ"ל משמע דלהרמב"ן כו' אפי' ביושבת על המשבר שמתה ואם לא מתה אף בידוע שכלו אין מחללים דהא מייתי ראיה וכו' וכוונת דבריו דמלשון הרמב"ם שכ' וליכא חששא אלא דלא הו"ל חזקה דחיותא משמע דאין כאן עוד ספק דמעיקרא שמא נפל היא רק הך ספק דלמא איהו מיית ברישא כיון דלית ליה חזקה דחיותא. אך דלא תימא א"כ היאך מחלק הרמב"ן בין מתה או לא מתה דבלא מתה וכלו נמי מחללין וא"כ מאי עדיפותא דמתה והו"ל לחלק בפשיטות דוקא בכלו מחללים הא לא כלו לא לכן כ' המג"א דאם לא מתה אף בכלו אין מחללים כדמייתי ראיה מהא דמותר להורגו וההיא אפי' בכלו מיירי כמש"ל וטעמא דידיה דלית ביה משום הצלת נפשות דאכתי ירך אמו הוא ולכך שפיר מתפרשים דברי הרמב"ן ביושבת על המשבר שמתה בכלו איירי דליכא חששא רק מה דלא הו"ל חזקה דחיותא וסד"א דחיישי' דלמא איהו מיית ברישא קמ"ל דעכ"פ מחללין ומ"מ דוקא כשמתה אבל אי לא מתה אף בשכלו אין מחללים שהרי הוא ירך אמו. ואם נרצה לקיים דברי המג"א בזה כפי הנוסחא שלפנינו צ"ל דס"ל דודאי הא מלתא גופא טעמא בעי דנימא דעל עובר אין מחללין דמה בכך שספק הוא דהא כל ספק נפשות מחללין ומכ"ש לפי מ"ש דס"ל דאף בידוע אין מחללין וטעמא משום דירך אמו הוא אינו מספיק והא מ"מ סופו לקיים המצות וכמ"ש הרמב"ן בשיטת בה"ג שם שהוא דיעה קמייתא ע"ש ולכן צ"ל דס"ל דהך טעמא שסופו לקיים המצות ואמרינן מוטב שיחלל וכו' אינו אלא כשכבר נכנס ודאי בגדר חי וכמש"ל וכל שהוא בכלל ס' נפל לא נכנס בגדר החי כלל לחלל עליו מס' שמא יהיה בגדר החי. ולכן אף בידוע שכלו כיון שעדיין הוא צריך לאמו שיהא נפטר רחמה לצאת חי לאויר העולם ויכול להיות שבעת צאתו מרחם אמו לא נותר בו עוד נשמה ויהיה כנפל שלא ראה אור עולם לכן עדיין לא נכנס כלל בגדר החי לחלל עליו ובזה א"ש לישנא דהרמב"ן שדייקתי לעיל שכ' דאין מחללים על נפלים משום דגם בידוע שכלו דאין מחללין הוי טעמא משום דאין מחללים על ספק נפלים ואף דהשתא אית ביה חיותא הך חיותא שיש בו כירך אמו הוא רק כשמתה דלאו בדידה תלוי וגופא אחרינא הוא וחי הוא רק שהדלת ננעל בפניו כו' ולפ"ז ע"כ דגם במתה צריך שיהיה ידוע דכלו שאל"כ אכתי לא פלטי' מספיקא שמא נפל הוא מעיקרא דהא אפי' שידוע שכלו אם אמו תי' נכנס לכלל ספק נפל מחמת שצריך ללידת אמו ושמא יצא מת ומכ"ש בס' שמא כל חיותו אינו רק כחיות נפל בן ח' ואף שמתה אמו וא"צ ללידתה מ"מ ספק נפל הוא מצד עצמו והשתא א"ש מ"ש המג"א מדמייתי ראיה דמותר להרגו ואף דהתם באמו חי' מיירי מ"מ כיון דהתם מותר להורגו ולית ביה משום הצ"נ אף שי"ל דלמא כלו ומכ"ש לפי מ"ש י"ל דמיירי אף

בודאי כלו ומתירים להורגו לכתחלה משום הצלת נפש אמו מכלל דבכה"ג שי"ל שלא יבא לאויר העולם חי אינו בגדר חי עדיין וא"כ אפי בישבה על המשבר שמתה אם אינו ידוע שכלו דאיכא לאסתפוקי ביה שמא אינו בגדר החי עדיין אין מחללין ולפי"ז י"ל דגם מ"ש המג"א אח"כ והכא כיון דאיכא ריעותא א"ש כפשוטו דאף שהכריע דמשמעות הרמב"ן דבעי' כלו אף ביושבת על המשבר שמתה מ"מ היכא שנולד ממש אף שהיא ספק כלו שפיר הוה בגדר החי והספק בו כספק בבעל חי ולכן כ' והכא כיון דאיכא ריעותא אבל לא מחוור כיון שלהרמב"ן מתה כילוד דמי ואפ"ה אמרי' דבספק כלו הוי כספק אם נכנס בגדר החי א"כ אף בנולד ממש כיון שספק אם כלו הרי יש כאן ספק אם נכנס מעולם לגדר החי ומחוורתא כדכתיבנא דהך והכ' כו' אדיעה קמייתא דהתם קאי דגם לדידהו א"ש אף דלדידהו ובהך דיושבת על המשבר מחללים אף בספק כלו מ"מ הכא גרע משום ריעותא וראיתי בהג"ה שבסוף ס' מקור חיים שתפס הדברים כפשטן וכ' דטעמא דלהרמב"ן צריך שידעו כו' הוא משום דבלא ילדה לא שייך רוב יולדת אין מפילות משא"כ הכא דילדה לכן צריך ריעותא שלא גמרו כו' עכ"ל ולא מחוור דאי מהאי טעמא אתינא עלה לפי דליכא רובא במיעוטא נמי סגי דהא לא הלכו בפ"נ אחר הרוב וגם דאף דליכא רובא מ"מ מיעוטא נמי לא הוי רק ספק השקול אלא ודאי אי בעי' כלו לענין לחלל עליו' הוא מטעמא דכתיבנא דאין סיפק זה דומה לספק אחר דהכא ספק שמא אין עליו שם חי כיון שהוא ספק נפל ואם נפשך לומר דמ"מ בילדה איכא רובא ואית לן למיזל בתרה ולזה הוצרך לו' מטעם ריעותא זה אינו דאין זה ענין למ"ש לפניו והו"ל למינקט מלתא באנפי נפשיה דהא לא אזלינן בתר רובא היינו משום ריעותא וע' באבן העזר סי' תנ"ו אך לענ"ד בלא"ה לא שייך למיזל בזה בתר רוב יולדת אין מפילות דזה דוקא אם יולדת לט' אבל בכאן דמיירי ספק בן ז' או בן ח' אזדא ליה רובא דהא רובא לתשעה יולדן כמבואר ביבמות:

סימן שלד

א **שם במג"א ס"ק י"ג** ע' בש"ג שלא כתב בביאור כ"כ רק המג"א הוא מפרש כוונת דבריו במה שנראה ממנו דאם הצילו בהיתר יכול ליטול שכר אף אחר שהחזיר משא"כ בהציל באיסור ולזה כ' דבהציל באיסור כיון שאינו יכול לומר מהפקירא קא זכינא אף לזכות כדי שכרו לפי מ"ש הרמב"ם הטעם משום דאין כאן איסור וכמ"ש מקודם לדעת הרמב"ם ולכן אף שהוא אומר שכיון לזכות מהפקר לא מהימנינן ליה כיון שאומר שעשה ע"י כן ולא שבקינן ליה ליטול שכר מחמת אמירתו שאומר שכיון לזכות מהפקר כדי שכרו

ועשה איסור דאין אדם מע"ר ואי משום דבחול כה"ג צריך לשלם מה שנהנה כמ"ש בח"מ סי' רס"ד כאן אסור משום שכר שבת ומ"מ אם עדיין לא החזיר שפיר יכול לומר שיכוון לזכות ועשה איסור כיון שהחפיצים שהציל הם תחת ידו אין מוציאין ממנו מחמת האי טעמא דאין אדם מע"ר כמ"ש הפוסקים דלענין טענת ממון שפיר יכול לטעון אף דבר שמשים ע"ר ע' בח"מ סי' ע"ה באשה שתובעת שנדר לה באתננה (אבל אם כבר החזיר ובא בטענה שבאמת נעשה רשע כיון שאין יכול לברר שכדבריו כן הוא לא מהימנינן ליה דעבד איסורא ואם יטול עכשיו שכר יהיה שכר שבת לכן יש לב"ד למונעו מזה) דהוי טענה מעלי' להשביע ע"ז ומכ"ש שאין להוציא ממנו משא"כ אם הציל בהיתר נהי דאם לא כיוון לזכות עד כדי שכרו אסור ליטול שכר משום שכר שבת עכ"פ אם בא ליטול שכר שבקינן ליה דאף שכבר החזיר נאמן לומר שכיוון לזכות כדי שכרו ושוב כ' המג"א שאפשר דאין מחייבין אותו ע"כ ליתן ר"ל דנהי דאם זה רוצ' ליתן שבקינן ליה לקבל מ"מ אם זה טוען לא מהימנת לי שכוונת לזכות ומטעם שצריך ליתן כדי הנאתו אין לי ליתן לך משום שכר שבת אין כופין אותו ליתן לו ומ"ש המג"א כ"כ הרמב"ם נראה שהוא ט"ס וצ"ל כ"כ להרמב"ם ור"ל שהש"ג כ' כן לטעם הרמב"ם דבהציל באיסור אסור ליטול שכר משא"כ אליבא דרש"י והר"ן שלא תלו הדבר מחמת שהצילו בהיתר י"ל דאף בהצילו באיסור שפיר יכולין ליטול דלא בכוונה תליא מלתא אלא דממילא הכי הוא שכיון שהצילו מההפקר הם זוכים מהפקר כדי שכרם ולכן אין בזה משום שכר וא"כ אין מקום לחלק בין איסור להיתר בזה וכמ"ש רש"י שהמצילין יאמרו מהפקר' קא זכו אין ר"ל שצריכין לטעון שכוונו לכך רק ר"ל שיכולין לומר שהשכר מגיע להם משום זכי' מההפקר ולא משום שכר שבת אבל להרמב"ם שכתב טעמא משום שהרי אין שם איסור כו' ע"כ צריך לומר שצריך לכוון בהצלה זו לזכות מהפקר כדי שכרו ולכן דוקא כשמציל בהיתר לכן גם בהחזיר החפץ יש לחלק בזה בין הציל בהיתר או באיסור מטעמא דכתיבנא ואפשר שמ"ש המג"א וכ"כ הרמב"ם צ"ל וכמ"ש הרמב"ם ור"ל דהרמב"ם מחלק בין איסור להיתר ואף דאין מבואר ברמב"ם לענין החזיר מ"מ גוף החילוק בין איסור להיתר מבואר ברמב"ם ואפשר שגם לדעת רש"י כן הוא לענין החזיר ורש"י ורמב"ם שוים בזה ומה שלא הזכיר רש"י טעם זה משום דבלא החזיר אין חילוק ואף בהציל באיסור יכול לומר כוונתו לזכות מהפקר רק דהרמב"ם נקט טעמא שהרי אין שם איסור לומר מטעם זה יכול לכתחלה להציל ע"ד כן כדי שכרו כמ"ש המג"א:

ב **סקי"ד** ומה שהקשה סה"ת כו' שמסיק אפי' תימא לאיסור כו' כצ"ל:

ג **ס"ק י"ו** וטעונים גניזה ר"ל שלא יניח במקום התורפ' שיהו נרקבים ונפסדים:

ד **ס"ק י"ז** ועוד דכתובים בכתב אחר כו'. ר"ל ובזה א"ל כמש"ל לפי שאין הכל בקיאין לכתוב אשורית דלא מהני אלא משום עת לעשות ולהם לא שייך זה וע"ז כ' דרמ"א בתשובה כ' כו' ולפ"ז א"צ כלל להך תירוץ שאין הכל בקיאין כו' דבלא"ה א"ש דאף בלא עת שרי בכתב אחר או בלשון אחר כמ"ש לקמן וממילא דא"ש דברי הש"ג דאף דלהם לא שייך עת לעשות מ"מ מעיקרא לא נאסר הכתיבה כלל כ"א באשורית דוקא ולא התיר לכתוב דברים שבע"פ בכתב אשורית אלא משום עת לעשות אבל בכתב אחר שלא זה שרי ולכך בכתב אחר שרי לגמרי בין בלה"ק בין בלשון אחר ומ"ש המג"א ועיין בי"ד סי' רפ"ג כו' ר"ל שמזה יש סיוע לסברת הרמ"ע דהא דאין לכתוב של חול באשורית הוא לפי שהוא כתב מיוחד לתורה שבכתב ולכן על אשורית דוקא הקפידו שלא לכתוב בו דברים שבע"פ ויותר נראה לפרש דלפי מ"ש הב"י י"ל טעם שהמציאו כתב משיטה לכתוב בו דברים של חול ומ"מ לכתוב דברים שבע"פ י"ל דאסור אף בכתב משיטא ומ"מ צ"ע ר"ל דגם לדברי הרמ"א אכתי תיקשי דבלשון שהעם מבינים בו היה מקום להתיר אף מדין התלמוד ולמה נקט האידנא מצילין כו' ובשלמא אם נאמר כתירוץ קמא שאין בקיאין באשורית א"כ אף דמצד הלשון אין איסור אף מדין התלמוד מ"מ מחמת הכתוב הי' אסור אי לאו משום דאין בקיאין השתא באשורית ואף על פי כן הותר האידנא משום עת לעשות (אך צ"ע בב"י בשם הפוסקים דמשמע מה דקאמר האידנא כו' הוא מצד הלשון) משא"כ אם נימא כמ"ש רמ"א וא"כ גם מדין התלמוד מותר ואפי' תימא דכאן מיירי אפי' כתובה אשורית. (בלשון) אחר מ"מ נראה דלהרמ"א כמו שלא נאסר דברים שבע"פ אלא באשורית לפי שבו ניתנה תורה שבכתב כמו כן מותר לכתוב דברים שבע"פ אף באשורית ובלשון אחר דאין קפידא רק בלה"ק שבו ניתנה תורה משא"כ בלשון אחר ליכא עכובא וא"כ מאי קאמר האידנא דהא אף בדין התלמוד מותר וע"ז כתב ע' סי' תר"ץ סעיף ט' ר"ל דשם מבואר דאין לחוש באיזה כתב היא כתובה וא"כ גם לתירוץ קמא קשה דהא בכה"ג שמבינים אותו לשון שרי מדין התלמוד בכל גווני ועכ"פ דברי הש"ג צ"ע דאפי' תימא כתירוץ קמא מ"מ בדידהו לא שייך עת לעשות וע"ז כתב דבאר שבע כתב שמותר ללמוד נביאים שיכירו נחמות ישראל א"כ י"ל שגם להם היתר מכללא דעת לעשות שיש ג"כ קצת צורך בדבר כן נלע"ד בפירוש דברי המג"א:

סימן שלה

במג"א ס"ק ד' וכתב בד"מ לפי כו' כצ"ל ועיין בשו"ת בית אפרים שכתבתי שם שאם אין רוצה לאכול האיסור לא שייך אין מבטלין ע' שם:

סימן שלח

בט"ז ס"ק ג' במקום שמשמיעים קול אסור לר"ח כצ"ל וע"ש בטור דר"ח ס"ל דאפי' השמעת קול שאינו לשיר אסור:

סימן שלט

א **בט"ז סק"א** מצויין בטעות וצריך לציין על אם יש לה שפה:

ב **במג"א ס"ק י"א** יש לייחד אחר החופה קודם שבת כו' עכ"ל בסי' נ"ה כצ"ל. ומ"ש וקודם החופה אסורים ביחוד ר"ל משום דהו"ל יחוד של פנויה ואעפ"י שמשודכת לו ואפילו ארוסה אסורה להתיחד עם הארוס קודם ברכת חתנים כמ"ש באה"ע סי' נ"ה לכך צריך לייחד מבע"י במקום צנוע אחר החופה ע"ש במשאת בנימין סי' צ"ה:

סימן שמ

א **במג"א** ריש סי' החותך כו' אסור לעשות כמ"ש סוף סימן של"ו דיש אומרים דאסור לטבול כצ"ל ומ"ש אבל שבות ממש אסור לעשות כו' ר"ל היכא שאין העכו"ם יכול ליטול ביד רק בכלי ואם היא עצמה תטול ביד הו"ל שבות ממש ומ"ש ולומר לעכו"ם לעשות איסור דאורייתא כו' ר"ל אף על גב דקיל טפי משבות ע"י ישראל כיון דהוא שבות דלית ביה מעשה נמי כו' ואם כן ע"כ צריך לעשות ע"י ניקור ושוב כ' דצ"ע אם יש להתיר בניקור דקשה לנקר' יפה ולכן מוטב כו' משום דבמקום הדחק יש לסמוך ע"ד הטור דמלאכה שא"צ לגופה פטור ואם כן הוה שבות ועדיף טפי למעבד הכי ממה שתטול היא עצמה ביד ואף על גב דזה הוה שבות דשבות לדעת הטור מ"מ עדיף טפי ע"י עכו"ם כמ"ש דבכה"ג הוה שבות דשבות דלית ביה מעשה וע"ז כתב ועיין בי"ד כו' ר"ל דגם מהאי טעמא מוטב שיחתוך העכו"ם אפילו בכלי ממה שתטול היא בשיניה ואפשר שר"ל דמהאי טעמא עדיף טפי לומר לעכו"ם לחתוך בכלי אף היכא דאפשר ליטול ביד ע"י עכו"ם כיון דא"א ליטול יפה בלא כלי:

ב **מ"א סק"ב** הע"ש כת' כו' נדפס בכאן בטעות ושייך לסוף סימן של"ט ועיין בתוספת שבת:

ג **ס"ק ג'** דאין דרך גזיזה או ניפוץ או טוי בכך כצ"ל:

ד **ס"ק י"א מ"א** אע"פ שלא קשר חייב ע' לעיל סימן י"א ס"ק י"ג ומה שכתבתי שם:

סימן שמה

א **בש"ע בסעיף יו"ד** מצויין (ח) בתיבת הוי כרמלית והוא טעות וצריך לציין הח' בסעיף י"א בתיבת הוי כרמלית:

ב **בט"ז ס"ק ח'** דל"ד לגבוה י'. ר"ל דלענין רה"י גבוה י' קי"ל דטומאה כגובה וא"כ נימא גם לענין עמוק ט' דהוי כגובה ט' דהוי ר"ה אם רבים מכתפים עליו לזה אמר דכאן הוי תשמיש על ידי הדחק והם דברי הש"ס בשבת דף ח' וברש"י שם ד"ה גומא מאי כו' ע"ש ואפשר שצ"ל דלא דמי לגבוה ט' ורבים מכתפים דהוי ר"ה כמבואר סעיף יו"ד דכאן הוי תשמיש כו" והכוונה כמ"ש וע' בשבת דף קע"ב ברש"י הילוך הילוך:

ג **מ"א ס"ק ט'** הוי שיעור מקום ד' על ד' כיון דקי"ל אין חוקקין להשלים כו' כנ"ל:

ד **במג"א ס"ק י"ג** הקירוי ר"ל דמ"ש הרא"ש מחיצות החיצונות היינו כשגבוהים יו"ד עם הקירוי דאז נראה מבחוץ גבוה יו"ד ומצד פנים שאין חללה של מחיצות גבוהים יו"ד ואזלינין בתר צד החיצון שגבוה יו"ד מבחוץ בצירוף הקירוי כיון דעכ"פ הרשות שבפנים משמר על ידם של המחיצות והם גבוהים מבחוץ יו"ד וא"כ אם אין גבוהים יו"ד עם הקירוי אע"פ שע"י החקק יש כאן גבוה יו"ד לא מהני כיון שרחוק מהמחיצות ג' טפחים אך לענ"ד לא נראה כן דברי התוס' בשבת דף ז' ע"ב ד"ה ואם שכתבו בשם ריב"א דשאני סוכה דבעינן סמוך לסכך כו' ובגליון שם בתוספת ישיכים כתוב ועוד י"ל דשאני הכא דאיכא מחיצות גבוהים מבחוץ כ' ונראה דשני תירוצים הם ע"ש ועיין בתוספות דסוכה דף ד' דנקטי בדבריהם התירוץ הא' וצ"ע:

סימן שמז

במג"א ס"ק ה' בר"ה זה חייב אף על פי שרה"י באמצע רשויות מצטרפים ולא אמרי' קלוטה כמי שהונחה כן הוא בשבת דף צ"ח וברמב"ם כתב דין זה לענין מעביר ע"ש:

סימן שמח

שמה מ"א ס"ק ד' היה קנה מונח על הארץ והגביה הקצ' האחד והקצ' השני מונח בארץ והשליכו לפניו וחזר והגביה הקצה השני והשליכו לפניו אפי' כל היום כו' כצ"ל:

סימן שנ

במג"א ס"ק ב' שמא יוציא להדיא. ר"ל דשם כת' וכן לא יעמוד אדם במקום פטור ויקח חפץ כו' משום דכאן אי אפשר שלא ינוחו בפיו מעט קודם שיבלעם ושוב כת' דקשה

מידו ר"ל דאמרינן אי שדי אתי לידי חיוב חטאת ע' לעיל סימן שמ"ח ות"כ דהתם לא הניח כו' רצה לומר דעיקר טעמא לפי שהיה לו הנחה באמצע במקום פטור וזה דוקא כשהגיע החפץ למקום הפטור ממקום אחר ונח שם אזי חשובה הנחה זה שבמקום פטור כגון בשתי' שהמים באו לפיו ממקום אחר ונחו שם משא"כ במושיט ידו עם חפץ שלא נתחדשה כאן בבואו למקום הפטור הנחה שכבר היו בידו ועתה שיש על היד שם מקום פטור והחפץ נח שם מאליו ולא חשבינן הנחה זו שנאמר שהופסק ההוצאה מרה"י לר"ה ע"י הנחה במקום פטור כיון שהנחה זו לא נתחדשה במקום הפטור דאז מאליו הכלי נח שם: ומ"ש המג"א וה"ה גבי רוק ר"ל דלכן גבי רוק אפילו הוציא ראשו לר"ה אסור לרוק דאע"פ שהרוק נח בפיו לא חשובה הנחה כיון שלא בא ממקום אחר לתוך פיו כל זה מבואר מדברי התוס' בעירובין דף כ' וברא"ש שם דף צ"ט ע"ש והנה בש"ס שם דף צ"ט בעי רבא הוציא אמתו לחוץ מאי לא מיבעיא ליה לענין רוק כה"ג ולפי מ"ש התוס' והרא"ש שם מתחלה דברוק מותר א"ש ולפי המסקנא שלהם די"ל דאסור איכא למימר איפכא דלענין השתן דוקא מיבעיא ליה דלמא בתר יציאה אזלינן דכל כמה שלא יצא כגופו דמי אבל לענין רוק שבפיו מה שמוציא ראשו הוא הוצאתן לר"ה שהרי הרוק בפיו ואינו בא ממקום אחר כמ"ש הרא"ש המוציא אוכלין בפיו ג"כ חייב כמבואר בשבת דף ק"ב וכן פסק הרמב"ם פרק י"ג ע"ש ולא מיבעיא רוק שנתלש כמבואר סעיף ג' אלא אפילו לא נתלש משמע מהרא"ש דהרוק כבר הוא מן המוכן בפה ואינו בא לשם ממקום אחר ואם כן לא שייך לספוקי למיזל בתר שעת יציאה דרוק שבפיו אינו דומה לשתן שהוא צריך להיות נזרק מן הגוף מה שא"כ רוק אף דהתוספת והרא"ש מתחילה רצו לצדד להיתר משום שהרוק נח בתוך הפה דהוי מקום פטור ושוב כ' דז"א דכה"ג לא חשי' הנחה דדמי ליד שהושיטה עם פירות לר"ה וכיון דאין כאן הנחה במקום פטור ממילא דאסור כשהוציא ראשו לר"ה אבל להך צד איבעיא דהוציא אמתו דבתר יציאה אזלינן ודוקא התם מבע"ל משא"כ לענין רוק לא מיבעיא ליה כלל דודאי אסור ולפי"ז צ"ע על המג"א שכת' בס"ק ד' הוציא פיו כו' זהו ספק כו' ואפשר שהציון קאי על תיבת ואמרו ומדויק קצת לישנא דקאמר זהו ספק כולי ולאפוקי דהוציא פיו ולפי הציון שלפנינו בא לאפוקי רישא דמיירי בכולו בפנים וע' בפרי מגדים ומחצית השקל מ"ש בזה והמעיין יראה שהעיקר כמ"ש: וצ"ע אם מותר לבלוע הרוק בר"ה כיון דבליעתן היינו הנחתן כמ"ש התוס' בעירובין דף ך' מהא דאמר ר"מ אם היתה שבת כו' וכן כתבו התוס' בשבת פרק הזורק ואם כן היוצא לר"ה ועומד שם מה יעשה ברוקו שא"א לו לבלוע ולא לרוק וע' באבן העוזר סימן שמ"ט מ"ש ותו דהתוס' בעירובין וכו' ולמדו מזה דאדם הושיט ידיו וכו'

וכדבריו משמע בתוס' שם שהקשו שיתן מידו ליד האחרת כו' ע"ש: ועיין בסימן שי"ט בסופו שכת' הרמ"א מדברי הא"ז בשם הירושלמי שהרוקק והרוח מפזר חייב משום זורה ובב"י כת' בשם מהריק"ש לא ראינו מי שחשש לזה כיון שאין מתכוין לכך כ"ש שאין דרך זריעה בכך וכן הסכים מהר"א אזולאי ז"ל עכ"ל וצ"ע לדחות דברי הירושלמי:

סימן שנא

במג"א ס"ק ה' הוי הצנור דומיא דזיז ע"ש סי"ח וצ"ל דאף על גב דשם בעי' חלון הבית פתוח לו והיינו שפתוח לו ג' וכמבואר מדברי המג"א סימן שנ"ג ס"ק ד' מ"מ גם גבי צנור אע"פ שבולט כולו מ"מ הוא מונח כולו אצל הגג או סמוך לו תוך ג' רק שהוא ארוך ויוצא להלן מן הגג לצד ר"ה ג' ויותר ולכן כיון דבמקום שהוא נגד הגג הוי רה"י כמו חורי רה"י גם מה שיוצא לצד ר"ה ג' ויותר ולכן כיון דבמקום שהוא נגד הגג הוי רה"י כמו חורי רה"י גם מה שיוצא לצד ר"ה ואינו נגד הגג גם כן בכלל חורי רה"י הוא אף על פי שבמקום הזה אין סמוך ונראה להת"י כדלקמן סימן שנ"ג שמשמע שמשתמש בכל הזיז אף שלא כנגד החלון והא נמי להא דמיא ומ"מ בעי' שיהא הצנור ד' אף על גב דחורי רה"י אינו צריך ד' מ"מ לענין זה שיהא חיוב דאורייתא כשקולט מן הצנור בעי' שיהא בו ד' דבעי' עקירה מע"ג מקום ד' ועיין בתוס' דעירובין דף פ"ט ד"ה במחיצות כו' שכתבו וכן זיז היוצא לר"ה רחב ד' דהוי רה"י היינו סמוך לחלון תוך ג' דהיי כי חורי רה"י משמע דוקא ברוחב ד' אמרינן הכי וכן משמע לכאורה מהא דעירובין דף פ"ח דקאמר האי זיז ה"ד אי דלית ביה ד' מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו לא ישתמש אלמא דאף כנגד חלונו שהחלון פתוח לו אי לית בו ד' אין לו דין חורי רה"י רק דין מקום פטור ועיין בב"י בשם הרשב"א שכת' לפרש כנגד חלונו היינו ג' סמוך לחלון ומזה למד המג"א דחלון פתוח היינו סמוך תוך ג' וכן מבואר בסימן שנ"ה ובמג"א שם ס"ק י"ד בשם המרדכי ובקרבן נתנאל דף ל"ב כת' על המג"א שלא נמצא כן בשום פוסק וכו' וז"א וכמ"ש:

סימן שנב

במג"א ס"ק ד' גוללו אצלו. כ"כ המ"מ ע"ש דקאי אכרמלית כו' נראה כוונתו דהמ"מ שם הביא אוקימתא דאביי באסקופה כרמלית ונפל לר"ה בתוך ד"א דאי נפיל ליה ומייתי ליכא חיוב חטאת ל"ג וע"ז כת' בשאר דברים כי נחו להו אפילו תוך ד"א ומוכח מדבריו דבשאר דברים חיישינן דנפיל ומייתי מר"ה לאסקופה שהיא כרמלית ומזה למד הרמ"א ע"ש בהגה סוף סעיף א' אפילו לא נפל אלא לכרמלית דקאי על הש"ע דמיירי באסקיפה

רה"י ונפל לר"ה ס"ל להתיר אף בזה כאוקימתא דרבה שם ולכן כת' דבשאר דברים אסור אפילו בנפל מאסקופת רה"י לכרמלית דאיכא למיחש דמייתי מכרמלית לרה"י וכמו דאוסר ה"ה משום גזירה דמייתי מר"ה לכרמלית כמו כן יש לאסור דלמא מייתי מכרמלית לרה"י וזהו שכח' המג"א ע"ש דקאי אכרמלית ר"ל דהתם מיירי באסקופת כרמלית ולכן דוקא בנחו בר"ה הוא דאסור אף על גב דאיכא תרי קולא חדא שאגדו בידו וצריך לגזור שמא נפל ואתי לאתויי דהוי כמו גזירה לגזירה דאפי' מייתי לי' לכרמלית הוא משא"כ בלא נחו כלל בר"ה דאיכא עוד חדא לקולא וממילא ילפינן דה"ה בנפל לכרמלית ולא נח רק תלוי באויר דשרי ובביאורי הגאון ר"א מווילנא ז"ל כת' וז"ל ובמ"מ לא הוזכר שנפל לכרמלית אדרבה שם משמע שנפל לר"ה מדקאמר אפי' תוך ד"א ובכרמלית אין חילוק רק שב"י וד"מ סוברים שקאי על רמב"ם ואינו כן עכ"ל ותמהני דהא גם הרמב"ם מיירי שנפל לר"ה רק שהיה קורא בכרמלית ושפיר למדו מזה דה"ה איפכא בעומד ברה"י ונפל לכרמלית בשאר חפצים אסור וכמ"ש. ומ"ש שם דהרמב"ם לא הזכיר כלל אסקופה אלא הקורא בספר בכרמלית ר"ל שכל הרשויות הוא כרמלית ולדידיה אין חילוק בין ספר לשאר דברים ואף להרשב"א דוקא בכה"ג דאביי אבל בכה"ג שלפני' כרמלית אין חשש וכל דבר מותר הו' עכ"ל. תמהני דודאי הרמב"ם נקט כרמלית היינו לומר שהרשות שהוא עומד שם הוא כרמלית כי היכי דלא תקשה דלמא מעייל בר"ה ומעייל לרה"י כיון דלא פסק כבן עזאי וכמ"ש הוא ז"ל שם אבל מ"מ הרשות שלפני' שנפל הספר לשם הוא ר"ה כמ"ש הרמב"ם להדיא ונתגלגל מקצת הספר לר"ה והיינו ממש אוקימתא דאביי ומ"ש דבחידושי הרשב"א של שבת כת' לאו דוקא ספר ע' בספר מחזיק ברכה שהביא מדברי הרשב"א דעירובין כת"י דמתחלה כת' ג"כ דשמא ה"ה לשאר דברים רק דמדברי המחברים משמע דספר דווקא וי"ל דשאר דברים אסור משום דלמא נפל כולה בר"ה ומעייל לרה"י ובספר לחוד ליכא למיגזר משום דסתם כתבי הקודש מעיין ומנח להו עכ"ל וצ"ע דהא למאי דקי"ל דלא כבן עזאי איכא למיחש דלמא מעיין בהו התם כו' אך בביאורו הנ"ל כת' דרשב"א פסק כב"ע כיון דמלתא דרבנן הוא ע"ש ולפי"ז גם בשאר דברים אין חשש דלמא מעיין (ואפשר דבשאר דברים יש חשש דלמא זריק דדוקא כתבי הקודש דאין זורקים כמבואר שם) ומ"ש המג"א וכ"מ בהג"ה סוף ס"א דקאי בר"ה הוא תמוה ואפשר שר"ל דלכך השמיט הרמ"א בדבריו חילוק המ"מ בין נחו או לא משום דקאי בר"ה ר"ל דהאסקופה רה"י ונפל לר"ה ובכה"ג אפילו לא נחו דאיכא חשש דלמא מעייל מר"ה לרה"י ואע"ג דמסיים אפילו לא נפל אלא לכרמלית הך לישנא ממילא משתמע בנפל לכרמלית ונח שם ובפרי מגדים מגי' דקאי ברה"י ולפי"ז

י"ל ע"ד שכתבתי דר"ל דלכך לא מחלק משום דמיירי באסקופת רה"י משא"כ ה"ה דקאי אסקופת כרמלית ויותר נ"ל להגיה בלשון זה וכ"מ בהג"ה סס"א דמשמע דקאי בר"ה ור"ל דהב"ח העתיק דברי ה"ה אסיפא דהי' קורא על הגג דמיירי שעומד ברה"י ונתגלגל לר"ה כנלענ"ד:

סימן שנג

בט"ז ס"ק א' ואע"ג דבסעיף ג' כתו' כצ"ל:

סימן שנד

שנד במג"א ס"ק ג' וכשבאין באויר ר"ה. נראה דר"ל דאף ברישא באין החוליא גבוה יו"ד שאז בא לאויר ר"ה אף דאיסורא איכא כמ"ש סעיף ב' מ"מ חיובא ליכא ולכך לא גזרינן חולי' גבוה יו"ד אטו אינה גבוה משום דגם באינה גבוה ליכא חיוב כיון דאגודו בידו:

סימן שנה

סי' שנה במג"א ס"ק א' מכרמלית לכרמלית כמ"ש בסימן כו' כצ"ל:

סימן שנו

במ"א ס"ק ו' ואין לחוש שמא יעל' הים זה שייך לעיל אהא דאמרינן דאי אית ליה גידודים מותר למלאות כו':

סימן שנח

א **בש"ע סעיף ט'** יותר מסאתים אסור בכאן צריך לציין מ"ש המג"א ס"ק י"ח יותר מסאתים:

ב **בט"ז ס"ק ואו** אף על גב דהחצר פרוץ לגינה מ"מ כיון שאינו אסור בו בעצמו כו' כצ"ל ור"ל כיון שהגינה עצמה אינה אסורה עם החצר ומותר לטלטל מזה לזה אף שמגינה לבית אסור מ"מ אינו אוסר על החצר שיהיה נאסר על הבית וע' לקמן בסי' ת"ג בט"ז שם אך התם א"ש טפי ע"ש:

ג **במג"א ס"ק י"א** יותר מסאתים אסור זה ציון על לקמן יות' מסאתים אסור:

ד (שם ס"ק י"ד) אסור להוציא ממנו לבית ר"ל דבש"ע נקט ממנה בה"א לבסוף קאי אגינה משא"כ בטור איתא ממנו בוא"ו משמע דאחצר קאי:

סימן שסב

א **מג"א ס"ק ד'** דהא כת' הרא"ש שם ר"ת דר"ל כו' ל"ש אלא לזרוק כצ"ל:

ב **שם ס"ק י"ד** חבירו דופן לסוכה שעושה ע"ד לטלטל כו' כצ"ל:

ג **בש"ע סעיף יו"ד** לא מהני בשכל הרוחות כו' כצ"ל:

ד **במג"א ס"ק י"ז** כמ"ש סימן שס"ד סעיף א':

סימן שסג

א **שם בט"ז ס"ק ד'** תיוהא קא חזינן בהך תיקון דמיחוי כו' כצ"ל:

ב **שם** ללחי ולא לצורת הפתח דהוי מחיצה כו' כצ"ל:

ג **במ"א ס"ק ה'** עסי' ל"ד כצ"ל ר"ל שם בס"ק ל"ז הביא דברי התו' דצריך לחי אחר דהפס לא מהני ואף על גב שהפס הוא רחב הרבה ועומד מרוב' על הפרוץ דכיון שמופלג ג' ע"ש וכמבואר שם:

ד **ט"ז ס"ק יג** א"צ ליטול שום דבר לענין הכשר דבר זה שאנו עוסקים בו כמו בעקמומית שמה שנתעקם הוא פסול אלא שרואין מה שיש תוך עשרה כאילו אינו וכל זה אינו ענין לכאן שעושה קורה רחבה מלמעלה ומשוכה למטה ומ"מ פשוט כו' כצ"ל:

ה **שם בס"ק זה** למטה מיו"ד דוקא ר"ל דאף דהוה אמינ' של הב"י שכ' דאי במונחת למטה מי' אינו ר"ל דזה יהיה גורם ההיתר דפשיטא דז"א רק שהרב"י אמר דא"א לאוקמי כלל במונחת למטה מיו"ד דלגמרי אלא ר"ל שראשה למעלה רק שרחבה ונמשכת קצת למטה. אך מה שכת' הט"ז על הב"ח וחלילה לומר כו' נראה שהבין מה שכתב הב"ח דהקפידא הוא כו' היינו קפידא להתיר שאין מתירין אלא תוך י' והיינו כמ"ש הב"י בהוה אמינא דידיה כמש"ל ובאמת לית' דכוונת הב"ח מה שכתב דהקפידא הוא על הקפידא לאיסור ור"ל דהב"י מפרש דהרשב"א קמ"ל דמשוכה קצת למטה ג"כ כשר דלא תימ' שיש קפידא מה שמקצתה למטה מיו"ד שאין מותר אלא אם כן כולה למעלה מיו"ד וקמ"ל דאף בכה"ג נמי כשר וע"ז השיג הב"ח דהרשב"א מיירי מענין שהקורה עצמה רחבה יו"ד טפחים ודברי הט"ז צ"ע:

ו **שם** ולא כולה למעלה מיו"ד ואינו כן כו' שלא ניתן להכתב והעיק' שאין כאן ט"ס וכו' כצ"ל:

ז **מ"א ס"ק כ"ז** יש להעיר דין חצר אינו מעורבת וצריך כו' שבילים קטנים בין בית לבית וכו' וא"צ צ"ה מהאי טעמא נראה כו' כמ"ש ריש סי' שס"ד בפתוחים תחלה כצ"ל:

ח **שם** כדין הבא לחלוק כו' ר"ל כמבוא' בסי' שצ"ב ועיין לקמן ס"ק ל"ד ומ"ש המג"א אם אין המבוי רחב יו"ד אמות הוא ט"ס וצ"ל יות' מי' אמות דאם הוא רחב יות' מי' אמות צריך צ"ה דוקא ומ"ש המג"א דלא הוי אלא סילוק דיורין. ר"ל דכיון דמוקפות חומה אין כאן איסור טלטול רק מחמת שאינה מעוברת שמבואות העכו"ם פתוחים לשם וצריך לעשות שם תיקון לסלק הדיורין של העכו"ם וסגי בב' לחיין כמ"ש ומה"ט נמי א"צ תיקון בעקמימותו כיון דאמרינן שדינו כחצר אחד רק שיש כאן פילוש למקום שאינו מעורב אינו דומה למבוי עקום דשם איירי במפולש לר"ה וע"ז כת' המג"א דבפרזים דהוי כפתוח לכרמלית לא מהני שני לחיין כמ"ש וצריך צה"פ מצד אחד ומצידו השני לחי או קורה כמבואר לקמן סימן שס"ד וגם צריך תיקון בעקמומית שהרי בפרזים הוי כמבוי עקום שמפולש בשני צדדין לכרמלית דצריך ג"כ תיקון בעקמומית כמו אם היה מפולש לר"ה וע"ז כת' שצ"ע שאין נוהגין כן ולכן כת' הטעם דס"ל לרמ"א דאף בפרזים יש לתת עליהן דין חצר ואף על גב שאין להקל בשני לחיין כ"ש כדין חצר אלא יש לעשות צה"פ כדין מבוי מפולש דלעיל מ"מ לענין עקמומית דאין סמוך לר"ה אזלינן לקולא לתת עליו תורת חצר ומ"ש מהרי"ל בתשו' כו' ולכן צריך ב' פסין כו' ר"ל דמהרי"ל ס"ל דגם במוקף חומה אין לו דין חצר כ"א דין כרמלית לפי שהעכו"ם יש להם דריסת הרגל ואף על גב דגם מהרי"ל מודה דמהני ב' פסין או צה"פ לסלק הדיורין מ"מ כל כמה שלא סלקו הדיורין שיש עליו דין כרמלית ולא מהני היקף החומה לשווי' רה"י כחצר שאינ' מעורבת ותה"ד ומהרי"ו ס"ל דדינו כחצר ונ"מ לענין נשבר בשבת כמבואר בס"ס שס"ה וממילא דנ"מ גם לענין מבוי עקום. וע' מ"ש בקונטרס אחרון לשו"ת ב"ח החדשות סימן פ':

ט **ט"ז ס"ק י"ט** לקשור החבל מן הצד כו' כצ"ל:

י שם ונ"ל כו'. יוצאין חפופין עד י"ט סמוך לקרקע אפשר שר"ל שהחפופין מתחיל סמוך לקרקע והולכים בגובה עד יו"ד טפחים. ואפשר שט"ס וצ"ל יוצאין חפופין י"ט עד סמוך לקרקע ובמשבצות זהב כת' שנראה להגיה עד ג"ט ע"ש:

יא שם במקום קנים של צה"פ וג"כ כו' כצ"ל:

יב **במג"א ס"ק ך"ז** ומ"ש המג"א וע' שס"ד דבצד השני סגי בלחי בספר תוספות שבת נרחה מפרש דבריו דכאן צריך ב' פסים כמו חצר וים ע"ז הקשה מהד"מ דמשמע דצריך צה"פ וכ' דאפשר דוקא במבוי גמור קאמר המג"א דסגי בלחי אבל כאן בעי צה"פ עכ"ד ואין זה כוונת המג"א ולענ"ד דהמ"א דסובר דגם בזה סגי בלחי דאפילו אם יש לו דין חצר מ"מ פרצתו בעשר ואז צריך צה"פ ואם לאו סגי אם נשתיי' ד"ט במקום אחד או טפח מכאי כמבואר לעיל סעיף ב' וכאן בעיירות שלנו שגם ברוח רביעי יש בתים מזה

ומזה סגי בהכי כשאין פרצה בעשר וא"צ רק לחי או קורה מחמת שיש עליהם דין מבוי וגם בדין מבוי לא מהני לחי או קורה אם הוא פרוץ יותר מעשר ומ"ש מהד"מ לא ידעי משמעות אך ראיתי שד"מ שתמה על הרשב"א שהביא הב"י וכ' דבחצר לא מהני צה"פ מכאן ולחי או קורה מכאן אלא צריך ב' פסין מצד השני. ולענ"ד לק"מ על הרשב"א דמיירי כשאין שם פרצה במילואה ואינה בעשר רק שהיה מפולש משני צדדים לר"ה אשר שם ובכ"ג שפיר קאמר דצה"פ מחיצ' גמיר' היא ולא גרע ממבוי שהצד השני מותר בלחי או קור' ומ"ש בשם מהרי"ל בתשובות צ"ע דמהרי"ל סי' רס"ב והביאו הב"י דמפקפק דאפשר דלא סגי בלחי אחד היינו כשהוא מפולש למבואות עכו"ם ומטעם סילוק דיורון כמבואר בלשונו להדיא שם אבל מצד הכשר המבוי מודה דסגי בלחי אחד ע"ש. ע' בתוס' שכתבו בלחי או קור' מכאן ואף ע"ג דלחי לא מהני ברחב מי' יש לומר שעושה לחי רחב שימעט החלל מי' וצ"ל דאע"ג דמפולש לר"ה היינו י"ו אמה מ"מ המבוי עצמה אינה רחבה י"ו רק שלפני המבוי יש ר"ה מזה ומזה ומ"ש התוס' שם דף ו' ובדף נ"ט ועיין לעיל סימן שמ"ה ובתשו' הארכתי בענין זה:

יג **שם ס"ק ל"א** שפסק לסור' ברשתו' כו' לכאורה יש לומר דתיקון המבוי הוי היכר שלא יטלטל משם למקום השירטון וכ"כ באליה רבה אך לקמן סימן שס"ה סעיף ה' איתא לא ישב בראש המבוי וחפץ בידו וכו' משמע דאין זה היכר שלא יטלטל מר"ה לשם והא דאמרינן קורה משום היכר אין ר"ל שיהיה היכר שלא יטלטלה מן המבוי לר"ה כו' דהוי היכר דלא ליתי לטלטולי בר"ה גופה ע' ברש"י דף ג' ואמנם שם בסימן שס"ה ס"ק י"א כ' המג"א דאפשר צה"פ הוי היכר לענין הך חששא שלא יטלטל החפץ שנטל מידו לרה"י לתוך המבוי ואם כן גם כאן היה מועיל צה"פ וכמ"ש המג"א מהא דאמימר דעשה מחיצה גמורה ואפש' דלא היה יכול אמימר לעשות צה"פ נמוך שהיו צריכי להשקות הגמלים דרך שם וכעין זה כתבו התו' בדף ק"ה גבי וליעבד צה"פ אפומה דשביל אתו גמלי כו' ע"ש ולכך פסק ברשתות שבקל יוכל לסלקו וכמ"ש הרב המגיד ז"ל ע"ש וצה"פ גבוה אין בו משום היכר כמ"ש המג"א שם ס"ק י"א בסימן שס"ה ולפי"ז מ"ש המג"א ולא מהני צה"פ היינו גבוה דוקא אבל צה"פ נמוך יש בו משום היכר לדעת המג"א גופיה שהבאתי וצ"ע:

יד **שם** בסעיף זה צורת הפתח אפילו אם הוא כו' כצ"ל:

טו **בט"ז ס"ק כ"א** דאינו מניח באלכסון אלא כנגד הקצר אלא דבעשר פליגי וקי"ל כרבא כו' כצ"ל:

טז **בש"ע סעיף ל"א שם** יש חצר מהלחי ולחוץ כו' כצ"ל:

יז **מג"א ס"ק ל"ד** זולתי בפתח אחד כל העיר כולה ניתרת במחיצות אלו שפתח ההוא כולי ויכול להכשיר חציו כצ"ל:

יח **סעיף ל"ו בהג"ה** ובזה התל הוי כמחיצה הלשון מגומגם ומבואר למעיין בב"י דהטור כ' שהוא במקום לחי וכתב הב"י דלפי דסגי בלחי נקט הכי אבל באמת המדרון עולה במקום מחיצה אבל עכ"פ אין נ"מ כאן אם הוי כלחי או כמחיצה וא"כ מה זה שמדייק ובזה התל הוי כמחיצה ומ"ש הב"י אבל התל ודאי שאם לא היה עולה אלא במקום לחי לא הוי מהני מידי כיון שאין בו מחיצות אלא טעמא משום דעולה במקום מחיצה דאמרינן גוד אסיק עכ"ל אין כוונתו דכאן בענין מבוי צריך הכשר לא הוי מהני מידי דמה"ת לא הוי מהני כיון דמבוי הכשרו בלחי ואף על גב דלחי גופיה משום מחיצה מ"מ התל שהוא גבוה עשרה כלחי הוא וגוד אסיק למה לי רק כוונתם דהתם איתא מדרון ותל וגבי תל אמרינן שאם זרק ונח על גבו חייב וע"ז קאמר הב"י דאם לא היה בתל מעלה אחרת רק שהוא כלחי לא הוי מהני מידי ר"ל לענין חיוב כמו שהביא שם לפני זה מדברי הש"ס והרמב"ם ואפשר שחסר בב"י וצ"ל לא הוה מהני מידי לחייב עלה וע"ז שפיר קאמר כיון שאין בו מחיצות ר"ל ואם כן מה בכך דנח על גביו שהרי אין שם מחיצות סביב אלא דאמרינן גוד אסיק כך נראה לכאורה פי' דברי הב"י ועכ"פ ל' הרמ"א שכ' ובזה כו' דמשמע דדוקא בזה אמרי' דהוי כמחיצה צ"ע וגם דהכא לא מיירי רק במדרון ולא בתל. ואע"ג דהטור נקט בלישניה שהתל עולה במקום לחי וכ' הב"י שלמדרון נמי קרי תל שהרי כמין תל עפר הוא מ"מ הטור מיירי גם מתל גמור ע"ש ונקט תל דכולל שניהם משא"כ כאן דלא מיירי מתל כלל ולמה שבק מדרון ונקט תל ולולי דמסתפינא הוה אמינא שט"ס נפל ברמ"א וצ"ל וכן ה"ה תל הוי כמחיצה והסופר טעה וכ' במקום כן ב"ז וגם הפריד שני ההי"ן של ה"ה ועל' בידו תיבת ובזה התל והוא טעות האפשר ומצוי. וכוונת דבריו סובבים כלפי מ"ש הב"י דבש"ס לא הוזכר תל לענין מבוי רק לענין זורק והטו' כ' תל גם לענין מבוי דס"ל דלא שנא והרמב"ם לא הזכירו רק לענין זורק ולא לענין שא"צ לחי ע"ש וכוון הרמ"א להביא הך דינא דהטו' לפי שהמחבר לא כ' רק לשון הרמב"ם שלא הזכיר רק מדרון ולא תל וע"ז כתב דה"ה תל הוו כמחיצה: ואמנם בד"מ הארוך איתא על דברי הטו' שהתל עולה במקום לחי וכ' ב"י ולא במקום לחי אלא עולה במקום מחיצה גמור' וכן מוכח מגמרא עכ"ל משמע שע"ז כיון ג"כ בהג"ה שהרי לא הזכיר בד"מ הך מלתא שכ' הב"י דאף שלא הוזכר תל רק מדרון סובר הטור ה"ה תל שנאמר שע"ז כוון בהג"ה ומ"מ לא רחוקה הוא לאמר שכאן בהג"ה בא לכתוב פסקי דינים וכ' הך מלתא דגם בתל א"צ לחי או קורה:

סימן שסד

בש"ע סעיף ג') קורה בעקמומית והוא שלא יהא רחב מעשר ודעת הרא"ש בתשובה ודעת מהר"מ רביה אפילו רחב מעשר ע' ד"מ:

סימן שסה

א **בט"ז ס"ק א'** כו' שס"ג אם כו' ויעשה פס ג' אמות או יחריק אמה ויעשה פת אמה ומחצה כו' כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק ג'** על הפס או אם יש ד"ט כו' כצ"ל. ולזה כיון הטור וריי"ו כו' ר"ל שהם כתבו סתם נפרץ מראשו ש"ד ולא כתבו דדוקא בקרן זויות כמבואר בש"ס דאל"ה אמרינן פתחא הוא וכן הוכיח התוספת מהא דאמרינן במבוי רחב ד' אמה עושה פס כו' כמבואר לעיל סי' שס"ג והב"י תמה על הטור בזה ע' בט"ז ס"ק א' ולכן כתב המג"א דהטו' וריי"ו מיירי שהקורה מונחת על הפס לכן באיכא הפסק ד"ט מן הכותל לא מהני דבעינן קורה ע"ג מבוי משא"כ בש"ס דעושה פס כו' מיירי שמתוקן בלחי אצל הפס (ומ"ש שמתוקן בלחי בצד הבתים הוא ט"ס וצ"ל בצד הפסים ע' סי' שס"ג ס"ק ל"ו ובתוס' בעירובין שם) ובלחי שפיר מהני אף על פי שאינו אצל המבוי ממש כיון שהוא במקום הפתח הגדול הפתוח לר"ה משא"כ בקורה בעינן שיהיה ע"ג המבוי ממש וזה מרוחק ממנו ד"ט וע"ז הקשה דאם כן בפרצה ג' יהיה אסור כיון דיש כאן ג' לא הוי לבוד ואם כן אין כאן קורה ע"ג מבוי וע"ז תי' דס"ל כהך דיעה בסי' שס"ג דפחות ד' א"צ תיקון והילכך כל שאינו מרוחק מן הכותל רואין אותו כאלו הוא סתום שם וה"ל כאילו מונח הקורה ע"ג המבוי משא"כ כשהוא רחוק ד"ט הלכך דוקא בנפרץ מצידו דחיישינן דלמא שבקו' בני מבוי כו' וכמ"ש בס"ק ב' אבל מראשו כיון שאין מקצרין דרכם לא חיישינן להכי כמבו' בש"ס ותוס' ע' לעיל סי' שס"ג ס"ק ל"ח והא דלא מוקי המג"א התם נמי בתיקון קורה ומיירי שמונח על כותלי המבוי מקצה לקצה דז"א דהתם איירי במבוי רחב ד' אמה ולא מהני הקורה מקצה לקצה כלל כיון שהוא רחב וע"כ בבא למעטה בפסין אילו ואנו חשבינן הכשר הקורה מן הפסין והלאה וזה א"א כיון שהפס הוא רחוק יותר מד"ט מכותל המבוי ולכך כתב המג"א דמיירי בלחי. והא דמשני הש"ס בדף ה' בקרן זויות. ולא משני כה"ג שקורה מונחת על הפס משום דס"ל דבכל גווני מיירי דאל"כ ל"ל לאפלוגי בין צדו לראשו לפלוג במראשו גופיה בין מתוקן בלחי או בקורה ואפילו בקורה אם מונח מקצה לקצה אע"כ דאוסר בכל גוונא והיינו בקרן זויות משא"כ הטור י"ל דסמך על מ"ש בסי' שס"ג דין תיקון הפסין שלמד משם דלא איכפת לן במראשו בפחו' מעשר כלל וע"כ

דהכא במונח הקורה על הפס ומ"מ צ"ע על הטור שהשמיט דין קרן זוית המבואר בש"ס וע' בב"י שכתב על הרא"ש שסמך על מה שאמרו בכמה דוכתי פתחא בקרן זוית לא עבדי אנשי והוא דוחק אפילו בהרא"ש ומכ"ש על הטור דלא מסתבר למימר הכי והנה במ"ש לעיל להגיה בדברי המג"א שצ"ל שמתוקן בלחי מצד הפסים לכאורה יש לומר שא"צ לזה אלא כפשטן שהלחי שפיר מעמידין אותו סמוך לכותל המבוי ממש אשר שם הבתים הפתוחים למבוי ולכך כתב בצד הבתים וכן נראה מדברי האחרונים אך לענ"ד נכון להגיה כמ"ש דלפי פשוטן של דברים קשה דמה מועיל לחי זה אצל הכותל כיון דכאן הוא פתחא זוטא ועיקר העמד' הלחי הוא בפתח הגדול של מבוי אף דלחי משום מחיצה מ"מ עיקר המחיצה אנו צריכין במקום הכניסה ויציאה מהמבוי לר"ה והכי איתא בהדיא דאי שבקי פתחא ועיילי בזוטא בטל תיקון הלחי אשר נעשה במבוי כמ"ש רש"י שם להדיא וכן לעיל סי' שס"ג אלמא שהלחי צריך להיות עומד במקום הפתח הגדול שיוצאין בו מהמבוי לר"ה ואמנם בדברי הש"ס דמיירי במבוי רחב ט"ו אמות שמרחיק ב"א ועושה פס ג"א שפי' יש לומר שהלחי מעמידין אותו אצל כותל המבוי השני שרחב ממנו עד הפס עשר אמות אבל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים כתבו תיקון זה גם למבוי רחב ך' אמה שעושה ב' בשני צדדי המבוי כמבואר לעיל סי' שס"ג ואם כן ע"כ שהעמדת הלחי אינו אצל כתלי המבוי ממש רק בצד הפסין ר"ל או בצד פס זה או בצד פס השני מקום ששם הפתח הגדול הרחב י' אמות והמג"א שרמז לסי' שס"ג לכך כתב שהתיקן בלחי בצד הפסים וע' בספר תוספות שבת שכתב מ"ש המג"א שהלחי לצד הבתים לא ידענא למה יהא מותר אף אם סמוך לסתימה ע"ש ולעד"נ דסמוך לסתימה במקום ההרחקה פשיטא דלא מהני וגם אצל הכותל לא מהני כמ"ש כיון שעיקר פתח המבוי הוא במקום אחר רק שיעמידנו סמוך לפס במקום שפתח שם ואם כן צריך להגיה בצד הפסי' וכמ"ש וע' באליה רבה סי' שס"ג ס"ק מ"ב בשם הרשב"א בעה"ק שכתב ולחי או קורה מתירין אותה ואויר שמן הפסין לכותלים א"צ כלום שהרי ניתר בעומד מרובה על הפרוץ עכ"ל מבואר כמ"ש דהלחי עומד אצל הפס במקום שהוא הפתח הרחב יו"ד ומ"מ מדברי הרשב"א נראה דלא כמ"ש המג"א בדבר. הטור וריו"ו דמשמע מדבריו דאפילו הקורה על הפס שפיר דמי כיון שהאויר שבין הפס לכותל ניתר בעומד מרובה על הפרוץ מה שהקורה על הפס מחשב כאילו הוא ע"ג מבוי ממש ע"ש:

ג (שם ס"ק י') סמ"ג וסמ"ק שכתבו ג"כ דאין מותר תחת הקורה אלא אם כן רחבה ד' והב"י מפרש דמיירי בר"ה ואפ"ה בעי רחב ד' וחולקים על הרשב"א דלדידיה לר"ה

אפילו אינה רחבה ד' שרי וע"ז כ' המג"א דאינהו נמי בכרמלית מיירי אבל בר"ה אפי' אינה רחבה ד' שרי:

ד (מ"א ס"ק י"א) כ"מ בשם ברא"ש גבי חצר ר"ל מדכ' אבל על פתח החצר כו' דמייתי כאן בש"ע ומקורו מדברי הרא"ש והא דנקט הרא"ש ומשמע דמדברי הש"ע אין ראי' ראיה י"ל דבחצר דוקא הוצרך לומר דאף בפתוח לכרמלית מותר דסד"א דבכרמלית דרבנן לא מוזדהר כולי האי טפי איכא למיחש דלמא מגנדר לכרמלי' מייתי ליה לפתח החצר שהוא רה"י כמ"ש התוספות בשבת דף ט' דסתם אסקופת הבית או חצר רחב ד' ומסתמא גם קירויו רחב ד' וע' ברש"י שם ובכה"ג הוי רה"י כמבואר לעיל ס"ס שמ"א ואם כן יטלטל מכרמלית לרה"י משא"כ במבוי הפתוח לכרמלית שתחת הקורה הוא ג"כ כרמלית כמ"ש לעיל סעיף ד' ומותר לטלטל שם תוך ד' אמות דתחת הקורה עם הכרמלית שלפנים רשות אחת היא והא דלא אשמעי' בש"ע הך היתרא למבוי הפתוח לכרמלי' י"ל דממילא משמע מדכת' שמא יתגלגל החפץ מידו לר"ה כו' שאין היכר בינו לר"ה משמע דוקא בפתוח לר"ה הוא דאסור אבל הרא"ש שם העתיק לשון הש"ס דלמא מגנדר ואתי לאתויי ולא נזכר שם ר"ה כלל אם איתא דבכרמלי' שרי הו"ל לאשמעינן היתרא דמבוי לכרמלית דלא נטעה לומר כיון דנקט היתרא דחצר בין פתוח לר"ה ובין לכרמלית איסורא דמבוי נמי בכל גוונא הוא ומדשביק היתר דמבוי לכרמלית ונקט היתרא דחצר מכלל דקושטא הכי הוא דבמבוי בכל גוונא אסור ועלה קאמר דבחצר בכל גוונא שרי ולכך נקט המג"א דכ"מ מהרא"ש גבי חצר וטעמ' דאסור במבוי לכרמלית אע"ג דמותר לטלטל תוך ד"א בכרמלית ואפילו מכרמלית לכרמלית מותר כמבו' לעיל סי' שמ"ו י"ל דאף על גב דבפתוח לכרמלית דיינינן מה שתחת הקורה כרמלית היינו לחומרא משום דמצא מין את מינו ומצרפין אותו לכרמלי' שלפניו אבל מדינא תחת הקורה גם כן רה"י היא שהרי מונח על כותלי המבוי המוק' ג' מחיצות ואם כן לקולא שיהי' מותר לטלטל ממנו לכרמלית לא אמרינן ואיכא איסורא דמטלטל מרה"י לכרמלי' וע' מ"ש הפוסקים בזה בשם הב"ח דמתיר במבוי לכרמלית וכתב בתוספת שבת שלדבריו צריך לפרש גבי חצר כגון בקורה רחב ד' כו' ע"ש והיינו כמ"ש לעיל דמצינן לפרושי הך דחצר בכה"ג אבל ראיית המג"א מדלא כתב היתרא בכה"ג דמבוי לכרמלית וא"ל דלא הוצרך לפרש כיון דכרמלית אינו רק דרבנן לא גזרינן דכיון דבחצר כ' היתר בפתוח לכרמלית משום היכרה מכלל דאף בכרמלית דרבנן שייכ' גזרה זו וא"כ הו"ל לאשמועינן היתרא דלא גזרינן בזה דהו"ל כמטלטל לכרמלית גופיה תוך ד"א אלא ודאי דז"א דמדינא הוה רה"י וה"ל כמטלטל מכרמלית לרה"י כנלע"ד:

ה **שם ס"ק ט"ו** ע' סי' שצ"ד ובט"ז לקמן סי' שס"ו סק"ג ובסימן שצ"ד מחלק דוקא לענין עירוב תחומין שא"צ רק שיקנה שביתה בין השמשות שם משא"כ כאן ע"ש וע' במג"א סי' שע"ב ס"ק ך"ד:

סימן שסו

א **שס"ו במג"א ס"ק ה'** ובתו' חולקין כו' זה עפ"י פירש"י וגרסתו ובתוספות חולקין וסוברים דכל שקצר מבפנים ואין בו רוחב ד' לא אמרינן ביה גוד אחית דהא לא ניחא ליה תשמישתיה ואפילו כרמלית אינו דאין כרמלית פחותה מד' רק מקום פטור ולכך פירשו דביציאתה דמישן היינו ספינה כו' וחלל בין הנסרים אף שהחלל ביותר מג' דליכא לבוד אמרינן גוד אחית ולהתוס' לא מיירי כלל שקצר למטה בפנים רק הוא רחב ד' ולכך שפיר אמרינן גוד אחית ע"ש:

ב **בש"ע סעיף י"ד** מברך על מצות עירוב וע' במהר"מ די בוטין סי' ל"ח הרוצה לערב עירובי חצירות ועירובי תבשילין כאחד אם לא סח ביניהם יוכל לכוללן בברכה א' ויברך על מצות עירובין כמ"ש הרמב"ם על הפרשת תרומות ומעשרות ע"ש ונראה דלכתחלה יש לו לפרש עירובי חצירות ועירוב תבשילין אף על גב דאם עושה כ"א בפ"ע או' על מצות עירוב בסתם מ"מ כיון שכוללן יחד יש לו לפרש כ"א בפ"ע דליפרט הברכה טפי עדיף כדאמרינן תן לו מעין ברכותיו ואע"ג דלא קיי"ל כר"י לענין בורא מיני דשאים ע' בספרי שו"ת בית אפרים שכתבתי לחלק בזה ושם הבאתי מקור דברי הרמב"ם מירושל' דדמאי והבאתי דברי הריב"ש סי' שפ"ה:

ג **במג"א ס"ק י"ח** סימן ש"ע ס"ו נ"ב והלכך לא שייך מיגו דזכי' לנפשיה כו':

ד **ס"ק ד' במג"א** מצות עירוב מצאתי כתוב צ"ע כו' כצ"ל:

ה (שם) בס"ק הנ"ל והעיקר כמש"ל וע' לעיל שכתבתי דלכתחלה יש להחמיר דהשמש כו' כצ"ל: ומ"ש והעיקר כמש"ל ר"ל דלענין אחר אף על גב דהאי טעמא שהעושה מצוה מברך פריכ' הוא אם נאמר דלא שייך באותה מצוה וגם לא עביד כלום לפי מנהגינו שא"צ לזכו' מ"מ העיקר כמש"ל דגם האחר שייך במצוה שגם הוא יהיה אסור כו' ושפיר יכול לברך ושוב כתב לעיין במ"ש לעיל ס"ק י"ג דלכתחלה יש להחמיר שיזכה השמש כולי והוא מלתא באנפי נפשיה שא"ל שכוונתו שמהאי טעמא יהיה מותר גם לאחר וגם דלכך הוי הברכה עובר לעשייתן דז"א דאף על גב שיש לעשות כן לחומרא מ"מ אין זה מועיל להקל מחמת זה כיון דמעיקר הדין זכיה זו אך למותר וכמ"ש המג"א דאם

שכחו לזכות עד שבת ג"כ שרי כמ"ש רמ"א וא"כ אין לסמוך על זה שיברך אחר או שנא' שהברכה עובר לעשייתן רק דבלא"ה שפיר דמי מטעם שכ' לפני זה ע' בט"ז סי' שצ"ה:

ו **ס"ק ך"א במג"א** שום דבר עליו נ"ב ר"ל לאו דוקא הברכה עצמה אלא אפילו לא אמר כלל בהדין עירוב' כו' נמי שרי:

סימן שסז

במג"א ס"ק ה' נוטלין בע"כ נ"ב ומבואר שם דאף בלא דעת אשתו שהרי כתב בנכרי שרגיל להשכיר ואינו רוצה עתה לענין שכירו' בע"כ אין ללמוד שכירות מעירוב ע"ש אלמא דאף בלא דעת אשתו דאל"כ הא גם בשכירות שוכרין מאשתו שלא מדעתו כמבואר שם ולפמ"ש בפרק חלון דלעולם בעינן דעת אשתו א"כ ישראל בעירוב ועכו"ם בשכירות שוים. וע' בספרי שו"ת בית אפרים מ"ש פירוש נכון בדברי הש"ס שם דקאמר לישנא אחרינא מצד שאני ע"ש בחלק ח"מ סי' מ"ם:

סימן שסח

א **בט"ז סק"ב** משלהם הוא ר"ת כבר כתבתי כו' וצ"ע דאין זה ענין לכאן דהתם לענין תחלת עירוב שפיר י"ל כן משא"כ כאן ואפשר שמצויין בטעות וגם יש חיסור לשון וצריך לציין בסעיף ב' אם הבית פתוח לשני חצירות אבל לחצר אחד א"צ להודיע אפילו מערב עליהם משלהם וכבר כתבתי כו' וע' בפרי מגדים מבואר גם כן דמפרש כמ"ש ואם נתפוס דברי הט"ז כמו שהנוסחא לפנינו צ"ל דס"ל דכמו דהתם לקיחת הפת אין בן החצר יכול ליקח מעצמו אע"ג דמערבין שלא מדעתו דע"כ הטעם משום דסתמא ניחא ליה דמה"ט אין בן בית יכול לערב כשפתוח לשני חצירות. וא"כ ה"ה בנתקלקל העירוב אף על גב דמסתמא ניחא ליה בתיקון מ"מ אין יכול ליקח הפת בעצמו רק ע"י בן החצר וצ"ע:

ב **במג"א ס"ק א'** ואם הם במבוי א' כו' נ"ב נקט מבוי משום דבהכי מיירי בש"ס דקאמר בחצר שבין שני מבואות כו' עיין בב"י ולפי מה דמיירי כאן בש"ע לענין עירובי חצירות צ"ל ואם הבית ופתוח לחצר אחד כו' ומ"ש וכן משמע בטור נראה שכוונת המג"א בזה ליישב קושית הב"ח והט"ז בסי' שס"ז על הטור דסותר שם למ"ש כאן דמערבין שלא לדעת ומתרץ המג"א דכוונת הטור דיכול לערב שלא מדעתו אם רוצה לערב משלו דוקא משא"כ בסי' שס"ז דמיירי כשרוצים לערב משלו ליקח ממנו פת ס"ל שאין מערבין שלא מדעתו. ומ"ש ודברי הרר"י צ"ע ר"ל דמדסתם דבריו משמע דמיירי אף בפתוח לשני חצירות הדין כן וע"ז כת' דל"ע למה ולענ"ד אפשר דס"ל כמ"ש ה"ה בשם י"א דלדידן

דקי"ל מותרת עם שניהם אין קפידא אם יערבו גם עם אלו ולא ס"ל כמ"ש ה"ה להרמב"ם דלא ניחא ליה בהכי דאוושי אינשי ע"ש:

ג **ס"ק ד' בט"ז** וא"כ אין חשש נ"ב צ"ע דמה בכך שאומר בפירש מ"מ לפי שנתוסף ה"ל תחלת עירוב ואין לסמוך ע"ז שנתמעט ויש גורסין או ראוי כו' וע' במשבצות שמפרש גירסא זו והוא דחוק וצ"ע:

סימן שע

במג"א ס"ק י"ב ואם הוא במקום עכו"ם כו' ר"ל שגם עכו"ם דר שם אבל אם הבעה"ב הוא עכו"ם שפיר מיקרי קבוע לענין זה שלא יאסרו האורחים זע"ז וגם לא על האחרים הדרים שם בחצר כל ששכרו מהעכו"ם וכמבוא' בסי' שפ"ב בב"י ובש"ע בהג"ה סעיף ט"ז שכתב ושכיר של עכו"ם כולי ומיירי התם אע"פ ששרוי כל א' בפ"ע וכמ"ש שם:

סימן שעא

א **בש"ע בסעיף ג'** הציון ס"ק ג' שאצל תיבות שתי חצירות שרוצים הוא טעות וצריך לציין הג' בסעיף ד' אצל אין שתי חצרות יכולות:

ב סעיף ח' הציון י"ו שאצל משך ארבע מהני צריך לציינו לעיל בסעיף זה אצל במשך ארבעה אצל הכותל:

סימן שעב

א **במג"א ס"ק וא"ו** הבתי' פתוחים לו נ"ב נראה שר"ל דאם לא עירבו בחצ' א"כ אי אפשר להביא העירוב מבית זה לבית דרך פתחים הפתוחים לחצר שהרי החצ' אסו' לטלטל בו וכיון שא"א להביא העירוב מזה לזה אין יכולים לערב יחד אם לא כשיש בחלון כשיעור אלא דשרי אף למעלה מי' משום דביתא כמאן דמליא דמי' אבל אם עירבו בחצר ויש הית' לטלטל מן הבתים לחצ' א"כ אף אם אין בחלון מ"מ שפיר דמי לטלטל מזה לזה דרך החלון כיון שהם יכולים לטלטל ולהבי' העירוב מבית זה לבית זה דרך החצר וממילא דשרי לטלטל דרך חלון שאין בו כשיעו' ודרך פתחים קטנים וכמ"ש בס"ק ד' באם יש פתח או חלון כשיעו' אף דרך פתחים קטנים מות' וא"כ מאי רבותא דשרי חלון למעלה מיו"ד דהא אפילו אין בחלון כשיעו' נמי שרי ואף על גב דלעיל ס"ק ג' כתב המג"א דשיתוף לא מהני לטלטל דרך חור אף שנשתתפו התם מיירי בנשתתפו במבוי לבד אבל לא עירבו שני החצירות יחד ורוצים לטלטל דרך חור בזה ס"ל דאסו' דאע"ג דסומכים על שיתוף במקוה עירוב היינו שמות' לטלטל בכל חצר בפני עצמה אף אם לא

עירבה לעצמה לדעה השניה סימן שפ"ז או אם עירבה כ"א לעצמו שמות' לטלטל דרך פתחים שביניהם. (והיינו דוקא פתחים וה"ה חלונות כשיעו' וזהו שרמז המג"א שם לסי' שפ"ז דמשמע דרך פתחיו דוקא) וטעמא כיון שאם היו רוצים לערב יחד דרך הפתח היו יכולין מהני השיתוף בזה במקום עירוב אבל אם אין שם פתח ביניהם דעירוב לחוד לא הוי מהני אם לא שנא' שיועיל מחמת השיתוף שמות' לטלטל העירוב דרך מבוי בכה"ג לא אמרינן שיועיל השיתוף שיעש' החצרות כאחד דעיק' השיתוף שיהי' רשות המבוי מעורב להם כאילו הוא רשות של חצר אחד אבל אינו מועיל לעשות הבתים והחצ' אחד אם לא במקום שהי' עירוב לחוד אמרי' שהשתוף עולה במקום עירוב משא"כ כאן בחלון שבין שני בתים ואם עירב בחצר דרך פתחים הפתוחים לחצר הרי נעשה רשות הבתים אחד אף דרך חורין שרי וע' בתו' שבת שמגיה במג"א לטלטל דרך החלונות ואין נלע"ד גם פירושו שפירש שם ע"פ הג"ה זו הוא תמוה מאוד ע"ש:

ב **בש"ע סעיף ט"ז** אפילו מלא תבן כו' אע"פ שהיא מעובה כ"כ שאין רגלי אדם נשקעות בתוכו כ"כ הר"ר יהונתן בפי' הרי"ף:

ג **בט"ז ס"ק ז'** כנגד המיעוט נ"ב ולשון כנגד ר"ל בחצר שמצד זה שנתמעט:

ד **ט"ז ס"ק יד** בלא עירבו בני החצר נ"ב שני החצרות זה עם זה דרך פתחים שביניהם:

ה **מג"א ס"ק ל"א** ולא. נ"ב עירבו ב' החצרות יחד כצ"ל דאי עירבו החצרות יחד או ששני הבתים פתוחים לחצר א' אף אי מפחית הגדיש מיו"ד לית לן בה:

סימן שעג

בט"ז סק"ב קצתו עד עשרה. נ"ב ר"ל שנסתם מקצתו ע"י נסר כל שהסתימה אינה רחבה מי' רצו מערבין ב' וכמ"ש בס"ק ט' בפירוש דברי הרר"י ע"ש:

סימן שעד

שם במג"א ס"ק ה' אבל אם אין בולט ד' לא דלא גרע מעמוד כו' כצ"ל. ר"ל דאם הוא בולט ד' דהיא מקום חשוב באנפי נפשיה הוי כל הגג כנפרץ לכרמלית אבל אם אין הבליטה ד' כיון דהגג גופיה הוי רה"י דאמרי' גוד אסיק משש רוחותיו כמו בעמוד לכן כ' רש"י דף פ"ט במחיצות הניכרות כ"ע לא פליגי דאמרינן בהו גוד אסיק כמו בעמוד בר"ה דהוי רה"י משום גוד אסיק וכיון שהגג עצמו שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י גם הבליטה חשובא רה"י דכיון שאין בה ד' להיות מקום חשוב באנפו נפשיה בטל לגבי רה"י וכחורי רה"י דמי וא"ל כיון שאין כאן רק ג' מחיצות לגג גופיה אסור לטלטל בו עד שיעשה תיקון

ברביעית כמבואר ר"ס שס"ג ז"א דדוקא בפרוץ מרביעית לר"ה או לכרמלית משא"כ כאן דלא שלטי ביה רבים על הגג כמ"ש התו' שם וגם אין כאן כרמלית כיון שאינו רחב ד' הוא מקום פטור ומה שהוא פרוץ למקום פטור אינו אוסר לטלטל בו ולכך כתבו התו' ואם הבליטה ד' אסור כל הגג משום שפרוץ במילואו לכרמלית אבל משום שהגג אין לו רק ג' מחיצות אין צריך תיקון אם לא כשפרוץ לר"ה או בכרמלית והלכך כשאין הבליעה ד' שפיר דמיטלטל בכל הגג וגם על הבליטה משום דחשיב רה"י דבטיל לגביה או דהוי כחורי רה"י אף שאין רחב ד' ועיין בדף פ"ז ע"ב דקאמר ותהוו כחורי כרמלית דכה"ג שתחלתו כרמלית האמה הנכנסת לעיר אף שאין בה שיעור כרמלית חורי כרמלית מיקרי וה"ה כאן דחשיב חורי רה"י ועיין סימן שכ"א ס"ק ה' ומ"ש שם:

סימן שעה

במג"א ס"ק א' וצ"ע שהרא"ש בתשובה כלל ך"א דין ה' לא כ' כן כו' כצ"ל:

סימן שעו

א **במג"א ס"ק ד'** בפחות מד' ואז אע"פ נ"ב צ"ע בזה ויש מוחקין תיבת דאז ולפ"ז צריך להגיה ג"כ ואע"פ כו' אבל מדברי הרמ"א משמע דגם לדיעה הא' אסור בפתוחים לשביל ויש ליישב ועיין אחרונים:

ב **שם ס"ק ח' במג"א** דהוי דרך אויר נ"ב ר"ל שאין משתמשין בשביל בסמוך לחצר דרך שלשול רק עיקר התשמיש בשביל הוא למילוי המים ואין שם רק תשמיש אויר ואין אוסר על חבירו ועיין מ"ש בגליון הט"ז סק"ה:

ג **ט"ז בס"ק ה'** סמוכים לאויר המבוי נ"ב ר"ל השביל דרש"י מפרש שמפסיק ביניהם כמו מבוי קטן והש"ע כתב לשון הרמב"ם שביל:

ד **שם בס"ק הנ"ל**. הרי מבואר כוונת רש"י לאו משום תרתי לריעותא רק דרש"י קשיא ליה דכמו בחורבה אמצעית כיון שכל אחד משתמש בשלשול בסמוך גם מה שצריך להשתמש על ידי זריקה כגון שהחורבה רחבה הרבה ורוצה להשתמש ברחוק ע"י זריקה מ"מ אסור כיון שיד שניהם שולטת בסמוך ע"י שלשול לא אמרינן דלענין השימוש בזריקה דרך אויר הוא ושרי וא"כ ה"ה לענין בור נמי נימא דעכ"פ המבוי קטן רשות לשניהם להשתמש בו בסמוך להם ע"י שלשול ולכן גם המילוי דרך אויר אסור שם שהמילוי דרך אויר האסור ולזה תירץ רש"י דשאני הכא שאין להם תשמיש אחר במבוי כ"א המילוי שהוא ע"י זריקה ואין דרכם להשתמש בסמוך לו כלל וכיון שכל עיקר

תשמיש המבוי דרך אויר לא נאסר האויר כלל שמה שיד שניהם שולטת באויר אין הא' אוסר על חבירו משא"כ אם יד שניהם שולטת בשימוש אחד כגון בחורבה שמשתמשין שניהם בסמוך בשלשול ממילא נאסר הרשות ההוא ואף האויר נאסר אף במקום רחוק שמשמש ע"י זריקה שם בתוספת וזה כוונת המג"א סק"א וזה פשוט לענ"ד וצ"ע על הט"ז שהסיב דברי רש"י לכוונה אחרת:

סימן שעז

בט"ז ס"ק א' הוא בחצר כזה. נ"ב כמ"ש בסי' שנ"ז שבחצר של ד' אמות א"צ לעוקה ע"ש:

סימן שפ

במג"א סק"ה היינו לאחר שהחזיקו נ"ב דאל"כ כשיוציא מביתו לחצר נראה כחוזר מבטולו ואף על גב שביטל גם רשות ביתו מ"מ לא חשיב כאורח אם לא כשמוציא מבתיהם ממש וע' לקמן סי' שפ"א קס"א מ"ש:

סימן שפא

א **בט"ז ס"ק א'** באם חזר מהביטול בשבת כו' כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק א'** אבל להכניס מותר נ"ב ר"ל שאע"פ שזה המבטל רוצה בביטולו ואינו רוצה לחזור מ"מ מותר להכניס דהכנסה לאו חזרה היא (ומה שהקשה ע"ז כיון דלא ביטל רשות ביתו א"כ איך יהיו מותר להכניס מחצר שהוא רשות כולם לבית שהוא רשות המיוחד לו י"ל דלענין אם מבטל קודם חשיכה מיירי שאם רוצה בבטולו אסור להוציא אף מבע"י מה שא"כ להכניס מבע"י מותר) אבל אם ביטל רשות ביתו כדי שיהי' היתר להוצי' גם מביתו לחצר אסור להכניס דלגבי הבית הכנסה מיקרי ואע"ג דבסימן ש"ע סעיף ב' אמרינן דגם הוא מותר להוציא מבתיהם לחצר משום דאורח בעלמא הוא היינו דוקא מבתיהם ממש דודאי הוי אורח משא"כ כאן כשמכניס מן החצר אף על פי שביטל רשות החצר מ"מ לא מיקרי אורח גביה וכשמכניס ממנו לבית הוי כאלו חוזר ממה שביטל רשות ביתו אם לא שכבר החזיקו ואפשר דאפילו החזיקו בחצר לחוד מהני לענין שיהיה מותר להכניס מהחצר לבית ואין זה חזרה ממה שביטל רשות ביתו כיון שמכניס לו מחצר שביטלו והחזיקו בו הו"ל אורח והוי כמ"ש בסימן הנ"ל שמוציא מבתיהם לחצר משום דהוי אורח משא"כ אם לא החזיקו לא הוי כאורח וצ"ע:

סימן שפב

א **במג"א ס"ק ד'** בכל שבת יעשו כך ויתבטל מהם תורת עירוב ואף אם הם נוהגים לערב אף דלא מהני מ"מ יטעו ויאמרו עירוב מועיל במקום עכו"ם כצ"ל ור"ל שאף הם רגילים בעירוב ולא ישתכח מהם מ"מ שמא יתלו עיקר ההיתר בהעירוב ולא בביטול ובאמת העירוב לא מהני במקום העכו"ם:

ב **בש"ע סעיף ט"ז** דשכירות של עכו"ם כו' נראה שהוא ט"ס וצ"ל ושכירו של עכו"ם דמתחלה ביאר הדין ביש ה' שכירים שרוים בביתו של עכו"ם בחדרים בעליות שאילו היה בתים שלהם היה כ"א צריך לתת ערוב כדלעיל סימן ש"א וסד"א כיון דעכ"פ אחד מהם במקום בע"הב העכו"ם קאי' ונותן עירוב בשבילו אם כן הי מינייהו מפקת וכ"א חשיב כאילו היא דירה שלו ואם שכח אחד ולא נתן ה"ז אוסר על האחרים וגם על בני המבוי קמ"ל דלא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר ולאו כדירה דידהו חשובה ומזה למד הב"י דאם בני המבוי שכרו מהעכו"ם אף על פי שיש שכירים ולקיטים בביתו' וכולם לא נתנו בעירוב אין אוסרין כלל שאין דירה שלהם חשובה ואינם רק כאורחים שאין אוסרי' כך מבואר בב"י ובלבוש וע' בד"מ הארוך בשם הב"י דאם שכר מהנכרי א"צ לשכור משום אחד מהשכירים ולענ"ד זה משנה שאינה צריכה רק הב"י כ"כ לענין שאין האחד צריך ליתן בעירוב שכל שלא שכרו ממנו צריך לתת עירוב בשבילו ועכשיו ששכרו ממנו א"צ לתת עירוב כלל:

ג **ס"ק י"ג במג"א** וא"צ עירוב כלל בחיצונה כו'. נ"ב ר"ל ולכן אין לחוש בישראל ועכו"ם בפנימי שיסברו שדרים שם עוד ישראלים ואם איתא שעירבו ושכרו מפעי פעי ואם כן הו"ל רגל האסורה כו' כמו דחיישינן בב' ישראלים בחיצונה כיון דמ"מ עיקר הדין שהעכו"ם אוסר אינו אלא במקום שצריך לערב כמ"ש סעיף א' דדוקא בב' הבתים ומכש"כ דחשש כה"ג שיטעו לומר שיש ישראל בפנימית ועירוב מועיל במקום עכו"ם שאין חשש זה אוסר אלא במקום הצריך עירוב וכאן שבאמת החיצונה מותרת להשתמש בלא עירוב אין לדחות היתר מצד שיטעו שאין עכו"ם אוסר משא"כ בב' ישראלים בחיצונה דצריך עירוב לעצמו שפיר אמרינן מחשש שיטעו לומר שאין עכו"ם אוסק דבמקום עירוב גזרינן אף כה"ג אך מה דמשמע שהוציא כן מהג"א ולענ"ד צ"ע למעיין שם:

סימן שפו

בש"ע סעיף ה' בכפניות ע' ברש"י דעירובין מבואר שאם מותק אותם ע"י האו' מערבין בהם:

סימן שפז

א **בט"ז סק"א** אי לא עירב כלל בחצירות בהא פליגי רק שהוא פוסק כו' כצ"ל:

ב **שם** וביין ס"ל דלא מהני דפסיק כו' כצ"ל:

סימן שפח

ט"ז סק"א וגם מחצר אסו' כשעירבו ומאני דבתי כו' כצ"ל:

סימן שצו

א **בט"ז ס"ק א'** פסק רי"ף כר' אליעזר דס"ל במתני' כו' כצ"ל:

ב **שם** דאין לו אלא ד' אמות נ"ב אבל לא באמצען אלא הוא יברור לו באיזה צד:

סימן שצח

א **בש"ע סעיף ו'** שיש עליה תקרה ומעזיבה נ"ב בביאורי הגאון מהר"א מוחק תיבת ומעזיבה ע"ש:

ב **במג"א ס"ק ה'** ובלבד שיהא רוב הד"א מן הבנין (תוספות) נ"ב בתוס' כתבו הך ובלבד לפירוש קמא דמצטרף המערה לבנין כשיש רוב ד"א מבנין ובפירוש הב' כתבו כשיש בנין ד' אמות המערה מצטרפת לבנין למדוד מסופה ע"ש ואפשר דהמג"א נקט קולא דשני הפירושים דאף לענין למדוד מסוף המערה סגי ברוב ד"א בנין והמערה משלמת ומצטרפת למדוד מסופה:

ג **שם** במג"א ס"ק ט' ארוכה יותר מאלפים אין מותחין כו'. נ"ב יש מגיהין יותר מד' אלפים ולענ"ד י"ל דכה"ג הדין באלפים דדוקא בעשויה כקשת שנמשך משני צדדים וכשהוא פחות מד"א תחומי היתר מובלעים כ"א בחבירו משא"כ כאן שאין בתים מצד השני אז כשאין העיר ארוכה ב' אלפים אז המדה המתוחה כנגדה מובלעים תוך התחום של הבתים היוצאים משא"כ כשהעיר ארוכה יותר מב' אלפים שאז חוט המתוח קצהו שכנגד סוף העיר אינו מובלע בתחום של הבתים וכיון שאורך הבתים הוא גם כן יותר מב' אלפים אם כן החוט אינו מובלע בתחום העיר ג"כ לכן בכה"ג אין מותחין המדה נגד

הבית בצד הג' וד"מ העי' במזרח ובתים יוצאים בסוף העיר בצד דרום נמשכים למערב ואם אורך העיר מדרום לצפון יותר מאלפים ואורך הבתים ממזרח למערב ג"כ יותר מאלפים אז אם נמשוך חוט כנגד אורכה של עיר דהיינו מדרום לצפון ומשם נתחיל התחום מצד צפון ומצד מערב אין החוט מובלע לא בתוך תחום העיר ולא בתוך תחום הבתים אלא שצ"ע לכאורה היינו עיר העשויה כמין גאם דאיתא ג"כ בסעיף ד' אם יש בין ראשים פחות מד"א כו' נראה דגם כאן אם ירצה ימשוך חוט באלכסון מקצה הבתים עד קצה העיר אזי רואין אם יש ביתר הזה פחות מד"א כו' אבל אם באנו למתוח בשוה נגד הבית בצד הב' להתחיל התחום משם זה אינו אם לא כשהעיר אינה ארוכה אלפים דאז אי בעי אתי דרך בתים ויכול להלך בלי היתר שהרי הוא מובלע בתוך תחום הבתים ולכן רואין מקום זה כאילו מלא בתים כמו בעשוים כקשת ואין בין זה לזה ד"א משום שכ"א מובלע בתחום חבירו ע"ש:

סימן תא

א **בט"ז ס"ק א'** למקום החפץ דבזה לא קנה החפץ שביתה הוה אמרינן כו' כצ"ל:

ב **שם** ותו לא כיון ששביתה של החפץ ע"י אלו המוצאים אותו בשבת כמו דאיתא כו' כצ"ל:

ג **שם** תחום של החפץ דודאי בזה אמרינן ג"כ כו' כצ"ל:

סימן תד

א **במג"א ס"ק ב'** וע' תמים דעים סי' ע"ד:

ב **מג"א ס"ק ה'** והפליג מע"ש ב"נ לענין קולא בי"ט שאחריו דכמו שמיקל בפגע למטה מיו"ד לענין יו"ט שאחריו כן יש להקל למ"ד יש תחומין ומה שכתב הב"י שם דמשמע דהג"א ס"ל יש תחומין לאו דוקא אלא ר"ל דמיירי בענין שיש איסור תחומין ומ"מ לשונו שם צ"ע ע"ש:

סימן תה

א **בט"ז ס"ק ב'** שלא עמדה הספינה פעם א' כו' כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק ז'** דכיון דנכנס בשבת לתוך הספינה כו'. והא דקאמר הכא הואיל ושבת באויר מחיצות אין ר"ל שקנה שם שבית' בה"ש דהא בה"ש קנה שביתה ביבשה רק ר"ל שכשנכנס לספינה ועמד באויר המחיצות עדיין לא יצא חוץ לתחום והיה מותר בעת ההוא להלך את כולה והלכך אף על פי שהפליג אח"כ חוץ לתחום ג"כ מותר להלך את

כולה וכה"ג שבת באויר מחיצות קרי ליה כיון שקלטוהו מחיצות אילו בתוך התחום והיה מותר מחמתם להלך את כולה וע' לקמן סעיף ח' ושם ס"ק י"ב אבל אין משם ראי' דשם שהחזירוהו לעירו אם כן הרי שבת באויר מחיצות אלו מבע"י ואף אם לא היה שם מבע"י שנראה דשרי התם כדמשמע בהג"א לקמן סי' ת"ו ס"ק ב' דלעירו בכל גוונא שרי מ"מ י"ל דהתם ע"י חזרתו לעירו חוזר לתחום שהיה בו תחלה משא"כ בספינה שעתה הוא חוץ לתחום ולא שבת באויר מחיצות אילו מבע"י אך אף על פי שאין ראיה מסעיף ח' מ"מ סברא נכונה הוא דבכה"ג דספינה שנכנס בה בשבת שפיר מיקרי שבת באויר מחיצות כיון דבשעת שנכנס למחיצות אילו עדיין לא היה אסור יציאת חוץ לתחום כלל והיה יכול להלך את כולה לא בטלו מחיצות אילו אף שעתה הם חוץ לתחום כנלע"ד והאחרונים פירשו דמיירי שקנה שביתה בה"ש ויצא משם וא"ש לדעת המחבר בסי' רמ"ח ולא לדעת רמ"א בסי' רמ"ח ע"ש ודבריהם דחוקים ולפי מ"ש א"ש בפשיטות אך מדברי המג"א סי' רמ"א ס"ק י"א לא משמע הכי ע"ש וקצרתי:

סימן תח

במג"א ס"ק ד' נותנין לו ב' אמות ניב ר"ל אליבא דר"א דאמר ד"א והוא באמצען ע"ש בתוספות:

סימן תט

א **ס"ק ו'** עצם כשעורה ילך ע"י נפוח ואם יהיה גדול מזה יראהו כצ"ל:

ב **בש"ע סעיף ד'** נתנו במגדל עיין בשו"ת שער אפרים סי' ך"ו מ"ש שם בשם הגאון מוה' העשל דנתנו באילן השבותין מיד בשעת עשיית המצוה שהוא נוטל העירוב משא"כ במגדל שטלטול הסכין קודם שום מצוה מודה רבי דגזרו בה"ש ע"ש:

ג **במג"א ס"ק י"ז** דהא דלא כר"נ דחולין דאמר שאין חזקתו תרום דהא לפי מ"ש התו' רב ששת מודה בזה לר"נ ואף לתירוץ קמא שם בתוספות לא דחו דברי ר"נ מהלכה רק אדרבא כתבו להכריע מזה דבדאורייתא לא אמרינן חזקה כו' ע"ש:

סימן תטז

א **בט"ז ס"ק ב'** בשם הרשב"א דאינו עירוב ולכתחלה האמירה אסורה אף אם מערב בפת שעירב מאתמול כמו מערב ברגליו שאמירה אסור אף על פי שא"צ לה כמ"ש בש"ע ולא יאמר כלום וכן משמע בגמרא דף לח כו' כנ"ל:

ב **שם ס"ק ג'** פי' שרוצה לילך. הוא תמוה וע' בא"ר ואפשר שצריך לציין על אם רצה לערב ברגליו שרש"י פי' שנאכל עירובו שעירב יום ראשון והט"ז מצייר בכה"ג שעתה רוצה לערב ברוח אחר ואם כן א"א אלא בפת שהניח אתמול לרוח אחרת דלגבי רוח זה הוי כפת חדש ולזה קאמר דאם רוצה לערב ברגליו הוי עירוב אף שבראשון עירב בפת:

סימן תיז

במג"א ס"ק ג' משום מיעוט הירח. נ"ב ואם מתענין בער"ח ולפעמים חל המולד ביום ההוא ונמצא מתענים בחידושה וכדי להשלים כונת מסדרי יו"כ קטן בירידת הירח ישר להתענות ביום הכניסה שלפניו ע"ש סי' ע"ט וסיים בה שלא נהגו כן פרושים שבישראל:

סימן תיח

א **בש"ע סעיף ג'** הציון ב' אצל יחיד שקיבל עליו צריך לציינו בסעיף ה' אצל המתענה בר"ח:

ב **במג"א סק"ב** יחיד שקיבל כו'. הוא טעות וצריך לציין המתענה בר"ח כו' כצ"ל:

ג **בט"ז ס"ק ג'** וי"ט וחש"מ ור"ח עכ"ל כו' כצ"ל:

סימן תכב

א **במג"א ס"ק ב'** מיהו הל' לא משמע כן מדנקט בלישני' רגיל לומר תחנונים והו"ל למימר אם יש לו לומר תחנונים משמע דכל שרגיל לא שייך סיום דאין קבע לתחנונים וכל שלא עקר רגליו עדיין לא הסיח דעתו מתחנונים:

ב **שם ס"ק ד'** דאפי' בשבת וי"ט כו' נ"ב אפשר שר"ל ביו"ט שני שכבר אמר ג' פעמים תפלת יו"ט דאל"כ הוי ר"ח רגיל טפי שבא כל למד יום משא"כ תפלת יו"ט דבין יו"ט ליו"ט איכא טובא:

סימן תכה

במג"א ס"ק ה' אז אומרים מקצת שוש אשיש. ר"ל כגון בשבת ר"ח שהפטרת השמים כסאי הוא ג"כ בישעיה אומרים הפטורת השמים כסאי וגם קצת משוש אשיש כיון שהוא בנביא אחד וכן בשאר שבתות שיש הפטורה שלא נדחית מפני שוש אשיש כשהוא בישעיה אומרים עמה גם קצת מהפטורת שוש אשיש. ועיין בלבוש תרכ"ד ובמג"א שם דגם בחנוכה אומרים מקצת שוש אשיש ואין זה דעת הרמ"א כמבואר בד"מ ס"ס תכ"ח שמביא דברי תס"ד שאין לנהוג כן רק בשבע ההפטרות בספר א' ע"ש ואפשר שלזה רמז

מ"ש המג"א שם עיין סי' רך"ה ס"ג ר"ל דלפי מה שמבואר שם א"ל שוש אשיש בחנוכה אך לשונו צ"ע וע' לקמן בהגה סי' תכ"ח מ"ש וכבר נתבאר סי' תך"ה דמשמע ג"כ דכגון חנוכה שהוא נביא אחר אין לקרות שוש אשיש כלל:

סימן תכט

א **במג"א סק"א** וכ"ה בבכורות פ"ט ובירושלמי דשקלים אהא דתנן בג' פרקים תורמין את הלשכ' בפרוס הפסח ובפרוס עצרת כו' אמר ר"א כלהן דתנינן פרס פלגא בשלשים יום קודם המועד שדורשין בהלכותיו עכ"ל:

ב **במג"א ס"ק ו'** בסי' רפ"ח דלא כוותיה עמ"ש בשם ס"ח וא"כ ק"ו דמתענין בניסן כצ"ל. ר"ל שאע"פ שחלקו על הדין של הגאונים מ"מ לפי מה שהביא המג"א בסי' רפ"ח דברי הס"ח עכ"פ מוכח דבאסרו חג מתענין אע"ג דנהיגי שלא להתענות וא"כ ק"ו דבניסן מתענין וכן הוא בדברי המג"א סרפ"ח ע"ש:

סימן תלא

א **תלא בש"ע סעיף א** בתחלת ליל י"ד בודקין כו'. איתא בר"ה דף ך"א אמר להו רב נחמן להני נחיתי ימא אתון דלא ידעית' בקביעות' דירחא כי חזיתא סיהרא דמשלים ליומ' בעירו חמירא דלדידהו דמגלי להו עלמא מארבע עשר משלים ע"כ. ולפ"ז ההולך במדבר וכה"ג שאין בקי בקביעות המועד צריך לבער איזה ימים קודם דמשלים סיהרא ליומא כדי שלא יבא לידי ספק ולא ראיתי שהוזכר מזה בפוסקים:

ב **מ"א ס"ק ח'** שהרי עדיין לא הגיע זמן ביעור חמץ. ומ"מ אם התחיל בלילה צריך להפסיק כמ"ש בס"ק ז':

סימן תלב

א **בט"ז ס"ק ב'** זה פשוט שלא הקשה הרא"ש כו'. לכאורה לא היה צריך לזה דהא אף אם קושית הרא"ש שיברך שנית בשעת ביעור מ"מ שפיר הוי מצי למגמר מיניה דהרא"ש בתירוצו דהביעור הוי מצוה דרבנן עכ"פ וא"כ פירושו בדברי הרא"ש אין ענין לכאן. ונראה שהמשך דבריו כך הוא דעיקר ספיקא של הט"ז היה אם יש לברך בשעת גמר מצוה כיון שעיקר תקנה של חז"ל לא היה רק על ההתחלה. ולזה כתב הט"ז שנ"ל ששפיר יכול לברך כיון שאז עושה מעשה בעיקר המצוה ולכן אע"פ שאינו רק גמר המצוה ולא דמי כ"כ לנזכר כ"ז שלא סיים הבדיקה שעדיין חל עליו חובת המצוה זה עצמה של בדיקה מ"מ שפיר מברך ולזה כתב הט"ז דלכאורה משמע מהרא"ש איפכא

ר"ל להיפוך ממ"ש שאז עיקר המצוה שאין זה קרוי עיקר המצוה כיון שהוא קודם זמן איסורו. ולפ"ז עדיין יש מקום לומר שעל גמר המצוה לחוד אין לברך ולזה כ' הט"ז זהו פשוט שלא הקשה הרא"ש כו' ור"ל דודאי אי הוה מצינן לפרש דקושית הרא"ש היא שיברך שנית בשעת הביעור שאז עיקר מצוה דאורייתא. וע"ז מתרץ שגם אז אין מצוה דאורייתא לכן לא תיקנו חכמים ברכה שנית א"כ שפיר י"ל דאין שייכות ברכה כלל על גמר המצוה ועיקר התיקון אינו רק על ההתחלה והא דקשיא על הרא"ש שיברך גם על הביעור היינו משום דס"ד דהרא"ש שאין זה נקרא גמר מצוה ראשונה כיון שאז מתחיל חיוב המצוה דאורייתא והו"ל כמצוה אחרת וא"כ שפיר שייך לברך שנית. ולזה תירץ הרא"ש שגם אז אין מצוה דאורייתא רק הכל הוא מצוה דרבנן גם בשעת הביעור קודם זמן איסורו. וא"כ לא מבעיא שאין לברך שנית אלא אפי' לא בירך בתחילת' אין לו לברך בשעת ביעור שהוא גמר המצוה וע"ז כ' הט"ז שא"א לפרש כן קושית הרא"ש דאיך מברך בפ"ע ר"ל דאפי' למה דס"ד דבשעת ביעור הוא דאורייתא מ"מ אינו מתחלק לשני מצות דהבדיקה דרבנן משום סרך מצוה דביעור דאורייתא ולא שייך לברך ב"פ רק עיקר הקושיא שהיה להם לתקן הברכה על מצוה דאורייתא אע"פ שגמר המצוה היא מ"מ כיון שעיקר המצוה דאורייתא היה להם לתקן הברכה על הביעור. ואהא תירץ דגם בשעת הביעור אין כאן רק מצוה דרבנן ולכך ניחא להו טפי לתקן הברכה על ההתחלה. וא"כ עכ"פ מוכח מהרא"ש דגם בגמר המצוה שייך ברכה וא"כ יש לברך על הביעור כשלא בירך בהתחלה אע"פ שהיא גמר המצוה כיון שהוא עיקר המצוה דאל"כ לא הוה הרא"ש מקשה מידי דיברך שנית בשעת ביעור ולא היה צ"ל דבביעור ג"כ אין מצוה דאורייתא אלא אפי' תימא דבביעור יש מצוה דאורייתא מ"מ כיון שאינו אלא גמר מצוה דרבנן שלפניו אין לברך עליה. ומנ"ל לחלק בזה בין דאורייתא לדרבנן אלא ע"כ דאפי' בדרבנן שפיר שייך ברכה אפי' בסוף המצוה ולכך קשיא ליה דטפי היה לחז"ל לקבוע הברכה על מצוה דאורייתא ואף ע"פ שהוא סוף המצוה מ"מ כיון שגם בסוף המצוה שייך ברכה הו"ל למיזל בתר דאורייתא וע"ז תירץ דגם בזמן הביעור הוא דרבנן ולכך קבעו טפי על ההתחלה דאע"ג שעיקר מצוה דרבנן הוא בסוף מ"מ בהתחלה עדיף טפי וא"כ כיון דעכ"פ שייך ברכה בגמר מצוה נלמד שאם שכח ולא בירך בהתחלה שפיר מברך לבסוף בשעת ביעור כיון דעיקר מצוה היא אז פשיטא דשפיר דמי לברך בשעת ביעור כנלע"ד:

ב **במג"א ס"ק ו'** ולא דמי למ"ש סי' תקפ"ה כו' אם אחר מל אותו אחר מברך ועיין בטור סי' תרמ"א כצ"ל וכוונת דבריו נלע"ד דודאי היכא שהמחויב עושה המצוה בעצמו

שפיר הוא יוצא בברכתו של אחר כמבואר בסי' ח' ס"ק ח' בשם הג"א ולכך גבי תקיעה שפיר התוקע מברך שהרי המחויב לשמוע התקיעה הוא שומע ועושה המצוה בעצמו והתוקע מוציאו בברכתו וזה שכ' המג"א שהשומע ר"ל אותו המחויב לשמוע קול שופר ושומעו מפי זה הוא שומע הברכה ויוצא בה משא"כ כאן שאין המחויב עושה מצוה כלל רק האחר עושה המצוה אין לו לברך כיון שאין המצוה מוטלת עליו ול"ד להפרשת תרומות ומעשרות דאף אם עושה שליח להפריש השליח מברך כדמשמע לענין חלה דשאני התם דגם השליח המפריש שייך בגווה שאסור לו לאכול מעיסה זו קודם הפרשה משא"כ כאן ומ"מ אפשר דאם הבעל הבית עומד שם בשעת הברכה מודה המג"א דשפיר מברך השליח דכיון דבעה"ב שהוא המחויב לבדוק יוצא ע"י שליח זה חובת הבדיקה וה"ל כמותו וכאלו הוא בודק בעצמו חל על בעה"ב חיוב ברכה על בדיקה זו והוא יוצא בברכתו של השליח הבודק אלא המג"א משמע ליה מדקאמר ואם הבעה"ב רוצה כו' משמע דוקא בכה"ג יש להם לסמוך על דעת בעה"ב הא לא"ה הם יברכו בעצמם. וא"כ קשה דאם הבעה"ב שם בשעה שזה רוצה לבדוק פשיטא דעדיף טפי דיברך בעה"ב והשליח יבדוק ע"י ברכת בעה"ב כיון שהבעה"ב הוא המחויב בדבר וע"כ שר"ל אף אם הבעה"ב אינו רוצה לצאת בברכה זו אפ"ה מברך האחר הבודק ואהא קשיא ליה למה יברך כיון שהבע"ה אינו שם שיצא בברכה זו והשליח אינו מוטל עליו לבדוק וע"ז כ' דדמי למילה דהאחר מברך ומשמע דאפי' אם אבי הבן אינו שם הדין כן משום דמ"מ המוהל מצוה קעביד וה"נ הבודק עביד מצוה אע"ג דהוא מצוה דלא רמיא עליה. וקצת צ"ע דשאני מילה דאם לא מלו אביו הב"ד חייבין למולו ה"ל כמצוה דגם השליח שייך בגוי' משא"כ בזה דאם זה אינו רוצה לבדוק ביתו אין חיוב מוטל על אחר שיבדוק בית של זה ומצאתי בספר דגול מרבבה שהניח ג"כ בצ"ע. ושוב כ' המג"א ועיין בטור סי' תרמ"א ור"ל ושם מבואר דהעושה מצוה לאחרים נמי מברך והמג"א הביא דברי הטור אלו ג"כ בסי' שס"ו ס"ק כ' ושם הביא גם כן דברי הרמב"ם שהעושה מזוזה לאחרים מברך וכ' לחלק בין היכא דהמברך קעביד מעשה ע"ש ועיין בב"ח סי' תרע"ו שמ"כ לחלק בין היכא שהמצוה מוטלת על גוף האדם כגון הדלקת נר חנוכה אין המדליק בשביל אחר מברך משא"כ היאך שהוא דבר המתחייב ברכה כגון הפרשת תרומות ומעשרות ונראה שהחילוק הוא עפ"י מ"ש התוס' רי"ד בקידושין דלכך לא מהני שליחות באומר לחבירו הנח תפילין עבורי או שב בסוכה עבורי לפי שהמצוה מוטלת על גוף האדם ע"ש. ולפ"ז גם בהדלקת נ"ח מה שמדליק לו חבירו אין זה מתורת שליחות רק שעיקר המצוה המוטלת על האדם כך הוא שיודלק בביתו נ"ח ואין חילוק בין ע"י עצמו או ע"י

אחר וזה המדליק הוא מדליק המתחייב במצוה וה"ז כאומר לחבירו הנח לי תפילין ע"י וא"כ כיון שאין המדליק שם שליח עליו שוב אין לו לברך כיון שאין מצוה זו מוטלת עליו משא"כ כשהמצוה מוטלת על גוף הדבר כגון הפרשת תרומות ומעשרות שזה שנעש' שליח לתרום ושלוחו של אדם כמותו וה"ל כבעה"ב עצמו ושפיר מברך ועיקר החילוק בין מוטל על האדם או על הדבר הוא דכל שאין החיוב תמיד כגון לענין הפרשת תרומה שאם אין לו תבואה או שאינו רוצה לאכול אינו חיוב עליו כלל משא"כ הנחת תפילין או הדלקת נ"ח דחיובא אקרקפתא דגברא מנח שיעשה המצוה. וכאן לענין בדיקה צ"ע אי דמי לנ"ח שהמצוה מוטלת על גוף האדם שיבדוק רשותו מחמץ שהרי אין לך אדם שאין לו מקום שמניח שם חמצו כל השנה ותיקנו חכמים לבדוק בי"ד אלא מ"מ מהני בדיקת אחר שבודק בשבילו כמ"ש לענין נ"ח ולא מתורת שליחות. או שמא כאן כיון שעיקר המצוה שיהיה רשותו בדוק מחמץ כמוטל על דבר הוא כמו הפרשת תרומה ומהני ביה שליחות ומ"מ כשהבעה"ב עומד אצלו בין כך ובין כך שפיר מברך וכן מבואר בסימן תר"ע בדברי הב"ח הנ"ל והביאו המג"א שם ולענין מילה כ' אא"ז הגאון בעל המחבר ת"ש סי' ך"ח דאמרינן בה שלוחו של אדם כמותו ויש מקום עיון בדבריו ואין כאן מקומו. ומ"ש ונוהגים להניח חמץ נוקשה ר"ל חמץ קשה וקאי על מ"ש רמ"א ונוהגים להניח כו' ואפשר הוא ציון בפ"ע על דברי הרמ"א:

ג **שם בט"ז סק"ג** והיינו במה שאין לו צורך בה אפי' שלא לצורך בדיקה כצ"ל ר"ל שא"צ לדבר דבור זה כלל אפי' שלא לצורך בדיקה אלא הוא שיחה בטילה לגמרי בזה טוב ליזהר:

סימן תלג

א **בט"ז סק"א** ומדלא אשכח לכתוב רבותא כו'. נ"ב לכאורה צ"ע דמאי רבותא דיום י"ג טפי דאפי' תימא דמהניא בדיקה של י"ג מ"מ לכתחלה אין לו לבדוק אפי' לאור הנר כיון שיש לפניו ליל י"ד שיוכל לבדוק כדינו שהנר מאיר בלילה יותר משא"כ ביום י"ד הוה ס"ד דאור החמה עדיף טפי קמ"ל ואפשר שר"ל דהוי מצי לאשמעינן רבותא זו כגון שיודע שיהיה אנוס בלילה ולא יהיה יכול לבדוק כדינו ורוצה לבדוק ביום י"ג שצריך לבדוק לאור הנר ולמה נקט דוקא בעבר ולא בדק כו' אע"כ דבדיקה של י"ג לא מהני כלל ולפ"ז מוכח דאף בכה"ג שיודע שלא יוכל לבדוק בליל י"ד טפי עדיף להניח הבדיקה על יום י"ד משיבדוק בי"ג שזה אינו כלל כתיקון חכמים אלא דלשון הט"ז שכ' כיון שקבעו חכמים הזמן על י"ד כו' לא משמע שכונתו בכה"ג שכתבתי ואפשר שכונתו דכיון דלאור

החמה אף בדיעבד לא יצא כמ"ש בסק"ג א"כ הוה מצי למנקט כגון שבדק בי"ג לאור החמה אף בדיעבד לא יצא וצריך לבדוק שנית לאור הנר בלילה אלא דאי הוה נקט הכי הוה משמע דוקא ביום י"ג אבל בליל י"ג יצא ובאמת ז"א דבלא"ה לא מהני דהו"ל כבודק זמן רב קודם פסח ולכך נקט יום י"ד:

ב (**שם במג"א סק"ה**) שיתיירא להכניסו לחורין ולסדקין פן ישרוף הבית נ"ב בש"ס דף ח' הוא שני תירוצים רנב"י אמר זה יכול להכניסו לחורין כו' ר"פ אמר האי בעית ופירש"י בעית מתיירא שלא יבעיר את הבית ע"ש. ומ"ש המג"א ושל שמן דינו כאבוקה כו' רבים נתקשו בזה דא"כ ליתנה עם אבוקה בחדא בבא ומתרצים דנ"מ כגון אם בדק בחורין וסדקין בנר שעוה אז שפיר יכול לבדוק שאר הבדיקה בנר שמן מה שא"כ באבוקה ועיין בפ"מ ולענ"ד י"ל דבאמת גם באבוקה תלוי בטעמים שנאמרו בגמרא דלטעם שאינו יכול להכניסו שמתיירא פן ישרוף הבית (כמו שנראה מדברי המג"א בזה) א"כ בדיעבד אם בדק וידע אינש בנפשיה שלא נתיירא והכניסו לכל המקומות הצריכים בדיקה עלתה לו בדיקה אבל בסתם חיישינן שלא עשה הבדיקה כהוגן וצריך לחזור ולבדוק אלא שא"צ לחזור ולבדוק רק בחורין וסדקים לבד משא"כ להנך טעמים דאורו לאחריו ומקטף קטופי אף בדיעבד ואומר ברי לי שבדקתי אף בחורין ואפ"ה לא מהני וצריך לחזור ולבדוק כל הבדיקה לגמרי ולזה כ' המג"א דבשל חלב לא שייכי הני טעמי רק שנהגו להחמיר משום שמתיירא פן יטיף כו' ובדיעבד יצא דאמרינן מסתמא בדק כהוגן וע"ז כ' דבשל שמן דינו כאבוקה שמתיירא להכניסו לחורין פן ישפוך השמן ר"ל דשמן נמי הוי דינו כאבוקה להך טעמא שמתיירא להכניסו ומ"מ לא דמי לאבוקה ממש דהתם צריך לחזור ולבדוק בכל המקומות אף שיודע שבדק היטב ובשמן סגי כשחוזר ובודק בחורין וסדקין לבד וכן אם אומר ברי לי שבדקתי אף בחורין וסדקין מהני ומ"מ לא דמי לחלב שאינו אלא מנהג לבד לחוש שיטיף על הכלים והאי חששא לא נזכר בגמרא לכן בדיעבד עלתה לו בדיקה ויותר נראה להגיה לשל שמן דמי לאבוקה והוא טעות המצוי ובא ליישב בזה דלכאורה לפ"ז אין טעם להחמיר בשמן דהא בחלב לא נהגו חומרא כ"א מחמת שיטיף על הכלים ובגדים ומשום בגדים לחוד אין חומרא כיון שאפשר לתקנו כמ"ש המג"א לענין שעוה והרי תיקון איכא נמי בשמן וחלב א"כ כיון דאיכא נמי למיחש שיטיף על הכלים ג"כ ויטריפם לכן נהגו חומרא ובשל שומן נמי שייך הך חששא שמא יטיף על כלי חלב מה שא"כ בשמן ולכאורה דמי לשל שעוה לזה כ' המג"א דשמן דמי לאבוקה להך טעמא שמתיירא להכניסו לחורין כו' ובהכי אתי שפיר נמי הא דפלגינהו לחלב ושומן ושמן בכ"א בפ"ע ולא בשל חלב ולא בשל שומן כ' דהול"ל למימר או בשל שומן

או בשמן אלא משום דכל חד אית ליה טעם באפי נפשיה להכי נקט הכי. ובתחלת דברי המג"א יש להגיה שיתיירא להכניסו לחורין ולסדקין פן ישרוף הבית:

ג (**שם סק"ט**) והוו כמו חמץ בבור. כלשון זה איתא במהרי"ו ויש מגיהין כמו חמץ ברור וזה צ"ע דלמה ליה למימר הכי דהא כל מקום שמשתמשין חמץ צריך בדיקה ואפי' בספק אם יש שם חמץ וגם מה שכתב המג"א שא"א שלא נפל שם חמץ במהרי"ו ליתא לתיבת חמץ:

ד (**שם ס"ק יו"ד**) מאי פריך בגמרא והא כו' דפסחים דף ח' אמרינן אמר רבא האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר הא אמר חצר א"צ בדיקה וכו' ולכן שרי צ"ע דמ"מ מאי מייתי מדרבא דהא מדרבא לא מוכח מידי די"ל דמיירי בספק חמץ ולכך סמכינן מספיקא שיבואו שם עורבים ויאכלוהו אבל בודאי חמץ אין ספק מוציא מידי ודאי ושמא לא יבואו עורבים לשם כלל ואף את"ל דסתם חצר עורבים מצוים לשם מ"מ הך סברא דודאי עורבים מצויים לשם ובודאי גררוהו לא מוכח מדרבא מידי וכעת צ"ע:

ומ"ש המג"א ואפשר דמ"ש הסמ"ק כו' לכאורה קשה דלפ"ז הדרא קושיא לדוכתא דמאי פריך מדרבא דלמא הכא בודאי חמץ ואין עורבים באים ממקום אחר לכאן וכן הקשו האחרונים ונלענ"ד דדוקא בההיא דסמ"ק שייך לפרש כן משא"כ התם דקתני אין בודקין לאור החמה ע"כ מיירי בחצר מגולה לאויר העולם מסתמא עורבים באים לשם ממקום אחר אך לענ"ד נראה בכוונות הסמ"ק דודאי חמץ היינו היכא שודאי חמץ מונח לפנינו באופן דלא שייך עליו רק לישנא דביעור בכה"ג אין לסמוך על העורבים וכה"ג משא"כ סיפא דקתני לישנא דבדיקה כגון האי דאין בודקין לאור החמה ע"כ דלא מיירי בכה"ג רק שאין החמץ לפנינו אלא שידוע לנו שבודאי נפל שם חמץ מחמת שנשתמשו בו בזה אמרינן דאמצעה של חצר א"צ בדיקה דהיינו שיצטרך לבדוק אחריו משום דאמרינן מסתמא כבר אכלוהו או גררוהו והמ"א מקשה שפיר לשיטת הב"ח דס"ל דמיקרי ודאי חמץ כשידוע שנשתמש שם:

ה **בט"ז ס"ק ז'** הפוסקים שהשמיטו החילוק שבין סתם לוודאי כו' נ"ב ולא כתבו רק דין דמתני' גבי מפולת שאם הכלב יכול לחפש אינו כמבוער:

סימן תלד

א **בט"ז ס"ק א'** והלא עדיין לא בדק כו' לכאורה צ"ע מ"ש הט"ז והלא עדיין לא בדק דפשיטא דכוונת הב"ח שיש לחוש שהעכבר יטול בפניו בשעת הבדיקה ויצטרך לבדוק שני' אף מקצת הבית שכבר בדק ואפשר דהט"ז ס"ל דע"ז א"צ אזהרה דודאי מי שרוצה

לעשות כן יכול לעשות כן כדי שלא יבא לידי טרחא לבדוק שנית אבל מ"מ אין חיוב ואזהרה בדבר דאם יזדמן שיטול עכבר באמת יבדוק שנית כיון שעוסק בבדיקה לא חיישינן שישכח משא"כ אחר בדיקה צריך אזהרה להצניעה שלא יצטרך בדיקה שנית ואיכא למיחש שמא יזדמן כן אחר זמן מה שיגמור הבדיקה וישכח מלבדוק שנית שלכן קבעו זמן מוגבל תיכף תחלת הלילה שיש שם שינוי כמ"ש הט"ז בריש סימן תל"א שעיקר תקנת חכמים שתהיה הבדיקה תיכף סמוך לביאתו ועוד נראה דודאי אין לחוש שהעכבר יטול בפניו ככר גדול רק שיש לחוש שיקח ככר קטן וא"כ איכא למיתלי שאכלו רק דמ"מ צריך בדיקה שנית כיון דחזינן דשקל אין ספק מוציא מידי ודאי אך זה דוקא כשיטול אחר הבדיקה והביטול שאז צריך לבדוק שנית כיון שחמץ זה לא היה בכלל הביטול כמ"ש המג"א סק"ב משא"כ אם יטול העכבר בשעת הבדיקה ממילא יהיה נכלל בכלל הביטול שיבטל אחר הבדיקה וא"צ לבדוק שנית דהו"ל ספיקא דרבנן דילמא אכלתי' אלא שזה צ"ע כיון דמכל מקום עכשיו בשעת גרירה עדיין לא ביטל לא מצי פטר נפשיה מבדיקה שנית מחמת שיבטל אח"כ דמ"מ לא יצא י"ח בדיקה כתיקון חכמים דאל"כ אף אם יטול עכבר אחר הבדיקה למה יצטרך לבדוק שנית נימא דבביטול בעלמא סגי אע"כ שאין לו לסמוך על הביטול ולעשות ספק דרבנן לכתחלה וא"כ ה"ה באמצע הבדיקה כיון דבזה לא יצא י"ח תקנת חכמים שהצריכו לבדוק אין לסמוך על הביטול ועיין סי' תל"ח בט"ז סק"ד שהב"י ס"ל דלא מהני מה שיבטל אחר שנולד הספק והט"ז אליבא דהטור ס"ל דמהני ע"ש:

ב **בט"ז ס"ק ג'** אינם חשובין ובטלים הי' עובר עליהם דכיון כו' הו"ל כידוע וחייב וא"כ בגלוסקא יפה כו' וכי משכח לה כו' כצ"ל:

ג **ס"ק ד'** ובניו שחלקם שם בבית קמ"ל כו' כצ"ל:

ד **שם** דאיתיה ברשותיה נראה כוונתו דס"ל דאם אמר דאיתא ברשותי לחוד יש במשמע החמץ שראה שהוא ברשותו וידו שולטת עליו לבערו ואין בכלל הזה החמץ שאינו יודע היכן הוא ולכך צ"ל דלא חזיתיה לומר שדעתו לבטל גם חמץ זה ולכן הקשה דהו"ל למימר דאית ליה ותו לא דבזה ודאי נכלל גם החמץ שלא ראה. ולזה אמר דלשון לי משמע לצרכי ולכך צ"ל ברשותי. ואכתי קשיא ליה דמ"מ הוה סגי כשיאמר דאית לי וברשותי ולא צריך דלא חמיתי' לזה כת' דאי לא הוי אמר דלא חמיתיה כו' לא מהניא מה דאמר דאית לי לכלול החמץ שלא ראה אלא הוה מפרשינן הידוע לו. ע"כ תיקנו דאיתא ברשותי דלא חמיתיה כו' וממילא שא"צ לומר דאית לי כלל. ומ"ש ואי לא אמר

דחמיתי' ולא חמיתיה. נראה דלאו דוקא נקט שאין זה אלא בביטול היום ועיקר הכוונה על האמירה דלא חמיתיה שלכאורה לא היה צריך אי הוה אמר דאית לי:

סימן תלה

במ"א ס"ק ב' ואם מצא חמץ בביתו צ"ע כו' עיין סימן תמ"ו סק"א:

סימן תלו

א **מ"א ס"ק א'** דההוא שעתא לאו ברשותיה קיימא דלבטלה עכ"ל. ר"ל אלמא דאינו מבטל עתה דאל"כ אע"פ שאינו מבער מ"מ אינו עובר בב"י ולזה כת' המג"א דז"א דרש"י כת' דאם לא יבער א"כ אפשר שלא יבטל ג"כ ויעבור עליו דבכל מקום דבעי ביטול תיקנו חכמים לבדוק ועוד דמיירי בחמץ ידוע דמעברו מן העולם וא"כ ממילא דא"צ ביטול כלל כיון שמבער מיד ושפיר כת' רש"י שאם לא יבער יעבור עליו וזה דוחק בלשון המג"א לפרש כן מ"ש דזה קאי אהא דקאמר אם דעתו לחזור כו' דל"ל כולי האי דהו"ל לדחות בפשיטות דכוונת רש"י שאם לא יבער יש לחוש שלא יבטל ג"כ ולכן יעבור עליו והלכך צריך לבער ולכך צריך לבטל ג"כ ולכך נלע"ד לפרש דבריו באופן זה דהנה יש תרי גווני חיוב בדיקה חדא תוך למ"ד ומטעם זה חל עליו חובת ביעור ובזה ודאי הסברא נותנת שיבטל ג"כ כיון שמטעם מצות חובת ביעור נגעו בה וחובת ביעור שבע"פ הוא בדיקה וביטול וגם יש חיוב בדיקה בקודם למ"ד ודעתו לחזור ואז אין הטעם משום שחל חובת ביעור כיון שהוא קודם למ"ד רק הטעם דחיישינן שמא יחזור בע"פ בה"ש או בתוך הפסח ויעבור עליו ולפ"ז כיון שעיקר תקנת חכמים בבדיקה עדיין לא חלה עליו רק שצריך לבדוק מחשש שמא לא יוכל לקיים המצוה בזמנו א"כ מסתבר דדוקא הבדיקה שאם יתעכב ולא יבא קודם פסח לא יהיה אפשר לעשותה הלכך צריך לבדוק עתה משא"כ הביטול שהוא יכול לבטל בכל מקום שפיר יכול לסמוך שיבטל כשיגיע ע"פ והשתא א"ש מ"ש המג"א אפשר שהט"ז כיון למ"ש רש"י כו' ר"ל מדכת' רש"י טעם החיוב משום דלמא הדר בימי הפסח ויעבור עליו כיון שא"א בביטול בעלמא ואם איתא שמוטל עליו חובה מעכשיו לבטלו ג"כ א"כ אין זה טעם שצריך לבדוק כדי שלא יעבור דהא באמת צריך לבטל ואע"ג דרש"י כת' במשנה גם כן טעם הבדיקה משום שלא יעבור בב"י היינו קודם תקנת הביטול ודוחק לומר דכיון שלא יבער לא יבטל ג"כ וכיון שצריך לבטל צריך ג"כ לבער זה דוחק ועוד דמ"מ אין בזה שכת' שיעבור עליו טעם על הבדיקה אחרי שצריך לבטל ג"כ ועי' בהגהת סמ"ק שכת' ג"כ על דברי רש"י אלו משמע דאיירי כשלא

ביטלו (ובהגהת סמ"ק כ"י על קלף ישן איתא כשאינו מבטלו) והקונטרס הולך לשיטתו שפירש טעמא משום ב"י כו' ע"ש דהשתא א"צ לבטל רק לבדוק לבד והלכך שפיר כת' רש"י שאם לא יבער עובר עליו בפסח ואע"ג דיכול לבטל כשיגיע הפסח מ"מ יש לחוש שמא ישכח אז לבטל בדרך משא"כ אי נימא שצריך לבטל עכשיו עם הבדיקה לא שייך לתת טעם פל הבדיקה שיעבור עליו כיון שאתה מצריכו לבטל עכשיו וע"ז כת' המג"א דז"א דזה היה נכון אם גם בתוך ל' ג"כ היה טעם חיוב הבדיקה משום שמא יחזור בפסח אז שפיר היה די בבדיקה לחוד עכשיו כדי שלא יעבור בב"י אם ישכח מלבטל כשיגיע הפסח משא"כ באמת בתוך ל' אין הטעם משום שיחזור בפסח רק דרש"י קאי אקודם ל' שאז לא חל עליו חובת הבדיקה מתיקון חכמים רק מטעם שדעתו לחזור ובזה שפיר לא הצריכוהו רק בדיקה כדי שלא יעבור כשישכח מלבטל ועוד דשם מיירי בחמץ ידוע וצריך לבערו מן העולם וכיון שמבערו לא שייך ביטול גבי' משא"כ לדידן דקיימא לן כהירושלמי ומיירי תוך למ"ד שחלה עליו חובת בעור מתקנת חכמים שפיר צריך גם ביטול עכשיו כמו בע"פ ולפ"ז המג"א מודה להט"ז מקודם למ"ד ודעתו לחזור א"צ לבטל עכשיו רק כשיגיע הפסח יבטלו ולא פליג עליו רק תוך ל' נלפע"ד נכון:

ב **שם ס"ק ג'** אפי' דעתו לחזור זמן גדול קודם פסח כו' עיין בחק יעקב שתמה דהתם פירושו שיוצא זמן רב קודם פסח ולענ"ד שדעת המג"א דמ"מ מוכח להך שיטה דאף שבדעתו לחזור זמן רב קודם פסח הדין כן שהרי כת' בהג"ה סמ"ק הביאו הט"ז דקשה מדפריך כו' בזה שיוצא מר"ה שיש שהות כ"כ אין סברא למיחש להכי כו' ולא תירץ כלום וא"כ צ"ל דע"כ במפרש ושיירי אף שיוצא מר"ה ודעתו לחזור זמן רב קודם פסח הדין כן דאם נאמר דדוקא בדעתו לחזור סמוך לפסח א"כ לא היה מקשה מידי וכמ"ש הט"ז באמת לתרץ זה אלא ע"כ דהגה' סמ"ק ס"ל דכל שיוצא מר"ה מסתמא לחזור זמן רב קודם פסח ואפ"ה אמרינן דצריך לבער אלמא דבמפרש ושיירא אף בכה"ג חיישינן שמא יתאחר:

ג **בט"ז ס"ק ב'** צריך לבדוק כו' עמ"א סק"א משמע דהט"ז מציין אלעיל תוך למ"ד זקוק לבדוק וכן נראה ממ"ש אח"כ בשם הכל בו דקרי גם בתוך ל' כמ"ש בהג"ה כאן בשמו:

ד **ט"ז ס"ק ד'** ולא עמדתי על דעתי כו' לענ"ד אפשר דמ"ש הרשב"א דעתו לפנות בורו כו' משום דלענין היתר החטים מיירי ולכך ס"ל דגרע ממפולת דכאן איכא חשש הערמה שהרי עכ"פ יפנה הבור וימכור גם החמוצים משא"כ לענין ביעור דבעינן דוקא שיהא בדעתו לפנות קוד' הפסח וכיון שהוא קודם למ"ד ואין דעתו לפנותו קודם פסח אין זקוק לבער ואע"ג דבחמץ ידוע י"ל דהו"ל כמטמין וכמ"ש ג"כ המג"א דקי"ל כירושלמי מ"מ

לענ"ד אין זה דעת הרמ"א אלא ס"ל כמשמעות ש"ס דילן דנקט לשון אין זקוק לבער והיינו אף שיודע שיש שם חמץ ועיין בב"י עוד נראה לפי מ"ש הט"ז בס"ק שלפני זה דהא דדעתו לפנותו אינו אלא דוקא במגביל יום קודם פסח א"כ פשיטא דאף ביש חמץ ודאי ובדעתו לפנותו קוד' פסח שאין זה כמטמין שהרי אין דעתו להניחו שם בפסח ולשמא יפנהו בע"פ בין השמשו' ליכא למיחש דהא אינו מגביל יום א' קודם פסח ואם כן אף שאח"כ הגיע הפסח ולא פינה אין זקוק לבער כיון דבשעה שהניח לא היה כמטמין ובהיתר הניח ממילא דהוה עכשיו כמפולת וכעין זה כתב המג"א באם הניח חטים שאינם חמוצים ואפשר שאף אם היה בדעתו לפנותו סתם ולא פירש אם דעתו על קודם פסח או לא ג"כ אין דינו כמטמין דע"כ לא אסרו במטמין אלא כשהוא רוצ' להניחו גם עד אחר הפסח משא"כ בזה כיון שהוא מניח האוצר סתם ואפש' שיפנה קודם פסח אין עליו דין מטמין אלא שבזה יש להצריכו בדיקה משים דשמא יפנה בע"פ בה"ש אבל במניח להדיא שיפנהו כמה ימים קודם פסח אין חשש בזה: ומ"ש הט"ז דבספק אין איסור אף תוך למ"ד כו' צ"ל דלא דמי למה דקי"ל בעושה ביתו אוצר תוך למ"ד צריך לבדוק משום דשם אתחזק איסורא שנשתמשו שם חמץ משא"כ כאן אמרינן שמספיקא לא מחזקינן ריעותא וזהו כוונת הט"ז ג"כ במ"ש וכ"ש בזה דכ' רמ"א כו' ר"ל דלפי מ"ש רמ"א משמע דאף דהיה ספק בשעה שהניח האוצר מ"מ אסור ליהנו' אם יש כאן לפנינו חטים ודאי מחומצי' ולא התיר רק אם גם עתה אין כאן רק ספק והט"ז ס"ל דזה אינו דכל שהיה ספק בשעת הנחת האוצר אף שעתה נמצאו חטים מחומצים ודאי שרי ליהנות. כיון שמתחלה לא היה צרי' לבער דלא הוי כמטמין שוב הו"ל כמפול' וכוונת הט"ז בקצרה דמתחלה הקשה לפי מה דמשמע מהרמ"א דמיירי בודאי א"כ אף קודם ל' יש לאסור כיון דהרשב"א כ' דגרע ממפולת דהכא דעתו לפנותו עכ"פ אחר הפסח א"כ בודאי שוב הו"ל כמטמין ושוב הקשה הט"ז דאפי' תימא שאין הכרח מדברי הרמ"א דמיירי בודאי דיש מקום לו' דמיירי בשעת עשיית האוצר לא היה רק ספק רק עתה ידוע לי שיש חטים מחומצים בקרקע הבור ומ"ש בסיפא ואם אין שם חמץ ידוע אלא ספק היינו שגם עתה הוא ספק אם יש חטים מחומצים מ"מ קשה במה דמחלק בין קודם למ"ד לתוך למ"ד דממ"כ אם היה ודאי חמץ בשעת עשיית האוצ' גם קודם למ"ד אסור דה"ל כמטמין ואי מיירי רמ"א שהיה ספק א"כ אף תוך ל' שרי ומכ"ש דקשה במ"ש רמ"א שאסור ליהנות ר"ל דאם תפרש דברי הרמ"א דקאי אספק א"כ גם מ"ש רמ"א דאסור ליהנות קאי ג"כ אספק ובאמת ז"א דכל שלא היה ודאי חמץ בשעת עשיה לא הו"ל כמטמין וה"ל כנפלה מפולת אלא שצ"ע דהט"ז גופיה כ' לאסור אף בנפלה מפולת היכי שודאי יפנה לתקן

הכותל עיין בס"ס תנ"ג וא"כ ה"נ אם ידוע קודם פסח שיש חטים חמוצים נהי דהוה כמפולת מ"מ אסור. אלא שאפשר דשרי מטעם שאין כאן חמץ כו' כצ"ל:

ה [**שם ס"ק ח**'] שאין לך אדם ר"ל שלא ראינו מי שנוהג כן:

סימן תלז

א **בט"ז ס"ק א**' אפ"ה על השוכר לעשות מזוזה ודחי דמזוזה כו' מסר לו המפתח דהא אין לומר שעדיין כו' כצ"ל. שם הא גם הבעיין ידע מזה שיש לחלק בין אם הוא חובת הדר או לא רק שהבעיין היה סובר דגם חמץ ג"כ חובת הדר הוא לפי שזה שיצא ממנו כבר סילק רשותו מן החמץ אשר שם אלא שנסתפקו לו דשמא אעפ"כ חייב המשכיר מפני שי"ל שבתחלת הבדיקה כו' כצ"ל:

ב שם עד שלא חל י"ד מסר לו המפתח דהא אין לומר כו' כצ"ל:

ג **שם ס"ק ב**' משא"כ לעיל לא פי' כן משום כו' ר"ל דגם התם תיקשי דאמאי יהיה על המשכיר לבדוק דהא על סמך זה השכירו שיבדקו השוכר כיון שנכנס במקצת זמן הבדיקה וא"כ נצטרך לפרש גם לעיל מ"ש אם עד שלא מסר המפתח חל י"ד היינו י"ד שחרית ובאמת רש"י לא פירש כן לזה כ' הט"ז דלעיל שמפתח היה ביד המשכיר אינו יכול לטעון שהיתה כוונת השכירות על סמך שיבדוק השוכר דאמרי' מסתמא ידעת הדין שעליך מוטל לבדוק משא"כ לענין אם אין המשכיר בפנינו אין להקל ולומר דודאי בדק המשכיר דשמא לאו כ"ע דיני גמירי והיה סבור שהחיוב יהיה מוטל על השוכר כיון שהוא נכנס במקצת זמן הבדיקה והלכך הוצרך רש"י לפרש י"ד שחרית דבכה"ג שפיר אמרי' דמסתמא בדק המשכיר ויותר נראה בכוונת הט"ז דר"ל דלכך פרש"י בי"ד שחרית משום דאם נכנס במקצת זמן הבדיקה א"כ י"ל שהמשכיר לא בדקו עדיין כיון שעדיין לא עבר זמן כל הבדיקה כמ"ש בב"ח ועת' שרא' שנכנס השוכר חלף הלך לו וסמך שהשוכר יבדקנו אף דחיובא רמי עליו לבדוק היינו כשהמשכי' כאן והם מחולקין מי יבדוק אמרינן שעל המשכיר מוטל לבדוק אבל מ"מ אין הכרח מזה שכבר בדקו משא"כ לעיל שהמשכיר לפנינו והם מחולקים על מי מוטל לבדוק לא הוצרך רש"י לפרש דמיירי בשחרית דכיון שהמפתח היה בידו א"כ לא מצי המשכיר לטעון שהשכירו על סמך שיבדקנו השוכר אע"ג דעתה בא לבית במקצת זמן הבדיקה מ"מ מנא ידע שהשוכר יכנס לבית במקצת זמן הבדיק' דשמא לא יבא לבית כל זמן הבדיקה ולכך אף שהיה ביד השוכר לכנוס מיד בהתחלת י"ד כבר חל החיוב על המשכי' שהיה המפתח בידו בזמן

ההוא ולכן אף שעתה נכנס השוכר במקצת זמן הבדיקה הוא ע"ד זה שלא יופקע חיוב הבדיקה מן המשכיר שהוטל עליו בעוד שהיה הבית ברשותו והמפתח בידו:

ד **שם** במג"א סק"ד דומיא דשחיטה כו' דצריך לבדקו אם הוא מומחה כשהוא לפנינו אע"ג דרוב מצויין א"ש מומחין הן מ"מ כיון שהוא בא להוציא מחזקה דבהמה בחייה כו' צריך לבררו:

סימן תלח

במג"א סק"א סי' תל"ח היינו כו' צריך ביאור והנה ז"ל הב"ח הרמב"ם כ' עכבר שנכנס ומצא אחריו פירורין אין אומרים כו' ולפיכך חוזר ובודק אם לא מצא כלום ה"ז בודק כל הבית כו' ונר' בעיני מ"ש הרמב"ם ה"ז בודק כל הבית וכ"כ רבינו איירי בעכבר שנכנס לבית ולא ראינו לאיזה מקום מן הבית נכנס העכבר אבל כשראינו שנכנס למקום מן המקומות שבבי' א"צ לבדוק אלא אותו מקום בלבד ואין חוששין שגררה החולדה או העכבר ממקום למקום שהרי הרבה פעמים בשאר ימות השנה שמניחין יו"ד ומוצאין ט' כו' ואפ"ה א"צ בליל י"ד לבדוק מקום שאין מכניסין כו' וה"ה נמי כשלא ראינו לאיזה מקום מן הבית הכניס הככר אלא שמקצת פתחי החדרים הם נעולים א"צ לבדוק באותן החדרים שהרי בוודאי לא נכנס שם ואין חוששין שמא דרך חור הכניסה מחדר לחדר דא"כ אין לדבר סוף ואין סברא לבדוק כל החדרים והעליות שבבירה גדולה וטרקלין אבל אותן החדרים שהם פתוחין צריך לבדוק אפילו אין משתמשין בהם חמץ ס"ס יש לחוש שהחולדה גררה לשם שהרי לא ידענו לאיזה מקום הכניסה הככר כו' ופשוט הוא דבדין זה אין חילוק בין ביטל ולא ביטל דבעכבר צריך לבדוק אפי' אם ביטל ובתינוק א"צ לבדוק אפילו אם לא ביטל כו' עכ"ל וכ"כ בסי' תל"ד על דברי הריא"ז וז"ל ואני אומר שא"צ לבדוק בכל מקום אלא כשלא ראינו לאיזה מקום הוליכתו ודוקא בחדרים שפתחיהן אינם נעולים אבל כשראינו לאיזה מקום הוליכתו אין חוששין שמא גררה חולדה ממקום למקום וכן באותן חדרים שהם נעולים א"צ לבדוק שם ואין חוששין שמא דרך חור הוליכתו מחדר לחדר כו' ומ"ש הרמב"ם ורבינו בעכבר שנכנס לבית בדוק דצריך לבדוק כל הבית היינו נמי דוקא בכה"ג שלא ראינו למקום שנכנס ופתחיהן אין נעולים כו' עכ"ל והנה מ"ש וכ"כ רבי' אע"פ שבטור לא נזכר בסימן תל"ח שצריך לבדוק כל הבית נראה שכוונתו על מ"ש הטור בסי' תל"ט ראה שהכניס הככר לבית ונכנס אחריו ובדק כל הבית כו' ולזה כ' הב"ח דמיירי שנכנס לבית ולא ראינו לאיזה מקום מן הבית הכניס העכבר ור"ל דבית הוא לשון כולל לחדרים הרבה. כמו שאנו קורין כל

החדרים בכולל אין הויז בל"א. ולכן אם היו שם כמה חדרים ואנו יודעים שנכנס לשם אלא שאין אנו יודעים לאיזה מקום הכניס ר"ל לאיזה חדר מן החדרים אז צריך לבדוק כל החדרים כולם ודוקא אותן הפתוחים אבל הנעולים א"צ בדיקה כיון שאין ספק שמא בשעה שנעלם מעינינו נכנס לשם רק דניחוש שנכנס להפתוחים ומשם דרך חור לנעולים לזה לא חיישינן אבל אם ראינו לאיזה חדר מן הבית נכנס א"צ לבדוק כל הבית דהיינו כל החדרים כולם אלא די בבדיקה באותו חדר לבד דהא לא חיישינן לגרירה דרך חור וגם דרך פתחים שנאמר שיצא ממקום זה שראינהו שנכנס ובא דרך הפתח לחדר השני שעל כיוצא בזה אמרו אין חוששין שמא גררה כו' נמצינו למדין מדברי הב"ח כמה דברים חדא דמפרש בדברי הרמב"ם והטור בודק כל הבית היינו כל החדרים אשר שם ומיירי שלא ראינו לאיזה חדר נכנס וכל שאין ידוע כולם צריכים בדיקה באם אינם נעולות שנית דבראינו לאיזה חדר נכנס אז שאר חדרים שאין להם פתח מזה לזה אין חוששין שגרר דרך חור ובכל גווני א"צ בדיקה אפילו בככר גדול ולא בטלו ואם הם פתוחים זה לזה נראה דס"ל דחיישינן דדוקא דרך חור הוא דאין חוששין משא"כ בפתח פתוח להדיא כחד חשיב ודעת המג"א אינו כן אלא ס"ל דלחדר קורים בית מפרש מ"ש הרמב"ם והטור בודק כל הבית היינו אותו חדר שנכנס בו דאדרבה מיירי בידוע שנכנס לאותו חדר וקאמר שצריך לבדוק את כולו גם בדין שאר חדרים חולק על הב"ח בתרתי חדא דאם הככר גדול ולא בטלו אין להקל גם מה דלהב"ח בחדרים פתוחים זה לזה לשון חוששין ולהמג"א אף בזה אין חוששין דהוי כחצר קרוב לבית (ואפשר דהמג"א מודה ליה להב"ח בהא דאם אין החדרים פתוחים מזה לזה אין חוששין שמא גררם ממקום למקום ומ"ש המג"א אבל שאר חדרים כו' ר"ל אותם החדרים הפתוחים לחדר זה שראינו שנכנס לתוכו היינו בעיא כו' דזה באמת דומה לחצר ובית ומהב"ח משמע דכה"ג כולם צריכים בדיקה דדוקא גרירה דרך חור לא חיישינן משא"כ דרך פתחים בזה נראה מדבריו דאף בטלו לא מהני וע"ז חולק המג"א ואע"פ שהמ"א לא הזכיר משמעות דברי הב"ח זה דרכו לקצר) ובמה שמבואר דלהב"ח מיירי בלא ראינו לאיזה נכנס ומצריך בדיקה לכל החדרים הפתוחים בכל גוני לזה אמר המג"א דז"א דהיינו ב' בתים ולא ידעינן להי עייל דמבואר שם חלוקים אם הם של אדם א' או ב' ובאו לשאול בב"א כו' כנלע"ד בפירוש דברי המג"א בזה. דרך קצרה בביאור דברי המג"א דהנה הב"ח כ' דנעולים א"צ בדיקה ול"ח שהכניסה מחדר לחדר דרך חור ולפ"ז מ"ש הב"ח דהפתוחים צריכים בדיקה היינו בין אם פתוחים לחוץ ולא ידעינן להי עייל אלא שפתוח משם לחדר אחר דדוקא דרך חור אין חוששין ומ"ש בשם הב"ח ואם ראינו כו' ר"ל שאינם פתוחים מזה לזה רק לחוץ

הם פתוחים וראינו לאיזה נכנס אין החדר האחר צריך בדיקה דאין חוששין שיצא דרך כניסתו ובא לחדר אחר והנה הב"ח הוכרח לפרש מה שכתב הרמב"ם וטור כל הבית היינו כל החדרים אשר שם דלא מצי לפרושי דבית היינו חדר ור"ל שבודק כל החדר שראינו שנכנס בו דז"א דהא באמת גם שאר החדרים פתוחים לשם צריכים בדיקה וע"כ דאה"נ קאמר בודק כל הבית היינו כל החדרים הפתוחים ובודאי דוחק הוא לפרש דמיירי שכל החדרים פתוחים הם לחדר זה ע"כ ניחא ליה להב"ח לפרש דמיירי שלא ראינו לאיזה נכנס דאז צריך לבדוק כולם כיון שאין ידוע לאיזה נכנס וא"כ בכל גוונא דהם פתוחים צריך לבדוק הכל ולא הוצרך הרמב"ם לבאר דבפתוחים מיירי דמלתא דפשיטא הוא דבנעולים ליכא חשש כניסה וע"ז קאמר המג"א ול"נ דבית פירושו חדר כו' ר"ל דלעולם מ"ש הרמב"ם והטור בודק כל הבית ר"ל כל החדר שראינוהו נכנס בו ומ"מ אין קושיא דהא לפעמים גם שאר חדרים צריך לבדוק כיון שפתוחים לתוכו ז"א דשאר חדרים אע"פ שפתוחים לתוכו היינו בעיא דש"ס כו' ואם אין הככר גדול או ביטל א"צ לבדוק וכאן רצה הרמב"ם לאורויי דבכל גווני בעי אותו החדר בדיקה ומשאר חדרים לא מיירי דלפעמים א"צ בדיקה וכיון דמיירי בראינו שנכנס א"כ אם לא ראינו היינו ב' בתים ולא ידעינן כו' ודלא כהב"ח דמוקיבלא ראינו ומצריך לעולם בדיקה בכל החדרים אלא בראינו מיירי ואאותו חדר קאי כנלע"ד:

סימן תלט

א **בט"ז ס"ק** ג' כיון דבודאי בדק לא' מהם כו' לענ"ד נראה לחלק דב' בתים שאינם בדוקים שאני דכיון דאתחזק איסורא שה' מחויבים בבדיקה מתקנת חכמים לא פקע מספיקא ולא מהני מה שא' נבדק בודאי משא"כ בעכבר הנכנס בזה שפיר אמרינן כיון שכבר הבתי' בחזקת בדוקים ואי אתה יכול להוציא שניהם מחזקת' כיון שעכ"פ א' מהם בדוק בודאי הלכך מוקמינן לכל חד אחזקתו ואמרינן שלא נכנס העכבר לתוכו. וכיוצא בזה כתבו התוספות לענין ספק טומאה דברה"י דלא ילפינן מסוטה אנא דבר שיכול להיות אבל בדבר שא"א להיות לטמא שניהם לא אמרינן הכי ועיין מ"ש אא"ז מהרש"א על דברי התוס' בחולין דף ח' שכ' דאף ברה"י בכה"ג מוקמינן לכל חד בחזקת טהרה ובמקום אחר כתבתי ליישב קושייתו וא"כ ה"נ דכותה כיון דא"א להטיל חובת הבדיקה על שניהם מוקמינן לכל חד אחזקתו:

ב (**שם**) ס"ק ד' ומשמע דאם היו בזא"ז מהני כו' ותו בפ' קמא דתרומות מביא הר"ש בשם הירושלמי כו' כצ"ל:

ג (**שם**) במג"א ס"ק ח' ולא דמי למש"ל אם בדק קצת מהבית כו' עיין מ"ש אא"ז בבכור שור דהחילוק הוא דהכא ע"כ נכנס עכבר ולא ידענו אם נכנס טעון חמץ או נכנס ריקן ע"ש ובשאר אחרונים ולענ"ד נראה דלכאורה מסתברא היכא שבית בחזקת בדוק ושוב בא ומצא בתוכו חמץ שצריך לחזור ולבדוק הבית כיון דע"כ הכניסו חמץ בלא ידיעת הבעה"ב ולא ידעינן כמה הכניסו וא"כ כשהניח חמץ בזויו' זו ומצא בזויות אחרת כיון שאינו יודע שהוא עצמו אותו החמץ שהיה מונח בזויות האחרת וא"כ הרי נמצא כאן חמץ במקום שהיה מוחזק לנו בחזקת בדוק ואע"ג שיש לומר שזהו החמץ שהי' בזויות האחרת אין אנו תולין בכך דהא בנמצא חמץ בחדר מוחזק בחזקת בדוק אין תולין לומר שנגרר לשם זה החמץ מחדר שאינו בדוק רק זה החמץ ותו לא אלא אמרי' כיון דע"כ מעלמא אתי חמץ לכאן אם כן י"ל שהרבה חמץ הובא לבית זה שהרי גם חמץ זה לא ידענו סיבתו היאך הובא לכאן ומה לי מזויות לזויות או מחדר לחדר אבל בעכבר שנכנס כו' כיון שמה שאנו מוצאין זה הככר מונח פה י"ל דלא הוי ריעותא כלל שהרי הסיבה שנתחדש בבית זה היא ידוע לנו ע"י עכבר הנכנס לשם לכן תולין שזהו הככר שהכניס העכבר לכאן. ועוד אפשר דס"ל להמג"א לחלק דגבי עכבר לא אתיילד הריעות' בבית עצמו רק הריעותא אתי ליה מעלמא ע"י עכבר שנכנס מבחוץ לשם אנו תולין שזהו שנמצא משא"כ בהניחו בזויות דאתילד ריעותא בגוף הבית שהחמץ שהיה מונח שם בבית במקום זה נעלם מעינינו אף שנמצא במקום אחר אין תולין בו אלא דלפ"ז היכא שהיה מונח חמץ בזויות א' ובא עכבר ונטל ובדק שני' ומצא ככר יצטרך לבדוק כל הבית כיון דאתילד ריעותא בבית עצמו וזה אינו במשמע ומחוורת' כדכתיבנא דשאני בנטילת עכבר שהסיב' ידוע מה שנשתנה מקומו משא"כ היכא שאין ידוע סיבתו:

סימן תמ

א **בט"ז סק"א** דא"כ מאי פריך בגמרא לאידך לישנא כו' לכאורה י"ל דאי כממון דמי ממילא דאף באונס הדין כן ואפשר דגם הראב"ד מודה דלמ"ד כממון דמי שפיר חייב לבער אף בכה"ג דגם זה עכ"פ גורם לממון הוא מה לי שהגור' באונס או ברצון ולא פליג אלא למאי דקי"ל לאו כממון דמי רק משום דכתי' לא ימצא בזה ס"ל להראב"ד דדוקא היכא שהחיוב מן הדין והרמב"ם סובר דאף באונס הדין כן ונראה דס"ל להט"ז דודאי למ"ד כממון דמי והיינו מצד הסברא כיון שמוטל האחריות עליו הו"ל כשלו א"כ מסתבר דזה דוקא היכא שהחיוב מצד הדין משא"כ באונס אז כל זמן שהחמץ בעין אין עליו שם אחריות ואף כשיאבד הרי זה פטור ומה שזה אונסו לשלם הוא אונס בפ"ע כשאר

אונסים ואין זה ענין להחמץ שיכנס ברשותו אלא שזה מתעולל עלילות על ידו ואפשר שהיה ממציא לעצמו עלילה אחרת ואין זה בכלל גורם לממון משא"כ למ"ד לאו כממון דמי שפיר ס"ל להרמב"ם דגם באונס הדין כן כיון דא"א לומר שמצד קבלות אחריות חשיב כשלו דהא לאו כממון דמי אין כאן חיוב ביעור רק משום דכתי' לא ימצא ומשמע מזה כל שהחמץ הוא תחת יד ישראל חייב בביעורו רק דמלך דרשי' שלך אי אתה רואה כו' להוציא היכא שהוא של אחרים ואין אחריותו עליו א"כ לא ממעטינן רק היכא שאין אחריותו עליו כלל מה שאין כן היכא שאחריותו עליו אף שאין האחריות רק מחמת אונס מ"מ הוא בכלל לא ימצא דהא אף באחריות מדינא לאו כממון דמי רק מחמת לא ימצא ובזה נכלל כל שהוא מצוי תחת ידו וכשבא הכתוב להוציא שמותר לראות של אחרים היינו שאין אחריות כלל אף באונס דמה"ת למיעוטי כל שאין הכרח לזה משא"כ אי לא הוה כתיב לא ימצא רק שהיינו סוברין קבלת אחריות מצד דין דבר הגורם לממון כממון דמי שפיר היה אפשר לחלק בין אחריות מן הדין לאונס כמ"ש ולכך שפיר הקשה הט"ז דמאי פריך לא ימצא ל"ל דהא איצטריך לאונס מ"ש הט"ז וא"ל שיתן לגוי אחר הא לא מהני בזה וכ"ש לפמ"ש רמ"א כו' לכאורה צ"ע מה דכת' וכ"ש כו' דהא אין זה קושיא רק לפי מ"ש רמ"א דאפילו חזר והפקידו ביד עכו"ם חייב לבערו נראה דהט"ז ס"ל דלהרמ"א אפילו קיבל העכו"ם השני אחריות לא מהני ודלא כהמג"א ס"ק א' ולכך שפיר כת' וכ"ש משום דאפילו תימא בקיבל השני אחריות שרי מ"מ בזה שס"ל להרמב"ם שמחויב לשלם לו אף שלא מן הדין וע"כ דס"ל דזה הוי כאילו מסר לו החמץ רק שהוא יכול להחזיר לו כשיהיה בעין אם כן אף קבלת אחריות דהשני לא מהני כמו דלא מהני בחמץ של ישראל ממש ומכל שכן לפי מה שכת' הרמ"א דאף באין עכו"ם אלם הדין כן דלא מהני קבלת אחריות של השני ואפשר דתיבת וכ"ש הוא ט"ס:

ב (**שם**) וא"כ איך מייתי ראיה מרבא. לכאורה צ"ע דכ"ש היא מדרבא כיון דאפילו באלם חייב ומכ"ש כשהחיוב מן הדין ואפשר שכוונת הט"ז כיון למה דקאמר הא דקיבל אחריות היינו שהישראל קיבל על עצמו אחריות וא"כ הא דקאמר הא דלא קיבל אחריות היינו ג"כ שלא קיבל על עצמו אחריות אבל מ"מ באונס יתחייב לשלם וא"כ היאך מייתי ע"ז מלרבא דאפי' אם חייב ע"י אונס לא מהני והוא דוחק ואפשר להגיה וא"כ אין מייתי ראיה לדרבא ר"ל שבאמת הש"ס דקאמר כדרבא פירושו שזה מסייע להא דקאמר רבא כו' ובאמת לפי הלשון דנקט הא דקיבל כו' אין זה סיוע לדרבא כלל:

ג (**שם ס"ק ד'**) אבל למ"ד גורם לממון כממון דמי אין כאן חידוש כו' עיין במשבצות שהקשה להא הש"ס קאמר לא ימצא ל"ל וקאמר סד"א כיון דאי איתא הדר בעיניה כו'

א"כ גם למ"ד כממון דמי יש כאן חידוש ע"ש ונלענ"ד בכוונת הט"ז דבשלמא למ"ד לאו כממון יש כאן חידוש שאף למסקנא חלוק כאן מבעלמ' דבעלמ' לאו כממון דמי והכא חשבינן ליה כדידיה וא"כ אמרינן דבבתיכם קאי על החידוש משא"כ למ"ד כממון דמי רק דס"ד דע"כ לא קאמר ר"ש הכי אלא היכא נגנב והוא גורם לממון עתה משא"כ היכא שלא נגנב עדיין והדר בעיני' הוה ס"ל שאינו בכלל גורם לממון קמ"ל קרא שגם זה בכלל גורם לממון דא"כ מהיכא ילפינן בעלמא דכל דהוי גורם לממון הוי כממון אע"ג דאכתי איתי' בעיניה וא"כ א"ל דבבתיכם קאי על החידוש ובאמת אין כאן חידוש כלל כיון דלפי האמת גם בעלמא הדין כן רק דהכהו' הורה לנו דלא ליתי למיטעי בהכי ודוקא היכא דבעלמא באמת לאו כממון אמרי' דבא הכתו' דבבתיכם להורות על החידוש דאע"ג לכאן חדית לן קרא דהוי כממון לידיה מ"מ היינו דוקא כשהוא בביתו משא"כ למ"ד דכממון דמי א"כ כיון דגלי קרא כאן דאף דאיתי' בעיניה כממון דמי ילפינן מיני' לבעלמ' וא"כ אין לחלק שוב בין זה לממון ממש וקאי המיעוט דבבתיכם על הכל כנלע"ד:

סימן תמא

א **תמא בט"ז סק"א** ומשכנו בידו ואמר לי' מעכשיו דאל"כ כו' כאלו היתה של עכו"ם בפסח ולכך בעי' שיאמר כו' כצ"ל:

ב (**שם**) במג"א סק"ב וכן נראה מן ההלכות ובעל העיטור ור"י בן גיאת כו' כצ"ל:

ג במג"א סק"ג ומ"מ אלו נאנס המשכון היה הישראל חייב לשלם כו' לענ"ד אין זה מוכרח דח"מ בסתם משכון מיירי משא"כ כאן שאמר לו מעכשיו יהא שלך אם לא אפרע לך דכל שהגיע הזמן ולא פרעו הו"ל כמכירה למפרע רק דמתנה שמחוייב להחזירו לו בתוך הזמן אם יחזיר לו המעות ובכה"ג אם נאנס בתוך הזמן נמי פטור ועדיף מאפותיקי מפורש דאע"ג דיכול לסלקו בזוזי מ"מ אם שטפה נהר אינו גובה משאר נכסים וכאן עדיף דהוי כמכירה:

ד (**שם**) סק"ד דשמא יפדנו כו' לכאורה תמוה וכמבואר בט"ז ושאר פוסקים וע"ש שכתבו דאפשר דבביטל סגי ולענ"ד י"ל דבפסח שרי משום דאכתי אפשר שיפדנו ואם לא יפדנו ג"כ יש לו תקנה כיון שהזמן הוא אחר הפסח או שעה אחת טרם שיגיע הזמן ימחול החוב ויאמר הריני כאלו התקבלתי ונמצא שלא היה החמץ קנוי לו. כלל ואף בהגיע הזמן תוך הפסח איכא תקנה בכה"ג ומ"מ צ"ע אי שפיר דמי לסמוך בכה"ג לכתחלה דלמא ישכח לעשות כן קודם שיגיע הזמן מ"מ נראה דבע"פ שפיר דמי למיעבד הכי ועדיף מביטול ואפשר דגם בכה"ג הוי כהערמה וצ"ע:

סימן תמב

א **שם** במג"ח סק"ח ולדעת הטור צ"ל דההיא דשיאור ישרוף מיירי בי"ט כו. כבר נתקשו האחרונים דביו"ט אסור לשורפו ותירצו דהטור אזיל בשיטת אחיו רבינו יחיאל בסי' תמ"ו בלא ביטלו דאסור וכאן שהוא שיאור א"א לבטלו שאסור בהנאה ולאו ברשותי' קאי לבטלו ולענ"ד אפשר לומר לפי מ"ש התוספות בפסחים דף ה' דאע"ג דיכול ליהנות מאפרו כו' מ"מ כיון שאינו יכול ליהנות בתחלת ביעורו אסור ולכאורה גם בתחלת ביעורו יכול ליהנות כשיניח עוד עצים דהיתר ג"כ ויהיה זה וזה גורם אך דהמג"א לקמן בסי' תמ"ה כ' דאף זוז"ג כה"ג אסור בחמץ והטעם מבואר שם לפי שחמץ אפי' באלף לא בטל ולפי"ז כאן דמיירי בעודו שיאור והוא נוקשה ונוקשה בטל בס' כמ"ש התוס' פסחים דף ק"ה ע"ב מ"מ זה דוק' אם גורם של האיסור הוא איסור דאו' משא"כ כאן ששיאור אינו אלא מדרבנן לא החמירו לאוסרו כ"כ בהנאה. ועוד י"ל דאפשר דמתני' דשיאור ישרף אתי' כחכמים דשרי אף באבוקה נגדו אף בלא גורם היתר שרי להנות אף בתחלת ביעורו גבי נוקשה דבטל בס' ואף לסברת הש"ך דהיכ' דגם האפר אסור הו"ל שבח שלו בפת ולפי"ז לחכמים דס"ל מפרר כו' ואפרן אסור היה אסור אף לחכמים דשרי באבוקה כנגדו כיון דעיקר הטעם הוא לפי שהשלהבת בא מן הגחלת ולדידהו הגחלת ג"כ אסור מ"מ א"ש דהא מתני' שיאור ישרף קתני והיינו כר"י דחמץ בשריפה וכן מבואר שם להדי' במתני' דקתני והאוכלו פטור איזהי שיאור כקרני חגבים ע"ש שהוא אליב' דר"י ואם כן שפיר יכול לשורפו וליהנות ממנו ואף שהתוס' כתבו בד"ה בשלה ע"ג גחלים דיש לחלק בין אפרן לגחלים דבגחלים לכתחלה אסור וא"כ מכ"ש אבוקה כנגדו לרבנן דאסור עכ"פ לכתחלה יש לחלק כמ"ש דכאן דמיירי בשיאור שהוא עצמו אינו אסור אפי' באכילה אלא מדרבנן שפיר שרי בכה"ג לכתחלה ומכ"ש היכא דאיכא גורם דהיתר ג"כ שיש להתיר לכתחלה:

ב **שם** מיירי שיש בו כזית בכא"פ כו' אין הל' מדוקדק דבאמת מוקמי' בש"ס דלהכי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח משום דלית ביה כא"פ רק דהמג"א ר"ל דשם מוכח כשאין בכא"פ שרי לרבנן אע"ג שעיקרו כן וע"ז תירץ דגם הרשב"א לא קאמר רק היכא שעיקרו כך אסור הוא מדרבנן ובש"ס שם מיירי לענין דאורייתא אלא דצ"ע דלכאורה בלא"ה לק"מ דבש"ס דפליגי רבנן על ר"א היינו לענין אכילה ובכה"ג אי ליכא בכא"פ שהרי ע"כ הוא שוהה באכילתו אין האכילה מצטרפת משא"כ הרשב"א דמיירי מענין לקיימו בפסח ואם כוונתו מדקא' אמאי פליגי רבנן בכותח ובאמת בדברי רבנן לא נזכר רק עירובו סתם וע"כ שכוונ' הש"ס למאי דמוקי ר"נ מתני' כר"א וס"ל דפליגי רבנן על מתני'

ומוכח מזה דגם בכותח פליגי ולכן הקשה המג"א דמאי ארי' ביש בו בכא"פ אפילו אין בו כא"פ נמי כיון שעיקרו כך לפי"ז הו"ל לאקשויי בפשיטות על האוקימת' דר"נ דדלמא מתני' אתי אפילו כחכמים דמודו בהא לפי שעיקרו כך וצ"ע בגמרא ומ"ש המג"א וריו"כת' כו' ר"ל דמ"ש אבל עירבו במזיד פירושו שהוא מערבו במתכוון דהיינו שדרך תיקונו הוא כך ולכך לא בטל בס' אף קודם פסח והיינו כמ"ש הרשב"א ושם משמע אף שלא עשאו מתחלה בכוונה אדעתא לשהותו מ"מ אסיר כיון שעכ"פ עיקרו כך הוא ע"י חמץ ולפ"ז צריך לחלק דאע"ג דלהטור כל שאין אסור באכילה מה"ת מותר להשהותו היינו כשאין עיקרו עשוי כך משא"כ היכ' שעיקרו עשוי כך אף שאין איסורו ד"ת מ"מ אסור עוד ראיתי שיש לעיין על מ"ש המג"א על הרשב"א מכותח דלכאורה נראה דהרשב"א קאי אליבא דאף באלו שאינם רק לקיוה' ואין נ"ט אפ"ה אסור כיון שעיקרו כך ואז ס"ל דלא בעינן בכא"פ כלל ובחמץ דגן ע"י תערובות מיירי אף באין עיקרו כך י"ל דבאמת יש בו כא"פ והש"ס דפריך אמאי פליגי רבנן בכותח היינו דבשלמא אם נא' דבכא"פ לאו דאורייתא א"כ כ"ש בעיקרו לכך דבטל משא"כ אם בכא"פ הוי דאורייתא קא קשי' ליה אמאי פליגי ומשני דרבנן ס"ל דכותח לית ביה בכא"פ והך סברא שעיקרו כך לא ס"ל לרבנן חייב משום זה אף שאין נ"ט והרשב"א לא קאמר הכי רק לר"א:

ג **בט"ז סק"ד** וכבר נהגו ליזהר מלחמץ מע"ד של פסח בשמרי מע"ד או בכלי הנ"ל ונהגו להחמיצו בכלי כו' כצ"ל

סימן תמג

א **בט"ז סק"ב** ונ"ל דזהו שמיירי בחמץ גמור בין לרש"י כו' כצ"ל:

ב (**שם**) במג"א ס"ק ג' ואין ביניהם אלא דבר מועט. לענ"ד צ"ע כיון דלדידהו חשבינן החחלת זמן אכילה מן הנץ החמה עד שליש היום א"כ יש חילוק ביניהם בשלשת רביעי שעה דלהלבוש והל"ח יכול לאכול ג' רביעי שעה יותר לפי המבואר בסי' רל"ג דמע"ה עד הנץ החמה שעה וחומש שעה ומן סוף השקיעה עד צאת הכוכבים הוי רביע שעה אם כן להלבוש השיעור יותר ג' רביעי שעה בקירוב:

ג **שם ס"ק ג'** וקשה ע"ז דא"כ הך ששנינו כו' וכי כתיבי שעות באורייתא דניזל בתרייהו כו' לכאורה אין הקושי' מובנת ונראה קצת דכוונתו דודאי אם נימא דמיירי בשעות שלנו א"כ קשה דאם נימא שהשיעור ב' שעות קודם חצות א"כ אם היום ארוך י"ח שעות מותר לאכול עד שבעה שעות על היום ואם כן קשה היאך נקט אוכלין כל ד' וע"כ לומר דזה מיירי כגון דהיום והליל' הם שוין ובכה"ג נקט הך ששנינו אוכלין כל ד' דהיינו ד' שעות

שלנו וזה היה נכון אם הי' כתיב בתורה על שיעור שעות דהיינו אם היה כתוב בתורה שמותר לאכול עד ששה שעות על היום וחכמים אסרו שני שעות קודם והתורה מיירי היכא שהיום והלילה שוים אז היה שייך לומר דהתנ' נקט לישנא דקרא ותלה הדבר בשעות משא"כ באמת בתורה איתא השיעור עד חצות א"כ למה נקט התנ' הך לישנ' טפי הי' לו לתנא למנקט ב' שעות קודם חצות וכן חזר הט"ז ופירש קושיא זו בסוף דבריו וכוונת הט"ז כך הוא וכי כתיבי שעות באורייתא דניזל בתרייהו ר"ל דאטו כתב' התורה לילך אחרי שעות דנקט התנא הך לישנ' הלא התורה לא כתבה לילך אחר שעות רק אחר חצות וא"כ היה לו לתנא למנקט האי לישנא:

ד **במ"א ס"ק ה'** כיון דמלוה על המשכון דין שומר כו' לענ"ד י"ל דשאני שומר דעלמא או גזלן כיון דבשעה שנאסר החמץ לא היה לו שום קנין בו וברשותו דמריה נאסר וזה השומר או הגזלן אומר לו הש"ל משא"כ במשכון כיון דב"ח קונה משכון אע"פ שגם על המלוה חל חיוב הביטול מ"מ הרי בשעה שנאסר היה למלוה קנין בגוף המשכון וברשותו נאסר ושוב אינו יכול לומר הש"ל שבשעה שזה נותן לו המעו' הוא יוצא מרשות המלוה לרשות הלוה והוה לי' כמוכר לו חמץ שעבד עליו הפסח:

סימן תמד

א **במג"א ס"ק ט'** והוא מהירושלמי והוא כו' ר"ל שהירושלמי בדינים אלו חולק על התלמוד שלנו שהרי הירושלמי ס"ל דאסור לישא בע"ש ובגמר' דידן במ"ק מוכח דאף בערב הרגל מותר עיין לעיל סי' רמ"ט וא"כ ה"ה לענין סעודת אירוסין והירושלמי חולק בזה על ש"ס שלנו וא"כ אין לפסוק כהירושלמי:

ב **שם ס"ק י"א** ומשמע דאם הוא מתחלת שעה ו' ולמעלה כו' צ"ע מ"ש מתחלת שעה ששית דנהי דאינו יכול לבטל אז כיון דמדרבנן אסור בהנאה מ"מ עשה דתשביתו ליכא כ"א אחר שעה י' וא"כ בתחלת שעה ו' א"צ לחזור מיד דלא שייך לו' דעשה דתשביתו חמירא רק משעה ו' ולמעלה אם לא היכא שיצטרך לשהות בעשיית המצוה וביני ביני תעבור שעה ו' ויעבור על עשה דתשביתו וגם צ"ע דאפשר דאין לו לעבור על המצוה שהיא עתה לפנינו ואף ע"פ שעי"ז יבא לידי ביטול עשה דתשביתו ביטול דממילא הוא ובשביל זה אין לו להניח מצוה לפנינו והא דנקט יבטלנו בלבו היינו היכא דאפשר בביטול יעשה כן אבל משעה ו' ולמעל' כיון שכבר חל עשה דתשביתו שפיר י"ל דחמיר:

ג **בט"ז ס"ק ט'**. הקשה הרא"ש דהא אין מערבין כו' ר"ל דשם במשנה איתא לשבות שביתת הרשות ופירש"י שמערב עירובי תחומין:

סימן תמה

א **בט"ז ס"ק א** כיון דממאיס ר"ל שהיו נמס ונימוח:

ב **שם ס"ק ג'** בגמ' דף י"ב ע"ב אמרי אימתי כו' דברי הט"ז בס"ק זה קשים להולמן וי"ל דלכאורה הסברא פשוטה דקודם זמן איסורו בודאי הרשות בידו לעשות כרצונו לכלותו מן העולם כמ"ש הרא"ש רק דהטור ס"ל דלר"י בעינן שיקיים כ"א מצות השבת' בחמץ שלו בשריפה דאל"כ מיקרי יושב בטל וזה מוכרח ממ"ש רש"י דרבנן אקשו לר"י מיוצא בשיירא ולזה כת' הט"ז ליישב דלכאורה קשה דהו"ל להקשות משע' ו' דאם אין לו עצים ישב בטל והוא קולא גדולה שאף שבתחלת ז' ישביתנו בכל דבר מ"מ שמא יעבור רגע א' ועבר אעשה דתשביתו שהוא בתחלה זיין וע"כ לומר דאם מבערו משעה ו' כדי שלא יעבור אעשה כמ"ש הט"ז כדי שלא יעבור בב"י הוא לאו דוקא לא מיקרי אח"כ יושב בטל אף שאין מתקיים על ידו מצות שריפה ודוקא ביוצא בשיירי' אין לו להשבית בכל דבר כיון דאז אין עדיין עשה כלל והלכך כיון שאפשר שימצא עצים אח"כ אם הוא משביתו בכל דבר מיקרי אח"כ יושב ובטל הלכך אם לא מצא עתה עצים יושב ובטל והוי קולא משא"כ בשעה ה' או בשעה ו' כשאין לו עצים והוא מבער ביעור דעלמא שלא יעבור אעשה דתשביתו שהוא חל באותו יום לא מיקרי אחר כך יושב ובטל כיון שכבר ביערו מחמת ציווי דרחמנא דאמר תשביתו משא"כ ביוצא בשיירא שלא חל עליו אז חיוב זה כלל אם אין לו עצים לבערו כדין השבתה גמורה אין לו לבערו כלל דאם ישביתנו בכל דבר מיקרי יושב בטל מקיום מצות שריפה כך עלה על דעתי לפרש זה ימים ?כביר אבל הוא דוחק וראיתי במפרשים אחרונים שהם נדחקו גם כן בכוונתם וכעת ראיתי שדבריו ברורים ואכלול כוונתו בקצרה והוא דבש"ס אמרי' דר"י למד דחמץ בשריפה בק"ו וע"ז אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר כו' לא מצא עצים כו' ופי' רש"י דהקולא הוא לענין שיירא ומזה הקשה הטור על מ"ש הרא"ש דקודם שעת איסורו השבתתו בכל דבר והט"ז מתרץ באופן זה דלכאורה צריך להבין לפי מה שהבין הטור בדברי רש"י דלפי שלא יקיים זה היוצא בשיירא מצוה ביעור בשריפה כדינו לר"י מיקרי יושב בטל לפי שחל עליו מצות ביעור ואין לו במה לשרוף שאין לו עצים א"כ הו"ל להקשות משעה וי"ו דמי שאין לו עצים לא יקיים מצות ביעור כדינו בשריפה ויהיה יושב בטל ולמה הוצרך רש"י לדחוק ולפרש הקושיא מיוצא בשיירא הול"ל דהקושיא היא משעה ו' שהוא שלא בשעת ביעורו שדינו בשריפה לר"י וכשלא יהיה לו עצים יהיה יושב ובטל אע"כ דז"א דמה בכך שלא יהיה לו עצים מ"מ זה לא מיקרי קולא דהא מכל מקום עכ"פ הוא צריך לבער או תיכף בשעה ו' או אח"כ קודם הלילה ואף שאין יכול לקיים המצוה כתקנה

בשריפה שאנוס הוא לפי שאין לו עצים מכל מקום יצטרך להשבית בד"א ולא יצא בזה קולא מק"ו דר"י נגד חכמים דהא אף לחכמים השבתתו בכל דבר ולר"י צריך הוא לשורפו כשיש לו עצים וכשאין לו באמת ישבית בכל דבר וכדעת חכמים ואם כן לא שייך בזה לומר שהק"ו סופו להקל וזה היה קושיית רש"י דהא ר"י ס"ל דבשעת ביעורו דהיינו בשעה ז' השבתתו בכל דבר וא"כ לא יצא קולא מק"ו זה וע"ז תירץ רש"י דמ"מ הוי קולא לענין יוצא בשיירא והיינו דביוצא בשיירא יש קולא אליבא דר"י דביוצא בשיירא תוך למ"ד חל עליו חובת העשה דתשביתו כיון שלא יחזיר קודם פסח וא"כ לחכמים חיובא רמי עליה להשבית קודם יציאתו אף אם אין לו עצים כיון שדין השבתה הוא בכל דבר והוא חל עליו חובת השבתה עתה אסור לו לצאת עד שיקיים העשה אבל לר"י נהי שהרשות בידו אם ירצה להשבית בכל דבר כיון שהוא קודם זמן איסורו מ"מ עכ"פ חיובא לא רמי' עלי' כגון שהחיוב מצד העשה דשביתו לא רמי עלי' שהרי אין לו עצים וא"א לו לקיים העשה ואנוס הוא בזה להשבית בכל דבר אין חיוב מוטל עליו עכשיו דאכתי לא חל בל יראה כלל ולא שייך לומר שחיובא רמי עליה להשבית בכל דבר שלא יעבור בב"י כל כמה דלא מטא עידן איסוריה ודוקא במצוה עשה שייך זה שמוטל עליו חובה לקיים המצוה קודם כיון שכשיגיע זמן המצוה לא יוכל לקיימה משא"כ במצות ל"ת דב"י לא שייכא קודם זמנה וכשיגיע הזמן באמת יבטלנו כדי שלא יעבור בב"י נמצא הוא דין שסופו להקל דהיוצא בשיירא אם אין לו עצים אין חוב מוטל עליו מן הדין להשבית כלל משא"כ לחכמים צריך הוא להשבית בכל דבר ולכן אמרו חכמים לר"י דלדידיה יהיה יושב ובטל ר"ל שלא יצטרך לבער כלל והתורה אמר' תשביתו כו' ר"ל לדידן מוטל עליו מצוה דתשביתו משא"כ לדידך ולפ"ז לק"מ קושי' הטור על הרא"ש דס"ל דבשעה ה' יכול להשבית בכל דבר וגבי יוצא בשיירא אמרינן דזה מיקרי יושב ובטל ובאמת לק"מ דודאי קודם זמן איסורו אם הוא משביתו מן העולם שפיר דמי אף שאח"כ אין לו מה לשרוף לא איכפת לן בהכי אף לר"י וגם יוצא בשיירא כן הוא שאם ירצה ישביתם מן העולם ולא מיקרי יושב ובטל רק דרבנן מקשו לר"י דהא אין חיוב מוטל על היוצא בשיירא להשבית כלל וזהו שאמרו חכמים ונמצא יושב ובטל ואין כוונתם שלא יהיה יכול להשבית בדבר אחר רק כוונתם שלדידך שעיקר מצות תשביתו בשריפה א"כ אין חיוב עליו כשאין לו עצים להשבית כלל נמצא שהוא יושב ובטל מן ההשבת' אם ירצה ונמצא שיצא קולא מן הק"ו דלדידן חובה עליו להשבית בכל דבר שיוכל ולר"י אינו רק רשות לבד כללא דמלתא שיש כאן שלשה ענינ' הא' ביוצא בשיירא תוך ל' ושנים בביתו דהיינו הא' קודם זמן איסורו דהיינו משעה ה' או קודם לו והשני אח"ז

איסורו דהיינו משעה ו' ואילך ובשנים אלו אין כאן קולא באין עצים לר"י מלחכמים דמשעה ו' ואילך בין לר"י ובין לרבנן צריך הוא להשבית בכל דבר עכ"פ שלא יעבור על ב"י ובשעה ה' או קודם לו בין לר"י ובין לחכמים אין חל עליו חובת השבת' כלל עדיין ואם הוא רוצה להשביתו בכל דבר הרשות בידו אף לר"י דלא איכפת כלל במה שלא יהיה לו לשרוף כשיגיע זמן החיוב רק מיוצא משיירא בזה איכא קולא לר"י טפי מדרבנן דאז מוטל עליו חובת השבת' ולרבנן צריך הוא להשבית בכל דבר ולר"י כשאין לו עצים א"צ לבער כלל אם ירצה ורשות בידו לישב בטל לגמרי ולסמוך על הביטול שבע"פ ולכך פירש"י דמה שאמרו רבנן דהו"ל סופו להקל היינו ביוצא בשיירא והמעיין בדברי הט"ז יראה שהדברים נכונים בכוונתו בס"ד:

ג **מ"א סק"ה** דדעת הרמב"ם והפוסקים דבע"א אפי' כו' חשיבי טפי בעין בשעת היסק מעצים ע"ש כצ"ל ביאור דבריו דדוקא באבוקה כנגדו שא' אע"פ שהתנור הוא גורם ג"כ מ"מ כיון דשבח עצים ניכר בפת ושבח תנור אין ניכר כ"כ או בטל הגורם דתנור לגבי גורם דעצים משא"כ גחלו ואפרו אין שבחו ניכר כ"כ והוי כמו גורם דתנור וכיון דזוז"ג מותר אבל בבישול ע"ג גחלים שאין שם אלא גורם אחד אסור ואח"כ כתב המג"א שנ"ל עיקר כדעת הש"ך דבע"א אפילו בישול ע"ג גחלים (חסר תיבה א' וצ"ל גחלים עוממות) או בחום התנור אסור ור"ל שבישל הפת ע"ג גחלים עוממות או בחום התנור (וכן הוא בלשון הש"ס בישלה ע"ג גחלים וקאי שם אבישול פת ע"ש) ולאו מטעמיה דהש"ך דס"ל דכיון דבע"א גחלו ואפרו אסור הו"ל כאבוקה נגדו ושבחו ניכר בפת ועדיף מגורם דתנור ולפ"ז אם היה כאן עצים דע"א ועצים דהיתר היה ראוי להיות מותר והמג"א ס"ל דלאו מהאי טעמא הוא אלא משום דאמרינן התם דבעצי הקדש דבאלף לא בטל אפי' לרבנן דס"ל דאף באבוקה כנגדו אין שבח עצים בפת מכל מקום אסור משום דכיון דלא בטל חשבינן הגורם כהנאה משהו דאסור וא"כ לפי"ז אף בגחלים עוממות נהי דלגבייהו גם הגורם התנור חשיב הוא גם כן אסור דמה בכך דהוי זוז"ג כיון דלא בטל כלל ובהכי א"ש דעת הטור שלא חילק בין חדש לישן דהו"ל למכתב דבתנור ישן מותר אם בישל בגחלים עוממות או באפרו והטור כ' בסתם דלרבנן אסור בכל ענין וע"כ דהיינו טעמא דכיון דלא בטל לא מהני זוז"ג כמו בהקדש וע"א ונ"מ בין טעם זה לטעם הש"ך דאילו לטעם הש"ך אם יש עצים דחמץ או דע"א ועצים דהיתר יש להתיר דכמו ששבח העצים דאיסור ניכר בפת כמו כן ניכר שבח עצים דהיתר משא"כ לטעם זה אף שבה"ג אסור כיון דחמץ או ע"א לא בטל (אמנם לע"ד באמת י"ל דגם הש"ך מודה לזה דאין טעם הש"ך משום דגורם דאפיית הגחלים או חום התנור הוא ניכר טפי בפת מגורם דתנור

אלא טעמא משום דשבח עצים הניכר בפת הו"ל כמו הוא בעין בפת ולא מהני מה שיש כאן עוד גורם אחר וא"כ אפי' הניח עצים דהיתר גם כן לא מהני כיון דשבח העצים של איסור הוא כמו בעין מה מועיל מה ששבח העצים דהיתר הוא ג"כ בעין) ואח"כ כ' המג"א בשם מהרי"ל דאפי' נחלו ואפרו לא מהני ביטול ולא דמי לעצים שנשרו מדקל ביו"ט שמרבה עליהן ומבטלן אע"ג דהוי דשיל"מ ובאלף לא בטל. מ"מ אסור משום דמיקלי קלי איסורי' וא"כ ה"נ ניהו דחמץ היא דבר שיש לו מתירין מ"מ הא מקלי קלי איסוריה ואע"ג דבחמץ גם נחלו ואפרו אסור מ"מ גם בעצי מוקצה כן הוא דגם הגחלים מוקצין הם ואפ"ה כיון דמיקלי קלי האיסור שפי' דמי לבטלו וע"ז תירץ מהרי"ל דעצים שאינם בני אכילה אם כן האיסור שבא מהן לתוך התבשיל אינו בדרך הנאתו ולכך מהני האי סברא דמיקלי קלי איסורי' שלא יאסר משום דשיל"מ משא"כ בחמץ דבר אכילה הוא א"כ אותה הנאה שבאה לתבשיל הוא קצת כדרך הנאתו שהוא באה מאוכל לאוכל ואע"ג שאותה הנאה באה ע"י ביטול מ"מ חמץ במשהו ולא מהני מיקלי קלי איסורי' אלא היכא שההנאה הבאה מאיסור היא מאיסור דלאו בר אכילה אבל בחמץ לא מהני ביטול (ושמעתי שי"ל דאפי' למ"ד דחמץ לא הוה דשיל"מ משום שחוזר לאיסורו לשנה הבאה מ"מ לענין איסור האפר שפיר אין האפר בטל משו' דבר שיל"מ דהאפר אינו חוזר לאיסורו דלשנה הבאה כבר הו"ל כחרכו קודם זמנו שמותר) ושוב כ' המג"א שהתוס' כתבו בשב' דשמן ובשר ותבואה חשיב טפי בעין מעצים בשעת היסק א"כ היכא שהכיח עצים אחרים עם החמץ לא מהני אף בלא הסברא שכ' לעיל דבאלף לא בטל דהחמץ חשיב בעין טפי (אך דמ"מ נ"מ היכא שהניח עם החמץ גם כן תבואה או מצה וכדומה בשעת היסק) ומ"מ צריך לחילוק מהרי"ל לענין פחמין של החמץ דבכה"ג שכבר נעשו פחמין צ"ע אם נאמר דחשיב בעין טפי דהתוס' לא כתבו אלא דבשעת היסק חשיב בעין טפי ועיין במג"א סי' תק"ז סק"ב ובסי' שכ"ה סק"ט לענין עצי מוקצה ע"ש ועיין בסי' תק"ט ס"ק ט"ו:

ד **שם** סק"ד דס"ל בביעור חמץ השבתתו בכל דבר כו' אלא אפר בעלמא אסור כו' כצ"ל:

ה **שם** סק"ה אין להניח חמץ במקום שיאכלו העורבי' כו' והיינו שאחר זמן איסור מצא החמץ כו' כצ"ל:

סימן תמו

א **תמו במג"א סק"ב** ומהר"ם לובלין סי' ק' כ' גם כן משום דהו"ל שב ואי"ת העמידו חכמים דבריהם אפי' לעקור דבר מה"ת וכ"כ הר"ן גבי שופר כו' והקשה שם הר"ן דמה

צ"ל ביו"ט עשה כו' וכ' דלאו דוקא עשה ול"ת ובשבולי לקט הל' ר"ה כ' לתרץ דעשה דרבים דחי כו' כך הוא כוונת המג"א ומה שכתוב ותי' ר"ח לענ"ד היא ט"ס כי עיינתי בשבולי לקט שכ' יש תימא מאי אריא דהוי עשה ול"ת כו' ומפרשינן דעשה דצבור דחי כו' ור"ת הקשה מה בכך אם יפקחו את הגל טלטול בעלמא הוא כו' ותי' אי בדאפשר לפקחו בידים ה"נ הכא במ"ע דלא אפשר אלא במרא וזבילא עכ"ל ומ"ש בשל"ה דאתי עשה דרבנן כו' ר"ל דאף היכא דביטלו אין כאן חיוב דרבנן מ"מ דחי ל"ת דאמירה לעכו"ם ומ"ש המג"א וצ"ע דה"נ כו' נראה דדעת השל"ה הוא דלא ס"ל מ"ש הנ"מ בשם הר"מ דבעידן דמטלטל כו' אלא דהכא כיון שדרך ההשבתה בכך שפיר הוה בעידניה והתחלת ההשבתה היא אע"פ שאינה נגמרת עד שיטיל לים וכן מוכח בדוכתי טובא דכל שזה דרך עשיית העשה והתחלתה שפיר הוי בעידניה משא"כ בשופר דמה שמפקח הגל אינו ענין לעשיית העשה עצמה רק הכשר מצוה בלבד:

ב **שם ס"ק ג** דאסור לטלטל החמץ של נכרי משום דכל דבר כו' כצ"ל:

ג **שם** כגון טבל כו' אסור לטלטלן וכ"ש חמצו של נכרי שהוא אסור אפילו בהנאה דהוי מוקצה טפי ואסור לטלטלו שכן הוא בריב"ש סי' ת"א:

ד **שם** והא דאסר הריב"ש כו' דלא שייך לו' דעתו עליו או כיון דבאמת כו' כן צריך להגיה ור"ל דכיון שאין החמץ שלו לא שייך לומר מאתמול דעתו עליו וא"כ אסור למ"ד נולד אסור בשבת או כיון כו' ר"ל דאפי' למ"ד נולד מותר מ"מ כיון דהריב"ש באמת מיירי שאסור בהנאה אם כן אסור לטלטלו אבל בשעה ד' באמת שרי והריב"ש לא מייתי ראיה מהא דטבל וחלבים אלא משום דמוכח דמידי דלא חזי אסור לטלטל א"כ כ"ש בחמץ של נכרי דהא אסור בהנאה ויותר נראה להגיה שצ"ל דהריב"ש מיירי בחמץ שנמצא לאחר זמן איסורו דלא שייך לומר דעתו עליו כיון דבאמת הוא אסור בהנאה ר"ל דלא שייך בזה דעתי' למישדי לכלבים כיון דבאמת הוא אסור בהנאה ועוד אפשר לומר דמחמת האי טעמא לחוד דאסור בהנאה לא היה מקום לאסור בטלטול דהא אכתי חזי ליתנו לאותו עכו"ם עצמו שהחמץ שלו וא"כ אף אם אין אותו העכו"ם כאן מ"מ שפיר יכול לטלטל כיון דחזי ליה בכה"ג לזה אמר כיון שהוא חמצו של עכו"ם שנמצא עכשיו לא שייך לומר שמאתמול היה דעתו לכך והו"ל נולד ואסור ובהאי טעמא לחוד לא סגי ליה אם הי' מותר עכשיו בהנאה אז אע"פ שלא הי' דעתו מאתמול כיון שהיה דעתו על כל החמץ שיהיה לו למישדי לכלבים א"כ גם זה בכלל ושפיר דמי למישדי לכלבים לזה אמר המג"א וכיון דבאמת הוא אסור בהנאה א"כ לא היה דעתו מאתמול כלל על חמץ זה

ולכך אסור אך שאין נוח לי שהמג"א יפרש דברי הריב"ש דמיירי למ"ד נולד אסור בשבת ועיין בסי' תצ"ט ס"ק ט' דברי המג"א שהביא דברי התו' בשבת דף ך"ט ע' בסי' ש"י:

ה **שם סק"ו** כדאמרי' בנדה כו' עיין בהגה' מרדכי בב"ב לענין מעות צדקה דאזלינן בתר בתרא והיכא דאשתכח בגומא כו' ע"ש ובי"ד ס"ס רנ"ט:

סימן תמז

א **תמז בט"ז סק"ב** ואין שם דבר המפעפען כו' ר"ל דככר בככר ודאי לא צריך לפרש שאינו מפעפע דסתמא הכי הוא לכן כתב ארישא קאי דקאמר חם בחם בלא רוטב והיינו כגון בשר שנגע בחמץ די בקליפה ע"ז קאמר שאין שם דבר המפעפען דהיינו שהבשר הוא כחוש שאין בו חלב ר"ל שמנונית אבל יש בו חלב היינו שומן אז מפעפע בכולו ומפטם ליה לחמץ ואוסר כל הבשר כנ"ל בכוונת הט"ז ויש מפרשין שר"ל שקאי אחם בחם בשאר איסורים ולא נהירא:

ב **במ"א שם סק"ב** וכן משמע בסי' תמ"ז כו' ולא חילק בין אם התרנגולת שמן כו' וצ"ל דאע"ג דהמג"א בסי' תס"ז מוקי להההיא בכחושה דאל"כ קשה על דיעה הראשונה דלא ס"ל לאסור כולו ע"ש מ"מ אין כוונתו דס"ל דמיירי בכחושה לחוד שזה דוחק גדול לסתום כ"כ אך לפי דבדיעה קמייתא נקט חותך מקום פעפוע לפי אומד הדעת ואם כן נתן כלל שהכל לפי ענין הפעפוע ובתרנגולת כחושה שענין הפעפוע הוא מעט סגי בנטילה ובשמנה שמפעפע בכולו ע"י פיטום באמת אוסר בכולו כיון שמקום פעפוע הוא בכולו וע"ז חלוקות הדיעות שאח"כ דבכל גווני אף בכחושה אסור מטעם היפך השפוד:

ג **שם** סק"ד ומהרי"ו החמיר בחמין הטמונין לשבת פי' וכן משמע באו"ה כלל ל"ט:

ד **שם** כמ"ש לפנינו וזה לשונו דחמין חשוב כצלי כו' והא דמשני בגמרא כעין ב' קדירות משמע דאף שהריח יוצא מלמעלה שרי י"ל דאדרבא משם ראיה שהרי פירש"י שפוד מכאן כו' כצ"ל:

ה **שם** לכן מקשה ס"ד ע"ש כו' אפשר שרי דמהא דמקשה ס"ד יש ראיה שכן פי' דברי הש"ס דאם נפרש כפשוטו שהמקשן הבין שמ"ש שצלאן בשני קדירות היינו צלי קדר א"כ מה מקשה בפשיטות ס"ד דהא לת"ק דרבי בדף מ"א שרי צלי קדר אע"כ דהמקשן ס"ל דע"כ כאן דמשני שצלאן בב' קדירות היינו בישול דאל"כ אכתי יש לאסור משום שהריח יוצא מלמעלה ולכך מקשה ס"ד דבישול ודאי אי אפשר בפסח אמנם למ"ש התוס' דף מ"א דאף לת"ק צלי קדר פסול וגם איכא עשה דכ"א צלי אש א"כ אף אי מיירי בצלאן בשני קדירות מקשה שפיר בפשיטות ס"ד:

ו שם ס"ק כט וכ"מ הל' בהג"א אם כן אין ראיה לאסור כ"ש כו' דהא כתב בד"מ בשם הג"מ כו' כצ"ל נראה לפרש דבשלמא אי אמרינן דצונן מותר לגמרי שפיר יש ראיה מהמרדכי לענין כלי שני דאע"פ דמיירי שעירו המים לתוך הכלי ומ"מ שכ' דהוא כלי שני אלמא דמיירי שנתנו התרנגולת בתוכ' אח"כ או אפי' תימא שהתרנגולת היתה שם בשעת מליגה מ"מ אע"פ שהקער' פולטת מחמת העירוי אין כח בפליטה זו שתחזור ותבלע בתרנגולת רק מחמת החמין שבתוכ' ואין זה רק כלי שני (ונ"ל שזה הדעת היש מי שמתיר הנזכר בש"ע י"ד סוף סי' ס"ח באם עירו למלוג תרנגולת במחבת חולבת ע"ש בש"ך בשם הלבוש שכתב הטעם משום דנפסק הקילוח ולענ"ד א"צ לזה אלא הטעם דחזרת הפליט' שתחזור ותבלע לתוך התרנגולת שוב אין זה מחמת העירוי רק הוה ככלי שני והב"י פסק שם להתיר בכ"ש) וא"כ שפיר יש ראיה מהמרדכי לענין כ"ש דאע"ג דהעירוי פועל לענין שתפליט הכלי מ"מ לענין שאסור התרנגולת אין כאן רק כ"ש ומוכח דכ"ש אוסר משא"כ אם נימא דצונן אסור א"כ אין ראי' לענין כ"ש דכיון דמחמת העירוי פלטה הכלי ממילא נאסרה התרנגולת אף שאינו רק כ"ש דלא יהא אלא צונן גם כן היה נאסר וא"כ מנ"ל לרמ"א לאסור כ"ש כשאין שם רוטב ואח"כ כתב ועוד דהא כתב בד"מ כו' וצ"ל דהיא הגה אחרת ר"ל דכך ס"ל להד"מ שהיא הגה אחרת ולכך כ' כאן בהגה ב' דעות. ולפי מ"ש לק"מ דהא מצינן למימר דהתם הטעם דמן הכלי נפלט ע"י עירוי וממילא דנאסר' התרנגולת דלא יהא אלא צונן ומ"ש בהג"ה שנית דבכלי שנית אין לחוש היינו בלא רוטב וע"ז כ' דלכך נ"ל מ"ש המרדכי לאסור בצונן היינו משום פילי כו' הא בלא"ה אין איסור בצונן א"כ שפיר מוכח מהמרדכי דאף כ"ש אסור דהא אוסר במליגת התרנגולת אע"ג דהתרנגולת בנוצתה ולית בה פילי והעירוי אין מועיל רק להפליט מהכלי כמ"ש ועיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק א"ח סי' מ"ז ושם תמצא הענין הלז מבואר ביותר ורבים נבוכו בזה והגיהו והחליפו השיטות והמעיין יראה שהביאור הלז הוא הנכון ומאיר עינים בעזה"י:

ז שם ס"ק ט"ו וכמו שכתב סי' תס"ז סי"ד כו' ר"ל ששם בס"ק ל"ג כתב דאם אין הציר עולה ע"ג הו"ל דין מליחה ודינו כמ"ש בתשו' רמ"א ע"ש שהמג"א רמז לכאן ובמליחה שאר החתיכות מותרים ולענין אותה חתיכה עצמה מה שחוץ לציר י"ל ג"כ דמותר כמ"ש הט"ז סי' תס"ז ס"ק ך' ואע"ג דבשאר איסורין אמרי' דאפשר דמפעפע למעלה מ"מ בחמץ שהוא איסור כחוש אין להחמיר וע' בש"ך סי' ק"ה ויותר נראה דהמג"א קאי על מ"ש לעיל בשם הרמ"א בשהה מע"ל ושם לא שייך דין מליחה כלל דהמים מבטלין כח הציר רק מדין כבוש אסור ואז מה שחוץ לציר לא נתרכך ולא בלע כלל ובמקום אחר הארכתי

בזה על ע"ש ברישׁ סי' ק"ה בשם או"ה ומ"ש המג"א שכ"כ הט"ז בי"ד סי' פ"ג ר"ל שם סק"ו דבעינן שיהיה הציר עולה על שניהם אז הוי כבוש כששהה מע"לע ע"ש ומ"ש המג"א ובדרישה סי' ס"ט ובב"ש כו' ולענ"ד שיש כאן חסרון תיבת וכצ"ל ובדרישה סי' ס"ט כתב דאף להפליט מכלי שייך דין כבוש ובבאר שבע פרק כ"ה כתב כו' ור"ל דהב"ש ס"ל דאין כבוש מועיל להפליט מכלי ע' כמנחת יעקב כלל י"ב ס"ק י"ד:

ח **שם** ס"ק ט"ז שאין המלח מפליט כלל מה שבלוע בכלי הוי כאילו כו' כצ"ל:

ט **מ"א** ס"ק כ"ח ולכן אם עמד בפני חמץ כו' עיין בחק יעקב דאפי' אב"י יש לאסור כיון שהוא דבר חריף ויש מגיהין במג"א אפי' אב"י ואפשר דכיון שהוא אב"י ונ"ט בר נ"ט ג"כ בלא"ה דעת כמה פוסקים דכבוש כדי שיתנו על האור כו' אינו מפליט מכלי כמ"ש בס"ק י"ז אין להחמיר:

י **ט"ז ס"ק י"ד** בטור כתוב וכן יראה כ' ממ"ש הרא"ש בצל שנחתך בסכין כו' ע' במ"א ס"ק ל"ז דמבואר שאם נשתמשו בסכין בחמין הי' אוסר:

יא **מ"א ס"ק מ"ב** די"א דאסור בפסח כמ"ש ס"ד מ"מ אחר פסח בטל כצ"ל:

יב **שם** דאם אין בו ס' עובר עליו וכ"פ הטור כו' ר"ל שהטור שם כ' שאם יש טעם חייבין עליו דאורייתא ע"ש במג"א ס"ק א' ולכן כ' דבמין במינו דליכא טעמא א"כ אינו עובר עליו כמבואר ג"כ בסי' הנ"ל מותר לאחר הפסח אם שהה אותו אבל לערבו ולשהותו אפשר דאסור בה"ג דאף ע"ג דכל שאינו עובר מה"ת מותר לערבו ולשהותו היינו דוקא כגון דעביד לקיוהא ואין בו בכא"פ מה שא"כ הכא שהוא פחות מס' וכנגדו באינו מינו נותן טעם הלכך אף שהוא מינו אסור לערבו במזיד לשהותו משום גזירה דלמא עביד כן שלא במינו וכ' דאפשר דע"ז כתב הרר"י דאם מבטלו כו' שהקשה הטור עליו דממ"נ אם הוא דבר שעוברין עליו מה"ת אין הביטול מועיל כלל ואם אין עוברין אף לערבו לכתחל' לשהותו מותר ע"ז כ' המ"א דאפשר דמיירי בכה"ג שיש בו כדי נתינת טעם אלא שהוא מינו ובכה"ג אסור לכתחלה כנלע"ד ועמ"ש בסי' תמ"ב עד ואם נתערב פחות מכזית כו' אינו מדברי הב"ח רק דברי המג"א עצמו ומ"ש ואם נתערב כו' לזה נתכוון בהגה הוא מהב"ח שכ' דמלשון רמ"א משמע דמיירי אפי' נודע לו קודם ועבר ושהה מועיל פדיון והיינו דמיירי שאין שם כזית חמץ משא"כ בהג"מ שכתב דבעינן לא נודע מיירי שיש שם כזית מהחמץ:

יג **שם** מותר לאחר הפסח כמ"ש סי"ב רישׁ סי' תמ"ב:

יד **ט"ז ס"ק י"ח** אפי' שהי' במזיד ותו כו' ואע"פ דכאן חל דין ביעור על התערובות מ"מ דין הביעור אינו רק מחמת החמץ המעורב בו ול"ש לענין זה לומר חנ"נ דהיינו שיחשב

כאלו הוא כולו חמץ אלא דין הביעור הוא על החמץ לבד שעובר עליו בב"י וא"כ דינו כשהה במזיד ונתערב אחר פסח ומ"מ אפשר לדחות דכל שנודע לו קודם פסח ואעפ"כ לא ביערו הו"ל כעירבו במזיד דאסור אף בנתערב במזיד לאחר הפסח:

טו **מ"א ס"ק מ"ה** מן מיהו אם לא נודע כו' עד שמרי שכר כו' קאי אלעיל קודם ד"ה והיכא שנפלו אלא שכתבו כאן לפי שבהג"מ מיירי מדין החטים שנחמצו ונתערבו:

טז **שם** ועמש"ל בשם הב"ח דס"ל דמיירי דוקא כו' דהרמ"א שאין מחלק בין נודע ללא נודע מיירי דוקא בפחות מכזית וא"כ שפיר מיירי גם בנתערב קודם פסח:

סימן תמח

במג"א ס"ק ה' אבל הכא אי בעי העכו"ם מקיים כו' ר"ל דע"כ לא אמרינן הואיל כו' כדידיה דמיא אלא כשהוא בידו לזכות בו אמרינן דהוה כאלו כבר זכה בו משא"כ בדבר שהוא אינו שלו וגם אין בידו לזכות בו רק הוא תלוי ביד אחרים לא אמרינן דכדידיה דמיא והלכך אם החזירו לאחר הפסח וקיי' התנאי מותר ומכל מקום נראה דלכתחלה פשיטא דאסור לעשות כן דשמא לא יחזירנו העכו"ם ונמצא החמץ למפרע של ישראל רק שהרדב"ז בא ליתן טעם לאסור החמץ לאחר הפסח מדינא וע"ז כ' המג"א דליתא דלא שייך כאן הואיל כיון שאין בידו לזכות בו ומכל מקום נלע"ד דהרדב"ז ס"ל דאף על גב דהוא תנאי דעל מנת וכמעכשיו דמי מ"מ קודם קיום התנאי הוא עומד בספק איסור ב"י דשמא לא יתקיים התנאי וכיון דבפסח בספק איסור הוי קאי קנסינן ליה וכעין זה כתבו המפרשים במעשה דבת שבע שאמרו לו לדוד הבא על א"א מיתתו במה כו' אף על גב דכל היוצא למלחמה ב"ד גט כריתות כותב מ"מ בשעת ביאה לא ידע אם ימות אוריי' ועבר בשעתיה אספק איסור א"א ולא דמי כלל להא דסימן תמ"ט בעכו"ם שהלו' כולי משום דהתם הוא תלוי ביד ישראל וכשהו' מחליט בדעתו שלא יפדנו כלל לאו איסור קעביד משא"כ כאן שהוא תלוי ביד העכו"ם ושמא לא יקיים התנאי ונמצא דעבר בפסח אספק איסור ב"י וגם יש לחלק דהכא הוי קיום התנאי בקום ועשה איכא למיחש טפי שמא לא יתקיים משא"כ בסימן תמ"א שקיום התנאי היא בשב ואל תעשה וכה"ג אשכחן בגט דבתנאי דקום ועשה לכתחלה לא תנשא וכן לענין אם על המוכר לברר שנתקיים התנאי או לענין קידושין יש חילוק בין אם התנאי בקום ועשה או לא:

סימן תנ

תנ במנ"א סק"ה ואע"ג דאם שכרו כו' ואח"כ עשה כו' אסור והא דתנן דמותר היינו כשעושה מלאכה האחרת ואין פרעון שכרו על אותה החביות ע' בב"י:

סימן תנא

א **תנא במג"א ס"ק א'** אבל בלוע בכלי אינו נראה ומצוי. ר"ל ולכך אין בו איסור משום לא יראה ולא ימצא:

ב **בט"ז סק"א** שמא ישכח פעם א' ויביא כלים וישתמש כו' כצ"ל. ובזה לא גזרו מחמת לא פלוג. צ"ע דמטעם זה היה לו להתיר גם להעמיד כלי חמץ בפסח במקום גבוה וכמ"ש המג"א ס"ק ב' ומדברי הט"ז משמע דבזה מודה להב"ח שאסור ולענ"ד דע"כ לא שייך לומר לא פלוג אלא בזמן האיסו' ממש כגון בהעמדת כלי חמץ בפסץ דבמקום נמוך ודאי אסור שמא ישתמש בהם ולפיכך גם במקום גבוה אסור משום דלא פלוג והוא דומה ממש להההיא דנר בשבת משא"כ אם מעמיד כלי' של פסח בכל השנה פשיטא דלא שייך לומר שיש איסור להעמידה דמה איסור יש בדבר אף בנמוך שהרי אין איסור חמץ עדיין רק לפי שהוא רוצה שיהא מותר להשתמש בהם בפסח ולכך הוא מעמידם במקום שאין היד שולטת שם לא שייך ע"ז לא פלוג רבנן כיון שלא שייך ע"ז שם איסור כלל רק עיקר החשש בפסח עצמו שנאמר כמו שאסור להשתמש בכלים העומדים במקום נמוך שמא ישכח וישתמש בהם כמו כן יהא אסור להשתמש אף בכלים העומדים במקום גבוה משום לא פלוג פשיטא שאין זה דומה להההיא דנר דכאן גם בכלים העומדים במקום נמוך עצמם אם הי' ברור לו שלא נשתמש בהם שום פעם בחמץ שרי להשתמש בהם בפסח ולפיכך העומדים במקום גבוה אין לאוסר' משום לא פלוג ואם באת לאסור אותם משום דאע"ג שעומדים בגובה מ"מ שמא שכח פעם א' ונשתמש חמץ לזה לא חיישינן כיון דהוא נט"ל ואינו אלא חומרא דפסח אף בנמוך ממילא בגובה יש להתיר וזה כוונת הט"ז דלשמא ישכח כו' אין לחוש דאינו רק חומרא ומשום לא פליג לא גזרו בזה שאין זה דומה להא דנר מטעם שכתבתי ואף אם אין זה כוונת הט"ז נלע"ד הדברים נכונים בטעמם ועוד נלע"ד טעם אחר לחלק בדבר דבכלי פסח העומדים בגובה צריך לחוש לשני שכחות שמא ישכח וישתמש בכלים עם חמץ ואח"כ ישכח ויחזור ויעמוד אותם על מקומם הגבוה למעלה ופשיטא דלהא לא חיישינן וכמו דלא חיישינן בפשיטות שמא ישכח ויקח כלים של חמץ ויעמיד אותם בגובה בין כלי פסח ומכ"ש כאן שנצטרך לחוש שיוריד אותם ואחר שישתמש בהם חמץ יחזור ויתן אותם בין כלי פסח העומדים שם

ומלתא דמסתבר דלכולי האי לא חיישינן משא"כ בכלים של חמץ העומדים בפסח שפיר שייך חשש שמא ישכח ויוריד אותם וישתמש בהם כל ימי הפסח:

ג **מ"א כס"ק ג'** הוא כ"ש וכ"כ הרי"ף ר"ל שגם הרי"ף כתב כלשון הרמב"ם ומשתמש בכ"ש כגון קערות כו' שדי עלייהו רותחין כו' ור"ל ג"כ כתשמישן ע"י עירוי ומ"ש המג"א ובכ"ח כתב ג"כ כגון קערות ר"ל שהרמב"ם כ' בכ"ח ג"כ כגון קערות מיירי ומסתמא דומיא דקערות שכתוב בכלי מתכת דהיינו שנשתמשו בהם ע"י עירוי:

ד **ס"ק ד'** לא מהני לי' הסק' לשווי' ככלי חדש אבל כו' א"צ להיותו ככלי חדש דמיד כו' אך במהרי"ל כתב דלא מיקרי כו' ר"ל וא"כ גם היסק פנימי לא מהני אלא בכה"ג שהוסק ב' או ג' ימים דהא עיקר המעלה בחזרת כבשן מפני שהשלהבת עולה להם מכל צד ולא פקעי אבל מ"מ אין מפליט חום הכבשן יותר משאר היסק פנימי ולכן אם נימא דכבשן בעי היסק ב' וג' ימים לענין שיפליט האיסור מתוכו א"כ אף אם רוצה להכשיר תנור של חרס דלא שייך ביה דלמא פקע צריך ג"כ שיוסק ב' או ג' ימים שיפליט האיסור מתוכו בהיסק פנימי אמנם לכאורה אפשר לפמ"ש הרא"ש וכ"כ בש"ע כאן הטעם בחזרת כבשונות דכיון שמכניסין להיסק גדול כזה לא חייס א"כ י"ל דמהרי"ל ס"ל דדוקא בהיסק גדול של ב' וג' ימים לא שייך חייס אבל לענין הפליטה מודה מהרי"ל דסגי בסתם היסק וא"כ בתנור חרס דלא שייך חייס סגי בהיסק פנימי אע"פ שלא הוסק ב' וג' ימים אך לפי הלשון שכתב כאן בש"ע דכיון שמכניסין להיסק גדול כזה ודאי לא חייס א"כ י"ל דדוקא לענין זה כ' מהרי"ל דלא מיקרי כבשונות אלא כשהוסק ב' וג' ימים דאם אין ההיסק גדול כ"כ י"ל דשפיר חייס אבל בתנור חרס דבלא"ה לא שייך חייס י"ל דמודה מהרי"ל דכל שהוסק מבפנים כשיעור שיתלבן סגי בהכי:

ה **בט"ז ס"ק ח** היינו המרדכי לא כ"כ על שפודין כו' נראה שר"ל דהמרדכי שם מיירי במחבת שאופין פשטידא שהפשטיד' אינה בשר או חלב בעין אלא שיש בתוכ' ג"כ בשר או חלב וכיון שאין נבלע מן הבעין ממש ע"י האור שפיר מהני הך טעמא דהיתרא בלע שיהא די בליבון זה אבל אם הבלוע מבעין ממש ע"י האור כגון תנור שנאפה בו מבלי משקה או שפוד שצלו בו חמץ בעין לא מהני הך טעמא דהיתרא בלע לחוד להתירו בהגעלה ומדינא צריך ליבון גמור וקרוב הדבר שיש ט"ס וצריך להגיה בדברי הט"ז וכצ"ל אלא על כלים שאופין בהם דברים הבלועים מהיתר כו' ומ"מ דבריו צ"ע שהרי ראיי' המרדכי הוא מדברי דע"א דמחלק בין היתרא בלע והתם מיירי בשפודין ואסכלאות שצלו עליו בשר קדשים בעין ונעשה נותר ואפ"ה קאמר מגעילן משום דהיתירא בלע:

יא **במנ"א ס"ק י"ג** כגון קערות ב"י כו' הוא ר"ת בית יוסף ור"ל שהב"י הביא בשם הרי"ף והרא"ש על תשמישן בכ"ש כגון קערות כו' ומה שכתב המג"א ולאו קערות ממש כו' ר"ל דהש"ע כאן שכ' תשמישן בכ"ש אינו ר"ל קערות ממש כמו שהוא הפירוש בדברי הרי"ף והרמב"ם אלא כאן ר"ל דהקערות מיקרי כ"ש ואם תחבו כף כו':

יב **שם** ס"ק ך"ג אבל אם תחב אותו צד שלא נגעל אסור כו' דבריו תמוהין לענ"ד בזה שכתב ואם כף נתחב כו' הוא מדברי הגהות או"ה שבסוף הספ' ושם מבואר שלא כדבריו שהרי כתב שיש להגעיל לכתחלה הכף עוד פ"א ולהכניסו כולו ליור' אטו שאר פעמים שמגעיל ולא הוי כחוכא ואיטלולא שהמאכל מותר והכף צריך הגעלה מידי דהוי אנתבשל בקדרה שאינו ב"י עכ"ל ואם כדברי המג"א ל"ל טעמא משום אטו שאר פעמים וגם מה חשש חוכא שייך הכא שהרי צריך להגעילו שנית ולהכניסו כולו ליור' כדי שלא יבא לתחוב הצד השני שלא נגעל ויבא לידי איסור אלא ודאי שז"א דאין חילוק בדבר ואף בתוחב בהצד שלא נגעל כשר כיון שאותו צד לא נתחב באיסור כמ"ש בהגהת או"ה שם הטעם משום כבולעו כך פולטו:

סימן תנב

בט"ז ס"ק י"א משמע דבמקום שנכנס היורה תוך החמץ אינו מועיל לו הכשר כו' ה"נ כן הוא דאוסר כו' וזה אינו מפסיק לכלים שהוא מכשיר בערב פסח כו' כצ"ל:

סימן תנג

במ"א ס"ק ד בכא"פ ולפ"ז צריך שיאכל שיעור פרס כמבואר בפסקי חלה להרשב"א וע' פר"ח:

סימן תנו

א (**בט"ז ס"ק ב'**) לא יספוק בידו לעשות כל הצורך כו' ויהי' כמו פנוי כו'. תיבת כמו הוא ט"ס. ויותר נראה שצ"ל דהוי כמו פנוי קצת מעסק דאסור לכתחלה וה"ה יותר מכשיעור כצ"ל והוא כדברי הרא"ש הובא בב"י ע"ש:

ב (**במ"א סק"ו ויש להחמיר**) ר"ל דהך דינא דלש יותר מכשיעור לענין היתר בדיעבד כיון דאין שוהין שיעור מיל יש להחמיר בו דראיית הרא"ש לדחות דברי המחמירין אינה ראיה כו' ומה שהפסיק בדברי הב"ח היינו לפי' הרא"ש דבזה ששהו שיעור מיל גם הרא"ש ס"ל לאסור אך מ"ש המג"א ויש להחמיר קאי על עיקר דין הרא"ש וכן כ' המ"א דהעולם נוהגין לכתחלה כהיש מתירין עיין בטור וב"י בשם הגהממ"נ שנוהגין היו ללוש

עיסות גדולות וסומכין על דברי ראב"י כו' ומה"ס כתב הב"י שם להתיר בדיעבד בלש במזיד כיון דאיכא דשריין אף לכתחלה ע"ש:

סימן תנז

א **במג"א ס"ק ג** לחלק בין ב' עיסות וקשה דהא הרא"ש פ"ג דפסחים כו' ונ"ל לחלק כו' כצ"ל ר"ל דמ"ש הרא"ש דבעו הקפה בעלמא כדי לתרום מן המוקף היינו מה שמפריש לשם חלה יהיה מוקף אל השיריים שלה אף דהא באוכל והולך בעי שיריים שיפריש מהם ולשיריים אלו שצריך שתהא החלה שהוא מפריש מוקף להם אלא שלשון הטור שכתב יקרב כל הככרות יחד צ"ע ועיין בט"ז סק"ה:

ב (**ס"ק ו**) מפני שראוי לו גרסא זו אינה מובנ' ע' בב"ח דלהך גרסא דגרס גדול שראה קרי וטבל יש לגרוס או ע"י שיבטלנה ברוב ע"ש:

סימן תנח

(**בט"ז סק"א שם**) מקדימין למצות ע"כ וכן פסק הש"ע כו' וכן נהג מהרש"ל כנ"ל:

סימן תס

א **בט"ז סק"א** נפלה מיא עילוי' ואי אמטינהו לחיטים כו' דומיא דאיסורי דעכו"ם בלישה ואפיה ובאמת כו'. רבינו האי מתיר מצה שנאפה ע"י עכו"ם כו' כצ"ל:

ב **שם** וא"כ הא דאוסר כו' ר"ל כיון דאפי' בטחינה אין היתר כ"א בישראל עע"ג א"כ בלישה אף בזה אסיר אך דצ"ע דבחש"ו י"ל דמהני עע"ג ומזהירן שיכוין לשם מצוה ודוקא עע"ג לשמור מחימוץ לא מהני בלישה ואפי' וכן בעכו"ם אע"פ שמזהירו לכוון דאדעת' דנפשיה קא עביד משא"כ חש"ו ועיין בגיטין דף ך"ג אך דהרשב"א בתשו' כ' דשאני גט דיש הוכח' ומצי דמה לשחיטה דאי' הוכחה ומצי דמי לשחיט' דאי' הוכחה ולא מהני עע"ג אפילו היכא דאי' להו דעתא קלישת' ואינם שוטים גמורים ועיין בדברי הט"ז לקמן במ"ש דהא מבואר בתשובת הרשב"א כו' וקצת צ"ע:

סימן תסא

א **במג"א סקי"א** ואף ע"פ שדעת ר"ש מפליזא כו' כצ"ל. ע' ב"ח שהביא דברי המרדכי בשם הר"ש מפליזא לאסור בלא קרמו עליו והמג"א לעיל ס"ק ו' רמז לזה:

ב **ט"ז ס"ק ו'** והנלענ"ד דל"פ מהר"ש ומהרי"ל אם נדייק במשמעות הל' כו' כצ"ל:

סימן תסב

א **בט"ז ס"ק ב'** וא"כ כ"ש כאן כו' צ"ע דמה כ"ש הוא זה דהתם בנילוש במים דודאי חייב בחלה לכ"ע ואם לש קפיזא ומפיק לי' מחל'. משא"כ כאן דאפי' בכשיעור מסתפק הרא"ש וא"כ אם לש פחות מכשיעור אין כאן הפקעת חל' ודאי. ואפשר שר"ל כיון דהתם אף שכותתו לפחות מכשיעור חלה משום חומרא דפסח שיהי' נילוש יפה ואפ"ה קאמר שאין לעשות כן משום הפקעת חלה מכ"ש כאן שהחומרא שרוצ' לעשות אינו רק לצאת מידי ספק חיוב חלה שאין לו לעשות כן כיון דמדינא חייב אז אם ילוש פחות מכשיעור יש בזה הפקעת חלה ומ"מ י"ל דבכה"ג איכא תרתי שיש לעשות לחומרא שיהא נלוש יפה והפקעת חלה ודאית אין כאן כיון דהרא"ש מסתפק במי פירות לבד. אך לשון הב"י אינו נוח לפרש שכיון לזה רק משום כדי לצאת מספק חיוב חלה לבד לכן כת' הט"ז דכ"ש כאן וצ"ע:

ב (**במג"א סק"ו**) בתוכ' מחיים והחמיצ' במים כו' כצ"ל. כ' בשל"ה חטה שנפל לשומן אווז כו'. וע' בש"ת נ"ב מ"ת סי' נ"ז תשוב' מהגאון מוהר"ש נ"י בן המחבר. לענין שומן דגים שכתב שאינו בכלל מי פירות לפי שבמקומם חשבינן ליה כמים כו' ע"ש באריכות ובסוף הספר ולענ"ד צ"ע דהוא חומרא דאתי לידי קולא דא"כ נימא שיהא יוצא י"ח מצה בנילוש בשומן דגים וכן לענין אם נתערב במים נימא שאין דינו כמ"פ עם מים שממהר להחמיץ. אך נראה דאע"ג דלענין מקוה מטבילים וכן אמרי' לענין נט"י בא"ח בסי' ק"י נוטלים לידים בכל דבר שתחלת ברייתו מן המים כגון יבחושי' אדומים או שומן דג ודוקא אם ריסקן כו' ע"ש. מ"מ אין להביא ראיה לכאן דהתם לאו מתורת טעמא אתי עלה רק מגזה"כ דבעי טבילה במים וקבלו חז"ל דגם מה שברייתו מן המים נחשב כמים לענין זה ומינ' ילפי' לענין נט"י שדינם כטביל' ומים שנתערב בהם מ"פ ונתבטל עד ששינו טעמם מ"מ היו כשרים לטביל' ונט"י אי לא משום שינוי מרא' וכן מבואר בסי' ק"ס סעיף י"ב דאיכא דס"ל דיין כשר לנט"י ויש מי שאומר שמ"פ כשר בשעת הדחק ע"ש ולענין טביל' ע' ביו"ד סי' ר"א סעיף כ"ט ומ"ש שם בשם הראב"ד אבל לענין חימוץ דבתורת טעמא אתי עלה דקים להו לחז"ל דכל שהוא מ"פ אינו מביא לידי חימוץ ואפי' מים שנשתנו טעמא בבישול דומה למ"פ דאינו מחמיץ כמ"ש הרשב"ץ ביין צמוקים והמג"א נסתפק לענין מי דבש וע' בפר"ח כענין שומן שהרתיח וא"כ פשיטא דשומן של דגים לא גרע מהנך ואפי' להח"ץ סי' ק"מ שהשיג על הדין דמי צמוקים משום דס"ל שאין שינוי במים עצמם מ"מ מודה בזה שאף שנברא מן המים מ"מ עכשיו שנברא אין כאן רק שומן וכשאר שומן של בהמה ועוף וכל שהוא מנוגב יפה ממי' בענין שאין בו תערובת מים

כלל אינו מחמיץ כמו שאר שומן והדבר פשוט בפוסקים דשומן עוף אינו מחמיץ וכמ"ש במג"א בשם הרוקח בפשיטות ואע"ג דאמרי' עופות מן הרקק נבראו וא"כ נימא ג"כ לדון בו דין תחלת ברייתו מן המים ונאמר דהחמיץ אלא בודאי דלא תליא מילתא בהכי כלל וע' בשו"ת צ"צ שכת' דבכל שומן היה מקום לומר דלאו מ"פ היא כמו דעת בתים ושוב הכריע דודאי הוי מ"פ ול"ד לזיעת בתים או מי ביצים לרש"י דמשומן אנו רואים שאין העיסה עולה אלא נעשה כאבן וכו' ונראה דמסתמא גם עיסה שנילוש' בשמן דגים הכי הוא שאין העיסה עולה וע"ש בנ"ב מ"ת שהאריכו שם בענין מלח אם מחמיץ ולא עת האסף פה ולכן ירא' שאין להחמיר בזה רק לכתחילה בין לקולא ובין לחומרא ובדיעבד נרא' דדינו כשאר מ"פ ולפי מה שמסתפק המג"א במי דבש נראה להסתפק ג"כ ברוטב של בשר כשקלט טעם הבשר היטב דמוהל היוצא מבשר מ"פ הוא וא"כ גם הרוטב הוא כן ואם כן היה מקום להמציא קצת קולא בחט' הנמצאת בתבשיל של בשר אך שצריך להיות ידוע שלא נפלה החטה קודם שקלט' היטב טעם הבשר רק אחר שטעמוהו והי' משובח מאוד ממה שקלט טעמו של בשר ובפרט בשר שמן מאוד למחלי' ליה בכולי רוטב ומשוי ליה שמן. וצ"ע אם יש להקל בזה אף לפי ספיקו של המג"א במי דבש דשמא דבש מהפך יותר טבע המים ודומה טפי למים המשתנים בענבים. ונראה היכא שיש עוד צד להקל אפשר להקל באיסור דרבנן אך כשא"י אימת נפלה י"ל כאן נמצא וע' בט"ז סי' ס"ז במשרת שהביא מי דבש וכו' שנראה דפשיטא לי' דמי דבש לא הוי כמ"פ ובמ"פ באשל אברהם שם כת' החשש שמא הית' החטה כבר ביור' ונתחמצ' כו' ע"ש ומ"ש במשבצות סי' תס"ז שם ועיין מ"ש בגליון שם:

סימן תסג

תסג ט"ז סק"ז מכ"ש באלו כשנעשה קמח כנלע"ד כצ"ל:

סימן תסז

א **תסז בט"ז סק"ב** אבל הרא"ש וטור גרסינן לישראל וכתב הטור וז"ל וכתב העיטור אפי' אם לא הודיעו נו' כצ"ל:

ב **שם** ותמוהים לי דברי הרב מאוד ר"ל שמה שמחליט רש"ל לדינא דטובא אסור אפי' בהודיעו דהא לדברי הרמב"ם וגירסתו אפי' טובא שרי בהודיעו ומ"מ לפי גרסת העיטור והטור קושיית רש"ל במקומה עומדת וכן מסיק הט"ז גופיה לדינא ואפשר שמ"ש הט"ז

ונראה לחוש כו' בא לתרץ דעת רש"ל שהוא חומרא לגרסת הטור כיון שכן הוא גרסת רוב הספרים וצ"ע:

ג (**במג"א ס"ק ב'**) דהא התם מרגישין טעם היין כו' לא הבנתי שהרי מבואר שם החשש שמא יקניהו לצורך פועליו ע' בב"י שם ובשאינו מוכר הרבה ביחד תלינן שלא ימכרנו לישראל אלא לצורך עצמו לוקח כמ"ש הכ"מ וברבינו ירוחם עיינתי ודבריו צ"ע ששם ברבינו ירוחם כ"כ לענין אם נתערב חביות של סתם יינם באחרים שיש שכתבו דמותר למכור חוץ מדמי יי"נ שאין חשש שהישראל יקנה ממנו לפי שאין דרך שישראל יקנה יין מעכו"ם והתוספות כתבו שמשום חומר ע"ז חיישינן שיקנה ישראל לצורך פועליו וזה באמת תמוה דהא סתם יינם אסור בהנאה ולפיכך צריך למכור חוץ מדמי יי"נ ואם כן איך נאמר שהישראל יקנה לצורך פועליו וע"ז לא תיקן המג"א כלום במ"ש לפרש כוונת רי"ו שלא ימכור ביחד לגוי אין פירוש הרבה ביחד ולאפוקי מעט אלא ר"ל שאינו מוכר כולו חוץ מדמי יי"נ (ור"ל שלשון ביחד כמו הלשון האמור בש"ס מוכרו כולו משום דע"י הולכת הנאה יכול למכור אח"כ כ"א לבדה אבל אם בא למכור חוץ מדמי יי"נ הוא צריך למכור הכל ביחד ולזה אמר דכאן אינו מוכר הכל ביחד חוץ מדמי יי"נ ואין לו היתר רק ע"י הולכת הנאה) ובאמת ז"א שהרי ברי"ו מבואר דודאי הוי שרי למכור תוץ מדמי יי"נ אי לאו דחיישינן שיחזור וימכרנו לישראל לצורך פועליו ואמנם בסתם יינם הוא תמוה דכיון שהיין בא ליד גוי איך יקנה ישראל ממנו אף לצורך פועליו רק הרמ"א דמיירי ביין שנתערב במים אפשר לומר סברא זו. ואמנם לפי"ז י"ל דשפיר כת' רמ"א דוקא הרבה ביחד אבל מעט אמרינן דלצורך עצמו לוקח ואע"פ שאין לזה הכרח בדברי רי"ו מ"מ שפיר יש מקום לומר כן אבל מ"ש המג"א להכריע שאין זה כוונת רי"ו דאל"כ קשה דהא מרגישין כו' צע"ג. וע' בספרי שו"ת בית אפרים חלק א"ח סי' ל"ט:

ד **שם** סק"ד דקודם פסח בטל ברוב אם כן כו' ר"ל כיון שנתבטל ברוב קודם פסח ולא הוי דבר שיל"מ כדאיתא בסי' תמ"ז אם כן שוב מותר להוסיף עליהם לטחנן ולבטל המחומצים בס' כדאיתא בי"ד סי' ק"ט דכל שנתבטל מתחלה ביבש ברוב שוב מותר להוסיף עד ס' לבשלן יחד ולא מיקרי מבטל איסור ע"ש:

ה **ט"ז ס"ק ד'** דהותרו כולם ליהנות שנים ביחד דודאי כו' שלא יהא יותר מהאיסור והו"ל תרתי כו' כצ"ל וע"כ לומר דכאן מיירי שאין ס' נגד האסור כו' וס"ל דאפי' להוסיף עד שיהא ס' אסור וכדעת הרשב"א שהביא המג"א ס"ס תמ"ז דהו"ל כמבטל איסור דאל"כ הו"ל למיתני תקנתא שיוסיף עד ס' ולפי"ז י"ל דאף בדאיכא ס"ס אכתי אסור באכילה ע"י שיוסיף עד ס' וע' בט"ז ס"ק י"ז ומ"ש שם:

ו (**בט"ז סק"ו**) די"א שנותנין לתוכו בשר נבילה ומתהפך לדבש והר"ר יונה ז"ל כתב שאפי' נותנין בו בשר נבילה כיון דנמוח נתהפך לדבש מותר כו' כצ"ל:

ז **במג"א ס"ק י"א** וכמ"ש סי' תמ"ז וכ"ש לפי מ"ש סי' תמ"ז דלענין איסור משהו כו' כצ"ל. ור"ל דבסי' תמ"ז לענין אם נתערבו משהו מדבר שנתבשל בכלים חמוצים כתב שם דאין להחזיק איסור במשהו דרבנן ע"ש אך מ"ש המג"א כן בשם הד"מ לגבי דבש צ"ע שבד"מ מבואר כן לענין כרכום ומ"ש כדאי הוא הרא"ש כו' משום דהרא"ש בתשובה התיר כרכום ונוסחא אחרת היה לו להמג"א בדברי הד"מ אבל נוסחא שלפנינו עיקר ומ"ש כאן בהגה אין אוסרין תערובתן נראה שר"ל בתערובות מעט דוקא ואפשר דאע"ג דבד"מ כתב נתערב מעט כו' וכ"ש לפי מ"ש סי' תמ"ז כו' מ"מ כאן בהג"ה הכריע להקל אף בנתערב יותר מטעם הראשון שכתב שם דכדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו וגם דעתו בד"מ כן הוא רק לפי שבלא"ה אין רגילות שיתנו בתבשיל מדברים אלו כגון כרכום וכדומה ביותר מס' להכינן לרווחא דמלתא עוד טעמא דבמשהו בלא"ה אין להחמיר אבל לדינא סבור להתיר ולסמוך בתערובות על הרא"ש:

ח **במג"א ס"ק י"ג** גם מ"ש בספר נקודות הכסף דחמץ בע"פ אוסר כו' משום דשיל"מ ושלא במינו בטל בס' כו' כצ"ל:

ט **שם** ס"ק ט"ו אע"פ שהוא אפוי מ"מ אין דעתי נוטה שיהא דבר מועט כו' כצ"ל:

י (**ט"ז ס"ק י"ב**) וכתב שאין מחמיצות כדאמרינן תפח תלטוש בצונן אלמא שהצונן מעכבו מלהחמיץ ונ"ל שאין הנדון כו' כצ"ל:

יא **שם** בלבוש פיר' כו' דוקא למצה אפויה משום דס"ל דלא אמרינן כאן נמצה כו' וחיישינן שמא היתה במים ונתחמצה ונותנת טעם משהו ע"י האפי' אבל בהעיסה הוא מתיר מטעם שאינו נותן טעם בצונן אפי' משהו כן הוא בלבוש ומ"ש בט"ז שאינו מחמיץ ר"ל שאין החטה מחמץ העיסה:

יב (**בש"ע סעיף י"ב**) ואח"כ מצאו במים גרעין כאן צריך לציין הס"ק ט"ו שבט"ז ולמחוק מלקמן:

יג (**ט"ז ס"ק י"ד**) כ"כ בטור בשם ראב"ן וקשה כו' דאמרינן בפרק בכל מערבין דף ל"ה נגע בא' כו' דכיון שהיה המים כאילו ודאי כו' וא"ל דהוי ס"ס דשמא עתה נפלה ואת"ל קודם לכן נפלה שמא נתעכלה כו' כצ"ל:

יד (**שם**) ס"ק ט"ו שמא אחר כך נפלה אלא שאנו מחמירין בספק ספיקא זה כמ"ש בס"ק שלפני זה כ"ש כאן דחזינן דלא בקועה אלא דרמ"א כתב בסמוך כו' ונראה דכאן דהוא ס"ס שרינן ליה כו' כצ"ל:

טו (**מ"א ס"ק י"ח**) דאם נמצא גרגיר חטה אצל התרנגולת כו' ר"ל דהמשאת בנימין מפרש דמיירי שלקחו תרנגולת מבושלת צוננת (או רותחת אלא דס"ל דכ"ש אינו אוסר בפסח) ונתנו לתוך הקערה ועתה נפל ספק אם היה החטה בתרנגולת ואם כן נתבשל עתה ואסור או לא היה רק בקערה ושרי וע"ז הקשה דנימא כאן נמצא כו' ולא היה בתרנגולת דאין מחזיקין איסור ממקום למקום והמג"א תירץ דמיירי בתרנגולת רותחת וכ"ש אומר בפסח ואם כן אף את"ל שהיה החטה בקערה בשעת הנחת התרנגונת לשם אסורה משום דעכ"פ הו"ל כלי שני ולכן כתב להתיר משום ס"ס דשמא נתעכלה ושמא השתא נפלה ואין להקשו' דאדרבא נימא כאן נמצא כו' ובודאי לקערה נפלה וספק אם היתה בשעת הנחת התרנגולת בעודה רותחת ספק אח"כ שנצטנן וחד ספיקא אסור י"ל דז"א דע"כ לא אמרינן כאן נמצא כו' אלא לענין שלא להחזיק איסור ממקו' למקום דהיינו כיון שהמקום השני בחזקת היתר עומד ולא אתיליד ביה ריעותא לא תלינן ביה האיסור ממקום זה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ודוק' מזמן לזמן שפיר מספקינין כיון דבמקום הזה נמצא ריעותא שמא היה ריעותא זו מקודם ואם כן דוקא לענין להחזיק איסור ממקום למקום לא אמרינן אבל לא לענין אם באנו להתיר מחמת זה שתולין בתרנגולת וע' במשאת בנימין שם אבל עדיין צ"ע דמה ס"ס יש כאן בשלמא אם אין כאן איסור רק מחמת שנאמר שמא בתרנגולת שפיר שייך לומר את"ל מתרנגולת שמא נתעכלה משא"כ אם יש צד איסור אף בנפלה לקערה א"כ אין כאן רק ספק אחד שמא קודם ושמא אח"כ ואם באו להתיר ולתלות שבאה מהתרנגולת ג"כ יש ספק אם נתעכלה או לא וצ"ל דהך ספק שמא נתבשלה עם התרנגולת ולא היתה מעוכלת חד ספיקא הוא ועיקר הס"ס הוא ספק אם חטה זו חמוצה היא דשמא היתה מעוכלת ואת"ל שהיא חמוצה שלא היתה בבטן התרנגולת או היתה ולא נתעכלה מ"מ עדיין יש לספק שמא לא נתנה טעם בתרנגולת כלל לפי שעתה נפלה בצונן וכן מתהפך ס"ס זה שמא עתה נפלה ולא נתנה טעם ואת"ל שקודם לזה נפלה ונתנה טעם שמא חטה מעוכלת היתה ואין בה משום חימוץ אך לענ"ד קושית המ"ב נכונה לפי מה דמשמע במרדכי שעתה בשעת מציאתה אינה נוגעת בתרנגולת אם כן יש לנו לומר דלא מחזקינין איסורא ומעולם לא נגעה בה וכמ"ש המ"ב שם מחתיכות שנמלחו עם חלב ואם כן אפי' איסור מחמת כלי שני אין כאן אמנם לענ"ד י"ל בקו' המ"ב דכיון ע"כ חטה זו מעלמא נפלה לקערה אם כן שפיר יש לחוש שנפלה מהתרנגולת כיון דלפעמים עכ"פ יש בה חטים וכיון דהתרנגולת קרובה לחטה שפיר מיחשב ספק ועיין מה שכתבתי בש"ת על דברי המקום שמואל וכמ"ש בספרי שו"ת בית אפרים:

טז **שם ס"ק י"ז** משמע דרובו היתר לכאורה אין ראיה משום דהתם כשיטחנ' יתן טעם ולפי מ"ש לעיל בגליון הט"ז שם ס"ק ד' דאפי' ע"י הוספה עד ס' א"ש אך מ"ש הט"ז וכן יש דין ההוא בתשובת הרשב"א כו' צ"ע דהא הרשב"א באמת מתיר אף באכילה וכמ"ש בט"ז סק"ה:

יז מ"א ס"ק י"ט שהחמץ מועט ואין נ"ט במים כו' וה"ה בעיסה לפי שע"י גלגול העיסה כו' כצ"ל:

יח **ס"ק ד"ה** דאיכא למימר עתה נפל אבל היכא דאיכא ס"ס שרי אף אם לא נתערב בתערובות אחר:

יט ט"ז ס"ק י"ח בשעה שהיה הדבש רותח כו' ואע"ג דאין מחזיקין ממקום למקום מ"מ מסתבר טפי שהחטה נפלה לחוד הדבש בבית המוכר קודם פסח דסתמא דמלתא בפסח זהירי טפי ובודאי הי' הכלי שביד המשרת נקי מחיטים ולכן מסתבר דתולין במצוי ואם כן אפשר שנפל קודם פסח בעודו רותח:

כ **מ"א ס"ק** ך"ז אע"ג דהוי נ"ט בר נ"ט כו' עיין ב"ח שלא הזכיר שם מנ"ט בר נ"ט דהתירא רק כתב אע"ג דאין במים המחומצים בנ"ט ונתבטל קודם פסח ואין חוזר וניעור מ"מ במים הוה כלכתחלה וכיון דס"ס טעם משהו איכא יש לאסור לכתחלה ע"ש ולפי"ז אין ביאור כלל למ"ש המג"א ואפשר דגם הב"י מודה כו' ולענ"ד אפשר להגי' בדברי המג"א וכצ"ל אף ע"ג דהוי בטל בס' מ"מ במים לא שריא כו' ואפשר דהב"י מודה לזה אלא דקודם פסח הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא כצ"ל ור"ל דגם הב"י מודה לסברא זו דכל דאיכא טעם משהו אמרינן חוזר וניעור לענין מים דהוי כלכתחלה אלא דאם היה קודם פסח בזה דהוה גם נ"ט בר נ"ט דהתיר' ודאי שאין לנו לו' חוזר וניעור ואף במים יש להתיר כה"ג ועיין לעיל סי' תמז סעיף ה' שכ' שם לענין דברים שמבשלין בכלי חמץ שאם נתערב משהו ממנו בתערובו' אין להחמיר משום דהוי נ"ט בנ"ט דהיתר' ואף ע"ג דשם צירוף להתיר משום דשמא אין הכלי ב"י היינו משום דהתם מיירי מהתערובות בתוך הפסח משא"כ בזה שנתערב קודם הפסח דמדינ' אין חוזר וניעור רק הואיל ובקל אפשר למצוא מים מחמרינן א"כ פשיטא דמהני לזה טעמא דנ"ט בנ"ט דהיתרא אף במים ונראה שלזה כיון המג"א בס"ק שאח"ז שכתב עיין סי' תמ"ז סעיף ה' ר"ל דבנתערב בפסח מדבר שמבשלין בכלי חמץ בן יומו אין מתירין התערובו':

כא **ט"ז ס"ק י"ט** עוד הקשה כו' על הטעם הב' שכתבו להצריך קליפה משום דמפעפע במליח' דכאן כו' משא"כ כאן שיש בשר שהוא מפעפע כו' ה"נ נימא כאן בחטה עם הבשר כו' כצ"ל:

סימן תסח

במג"א ס"ק י"ב ול"נ דבשלמ' בדיקה מקרי צנעה דמנא כו' לענ"ד צ"ע דבעה"מ ליקוטי מהרי"ל הכי קא קשיא ליה אמהרי"ל שהיה לו להתיר להבחורים עצמם לאכול פאנצין כמו שהתיר להם לאכול מבדיקות הקולות ואם כן לא שייך לחלק כלל בין בצנעה לבפרהסיא אם זה הבא ממקום אחר יש לו לנהוג איסור משום חומרי מקום שיצא משם שפיר יש לו' דגם הדרים שם אין להם להתיר בפניהם והיינו טעמא דירושלים כיון דבזמן ההוא היו בקיאין בחומרא מקום שיצא משם ולפיכך אותם המתקבצין היו אסורים במלאכה כמנהג מקומם גם אנשי ירושלים לא היו רשאים להתיר בפניהם ועיין לקמן סי' תצ"ג במ"א ס"ק ו' שכתב הטעם של התוס' שמתקבצין במקומות אחרים יש איסור משום לא תתגודדו אבל כיון דמהרי"ל נקט לענין בדיקות הקולות כהמרדכי ושרי אף לאותן הבאים ממקומו' אחרים בעצמם לאכול מטעם שאין בקיאין כו' אם כן גם בפאנצין היה לו להתיר גם להבחורים עצמן לאכול מהאי טעמא וכל שההיתר הוא גם להבחורי' עצמם אין מקום לחלק בין בצנעה לפרהסיא ולכך הוצרך תלמיד מהרי"ל המלקט לתרץ דברי מהרי"ל דלא סתרי אהדדי משום דהחמיר בחלב דאורייתא כנלע"ד וע' בש"ך יו"ד סי' ק"ט:

סימן תסט

במג"א סק"ב שיאמרו שהקדישו לדמי פסח. ר"ל דלרש"י אין הטעם משום שאנו אומרים שהקדישו כבר אלא שאנו חוששין שנראה כאלו הוא מקדישו עכשיו וא"כ בבשר שחוטה ליכא למימר שמקדישו מעכשיו לפסח וצ"ל שנראה כמקדישו לדמי פסח ולפי טעם זה כל בהמה אסור וע"ז כתב המג"א לתרץ שהוקשה להב"י כולי ודבריו צ"ע לפענ"ד דהתינח לענין בהמה חיה שפיר איכא חששא כיון דאם נאמר שהקדישו לדמי פסח אין לו פדיון מה שאין כן בשחוטה דמי לשאר מילי דקדושת דמי' ויש לו פדיון ואף דבש"ע נקט שהקדישו מחיים מ"מ לרש"י מה"ת לחוש לזה באמת נא' כיון שהוא אוכל מסתמא לא עביד איסורא אלא הוא הקדישו עתה ואינו רק קדושת דמים ופדה אותו ונ"ל דהמחבר נקט חומרת שניהם דרש"י ודהתוספות וחיישינן שהרואה יאמר שהקדיש מחיים לדמי פסח והלכך אף בשר שחוטה משאר בהמה אסור ומ"מ צ"ע דמנ"ל הך סברא דלמא ע"כ לא ס"ל להתוס' דנראה כהקדישו מחיים אלא משום דלא מסתבר להו סברא דרש"י שהקדישו לדמיו וכיון שזה נרא' מדברים שהקדישו יסברו שהקדישו מחיים אבל כל

שנצטרך לו' שהקדישו לדמי פסח מה"ת יתלו לומר שהקדישו עתה לדמי פסח ושפיר מצי אכיל ליה ע"י פדיון וצ"ע:

סימן תעא

א **בט"ז סק"ב** יכול לשתות קודם הלילה מה שרוצה כו' נראה כוונתו דבאמת הא דהוצרך רבא בש"ס וכן הפוסקים להשמיענו דמותר לשתות יין בע"פ ולכאורה מלתא דפשיטא הוא שהרי תיקנו חז"ל לשתות שני כוסות קודם אכילת מצה וע"כ שאין יין מזיק לתאות המאכל וע"כ י"ל דהוה סד"א דאסור והא דהתירו ב' כוסות יש שני סברות לחלק או שנ' דדוקא סמוך לסעודה התירו משום דנחשב כאכיל' א' וכמ"ש במג"א סק"ד אבל קודם הלילה שיש הפסק בין שתיה לאכילה אסור וקמ"ל דאפ"ה שרי או שנ' דודאי אין חילוק בין סמוך לאכיל' או לא רק לסד"א דדוקא שני כוסות אינם מפסידים תאות מאכל אבל יותר מזה שהוא מפסיד תאות המאכל אסור וקמ"ל דלא והנה אם נאמר דסד"א לחלק בין סמוך לאכיל' או לא וקמ"ל דאין חילוק תיקשי דמנ"ל באמת דאין חילוק דלמא שפיר יש לחלק בינייהו והא דרבא שתי במעלי יומא דפסחא היינו טובא דייקא אבל פורתא אסור בע"פ דאין השתי' של ב' כוסות הסמוכה לאכילה מצטרפה לשתיה שאין סמוכ' לאכילה וא"כ איך פסק הטור להתיר בפורתא לזה כ' הט"ז דלא בא הטור להודיע אלא כול' ר"ל דודאי סברא פשוט' היא להטור דאין חילוק בין סמוך לאכילה או לא רק שבא להודיענו דגם יותר מב' כוסות אין הפסד לתאוה וא"כ אין לחלק בין טובא לפורתא אף בע"פ ולזה כ' שזה מכוון בסוגיא וקשה היאך יליף כו' דלמא דוקא בין הכוסות אין מסעיד כו' כצ"ל ור"ל שאם תאמר שאין מצטרף השתי' שלפני האכילה לשתיה הסמוך לאכילה א"כ לא פריך מידי די"ל דוקא בין הכוסות אין מסעיד משא"כ כולי יומא שהוא רחוק מהאכילה והוא ג"כ קושיית המ"א סק"ד אלא ודאי כדפרישית כולי ר"ל שע"ז אין צורך לראי' דודאי לא מסתבר ליה להש"ס לחלק בכך רק עיקר הראי' הוא דאף אם מוסיף בשתי' שפיר דמי וא"כ ממילא שאין לחלק בין סמוך לאכילה או לא וא"כ שאין חילוק בזה שפיר כת' הטור דאף פורתא מותר כנלע"ד:

ב **שם במג"א סק"ה** כמו גבי תודה כמש"ל וביש שמן הרבה בלא"ה מוכח דאין יוצאין מדמעטינן מלחם עוני פרט לעיסה שנילושה בשמן ודבש והתוספות כתבו בהא דמי פירות וז"ל ופירש ר"ת דמי פירות לבד כו':

סימן תעג

א **תעג** בט"ז סק"א יטול ידים בטיבול שני. ומפרש שם טעמים כולי ופי' התוספות הך טיבול שני כולי ובאמת לא נאה לו לברך עכשיו בפסח שהרי מברך ליטול שנית ללחם לא יצאו בנטילה זו משום הפסק כולי כצ"ל:

ב (**בט"ז סק"ד**) כי א"א צלי עכ"ל ולא ראיתי כולי ממילא אין אוכלין גם מה שכ' המחבר שהביצה כולי כצ"ל:

ג **במג"א סקי"ד** אינו מתקיים בקרקע הוי כמטלטלין וקונים הנכרים ביאוש והוי שינוי רשות ביד ישראל כצ"ל:

ד **בט"ז סק"ז** בטור כ' והר"מ מרוטנבורג כ' שהאידנא כולי וטעם הר"מ לפי שאין הנטילה כו' ומאוד יש לתמוה על הלבוש שכתב שבלילה כולי דאי לא היה מטבל אלא השני דמרור לא היה ניכר כצ"ל:

סימן תעו

ט"ז סק"ג וכבר כתבתי מזה שם שמטעם זה כ' הש"ע שהביצה נהגו לבשלה דאילו צלוים גם ביצים אסורים אבל לענ"ד יש להתיר בביצה צלויה לאכילה כדאיתא במרדכי כו' כצ"ל:

סימן תעז

א **ט"ז ס"ק ג'** אחר שבירך על הלל אף על פי שעשאן שלא כסדרן שהקדים כוס של הלל שהוא ראוי להיות אחרון לכוס בהמ"ז שהוא שלישי אין סדר ברכות מעכבת עכ"ל הב"י בשם תשובת הרא"ש כצ"ל:

ב (**במג"א ס"ק ז'**) נ"ל דיחזור ויאמר הלל על הכוס אפשר שטעמו הוא כיון דאפיקומן הוא זכר לפסח והפסח היה טעון הלל על אכילתו כדאיתא בפסחים דף ל"ה ויש לו לאומרו על הכוס ג"כ כיון שמצות לילה זו לאומרו על הכוס ולולי דמסתפינ' ה"א שט"ס יש כאן וכצ"ל ואם לא נזכר עד אחר הלל הגדול על הכוס והיינו כמבואר בסימן תפ"א בטור לענין מי שרוצה לשתות עוד כוס של בהמ"ז יאמר עליו הלל הגדול אך מדברי הרא"ש משמע דכוס בהמ"ז הוא נקרא כוס ג' אלא שאין הסדר מעכב עיין בט"ז ס"ק ג' ומ"ש ואם לא נזכר כו' נ"ל שט"ס יש כאן וצ"ל ולא יחזור וישתה כוס חמישי ור"ל דעל אותו כוס שמברך עליו בבהמ"ז יאמר עליו ההלל ג"כ עד לבסוף וישתה אותו או אפשר דההלל אין טעון כוס דוקא וישתה לאחר בהמ"ז ויאמר הלל בלא כוס או אפשר דכוס

שלישי קרי לכוס שמברך עליו עכשיו בהמ"ז כיון שהכוס ששתה לפניו היה בטעות ור"ל שלא ישתה אותו הכוס בפ"ע אלא יניחנו עד שיגיע לסדר שתיית כוס רביעי ומדברי הרא"ש משמע דכוס בהמ"ז שבירך בטעות לא חשיב כלל:

סימן תעט

(**במג"א סק"ב**) שניהם יאמרו הודו ר"ל ואם כן מוכח מ"ש בסוטה היינו משום שיש שנים לבד מהקטן והוא מצטרף עמהם:

סימן תפא

בט"ז בריש סימן ול"נ דה"ק כו' אפשר שצ"ל דה"ק רב האי שאין חתימה כו' שתיבת דודאי אין מובן ולכך נ"ל שנפל ט"ס וצ"ל רב האי והוא ט"ס קרוב ור"ל שהשואל שם בתשובת רב האי ה"ק שאין חתימה על הלל ר"ל שא"צ חתימה על הלל בפ"ע אלא בתחלה היה חתימתו הבוחר כו' משום דהט"ז ס"ל לדעת הטור שחותמין בהבוחר ע' סימן תפ"ו ומ"ש רב האי יניח יהללוך ויאמר לאחריו ר"ל שיאמר יהללוך עד החתימה ואח"כ יתחיל ישתבח ויחתום הבוחר הטעם שמניח יהללוך בכוס ד' כדי לצרפו להלל הגדול שאומר על כוס ה' ויהיה שבח גדול או אפשר שר"ל שיאמר יהללוך אחר שתיית כוס ה' כמו להתלמידים שותה מתחלה כוס ה' ואחר כך אומר הלל כו' עיין בב"י (אבל בב"ח כתב שנוסחא הנכונה ושותין כוס ד' ומוזגין כוס ה' ואומרים עליו כו' ע"ש) ומ"ש וא"כ למה שאנו נוהגין כו' דבריו צ"ע ואפשר שט"ס הוא וצ"ל אם טעה אחד וחתם אחר הלל ישתבח בהבוחר כו' ור"ל שאחר הלל המצרי אמר ישתבח עם חתימתו שוב לא יאמר הלל הגדול ונשמת עם חתימה דיהללוך אלא יאמר הלל הגדול ויהללוך עד החתימה ולפי דסד"א שאין נכון להיות הסיום בלא חתימה לכן למד זה מפירושו בדברי רבינו האי שיאמר יהללוך לאחריו והיינו בלא חתימה דהחתימה הוא בהבוחר דאילו לפירושי אחריני שכ' הב"י וב"ח אף ע"ג דמוכח ג"כ שרב האי הסכים שאין לחתום ב' ברכות מ"מ צריך שיהיה הסיום בברכה והיינו שיאמר יהללוך עם סיום הברכה משא"כ לפי מ"ש הט"ז כאן פירוש דברי רב האי מוכח דאף שמסיים בלא חתימה לית לן בה או אפשר שט"ס נפל בסוף דברי הט"ז וצ"ל אלא יאמר יהללוך עד החתימה ותו לא אלא שהלשון שכ' שוב לא יסיים אמר נשמת כו' צ"ע דל"ל למימר אחר נשמת שהרי אחר ישתבח מיירי וממילא דהוא אחר נשמת ויש לומר דגם אחר חתימת ישתבח אחר נשמת קרי לי ורצה לומר דלא יאמר יהללוך עם חתימת מלך מהולל וצ"ע:

סימן תפג

במק"א סק"ג נקרא חמר מדינה עיין מ"ש כו' ולפי מ"ש לעיל סימן קפ"ב לברך ב"ה כו' כצ"ל או עפיל טראנ"ק מותר כו' עיין לעיל סימן קפ"ב במג"א וצ"ל דכאן מיירי שרוב שתיית ההמון בכל השנה הוא לקרי"ץ כו' ואע"ג דלענין דבש כתב כאן דאפילו במקום כו' כיון שבפסח רוב שתייתם ממנו צ"ל דשאני דבש דגם בכל השנה שותין ממנו לפרקים עכ"פ מה שאין כן במשקין אלו:

סימן תפד

א **בט"ז סק"ג** ומברכי אינהו ב"ה הרי תקנה ליודעים בהמ"ז ואם אינם יודעים כתב רב עמרם שאין כו' כצ"ל:

ב **שם** זה דעת עצמו שהרי עכ"פ הוא שלא כדעת הרא"ש כצ"ל:

ג **שם** ואם כן אמאי לא נימא דגם הרי"ף כו' ר"ל דלמה לנו לדחוק שהטור אומר כן לדעת הרי"ף כמ"ש בב"י כיון דחזינן דהרא"ש ור"ע ורב כ"צ ס"ל דאין תקנה רק הטור הוא שסובר כן שיכול להוציא א"כ יש לנו לומר שגם הרי"ף דעתו כהרא"ש והר"ע רק הטור דעת עצמו קאמר:

ד **שם** שהרי כתב ומברכי אינהו היינו ולא הוא וטעמם שלא הסכימו כו' דכיון שכוס זה הוא חובה בלילה זו כו' מ"ה בעינן המוציא ואכילת מצה כו' כצ"ל:

סימן תפה

במג"א ס"ק א' מצה סתם משום דהוי איסור כולל כיון שחל כו' כצ"ל:

סימן תפו

בט"ז ואפילו צה"ט לא בעינן שם בסימן תע"ב טפי מרובו אלא כאן כו' כצ"ל:

סימן תפז

א **בט"ז סק"ב** ואומר קדושת היום באמצע ופירש רש"י מתחיל של שבת שאומר ותתן לנו וכן הוא במהרי"ל ולענ"ד תימא דרש"י שם כתב גם בהא דאמר קדוש' היום באמצע את יום המנוחה כו' ע"ש וכן בפרק בכל מערבין והא דמתחיל בש"ס כ' רש"י שמזכיר של שבת תחלה ע"ש:

ב **שם** לקרבן מוסף די"ט נראה שכצ"ל לקרבן מוסף די"ט וא"כ כי היכא דבמוסף כו' מלהזכיר יעלה ויבא וזה מבואר ג"כ כוונת ברייתא כולי אלא בחתימה וא"כ אדרבא יש לנו ראיה כו':

ג **שם** כפי מה שהוא אם בי"ט מזכיר י"ט אם חל בשבת מזכיר גם של שבת ואם בר"ח כולי תפלה מיוחדת לר"ח משא"כ לשבת כו' כדאיתא שם מכ"ש בזה שיש לחלק כמ"ש אפי' כו' כצ"ל:

סימן תפט

(**בט"ז ס"ק ז**) וע"ז קאי שם הרא"ש צ"ע דהא הרא"ש שם קאי אמ"ש הרי"ף ומברכי אינהו בהמ"ז והיינו בשעושה תחלה בביתו עיין לעיל סימן רפ"ד ואפילו תימא דקאי גם אם עושה תחלה בבית אחרים שכתב הרי"ף שם אח"כ מ"מ הרי מבואר שם דאיהו לא טעים מידי עמהם והאיך שייך לומר שיצא ידי בהמ"ז וגם מ"ש ראיה מלולב לקטן צ"ע דהתם שהלולב ביד הקטן אין שייך לומר שיצא בו הוא ומצאתי באליה רבה שהרגי' על הראי' מלולב לקטן ע"ש:

סימן תצג

א **בט"ז סק"א** וב' ימים של ר"ח אין אבילות נוהג בהם נהגו בהם היתר וזה כולי ממילא כל ל"ג יום אסור להסתפר כולי כצ"ל:

ב (**שם סק"ב**) ובדאי מנהגינו כדיעה אחרונה כולי כצ"ל:

סימן תצז

א **תצז** בט"ז ס"ק ט' מ"ד בכיס א' מחלוקת כו' אמרו רבנן ד"ה חולין גוזלות כיון דמדדין מינתחו מהדדי אבל כו' כצ"ל:

ב **שם** דמנה מונח כו' והיינו דברים תמוהים ואין מקושרים כו' כצ"ל:

סימן תצח

במ"א ס"ק ד"ד ואפשר לומר דגבי הוצאה כו' וצ"ע ממ"ש לעיל סעיף ב' דשרי להוליך סכין כו' ואפשר לומר דגבי הוצא' מקילינין כמש"ל והוא דוחק ועוד קשה כו' כצ"ל. אך מה שהקשה מהא דביצה לענ"ד תימא דמבואר למעיין בראש"ש בבכורות דעיקר החילוק הוא דאחר השחיטה שכבר הותרה לאכילה כל מה שהוא עושה הוה כמו שעוש' באוכל נפש עצמו וכמו שמותר לצלות ולבשל דלא אמרי' דהו"ל לשחוט מאתמול ולבשל' אלא

כיון דהשחיטה הותר' היום כל מלאכות הנעשים אח"כ לצורך אכילה מותר ולכן שרי מריטת הנוצות אחר שחיטה שהוא מלאכ' שלא היה יכול לו לעשות' מאתמול משא"כ מריטת הנוצות כדי לשחוט אע"פ שא"א לשחוט בלא זה מכל מקום אין זה כ"א מכשירין שאפשר לעשות מאתמול ואסור ומביא ראיה מכיסוי דאסור אע"פ שעי"ז הוא נמנע מלשחוט כיון שאין לו עפר מוכן או לב"ש אם אין לו דקר נעוץ וע"כ משום דזה היה יכול לעשות מאתמול כיון שהיא מלאכה שיכול לעשותה קודם שחיטה. הארכתי בזה לפי שהמג"א העתיק הלשון דמכשירי א"נ לא שרי כו' והוא על כוונה אחרת ממ"ש והמעיין ברא"ש ירא' מבואר כמ"ש ומעתה מה שהקשה מכיסוי לב"ש דנימ' הטעם דאסור לחפור קודם שחיטה משום דלא שרי מכשירין אלא לאחר שחיטה הוא תימא ודבר פשוט הוא דאדרב' אחר שחיטה לא שייך על כיסוי שם מכשירין כלל כיון שהוא יכול לאכול בלא כיסוי ומהאי טעמא קי"ל בשחט מעי"ט אין מכסה ביו"ט כמבואר ס"ס זה ודוקא קודם שחיטה שייך לקרותו בשם מכשירין כיון שעי"ז ימנע מלשחוט אלא דשוב הו"ל מכשירין שאפשר מאתמול ועיקר טעמא דב"ש שמתיר לכסות אינו משו' מכשירן כלל אלא משום דכיון שאין כאן רק איסור דרבנן דהא קי"ל החופר גומא כו' ולכך התירו לשחוט מלכסות ורבה ורב יוסף פליגי התם אם מותר לחפו' קודם השחיטה מטעם דלמא ממליך הא לא"ה הוי שרי לחפור אף קוד' שחיטה משום שמחת יו"ט ומה לי שיצטרך לחפור קודם שחיטה או אחר שחיטה אלא משום דלמא ממליך ומה שקשה על ראיות הרא"ש דא"כ מי שיש לו עפר תיחוח למטה ישחוט תחלה כו' הוא תימא דאדרבא אחר השחיטה פשיטא דנפיק מכלל מכשירין כיון דאין האכילה תלוי בכיסוי ולא דמי למריטת הנוצות אלא עיקר הוכח' הרא"ש דכל שהוא קודם שחיטה אין לו דין מלאכה הנעש' בא"נ עצמו אלא אע"פ שא"א לעשותו בלא זה הא אפשר לעשות מאתמול ולא שרי' ליה לשחוט תחלה ואחר כך ממילא יהיה מותר לכסות דכיון דאין היתר לכסות מצד מכשירין דהרי אין האכילה תלוי בזה רק שנאמר שחל עליו עשה דכיסוי ודחי לאיסו' דרבנן דחופר גומא וס"ל לב"ה דזה לא אמרינן כיון שאנו יודעין שיבא לידי דיחוי איסור וכ"כ הרשב"א בשבת בפרק ר"א דמיל' גבי ינוקא דאישתפיך חמימי' ע"ש:

סימן תקא

א (**סימן תק"א**) במג"א ס"ק ב' ומיהו בירושלמי כו' נראה דהך ומיהו אין כוונתו שחולק על הנ"ל שז"א דהירושלמי דמתיר בנשבר ביו"ט מיירי שאף לאחר שנשבר יש עליו תואר כלי וכמבואר בדרכי משה ע"ש אך המ"א ר"ל כלפי מ"ש לאסור בקורה רעוע' ע"ש כתב

דבירושלמי איתא דאם עדיין יש תורת כלי עליו מותר ומיירי בעושין מעין מלאכתן וא"כ ה"ה בקורה הדין כן:

ב (**מ"א סק"ו**) ומפוזר אפילו ברה"י הוי כמעמר. ומדינא אפילו מפוזר בשדה שרי דבגבוב צורך אכילה חשוב כמו בקוע עצים או כהבערה עצמה אלא שבשדה אסרו משום דמיחזי כמגבב לצורך מחר וכל מגבב אפילו בקרפף מיחזי כעביד לצורך מחר עכ"ל הר"ן ור"ל ואם כן אסור משום מעמר וכמ"ש המג"א דאפילו ברה"י הו"ל מעמר דא"ל הטעם משום דטרח שלא לצורך ז"א כיון דבאמת קעביד לצורך לא הוה גזרינן כולי האי אא"כ דחיישינן גם ברה"י למעמר ושפיר שיאמרו שמעמרו לצורך מחר ואיכא איסור דאורייתא ולדעת הישו"ש בסק"ז בשדה הוה מעמר איסורא דאורייתא וגזרו מכונסין אטו מפוזרין לפי שבשדה הוא מקום גידולו משא"כ בקרפף שאינו מקום גידולו לא הוי איסורא דאורייתא ולא גזרו מכונס אטו מפוזר:

סימן תקה

א (**בט"ז ס"ק ב'**) משמע דאם אין שם ריבוי למשקין הותר שאר החלב מלבד כו' כצ"ל:

ב (**במג"א סק"ג**) ולטעמיה אזיל שסובר כהרמב"ן כו' עיין בב"י שמבואר שהבין דלהרמב"ן בעומדת לחליבה נמי שרי וכמה שכת' הרמב"ן (הובא לשונו בט"ז סק"ג) להתיר בחולב בשבת לאוכלין אף ע"ג דהעז לא חזיא מחמת איסור שחיטה דכל שנסתלק המוקצה שלא על ידי איסור שרי ע"ש וסובר הב"י דה"ה באינה עומדת לחליבה שרי לדידיה ולכן כת' על דברי הרשב"א בתשובה לענין עכו"ם החולב דשרי משום שאפילו ישראל מותר לחלוב לאוכלין ומשמע דמיירי אף בעומדת לחליבה משום דלטעמיה אזיל שסובר כהרמב"ן וע"ז כתב המג"א דהא ליתא דודאי הרשב"א לא מיירי רק בעומדת לאכילה דאם לא כן ודאי דאסור משום מוקצה אלא מיירי בעומדת לאכילה א"נ בבהמות עכו"ם ואעפ"י שהעכו"ם לא חלב לאוכלין וה"ל משקה מכל מקום דוקא אם נולד מה שהיה מקצה מדעתו לגמרי משא"כ בזה שהיה מותר לישראל אם בא לחלוב לאוכלין אין בזה משום נולד כיון שגם הישראל היה יכול לחולבו אלא שהיה עושה ממנו אוכל לא איכפת לן מה שעשה אותו העכו"ם משקה ומה דמייתי הב"י מהרמב"ן ז"א דגם הרמב"ן לא התיר אלא בעומדת לאכילה רק דמיירי לענין שבת שלכאורה לא מהני מה שעומדת לאכילה משום דרביע עלה איסור שבת ע"ז כתב הרמב"ן דכל שנסתלק האיסור נסתלק המוקצה ומ"מ אין הדברים אמורים כ"א בעומדת לאכילה דוקא שהיא ראויה לאכילה מצד עצמה (ובאמת הוא לע"ד תימא גדולה על הב"י שמבואר בדבריו דהר"ן מחולק בזה

עם הרמב"ן ע"ש ולענ"ד ליתא ומ"ש הר"ן ויש לרמב"ן דרך אחר ר"ל לתרץ הקושיא דהא גם בשבת הוה מוקצה מחמת איסור והר"ן ס"ל לתרץ משום דהביצה והחלב לא אתקצאי כלל מעולם וע"ז כתב הרמב"ן יש לו דרך אחר שהרמב"ן מתרץ מחמת סילוק המוקצה כמבואר בשמו בפרק חבית וזה מבואר למעיין ברשב"א שכתב בחי' בפ' חבית והנכון כדברי הרמב"ן כו' ואני מוסיף על דבריו כו' אבל מידי דאפשר ומצוי לבא ביומו בלא איסור לא מקצה ליה מדעתו ור"ל דביצה כו' וה"ט דחולב עז עכ"ל וע"ש שהוא כסברת הר"ן בביצה בתירוץ הקו' ובס' עבה"ק להרשב"א מבואר להדיא דבעומדת לחליבה אסור וכמ"ש המג"א).

ומ"ש המג"א כ"כ בהדיא רפ"ק וספ"ק דביצה וצ"ע על הד"מ כו' ט"ס יש כאן וכצ"ל וכ"כ בהג"א (ר"ל בהגהת אשרי) רפ"ק וספ"ק דביצה וצ"ע על הד"מ שכתב ואפשר דבעומדת לאכילה אף הג"א מודה דשרי' מטעמא דהרשב"א ומ"ש דאסור היינו באינה עומדת לאכילה ולטעמיה אזיל דס"ל דאסור לחלוב לתוך הקדרה ואם כן למאי דנקטינן דבכל עז שרי לחלוב תוך הקדרה אם כן גם כן שרי בכל ענין עכ"ל הד"מ (המג"א קיצר בהעתק' ל' הד"מ ועיקר כוונה זו שצ"ע עמ"ש הד"מ דלדידן שרי בכל ענין שבאמת ז"א) ובאמת זה אינו וצ"ל דחזר בו כו' כצ"ל במג"א וכוונתו בהג"א ריש פ"ק דביצה ובספ"ק דביצה מבואר ג"כ דאם אין עומד' לאכיל אסו' וכמ"ש הב"י בשם הג"א וצ"ע על הד"מ שכתב דלמאי דנקטינן דבכל עז שרי לחלוב לקדרה (והיינו משום דהד"מ מפרש מ"ש הב"י כיון דרבנן הוא יש לפסוק כמקילין קאי אדלעיל להתיר אף בעז העומדת לחליבה אף בישראל ע"ש בד"מ הארוך דפוס פיורדא) גם כאן שרי בכל ענין וע"ז כתב המג"א שז"א דבאמת גם הרשב"א והרמב"ן גופא אין דעתם להתיר כ"א בעומדת לאכילה דוקא ולכן כתב שהרמ"א חזר בו וכתב שנהגו בו איסור ואין לשנות ומ"מ היינו דוקא בעומדת לחליבה אבל בעומדת לאכילה שפיר שרי על ידי עכו"ם מטעם שכתב הרשב"א כיון שגם ישראל מותר לחלוב לאוכלין.

ומ"ש המג"א בסוף ס"ק זה וז"ל ואם עכו"ם היה חולב לקדרה ריקני' אסור בו ביום נלענ"ד דקאי אדלעיל מיניה שכתב בבהמת ישראל ואינה עומדת לאכילה וחולב לתוך אוכלין תליא בפלוגתא דסימן תצ"ה ר"ל דשם פליגי אם מוקצה אסור ביום טוב אך זה דוקא בחולב לתוך אוכלין דכאוכל דמי ואין עליו רק דין מוקצה משא"כ בחולב לקדרה ריקנית דהו"ל נולד ובנולד קי"ל בסימן תצ"ה לאיסור והמשך דבריו כך הם דאם אינה עומדת לאכילה וחולב לאוכלין תליא בפלוגתא דמוקצה בי"ט ובבהמת עכו"ם דלא שייך מוקצה שרי ומ"מ לחלוב לקדרה ריקנית אסור בכל ענין ר"ל דהא אם יחלוב הו"ל נולד ויהיה

החלב אסור לאוכלה בי"ט ושוב אסור לישראל לחלוב דהו"ל מלאכה שלא לצורך וע"ז כתב דאם העכו"ם חולב לקדרה ריקנית אסור בו ביום ר"ל באינה עומדת לאכילה דאז אסור משום נולד כיון שהישראל לא היה אפשר לו לחלוב אף לתוך אוכלין וע' בספרי שו"ת בית אפרים סימן מ"ז:

סימן תקו

א (**ט"ז ס"ק א'**). ור"ש אמר מותר כו' כל מה שנאמר ור"ש בס"ק זה הוא ט"ס וצ"ל דב"ש והוא ר"ת דבי שמואל:

ב (**בש"ע סעיף ג' בהגה**) אלא אוכל ומשייר קצת ולמחר מפריש מן המשוייר חלה. עיין לעיל סימן תנ"ז בטור שכתי ואפילו אם שכח ואכל קצת מפריש על המותר דקי"ל חלת ח"ל כוי והב"ח וכל האחרונים הקשו ע"ז דהא אפילו לכתחלה שרי ולמה נקט שכח ואכל. ומ"ש הט"ז דס"ד כיון שנשאר פחות מכשיעור צריך לצרף עיסה קמ"ל דא"צ. הוה תמוה דל"ל שכח ואכל באיסור לימא דאם נאבד מקצת ונשתייר בשעת הפרשה פחות מהשיעור. וגם מ"ש דבא"י באמת צריך לצרף אותה תמוה לפענ"ד שנראה שגם בא"י א"צ שיהיה בשעת הפרשה שיעור שלם אלה שהיה בשעת גלגול כשיעור אף שנאכל מקצת או נאבד הנשאר קצת שיהיה כדי להפריש ולשייר כדי שיהיה ניכרים שפיר הוא מפריש ומינה ובם וא"צ לעיסה אחרת כלל: ושוב ראיתי שגם במק"ח כ"כ ומ"ש הפר"ח דהטור מיירי בחלת א"י ולפיכך דוקא שכח ואכל וגם ניחא שאינו מפריש רק על המותר ולא על מה שאכל שכבר עבר ואין לו תקנה להפריש עליו ומייתי דוגמא מחלת ח"ל ע"ש הוא תמוה דאיך מייתי דוגמא מההיפך דבח"ל והפרשה על מה שנאכל והדבר פשוט שא"א להולמו כלל בדברי הטור והב"ח מתחלה ר"ל דדעת הטור דלכתחלה אין לאכול רק בדיעבד ואפילו הכי קשיא ליה דלמא קאמר על המותר דהא מהני גם על מה שנאכל כבר ולכן כתב שבא להשמיענו שצריך לשייר יותר מכדי חלה. והמעיין יראה שאין זה דרך לשון הטור. וגם בי"ד סימן שכ"ג כ' ואינה טובלת שמותר לאכול מהפת ולהפרישה אחר כך מבואר דאפילו לכתחלה שרי. וגם תימה דלעיל בעיו"ט מיירי דביו"ט אינה מפריש חלה בעודה עיסה כמביאר אחר כך דין הלש ביו"ט של פסח ואם כן איך כי שכח ואכל דהיינו בי"ט שהוא זמן אכילה אם כן אסור להפריש עתה העיסה שנתחייבה בעי"ט ודוחק לומר שכוונתו מפריש על המותר היינו אחר יום טוב או שנפרש ששכח ואכל בעיו"ט דפשיטא דזי"א דמה חילוק יש בין עי"ט לחול בזה ופשיטא שאם רוצה לאכול המותר שצריך להפריש ממנו. וגם אינו ענין הך דחלת ח"ל לזה ואם לומר

שההפרשה מועיל בזה אף למה שכבר אכל מה נ"מ לענין דינא בזה. ובדוחק יש לומר בכוונתו שאף אם אין רוצה לאכול מהמותר יפריש ממנו שיועיל לפטור מה שיזכה וגם ז"א דאם כן מאי על המותר דקאמר הו"ל למימר יפריש מהמותר. ולבי אומר לי שע"י שנפל ט"ס בכת' ששלטו בו ידי מגיהים עד שנשתבש הרבה ועיקר הנוסחא נראה שצ"ל אפילו אם שכח אוכל ומשייר קצת ומפריש עליה מחר והוא ממש הלשון שכת' הרמ"א כאן אלא שהוסיף תיבות מן המשויר לא שמעינן שצריך לשייר יותר מכדי חלה כמ"ש המג"א והטור רמז זה במ"ש ומשייר קצת ומפריש עליו מחר דמשמע שאינו מפריש כל השיור וכוונת הדברים דודאי הא דמתירין לכתחלה להיות אוכל והולך היינו במקום שיש איזה צורך לעשות כן אבל פשיטא דמצוה מן המובחר להפריש מן העיסה ואם לא הפריש יפריש מיד אחר האפי' קודם האכילה ואפילו נאמר שיכול לסמוך על ההפרשה של אחר האכילה ואפילו מצוה מן המובחר אין כאן היינו במקום שבידו להפריש מיד אחר האכילה אבל אם אין יכול להפריש מיד וצריך להניח השאר על למחר שאז יפריש ממנו אין הדעת נותנת שיהא מותר לעשות כן לכתחלה לאכול הקצת ולהניח מקצת עד למחר לכתחלה יש לו להפריש מיד בעודה עיסה או עכ"פ אחר אפיה וצירוף ולכן כתב בתחלה דין ההפרשה לכתחלה שיהא קודם אכילה וע"ז אמר ואם שכח ר"ל ואם שכח להפריש בעיו"ט וביו"ט א"א להפריש ע"ז כ' אוכלו (ונדפס בטעות והפכו הואו לראש התיבה ונעשה ממנו מלת ואכל) מקצת להפריש עליו מחר ר"ל אחר יו"ט (וכן הוא לשון התוספות וכן בלשון רמ"א כאן) והיינו שכ' דחלת ח"ל אוכל כו' ולכך מותר לאכול לכתחלה ביו"ט שההפרשה ממקצת הנשאר לאחר יום טוב מתרת האכילה שאכל ביו"ט והוא הדין שכתבו הפוסקים לכאן בהל' יו"ט באם שכח להפריש בעיו"ט וכמבואר גם כן בטור סימן תק"ו ע"ש:

ג (**שם**) ואם רוצה יכול ללוש עוד עיסה כו' נראה שר"ל כשיעור חלה דאף שהתוספות בביצה והמרדכי בפסחים נקטו בדבריהם מצה א' היינו כשיעור כמבואר שם דמיידי בגיבול מצות שבכ"א כשיעור ע"ש ובפחות מכשיעור נראה דאסור כיון שהיה יכול לאוכלו בלא הפרשה אלא שהוא גורם הכרשה בידים מחמת שמצרף אותה בכוונה ולא בא לו חיוב חלה היום כלל כיון שא"צ לפת חמה כשיעור אסור לו לצרפו בכוונה ולחייבו בחלה ואפשר דגרע מגלגל בעיו"ט וכן משמע להדיא מסוף דברי המרדכי שכ' אגב אותה מצה המחויבת דמשמע שנתחייבה מעצמה וכן מבואר מדברי המג"א ס"ק י"ב שכ' ויצרפם יחד פי' שיהיה סמוכים יחד כמ"ש ביו"ד סומן שכ"ה. וע"כ שר"ל לפי שבעיסה זו שאופה היום יש גם כן כשיעור דמבואר שם דכל שיש בשניהם כשיעור

א"צ רק סמוכים יחד וכדעת הרא"ש ומ"ש הש"ך שם ס"ק וא"ו דגם אם בא' כשיעור ובא' אין כשיעור לא בעי רק סמיכות ולא צריך צירוף סל וכיסוי. היינו שגם אותו שאין בו כשיעור א"צ צירוף להתחייב שהוא בא מעיסה גדולה שהיה בו כשיעור ונתחייבה בחלה כדמייתי עלה מההוא דסימן שכ"ד סעיף י"א דשם מבואר בנטל שאור ע"ה שלא הורמה חלתה כו' וע"ש בש"ך ס"ק י"ט אם יש לה קמח כו' ומש"ה סגי כשהם סמוכים כו' וכן מבואר להדיא בסימן שכ"ה וסימן שכ"ד שהעתיק הש"ך ממנו ולא היה צריך לכתוב זה. רק לפי שבמק"ח סימן תנ"ז כ' שט"ס הוא בש"ך כנ"ל דלא צריך רק צירוף כלי ובמחכ"ת אגב חורפיה ושיטפיה היה סבור דמיירי בעיסה שנילוש' מתחלה בפחות מכשיעור דפשיטא דבזה אינו מתחיי' רק על ידי צירוף סל ולכן הגי' כש"ך. ובאמת ז"א כמ"ש שאין בו כשיעור היינו שעתה אין בו כשיעור אבל מכל מקום כבר יש עלי' חיוב חלה שבשעת גלגול היה בעיסה כשיעור. ומצאתי בהגהת הר"פ בסמ"ק הל' שביתת יום טוב דף פ"א ואם שכח כו' חוזר ולש ביו"ט שיעור חלה ומצרפן בכלי עם אותה שנילוש' בעי"ט ומפריש והביא לשווו בכלבו ה' יום טוב ע"ש. וראיתי בס' מק"ח סימן תנ"ז להתו' פ"ק דביצה הביאם הב"י כתבו שיש ב' תקנות כו' שילוש ויאפ' די עיסה קטנה פחות מכשיעור ביום טוב כו' ולפענ"ד ליתא שלא נזכר בזה עיסה קטנה. רק רש"י ושאר פוסקים כתבו חררה קטנה לענין חלה בפסח יעשה חררה קטנה. אבל בכאן לא נזכר זה יצריך ללוש כשיעור חלה ויצרפם עם שיש לו מעיו"ט. ובסמוך לו סגי ויפריש מהמחוייבת ויפטור במחשבתו גם האחרת. ואמנם מ"ש במג"א דבסמיכות סגי יש לעיין בזה ויבואר בסמוך:

ד במג"א סק"ח אין לאותו לחם תקנה ולכאורה נראה שאם היה בידו מצות הטבילות לחלה יכול ליקח אחת מהנה לצרף בסל של לחם חמץ ולשייר המצה להפריש ממנה בחה"מ וכמ"ש הפר"ח סימן תצ"ז דעל ידי צירוף סל מותר להיות אוכל והולך כו' וכ"כ במק"ח (אך שחולק על הפר"ח וס"ל דלענין אוכל והולך לא מהני צירוף סל וכבר כתבתי בזה לעיל) ונראה לכאורה דאף שהפר"ח שם סובר דוקא לצטרפו מעי"ט אבל צירוף סל בי"ט אסור דחשו' תיקון כאן דיש בשניהם שיעור חלה א"צ צירוף סל רק בסמוכות לפניו סגי ואין זה תיקון אף לדעת הפר"ח אך ז"א דדעת האחרונים דגם לענין מוקף צריך צירוף סל כמ. שכתבו סה"ת והסמ"ג וגם לדעת הרא"ש לא נאמר אלא כשרוצה להפריש תיכף כשהם סמוכות לפניו מה שאין כן בזה שרוצה להיות אוכל והולך ולהפריש אחר יו"ט פשיטא דלא מהני עכ"פ בלא צירוף סל אף לפי פירוש הפר"ח בדברי ב"י וכן הבין בד"מ בדברי הב"י כמש"ל וכיון דלא שרי בלא צירוף שוב הוה תיקון ואסור להפרח וכן מוכח

מדברי התוספות והמרדכי שלא מצאו תקנה בצירוף סל וע"כ או דלא מהני להיות אוכל והולך או דחשי' תיקון ואסור בי"ט ואם כן אין מקום לעשות כן בלחם זה לתקן על ידי ציווף סל שאף אם נאמר דלא חשוב תיקון ע"כ לומר דלא מהני להיות אוכל והולך וממ"נ אסור אך עדיין יש פתחון פה לומר לפי מ"ש לעיל בשם הט"ז שאם החיוב על ידי צירוף שרי להיות אוכל והולך ואם כן אם יש בידו מצות מעיסה שנילוש' פחות מכשיעור יצרף אותה בסל ואוכל והולך ומשייר המצה ואף שהפר"ח אוסר משום תיקון אין כן משמעות התוספות והפיסקים וכמ"ש מק"ח שם שהרי הם כתבו ללוש עיסה קטנה ולצרף כו' אמנם באמת נראה דיש ליישב דעת הפר"ח דס"ל כמו שכתו' לעיל דמ"ש ללוש עיסה היינו כשיעור ואם כן א"צ צירוף סל רק סמוכות דהא מיירי שמפריש תיכף. ובסמוכות סגיוזה לא מיחזי כמתקן מה שהוא מעמיד סמוך לו ומ"ש הפוסקים לשון צירוף מבואר לקמן במג"א דמפרש ויצרפם יחד היינו סמוכות אך יותר נראה בדעת הפר"ח שאף אם נפרש לשון התוספות והפוסקים כפשוטו דס"ל כסה"ת וסמ"ג שצריך צירוף סל לענין מוקף מכל מקום אין משם ראיה דמותר לעשות ביום טוב ולא מיחשב תיקון דהתם ודאי משרי שרי דהא איכא חדא דהתירת שנילוש היום ובהיתר הוא מפריש ממנה ובזה שפיר יכול לצרפו ולפטור גם האחרות אגב' דבעשיית מעשה הצירוף אין כאן מעשה היתר כלל שהרי אין כאן אפילו מחשבה שיהיו האחרות מותרות על ידי צירוף זה שהרי אין רצונו להיות אוכל והולך ואם כן צירוף זה אינו גורם היתר לתיקון כלל רק אח"כ כשמפריש מן מצה המחויבת שבהיתר הוא מפריש ממנה נפטרים האחרות ממילא ובכה"ג שאין ההיתר בא מיד בשעת הצירוף גם הפר"ח מודה שאין בזה איסור מתקן וכן מבואר מלשון המרדכי שכת' לפי שיש להתיר אף בגלגל מעי"ט דאין עושין בהם שום מעשה אלא שמחש' לפטור האחרות אגב אותה המצה המחוייבת עכ"ל וכוונתו כמ"ש דאף אם נפרש ותפטור האחרות היינו צירוף כלי כמש"ל) מכל מקום הצירוף אינו עושה התיקון רק ההפרשה וההפרשה אין בהאחרות מעשה רק מחשבה לבד שמחשב בשע' שמפריש מזו המחוייבת והיינו דמדמי לה לדרך הערמה המותרת מה שאין כן בנדון דהפר"ח שעל ידי הצירוף סל רוצה להיות אוכל והולך שאין כאן דבר המותר כלל וכל העיסות שווים בזה שיהיה אוכל והולך וכ"א היתה צריכה הפרשה מינה ובה ואי הוה עביד בהו מעשה ומצרפה יחד ודעתו לתקן בזה שלא נצטרך להפריש לבסוף רק מאחד והשאר הפטור בא להם מיד בשעת צירוף שפי' קאמר הפר"ח דהוי מתקן ומצאתי בספר ראש יוסף על הלכות פסח אות כ"ב שכת' כדברי הפר"ח ובביאור יותר ומפני האריכות לא העתקתי פה ולפי"ז אם נתפוס כדעת הפר"ח אף לצרף מצה מעיסה פחות מכשיעור

הצירוף אסור משום תיקון אך נראה דאפילו אם נתסר מצד הצירוף ודלא כהפר"ח מכל מקום לא מהני כלל להתיר להיות אוכל והולך מחמת צירוף זה כמו שאין היתר בשני עיסות כשיעור ואף שהט"ז מתיר היינו דוקא אם אין בשני העיסות בשום אחד כשיעור דכיון שלא נתחייב' שום אחת מצד עצמה כלל רק הצירוף יחד הביא לידי חיוב דה"ז כאילו גלגל אותם כאחת ונתחייבו יחד אם כן הדעת נותנת כיון דכחדא חשיבי אמרינן אוכל והולך אבל אם באחת כשיעור ונתחייבה מצד עצמה אף שאין בשניה כשיעור ולא נתחייבה רק מחמת הצירוף מ"מ לא מצי למיכל כל העיסה שהיה החיוב מוטל עליו להפריש מינה שאף שמשייר מהשניה שנצטרפה אין זו מוציא הראשונה ידי חובתה וק"ל כיון שצירף עליה השניה שלא הי' בה כשיעור ונתחיי' על ידי צירוף זה הוי כאילו הוסיף עליו בעת שהיתה העיסה ונתחב' אליו דמהני להיות אוכל והולך דאם כן גם בהיה בכ"א כשיעור וצירף אותם יחד בסל נמי נימא הכי דהוי כאילו נתחברו יחד בשעת לישה וזה באמת דעת הפר"ח דצירוף סל הוי כעירסן יחד אך כבר כתבתי שהד"מ והאחרונים משמע שחולקים בזה וכן משמע מפשיטות דברי התוספות והמרדכי ואף שיש לחלק קצת דאם באחת פחות מכשיעור שייך טפי לומר כאילו עירסן כיון שהעיסה גדולה גרם לה החיו' אין נלע"ד לחלק בכך.

אך נראה דאפילו אם נאמר כדעת הפר"ח דמהני צירוף להיות אוכל והולך מכל מקום אין זו תקנה כלל לצרף מהמצות ומעיקרא דדינא פרכא כיון שהוא צריך לשייר המצה להפריש ממנה חלה ושיריים אם כן ע"כ צריך לה שתהיה בענין שהוא מותר בפסח וא"א לו שיהיה מעורבת עם החמץ דהיינו שיחזירם לסולתן ויתערבו יחד ומבואר ביו"ד דכל דבר שהוא מקפיד על תערובתו אינו מצטרף כלל ואף לפי מ"ש הש"ך בנה"כ סימן שכ"ו דדוקא לענין צירוף להתחייב בחלה דבר המקפיד אינו מצרף משא"כ לענין מוקף לא חיישינן שאף אם הוא מקפיד על תערובתו מהני צירוף סל מכל מקום נראה דלא מהני הכא שהרי בנה"כ שם ביאר טעם החילוק דדוקא לענין צירוף דעיקר חיובא הוא שאנו רואין אותם כאילו הם עיסה אחד מצורפים יחד והרי הוא מקפיד עליהם לצרפם יחד אבל לענין מוקף שמפריש מאחד על חביריו א"צ שיהיו מצורפים יחד ע"ש. ולפי"ז נראה שז"א רק כשבא להפריש עתה מאחד על חבירו ושניהם בעין לפנינו אמרינן דא"צ לענין מוקף שיהיו נחשבים כעיסה אחת אבל אם באנו להתיר על ידי צירוף סל להיות אוכל והולך אח"כ מפרי' דאין מקום לומר כן אם לא שנאמר שמה שצרפם בסל הוא כאילו גילגלם ועירסן יחד כמ"ש הפר"ח פשיטא שבזה חזר הדין להיות כדין צירוף להתחיי' דכיון שצ"ל שנעשו עיסה א' לא מהני צירוף במקפיד על תערובתו ואף לפי מ"ש שם

בנה"כ אחר כך דדוקא בטמאה וטהורה דמקפיד על הנגיעה אף שלא יתערב מכל מקום מבואר מדבריו דלענין צירוף להתחייב אם מקפיד על התערובות לא מהני אפילו נגיעה ונשיכה ולכן אפילו בא' פת קיבר או יש בו כרכום אין מועיל צירוף להתחיי' היינו משום שא"א לומר שהם נעשו כעיסה אחת כיון שמקפיד על תערובתן ואף דלא קפיד בנגיעה ואם כן פשיטא דלענין זה שבכ"א כשיעור ויהיה אוכל והולך ואחר כך מפריש שצריך להיות דווקא אינו מקפיד דאז יש מקום לומר שצירוף סל מועיל כאילו עירסן אבל אם מקפיד דא"א לומר דהוי כעירסן כיון דקפיד על תערובתן פשיטא שאפילו נגיעה ונשיכה לא מהני כמו שכתו' בנה"כ שם לענין צירוף להתחייב דכ"ע מודו בזה וה"ה לענין צירוף להיות אוכל והולך ומכ"ש צירוף סל לחודיה דלא מהני בזה.

ועיין במק"ח שם שכתב שאם נאמר שיועיל כשיצרף מהמצה או אף אם כבר הפריש מהמצות יש תקנה שישאל על הפרשה דנשאלין לצורך השבת ע"ש וצ"ע אם יש לפסוק כן לכתחלה שהרי דעת הט"ז ביו"ד סימן שכ"ג דדוקא כשהוא מתחרט מצד הנתינה עצמה מחמת איזה טעם שיש לו שאז עוקר עיקר הנדר מה שאין כן היכא שאין לו להתחרט על גוף הדבר רק מחמת שנתערבה ויהיה לו הפסד או מחמת יראת העונש לא מהני שאלה ע"ש ואם כן פשיטא דהכא אין לו שום טעם להתחרט על הפרשת החלה מהמצות אלא כדי לתקן החמץ נראה דלא מהני שאלה להט"ז וגם לדעת הסמ"ג שהביא הרמ"א וכן בנה"כ דחה דברי הט"ז מכל מקום נראה דע"כ לא קאמרי אלא התם שאף שהוא נשאל על הפרשה זו מחמת התערובות מכל מקום מיד חוזר ומפריש אחרת תחתיו דאז יש שמתחרט בלב שלם מחמת שהוא חוזר ומתקן העיסה מיד אבל בזו שא"א לחזור ולהפריש מיד רק שיאכל בלא הפרשה על סמך שיפריש אחר יו"ט נראה שאין זה מועיל לעקור ההפרשה למפרע לומר שאילו ידע שאירע לו סיבה שיצטרך לצרף ממצה אלו לא היה מפריש ומכ"ש לפי מ"ש הב"ח והמג"א לדעת הטור בא"ח לכתחלה אין לו לעשות על סמך אוכל והולך כו' רק בשכח דוקא ומכ"ש אם יש לו מצות הרבה ומעיסות שהיה בכ"א כשיעור שיהיה צריך לשייר חתיכה מכל מצה שאין להתיר לו לשאול על ההפרשה ויהיה אוכל ומשייר מכל מצה דדלמא לא משייר מכל חדא ולא מהני ליה מה שיפריש אחר כך כמבואר לעיל אם לדינא לא נ"מ בזה דבלא"ה אין מקום לתקנת צירוף המצה כמבואר לעיל.

ועיין במג"א שכתב שא"ל שיתן המשוייר לעכו"ם במתנה והעכו"ם יחזור ויתננו לו אחר הפסח ויפריש חלה דיש לחוש שיאכלנה העכו"ם וקאכיל טבלים משמע דלולי החשש שיאכלנה רשאי לעשות כן ליתן לעכו"ם במתנה אע"פ שהוא אכל על סמך

שיפריש ממנה רשאי ליתנה במתנה שיוכל להפריש כשיחזירנה לו ולפ"ז נראה דאם יש לו מחיצה שיוכל להצניעה שם עד אחר פסח יש תקנה שיתן לעכו"ם במתנה והעכו"ם יחזור ויתן אותה להישראל בפקדון בלא שום אחריות כלל אפילו דפשיעה דבכה"ג שרי כמבואר בסי' תמ"ם ומשמע דאפילו לכתחלה שרי לקבל פקדון כזה קודם פסח כמבואר בח"י שם סק"ט וא"ל דיש לחוש שמא יבא בתוך הפסח ויתבע ממנו לתתו לו ז"א שיוכל להתנות עמו שא"צ לטרוח לתת לו עד אחר הפסח ושפיר דמי לעשות כן משום צורך שבת שהרי בשבת חייב לאכול פת ואפי' אם יש לו מצה עשירה שרשאי לאכול קודם שעה עשירית מכל מקום בשבת חייב לאכול פת שחייבים עליו בה"מ עיין סימן תע"א סק"ה:

ה (**במג"א ס"ק י"ב**) ויצרפם יחד פי' שיהא סמוכות כו' הש"ע שם ביו"ד פסק כדעת הרא"ש אבל בנה"כ סי' שכ"ו הביא דעת סה"ת וסמ"ג והר"ש בחד שיטה שצריך צירוף סל גם לענין מוקף והארכתי בזה בספר שו"ת בית אפרים חלק א"ח סימן מ"ד ע"ש:

ו (בש"ע ויצרפם יחד) ואם גלגל שני עיסות מעיו"ט שאין בכ"א שיעור חלה ונצטרפו יחד ביו"ט לכאורה היה מקום לומר דכיון שהחיוב חלה לא היה קודם יו"ט אלא עתה ביו"ט בא החיוב לפי שנצטרפו ונתחייבו מותר להפריש ביו"ט כמו בלש ביו"ט. אך נראה לפי הטעם שכ' רש"י דאף על גב דאסור להפריש ביו"ט לפי שהיה יכול להפריש מאתמול שאני הכא שהרי מותר לגלגלה ולאפותה כדי לאכול פת חמה לא גזרו בי' רבנן והביאו הט"ז. אם כן משמע דבלאו הך טעמא שמותר לגלגל היום לא היה מותר אעפ"י שהחיוב בא היום ולא היה יכול להפרישו מאתמול ולא דמי לתרומות ומעשרות דאיטבלי מאתמול דמכל מקום אסור שהיה לו ללוש מאתמול ולהפריש רק כיון דמותר לו להשהות הלישה עד היום משום לאכול פת חמה לא גזרו בי' ואם כן בשני עיסות פחות מכשיעו' שלש מעיו"ט אף שהחיוב בא היום מ"מ הרי יכול לצרפם מאתמול והיתר לאכול פת חמה לא שייך הכא אין להפריש חלה ביום טוב. אך בביצה דף י"ב ע"ב קאמר אהא דמוללין מלילות ביום טוב אמרי' אם כן מצינו תרומה שזכאי בהרמתה כו' ולר"י בר' יהודה נמי משכחת לה כגון שהכניס לעשות עיסה ונמלך למוללן ביו"ט דטבלא ביומי' ופירש"י שמוללן ביו"ט מפריש תרומה ביו"ט עיין שם מבואר דאף דליכא טעמא דפת חמה מותר. ואפשר דרש"י לא כ"כ אלא ליתן טעמ' למ"ד גלגל עיסה בעיו"ט מפריש עליו ביו"ט משום דחלה ליתא בגזרת אין מגביהין כיון שמותר ללוש ביו"ט משום פת חמה וע"כ טבלי ביו"ט ומפריש חלה לא גזרו בה אבל למ"ד דגלגל עיסה בעי"ט באמת אין מפריש רק אם גלגל ביו"ט תו לאו מהאי טעמא אתינין עלה אלא משום דלא שייך

בי' שהיה לו להפרישה מאתמול דהאידנא אתי חיובא שפיר מפרש עלה וא"ש ההיא דמלילות שהוא זכאי בהרמתה כיון שלא היה מקום חיוב קודם יו"ט כלל. ומ"מ נראה דנ"ד דנצטרפו היום בסל ל"ד להתם כיון שצריך עכשיו לעיסה ולכן הוא מולל מלילות וכיון שמחמת זה מותר לעשות היום חיוב דתרומה ממילא קאתי האידנא ולכן הוא זכאי גם כן באמירתה. מה שאין כן בנ"ד שמה שהיא צורך אכילה כבר עשוי מאתמול ולא היה צריך להפריש חלה כלל ומה שנתחדש היום שצריך להפריש חלה הוא סיבת הצירוף שלא היה צריך לעשותו היום כלל אין היתר בדבר מחמת שהחיוב בא היום. ומצאתי בחק יעקב סימן תצ"ז ס"ק ט' שכ' דאפשר דמותר כה"ג לצרף ביו"ט ולהפריש כיון דלא טביל עד השתא וכמשמעות הש"ס בהא דמוללין מלילות כו' עיין שם. ובא"ר שם חולק עליו וכת' דמדברי התוספות והאגודה וכלבו משמע דאף כשהחיוב בא על ידי צירוף אסור להפריש ביו"ט ואף שלפענ"ד אין הכרח מ"מ כן עיקר לדינא. ועיין בב"י סימן רי"ז שכ' על דברי התוספות דביצה והמרדכי ומשמע דהיינו כשלא נצטרפו יחד בסל וע"ש בד"מ וב"ח ופר"ח ובמק"ח כ' שא"ל שאם אין בכ"א כשיעור והחיו' בא על ידי צירוף סל שפי' יכול להיות אוכל והולך כמ"ש הט"ז וכ"כ עוד מחברים ולפי דעת הח"י שחולק בזה על הט"ז שם יש לומר לפי שיטתו דאם נצטרף ביו"ט יכול להפריש א"כ יש לו' דר"ל דבכה"ג שהחיוב על ידי צירוף הסל ומצטרף ביו"ט אין צריך לתקנות אלו דשפיר יכול להפריש ביו"ט אך לשונו לא משמע כן ועיין בח"י שם סק"ו במ"ש שם ומ"מ בדיעבד כו' אבל אם אין בעיסות כשיעו' ואכל אף בדיעבד לא מהני הפרש' אח"כ כיון דלא צירפם יחד א"כ לא נתחייבה בחלה כלל א"כ שייר מכ"א וא' חתיכה ויצרפם עכ"ל ולא ידענא מה קאמר מר דהא כיון דלא צירפה לא נתחייבו כלל ובהיתרא קאכיל ולמה יצטרך להפריש חתיכה חתיכה וצ"ע:

סימן תקז

א **במג"א סק"ד** דחד טעמא נינהו ע"ש ונראה דעצים כו' כצ"ל:

ב (**בט"ז סק"ה**) דלא שייך ביה הותר אוכל נפש נראה דהט"ז ס"ל דאם הטעם דמתקן מנא והיינו שהוא עושה כולו לצורך אוכל נפש וזהו דין מכשירי אוכל נפש דאסו' לחכמים אפילו באי אפשר לעשות מאתמול וגם היום א"א בענין אחר אפ"ה אסור ולכך נקט במתני' סתם אין גורפין למימר דאף דא"א לאפות אסור ואע"ג דבסימן תקי"ד הביא הטורי זהב בשם הרא"ש דבא"א להצילם אף רבנן מודו דשרי צ"ל דהתם מיקרי כיבוי לצורך אוכל נפש ושרי משא"כ כאן דמתקן מנא והו"ל מכשירין ושאני כיבוי לצורך אוכל נפש

דשרי כמו דשרי לבשל ולאפות אבל לעשות כלי אסו' לרבנן ולכך פי' משום תיקון מנא משא"כ הברייתא א"א לומר דאסו' משום מתקן מנא כיון דמתיר בלא אפשר וע"כ דס"ל דמשום הא באמת שרו דאתי כר"י דס"ל מכשירין שא"א לעשותה מאתמול שרי ולפי"ז היה לו להברייתא להתיר אף במקום שאפש' בלא גריפה וכמ"ש בט"ז בסי' תקי"ד דלר"י שרי אף דאפשר להצילה וא"ל דדוקא גבי כיבוי לצורך אוכל נפש כמש"ל אליבא דרבנן דז"א דלר"י ס"ל דמכשירין שרי א"כ כאוכל נפש עצמו דמי ואפי' היכא דאפש' בלא זה מכל מקום אם עתה הוא מכשי' שפי' דמי וכמו התם אע"ג שהיה אפש' להציל הקדירה ועושין בענין אחר שרי וה"נ אעפ"י שהיה אפשר לו לאפות בלא גרופה כגון שיאפה באיזה מקום מן הצד וישמור עצמו שלא יגע בטיח מ"מ השתא שאופה במקום זה והוא צריך לגרוף להכשי' הא שפי' דמי לר"י אע"ג דמתקן מנא ואפש' בענין אח"כ לכך הוצרך לומר דאם אפשר בענין אחר שלא יגרוף אסור אף לר"י מטעם טלטול ולכך כ' הרא"ש דלפ"ז אף שאין צריך לגריפה זו רק שיהיה הפת נאה כו' ג"ב שרי כיון שאין כאן רק טלטול ושרי לצורך אוכל נפש כדאיתא לקמן סי' תק"ט סעיף ז' ועיין במג"א שם משא"כ אם אינו צריך לגריפה זו כלל אף כדי ליפות את הפת אסור דהוי טלטול שלא לצורך מ"מ צ"ע דל"ל להט"ז למימר דמטעם האיסור היכא שאפש' בלא גריפה ושום טלטול תיפוק לי' דאינו בכלל מכשירי אוכל נפש כיון דא"צ לגריפה כלל וצ"ל דמ"מ אם רוצה לאפות:

סימן תקח

(**במ"א סק"ב**) א"נ ה"ק מפני שצריך כו' בש"ס איתא ברעפי' חדשים עסקי' ומפני שצריך לבדקן ואמרי לה שצריך לחסמן ופי' המ"מ דהך ואמרי לה היינו אפילו בישינים אסור מפני שמחמסן בכל שעה שמלבנן ולפי שאמרו מפני שצריך לבדקן אמרו מפני שצריך לחסמן א"נ דה"ק משום שצריך ללבנן כ"כ עד שיתחסמו עכ"ל המ"מ ור"ל דנקט לשון צריך איידי דנקט רישא לשון צריך לבדקן נקט נמי בו אמרי לה לשון צריך לחסמן ואח"כ קאמר ה"ה אוכל נפש ה"ק מפני שהרעפים צריך ללבן אותם עד שיתחסמו והלכך אסור ללבן לצלות כיון שליבון זה מועיל גם כן לחסמן אידי ואידי חד טעמא הוא משום שבליבון זה מחסמן יותר רק שבא לפרש לשון צריך דנקט הש"ס וזה ברור בכוונת המ"מ ואם כן צ"ע על המ"א שהעתיק הך א"כ ה"ק כו' דהרי כאן לא נזכר לשון צריך כלל ולא נ"מ מהך א"נ לא בדינא ולא בטעמא ועיין בלח"מ מ"ש לפרש דברי כוונת הה"מ שר"ל דבהך ליבון שהוא גדול הם מתחסמין יותר מן הליבון דקודם ע"ש ונראה דכן מפרש המג"א ג"כ ודבריהם צ"ע לענ"ד שנראה ברור כוונת הה"מ כמ"ש:

סימן תקט

א (**במג"א סק"ב**) דיו"ט ראשון חשוב חול כו' ולכן אף על פי שאינו רוצה לצלות בו בראשון מ"מ אסור לתקנו בשני כיון דאפשר שהוא קודש והא' חול הו"ל אפשר מעיו"ט ואע"ג דמספיקא אסור לעשות מאתמול מ"מ בשביל זה לא מיקרי א"א כיון שאינו רק מצד חסרון ידיעה לא מהני בתשובת מהרי"ל:

ב **ס"ק ט** אבל אחר שנתמלא העוף ונתפר כו' כצ"ל:

ג **ס"ק י"ב** כמו בהכש' טרפא כצ"ל ור"ל כלי ברזל שאופין בו והוא הנקרא טרפא בלע"ז עיין בב"י:

סימן תקיב

א **בט"ז ס"ק ו'** ואפש' לו' דשאני התם כו' דאמר לכם ולא לכלבים ומשני חזי להסק' ופריך תינח ביו"ט בשבת מאי ושני אגב ריפתא כו' כצ"ל:

ב (**בט"ז סק"ט**) ולפי זה נראה לי דמש"ה לא הביא כו' כצ"ל:

סימן תקיג

א **בט"ז ס"ק א'** כשהוא תלוי ביה לכאורה נראה דהט"ז מפרש דאף ע"ג דהתם איתא הטעם שיתנדנד ומטה היינו משום דמירי שדבר היתר מונח ואין חשש משום טלטול דה"ל מן הצד וכמ"ש המג"א ס"ק א' הא נגיעה ממש אסור משום שעל ידי הנגיעה מתנדנד ולכך קשיא ליה דא"כ בביצה נמי נימא הכי ולא ס"ל לפרש מ"ש הרמ"א כאן דהיינו לטלטלה פירושו שע"י הנגיעה יבא לידי טלטול וכמ"ש המג"א ס"ק א' אלא ס"ל שרמ"א ר"ל טלטול ממש דוקא ויותר נראה שלפני הט"ז לא היה בגרסת ההג"ה סימן רס"ה תיבת ומטה וס"ל לפרש דברי הרמ"א סי' רס"ה שר"ל אעפ"י שאין מטלטלו ואין מוקצה בנגיעה בעלמא ר"ל אם לא היה מתנדנד מ"מ יש לחוש לשמא יתנדנד ואסור משום מוקצה וכן נראה מדברי הרמ"א סי' ש"ח סעיף ג' דאם ודאי לא יתנדנד שרי ובכה"ג מיירי שם שמות' ליגע במנורה שבבה"כ והיינו לפי שהם כבדים מן הסתם או קבועים במקומם ולא יתנדנדו אבל היכא שיש לחוש שיבא על ידי הנגיעה לידי נדנוד אסור אמנם בד"מ בשם א"ז מבואר כמ"ש המג"א דמחמת הטי' אתי עלה וכן נראה דמדנקט בהג"ה אסור ליגע בנר דולק שהוא דולק עכשיו ואי משום טלטול מוקצה אפילו כבר כבה אסור:

ב (**במג"א ס"ק ב**) ובד"מ סי' רס"ה כ' כו' כצ"ל:

ג (**שם**) אבל ליגע בו ממש אסור ר"ל משום דע"י הנגיע' מתנדנד וה"ל טלטול ממש שלא מן הצד אסו' ואם כן א"ש הך דסי' רס"ה שהוא מדברי הא"ז ומיירי גם כן כה"ג שיש דבר היתר ולכך שאינו דולק שרי ואע"פ שיתנדנד עי"ז משום דבכה"ג שנוטל דבר ההית' והמנור' מתנדנדת ממילא הו"ל טלטול מן הצד ולכך הקשה על רמ"א שסתם בסי' ש"י ולא חילק דדוקא בדבר העיגול שמתנדנד ע"י הנגיעה אסור:

ד (**סק"ז**) כיון שבדק אתמול ולא מצא והיום בשחרית מצא ולא תלינן כו' וחזרה דזה לא שכיח כצ"ל:

ה (**שם ס"ק י"א**) גם המוקצה זו בנולד ביו"ט כצ"ל:

ו **מ"א ס"ק ט"ו** שאם יאכל ביצה שנולדה ביו"ט שחל באמצע השבוע א' כשחל יו"ט בא' בשבת כו' כך כוונתו ובא"ר תמה עליו וכ"ש שדבריו מהופכים ובאמת א"צ להופכם וכוונתו כמ"ש:

סימן תקיד

א (**סי' תקי"ד**) בט"ז סק"ב גבי סכין עשו היתר שלא מורין כן לכאורה אין הבנה לדברים אלו דהא בשבת פשיטא שהכיבוי אסור אם כן הוי המחיצה להתי' אף לפי מה דמסיק להתי' עשיית המחיצה ביו"ט משום שהכיבוי מותר מן הדין מ"מ בשבת פשיטא דשפי' אסור מהר"מ ועיין בסי' שט"ו במג"א ס"ק ב'. ולענ"ד שט"ס נפל בדברי הט"ז ודברים אלו מן מ"ש מהר"מ עד תיבת לכתחילה אין מקומ' כאן רק בסוף הס"ק שכ' ג"כ כפיית כלי כו' והוא ג"כ לשון מגומגם ולכן נראה לי ששם צריך להגי' דברים אלו וכצ"ל ומ"ש מהר"מ במרדכי פרק כירה לעשות מחיצה דוקא קודם שבת בפני ספרים כדי שיעשה צרכיו בשבת חומרא הוא לכתחלה דזה ג"כ כפיית כלי מותר בשביל תשמיש כמ"ש סי' רע"ז בסופו ע"ש כצ"ל וור"ל כיון שיש לו תקנה על ידי כפיית כלי על הספרים א"כ אין תועלת גמור בעשיית המחיצה דשרי אבל צ"ע דהא בסי' שט"ו איתא דאסור לעשות מחיצה בפני הנר או ספרים כדי לשמש או לעשות צרכיו ולדברי הט"ז ע"כ צ"ל דמיירי היכא דא"א בכפיית כלי וא"כ צ"ל דמהר"מ משום חומרא עביד נימא דלא היה אפשר לו לכפות כלי על הספרים ומדברי הד"מ שהביא המג"א סי' שט"ו שכ' בסתם לאיסור וכן סתם בהגה נראה דס"ל דאף על גב דאפשר לעשות תיקון באופן אחר מ"מ כיון שעכ"פ צריך איזה תיקון והוא עושה התיקון על ידי המחיצה אסור לעשותה בשבת וה"ה ביו"ט כל שהתיקון בא על ידי המחיצה אסור לעשותה ע"ש ואפש' שכן צריך לו' בט"ז קודם ומ"ש מהר"מ צריך להגי' ולפי"ז צריך לעשות מחיצה אף ביו"ט עצמו כיון דמדינא שרי

לי' לכסות אין זה תיקון גמור ומ"ש דהר"מ כו' ור"ל דאע"ג דשם אין זה תיקון כ"כ דהא אפשר לילך לחוץ לעשות צרכיו או לכפות כלי וכדומה מ"מ החמי' מהר"מ לכתחלה כנלע"ד בכוונתו וצ"ע ובסוף דברי הט"ז יש להגיה ובשבת גם כן כפיית כלי מותר ואפש' שאח"ז צ"ל תיבות ומה שכת' מהר"מ כו' עד תיבות לכתחלה:

ב (**במג"א ס"ק ז'**) גזירה לגזירה ליתא דכמה כו' כצ"ל:

סימן תקטו

במג"א סק"ה אבל דגים לכ"ע הוי כו' בספר דגול מרבבה הגי' אפילו ביצים כו' משום דדגי' הוי כפירות שאינן נאכלים חיין. ולענ"ד אפשר דעיקר הטעם שאין חיין דחשיב' הכנה משום דא"א לומר דבשבת הכין לעצמו משום דמחוסרים בישול משא"כ בדגי' ס"ל דבלא"ה לא חשיבא הכנה ודמי ללידה דס"ל לרש"ל דלא חשיבא הכנה ע"ש בס"ס תקי"ג וכן בס"ס תק"א לענין לפידים כיון שהגוף בעולם כ' דלא חשוב הכנה. ודוקא תלישה מאילן שעושה מעשה בפירות עצמן לתולשן מחשב הכנה ומ"מ צ"ע קצת לפי מ"ש לעיל סי' תצ"ז בשם רש"ל גופא דבדגים חייב משום עוקר דבר מגידולו אם כן לכאורה אין חילוק בין זה לתלישה דפירות:

סימן תקטז

בט"ז ס"ק א דר"ש דמתני' פליג כו' שם היינו דרך רשות הרבים צ"ע איך מותר לשלוח לצורך בהמתו דהא איתא בסי' תקי"ב דדוקא טלטול שרי אבל להוציא בשביל' מרשות לרשות אסור ואפשר דהברייתא אזיל אליבא דר"ע דס"ל לכם ואפי' לכלבים:

סימן תקיז

במג"א ס"ק ב ונ"ל דהב"י לא ס"ל האי טעמא ר"ל דרש"י גבי נכרי שהביא דורון פי' דאסורים ביו"ט משום מוקצה ולערב משום שלא יהנה ור"ת פי' משום שמא יאמר לעכו"ם כו' עיין בט"ז סי' תקטו ס"ק א' וס"ל להב"י דהתם נמי אין הטעם משום מוקצה אפי' ביו"ט עצמו כיון שהוא של עכו"ם אלא הטעם כמו שכתב ר"ת גזרה כו':

סימן תקיח

א **במג"א ס"ק י"ג** ואפשר דס"ל דנר עשוי לכבות יותר כו' וא"ל דס"ל דכיון דאין בסתירתו איסור דאורייתא כו' כצ"ל.

ומ"ש המג"א אבל הר"ן והתוס' כו' ר"ל שלענין סוכה מהני כמ"ש שם המג"א ס"ק ז'

מדברי התו' בשבת דף מ"ד דאיכא מ"ד הכי ע"ש ובמק"א הגי' במקום תיבת התו' צ"ל הרמב"ן וליתא.

ומ"ש המג"א אבל המאור כ' כו' תמוה מאד שדילג בדבריו דשם איתא וק"ל ביום טוב כר' יהודה ובמוקצה מחמת איסור כגון מותר השמן שבנר אפי' בשבת קי"ל כר"י כו' ע"ש מבואר דס"ל דסוכה רעועה לא יהיה מוקצ' מחמת איסור רק דאיהו לשיטתי' דביו"ט הלכה כר"י אפילו בסתם מוקצ' ואח"כ כת' דבמוקצה מ"א כגון מותר השמן אפילו בשבת קי"ל כר"י ע"ש ולדברי המג"א יהיו דברי המאור סותרין עצמם תכ"ד שהרי מתחלה כת' דרעועה אינה מוקצה מ"א ואיך כת' בסוף דאסור אפילו בשבת משום מוקצה מ"א אך באמת ז"א דודאי ס"ל דאין זה מוקצה מ"א רק דס"ל דקי"ל ביו"ט לאיסור כר"י דאוסר בכל מוקצה אפילו מחמת איסור וא"כ מ"ש המג"א שצ"ע למאי הלכתא כת' הטור כו' לק"מ דאדרבה הטור כ' כהמאור דלא הוי מוקצה מ"א ולכך כת' דלר"ש שרי ולכן גם מ"ש המג"א בס"ק שאח"ז בדעת המאור דהכא איכא תרתי כו' ליתא וכמבואר שם דמייתי מטבל והתם הפירות מוקצין מעצמ' רק שדעתו לחלק בין היכא שאפשר שיפחת מאיליו ע"ש והארכתי בחידושים בבירור הדברים וכאן קצרתי

ב (**במג"א ס"ק א'**) ומ"ש הע"ש כאן ר"ל דהע"ש כ' דהא דקאמר בכתובות דלמא דמסר לה בשבת ויו"ט מיירי בתוספות שבת דאסור במלאכה והן דברי התוספות בכתובות שם. והע"ש כ' דמתירוץ השני של התוס' דמיירי בנשואין בלא סעודה דלית בה משום שמחה מוכח דמותר לעשות חופה בשבת ע"ז כת' המג"א דז"א דפשוט דשם מיירי לענין דאורייתא דהתם קאי אקרא מן התור' באמת מותר וזה מוכח מדהוצרכו התוספות לאתויי הך דמו"ק דכתי' ושמחת בחגיך כו' וכתבו דדרשה גמורה היא דאל"כ הו"ל בפשיטות היכא מסר לה כדקתני הכא דלא כונסין אלא וודאי דקושיות התוספות קאי לדין תורה וע"ז תירצו שפיר דמיירי בלא סעודה ואי משום הא דלא כונסין אין זה רק מדרבנן ומדאורייתא משרי שרי:

סימן תקכז

במ"א ס"ק א' לא שרי ע"י עירוב בלא הואיל ואע"ג כו' כצ"ל:

סימן תקלד

במג"א ס"ק ד' ששנויים במשנה כל אלו כו' דקאי נמי אבגדי קטנים כו' כצ"ל שתיבת והא היא ציון בפ"ע על מ"ש רמ"א והא דמותר כו' משמע דקאי נמי אבגדי קטנים כו' כצ"ל וזה מבואר ממ"ש שיש כאן עוד טעם המתלכלך כל שעה כו':

סימן תקלו

בט"ז ס"ק א' אלא אפילו אם מתה אין מושיבין כו' זו ואצ"ל זו דאפילו ברחה מותר ואין צריך לומר מתה דמושיבין אחרת אע"ג כו' כצ"ל:

סימן תקלח

בט"ז ס"ק ב' בצורם אוזן בכור אלא בעיא זו הו"ל למיבעי במקום בעיא זו דגם זה הוי דאורייתא אלא ודאי כו' כצ"ל:

סימן תקמ

במג"א ס"ק ג' אפי' איכא חשש גנבי לכאורה לא ידענא טעמא דמ"ש בנין חצר דשרי משום חשש גנבי וא"כ יהיה מותר לסתור ולבנות מהאי טעמא היכא שהכותל רעועה וגוהה דבכה"ג מיירי המרדכי שם והרא"ש והטור דמתירין לבנותם ולא לסתור י"ל דמיירי היכא שאם לא סתר אין חשש מחמת גנבי ועיין בש"ס שם משא"כ בזה שהכותל רעועה ואם לא יסתור יש חשש גנבי אמנם קצת יש לדקדק מהש"ס כהמרדכי דפריך אדר"ח התם נמי לסתור ולא לבני ומשני דא"כ ממנע ולא סתר. ולכאורה מאי קושי' דלמא הסתירה שרינן ליה מפני הסכנה ואח"כ ממילא שרי לבנות ג"כ כדרכו מחמת גנבי אלא ע"כ שלעשות מעשה לסתור ולבנות לא שרי אף דאיכא חשש גנבי ואע"ג שהסתירה היה בה היתר בלא"ה מפני הסכנה אי לאו משום דאיכא ממנע לא הוי שרינן לי' לבנות וא"כ מכ"ש דאין היתר לסתור ולבנות מחמת גנבי לחוד:

סימן תקמה

א **בט"ז סק"ב** דקאי על תה"ד האוסר בח"ה לענין כו' אפי' בכתב משיט"א שהרי הב"י הביא בשם תא"ו שר"ת התיר בכתב משיט"א שהרי כו' כצ"ל:

ב **בש"ע סעיף י"א** מותר לקבול כו'. עיין בח"מ סי' ה' מ"ש בסמ"ע שם:

סימן תקמט

א **בש"ע סעיף א'** חייבים להתענות בת"ב נקט ט"ב ברישא משום דחמירא ליה ואעפ"י שאינו לסדר חדשים ולא לסדר פורעניות:

ב **בט"ז ס"ק א'** בטור מביא כו' ר"ל שבאמת שבש"ס שלפנינו אין הגירסא ולמה נכת' כאן רק בטור הגירסא כן הוא:

ג **שם** למה חשבו כו' ר"ל שהיה לו לחשבו לבסוף אחר שיחשו' הרמזים על החורבן:

ד **שם** ונדחה תעניתו ליום חול ועיין בר"ה דף י"ט דקאמר על תלתא בתשרי ות"ל דהוי יום שנהרג בו גדלי' ואין לומר דכיון שנדחה התענית ליום ג' עשו אז י"ט ז"א דהא אז לא היה ר"ה רק יום א' ולא היה נדחה רק ליום ב' תשרי:

סימן תקנ

א **בט"ז** ריש סימן קודם גאולה. ולפענ"ד נראה דנבואה זו דזכריה נאמר אחר שנבנה בית שני ושאלו האבכה בחודש החמישי כו' ואם כן לא היה לו לומר יהיו שהוא לשון עתיד אלא היה לו לומר כו' המה לששון ולשמחה או שאר לשון המורה לשון הווה ומדנקט לשון עתיד דרשינן שהתנבא על אחר חורבן בית וכוונתו שתיבת יהיו נדרש לפניו ולאחריו וס"ל וצום הרביעי כו' יהיו ר"ל שיהיו צום והיינו בזמן שאין מקדש ונדרש גם לאחריו וצום הרביעי יהיו לששון כו' והיינו בזמן שהמקדש קיים:

ב **שם** וכן בפיוט תהפוך לרווחה צום החמישי לששון ולשמחה צום הרביעי וצום העשירי ומדקאמר קרא כו':

ג (**במג"א ס"ק ו**) א"א וידוי במנחה כו'. לשון אבודרהם ואם חל י' טבת ביום ו' מתפללים שחרית כשאר הצומות וכן במנחה אבל אין אומרים וודוי ונפילת אפים לפי שהוא ע"ש עכ"ל משמע מזה דאומר הש"ץ ענינו בין גואל לרופא וכן משמע בסי' ת"ע במג"א דע"כ לא פליג אכנה"ג אלא משום דעכ"פ אין ת"צ וגדולה מזה דעת השכנה"ג סימן ר"ח דאם יש י' המתענין ת"ח בשבת אומרים ענינו ואף דבעה"ת הביאו המג"א שם כ' דלא נכון לעשות כן היינו משום דאין ת"צ וגם שהוא ביום השבת עצמו משא"כ כאן וצ"ל דאע"ג דמסיים העונה בעת צרה ושבת לאו זמן צרה כדאיתא בסימן קי"א ולפ"ז יש קצת לחלק בין ההית דסי' קי"א ובין ההוא דסימן ת"ע דמשמע דבע"פ שפיר היה אומרים אי הוי ת"צ משום דבי"ט שפיר שייך הסיום העונה בעת צרה כדאיתא במג"א שם בשם הד"מ לפי שביום אחר הוא יום צרה או כ"ש בהג"ה שם לפי שהם ימי דין ע"ש מ"מ מאבודרהם משמע שפיר דאומרים ענינו אף בע"ש משום דשפיר אמרינן העונה בעת צרה על יום

זה שהוא ת"צ ועדיין לא נכנס שבת ומ"ש המג"א ראי' לענין קריאה במנחה מהמשנה פ"ד דתענית עיין בשבולי הלקט כ' ראיה זו בשם מ"ו אביגדור וכת' שהיא ראיה נכונה:

סימן תקנא

א **במנ"א ס"ק ג'** אין מחליפין אפילו הטלית. זה קאי על מ"ש רמ"א בהג"ה אפילו בשבת חזון אין מחליפין כו':

ב **ס"ק ו'** ולבש קט"א של שבת. עיין ספר דגול מרבבה להגאון מהר"י לנדא ז"ל דעתו דבט"ב שחל בשבת אין להתיר רק להחתן עצמו אבל לא לאביו גם בכל ע"ש חזון אין להתיר תספורת אף להחתן ע"ש:

ג **ס"ק ז'** ובסימן תקנ"ד סוף סעיף ד"ב משמע כו' כצ"ל ועיין בסימן זה סוף סעיף ז' בהג"ה:

ד **כט"ז ס"ק א'** שיש לו מעות בריוח כצ"ל:

ה **שם** בשם רש"ל עיין בישו"ש יבמות פרק ד' סימן ל"ז:

ו **ס"ק כ'** אין לך דבר העומד בפני הסכנה אפשר לומר דכיון דאין היתר מצד הסכנה רק הסתירה לבד אם כן לא שייך אין לך כו' דנהי שהוא יכול לסתור מ"מ אסור לבנות ואע"ג דבחה"מ כה"ג שרי אף לבנות משום דאם כן ממנע ולא סתר עיין סימן תקמ"ה מכל מקום י"ל דבנין של חתנות בימים אלו חמיר טפי ואסור ולכך כ' הטור ולפ"ז כו' ר"ל דלמאן דמפרש שלעולם אין איסור רק בבנין של שמחה אם כן ?בגוהה ליפול אף בכה"ג מתיר הירושלמי לסתור ולבנות וכמו בחה"מ דא"כ ממנע כו' משא"כ להי"א יש לומר שאין היתר בבנין של חתנות לבנות מטעמא דאם כן ממנע כו' אלא בחה"מ הקילו ולא בזה:

ז **שם** דאסור בכל בנין ממילא גם הוא. צ"ע דמ"ל הא דיש לומר דתלמודא דידן לא פליגא בהא וכמו דמותר להירושלמי בשל שמחה אם גוהה ליפול ויש הפסד ממון כמו כן לדידן דוקא באין הפסד אסור בכל בנין אבל בגוהה ליפול שרי. ובאמת נ"ל דהי"א שכתבו דתלמודא דידן משמע לאסור בכל בנין ס"ל דהירושלמי לא פליג אתלמודא דידן רק בכל בנין שהוא כדי להרויח של שמחה קרו לה כמ"ש ב"י בשם הר"ן ע"ש וצ"ל דס"ל לדיעה הא' כיון דדוקא של שמחה אסור אם יש הפסד אף על פי שהיא של שמחה מותר שהרי אין עושה בשביל שמחה כ"א בשביל הפסד משא"כ להי"א דאוסרים אף אם אין עשייתו לשם שמחה ממילא אין להתיר אפילו אם עושה בשביל הפסד כיון שאין סכנה בדבר:

ח **מ"א ס"ק י"ד** שמא יקדמנו אחר ברחמים. ופי' רש"י דהיינו שהאחר יתפלל שתמות היא קודם שתתארס לאחר ע"ש ולפי"ז אפשר דוקא באירוסין דלא מסיק אדעתיה שמא תתגרש ותחזור ותתארס לו מה שאין כן בשידוכין אהא לא קפיד עד שיתפלל ותמות קודם שתשתדל לאחר ומ"מ נראה לי דבשידוכין אין בהם משום שמחה כל כך וגרע מאירוסין ואפילו בלא טעמא דשמא יקדמנו אחר יש להתיר ועיין בט"ז סימן תקמ"ו לענין חה"מ דעתו כמ"ש המג"א כאן:

ט **ט"ז ס"ק ג'** וראיה מאבל דפסק כו' לכאורה אין ראיה דיש לומר דשאני ט"ב דאבילות ישנה שהרי הט"ז גופיה מוכרח לחלק בכך כמו שכתו' בסוף דבריו וצ"ל דס"ל דאל"כ הוה באירוסין שמחה גמורה ואפ"ה שרינן ליה משום שמא יקדמנו אחר אין סברא לחלק בין אבילות ישנה או חדשה רק אם נימא שאין באירוסין רק קצת שמחה אז יש לומר שפיר כיון דאבילות ישנה הוא מהני ביה הך טעמא דשלא יקדמנו אחר ועיין בב"י סימן תקמ"ו שכ' גם כן הטעם משום דבאירוסין ליכא שמחה כדאיתא ביבמות ובמ"ק איתא משום שמא יקדמנו אחר וצ"ל כמ"ש הט"ז כאן:

י **שם** ור"ל שמחה גדולה כו' צ"ע דל"ל הא ת"ל דאפילו בקצת שמחה נמי דהא בנשואין לא שייך שמא יקדמנו. ואפשר דנ"מ היכא שאי אפשר לארס אם לא שישא תיכף אפ"ה אסור כיון דבנשואין איכא שמחה גדולה ועוד נ"ל דיש לומר דבנשואין אי לא הוה רק קצת שמחה אפשר דהוה שרי אף בלא טעמא דשמא יקדמנו אחר משום מצות פ"ו לכן קאמר דאין היתר משום דאיכא שמחה גדולה:

יא **מ"א ס"ק י"א** כמו שכתו' בהג"ה וכ"ש לצורך טבילה כצ"ל בא"ר כת' להקל אפילו בע"ש שחל בו ט"ב ונדחה למי שרגיל בכל שבת:

יב **ס"ק י"ב** דנראה כמסיח דעתו כו' נראה שר"ל דאע"ג דאבל תוך למ"ד שרי בכיבוס מכל מקום כאן אסור דה"ל כפרהסיא ויש להחמיר באבילות דרבים שנראה כמסיחי דעתם משא"כ לענין לסכר לא צריך למיהב טעמא כיון דבכל אבל תוך למ"ד אסור ועיין ביבמות דף מ"ג ובתוס' שם ויותר נראה דקאי על מ"ש אפילו אינו רוצה ללבשו עתה כו' בזה כת' הטעם דנראה כמסיח כו' ואפשר שצריך להגי' ולציין על תיבת אפילו:

יג **ס"ק י"ד** וכן לכבוד שבת כו' כצ"ל:

יד **ס"ק ט"ו** אפילו אמר ליה לכבס כו' ובא"ר דעתו להקל באמר לה לכבס אחר ט"ב ואפשר שהמג"א רצה לומר אפילו א"א לו לכבס אחר ט"ב וחסר ? אות אחת וכן צ"ל אפילו א"א לכבס והוא ר"ת כמ"ש והיינו כמו שכתו' לקמן ס"ק י"ח לחלוק על הב"ח ביוצא לדרך למרחקים:

טו **ס"ק י"ו** ועוד נ"ל כיון דרשב"ג ס"ל בגמרא דכל השבת אסור נהגו כרשב"ג ולכן אפילו חל ט"ו באב יום ואו וצ"ע לפי"ז ט"ב נדחה ובזה יש לומר דאף רשב"ג אינו אוסר כל אותו השבוע כ"א שבוע שחל בו ממש אבל לא כשנדחה כ"כ על הגליון זה שנים הרבה ומקרוב נדפס שו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא ומצאתי שם שהגאון מהר"י ברלין ז"ל הרגיש בזה והגאון המחבר ז"ל השיב לו דרשב"ג אף בנדחה אסור ע"ש ולפענ"ד לא משמע הכי וקצרתי:

טז **תקנא** בש"ע סעיף ג' שהרי יש מי שכת' דכיבוס שלנו קרי לשל בני בבל כו' כצ"ל:

יז **בט"ז ס"ס ה'** נראה פי' דהך ישינים כו' דבריו תמוהים בעיני מ"ש דהך והלכך אכלי פשתן קאי שאם הם מכובסין אסור לגהץ ולדבריו צ"ל דמתחלה מיירי דאסור לגוהצן בגיהוץ שלהם ואחר כך כ' דגיהוץ שלנו נמי איסור כו' וזה תימא שהרמב"ן לא הזכיר מתחלה שום דבר מזה להכריע דאסור בכה"ג בכלי פשתן שיכתו' אח"כ לשון והלכך. ועוד שהרי כת' שם אחר כך ומיהו כיבוס שלנו שרי וכל כלי פשתן בכל מקום אפילו בגיהוץ שלהם מותר כו' ואם כן מ"ש ומיהו כיבוס שלנו ע"כ אכלי צמר קאי דאז אין מותר רק בכיבוס שלנו וכלי פשתן בכל מקום ר"ל אף בכיבוס שלהם ומעיקרא לא מיירי בכלי פשתן כלל וגם דהך לישנא וכל כלי פשתן כו' דר"ל בין לבנים בין צבועים משמע דמעיקרא לא מיירי מכלי פשתן. ועיקר הפי' בזה לפענ"ד כמו שכת' הב"ח דאכלי צמר קאי. ומ"ש וכן ישינים מכובסים כו' ר"ל דלא מיבעיא ללבוש ישינים מכובסים דאסור אלא אפילו לכבס להניח אסור בכיבוס שלהם בכלי צמר: ואע"ג דאחר כך כ' דינא דללבוש אסור באפי' נפשי' היינו שבא לחדש דאף בכלי פשתן אסור ומעיקרא פשוט דינא דכלי צמר: אמנם מ"ש הב"ח בדברי הרמב"ן דכיבוס שלהם חמור מגיהוץ שלנו ומגיהוץ שלהם לענין דאסור בישנים אפילו אינם יוצאים מתחת המכבש היא תימה לענ"ד דגיורא בארעא כו' דהא משמע דגיהוץ שלהם חמור טפי. ועוד דהא בהדיא אמרו דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם. ואם תאמר דהך מלתא דיוצא מן המכבש לא שייך רק לענין גיהוץ כל כהאי גוונא ה"ל לפרש מנין לו זה ולברר ראייתו ואדרבה נראה מדברי רמב"ן דגם לענין כיבוס שייך הך דינא שכת' בתורת האדם דף ס"א ע"ב שכ' לענין אבל וקרו' בעיני לומר שאסור כו' וכן בישינים מכובסין יוצאין מתחת המכבס כו' אלמא דשייך זה אף לענין כיבוס ולכן נראה דהרמב"ן ה"ק וכן ישינים מכובסים כולן אסורים ר"ל אפילו להניח אחר השבת וגיהוץ שלנו נמי אסור בין בחדשים בין בישינים יוצאין מתחת המכבש כו' והך יוצאין אפילו הניח אחר השבת נמי קאי ואי לא דמסתפינא הייתי אומר

דאפשר ט"ס (בחדשים בין בישנים) ע"כ נראה להגיה ישינים מכובשין בשין ר"ל יוצאין מתחת המכבש אך הל' לא משמע הכי לכך נראה כמש"ל:

יח **מ"א ס"ק י"ח** לכבס לו בגדי פשתן בכמה שבתות כצ"ל:

יט **שם** חל להיות בה' לפניו כו' ולהב"ח פירשו דאסרו לכבס ולהניח ולא לכבוד שבת:

כ **שם** חל בה' לפניו אסור כו' חל להיות בע"ש כו' הו"ל למיתני בסיפא חל בה' מותר כו' אלא ע"כ דכשחל בה' אסור לכבס בד' דאפשר כו' כצ"ל:

כא **ס"ק ך'** כלים חדשים כו' תמהני שהרי דעת הרמב"ן דלענין חדשים אין חילוק בין יוצאין ממכבש או לא בטור הוא ט"ס וצ"ל בין חדשים ובין ישנים יוצאין ממכבש כמו שהוא בתה"א וקאי יוצאין ממכבש הישנים כמ"ש הב"י ולכן נ"ל שיש כאן חסרון בדברי המג"א וצ"ל נ"ל במקום שדרך לכבוש כו' ר"ל דכה"ג אף ישינים אסורים ועיין במג"א סי' תקנ"ט:

כב **ס"ק כ' שם** ומהאי טעמא נהגו איסור כו' ומ"מ אף שנהגו להחמיר מר"ח ואילך היינו בחדשים או מגוהצין ממש אבל בבגדי שבת שאין האיסור רק משום שהגיהוץ ניכר אין המנהג שלא ללבוש רק בשבת חזון או אם יש מילה בע"ש כדאיתא לקמן סי' תקנ"ט במג"א ס"ק יוד אבל אם חל ר"ח ביום ואו או בשבת שפיר לובשין בשבת זה בגדי שבת

כג (**ס"ק ך"ג**) משום דטעם איסור העשיה לא הבנתי החילוק דהא ללבוש בגדים חדשים נמי הטעם משום ששמחה היא כמ"ש הר"ן מהא דאמרינן במה משמחן בבגדי פשתן מגוהצים ותיקון בגדים נמי מההיא טעמא כמ"ש בתה"ד משום שהוא תחלת העשיה כתיקון השתי ואיכא שמחה בדבר ואם כן אם נהגו להחמיר שמחה זו מר"ח כמ"ש בסעיף ח' למה יגרע שמחה דלבישה ואף שי"ל דבתיקון השתי איכא נמי טעמא דהשתות יהרסון מ"מ בתיקון בגדים לא שייך האי טעמא כמ"ש בד"מ וצ"ל דס"ל דתיקון בגדים נמי איכא ביה משום והשתות יהרסון לפי שהוא יסוד לתחלת המלאכ' לפיכך יש להחמיר יותר מר"ח ובתה"ד לא משמע כן וצ"ע. וצ"ל דאין לדמות זה לזה דהתם כיון דאיתא בירושלמי דנהיגי שלא למישתי עמרא מדעיילי אב ותיקון בגדים היא בכלל זה ולכן מחמיר בב"י מר"ח משא"כ בלבישה אע"ג דהאיסור משום שמחה מכל מקום ס"ל להב"י שאין לאסור מר"ח כיון שלא נזכר שם ר"ח סגי לאסור בשבוע שחל ט"ב:

כד (**שם בסופו**) ועיין בסעיף ח' כצ"ל ור"ל כמ"ש לעיל דדוקא למישתי עמרא כו' דאיכא טעמא דבטל אבן שתיה כו':

כה (**בש"ע בסעיף ה'**) אסור לעבריות לכבס בגדי עכו"ם בשבוע זו ומקורו מתה"ד סי' קי"ב דאסר משום מראית עין כמו גבי רבית דבעינן דוקא שנעשה סנטר לעכו"ם דאז

מפורסם דההמון של עכו"ם משמע דאם הי' סתם בעל חנות לרבים אסור משום מראית עין ובנ"ד נמי אם היתה כובסת לרבים למולים ולערלים אסור ולפענ"ד צ"ע דמ"ל הא שנראה אם נעשה סנטר לעכו"ם אף אם היה דרכו להלוות גם ממון שלו או של אחרים כגון שידוע שיש לו ממון של עכו"ם שמלוה אותם שרי ואין כאן מראית עין שהרואה יתלה בהיתרא וכדאמרינן הרואה יאמר מלאכה הוא דלית ליה וכה"ג בכמה דוכתא כן משמע ביו"ד סימן קס"ט וה"נ דכוות' ועוד נראה דכיון שאין האיסור על הכובס משום אבילות דהא בגדי קטנים אי לאו דשייך בהו נמי אבילות משום חינוך או עגמת נפש אף בגדי עכו"ם שניכר שהם של עכו"ם שרי. א"כ ע"כ שהאיסור אינו רק על הנותן לכבס שוב אין לנו לאסור לכובס שמכבס שהותר משום מראית עין כו' דהוא ודאי לא עביד איסורא אף לפי טעות הרואה ולא דמי לריבית ובכל מקום שאסור משום מראית עין דשם הרואה יטעה ויאמר שהוא עושה איסור אבל בנ"ד צ"ע לפענ"ד:

כו (**סעיף ז**) וה"ה דאסור לקנותם כו' לכאורה י"ל טעם דאסור לקנות משום שהחיינו וכמ"ש המג"א בס"ק ך"א דבגד מתוקן מברך בשעת הקנין אבל ז"א דמשמע דקאי גם אמנעלים שהזכיר המחבר והרי מנעלים א"צ לברו שהחיינו כמבואר סימן רך"ג ועוד דלפי"ז היה אסור מי"ז בתמוז אלא ודאי הטעם דהוי כתיקון בגדים: וצ"ע דמה ענין קנין לתיקון לפי הטעם המבואר שם וגם דאין היסח הדעת בקני' וצ"ל דס"ל דכיון דאיכא שמחה בקני' הוה כמו תחלת עשי' בבגדים שיש לו שמחה ודמי לתיקון השתי כמ"ש אח"ז ולכך אסור:

כז **מ"א ס"ק כ"ו** סי' רס"ג ורצ"א סעיף יוד ובטור סי' תי"ט ובי"ד כו' כצ"ל:

כח **ט"ז ס"ק יו"ד** כיון שעברו הטעמים כו' ר"ל שיש טעם כדי שלא ישכח רישו וצערא בעלמא הוא כמ"ש הטור או כמו שכת' הרא"ש משום שבטל קרבנות וניסוך היין א"כ אין לאסור אחר זמן החורבן אף לרשב"ג דהתם משום אבילות שפיר יש לומר דס"ל שנמשך כל אותו השבוע משא"כ בשר ויין לא תלי' באבילות כלל כן מבואר בתשובות רש"ל ועיין לקמן בט"ז ס"ק י"ז:

כט (**בש"ע סעיף ט**') כגון לחולה ע' בסימן תר"מ במג"א ס"ק י"ג שכ' דסעודה שעושין בלילה שלפני המילה אינה סעודת מצוה לענין נדר ודלא כמ"ש ונראה דה"ה כאן וע' סימן תקס"ח וע' בשו"ת מהרי"ל שלכך נראה לו לאסור ביין הבדלה משום דמשמע מאגוד' דדמי לנדר ע"ש ואם כן גם בסעודת מצוה יש להחמיר רק מה דאיתמר בפירוש להתיר דמעיקרא הכי קיבלו עלייהו:

ל **במ"א ס"ק כ"ה** אם כן לעולם שרי צ"ע דמ"מ איכא למיגזר דלמא אתי למיכל בלילה או ביום למנהג כשר המבואר בסימן תקנ"ח וצ"ל דס"ל דמשום מנהג כשר לחוד לא היה לנו לגזור וכמ"ש המג"א ס"ק י"א דלילה זו קולא מר"ח אב ע"ש ובעטרת זקנים בשם הגהות מיימוני וע' בסי' תקנ"ט במג"א ס"ק י"א ובט"ז ס"ק ח':

לא **מ"א ס"ק ך"ט** להזכיר לשון אכילה כו' ר"ל ובי"ד שם איתא דאם אמר קונם בשר שאני אוכל אסור בתבשיל שיש בו טעם בשר:

לב **ס"ק ל"א** משום דמעשה שהיה בשבת כו' ע' בא"ר דמפרש דבאמת ת"ב היה חל בשבת הניח לקטנים אחר חצות שכבר חל קדושת שבת וזה עיקר דלפי מג"א שהמעשה היה בשבת פשיטא דאף לגדולים שרי כמבואר בסי' תקנ"ב וצ"ל דהמג"א מפרש דמהרא"ק ס"ל כפוסקים שהביא בטור שם דאף בשבת לא היו אוכלים בשר בסעודה המפסקת ואחר חצות דקאמר ר"ל בסעודה אחרונה שאין דעתו לאכול אחריו קבע והוא דוחק:

לג **ס"ק ל"ג** וע' ברמ"מ סי' קי"ט כצ"ל והוא ר"ת ר' משה מינץ וע' לעיל במג"א סימן רכ"ה דסעודת בר מצוה הוי סעודת מצוה ביום שנכנס שנת י"ד ואם הנער דורש הוי סעודת מצוה אף שלא באותו יום ונראה שאם אין זמנם היום אין לעשות הסעודה בימים אלו בכוונ' בשביל בשר תאוה:

לד **ס"ק ל"ה** וכ"מ בתה"ד סימן רצ"א ונראה דה"ה כאן דיש ללמוד משתה דכאן מאבל כצ"ל ע"ש בתה"ד לענין קרובים שמראים קצת אבילות דדוקא קרובים דפסולי עדות וע"ז כת' דיש ללמוד משם לכאן:

לה **ט"ז ס"ק י"ב** מיהו שבת שחל ט"ב בתוכה לא יאכלו אלא כו' במהרי"ל שם איתא לא יאכלו אלא בני מצוה ומנין רק בצמצום ונראה שצ"ל בהיפך בני מצוה רק מנין מצומצם וכן הוא במנהגים וזה מדבר מהרא"ק ומבואר שר"ל עם הבני מצוה (דהיינו הבעל ברית או הפדיון הבן) יהיה מנין מצומצם. ע"ז אמר מהרי"ל דכל השייכים לברית מותרין ור"ל אף שיש יותר ממנין אבל מ"מ לשאר קרואים שאינם שייכים לברית אין היתר רק לקרובים השייכים לסעודה ע"ז כ' דמהר"מ התיר לכל הקרואים כו':

לו **שם** ולולי דברי מהרי"ל היה כ"ל היתר כו' שאינו אלא גדר בעלמא יש להתיר ואע"ג כו' כצ"ל:

לז **בט"ז ס"ק י"ג** נראה דה"ה נטילת צפרנים ע' לעיל סי' תקנ"א במג"א ס"ק י"א:

לח **ס"ק ט"ו** מאן דכיבס בט"ב עצמו לק"מ כו' ובמק"א הגי' בט"ב עצמו לא כ"ש ואינו מובן שם דאנן מחמירין אפי' ביום עשירי כצ"ל:

לט **ס"ק ט"ז** שחל ט"ב להיות בע"ש כצ"ל ומ"ש ואנו נוהגין היתר צ"ע דלדידן א"א לחול בע"ש:

מ **בט"ז ס"ק ט"ז** יוכל לסמוך ע"ז בע"ש שחל בו ר"ח מלבד בשבת חזון כו' כצ"ל:

מא **במ"א ס"ק מ"ב** דהא לא מצינו שאבל אסור כו' שמעתי בשם גדול א' שהביא ראיה מסי' רך"ג סעיף ב' במת אביו ולענ"ד י"ל דהתם שבשעת שמיעה חל עליו חיוב הברכה לא יחמיצנה וכמ"ש בס"ק שאח"ז משא"כ הכא דלא מיקרי מחמיץ הברכה כיון שנהגו להמתין עד שעת אכילה אין לו לאכול ולברך בשעת אבלו ולפיכך כ' המג"א שלא מצינו איסור בזה ר"ל אף הכא שאינו מחמיץ הברכה לא מצינו איסור בזה:

מב **ס"ק מ"ד** צ"ל שגם בשבת כו' רצה לומר מדנקט ולאכלו בין המצרים אלמא דמיירי אף שהפרי בא לפניו קודם שבוע שחל ט"ב שעדיין יש שבת לפניו ואפ"ה ס"ל שאין צריך להמתין על שבת ע"כ דמיירי בכה"ג:

סימן תקנב

א **במ"א ס"ק ד'** אבל דגים אסור לטגנן כו'. צ"ע דהא בס"ק ב' מסיק דדגים אף לחודייהו אסירי וצ"ל שכוונתו אף במקום שנהגו היתר בדגים:

ב **שם** וכתב ש"ל כו'. הוא ר"ת שבילי לקט וע"ש הטעם משום שני תבשילין ומבואר דאף בלא טיגון רק מבושלים אסור:

ג **במ"א ס"ק י"ג** אלא משום כבוד המת ולכך גם בשבת יכול למנוע אם ירצה משא"כ בזה אף שבסעודה זו הוי כאונן כמ"ש לעיל ס"ק ז' מ"מ לא שייך וכ' טעמא גם כי בשבת אין ליתן עליו דין אונן אפי' בסעודה זו:

ד **ס"ק י"ד** לא ישב בסעודת חברים אא"ז בספרו בכור שור סוף מסכת תענית חולק ע"ז וכ' דלא דמי להך דרוקח דהו"ל צינע' ודברים שבלב כדכתי' לב חכמים בבית אבל מי שרגיל בכל שבת לסעוד סעודה זו עם חביריו ומיודעיו ומונע שבת זו הו"ל כאבילות דפרהסיא ע"ש:

ה **בט"ז ס"ק ד'** היינו יום שלם לא כו' לא הכתו' כאן נראה שהוא הג"ה ובזהב מזוקק ראיתי שכ' היינו יום שלם ואין לומר דס"ל כו' כצ"ל והוא יותר נכון ממה שכתו' לפנינו וצ"ל רק צ"ל וא"ל ולקמן צ"ל זה אינו ומלת לא שהגיהו כאן לא אתי שפיר שהוא מגומגם אך בלא מלת לא הכוונה פשוטה דקבל סתם הכוונה על יום שלם וא"כ צריך להשלים:

סימן תקנג

א **במג"א ס"ק א'** אבל בטור כו' עי' לקמן במג"א ר"ם תקנ"ו:

ב **בט"ז ס"ק ב** ואדרבה חוב עליו לאכול בשר כו' עמ"ש אא"ז בבכור שור סוף תענית דעונג לחוד ושמחה לחוד ע"ש שהסכים למג"א ועי' לקמן סי' תרפ"ח ס"ק ח':

סימן תקנד

א **במ"א ס"ק ב'** כמ"ש ביו"ד סי' שפ"ד ע"ש ר"ל דלפ"ז אסור אף בדברים הרעים דלכשיגדיל יש לו שמחה בזה שלומד עם אחרים רק החורבן מותר לפי שאין זה רק סיפור דברים וגם מצד התינוק אין כאן שמחה שהוא משבר הלב של תינוק:

ב **בט"ז ס"ק ד'** וק"ל דמדאמר א"צ אומד משמע דיש ספק כו' ולכאורה דבריו הם קשי הבנה דבתירוצו מסיק דר"ל שא"צ אימוד דאפי' ודאי אין בו סכנה כו' גם צ"ע דמי הכריחו בתירוצו לפרש דאפי' ודאי אין בו כו' ולא מפרש הך דא"צ אומד כפשוטו דמיירי בספק אלא דלא אמרה צריכה אני ונראה כוונתו דהט"ז הכי קא קשיא ליה מדאמר אין צריכה אומד משמע דמיירי בחולה שמסופקים אם יש סכנה בדבר וקאמר דא"צ אימוד דשמא עפ"י אומדן דעתי' יסתכן מחמת התענית אלא מאכילין אותו מיד ואהא קשיא ליה לט"ז דאם אומרת צריכה אני אם כן מאי קמ"ל דא"צ אומד שהרי אפי' כשרופאין אומדין אותו ואומרים שאין בו סכנה מ"מ אם רופא אומר שא"צ וחולה אמר שצריך שומעין לחולה ומ"ש הט"ז דאין בו סכנה לא שייך אומד י"ל דאי מיירי מחולה דלא שייך בו סכנה ואין ספק בדבר שבודאי אין מקום סכנה א"כ לא שייך אומד וע"כ מיירי שיש כאן ספק אם יסתכן א"כ פשיטא דא"צ אומד דאפי' אמדוהו לא איכפת לן מידי כיון דאומד צריך וגם אין לפרש דא"צ אומד כפשוטו ולא אמרה צריכה דא"כ תיקשי באמת כיון שאז היה אומדין אותו שאין בו סכנה היה אסור א"כ מה לי יוה"כ דאיסור דאורייתא מה לי ט"ב דרבנן למה לא נאמיד אותו ואם יאמרו שלא יסתכן לא נאכילי' כיון שאינה אומרת צריך וכן בחולה כה"ג שהרי אם היינו יודעין שאין סכנה לא היינו מאכילין אותו אין להקל בלא אומדנא ולכך פי' הט"ז שר"ל שא"צ אומד היינו משום דאפי' אם יאמדוהו שלא יסתכן ג"כ מאכילין אותו אף באינו אומר צריך כיון דחולה זו עכ"פ יש ספק שמא יסתכן על ידו אין לנו להחמיר עפ"י האומד שלא יסתכן כיון דט"ב דרבנן ולענין זה שייך שפיר לחלק בין דרבנן לדאורייתא היינו בין ט"ב ליו"כ משא"כ אם נאמר דכשאומדין אותו שלא יסתכן אסור אף בט"ב אין לנו להקל בלא אומדנא כיון דאיכא לברורי אף בט"ב להחמיר כנלע"ד כוונת הט"ז:

ג **שם** אותו חולה א"צ אומד שמא יש בו סכנה דאפי' כו' זה צ"ע ונראה כוונתו דמתחלה פי' דע"כ מיירי דיש ספק אם יש סכנה ר"ל שאנו נכנסין לגדר הספק בזה דאם אין

נופל לנו שום ספק בדבר לא שייך אומד אלא ודאי שאנו מסופקים ולזה אמר שא"צ אימוד לשאול לרופאים בזה אלא מאכילין אותו עפ"י הספק שלנו ולכך קשיא ליה על רש"ל דמפרש בצריך אני דבזה פשיטא דאפי' ביוה"כ מאכילין אותו בלא אומד הרופאים כמבואר שם דאפי' ק' אומרים אינו צריך שומעין לחולה ולכך כ' דמיירי באין אומרת צריכה אני ובזה שפיר קאמר דבחי' או בחולה שאנו מסופקים בו אם יש בו איזה חשש סכנה דבכה"ג ביוה"כ אם החולה אומר א"צ אז צריך אומד מבקיאים אבל בט"ב א"צ אומד שיאמר הרופא שיש לחוש בו לסכנה שאפי' אם יאמר הרופא שבודאי אין בו סכנה מ"מ בט"ב הקילו כיון שעכ"פ אנו רואין שהוא חולה עד שהיינו מסופקים בו מחשש סכנה לולי מאמר הבקיאים בחולי כה"ג לא גזרו ביה וזה כוונת הט"ז א"צ אומד לומר שיש בו סכנה ר"ל אין צריך שאומר הרופא שיש חשש אם יתענה לסכנה דאפי' אם יאמר בוודאי אין בו סכנה והחולה ג"כ אין אומר צריך אני דבכה"ג ביוה"כ מאכילין אותו מ"מ בט"ב שפיר מאכילין אותו שאנו נכנסין לספק בו שצריך לשאלת הבקיאין לא גזרו בי' רבנן לדינא צ"ע אם יש להקל בכה"ג ונראה שעכ"פ צריך שסתם בני אדם הבקיאין קצת יהיו מסופקים בחשש סכנה:

ד **בט"ז סק"ה** וכ"ש אחר ג' ימים תוך ז' כשאומרת צריכה אני כו' ולכאורה צ"ע דהא בס"ק שלפני זה מקילין באינה אומרת צריכה ואפשר דלפמ"ש בסוף ואפשר שמש"ה נהגו להחמיר כמ"ש רמ"א וכמ"ש רש"ל דאחר ז' דאפילו אמירה צריכה כו' א"כ מפרש שסתם דבריו קאי אפי' באומרת צריכה וכמהרש"ל וע"ז קאמר דקאי דוקא אלאחר זמן:

ה **בש"ע סעיף ט** וע' לקמן סי' תרי"ג ששם מבואר שמותר לרחוץ כיון שצ"ל אשר יצר וע"ש בט"ז:

ו **מ"א ס"ק ט** דיש להתענות אחר ז' ובש"ע שם משמע דלא תתענה ע' סי' תרי"ז דבעינן מעל"ע ועי' בתה"ד סי' קמ"ח שכ' שם שהאשר"י פ' מרובה כ' דבעינן מעל"ע רק דהתוס' בגיטין לא רצו לתרץ כן והא דלא אמרינן ספק נפשות להקל מ"מ כיון דהאשר"י לא כ' כן אלא ליישב דברי כנה"ג ואהא פליגי רב אלפס ור"י כו' ואע"ג דקי"ל דיום הבראתו של תינוק בעינן מעל"ע יש לחלק בין חולה דלידה לחולה דעלמא עכ"ל בקצרה. ונלע"ד דאפשר שלא החמיר בזה רק ביוה"כ שהוא מדאורייי' וספק כרת אבל ט"ב דרבנן ודאי יש לסמוך על הרא"ש דס"ל דבעינן מעל"ע וכן משמע מדברי הרש"ל דנקט שילדה ב' באב דמשמע דאם ילדה ג' אב פטורה מלהתענות אע"ג דביום א' שנדחה הוא אחר ז' ודוחק לומר שמעשה כך היה וגם לא לומר הטעם דפטורה בכה"ג משום דכיון ביום השבת שהוא ט"ב הוא אחר ז' ואם היה בחול היתה פטורה א"כ אף ביום א' שנדחה היא פטורה

דכיון שכבר הוקבע תענית של כל העולם ביום א' ואז היא לבתר ז' לית לן לפטרה מהאי טעמא אלא נראה דס"ל דבעינן מעל"ע וא"כ אם ילדה בג' אב אז לא שלמו קודם י' אב שבעת ימים מעל"ע וכיון כשנכנס י' אב היתה בתוך ז' פטורה ואפשר דאף בלא נדחה יש להקל בכה"ג. ולפ"ז אין ראיה ממ"ש המג"א ססי' תקנ"ט דמשמע דלא תתענה והיינו מדכ' שתשתה היולדת הכוס ולפמ"ש י"ל דהתם מיירי בילדה בג' אב דהשתא לא שלמו הז' ימים קודם ט"ב ובכה"ג יש להקל ובהכי א"ש מ"ש בי"ד רס"ה דבט"ב שאין היולדת יכולה לשתות מהכוס לא יברך ע"ש דהתם מיירי כגון שנולד תחלת ליל ב' ובבאר הגולה מחלק דהתם מיירי באינה צריכה לאכול והכא מיירי בצריכה אמנם אף לפי דעת רש"ל י"ל בסי' קנ"ט שהיא חולה קצת ונ"ל דעכ"פ בנדחה יש להקל אם ילדה בג' אב דאז שלמו ז' ימים בי' אב מעל"ע ולהקל כתירוץ הרא"ש דמעל"ע בעינן ועמ"ש בספרי בית אפרים חלק יו"ד בענין אין סירכא פחותה מג' ימים מ"ש בזה:

ז **ס"ק י"ז** אא"כ יש טיט וכו' וכ' בשל"ה שאז יש לו להפוך ללבוש של שמאל בימין או להיפוך:

ח **ס"ק י"ט** עבי"ד סי' שפ"ג כצ"ל:

ט **מ"א ס"ק כ"ב** פי' כו' ר"ל דבטור איתא אין שאילת שלום לחבירים וע"ז כ' הב"ח פי' ת"ח כו' ומשמע הא לאחר שאינו ת"ח מותר ליתן שלום וע"ז כ' דבמרדכי איתא לחבירו כו' ותמה המג"א דודאי גם הטור מודה דאסור ליתן שלום לכל אדם ומ"ש אין שאילת שלום לחברים פי' שחבירים שיודעין הדין אין נותנין שלום לכל אדם ולמ"ד דלחבירים אינו משמש בפועל יוצא לאחר אלא לעצמו וכאלו אמר אין חבירים שואלים בשלום:

י **ס"ק כ"ג** דאין מסיח דעתו בכך וגם משום ביטול עינוי לא שייך כ"א במלאכה שיש בה שהוי קצת שישתעשע בה כ"כ בתה"ד ע"ש:

סימן תקנו

א **בש"ע** ובליל מוצאי ט"ב כו' ע' סימן רצ"ד סעיף ג' בטעה במ"ש ולא הבדיל בתפלה א"צ לחזור כיון שמבדיל על הכוס במוצאי ט"ב ע"ש:

ב **במג"א ס"ק א'** להשי' נפש יתירה ר"ל לפי שבמ"ש אבד הנפש יתירה ולא הבשמים לחזק נפשו וליישב את נפשו עליו שהיא כואבת מחמת אביד' הנשמה יתירה ומ"ש וע' מ"ש לענין יוה"כ ר"ל לעיל סי' מ"ו מדייק מיו"ד סי' רס"ה דמותר להריח בבה"כ ע"ש:

סימן תקנז

בט"ז ס"ק א' ולמה כת' אבודרהם שמקומו בהודאה ע' בסמ"ג עשין י"ט שכ' גם כן בירושלמי איתא דנחם בהודאה וצ"ע דבירושלמי דתעני' אהך דנחם ליתא רק כמ"ש הט"ז ותו לא מידי ומצאתי באליה רבה שהביא הרא"ש דתענית שפי' דלשעבר כגון נחם שהיא תפלה על החרבן שעבר ע"ש:

סימן תקנח

במג"א ס"ק א' דהא מדינא דגמרא מותר לספר ולכבס מ"ש לספר ולכבס לאו דוקא דלענין זה אין איסור מדינא רק בשבוע שחל ט"ב ואפ"ה לענין סעודת מצוה אסור מר"ח כ"א השייכים לסעודה ונראה שעיקר כוונת המג"א דמר"ח יש עכ"פ קצת אבילות מדינא דגמרא שממעטין בשמחה ובמו"מ משא"כ בזה שמותר בכל:

סימן תקנט

א **בש"ע סעיף א'** א"א צו"צ במנחה אבל אב הרחמים אומדים אפילו אם חל בשבת כ"כ באליה רבה:

ב **בט"ז ס"ק א'** משום דבטלה מגילה תענית כו' צ"ע דמה ענין ע"ב למגילת תענית וברוקח ובאגודה מבואר דקאי אטו באב והביאו ב"י סי' קל"א ומבואר ברוקח הלכות ט"ב שאין לומר תחנון בט"ב ולענין צ"ה איתא ברוקח סי' שי"ו שאומרים:

ג **במנ"א קודם ס"ק א'** ועיין מ"ש ס"ס ת"ק כצ"ל:

ד **במג"א ס"ק ה'** בלא שם ומלכות וכן קודם איכה כמבואר בשל"ה שיברך ג"כ ע"ש:

ה **ס"ק ח'** מותר לילך לבה"כ והשתא ניחא הכל וכן הוא בפסקי התוס' ועיין בתוס' שם דף כ"א וכמ"ש אא"ז מהרש"א ז"ל ודבריו צ"ע ולפענ"ד אפשר לפרש מ"ש התוס' וע"ז סומכין שבאין לבה"כ בט"ב לא קאי אאבלים רק אכל בני אדם שאף עפ"י שבמ"ב אבילים הם יכולין לבא לבה"כ והשתא ניחא הכל. אמנם מפסקי התו' וכן מהרא"ש נראה דקאי אאבלים ובתוס' א"א לפרש כמ"ש המג"א לקמן שהרי הביאו ראיה מזה שמותר להניח תפילין בט"ב כל זה כתבתי בגליון ובחדושים כתבתי לפרש דברי אא"ז מהרש"א שכפי פשוטו הוא תמוה ודוחק גדול ולענ"ד הדברים כפשטן לא קאי על אבילים שנכניס לבה"כ אלא על כל אדם שאם נאמר בט"ב הוי כתוך ג' לא היו רשאים ליכנס בט"ב לבה"כ דאבל תוך ג' א"י לילך לאבל אחר אף שגם הוא תוך ג' כמ"ש המ"א וא"ל דט"ב שכולם אבילים שאני דבר זה יש ללמוד ממה דאיתא שם במ"ק ריש דף ך"ג גבי נשיא

שקורין שבעה בס"ת ויוצאין ופירש"י שאין מתפללין בבה"כ אלא כ"א ואחד מתפלל בביתו עכ"ל מבואר דאף שכולם אבלים כ"א מתפלל לעצמו וכן הוא במפרש שברי"ף אך בדברי הרא"ש איתא שהם מתפללין בבית האבל והב"י ביו"ד סי' שע"ד כ' בשם רש"י וה"ה אפשר לומר שברש"י שלפנינו ג"כ צ"ל בביתו של אבל אך לשון כ"א ואחד לא משמע כן ועכ"פ י"ל דהתוספות ס"ל דבכה"ג שהוא אבילות דחמיר כגון נשיא אף שכולם אבילים אין הולכים לבה"כ ומזה הוכיחו דט"ב הוי כאבילות דאחר ג' והטעם שהוא אבילות ישינה כמ"ש המג"א בשם בד"ה אך דברי הרא"ש בתענית א"א לפרש כן ומ"ש המג"א הוא דחוק מאוד ולכן נלע"ד דודאי לכאורה הך דינא דאבל הולך לבה"כ בט"ב כיון שט"ב הוא כאבל לאחר ג' הוא מלתא דפשיטא כיון שברייתא מפורשת דאחר ג' הולך לבית האבל וע"כ דאבילות דט"ב חלוק מאבילות דעלמא וסימן לדבר תפילין שאם היה דינו כאבילות דעלמא היה לו להיות כאבל ביום ראשון דאסור בתפילין וא"כ דכל מילי אין ללמוד ט"ב מאבל וי"ל דדוקא לאבל אחר הולך אחר ג' משא"כ בט"ב ולזה בא לומר דט"ב אין חלוק מאבל דאף שא"א לומר דהוי כאבל דיום ראשון לפי שהוא אבילות ישינה מכל מקום הוי כאבל מיום ג' ואילך ואין ראיה מתפילין דנהי דהוי כאבל אחר ג' מכ"מ מותר בתפילין ואין ראיה מתפילין לומר דט"ב קיל מאבילות דעלמא דגם אבל אחר ג' מותר בתפילין ולפי"ז מבוארים דברי הרא"ש היטב שאין כוונתו לומר דט"ב הוי כאחר ג' כדי ליתן טעם הליכה מבהכ"נ דזה פשיטא ליה אלא כותב דרך הנחה דט"ב הוי כאבל אלא שאין לתפוס כאבל סתם דהוי משמע יום ראשון והיה אסור בתפילין ולכך פי' שיחתו דשפיר הוי כאבל אלא שהוא כאבל אחר ג' ולכן מותר בתפילין ומ"מ ההליכה שרי דהוי כהולך לאבל אחר דלא קיל מאבילות דעלמא אחר ג' והמעיין יראה שברור בכוונת הרא"ש כמ"ש וגם בכוונת נראה דאף שנאמר מ"ש התוספות ומכאן סמכו כו' על אבילים דאחר ג' קאי וכדמשמע גם מדברי הרא"ש שעל הרוב הוא מעתיק מהתוספות מכל מקום מ"ש ומדבריו מצינו למדין כו' אין ר"ל בלשון דמכאן סמכו רק רומז על מ"ש בתוס' הרב באורך יותר דמשם מוכח הכי ולבי אומר לי ששם בתוספות הרב כ' כלשון הרא"ש בתענית ולכן כתבו ומדבריו כו' ונ"מ לענין תפילין ואפשר כוונתו במ"ש שבא לתרץ דבריו דאף שלענין דין זה לא היה צ"ל ההיתר מחמת דהוי כאח' ג' שהרי אם היה חשוו' בתוך ג' כ"ש שהיה מותר לילך לבה"כ רק לכך נקט במלתיה לאחר ג' דנ"מ לענין תפילין שאם אנו אומרים שהוא כקודם ג' היה הדין נותן שלא להניח תפילין ביו' ראשון ובאמת תוספות הרב מודה דמותר בתפילין בט"ב ולכך נקט הנחה זו דהוה כאחר ג' אע"ג דלדין זה של הליכה לבה"כ אין נ"מ בזה וגם י"ל דלפימ"ש הרב ואיני יודע אם הוא

מנהג טוב וקשה מאי מספקא ליה דפשיטא שמותר לילך לבית האבל כדתניא בברייתא בהדיא דמשמע שלכל אבל הוא הולך אפילו אחר ג' ומכ"ש בט"ב שס"ל שהוא כקודם ג' וע"כ דס"ל דט"ב אינו אלא כאחר ג' וסד"א שאף שגם הוא אחר ג' אין לו לילך שאין היתר לאבל אחר ג' לילך כ"א לאבל דחמיר מיניה אך מל' הברייתא דנקט סתמא שהולך לאבל אחר משמע דאף שהוא אחר ג' והיינו דכתבו ע"ז סמכו ר"ל על משמעות ל' הברייתי' דמשמע שהולך לאבל דכוותיה שהוא ג"כ לאחר ג' ולכן מספקא ליה וכת' ואינו יודע אם הוא מנהג טוב די"ל דהברייתי' מיירי שהולך לאבל תוך ג' דסתם נחמת אבילים תוך ג' הוא ולכך נקט בית האבל ומ"מ דוקא לאבל דחמיר מיניה או שמא כוונת הברייתא דאף לאבל אחר ג' מותר לילך ולכן שפיר כתבו דמספקו של הר' מצינו למדין שחושב ט"ב כלאחר ג' כך י"ל בכוונתם אך מ"ש תחלה נראה יותר נכון לענ"ד ובכוונת מהרש"א פרשתי ג"כ וכאן קצרתי:

ו **במג"א ס"ק ט'** כיון דלא קביעא שיבא פ"א בכל ג' או ד' שתא כצ"ל ע"ש בטור ובמג"א לעיל סימן תקנ"ו:

ז **במג"א ס"ק י'** א"כ משמע דבעלי ברית כו' ר"ל דלפי פי' ההג"ה אין ללמוד משבת חזון לכאן כיון שטעם ההיתר משום פרהסיא משא"כ לפי מ"ש המרדכי דחלוק מותר וע"כ דחלוק אינו לבוש כמו שכתו' שם בשם המט"מ א"כ ה"ה דבעלי ברית שרי:

ח **ס"ק י"א** דהא ק' עוד קושיא כו' כצ"ל:

ט **שם** למאי דס"ל למקשה דלא עביד כו' ר"ל דהש"ס שם בא להוכיח דלא עביד כר"ג דאי עביד כר"ג דס"ל בט"ב שחל בע"ש אין משלימין א"כ בכל ט"ב לא הוי צריך להשלים ולפי"ז צ"ל שדעת המקשה דבשלמא אי לא עביד כר"ג א"ש דבכל ט"ב השלימו דלא משגיחין בי"ט כלל דאפי' בר"ח כו' משלים רק לפי שנדחה היה מקילין משא"כ אי לימא דעביד כר"ג א"כ אף שלא נדחה אין משלימין בע"ש ולדידי' ה"נ אם יו"ט שלנו בט"ב אין להשלים א"כ בכל ט"ב לא היה להם להשלים דעיו"ט שלהם הוא דלפי ס"ד דמקשה אז אי עביד כר"ג אז באמת אם היה חל יו"ט שלהם בט"ב עצמו ג"כ לא היה משלימין כסברת השואל במהר"מ ואם כן ה"ה בעיו"ט לא היה לו להשלים כמו בשבת ולכך משני דאפילו ר"ג מודה ביו"ט דדבריהם כו' ולפי"ז לדידן דקיי"ל דלא כר"ג נקטינין בפשיטות כדעת המקשן דביום ו' שלנו ג"כ יש להחמיר דלא עדיף מר"ח רק בנדחה יש להקל ולפי הגירסא דאיתא לפנינו במג"א דהקשה עוד קושיא נלע"ד שחסרו איזה תיבות במג"א שהקשה עוד קושיא ומנ"ל לחלק בין נדחה או לא דהא הוצרך לומר שם שנדחה לפי שיו"ט שלהם היה יו"ד אב ולכן נראה דודאי צריך לחלק בכך למאי דס"ל למקשה כו'

כצ"ל ור"ל שהשואל שם בתשו' מהר"מ סי' צ"ח הקשה שם על מ"ש הב"י ראיה דנדחה דוקא מדקאמר ונדחה ולא קאמר סתם והתענינו בט"ב ולא השלמנוהו כו' וע"ז קאמר דהוצרך לומר שנדחה כיון שיו"ט שלהם היה יו"ד אב ולזה כת' המג"א דהוכחה הוא כך שהרי המקשה בא להוכיח דלא עביד כר"ג הו"ל למיתני סתמא והתענינו בט"ב ולא השלמנוהו כו' אלא ע"כ דלא עביד כר"ג א"כ מה שלא השלימוהו הוא מטעם דבנדחה מקילינין ולפי"ז למאי דקי"ל דלא כר"ג אין להקל רק בנדחה והא דס"ד דמקשה דלא היה לו להשלים אף בלא נדחה היינו אי עביד כר"ג דאז כיון שחל בו בי"ט עצמו משלים לדידי' כמו אם פגע ת"צ בר"ח בחנוכה ופורים דס"ל לר"ג דאע"ג דאין מפסיקין מ"מ אין משלימין וכן ס"ל בט"ב שחל בע"ש א"כ גם ביו"ט שלהם אין משלימין ואם כן ה"ה אם חל בו עי"ט כמו בחל בע"ש דאין משלים לר"ג משא"כ לדידן דלא קי"ל כוותי' אף ביו"ט עצמו לא דחינין כל שלא נדחה כסברת המקש' למאי דס"ל דלא עביד כר"ג וא"צ לתירוץ מהר"מ דדוקא לסבת התרצן כן וע' לקמן סי' תקע"ב במג"א שם ובמ"ש על הט"ז שם.

י **ס"ק י"ג** אבל שם בהג"א פרק ג' דמ"ק כת' כו' כצ"ל וע' בא"ר שכת' שט"ס בהג"א וצ"ל ו' שעות והוא נכון:

יא **ט"ז ס"ק ז'** שיום טוב כו' או סעודת חתונה במוצאי תשעה באב שחל ביום ה' כו' כצ"ל ולא הבנתי מה שכת' שחל ביום ה' דמה לי יום ה' או יום אחר ועיין לעיל בהג"א סימן תקנ"ה ובאליהו רבה שם. ואפשר דס"ל דודאי אין לעשות חופה במוצאי ט"ב והך סעודת חתונה ר"ל הסעודה שבלילה לפני החופה וכיון שרגילות הוא לעשות החופה ביום ואו והוה כאילו זמנה קבוע וחשבינן הסעודה שבלילה שלפניו ע"כ לסעודת מצוה ולכן כת' שחל ביום ה' דביום אחר בנקל לדחות החופה של יום י"א א"כ לא הוה זמנה קבוע לחשוב הסעודה שבלילה לסעודת מצוה וצ"ע וע' לעיל סימן תמ"ד במג"א ס"ק ט' בשם מהר"ם מינץ:

יב **בש"ע סעיף יוד בהג"ה** ואם אירע מת כו' ע' בט"ז ס"ק א' בשם רש"ל שחולק ע"ז:

סימן תקס

א **בט"ז ס"ק א'** וממילא אנו יודעין שאם נתקלקל' ובמק"ח הגיה וממילא אם אנו יודעין שנתקלקלה כו' וליתא:

ב **שם** שנבנית קודם חורבן בית המקדש צ"ע דאכתי משכחת לה בלקח מעכו"ם וכמ"ש המג"א ס" ק ד':

סימן תקסב

א **בט"ז ס"ק ג** דמה שהקילו כו' היינו שלא כיונו כו' ונראה דהט"ז אינו מפרש כמ"ש המג"א ס"ק ו' שלא היה צריך להתענות כלל משום יו"ט שלו דהא המקשה שהקשה על ר"ת ע"כ ס"ל דלא מהני היו"ט לבטל התענית ולכן הקשה על ר"ת דס"ל דאינו תענית כשלא השלים אם כן האיך לא השלים ראב"צ דאין סברא שביטל תענית ט"ב משום יו"ט שלו ואם כן דוחק לומר שהתרצן חולק בזה עליו. אלא ס"ל להט"ז שהתרצן מתרץ דתענית ט"ב שנדחה ליום א' מעיקרא לא קיבלו עלייהו לשם תענית גמור כמו ט"ב עצמו רק שכיוונו לעשות בו צער וזכר בעלמא ולכן שפיר הקיל בשלימתו ואע"פ שהעולם נהגו לצער עצמם ולהשלים הקיל בו מחמת יו"ט שלו. אבל אם לא נדחה והוא תענית גמור על העבר לא מיקרי תענית כשלא משלים ועפ"ז כ' ליישב קושיות התוס' מהא דבטלה מגילת תענית וא"כ למה הקיל ראב"צ בשביל י"ט שלו וע"ז כ' לחלק דע"כ לא אמרו שביטלו אלא שחזר והותר מה שהיה אסור עד עתה כגון תענית שהיה אסור להתענות ביו"ט הכתוב במגילת תענית ושוב חזר והותר אבל מ"מ לא בטלו היו"ט עצמו והלכך לענין קבלת צער כגון ט"ב שנדחה זה אינו בכלל תענית ולא נכנס בכלל איסור הכתוב שם עד שיוצדק לומר שביטלו אותו ולפי"ז היינו צריכין לומר שהיו"ט עצמו בטלו ובאמת ז"א דלא קאי רק על איסור תענית אבל קבלת צער מעיקרא לא נאסר וא"כ אף שבטלו האיסור מ"מ מי שרוצה להקל בענין קבלת צער מחמת יו"ט שלו שפיר יש להקל שהיו"ט עצמו לא בטיל לגמרי ולכך לא השלים מחמת היו"ט שלו. והתו' נראה שמפרשים כוונת הש"ס כמ"ש המג"א שראב"צ לא היה צריך להתענות משום יו"ט שלו הוא וע"ז הקשו דהא בטלה מג"ת ושפיר היה לו לראב"ץ להתענות ולהשלים ובשלמא להמקשן ניחא שבאמת רוצה להוכיח מזה דתענית בלא השלמה כו' תענית והשלמה אינו רק תוספות צער ולכן הקיל בו משום דעכ"פ קודם שבטלה היה י"ט שלו:

ב **ס"ק ה'** דגבי תענית מועיל כו' ומש"ה כו' ומש"ה פוסק דגבי צדקה אינו מועיל כצ"ל:

ג **מ"א ס"ק ח'** מצויין בש"ע בטעות וצריך לציין על מלת תענית סתם הכתוב בסעיף ה' בהג"ה:

ד **ס"ק ט'** צריך להשלים נדרו כצ"ל ר"ל אותו נדר שנדר עתה בהתחלה זו לשם תענית וכמ"ש בס"ק י"א ולזה רומז לסעיף י"א שמבואר שם כן לענין אם קיבל תעניתו חצי יום ע"ש ומ"ש אדעתא שלא להשלים אפשר שסובר דאם התחיל אדעתא להשלים כיון שלא היה כאן קבלה מבע"י כלל אך קבלה בלב יכול לחזור ולאכול וכדמשמע ס"ק י"א (וע' בעט"ז ס"ק ד) וי"ל הטעם מכיון שהתחיל ע"ד להשלים היה סבור שיהיה עולה לו לשם

תענית וכיון שאין עולה לו הוי התחלה בטעות משא"כ אם התחיל ע"ד שלא להשלים גרע טפי כיון שהתחלה זו לאו להיות עולה לו תענית הוא רק לצעורי בעלמא הוי התחל' זו נדר כמו בסעיף י"א אם קיבל להתענות חצי יום שמחויב להשלים נדרו וזהו שמסיים וגם הוי כפרת עון כו' ור"ל משא"כ אדעתא להשלים שלשם תענית הוא ובאמת אינו תענית בלא קבלה והוי כמו קבלה בטעות:

ה **ס"ק י'** לנהוג כו' ואפילו לא השלים וה"ה אם לא קיבל מאתמול מתפלל עננו כצ"ל:

ו **ט"ז ס"ק י"ב** ע"ש ומ"ש ויש שמסתפק כו' עמ"ש סעי' י"ב כצ"ל:

ז **במג"א** (**ס"ק ט"ו**) ומ"מ מתפלל כו' ר"ל דקאמר כאן אינו תענית לא לענין עננו קאמר דהא הוי כתענית שעות אלא לענין דלא הוי כתענית יום שלם ואי מחויב תענית סתם שהוא יום שלם לא יצא בזה ידי נדרו כמ"ש לעיל סעי' ה' בהג"ה ומ"ש שם דלא הוי תענית אף לענין עננו היינו כהשתחיל התענית לשם חובה ואח"כ קיבלו ולהי"א בסעיף י' דבתענית שעות אינו מתפלל עננו גם כאן שקיבלו בלילה אינו קבלה אף לענין עננו:

סימן תקסג

במג"א ס"ק א' קודם תפלת המנחה ש"ד ר"ל קודם שהגיע שעת תפלת המנחה:

סימן תקסו

א **בש"ע סעיף א** בהג"ה כשחל בע"ש ע' במג"א סי' תק"נ דא"א שיחול בע"ש רק עשרה בטבת ועמ"ש שם בגליון לענין אמירת עננו במנחה בע"ש:

ב **במג"א ס"ק ד** והתפללו תפלת תענית בשביל כו' כצ"ל:

ג **ס"ק ט** וישמע קדיש צ"ע ואפשר ט"ס וצ"ל וישמע קריאת ס"ת כו' ועמ"ש בזה בספרי שערי אפרים:

ד **ס"ק י"א** להתפלל מנחה כו' ובמנחה של כל ימות השנה אין כ"כ משום שכרות הלכך אף דתענית דלא שייך שכרות אם יש בו נעיל' דמקדמי להתפלל מנחה כמו בשאר ימות השנה אתי לאחלופי:

סימן תקסז

במג"א ס"ק א' ואפשר דאפי' כוונתו להנאת עצמו שרי נלע"ד שתיבות אלו שייכים לתחלת ס"ק זה וכצ"ל אם יש בו מלח או תבלין (רש"י) ואפשר דאפי' כוונתי להנאת עצמו שרי דלא קיבל עליו כו' אכילה ושתיה כמ"ש ביו"ד כו':

סימן תקסח

א **בש"ע סעיף א'** נדר להתענות יום זה ושכח ואכל כאן צריך לציין הס"ק שבמג"א ולמחקו מלקמן:

ב **במג"א ס"ק ה'** דחנוכת הבית בא"י הוי מצוה אבל לא בח"ל כו' ע' בתשב"ץ קטן סי' ק"ע בה' חנוכה שכ' ואומר מהר"ם ז"ל דוקא להלל ולהודות אבל לא למשתה ושמחה וכ"ש לחנוכת הבית שהוא רשות עכ"ל ומשמע אפי' בא"י וע' לקמן סי' תר"ט ומ"ש בשם הישו"ע ע"ש שכ' וז"ל אבל סעודות חינוך הבית בודאי היא דרך ריעות בפרט בעו"ה וכן מצאתי שפסק מהר"ם ומ"מ נראה מי שהוא ירא אלקים ורוצה לחנך ביתו בתורה כו' ע"ש ולענ"ד מהר"ם לטעמי' דס"ל דסעודת מצוה כמו התם שהם ימי חנוכת המזבח אמנם מהרש"ל שם פוסק דסעודת חנוכה הוי סעודת מצוה דקבעו יו"ט משום חנוכת המזבח ע"ש (ועי' לעיל סי' תמ"ד דסעוד' סבלונות בלילה שקודם החופה אז אפי' הסעודה שעושין זמן רב קודם החתונה כששולחין סבלונות ונקרא סעודת קנין הוה סעודת מצוה וע' לעיל סי' תקנ"ח ולקמן סי' תר"מ לענין סעודה שבלילה שלפני המילה ע"ש) וגם אפשר לחלק דאף דנימא דסעודת חנוכה אינה סעודת מצוה כדעת מהר"ם מ"מ היינו משום דאין זה רק זכרון למה שהיה בזמן קדום ומכ"ש שעתה חרב בעו"ה ואף שקבעו לעשות כל שנה ימי חנוכה לזכרון לא נקבעו כ"א להודות ולהלל משא"כ מי שמחנך ביתו עתה ועושה משתה בשמחת לבו כי ה' גמל עליו וזכה לבנות לו בית אפשר דהוי סעודת מצוה אך מהר"ם כ' וכ"ש לחנוך בית ונראה דלכך הכריע מהרש"ל דמ"מ מי שהוא ירא ה' ורוצה לחנך ביתו בתורה כו' ואע"ג דמהר"ם למד ק"ו מחנוכה ואין לך חינוך מצוה גדול מזה מ"מ אין זה דומה להתם דהוי לזכרון על העבר משא"כ בזה שעתה לבו לשמים וסימנא מלתא שמחנך ביתו בתורה ומכ"ש לפי מה דס"ל למהרש"ל דסעודת חנוכה הוא סעודת מצוה ובבנין שלמה עשה משתה שבעת ימים ולא התענו ביו"כ כדאיתא במ"ק ואף שאין לדמות לחינוך בהמ"ק מ"מ יש קצת סיוע לומר דסעודת חינוך בית לשם מצוה הוי סעודת מצוה קצת לענין שיוכל ללות תענית שאינו קבוע ואי' בירושלמי דסוטה פ' משוח מלחמה יכול הבונה בית בח"ל יהא חוזר ת"ל ולא חנכו את שמצו' לחנכו יצא זה שאינו מצוה לחנכו וכ' בקרבן העדה שם מהכא שמעינן דסעודת חינוך בית לאו מצוה היא והנודר שלא לאכול מסעודה שאינו של מצוה אסור לאכול מיהו בבבלי בפירקן דורש ולא חנכו למעוטי גזלן אך ברמב"ם כ' תרווייהו כו' ע"ש ואפשר דדוקא בזמן שהיו ישראל שרוים אז אין מצוה בח"ל שהרי אמרו כל הדר בח"ל דומה כו' משא"כ בזה הזמן דר"י אמר כל העול' מבבל כו' ודעת כמה פוסקים דעכ"פ אין מצוה לעלות לא"י שפיר

י"ל כמ"ש ואם מי שעושה הסעודה לשמוח שזכה מאת ה' לבית וחינוכו לש"ש הוי קצת סעודת מצוה ומ"מ לענין נדר נראה דאין להקל:

ג **ס"ק ז'** דלא מיקרי יום זה וכ' רמ"מ (הוא ר"ת ר' משה מינץ) סקט"ו כו' כצ"ל:

ד **במג"א ס"ק י"ג** צריך להיות נזיר מיד כו' כצ"ל:

ה **בט"ז ס"ק ד'** שאחר כלות י"ב חודש מותרין גם כו' בת"ה שם נסתפק אי אמרינן באבילות יב"ח מקצת יום ככולו ורצה מתחלה לומר דאמרינן ושוב חזר לומר דלא אמרינן וצריך להמתין עד שיכנס ניסן וע"ז כ' שהעולם נוהגין דאפי' בר"ח כו' ור"ל דלפי"ז לכאורה אין נ"מ בדין מקצת היום כיון שנוהגין אבילות אף אחר כלות יב"ח וע"ז אמר ואפשר משום דאמרינן קדיש כו' אבל מן הדין א"צ כו' ר"ל א"כ שפיר נ"מ בשאלה זו ועכ"פ לפי הדין אם צריך להמתין עד שיכנס ניסן או מקצתו סגי דמקצתו ככולו וס"ל לפסוק דצריך להמתין אבל לפי המנהג אין נ"מ שהרי הם ממשיכים האבילות עד יום א' אחרי כלות היב"ח לגמרי ושוב כ' דגם נ"מ למי שמתענה כו' דגם לפי המנהג יש נ"מ בפסק זה דלא אמרינן מקצתו ככולו כגון מי שנוהג להתענות ביום המיתה (ר"ל דשם בסי' רצ"ג כ' שיש נוהגין להתענות ביום המיתה וגם ביום הקבורה) ואומר קדיש כו' והא נקבר למחר ר"ל ביום ב' שאחריו כגון אם מת בר"ח ניסן ונקבר בג' בניסן שאז היא"צ הוא ר"ח ניסן והשלמת האבילות דמנינן ליה מיום קבורה ביום ב' בניסן שאז שלמו היב"ח ובזה יש נ"מ בפסק זה דלא סגי ליה במקצת יום ב' בניסן אלא שלמו לו הי"ב חודש שמיום קבורה עד ג' בניסן ומ"ש בתה"ד ונקבר למחר הוא לאו דוקא אלא ר"ל ביום שלאחר יום המיתה כן מבואר למעיין בתה"ד בהמשך דבריו שם ומעתה מ"ש הט"ז אל תטעה ללמוד מזה כו' אלא דשם בתה"ד לא הוי שום הפסק כו' דבריו תמוהים:

ו **במ"א ס"ק כ'** וכן משמע קצת בסוף ספר מגילת תענית כו' כצ"ל:

ז **שם** ולכן בתענית ר"ח כו' נראה דמתענה לאו דוקא אלא ר"ל לענין קביעות היא"צ לענין אמירת קדיש וכיוצא דהא אין מתענין יא"צ בר"ח וכן מ"ש לקמן יתענה לשנה הבאה כו' כן צ"ל:

ח **שם** ואם מת ביום ראשון בר"ח אדר כו' ראיתי יש מגיהין אם מת ביום א' דר"ח אדר שני זמנו לשנה הבאה ביום א' דר"ח אדר ולא בכ"ט בו דלעולם אדר עומד תחת אדר שני כצ"ל וצ"ע:

סימן תקעב

במג"א ס"ק ד' לא מיקרי יום משתה ושמחה כו' צ"ע דבאמת שכ"כ רש"י אבל צ"ע בפורים היה צריך להפסיק ואפשר שר"ל דאע"ג דר"ח מיקרי יום מועד מדאורייתא מ"מ לא כתיב ביה משתה ושמחה משא"כ פורים שאינו רק דרבנן שפיר אין מפסיקין אע"ג דכתיב בי' משתה ושמחה וע' לעיל סי' תק"ע ס"ק ט':

סימן תקעג

במג"א קודם סק"א רמ"מ סי' קמ"ט כצ"ל והיא ר"ת רבי משה מינץ:

סימן תקעה

במג"א ס"ק א' גם על הטור קשה דבסי' ע' פסק כו' ע' בב"י שם שביאר דברי הטור שפוסק כת"ק אליבא דר"י וא"כ אין תירוץ המג"א מספיק:

סימן תקעו

א **במג"א סק"ה** באגם. הוא ט"ס צ"ל לאגם ומצויין על מ"ש קוד' שסמוכ' לאגם:

ב **ש"ע סעיף י"ד** ומותרים לאכול בלילה. ר"ל אפילו כל אדם מותרים לאכול בלילה שלפני התענית וא"כ להפסיק מבעוד יום:

סימן תקפ

א **במג"א ס"ק ט'** וכ"כ התוס' ורש"י סוף פרק י"ח דשבת כו' ע' בישו"ש חולין סוף פרק אותו ואת בנו ובא"ר ריש סימן קל"ד ומ"ש המג"א והא"ר דדיני נפשות אין גומרין בלילה נלע"ד עפ"י מ"ש התוס' במגילה ד' י"ד ע"ב ד"ה יורד כו' ע"ש דמבואר דבמורד במלכות שפיר גומרין אף בלילה וע' במנחת יעקב הלכות נדה שמביא דברי הישו"ש דחולין וכ' ע"ז שמדחיק לתת טעם למנהג שאין אוכלין בשר אחר התענית י"ל דזה במקום תענית ותענית במקום קרבן ובקדשים הלילה הולך אחר היום:

ב **בט"ז ריש סי'** איכא למידק דהא שפיר י"ל דראשון כו' גם בגמרא דר"ה איתא ועון עצמו אינו נמחק כו' ולא עשה תשובה גמורה כו' וזה נדע מדקרי לראשון של חג ראשון של חשבון עונות כו' בשני חלקים הראשונים אלא ביה"כ נמחל הכל לגמרי עם הקודמים להם כצ"ל:

סימן תקפא

א **שם** מה היה לו להקב"ה לחשב כו' ר"ל דהא הטור כוונתו שאין הקב"ה מחשב מה שהיה קודם זה וכלשון המדרש מה דאזיל אזיל ומכאן והלאה חושבנא וכיון שבד' ימים אלו אין כאן עונות שהרי אין הכרח שבחשבון יתחיל מהראשון שכמו כן הוא מתחיל תיכף אחר יוה"כ אלא שאין שם עונות לחשוב אותם וע' בהקדמה ספרי שו"ת בית אפרים שכתבתי על דברי המדרש אלו דבר נאה ומתקבל בעז"ה:

ב **שם** מדאמר ביום הזה דוקא ר"ל דהו"ל למכתב. כי היום יכפר כו':

ג **במ"א ס"ק ז'** אפי' ערבית ע' באלי' זוטא כ' בשם הכל בו והד"מ דאף ערבית שלפניו יתפלל:

ד **ס"ק ט'** דכ"א מתענה על עונותיו דהא יש מתענין יותר מזה ר"ל דבשלמא התם שאם רוצה לעשות עצמו גדול ורוב העולם אינן מתענים הוי שפיר יוהרא שמדמה בנפשו שהוא חשוב להתפלל על צרות הציבור משא"כ בער"ה אע"ג שעיקר הוא לגדולים לבקש על נפשם ועל הצבור מ"מ גם הלזה בא לבקש על עוונותיו שהרי אינו יחיד בדבר שהרי יש הרבה ב"א שמתענים (וזה כוונתו במ"ש שהרי יש מתענים יותר מזה ר"ל שלא הוא בלבד הוא המתענה שיהא נופל עליו לומר שרוצה לבקש רחמים על הציבור אלא יש עוד מתענים) כל העולם או רובן ואפשר שחסר תיבה אחת וצ"ל ועוד דהא יש מתענים כו' ותירוץ הראשון הוא לפי שהתענית הוא על עונותיו ולא שייך יוהרא בזה:

ה **במג"א ס"ק ט'** ואם אנו מחזיקים עצמינו לגדולים כו' צ"ע דהא אדרבא כבר כ' שאין התענית בשביל שאנו מחזיקין עצמינו לגדולים דא"כ הוי יוהרא ונראה שר"ל שאנו מצפים שיתרצה לנו ביום שהוא עת רצון שמתרצה לגדולים כ"ש שיש לצפות שיתרצה ביום שהוא עת רצון להתענות אפי' לבינונים אך לשונו צ"ע:

ו **שם** עכ"פ יש צ"ג כו' א"נ כיון שהתענו כו' כצ"ל וצ"ע כיון שאין לנו להחזיק עצמינו לגדולים אין לנו לסמוך על ער"ה דודאי עשי"ת הם ימי רצון טפי מער"ה אך בענין המשל משמע קצת דקדימת פנים בער"ה עדיף שמדמה ליציאו לקראתו כמה פרסאות:

ז **ס"ק י"ג** תקנו לנפול כו' וגם כי לענין תפילה כו' כצ"ל:

ח **שם ס"ק י"ז** המתחלת בשם (ר"ל אחד משמותיו של הקב"ה) הגה במנהגים מהרא"ק כצ"ל:

סימן תקפב

א **בעטרת זקנים** ואפשר באופן זה נאמר בר"ה נפקדה שרה צ"ע דהתם אין פירושו רק שהגזר דין שתלד היה בר"ה דהא קאי בחג ואמר ליה למועד דהיינו פסח שאז תלד יצחק עי"ש:

ב **בט"ז ס"ק ב'** שאין לשחות בסוף כל ברכה הוא שאם ישחה כו' דהיינו בסוף כל ברכה חוץ מאלו אם כן אם בא כו' שם לשחות ור"ל בסוף שאר הברכות:

ג **שם** אפילו במה שסיים בסוף בשחי' אלא שהמדקדקים כו': וסרשע' צ"ל בחירק תחת הריש ושבא תחת השין כצ"ל:

ד (**בט"ז סק"ג**) ויש ראיה לזה לעיל סימן ש"פ כצ"ל ע"ש בט"ז סק"א וע' בבנין אריאל פ' קרח בפסוק כי כל העדה כולם קדושים דבר נאה ומתקבל:

סימן תקפג

א **במג"א ס"ק א'** עמ"ש ריש סימן תקצ"ו כצ"ל ע"ש שכתב שרש"ל לך' אכל דגים כלל בר"ה ושם הראה מקום לכאן:

ב **שם ס"ק א'** תפוח כו' ומ"ש רי"ו פשטידא אינו מובן ואפשר שצ"ל ויש אוכלים פשטידא ור"ל כדי לפטור הברכות ע' סימן קס"ח ס"ק ך"ב ובבר"י קע"ז ס"ק ג' בשם הגהות תשב"ץ גבי פשטידא של תפוחים ע"ש וצ"ע ואפשר שצ"ל וראיה מפשטידא ור"ל דאפילו מאן דס"ל להחמיר להוציא המולייתא ולברך בפה"ע אף על גב דהתפוחין שבמולייתא הם בדבש כדרך פשטידא איירינן דהדבש טפל אך לענ"ד אין ראיה דכיון שדעתו לאכול הדבש לרמז על מתיקתו יש לומר שהדבש עיקר אך לפי"ז אין ראיה גם מטיבול מרור וצ"ע:

ג **שם סק"ב** וכן בסוכה מברכין בין ברכת המוציא לאכילה כצ"ל ע' לקמן סימן תרמ"ג ובמג"א שם סק"ב:

סימן תקפד

א **במנ"א ס"ק ב'** ולכן נהגו להתודות ולפרש חטאיו בשעת כו' כצ"ל:

ב **שם ס"ק ג'** וע' סי' תר"ב בהג"ה כצ"ל ור"ל שהלשון שם משמע שאומרים א"מ בע"ש של שבת תשובה ע"ש אך במדינתינו אין נוהגים כו':

סימן תקפה

א **במג"א ס"ק א'** מעומד ע"ל סי' ח' ס"ק א' מבואר שגם הברכה תהיה בעמידה:

ב **שם ס"ק א'** וגם השומע כו' ר"ל שטעם הדבר שאין עומדין בתקיעות הראשונות לפי שעתידין לתקוע על סדר הברכות שהם תקיעות הצבור ולא שמע התקיעות שעל סדר הברכות ועתה תוקעין לו להוציאו הוא צריך לעמוד כ"כ הרדב"ז וכנה"ג כ' ע"ז לא ידעתי מנ"ל הא שהשומע יתחייב לעמוד דאי משום שיליף לכם מעומר זהו לתוקע עצמו אבל לשומע מנ"ל כו' ע"ש בכנה"ג וסוף דבריו ומ"ש שם ואם אינם עקריות לא יהיה בהם חיוב כו' מגומגם קצת ע"ש:

ג **ס"ק ג'** ונ"ל שמנהג זה הוא לנשים שאין יודעין אבל מי שיודע יברך לעצמו ויוצא אליבא דכ"ע אבל אם אינו יודע שפיר מברך התוקע אף ברכת שהחיינו וכ"כ בכנה"ג כו' כצ"ל ור"ל דהכנה"ג כ' דהרמב"ם שכ' דהעושה מצוה לאחרים מברך על עשייתה אבל שהחיינו אינו מברך כ"א על המצוה שעושה לעצמו מיירי דוקא במל בן חבירו דאף הוא עושה המצוה ולא הבעל דבר מחויב הוא לברך על עשיית המצוה אבל אינו מחויב לברך שהחיינו כגון שאינו לעצמו ולפי"ז בתקיעת שופר אע"פ שכבר יצא יברך התוקע ברכת לשמוע ברכת שהחיינו כיון שהוא שלוחו עכ"ל ור"ל דגם במל בן חבירו אם חבירו אינו יודע והוא מכוין להוציא ברכת שניהם ג"כ יכול להוציאו אלא דהרמב"ם לא מיירי מזה שרוצה להוציא את חבירו רק לענין החיוב שמוטל עליו כעושה המצוה בזה קאמר הרמב"ם שאין מוטל עליו רק ברכת העשיה אבל לא ברכת שהחיינו כיון שאין עושה אותה לעצמו:

ד **במ"א ס"ק ה'** ובלבוש כ' ר"ל מדכ' מעט ע"כ שאין פירושו על עמידת הפה דא"כ לא שייך מעט דהא עדיין יהיה עומד לצדדין ג"כ לכן פי' שיגביה הפה מעט למעלה ור"ל שיהיה השופר הגבה למעלה באלכסון קצת באופן שיהיה פי השופר בצד הרחב למעלה מפה של התוקע:

ה **בט"ז ס"ק ג'** בדיעבד שרי נראה שר"ל דבדיעבד שרי לתקוע בברכת שבירך ע"ד שיתקע אחר ואע"פ שאין הוא עצמו תוקע הוא יוצא ידי חובת תקיע' של הברכה ע"י מה שתוקע השני והך יוצא אין ר"ל ידי חובת מצות שופר רק ר"ל ידי חובת התקיעה שהוא מוכרח לה מחמת הברכה אך מה שהביא הט"ז סי' רפ"ד צ"ע דהתם מיירי שא' יקרא בתורה וא' יקרא המפטיר בברכות ע"ש או לענ"ד פשוט שהטור שכ' כיון שיוצא בתקיעת השני לא אמברך קאי רק על השומע ור"ל דכיון שהשומע יוצא בתקיעות השני שפיר מהני ברכתו של זה ולא היתה לבטלה ויותר נראה שצ"ל בטור כיון שיוצאים בתקיעת השני

ור"ל שהקהל יוצאים בתקיעת השני וכן בטור שלפנינו בדפוס איתא מלת שיוצאים עם ציון על הצ' ואפשר שמורה על מלת שיוצאים ואם כן אתין דברי הטור כפשטן:

ו **בט"ז ס"ק ז'** בשופר בתרניתות ע' בב"י איתא מפני הצרות שיבואו עליהם יהיו מריעין בשופר כדתנן בפ"נ דתענית עכ"ל ונראה מזה דהך בתרניתות הוא ט"ס וגם חסר מלת כדאיתא וכצ"ל כדאיתא בפ"ב דתענית או כצ"ל כדתנן בתענית:

סימן תקפו

א **בט"ז ס"ק א'** ויש ראיה לזה מהפסוק בו' נראה שר"ל שכ' הר"ן הביאו הב"י וא"ת קרן דתיש ליתסר דהא קרן איקרי דכתיב והצפור והשעיר קרן חזית כו' איכא למימר דתיש וכבש חד מינא הוא ובחד שמא מיקרי כדכתי' שה כשבים ושה עיזים עכ"ל ור"ל דכיון דהכתו' קרא את שניהם שה אלמא חד מינא הוא ולפי"ז שפיר מיירי הט"ז דבכלל כבש הוא עיזים גם כן כיון דחד מינא הוא ואם כן ממילא דגם יעלים בכלל שהרי אף הם בכלל עיזים אלא דלא תימא כיון דחשי' ועיזים ואח"כ חשיב יחמור דהיינו יעלים מוכח דיעלים אינו בכל זה לזה אמר הט"ז וכי היכא דחשיב איל אחר שזכר שה כשבים אע"ג דאיל ודאי מין כבש היא אלא דהוא שה פרטי לזכר הכשבים הך זכר ג"כ יחמור שהוא גם כן מין עיזים ושמו מוכיח כו' ועיין בשו"ת חכם צבי שתמה בזה דהא בקרא מיירי במין חיה שהוא איל בקמץ ואנן איירינן באיל שהוא מין בהמה והוא נקוד בחירק ע"ש:

ב (**במג"א ס"ק ה'**) כדאיתא בע"א דף מ"ב כו' ורש"י שם כ' דלמא מגבה לה דכל דבר הפקר כגון מציאה ניקנה בהגבהה הרי מבואר כהב"ח אך יש לומר דקו' המג"א ממאי דקי"ל דאף ע"ז שיש לה בעלים עכו"ם אין ישראל יכול לבטלה וע"כ שגם רש"י ר"ל כיון שדבר הפקר ניקנה בהגבהה ממילא דגם ביש לה בעלים גזרינן אטו אין להם בעלים או דילמא מפקיר לה ומגבה לה ישראל והדר מבטלה אבל לשון המג"א לא משמע כן וגם מדיהיב טעמא לפי שחייב באחריותו מבואר דס"ל דהגבהה מהני ליה להיות כשלו ולפי מ"ש אין זה אלא מטעם גזירה וגם שמ"ש לפרש דגזרינן אטו אין לה בעלים ל"ע דאכתי אם הוא מבטל של עכו"ם קודם הגבהה הוי גזירה לגזירה דלמא מגבה קודם ביטול ודלמא יבטל אף באין לה בעלים ולכן נראה לי בזה כדעת הב"ח דאע"ג דמטעם גזירה אמרינן דאין הביטול מועיל מכל מקום כיון דמדינא מועיל ביטול בכהאי גוונא לא שייך כתותי מיכתת שיעוריה ובדעת רש"י נראה שהוא מפרש כגון שאבדה עכו"ם ומצאה ישראל שנקנה לו בהגבהה וע' ביו"ד סימן קי"ו דעת הב"ח דאף אם לא זכה בה כגון שמצאה לפני יאוש או גזלה מכל מקום אין לה ביטול מדרבנן וע"כ דס"ל דמכל

מקום לא אמרינן דמיכתת שיעוריה בכהאי גוונא כיון דלא זכה בה וצ"ע לפי מ"ש הט"ז ביו"ד שם דגם בזכה בה רק מדרבנן אין מועיל ביטול ע"ש ומ"ש המג"א טעם משום אחריות וראיתו מחמץ אין ראיה דהתם מרבינין מלא ימצא וגם לפמ"ש בתשובה אין בגזל עכו"ם חיוב אחריות אף אם גזל עכו"ם אסור דמכל מקום לא קאי עליו והשיב את הגזילה ואף דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מכל מקום אי מיגניב או מתעביד פטור וכן כ' בנ"ב חלק א"ח סימן פ"ח והארכתי שם אם כן פשיטא דאין כאן חיוב אחריות:

ג (**במג"א ס"ק ו'**) בנתבטל מעיו"ט כו' דבריו צריכים ביאור ונלע"ד דכוונתו דמתחלה כ' לבאר דברי הרמ"א דכל שאין בידו הוי דיחוי והכא אין בידו הוא ובאמת גם דיעה קמייתא לא פליג בהא רק דס"ל דאפילו לא נתבטל כלל לא אמרינן בו מכתת שיעוריה כיון שאפשר שיתבטל ע"י עכו"ם אבל אם היה צריך ביטול גם אינהו מודים בזה בידעינן דוקא שיתבטל מעי"ט דאל"כ היה לנו לחוש לדחוי' ודבר זה מוכרח לשיטת הטור ודעימיה שהרי הש"ס מייתי בעיא דר"ל דבעיא אם לולב של ע"א מותר למצוה וקאמר היכא דאסור להדיוט לא תבעי לך כי תבעי לך בנטעו ולבסוף עבדו אליבא דרבנן דשמא מאוס לגבוה כי אתי רב דימי אמר אשירה שבטלה קמיבעיא לזה אי יש דיחוי או אין דיחוי והא קמיבעיא ליה לר"פ כסהו ונתגלה כו' דר"פ גופא קמיבעיא ליה דלמא לחומרא דוקא ע"ש והנה לשיטת הטור ודעימיה לכאורה קשה דהאיך כ' בסתם להתיר אף בלא ביטול דהא אפילו בביטול מיבעיא ליה אם מותר לולבו למצוה משום דמאיס ואע"ג דמותר להדיוט ומכ"ש באסור להדיוט ולא ביטל וא"ל דס"ל דלמאי דקאמר רב דימי באשירה שביטלה מיבעיא ליה ס"ל דאין כאן משום מאוס דהא מכל מקום עכ"פ מוכח דביטול בעינן ולכך ס"ל דהוי דיחוי ולשיטת הטור דס"ל דלא בעינן ביטול אם כן אף דיחוי אין כאן כלל דמעולם לא נדחה וכן הקשו התוס' בסוכה דף ל"ב על שיטה זו וצ"ל דס"ל דודאי רב דימי מפרש בעיא דר"ל באשירה שבטלה ואיהו ס"ל מצות ליהנות ניתנו והלכך קודם הביטול הוא דיחוי שהרי אסור בהנאה ומיבעיא ליה אם יש דיחוי אצל מצות משא"כ הטור ודעימיה ס"ל כמו שאמר רבא בר"ה ובסוכה דאם נטל יצא משום דמצות לאו ליהנות נתנו אם כן אין כאן דיחוי כלל ואף בלא ביטול יצא (אבל אין לפרש דרב דימי ס"ל דכל זמן שלא ביטל אמרינן כתותי מוכתת שיעוריה אף על פי שהוא של עכו"ם ואפשר לבטלו דאם כן מנ"ל להטור לפסוק דלא כוותיה כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליו בהא אלא ודאי ס"ל להטור דכ"ע מודים בהא רק דטעמא ר"ד משום דס"ל מצות ליהנות ניתנו ואשכחן אמוראי דפליגי בהא וקי"ל כרבא) ולפ"ז א"ש

דהטור מפרש בעיא דר"ל כר"ד דז וס"ל דאין חשש משום מאיס כלל רק דמצריך ביטול משום איסור הנאה ואנן קי"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו. וא"ל דהטור ס"ל דבעיא דר"ל הוי כלישנא משום דמאיס אלא דרבא פליג וס"ל דאין חשש משום מאיס כלל ופסיק כרבא ז"א דמנ"ל דרבא פליג דילמא רבא ס"ל כלישנא דרב דימי דבאשירה שביטלה קא מיבעיא לן אלא ע"כ שבאמת הטור ס"ל לפסוק הלכה כלישנא דרב דימי דלא חיישינן למאוס רק בהא דס"ל מצוה ליהנות ניתנו לא קיי"ל כוותיה ומעתה כך הם הצעו' דברי המג"א אחרי שביאר המרדכי שהביא הרמ"א דהכא הוי אין בידו כיון שאין בידו לבטלה כו' כ' דצ"ע ביו"ד ר"ל בין על הטור בין על רמ"א דלמה פסקו שם דאין דיחוי דהא ע"כ למה שפסק לכאן ע"כ כולהו ס"ל דבעיא דר"ל לענין דיחוי איתמר אם יש דיחוי לקולא או לא והו"ל לפסוק גם שם כן ובלא דברי הפוסקים כאן היינו אומרים דס"ל דעיקר כלישנא קמא דר"ל במאוס קמיבעיא ליה אבל לענין דיחוי אתי מלתא דר"פ כפשטא בין לקולא בין לחומרא ולכך פסק שם לענין כיסוי בפשיטות שאין דיחוי אבל אחר שפסקו כאן דאם תקעו בשופר של ע"א יצא ואף בצא ביטול וע"כ ס"ל דבעי' דר"ל כמו שאמר רב דימי אם כן צ"ע למה פסק ביו"ד דודאי אין דיחוי והול"ל דיכסנה רק מספק כו' וע"ז כ' דדעת הטור והפוסקים כמ"ש התו' בע"א דבעיא דר"ל אינו רק דלכתחלה ומתורץ קושיות התוס' בסוכה ור"ל דלעולם ס"ל כלישנא קמא דבעי' דר"ל אלא לענין מאוס אבל לענין דיחוי אתיא מלתא דר"פ כפשטא דאין דיחוי אף לקולא ולכך שפיר פסק ביו"ד דאין דיחוי ומ"מ א"ש מה שפסקו כאן דבלא ביטול שרי נמי וא"כ לא שייך דיחוי ומטעם מאוס אין לחוש דמאוס אינו רק לכתחלה לבד ומתורצים כל קושיות התוס' בסוכה ור"ל גם קושיא זו שהקשו דאי לא בטיל נמי א"כ מאי מיבעיא ליה לענין דיחוי דז"א די"ל דר"ד ס"ל כרב יהודה בר"ה דס"ל דמצות ליהנות ניתנו ואנן לא קי"ל הני וע"ז כ' המג"א ואם כן הוי דינא הכי כו' ולכתחלה לא יטול אף אחר שנתבטל משום דמאוס כו' ר"ל כיון דקיימינן השתא כלישנא קמא דמיירי האיבעיא אף היכא דלהדיוט שרי מ"מ לכתחלה מבעיא ליה משום דמאוס א"כ אף שנתבטל נמי מאוס וכ"כ התוס' שם דר"ל מיירי אף בנתבטל ואפ"ה מבעי' דלמא דלכתחלה אסור משום דמאוס

ד **סק"ה** ישיבת סוכה עלי קונם או אפילו אם כו' כצ"ל ומ"ש הט"ז שהב"י כ' כו' ע' בב"י שכ' דבתוספות דר"ה כתבו דבפ"ב אמרי' גבי סוכה ונראה שגם כאן צ"ל בשם התוס' דר"ה שכ' דבפ"ב דנדרים כו':

ה (**בש"ע סעיף ו'**) או דק מאד בש"ס איתא או צריך ופי' רש"י יבש כו' ובטור כ' או באיזה ענין שיהיה והמחבר השמיט זה וצ"ל שנכלל במ"ש עב מאד:

ו **במ"א ס"ק ט'** צ"ל דמיירי שהדק הסתימה ואסור ליטלה כצ"ל ר"ל דלעיל סימן שי"ד איתא דאם הודק אסור ליטול ואפשר דמ"ש נ"ל הוא ט"ס וצריך להיות צ"ל דהדק כו':

ז **בט"ז ס"ק י'** והנה בפירוש דברי הרא"ש בר"ה גבי ניקב וסתמו נתחבטו בזה שדבריו סותרים במ"ש א"נ כר"נ ונפחת רובו ושוב הקשה ללישנא בתרא דרבנן מודו בנשתיירו רובו ולא ניחא ליה לאוקמי בנפחת רובו ע' בשו"ת מהר"י הלוי אחיו של הט"ז סי' ך"ח ואא"ז מהרש"א הגי' שצ"ל כמו שכתבו התוס' א"נ ר"נ ובאינו מינו וזה צ"ע דבאשרי כ' בקושייתו דמסתמא איירי אפילו במינו ואם כן לא יתכן לתרץ דאתי כר"נ ובאינו מינו והתוס' באמת לא כתבו זאת בקושייתם ולכן נלענ"ד דהרא"ש שם כ' דאם לא סתמו כשר דכל הקולות כשרים רק דהסתימה מגרע דהוי קול שופר וד"א ולפי"ז נ"ל דהיינו טעמא דר"נ דקמחלק בין מינו לאינו מינו דבמינו לא גרע מחמת הסתימה ולא מיקרי ד"א כיון דמינו הוא משא"כ לאינו מינו דהוה קול שופר וד"א אך כ"ז בנשתייר רובו שמוציא קול שופר אלא שאינו כמות שהיה מהני הסתימה במינו כיון שבלא הסתימה היה כשר והסתימה אינו מגרע כיון דמינו הוא א"כ בנפחת רובו בלא הסתימה אין כאן קול שופר אלא נפיחה בעלמא וכדאמרינן דקא מנבח נבוח אפילו במינו פסול ולפי"ז א"ש מתני' כר"נ דכל שנשתייר רובו אין זה קרוי מעכב את התקיעה דמה איכפת לן מה שקודם הנקב היה קול אחר דכיון שכל הקולות כשרים אין לנו לדון אלו כמו שהוא עכשיו אחר הנקב שהיה קול זה כשר ולא היה מעכב התקיעה כלל דהקול כמות שהוא אחר שניקב הוא קרוי קול שופר ואין קרוי מעכב התקיעה כ"א בנפחת רובו (ומ"ש הרא"ש דאפילו נשתייר רובו הוי מעכב התקיעה היינו כשאנו מפרשין כפשוטו דמעכב את התקיעה היינו שאין הקול כמו שהיה קודם שניקב) ולפי"ז שפיר אתיא מתני' כר"נ דמתני' דקאמר מעכב התקיעה פירושו דנפחת רובו דאם היה משתייר רובו אין מעכב התקיעה קרינן ביה ושפיר קאמר דמעכב התקיעה פסול היינו אפילו במינו דהא ר"נ לא מיירי אלא בנשתייר רובו דוקא אז כשר במינו והיינו דקאמר דאי לאו שאינו מעכב התקיעה דהיינו שנשתייר רובו וכל הקולות כשרים ואין שם מחמת קול שופר וד"א שהוא מינו אזי כשר. אך לאידך לישנא דבנשתייר רובו אף שלא במינו כשרים ואם כן ע"כ דהסתימה אינו מגרע לפסול מחמת קול שופר וד"א דהא מכשרי אף שלא במינו ואם כן אפילו נפחת רובו אלא לומר דהפסול היא דהסתימה מגרע דהא הסתימה אינו מגרע דאל"כ יהיה פסול גם בנשתייר רובו וכיון דהסתימה אינו מגרע יש לומר דמועלת להכשיר שעי"ז נעשה קול שופר וע"כ הטעם דכיון שנפחת רובו נפיק ליה מתורת שופר ולא מהני ליה תיקון ואם כן א"א לפרש אם מעכב התקיעה היינו נפחת רובו דהא לאו

מחמת עיכוב התקיעה אתינן עליו אלא משום דאיהו גופיה אינו בכלל שופר ?ממירול דכל הקולות כשרים בשופר וע"כ בנשתייר רובו מיירי ואם כן הא בנשתייר רובו ס"ל לרבנן דכשר וגם יש לומר דודאי לא מסתבר להכשיר סתימה במינו אם היה נפחת רובו ואין כאן קול שופר כלל שנאמר שיועיל להכשירו מחמת הסתימה ודוקא לענין אם הקול שעל ידי הסתימה מסייע שפי' אמרינן מינו לא איקרי קול שופר וד"א אבל שיהיה עיקר הקול ע"י מינו הסותמו לא מסתבר להכשיר והיינו באמת טעמא דלישנא קמא דמינו לא מהני בלא נשתייר רובו דבלישנא קמא ס"ל דאי לא נשתייר רובו נסתלק קול שופר מכאן ולא מסתבר דלישנא בתרא יהיה חולק ע"ז וע"כ דכי מוקי בלישנא בתרא בנפחת רובו ואפ"ה מכשיר במינו ע"כ דבלישנא בתרא ס"ל דגם בנפחת רובו ואין הקול מתקלקלים כ"כ שלא יהיה חשוב קול שופר אלא גם בנפחת רובו שייך לומר כל הקולות כשרים ולכן מחלק בין מינו לאינו מינו דסיוע דאינו מינו גורם קלקול אך דוקא כשנפחת רובו כיון שנשבר כולי האי ושבירתו מוכח עליו שנשבר כ"כ שבר כלי מיקרי הסתימה חשו' כגוף השופר ולא בטל לגביה משא"כ בנשתייר רובו שהוא עדיין כלי אף על פי שהנקב מעכב התקיעה מכל מקום לא נסתלק חשיבתו מעליו שהרי כל הקולות כשרים והסתימה בטלה לגבי גוף השופר ולא חשבינן לי' כקול השופר וד"א וזה מוכרח שאם תאמר שאין קול שופר שנפחת רובו חשוב קול כמו בלישנא קמא אם כן למה מהני מינו לר"נ דמסתבר כלישנא קמא לעשות מקול פסול קול כשר לזה לא מהני סתימה כלל וע"כ דבלישנא בתרא סבר דשפיר הוה קול בנפחת רובו אך בנפחת רובו הו"ל שופר וד"א וא"ל דרבנן ס"ל דלא כר"נ בהא וס"ל דנפחת רובו אין קולו חשוב קול שופר ולכך פסול אפילו במינו אליבא דרבנן דלמה נעשה פלוגתא בזה בין רבנן לר"נ דבפשיטות יש לומר דס"ל דמינו נמי מגרע וגם דאם כן הוי פלוגתא במציאות דרבנן ס"ל שאין זה קול שופר ור"נ ס"ל דזה ג"כ קול שופר ובשלמא לחלק בזה בין הלשונות שפיר יש לומר דמר ס"ל דר"נ ורבנן תרווייהו ס"ל דלא הוי קול שופר בנפחת רובו ולישנא בתרא ס"ל דרבנן ור"כ תרווייהו ס"ל דהוי קול שופר אבל אי מוקמינן פלוגתא רבנן ור"נ בכך הוה כפלוגתא דמציאות וכיון שאנו צריכין לומר בלישנא בתרא שפיר הוי קול שופר בנפחת רובו רק דס"ל כיון דאין לו חשיבות הסתימה מגרע (ולפי"ז א"א לאוקמי מתני' כרבנן ובנפחת רובו רק דס"ל כיון דאין לו חשיבות הסתימה מגרע לפ"ז א"א) לאוקמא מתניתין כרבנן ובנפחת רובו דא"כ מאי האי דנקט מעכב את התקיעה דהא לא תלוי בהכי כלל שהרי זה לא מיקרי מעכב את התקיעה שהרי כל הקולות כשרים ואם תאמר דפי' מעכב התקיעה היינו התקיעה שהיה קודם שניקב אם כן אפילו נשתייר רובו מעכב התקיעה שקודם

הנקב והמשנה פסלה מעכב התקיעה ולכך לישנא רבנן מכשירין בנשתייר רובו וא"כ קשה מתני' כמאן וא"ש דברי הרא"ש דבלישנא קמא שפיר מצינן למימר דמתני' כר"נ ובנפחת רובו דנפחת רובו ומעכב התקיעה חד מלתא הוא משא"כ בלישנא בתרא צריך לפרש דנפחת רובו אינו מגרע הקול יותר מנשתייר ובתרוייהו שייך לומר כל הקולות כשרים וגריעות נפחת מנשתייר הוא לענין דלא חשיב לגבי הסתימה אם כן א"א לאוקמי מתני' כרבנן דמתני' תליא מלתא במעכבת התקיעה.

ח וכ"כ הרא"ש בהדיא וז"ל כו' ראייתו מהרא"ש לא הבנתי דהתם מיירי בנשתנה קולו אחר הסתימה ג"כ אבל באמת גם קודם הסתימה היה שינוי קול ודוקא לענין גרמא של יציאת הקול איכא לפלוגי בה בין מינו לשאינו מינו שוב ראיתי בהרא"ש שיש ט"ס בט"ז ושם איתא אין דבר אחר גורס שינוי הקול כו' ור"ל דשלא במינו כיון דיש סתימה גם אחר הפתיחה אמרינן שע"י הסתימה נעשה השינוי כיון שאין דבר אחר גורם שינוי הקול לית לן בה וצדקו דברי הט"ז:

ט **בט"ז ס"ק י'** כיון שיש עכ"פ סתימה כו' לפענ"ד פשוט דגם הב"י מודה בזה דאפשר דע"י הסתימה יחזיר הקול לכמות שהיה כיון שמעיקרו סתום היה וע"י הנקב נעשה פתוח וכשחוזר וסותם שפיר יוכל להיות כבראשונה ומ"מ ס"ל להב"י דזה א"א שיהיה אחר הסתימה כמו קודם הסתימה כיון דמעיקרא פתוח היה והשתא שעשאו סתום זה דבר שא"א שיהיה קול שופר... הנסתם כמו בהיותו נקוב ולכך פסול כיון דלא חזר ג"כ כמות שהי' קודם שניקב:

י **ס"ק י"ב** ודומה לציפה זהב כו' נראה שר"ל כמו התם ע"י הזהב נשתנה קולו ה"נ ע"י שכרך עליו מבחוץ חוט או משיחה י"ל שגורם שינוי הקול ומ"מ אם יש שיעור כיון שיש תורת שופר עליו בלא החלק התחתון אין לדמותו לציפה זהב דנראה דלא מהני סתם מה שנשאר שיעור תקיעה למעלה מהציפוי לצד הפה דכאן לא תלינן שינוי הקול מחמת החוט או המשיחה לומר דהוי קול שופר וד"א אלא אמרי' דהשינוי הקול הוא מחמת הסדק ולא איכפת לן וכמ"ש בסעיף ט' בנסדק לרחבו ונשתייר דכשר אפי' מעכב התקיעה משא"כ אם לא נשתייר שיעור תקיעה כיון שבלא החוט ומשיחה שעליו אזיל מיניה תורת שופר רק שע"י החוט והמשיחה' שהודקו בה הוא חוזר ונראה להיות תורת שופר עליו וכיון שלא חזר קולו לכמות שהיה חוששין לשינוי הקול כמו נסתם לשלא במינו וכיוצא בו כ' המג"א ס"ק י"א:

יא **במג"א ס"ק י"ח** במקום הרחב ע' סי' י"א וע"ש במג"א בשם ב"ה שהתוס' נסתפקו בדבר ועמ"ש באורך בספרי בית אפרים על פרשת הריאה סי' ל"ו ובק"ה שם ולפי"ז אף

אם אין ד' גודלים במקום הרחב רק במקום הקצר ג"כ יש לתקוע בו דשאין שופר אחר אלא שאין לברך עליו:

יב **בט"ז ס"ק י"ח** עובי השופר כו' לענ"ד מצוין בטעות וצריך לציין על מ"ש אח"כ וי"מ דעביו במקום הקצר כו' והוא מדברי הרא"ש ומ"ש אח"כ אלא לפירוש השני כו' ר"ל הפי' שהביא הטור שם והוא מדברי הרמב"ן שהבי' ה"ה וע"ז כ' הטור ולמדו מכאן כו' ע"ש ובב"י ותבין ודעה ראשונה דכאן הוא הר"ן שמבואר להדיא שהוא לשונו ממש והכוונה שהעובי עצמה הוא כאילו חלוקה לשנים והמחיצה של צד החלל קרוי מקום הנחת פה ועי' בפר"ח וראיתי בפ"מ שרוצה להעמיס בדברי הט"ז שדעה ראשונה הוא הרא"ש וליתא והעיקר כמ"ש:

יג **ס"ק כ"א** ואם עשה זהב כו' ר"ל דלהך פירושא תיקשי איך סתם דשלא במקום הנחת פה כשר שהרי הוא מבחוץ ותלוי באם נשתנה קולו כו' וע"ז תירץ הרא"ש דאה"נ דאם היה משתנה היה פסול אלא דסתמא דמלתא בשביל זהב כ"ש שעשה להנחת הפה אין משתנה קולו ע' בהרא"ש שם משא"כ לפירושי' קמא שלא במקום הנחת הפה קאי על צד החיצון מן העובי' של השופר א"כ אין ענין להך דציפהו מבחוץ דקאי על אורך השופר בלא"ה לא ק"מ:

יד **בהג"ה סעיף כ"א** שאחז"ל לשבות מזה ובאיסור דרבנן אמירה לגוי הוי שבות כו' כצ"ל:

טו **מג"א ס"ק כ"ד** אם ישראל אחר שלחו ונתעכב כו' ר"ל שלא היה דעתו מאתמול ע"ש דאסור ליטלו בידים משום מוקצה כמבואר ברמ"א שם ולכן כ' עמ"ש ר"ל שהוא ז"ל שם תמה ע"ז דמ"ש מפירות של הפקר ע"ש:

טז (**שם בחוץ לי"ב מיל דהוי דאורייתא כו**') הנה לדעת קצת פוסקים אף י"ב מיל לא הוה דאורייתא ביו"ט עכ"פ ובפשיטות י"ל דמיירי אף שיש לו שופר אחר שרי לתקוע בזה לכתחלה וע' בד"מ הביאו בא"ר דאם יש לו שופר שאינו של איל וזה שהובא של איל תוקע בזה של איל משמע דוקא כה"ג תוקע בזה לכתחלה:

יז **ס"ק כ"ה** דפסולי הראשון ניטלין בשני דהתם כו' ר"ל דהכא בא לתקוע בשופר ע"כ שאני אומר שמא היום ר"ה א"כ אין לתקוע בפסול משא"כ לענין לולב דשפיר ניטל הלולב ומקילין ביו"ט כיון דבקיאין בקביעא דירחא דנין בו דין שאר ימים:

סימן תקפז

א **בט"ז ס"ק א'** ושיעור זה תלוי בהבחנת האדם כו' לענ"ד כשיטת רש"י דס"ל דלעולם מתחל' התקיעה הוא שומע קול שופר לבד אך כשממשיך התקיעה מתערב בתוכו קול הברה ג"כ וכן מבואר דפריך למאי דס"ד דבתחיל' תקיעה בלא סוף יצא ממתני' דילפינן בתחלת התקיעה מקמי דלערבב קלא וזה כוונת רש"י שם שכ' לפרש המתני' כדבעי לאקשויי על רבה אם קול שופר שמע בלא קול הברה יצא ר"ל שעשה תקיעה קצרה רק שיעור תקיעה לבד וזה אפשר לעשות מבלי שיתערב קול הברה עמו יצא אבל אם המשיך התקיעה יותר מזה גם קול הברה מתערב עמו וז"ש רש"י אם קול הברה שמע עם קול השופר לא יצא והיינו שהמשיך התקיעה עד שנתערב קול הברה ג"כ ולהכי פריך ליפוק בתחילת התקיעה מקמי דלערבב קלא וע"כ דס"ל דיש בזה לבד שיעור תקיעה ולמ"ד בלא סוף יצא היה לו לצאת גם בזה אלא ע"כ דאינו יוצא כל שבאותה התקיעה עצמה נתערבב הקול בסוף והשתא א"ש נמי מה שהקשה הט"ז מהא דקאמר זמנין דמפיק רישי' כו' דהתם כבר התחיל לתקוע בסוף התקיעה בוודאי יש עירבוב קלא אך קושית הט"ז הוא לפי דעת הרא"ש והב"י בכוונת רש"י ולפמ"ש בכוונת רש"י לק"מ:

ב **שם** לסמוך על קירוב המקום כו' לענ"ד הוא ט"ס וצ"ל לסמוך על הבקיאות:

סימן תקפח

א **בט"ז סק"ד** חד תקיעה חציה לזה כו' לכאורה נראה דמיירי באם זה לא כיון לבו רק לראש התקיעה וזה רק לסופה ולא יצאו אע"פ שיש בכל א' לבד שיעור תקיעה דלא מפסיקינן וכ"כ בפ"מ וזה צ"ע דלהך דיעה דלעיל סי' תקפ"ז שיצא איכא שיעור תקיעה במקצת שבחיוב אם כן למה לא יצא ומה איכפת לו מה שהיה כונת חבירו לצאת בסוף התקיעה וכן איפכא ואין זה דומה לחד גברא שרוצה לצאת בראש התקיעה בפ"ע ובסוף התקיעה בפ"ע ואפשר דא"ש להך דיעה בסימן תק"צ סעיף ו' דאפילו בשביל אחת לא עלתה לו והיינו לפי שהיה כוונתו להפסיק התקיעה ולא רישא סיפא ולא סיפא רישא א"כ גם כאן נהי דמצד השומע לא איכפת לן מ"מ כיון שצריך כוונת התוקע להוציא והתוקע היה דעתו להפסיק התקיעה מקצת לזה ומקצת לזה ולכן תקיעה מקלקלת ואינה עולה כלל אבל אם לא כיון להפסיקה אע"פ שכוונתו להשתמש לזה ולזה כיון שבכולם הוא משתמש ל"ל בה ואפשר דאף דעה א' מודה בזה כשכיון להפסיקה בשביל שני גברי:

ב **במג"א ס"ק ג'** דאין חילוק בין שומע לתוקע ע' במ"א סי' תק"ץ ס"ק יו"ד שהביא שם דברי הר"ן דמייתי משמיע לתוקע ע"ש:

ג (**ס"ק ד**') וא"כ נימא דאסור משום כולי ולפענ"ד דלא מיבעיא לדעת הפוסקים בסי' של"ח דבזמן הזה שאין אנו בקיאין בכלי שיר א"כ י"ל שפיר נ"מ בטעמא דשמא יעבירנו היכא דלא בקיאין אלא דאפילו לשאר הפוסקים הא כתבו שם דבמקום מצוה כגון לרקד בשמחת תורה שרי א"כ כ"ש הכא דיש להתיר ולא דחינין מצוה דאורייתא אי לאו מטעמא דשמא יעבירנו ואפשר לומר דדוקא לענין טיפוח וריקוד ס"ל להנך פוסקים להתיר בזמן הזה או לאינך במקום מצוה משא"כ הכא שיש חשש שמא יתקן השופר עצמו ודאי יש לגזור ומהאי טעמא אסור לנגן בכלי שיר ואף במקום מצוה כיון שיש לחוש שמא יתקנו וע' במג"א ר"ס של"ח:

סימן תקפט

במג"א ס"ק א' ואפי' לכתחלה אחר יכול לברך כולי כצ"ל:

סימן תקצ

א **במג"א פרק ב**' לא יאריך בשבר אחד כולי דלכ"ע הוי כשיעור ט' כוחות ופחות מכאן כולי כצ"ל:

ב **שם** אבל בתקיעה דתר"ת כולי לענ"ד אין זה מוכרח דלרש"י י"ל דשברים הוי טפי מיבבות והתקיעה הוא כשיעור שלשה שברים ולא סבירא לן הך סברא שכ' הב"י כיון דבסדר תר"ת הוי כתקיעה ולכן שפיר יכול להאריך בשבר אחד אף לשיטת רש"י אך לענ"ד אין להאריך יותר מששה כוחות דאף דשברים ארוכים יותר מ"מ אפיקתי' מכח אחד ואוקמי אב' כוחות ותו לא:

ג **בט"ז ס"ק ג**' אבל יותר מט' כו' תיבת יותר היא לאו דוקא דט' מצומצם נמי לא דהוא שיעור תקיעה:

ד **שם** והגניחות א"כ משתנים בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה כו' רבים נתקשו בזה דהא מבואר בש"ס דגנוחי ארוך מילולי ואם כן פשיטא דלדיעה אחרונה שהילולי היא ג' כוחות ממילא ששיעור הגניחות גדול מזה: **ונלע"ד** דהט"ז מפרש דודאי חילוק בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה לענין קול ילולי כמה שיעורו שזה אומר ג' כוחות וזה אומר א' וממילא גם לענין גניחות הוא כן שזה דבר שאין מסתבר דאם כן הו"ל להפוסקים לבאר דפליגי נמי בגניחות אך באמת דודאי עיקר הפלוגתא בזה דודאי ידוע שיעור קול הגניחה שהוא בדרך משל ארוך כשני מניטין וקול הקצר דהיינו כח א' שהוא ארוך מנוט א' לבד רק דפליגי בילולי דמ"ס שדרך המילל לילל בקול א' קצר לבד ודעה אחרונה סברה שדרך

המילל לצעוק ג' כחות קצרים תכופים זה אחר זה ואם כן כל היללה בכלל היא ארוכה ג' מניטין אבל מכל מקום יש בזה הפסק קולות שכל קול אין בו רק כח אחד בלבד לכן אנו עושין באמת בתרועה ט' טרומיטין דהיינו קולות קצרים ומופסקים זה מזה אבל בשיעור הגניחה מודים שאינן רק שיעור ב' מניטין כמו לדעה הראשונה אלא שהוא קול אחד בלי הפסק באמצע והוא ארוך יותר מקול קצר אחד מג' קולות שעושה המילל ולפי"ז בתקיעת קש"ק דאזלינין בתר גניחה אין חילוק בין הדיעות ששיעור התקיעה כג' גניחות דהיינו ואו מניטין ואין זה תלוי בפלוגתא אם עושה היבבא קול אחד קצר או ג' קולות קצרים וע' בטור בשם הבעה"ת ובדברי הב"י שם דוק ותשכח:

ה **במ"א ס"ק ב'** ויעשה כו' פירושו שם כמ"ש הב"ח כו' כצ"ל ומ"ש רק שלא ישהה פי' שצריך להפסיק מעט בינתיים ר"ל בין השברים לתרועה כמ"ש בסעיף שאח"ז ע' בט"ז ס"ק ה':

ו **במחבר ס"ד** צריך לעשות כו' אבל ג' שברים ותרועה כו'. וי"א שצ"ל בנשימה אחת ואם זו לא עשה כו' כצ"ל:

ז **ס"ק ואו** אבל בנשימה אחת הוי שפיר תוקעין ומריעין ולענ"ד דמהרא"י מפרש דהש"ס מתרץ דלכך קתני ולא מריעין משום דזה לא מיקרי תרועה מה שהוא מריע בנשימה אחת וזה ראיות מהרא"י דאם איתא דלענין שופר הוא חשוב תרועה א"כ איך קתני ולא מריעין אלא ודאי דלא מחשיב תרועה כיון שהוא מריע בתוך הנשימה של התקיעה:

ח **שם** ותו דנהי דשם אין שם תרועה עליו מ"מ כו' כצ"ל:

ט **מ"א ס"ק ה'** לא הפסיד כלום ומ"ש הלבוש ואם תקע בין תשר"ת הראשון כו' לא ע' כו' כצ"ל:

י **ס"ק י'** ולפי מ"ש לעיל כו' זה העתיק מלשון הרא"ש שכ' שם קודם לכן שצריך לעשות הג' שברים בנשימה אחת ואחר כך הביא מהראב"ן דין זה המבואר בש"ע כאן וכ' ע"ז יראה דבריו כו' ולפי"ז המחבר שהביא לפסק הלכה כראב"ן ס"ל גם כן דא"צ לעשות הג"ש בנשימה א' וע"ז כ' המג"א ואף בתקיעות דמיושב נ"ל דא"צ ומ"ש לעיל סעיף ד' דצריך נשימה א' היינו לכתחלה:

יא **ס"ק ט'** אירע בתשר"ת אפי' שבר א' ר"ל דלא תימא דוקא שני שברים ותרועה מיקרי הפסק אלא אפי' שבר א' אם עושהו אך למותר הוי הפסק אבל אם יבבא א' או ב' נראה מדברי הראב"ן דלא הוה הפסק ואפשר דלדידי' גם בשבר א' הדין כן שאינו קרוי הפסק אך באמת רבינו יואל חולק על הראב"ן כמ"ש בט"ז ס"ק ח' אך אפשר דאינו חולק רק התם דהוה הפסק בין השברים גופייהו ובדברי הש"ע צ"ע דכאן כ' שאם נזכר מיד יתקע

שבר א' אלמא דיבבא א' או ב' לא מיקרי הפסק ואפי' בין שבר לשבר ומכ"ש לענין שיפסיד הסדר דלא מיקרי הפסקה וא"כ איך כ' אח"כ דשבר א' מפסיק השבר ודוחק לחלק בין שבר שהוא ארוך קצת כג' טרומיטין ובין יבבא שהוא טרומיט א' או בב' יבבות דמנ"ל לפלוגי בהכי וצ"ע ולפמ"ש המג"א לקמן ס"ק י"ח דדוקא כשמריע כו' י"ל דבתשר"ת או תר"ת אפי' קולות קצרים הוי הפסק ואע"פ שהמג"א כ' לחלק בס"ק י"א בין כשהוא מריע מעין התקיעה שיש לו לתקוע כו' וכמבואר בהרא"ש מ"מ חילוק זה שייך לענין הפסד הסדר אבל לפי מה שפסק הש"ע כאן דאפי' אותה התקיעה עצמה לא הפסיד אלמא דס"ל דכל שאינו עושה קול של מצוה כגון דתרועה בשלימות קול בעלמא הוא ואינו מפסיק אפי' באותו קול עצמו וא"כ מכ"ש דאפי' שבר א' אינו מפסיק להפסיד הסדר כיון דאינו מקרי הפסק כלל:

יב **ס"ק י"א** אבל אם הכל נעשה בתקיעה א' כו' ר"ל שלא גמר אותה תקיעה ונתקלקל באמצע הקול כגון שלא גמר השברים ונתקלקל באמצע לא איכפת לן בהכי ואפי' התחיל להריע משום דבזה נמי קלקול הקול הוא כמ"ש לקמן.

ומ"ש ודע דכל זה אפי' בתשר"ת דדוקא כשמריע בתוך השברים שאז היא מעין תרועה כצ"ל כו' ר"ל דאע"ג דלעיל סעיף ד' פסקינן דאפי' גמר כל התרועה לא הפסיד תקיעה ראשונה שאני התם שהתחיל לעשות שברים ועושה שני שברים ותרועה ולכן כשהוא עומד בסדר תשר"ת דמפסקינן דלמא גנח ויליל א"כ כך הוא דינו של תרועה האמור בתורה אלא שלא עלתה בידו כהוגן מחמת שדילג שבר א' בזה לא הפסיד הסדר מידי דהוי אם החחיל להריע ואין קולו יפה שמריע שנית ודיו וכמבואר בהרא"ש משא"כ היכא שעומד בסדר תשר"ת והקדים התרועה לשברים כיון דלא עבדי הכי ילולי והדר גנוחי הרי תרועה זו כהפסיק בקול אחר שאינו מסדר זה שהפסיד כל הסדר וכ"כ הט"ז ג"כ בס"ק י' ע"ש וכוונת המג"א במ"ש ודע דכל זה אפי' בתשר"ת ר"ל כלפי מ"ש בסעיף ז' שיש חילוק בין תשר"ת לתש"ת או תר"ת ע"ז אמר דכאן אפי' בתשר"ת הדין כן:

יג **בט"ז ס"ק י'** דא"כ היינו רישא כו' צ"ע דמה ענין זה לרישא דהא י"ל דהכא מיירי שתוקע שברים ואח"כ תרועה כדינו אלא שאחר התרועה תקע עוד הפעם שברים וקמ"ל דהוי הפסק כמו בשברים אחר שברים:

יד **מ"א ס"ק י"ב** ואע"פ שי"ל כששומע קול שופר אחר גרע כו' נלענ"ד דאפשר שזה טעם הנוהגין לתקוע בכל פעם תשר"ת לחוד וכמבואר בהג"ה בסי' שאח"ז ובאמת הו"ל לתקוע בכל פעם תשר"ת תש"ת תר"ת כמ"ש בט"ז וע' של"ה ולפי' המג"א כאן י"ל שאינם רוצים להפסיק בין הסדרים בשמיעת קול שופר אחר מחשש הפסק השברים בין התקיעה

לתרועה או הפסק התרועה בין השברים לתרועה וכדפריך הש"ס ודלמא גנוחי גנח כו' כבר יצאנו ידי חובה בתקיעות דמיושב לתקיעות תשר"ת תש"ת תר"ת והלכך סומכין עתה על תשר"ת לחוד ואין רוצין להפסיק בתקיעות אחרים:

סימן תקצא

א **בהג"ה סעיף ב'** אלא אומרים מלבד כו' ע' בד"מ בשם תה"ד שהאומר מלבד עולת החודש יאמר אחר ומנחתם כו' ואע"פ שכבר אמר ושני תמידין כהלכתן שפיר יוכל לומר ועולת התמיד דקרא ככתיבתו הוא מזכיר ואין ראוי לדלג מקצת משא"כ אם יאמר להיפך ע"ש בפסקים סי' קמ"ג ובכתבים סי' קי"ז וע' בעטרת זקנים שהביא דברי התה"ד ונלענ"ד שכצ"ל בדברי הרמ"א והושמט בדפוס שהרי בד"מ כ' ג"כ הסדר כמ"ש כאן והביא ע"ז דברי תה"ד שאמור אחר ומנחתם ע"ש:

ב **בט"ז סק"ב** שמתכסה החודש בו ובתוס' דר"ה דף ח' הביא' הירושלמי וכ' דלא יבא החייב ויכפר על הזכאי דשל ר"ח קרוי חייב כו':

ג **במג"א סק"ו** ולכן כתב רמ"א ל' דיעבד בלא זה ג"כ יש לחוש לשיטת רש"י דס"ל דשם לא קאי רק לאפוקי מוסף אבל פסוקי מלכיות כו' צריך לאומרם אף אם לא התחיל בשום פסוק ע"ש:

ד **ס"ק ז'** מזרע יצחק אפשר שהוא אסור בעשו כו' כצ"ל:

סימן תקצו

א **שם בט"ז ס"ק א'** מה שכרשם שם בשני חצאי עיגול הוא ט"ס וצ"ל דברים אלו בס"ק שאח"ז וכמו שאגי' שם

ב ומ"ש אבל בתקיעות התרועה שזכר הרמ"א היא ט"ס וצ"ל אבל בתקיעת התרועה שזכר רב עמרם כו' ונראה שר"ל דעל הלמ"ד קולות שיש עכ"פ קצת צורך בדבר מצד הסברא אין ראיה להיכא שאין צורך כלל משא"כ הך דרב עמרם שאין כאן סברא מי התיר לו לבדות מה שלא נמצא בש"ס וע"כ דס"ל דאין איסור לתקוע אף בלא צורך כלל ולכן שפי' תוקעין בשביל סברא כל דהוא ערבוב שטן:

ג **ס"ק ב'** כ' התוס' אהא דאמרינן כו' משמע מזה דאין איסור לתקוע אחר שיצא ידי החיוב והך דר' יצחק על יו"ט שחל בשבת אבל ביו"ט בלא שבת אין איסו' כו' אבל מדברי הטור כו' דהא כ' ורב האי כ' כו' למד שיחידים כו' שכבר יצאו י"ח אלא פי' דתקעו כו' כצ"ל:

סימן תקצז

א **בעטרת זקנים** בשם מהרש"ל עד סוף העמוד ויהי היום שמעתי שנעלם ממנו זוהר פ' פנחס דקאי אויהי היום ויעבור אלישע אל שונם:

ב **במג"א ס"ק ח'** כלומר ואין שייך לומר תעניתנו ע' בלשון הלבוש שכ' שאינו יום תענית אלא יום שעומד בו לדין ואיך יאמר צום תעניתנו עכ"ל ובאבודרהם ה' תענית ראיתי שכ' בפירוש עננו שמן הדין הי' לנו לומר ביום הצום הזה אלא צום כפור שהוא מן התורה נק' צום לבד אבל שאר צומות שהם מדברי קבלה אנו אומרים צום התענית לומר כי לשם עינוי קבלנוה עכ"ל. ולפי"ז אפשר דאם בר"ה מתענה ת"ח שפיר אומר עננו שהרי התענית לשם עינוי ואינו דומה ליה"כ ואפשר לפי שר"ה יום עמידה לדין ג"כ אין להתענות בו לשם עינוי לבד כיון שמתענים בו אף בשנים שאח"כ שלא חלם בהם וכן י"א דמצוה להתענות בר"ה וע"כ לאו לשם עינוי רק בשביל שהם ימי דין ואע"פ שגם יוה"כ מקרי עינוי בתורה כדכתיב ועניתם את נפשותיכם מ"מ עיקרו מיקרי צום לפי שנצטוינו עליו ולכך לא שייך לומר צום תעניתנו שאין תענית זה בשביל ענות אדם נפשו כ"א בשביל עמידה בדין:

סימן תר

א **בט"ז ס"ק ג'** ואי אמנהגא דב"ד סמכינן שיהא היום קודש ולמחר קודש אומר זמן דהא מיום ב' מונין תיקון המועדות והוא עיקר ר"ה כצ"ל כ"ז הוא מל' הטור בשם רש"י וע' בב"ח ביאור הדברים:

ב **במג"א ס"ק א'** כשקנה מלבוש מוכן אבל כשנותן לאומן לתקן אז השמחה כשגמרו וע' סי' כ"ב כצ"ל:

סימן תרד

א **במג"א סק"א** ואי ס"ל דמר בריה דרבינא לא קאי את"ח א"כ כו' נראה דס"ל דאין לסמוך על הך סברא דבעיו"כ האכילה נחשבת עינוי רק אם נאמר דיש ספק דילמא מר בריה דרבינא קאי את"ח ובזה שפיר י"ל אפי' תימא דקאי אשאר תעניתים מ"מ י"ל ג"כ סברא דהאכילה נחשב עינוי משא"כ אם נאמר דברור לו דלא קאי את"ח ומה"ט פסק בשבועות דמתענה ת"ח א"כ גם בעיה"כ אין לסמוך על הך סברא לחוד. ועדיין צ"ע דמנ"ל להמג"א דלמא אע"ג דמהרי"ל אתי עלה מטעמא דס"ל דקאי את"ח ורמ"א לא ס"ל הכי מ"מ ברירא ליה הך טעמא דהאכילה נחשב עינוי ולענ"ד בכוונת המג"א דס"ל דלא מסתבר

לומר שהאכילה דעי"כ אע"ג דקרא חשבי' כאלו התענה מ"מ אין בכלל זה מ"ש יפה תענית לחלום שיהא באכילה זו כח לקרוע הגז"ד כאלו התענה דבת"ח התענית לצעורי ולא לתענוג אך המג"א ר"ל במ"ש משא"כ בעיה"כ כו' הכוונה למאי דבעי למימר דכל ספק תענית לחומרא אזלינן ולכן כיון דמספקא לן דילמא קאי בשאר תעניתים יש לחוש לחומרא ולהתענות אף בפורים ושבועות משא"כ בעיה"כ ליכא למימר הכי להחמיר שיצטרך להתענות ז"א דהא חומרא דאתי לידי קולא שעי"ז מתבטל התענית שאמרה תורה עיה"כ דהיינו אכילה שהיא נחשבת לעינוי ומה חזית דאזל' להחמיר בספק ת"ח זיל לחומרא בספק דעי"כ וע"ז קאמר המג"א ומ"מ צ"ע כיון דבעיוה"כ אסורים דודאי אם היה ספק אין מקום לומר ספק תענית להחמיר ואדרבא החומרא היא להיפוך וע"כ דס"ל כהפוסקים דלא קאי את"ח וא"כ אין מקום להעדיף מעי"כ עיו"ט ושבת כמ"ש לעיל מחמת שהעינוי דהאכילה אינו עולה בשביל תענית דיפה לחלום ומ"ש דודאי אם מתענה כו' וצ"ע דהא במג"א סי' תק"ע ס"ק ט' איתא דבר"ח אם היה דאורייתא אסור להתענות בו שעות כדמוכח בעירובין ע"ש ואפשר לחלק בין י"ט שהתענית בו אסור מדאורייתא אפי' תענית שעות יש לאסור וכן ר"ח אם היה דאורייתא משא"כ עיה"כ שאין בו דין יו"ט לאסור התענית אלא שיש בו מצות אכילה ובפ"א שאוכל בסוף היום סגי וזה כוונת המג"א שמחלק בזה ומ"ש המג"א וכ"כ של"ה ר"ל דשם כ' סברא זו דהאכילה של יום נחשב לתענית משא"כ אם נימא דספק תענית יש מקום להחמיר בספק אכילה זו שהרי נחשב לתענית:

ב **שם** כ' של"ה שא"א תחנון במקומות שאין כו' וע' בכתובות דף ה' א"ל אביי אלא מעתה יוה"כ שחל להיות בב' כו' א"ל התם אית ליה רווחא פירש"י לשחוט בלילה שהסעודה אינה עד למחר עכ"ל מבואר שאין חיוב סעודה כלל בלילה:

סימן תרה

א **בט**"ז **סק**"**ד** דהא דאמרי' דהוה. שדי כולייתא כו' ע' בא"ר ובמשבצות זהב בזה ולענ"ד י"ל בכוונת הט"ז שר"ל מדאמרינן אתו עורבי ושדי כבדא וכולייתא לשון זה משמע שלא ראה רק ההשלכה שהשליכו העורבים לבד ולא ידעו מאין הביאו דאל"כ מאי קאמר ליה שקיל ואכול דהאידנא דהיתרא שכיחא שהרי עינינו הרואות שמבית ישראל הביאו ואע"פ שהיה אפשר לומר דמיירי שהביאו מבית ולא ידע מאיזה בית לזה אמר דהאידנא היתר שכיח ומסתמא מבית ישראל דשכיחא טפי כבדא וכולייתא בעיוה"כ מ"מ מדקאמר אתו עורבים שדי כבדא וכולייתא ולא קאמר אייתי כבדא וכולייתא משמע

שלא ראה רק ההשלכה לבד וא"כ אין לתלות שהביאו מבית דלא שכיחא שהעורבים יבואו לבית רק שהיו לוקחים ממה שהוא מונח עפ"י חוצות והשליכו לכאן וא"כ מסתבר לומר שהעורבים לקחו משל איסור שהיה מושלך בחוץ וקאמר ליה האידנא היתרא שכיחא כנלע"ד בכוונ' הט"ז:

ב **שם** כיון שרוב ההשלכות שמשליכין עכשיו הוא מהיתר כו' כצ"ל:

סימן תרו

א **במג"א סק"ו** וקשה דהא חשיד לאביו כו' ע' בספרי שו"ת בית אפרים חלק אה"ע סימן ג' מ"ש בזה:

ב **ס"ק ח'** עיין מ"ש ססי' זה ובסי' תר"ז ס"ק ז' כצ"ל:

ג **ס"ק יו"ד** ואע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל למ"ד ר"ל וא"כ כו' ועיין סימן קל"א סעיף א' כצ"ל ור"ל דשם כתב שבעי"כ אין אומרים למנצח אף שברוב ימים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח וחשיב ליה עם חנוכה ופורים ור"ח שהם ימים אסורים בהספד אך אין כל זה מדינא רק מנהגא בעלמא ואפשר דה"ק ועיין סימן קל"א סעיף א' צ"ל אחר תיבות שמצוה לאכול בו וע"ז כ' ועיין סימן קל"א סעיף א' דשם איתא שיש בו מעלה קצת אפי' יותר משאר ימים שאין אומרים תחנה ודמי לחנוכה ופורים וגם י"ל דבא להביא משם כיון שהוצרך לחשבו לענין אמירת למנצח א"כ לא עדיף מחנוכה וכן פורים די"א שנוהג אבילות וכמ"ש לעיל:

סימן תרז

א **במג"א ס"ק א'** כדכתיב אשרי נשוי פשע כו' ודוקא במקום דליכא פסידא לאחרינא כדאי' בסוטה ד' ז' בשלמא יהודה דאודי כי היכאדלא לישרף תמר אלא ראובן למה אודי הא אמר ר"ש חציף כו' ומשני כי היכא דלא נחשדו אחוהי וע"ש מה שכ' אא"ז בת"ש סימן ה' סעיף קטן ז' ובחידושי חולין דף מ"א ע"ש בענין זה:

ב (**בהג"ה סעיף ה'**) טור ומרדכי ואין אומרים א"מ וכ"ש תחנון (ע"ס סימן תר"ד) כצ"ל:

סימן תרח

א (**בש"ע סעיף א'**) שצריך להוסיף מחול על הקודש מעט או הרבה ולפי דברי הב"ח לעיל ר"ס רס"ה יש לפרש ב' שעות קודם הלילה ועיין בתשובת ב"ח ולא נהגו כן אף המדקדקים על עצמם עכ"י:

ב **במג"א ס"ק ז'** ונראה לי ראיה להמנהג נלע"ד דאין ראיה דמ"מ מאן לימא לן שהיו אוכלים בשחרית מאכלי חלב דלמא אע"ג שלא היו רגילין בבשר היו אוכלין שארי מאכלים רק שבליל הצום היו רגילין בבשר דוקא:

ג **שם** וכן משמע ממעשה דחייט וטעמא כו'. הנה ממעשה שהביא הטור סי' תר"ג שקנה דג אין ראיה כלל דהיכן מוזכר דדגים בכלל דברים המרבים זרע והלבוש כתב בהדיא לאכול דגים ובפי' המשניות להרמב"ם ביומא כ' שלא היו מאכילין אותו דגים ובגמרא לא נמצא כן אבל ראיה יש לענ"ד ממדרש איכה שהביאו הר"ן ושאר פוסקים בעובדא דריב"ב ששתה היין בסעודה שמפסיק בה בעיו"כ עיין בדבריהם במסכת תענית ולדעת קצת פוסקים בסעודת שחרית הוי עכ"פ מוכרח דבסעודת שחרית שרי שהרי יין יישן מוזכ' בש"ס ובודאי התם לאו יין מגיתו הוי משקי ליה:

סימן תרי

א **במג"א סק"ב** וא"ל דהיינו דוקא בחדר יש מקומות שנהגו שלא להדליק משום תשמיש כו' כצ"ל:

ב **שם** וקשה דא"כ כו' ר"ל דאיך ס"ד דבבית לעולם צריך להדליק אף שלא נהגו להדליק בחדר איכא למיחש דכשיראנה בבית כו' אלא ע"כ דלא ס"ל סברא דמהרי"ל וא"כ אף למאי דמסיק דגם בבתים אין חוב להדליק מ"מ א"ל דאם מדליק בבית צריך להדליק ג"כ בחדר דמה"ת דפליג אמאי דס"ד דמעיקרא אלא דס"ל דדוקא בבית עצמו נהגו מקצת מטעם שלא יראנה ויבא עליה מיד משא"כ שנאמר שיראנה בבית ויתאוה ואח"כ יבא עליה בחדר שאין בו נר זה לא חיישינן כיון שהולך מהבית לשכוב כ"א לבדו:

ג (**במ"א ס"ק ג'**) כנגד אבריו של אדם במהרי"ל איתא שהוא כנגד רמ"ח אברים ורוח ונשמה בגימטריא נר וכ"כ עם שהוא כנגד רמ"ח מצות עשה ולאו הניתק לעשה ולאו הבא מכלל עשה משא"כ נשים:

סימן תריא

א **בט"ז ס"ק א'** למזון לערב ודוקא לאחר מנחה דהוה כמו שיש כו' דלא הוה אז עינוי כצ"ל וע' מג"א ס"ק ב':

ב **במג"א סק"ב** והקשו התוספות דהיינו בורר וי"ל כו' דאפשר שראוים לאכילה כו' ור"ן פירש שהתירו כדי כו' כצ"ל:

ג **שם** עמ"ש סי' תרי"ב ר"ל דשם פלפל אי גזרינן דלמא אתי למיכל ומכאן מוכח דלא גזרי' לשאר פוסקים דאף להר"ן והמ"מ דוקא בקניבת ירק אבל בנגיעה לא כמ"ש המג"א שם וע"ז כתב דא"ל הוכחה משאר פוסקים דז"ל דלדידהו מיירי בירק שאינו נאכל כו':

סימן תריב

א **במג"א ס"ק א'** מדאוריי' ע"ל במג"א ס"ס תקכ"ז לענין בליעת הרוק:

ב **במג"א ס"ק ד'** עצי בשמים כו' ע' במג"א סי' מ"ו מ"ש בזה בשם כנה"ג ושל"ה ומ"ש ראי' מי"ד סי' רס"ה וע' סי' רט"ו שכ' להוכיח דאף ביוה"כ שצריך להשלים ק' ברכות מ"מ אסור לגרום ברכה שאינה צריכה:

ג **ס"ק ו'** ולא חיישינ' שמא יאכל כו' לענ"ד לא קשה דאין לגזור ולבטל עבודת יוה"כ וכמש"ל סי' תקפ"ח ט"ז ס"ק ה' ובמ"א ד' לענין תקיעה דר"ה רק דפריך היכא דאיתרמי שהוא אונן נגזור ועוד דאם הוא אונן איכא לתקוני בכהן אחר משא"כ אם נגזור שמא יאכל בכל יוה"כ אין לדבר סוף ובכה"ג פשיטא דלא גזרינן וראייתו לפי פירושו יש לדחות ולומר דשאני התם דיש (דלא) גזרינן גבי כה"ג שלא ישכח ויאכל דזריז הוא רק לשמא יטעה ויסבו' כיון שמות' להקרי' מותר לאכול ולכך דביוה"כ דבלא"ה לא אתי למיכל אין חשש משא"כ בשאר כל אדם אפשר שיש לחוש אם יגע בו אתי למיכל:

סימן תריג

א **בט"ז ס"ק ד'** ולא יבא לידי סחיטה רש"י פי' טעם אחר וע' בר"ן שאעפ"י שכ' דלכך לא חיישינן לסחיטה אפ"ה כ' דברי רש"י ובלבוש בהג"ה הביא דברי רש"י גם כן וע' באר הגולה:

ב **במג"א ס"ק ח'** משום חביות של שייטים רצה לומר ומה בכך שעוב' לדבר מצוה ס"ס הגזירה במקומה עומדת ע"ש בב"ח:

ג **סעיף קטן יו"ד** דהא כדברי הרמ"א אסור להקיף ומ"מ נראה כהב"ח וע' סי' תצ"ח ב"י וסי' תק"י סעיף ח' כצ"ל:

ד **בש"ע סעיף ט'** אבל אם הם רקים מותר בתוספת ישנים דף ע"ח מבואר דאסור בכלי חרס אפילו ברקים:

ה **ס"ק י"ב** וצ"ע גדול רש"י בכתובות נלע"ד דלא עיין במרדכי דמ"ק סי' תתקס"ד אח"כ מצאתי בבאר היטב שהרגיש בזה:

סימן תריד

א **בט"ז ס"ק ב' שם** דודאי לא יועיל מצוה לזה כו' אינו מובן דאין המצות שעוסקין בהם מצויים בנעילת הסנדל משא"כ כאן שא"א לו לקיים המצוה בלא זה שא"א לו ללילך מחמת הסכנה או שהוא מפונק ומ"מ דברי הב"ח צ"ע דלמה מיקל באיסור נעילת הסנדל לומר שהוא נדחה מפני מצוה אחרת ואמנם גם לפי מ"ש הט"ז דבאמת לא ילך ולא יקיים המצוה ל"ד לרחיצה דשאני התם דלא מכוון לרחיצה כלל משא"כ כאן דוודאי כוונתו לנפול ואין דומה זה למי שיש לו מכה ברגליו שאינו מכוין רק להגן בפני המכה ואפשר דבסכנת עקרב נמי כה"ג הוא משא"כ במפונק וצ"ע: וראיתי בב"ח שכתב גם כן דלא דמי לרחיצה ע"ש: ומ"ש בש"ס דמשום סכנת עקרב מותר אין ראיה דהתם מיירי דמצוים עקרבי' במקום שהוא שם וכן מבואר בש"ע סעיף זה:

ב **מ"א ס"ק ז'** אמרינן בגמ' לגבי הא דמותר לעבור במים כו' כצ"ל:

ג **שם** אפי' לבא בדרך ועיין ברשב"א יבמות דמותר להקביל פני רבו אם אי אפשר לו זולת כן:

סימן תרטז

בט"ז ס"ק א' אבל לא יסוך בעצמו אלא ע"י עכו"ם כצ"ל:

סימן תריז

במ"א ס"ק א' ולא מהני אמיר' אא"כ כו' בהר"ן מבואר דבריא שהריח וערערה נפשו מאכילין אותו עפ"י עצמו ועפ"י בקי המכיר בו כו' ואפשר דגם הרא"ש מודה ונשתנה לאו דוקא וכן בר"ן מסיים גם כן דמכי חיור אפי' חיישינן לסכנתא ואפ"ה כ' מתחלה מאכילין אותו עפ"י עצמו:

סימן תריח

א **במג"א ס"ק ג'** עמ"ש בשמו סי' שכ"ח כצ"ל וצ"ע דלמה כתב שם בשם הרדב"ז להיפך דשומעין לרופא ולכאור' דלענין תרופה שמבחוץ צ"ל דהרופא בקי בזה יותר ויודע שתרופה זו תזיק לו והרופא אינו יודע אבל כאן שמתאו' לאכול בזה אמרינן לב יודע מרת נפשו שאם לא יאכל יהיה לו סכנה ודאית אף שהרופא אומר שהמאכל יזיקהו שומעין לחולה שמרגיש בנפשו יותר ואין כעת תשובת הרדב"ז בידי לעיין בו:

ב (**במג"א ס"ק ואו**) שלא יהיה פחות מכביצ' כצ"ל ע"ס תרי"ט ובמק"ח מגי' שלא יהא כביצה ומוחק מלת פחות וליתא:

סימן תרכא

בש"ע ס"ד במוסף אומר ש"ץ סדר עבודה ע' בדגול מרבבה שיאמר בתפילת מוסף ושני שעירים לכפר ולא יאמר מלבד חטאת הכפורים:

סימן תרכב

בט"ז ס"ק ד' דכיון דנפש של אדם כו' ביומא דף ע"ב עזאל שמכפר על מעשה עזא ועזאל ופירש"י דמכפר על עריות ובא"ר כ' בשם הכלבו דשמא יש בצבור אדם שנכשל בעבירה יזכור ומתודה ובאמת שזהו מדברי הרמב"ם פי"ג מה' תפלה:

סימן תרכג

במג"א ס"ק ג' אם הזמן קצר לא יאמרו הפיוטים כצ"ל:

סימן תרכד

א תרכד בט"ז ס"ק ב' אע"ג דעיקר התקיעות כו' דברי התה"ד בזה הוא דברי התו' והרא"ש בר"ה דף ל"ג ע"ב:

ב **במג"א ס"ק ה'** ששב' מבע"י ממש:

ג **סק"ז** וכ' דמ"ש כו' ושמעתי עוד טעם שלא לעשות ב' ימי' יוה"כ ע' בפסחים דף נ"ז ע"ב בתוס' ד"ה בקביעא דירחא שכתב אם נסתפק מתי הוקבע החודש כגון שמהלך במדבר עושה ב' ימים יוה"כ כדין כל ספיקא דאורייתא דאזלינן לחומרא:

סימן תרכו

א **במ"א ס"ק ב'** ע' ריש סי' תרל"א ר"ל בב"י שם שהביא דעת ר"ת שבתוספות דסכך ואויר שוי' למעלה כשר דהיינו פרוץ כעומד:

ב **שם** ואפשר כשמונח למעלה גרע טפי כו' אינו מובן דשם גופא קשיא למה באמת הא כשר כשחמתה מרובה וגם החילוק כשמונח למעלה אינו מובן. ולענ"ד בכוונתו עפ"י מה שנלענ"ד לפרש דברי הרא"ש דף ק"ב שכתב דהתוס' הקשו על רש"י דהא פרוץ כעומד מותר ונ"ל דלא שייך כאן פרוץ כעומד דדוקא גבי סכך פסול וכשר המונחים זה אצל זה שייך להזכיר פרוץ כעומד כדמייתו דף ט"ז אמתניתין דהמקרה סוכתו כו' אבל

סוכות סכך ואויר נתנה הלכה שיהא הצל מרובה כו' ע"ש וחילוק זה אינו מובן כ"כ ונלע"ד עפ"י מ"ש אא"ז מהרש"א בדף ט' ע"ב ברש"י ד"ה מאי למימרא כו' דאיכא למימר בסכך פסול שסוכך בתחילה לא סוכך אלא המועט שהרי אינה נראה יותר למטה וא"כ כשסוכך בתר הכי בסכך כשר כל אותו האויר שהי' נראה למטה סוכך והרי סוכך הרוב והיינו מתני' דמקרה סוכתו כו' ע"ש ונראה דאין חילוק בין סוכך בסכך פסול תחילה או בכשר דאין עתה בתר שעה שאינו רוצה לצאת י"ח בסוכה זו אזלינן ומה"ט נמי דעת הפוסקים ל"ש קדם האילן לסוכה כו' ואם כן היכא שעתה לפנינו סוכה שסכך כשר ופסול בזה יש מקום לומר שהרי זה כאילו הונח תחלה הסכך פסיל ולא סוכך רק המועט וע"י הסכך כשר נסתכך כל שאר האויר נמצא שע"י הסכך כשר נסתכך צל מרובה מחמה שע"ז הקפיד' תורה וגם יש מקום להיפוך שאנו חושבין כאילו הונח הסכך כשר תחלה וממילא שלא הועיל להיות צל מרובה מחמה ותועלת הזה היא באידך פלגא של הסכך פסול ולכן מדמה שפיר הש"ס לפרוץ כעומד דאליבא דר"פ דקפידת התורה שלא יהיו צד האוסר רבה על המתיר ובכה"ג שעכ"פ אין צד האוסר רבה על המתיר דהא יש פנים לכאן ולכאן לקולא אזלינן אבל אם אין כאן סכך פסול רק מחצה סכך ומחצה אויר כיון שהוא קמן חמתה מרובה והלכה ניתנה שיהא צל מרובה אין מקום להקל בזה מטעמא דר"פ דמיקל פלגא ופלגא דבזה אין מועיל פלגא ופלגא כלל שהתורה הקפידה על הצל שיהא מרובה למטה ומה מועיל מה שהסכך והאויר שוין למעלה כיון שלמטה החמה מרובה לשיטת רש"י דקיימינן השתא כן נראה בהבנת דברי הרא"ש. ולפ"ז היינו דקשיא ליה למג"א כיון דהתם אי שקלית לסכך פסול הוה הצל מרובה אלא שאין אנו דנין דאי שקלית רק שדנין איזה עושה הצל מרובה הכשר או הפסול וכיון ששניהם הו"ל פרוץ כעומד גבי שבת שמותר א"כ גם גבי אילן אם הסוכה בלא האילן מחצה סכך כשר שאז הו"ל חמתה מרובה למטה ומועיל בכה"ג מה שהאילן מסכך המחצה השני דנימא דהוה פלגא ופלגא ומותר מטעם פרוץ כעומד וע"ז שפיר כ' המג"א דאפשר כשמונח למעלה גרע טפי ור"ל דדוקא בכשר ופסול מונחים זה אצל זה דשניהם שוים בסככה הסוכה ובכה"ג דהוה פלגא ופלגא שרי לר"פ משא"כ אם הסוכה מסוככה מחצה בסכך כשר ואילן סוכך למעלה על חצי השני לא מסתבר כלל שנדון כאלו נסכך האילן תחלה ואח"כ סוכך בסכך כשר את רוב האויר כיון שהעיקר הסכך המונח ע"ג הסוכה ממש הוא הסכך כשר ולמטה הוא חמתן מרובה אם לא ע"י האילן ובכה"ג שפיר הוה מצטרף סכך פסול כו'. וע"ז כ' המג"א דמ"מ מלשון הרא"ש שכ' אההוא דהמקרה כו' דאם שקלית סגי בכשר והיא דבר שאינו שהרי אין מקום להכשר זה אי לא שקיל לי' דאז יש מקום לדון כפלגא

ופלגא משא"כ אם נשקול הפסול לגמרי ממילא שלא ישאר רק מחצה של הכשר לבד ובכה"ג פסל הרא"ש דהו"ל למטה חמתה מרובה ולכן כ' שראיית הרא"ש ממאי דמוקי במעדיף וע"ז שפיר כ' דאי שקלית סגי בכשר (ובאמת שכן משמע ממ"ש התוס' דרובא לא מהני כיון דניכר כו' משמע דברובא כשר מיירי והיינו למסקנא דמיירי במעדיף) כיון דבכשר לבד צילתו מרובה ואין להקשות דהא מהס"ד מוכיח דאף בחמתה מרובה כגון בפלגא ופלגא מכשיר משום פרוץ כעומד וא"כ נילף מיניה לענין אם הסוכה בעצמה צילתה מרובה בלא האילן ליכא לפלוגי בין מונח למעלה או לא. והנה בהר"ן פ' הישן ראיתי שכ' ג"כ כדברי הרא"ש ליישב דברי רש"י דיש חילוק לענין פרוץ כעומד דמייתי לענין סכך פסול משום דבהכי אמר רחמנא לא תסכך בפסול רובא כיון שאין הרוב בפסול כשר משא"כ לענין אויר ממש ע"ש ואם גם דעת הרא"ש כן הוא אין מקום לחלק בין מונח למעלה כיון שמ"מ אין כאן הרוב בפסול ובחידושי הארכתי:

ג **בט"ז ס"ק ג'** הא ודאי גם אינהו ס"ל דמה דחשבינן נגד הפסול כמאן דליתא אין זה פוסל כיון שאף בלא הסכך שכנגד הפסול יהי' צילתה מרובה מחמתה דהא מתיר אם הפסול כו' כצ"ל:

ד **שם** וזה ודאי אינו דא"כ מיירי שפסול בלאו התיקון כו' ר"ל דמיירי ובאופן דאי מסלקת להסכך שתחת העצים הדקים ישאר חמתה מרובה ע' ב"י וע"ז כ' דא"כ איך סיים הטור נ"ל שהוא מותר מטעם שאף אם נחשב הכשר נגד הפסול כמאן דליתא שפי' דמי כיון שיש בלא"ה שיעור הכשר סוכה כו' ר"ל שיש סכך הרבה שהוא צלתה מרובה מחמתה ואף אם ינטל הסכך שכנגד הפסול:

ה **שם** דהא לעיל לא מיירי מזה דהא גם המחמיר זו שיצטרך תיקון ס"ל עכ"פ כפי' האבי עזרי כו' ע"כ אתי שפיר סברת המחמירים שבטור כו' דעיקר הפסול מחמת שהפסול הוה במקום הפנוי כו' אם יש בכשר צילתה מרובה א"צ לתיקון שלא לזקוף הקנים ומיהו כו' כצ"ל:

ו **מ"א ס"ק ז'** ובאמת נ"ל דהמחמיר במהרי"ל כו' ר"ל דבמהרי"ל אי' שיש גדול א' שאוסר:

סימן תרכז

במג"א ס"ק א' אם אינה גבוה כו' ותראה שיש ט"ס בדבריו לענ"ד צ"ע דאף אם נגיה וגם הסדינין אין מגיעין כו' מ"מ שם טעם האיסור משום דהמטה הוה כגג כאמצע כילה ואסור לנטותה משום שתחת המטה יהיה אוהל אבל כאן שהוא ישן תחת הכילה ולא תחת המטה מה איכפת לן בסדינים אך נראה דאגודה ס"ל דכל שהמחיצות מגיעות

לארץ אף שאין בסמוך ג"ט רחב טפח מ"מ הוה אוהל וכן משמע דדברי האגודה בשבת פ' תולין שכתב שם או לא יעשה הגג רחב טפח בתוך ג"ט וגם לא יהיה הדפנות מגיעות לארץ ואם יעשה בדרך הזה יוכל לישן תחתיו בסוכה כמ"ש יש כאן ט"ס וצ"ל וגם אין הסדינים מגיעים לשם וכמש"ל ומשמע דבריו דתרתי בעינן שלא יהיה הגג רחב טפח וזאת שנית דהדפנות אין מגיעות לארץ ומדברי התוספות ושאר פוסקים אינו נראה כן ולפי נוסחא שבאגודה בסוכה שכ' וז"ל ואם אין לה גג כגון דאין לה רחבה טפח תוך שלשה לגגה וגם הסדינים המגיעים לארץ אין לה מחיצה טפח אעפ"י שהוא גבוה יו"ד מותר לישן בה כו' היה נראה שכצ"ל וגם אין הסדינים מגיעים לארץ אין מחיצה טפח (במג"א לפנינו כ" שאין להם מחיצה ומשמע דאסדינים קאי והיא ט"ס וצ"ל שאין לה ואכילה קאי) וכן הוא בב"ח ר"ל דכיון שאין בגג טפח ממילא דגם שהיה סדינים מגיעים לארץ מ"מ אין כאן מחיצה טפח דשיפועי אוהלים לאו כאוהלים אך דברי האגודה דשבת צ"ע וע' במק"ח שצ"ל אגודה, ועבב"ח סי' שט"ו ותראה כו' וליתא שוב ראיתי במחצית השקל נראה שהבין דמ"ש המ"א בסי' שט"ו היינו מ"ש בש"ע ואם משולשת מהמטה כו' וז"א כמש"ל שאינו ענין לכאן וכ"כ איהו ופי' שם בכוונת המג"א דשם מבואר דמגיעות לארץ עדיף טפי ע"ש בסעיף ג' ובט"ז שם:

סימן תרכח

א (**במג"א ס"ק ב'**) נרשם בטעות וצריך להיות הציון לעיל וה"מ שיכול' כו' וכסתות של עליונה וגם ס"ק ג' נרשם בטעות וצ"ל לעיל אם העליונה למעלה מד' כצ"ל:

ב (**ס"ק ו'**) ואפשר בזה"ז שאין רגילות כו, דאף אם יניח לא מיקרי משתמש במחובר כמ"ש סי' של"ו אינו מובן שהרי הרא"ש אוסר מהאי טעמא דשמא יניח אם כי ע"כ ס"ל דמיקרי משתמש בתחוב' לי' והיה לו לומר דלא גזרי' שמא יניח כיון דבזה"ז אין רגילין להניח ולא גזרי' בכה"ג ומרא' בכוונת דבריו עפ"י מ"ש בסי' של"ו שדעת הרא"ש באם נוטלין מן האילן לא מקרי משתמש במחובר רק הטעם דאסור להניח נר על האילן ביו"ט שמא יעלה על האילן כדי ליטלו והק' ע"ז מדברי הרא"ש שבכאן דס"ל דאסור ליטול חפץ מעל האילן כו' ולכאורה אינו מובן דדלמא גם בזה האיסור שמא יעלה על האילן צ"ל דהתם א"ש דאסור להניח על האילן שמא יעלה עליו ליטלו וחדא גזירה הוא משא"כ כאן אם באנו לאסור משום שמא יעלה כו' הו"ל גזירה לגזירה דהא באמת אינו מניח רק דנגזור שמא מניח ושמא יעלה הו"ל גזרה לגזרה ומזה מוכיח דאף אי לא גזרינן שמא יעלה אסור להניח משום משתמש במחובר והכיח בקושיא ודעת ה"ה באמת הוא

כן דאסור משום משתמש במחובר וכדי שלא יקשה עליו ממ"ש הרא"ש להוכיח מהא דקושרין חבל בפרה כ' המג"א לחלק דדוקא אילן שדרך תשמישו ליטול ממנו ולהניח ע"ג אבל בהמה אין דרך תשמישו בזה ע"ש ולפי"ז גם לפי ההוכח' שמוכיח המג"א מהרא"ש דכאן דליטול ממנו הוי משתמש במחובר ג"כ צריך לחלק בין אילן שדרך תשמישו כו' ובין בהמה דאל"כ מקשי על הרא"ש דכאן מהא דקושרין חבל בפרה וע"כ לחלק דאילן דרך תשמישו הו"ל משתמש במחובר והנה בלשון הרא"ש שכ' גזירה שמא ינוח חפצו על הסכך מ"ל דלאו ברגילות תליא מילתא רק דגזור שמא כשנתת לו לעלות אם יארע שיצטרך להניח חפצו ויניח יהיה משתמש במחובר אך בלשון ה"ה מבואר שהיו רגילים להניח ואם כן י"ל אם כוונת הרא"ש כן דגזרה שמא יניח כו' משום שהוא רגיל כן אבל אם אינו רגילות מה"ת לחוש לזה ולפי"ז נראה דאתי שפיר דברי המג"א וחסר בדבריו מלת ועוד וכצ"ל ואפשר בזה"ז כו' ולא גזרינן שמא יניח על הסבך ועוד דאף אם יניח כו' וכוונת דבריו דמתחלה מייתי דברי הרא"ש ויש לפרש דלאו ברגילות תליא אלא גזרה הוא שמא יארע כן וקצת קשה לומר כן דמה"ת נמציא גזרה בזה שיעשה כן דהא קמן שאין רגילות לעשות כן ואין לגזור בשביל איזה מאורע דלא שכיח ולזה מייתי דברי ה"ה שכ' שהרי רגילים כו' וכיון דבזמנם היו רגילים בזה שפיר גזרו שלא לעלות שמא יעשה כרגילות להניח שם כו' וע"ז כ' וכיון שהעיקר האיסור מחמת שמא יעשה כרגילות ממילא דבזה"ז שאין אנו רגילין שרי ולא גזרינן שמא יניח על הסכך (ומ"ש המג"א לא אסר משום דבר שבמנין כו' סי' קי"ז הוא כמו מאמר מוסגר מוקף בין שני חצאי עיגול כאשר נמצא בדברי המג"א כמה פעמים) ושוב כ' ועוד דאף אם יניח לא מיקרי מסתמא במחובר כמ"ש סימן של"ו ר"ל דשם מבואר מההיא דקשירת חבל בפר' שמותר מוכרח לחלק דלא מיקרי הנחה משתמש במחובר אא"כ דדרך תשמישו בכך ליטול ממנו ולהניח על גבו וכיון דבזה"ז אין רגילין להשתמש בזה דמי לקשירת חבל בפרה שמותר וכיון דמחמת משתמש במחובר אין חשש אין לחוש לשמא יעלה באילן דמה"ט אסור להניח נר על האילן ביו"ט דהתם שייך גזרה שמא יעלה כיון שהניח הנר משא"כ כאן שבאמת אינו מניח רק שיגזור שמא יניח ושמא יעלה הו"ל גזרה לגזרה וכמש"ל בדברי המג"א סימן של"ו והיינו דדייק המ"א בלישנ' וכת' דאף אם יניח לא מיקרי משתמש במחובר ולא קאמר דאין לגזור שמא יניח דמותר להניח אך כוונתו כמ"ש דלהניח באמת ודאי אסור אף דליכא משום דמשתמש במחובר מכל מקום אסור להניח משום גזירה שמא יעלה באילן ולכך כתב דעכ"פ לא מיקרי משתמש במחובר שאם היה אסור משום משתמש חדא גזירה היא וכיון שמחמת זה אין איסור שוב בכאן שבאמת

אינו מניח מותר ליכנס לסוכה דנגזר שמא יניח ושמא יעלה היא גזרה כן נלענ"ד נכון ובאמת אף לא (נגיה) בדברי המג"א מלת ועוד גם כן יש לכוון דברי המג"א עפ"י מ"ש אך יותר קרוב להוסיף מלת ועוד שבזה יבואו הדברים מתוקנים היטב ונכון בעזה"י:

סימן תרכט

א **במג"א ס"ק ח'** ד"ה סולם מעבר לעבר כמו שלנו ע"כ דברי המג"א עצמו ושוב כתב דברי הב"ח וסולמות של עגלות כו'. מבואר למעיין בב"ח שכתב שהרשב"א אוסר אפילו נקוב מעבר לעבר ומ"ש ועס"ח הוא ט"ס וצ"ל וע' סעיף י"ח.
דלא גזרינן י"ל דהב"ח כתב לגזור כל סולמות אטו הסולמות המקבלות טומאה וכ' דגם בהא דמסככין בנסרים יש לומר כמ"ש הראב"ד דהלכה כר"מ בגזרותיו ע"ש וע"ז כ' דלא קי"ל כהראב"ד כמבואר סעיף י"ח אם כן הכא נמי אין לגזור משום שאר סולמות:

ב (**בט"ז ס"ק כ"ב**) ומזה קשה לי על פר"ת וכו' והרי יש חילוק הזה כו' ולא לגוף האדם כו' קרוב לסוכה שם אסור כו' שהוא פסול בסוכה ממילא אסור לעשות כן בשבת:

ג **בש"ע סעיף ט'** ומיהו לכתחיל' לא יעש' אא"כ ניכר לכל שמכוין כדי להגין כו' ולהר"ן אף בכה"ג אסור לכתחל' אף שלא בשעת אכילה וכששרוי במים שרי משום שניכר שהוא שלא בשעת אכיל' ע"ש:

סימן תרל

א **ברייש הסי' במג"א דף ו'** עושה פס ד' ומשהו ומוקים ליה כו' דידעינן סבר' דמחיצ' של שתי אינה מחיצה כצ"ל ר"ל דבס"ד דמה דהוה מחיצ' בשבת בשיירא מהני בסוכ' אין סברא לחלק בין עושה ד' דפנות או ג' ולכן תירצו דמחיצ' של שתי לבד דלא מהני בשבת רק בשיירא לא מהני הכא מסתבר שפיר לחלק דאם עושה ד' דפנות לסוכ' שהיא מילתא יתירת' שפיר מהני מחיצות של שתי לבד דמהני בשבת עכ"פ בשיירא משא"כ כשעושה רק ג' גם הברייתא מודה דלא מהני מחיצות של שתי לחוד כיון דלא מהני רק בשיירא:

ב **במג"א ס"ק ג'** אבל בסוכה גדולה כו' דבריו תמוהים והנלענ"ד דהמג"א מספקא ליה אי בעינן שגם השלישית תהיה מחוברת עכ"פ ע"י לבוד או לא ולכן ביותר מג' שאין לבוד פסול דכיון דמה"ת גמירי ג' דפנות רק שתים כהלכתו ושלישית אפילו טפח צריך שיהיו כל השלשה מעורבין ואף על גב דבש"ס אמרינן התם איכא ב' דפנות דעריבן משמע דלא בעינן שתהיה השלישית מחוברת אפילו על ידי לבוד יש לומר שלא אמרו כן אלא לענין טפח שוחק דכיון דאיכא ב' דפנות דעריבן כמין ג"ם די בשלישית בטפח שוחק אעפ"י

שאינו שיעור עומד הראוי אבל מ"מ צריך שיהיה הדופן הג' סמוך לאמצעי בפחות מג' וספק זה נופל אפילו עשה האמצעי מחיצה גמורה של ז' והחזיק השלישית משם יותר מג' (וה"ה ג' דהא אין לבוד אלא בפחות מג') ולזה כתב המג"א דברי הר"ן שכתב דזה מיקרי ב' דפנות דעריבן כו' ור"ל שהר"ן כתב שצריך ליזהר שלא יהיה בכל קרנות הסוכה פתחים דבעינן ב' דפנות דעריבן ובסוכה העשוי כמבוי נמי ע"י פס ד' האיכא ב"ד דעריבן כו' ומשמע מזה דב"ד דעריבן סגי אעפ"י שהשלישית רחוקה ויש אויר בין הפס לדופן ד' כשר דאמרינן כיון דאיכא ב"ד דעריבן האויר הזה פתח הוא וע"ז כ' ואפשר כו' ר"ל דאין זה מוכרח מהש"ס דבאמת יש לומר הא דמכשיר על ידי פס ד' היינו בסוכה קטנה ר"ל שהיא פחותה מעשרה בענין שאין ג' בין הפס לדופן ואמרינן לבוד מהאי גיסא ומהאי גיסא (ומ"ש הש"ע שמעמידו פחות מג' סמוך לאחד משתי הדפנות אין ר"ל דלדופן השני הוא רחוקה אלא ר"ל דמצד הא' צריך שלא יהיה פחות (מפ') מג' דבציר מהכי ליכא שיעורא דז' טפחים אבל מצד השני א"צ לדקדק בכך דאפילו לא נשאר רק ב' או פחות כשר דהא איכא לבוד) אבל אם רחוקה ג' או יותר דליכא לבוד ואין השלישית מחוברת אל שני הדפנות כלל הוא פסול דהדופן הג' לחודיה קאי אינו מצטרף להכשר הסוכה כך היא כוונת המג"א ומה שתמה בזה בחמד משה ובפרי מגדים ובמחצית השקל דאי בסוכה קטנה שאינה רחוקה ג' לא שייכא פלוגתא דצה"פ דהא גם מצד הב' איכא לבוד ובמח"כ לא כוונו יפה בזה דלמ"ד דבעינן צה"פ גבי פס ד' טפחים לא מהני אף אם יש לבוד משני רוחות דס"ס אין בדופן האמצעי רק מחמת לבוד ולבד ולא מהני לתת עליו שם דופן ע"י לבוד לבד וזה מוכרח שהרי כשיש מחיצה גמורה של ז' א"צ צה"פ לכ"ע כמ"ש הר"ן והביאו רמ"א בהגה ואפ"ה ס"ל דאם ההיתר על ידי פס די בלבוד אף על גב דעי"ז איכא ג' טפחים מכל מקום כיון שאינו רק על ידי לבוד לא מהני אם לא כשיצרף אליו צה"פ וזה מחזקו לתת עליו שם דופן ומה יושיענו זה שהוא קרוב לשני הדפנות ויש לו דין לבוד דבשלמא אם היה הצה"פ בא לחבר הסוכה להיות אחד היה מועיל גם לבוד משני צדדים אבל באמת הצה"פ אינו בא בשביל זה רק ליתן עליו חשיבות דופן וצריך דוקא צירוף צה"פ אף אם הוא לבוד מכל רוחות וכן נראה לפי דברי הר"ן הביאו המג"א לשונו בס"ק שלפני זה שכתב לחלק דבטפח שוחק דליכא עומד שיעור ראוי לא מהני אי מוקי בי מצעי ואיכא לבוד מהאי גיסא ומהאי גיסא ומשמע מדבריו דבפס ד' אי מוקי ליה בי מצעי מהני מדין לבוד משא"כ בטפח ולכאורה אין טעם לדבר דהוי דין לבוד שייך שפיר אף בטפח שוחק אך טעמא דמלתא דהר"ן לשיטתו דבפס ד' א"צ צה"פ דבלא צה"פ מחשב דופן על ידי הפס שהוא שיעור ראוי ולכן שפיר מהני אי

מוקי ליה בפחות מג' מהאי גיסא ומהאי גיסא משא"כ בטפח שוחק אף אי מוקי ליה בי מצעי לא מהני כיון דס"ס אין הדופן נעשה כ"א על ידי לבוד ולבוד אין מועיל בלא צורת הפתח ולפי זה להרמב"ם דסבירא ליה דגם בפס ד' אין מועיל להיות עליו חשיבות דופן עד שיעשה גם כן צה"פ אף אי מוקי הפס בענין שהוא לבוד משני הרוחות אין מועיל כיון שאין כאן צה"פ וזה ברור והנה במחצית השקל ובמק"ח כ' להגיה יותר מיו"ד ולפי"ז צריך להוסיף גם כן מלת אמות ולומר דמיירי בעשה צה"פ ותפס הדין בפשיטות כדעת הרמב"ם והמג"א לא הזכיר בדבריו צה"פ כלל וגם למה מעיילי נפשיה בפלוגתא זו דהרמב"ם (ומהש"ע משמע כדעה ראשונה) ללא צורך וגם קשה למה הניח בצ"ע שהרי הדבר ברור אם יש פרצה יותר מעשר אלא תליא מלתא בפלוגתא דלקמן והנראה שדעת המג"א לומר דכל יותר מג' מפסיק בינו לדופן ואף להרמב"ם שסובר שצריך לעשות צה"פ מכל מקום אם הוא יותר מג' כיון שהסוכה רחבה יו"ד שאחר עשיית הפס נשאר עוד ג' לא מהני ליה צה"פ דאין לצ"פ מועיל כשאינו רחבה ד' כמ"ש בהגמ"יי ריש ה' סוכה הביאו הפ"מ וכן מבואר בס"ק שלפני זה שהעתיק מהר"ן וצה"פ ד' (ודלא כהגהת מהר"ם מטיקטין שם) ואם כן א"ש מ"ש המג"א דיותר מג' פסול דהא אי אפשר להתירו מטעם צה"פ דאין צה"פ מועיל בפחות מד' אך נראה דאפילו אי איכא ד' שיש שיעור לעשות בו צה"פ גם כן שפיר יש מקום לספיקו של המג"א בסוכה רחבה י"ד ונעץ קנה בסעיף ד' מהפס ועשה בו צה"פ (ומ"ש הטור וש"ע שיתן קנה מהפס על דופן האחר היא לאו דוקא גם אם נעשה צה"פ של ד' לבד ע"י קנה שבינתיים מהני לעשות חיזוק שיהיה שם דופן עליו) שע"י הפס פחות משהו והפס והצה"פ יש כאן י"א ועי"ז יש עליו חשיבות דופן ומכל מקום נשאר עדיין אויר ג' בין הצה"פ לדופן דלפי מ"ש המג"א ואפשר כולי פסול בכה"ג כיון שהדופן הג' אינו חיבור אל שני הדפנות ואף אם יש ד' דמשמע מהר"ן כיון דאיכא שתי דפנות דעריבן אף אם גם בקרן השני יש פתח המג"א מסתפק בזה דשמא גם דופן הג' צריך להיות מעורב ואם כן לא מהני אם יש שם פתח ואפילו צה"פ לא מהני למיקרי עריבן כמ"ש הר"ן שם אך בזה צ"ע שהמג"א לקמן ס"ק ז' הביא דברי הר"ן בפשיטות דאם ב' מחיצות מחוברין אף אם יש פתח בקרן האחר שרי והר"ן התם קאי אף אם המחיצות מחוברים ע"י לבוד ופס אי לא מסתפינא הוה אמינא שט"ס נפל בהמג"א וצ"ל להיפ' וכצ"ל ואפשר דדוקא בסוכה גדולה כשר אבל בסוכה קטנה שהשלישית רחוקה ממנה יותר מג' פסול וצ"ע ומסתבר קצת כן ממה שהתחיל לומר ומשמע דאפילו הסוכה רחבה הרבה כו' וע"ז כתב ואפשר כו' ור"ל דהמשמעות שם בר"ן אינו רק בסוכה גדולה שיש באויר לבין הפס ד' ויותר שאפשר לומר שהוא כפתח אבל

בסוכה קטנה כשהיא רחוקה יותר מג' דליכא לבוד וגם תורת פתח אין עליו כיון שהוא פחות מד' פסול שאינו מצטרף להיות דופן לסוכה וכמ"ש ועיין בט"ז ס"ק ו' דמשמע דאף ביותר מג' ולא הגיע לד' אפשר לחשבו כפתח ודלא כהגמ"י וכן משמע בסימן שס"ג ע"ש וגם קשה לענ"ד להעמיד דין פס ד' ומשהו למאן דבעי צה"פ אלא בסוכה רחבה יו"ד דאפשר לעשות צה"פ של ד' אבל בפחות מזה לא ואפשר דע"כ לא כ' הר"ן דבעי צה"פ של ד' אלא לענין דמיירי התם בטפח שוחק שהצ"פ בא להשלים מחיצה של ז' בהא בעינין צה"פ כדינו שיהיה בו ד' שיעור פתח אבל בפס ד' שכבר מחיצה של ז' עשויה ולהרמב"ם והגאונים שהביא הרא"ש אעפ"כ צריך צה"פ והוא לחומרא שיהיה נראה כסתום בכל אורך הדופן ולהכירא דעלמא דלמא אתי למיטעי דפס ד' לחוד הוי דופן ואמרו שכל אויר אפילו יותר מג' מצטרף ולכן צריך צה"פ להכירה דאויר זה שהוא יותר מג' צריך לגדור בפניו ע"י צה"פ להיות נראה כסתום וכמ"ש הר"ן דלענין דפנות כהלכתן מחמירין טפי בכמה דברים גבי דופן סוכה מלגבי שבת ע"ש ולכן לא קפדינין בצה"פ הזה אם אין בו ד' ויש בו די בצה"פ הזה כשהוא מגודר את האויר כמות שהוא ג' או יותר ובעיקר המחיצה אלבוד סמכי' שבצירוף הפס יש ז' וכן נראה מדברי הש"ג בשם ריא"ז שכתב וז"ל היה שתי דפנות זה כנגד זה ודומה למבוי מפולש עושה דופן ג' ביניהם פס ד' ומשהו (ע"ש שיש טעות בדפוס וצריך להגי' כמו שהעתקתי) ומעמידו בפחות מג' לאחד מן הדפנות והרי הוא כסתום והאויר שמאותו הפס עד הדופן האחר שהוא ג' או יותר מג' צריך להתירו בצה"פ ומזה מצריך כו' ע"ש מבואר דגם ביותר מג' מהני ליה צה"פ בכה"ג אך המג"א נסתפק בזה דאפשר אע"ג דלא חשיב פרצה לאסור מכל מקום אי אפשר לחשבו כפתח ממש והוי הפסק בין דופן לדופן וגם י"ל דכאן דהוי הפרון מרובה דעומד שהוא על ידי לבוד לא חשיב עומד כמ"ש התוספות שהביא המג"א סימן שס"ג ובכה"ג לא אמרינן דהוא כפתח ועיין לקמן במג"א ס"ק ו' ובט"ז שם ולפי שיש לזה פנים לכאן ולכאן הניח בצ"ע:

סימן תרלא

במג"א ס"ק ג' זה לא נעשה בשבילם וה"ה מחיצה ע"י לבוד כצ"ל והדברים האלו הם מדברי רש"י בסוכה דף י"ט גבי הא דאמר מחיצות לאכסדרה עבידו היינו דלא אמרי' פי תקרה וכו' ואי הוה מחיצה מעלייתא הוה סמכינן עלה כו' ומיהו היכא דיש לה פצימין אע"ג דלגוואי עבידין לבוד פחות מג' כמחיצה סתימה היא עכ"ל והן דברי המג"א בזה וזה שהראה מקום לסי' תרלמ"ד סעיף ח' דהיינו אכסדרה שיש לה פצימין מהני פי תקרה:

סימן תרלב

א **במג"א ס"ק א'** ודע כו' אלא ג"ט פסול' כו' והריטב"א מספקא ליה דשמא אף אם הכניס לסוכה מפחות לג' פסולה:

ב **שם** דאף דאמרי' דופן עקומה כיון שהוא סכך פסול פחות מד"א מ"מ אסור לישב תחתיו וא"כ אף כו' כצ"ל:

ג **שם** ול"נ דכוונת רש"י דאילו היה שם דופן הוה אמרי' דופן עקומה כו'. רבים נתקשו בדברי המג"א בזה ומה שפירשו בו קצת לא נהירא כלל. ואמנם לפענ"ד המג"א עמקו מחשבותיו ולא דרכיהם דרכיו. והנראה בכוונתו דמבואר דאע"ג דלא עיילי' כולו פסול דההוא טפח דאבראי מחשב נמי סוכה דאילו סכך כשר היה כו' וכ' הדברים דלא תימא הא דסכך פסול היינו דוקא בד"ט המונחים בתוך הסוכה משא"כ הך דטפח שיוצא לחוץ במקום שכבר כלה והוא יוצא לבר מפומא דמטללתא לא איכפת לן ביה וכמאן דפסיק דמי ואין לנו לחשוב רק אותו הג"ט שהם בתוך חלל הסוכה ולכן אמר דודאי אם היה נחשב המקום הזה שהטפח שם חוץ שהיה מוכשר לסוכה היינו אומרים כן דכיון שהוא מבחוץ אינו מצטרף לפסול הג"ט שמבפנים אבל באמת גם אותו מקום שהטפח שם היה מכשיר אם היה סכך כשר דהו"ל פסל היוצא א"כ אינו מחוץ לסוכה רק ג"כ בתוך הסוכה וכיון שבין הכל הוא רחב ד' הרי הוא פסול בסוכה ולא מהני מה שהוא מבחוץ. ורש"י למד זה מהש"ס דקאמר טעמא דהו"ל פסל היוצא שנידון כסוכה מבואר דתקנתו זו היא קלקלתו לפי שגם מבחוץ עדיין היה מוכשר לסוכה אם היה סכך כשר לפיכך הוי כנסר ד' בתוך הסוכה דפסול. אך כ"ז אם הנסר אפומא דמטללתא אבל אם הוא מונח במקום שיש דופן שפיר אמרי' דהאי טפח דאבראי לחודי' קאי ואינו נחשב כחד עם הג"ט שמבפנים שבזה א"ל שהוא ג"כ בתוך הסוכה שהרי הוא חוץ לסוכה וא"א לחשבו מכלל סכך הסוכה רק שנאמר ששייך לדופן מדין דופן עקומה איך שתאמר עכ"פ אין לטפח הזה מקום כניסה לסוכה כלל. וכיון שא"ל שהטפח היא ג"כ במקום שהוא מוכשר לסוכה מהך טפח ע"כ לחודי' קאי ממילא דהנך ג"ט שהם בחלל הסוכה מתחשבי סכך ומצטרפין להשלים שיעור סכך אף בסוכה קטנה. ומעתה תבין כוונת המג"א מ"ש ול"נ דכוונת רש"י דאי לא היה שם דופן הוי דופן עקומה ואותו טפח הבולט לחוץ אינו נחשב כלל להסוכה כו' שר"ל שאין כוונת רש"י במ"ש שאין שם דופן דליפקי' מיניה ע"י דופן עקומה כמו שהבין בו מהרש"א ז"ל שאם יש דופן דאמרי' דופן עקומה יש בו תועלת להכשר הג"ט של הנסר דפשיט' דז"א כמ"ש מהרש"א שאם תדין בו דין דופן עקומה א"א לדון בו דין סכך שיצטרף בסוכה קטנה וכ"כ המג"א סי' תרל"ג סק"ו גבי איצטבא ע"ש.

אך באמת אין כוונת רש"י לעשות היתר מדופן עקומה רק ר"ל שקלקלתו הוא תקנתו שאם היה כאן דופן היינו אומרים דופן עקומה ועי"ז היה נשאר הטפח מבחוץ ואינו נחשב כלל להסוכה כאילו גם היא בחללה אלא לבדד ישכון ועם אותו ג"ט שבחללו לא יתחשב וא"כ הו"ל כאילו אין בנסר ד' והו"ל כאלו כלו סכך כשר. ואין כוונת המג"א שהפסק הדופן לבד מועיל להפסיקן מן הנסר רק דכיון שכל עיקרו שאתה רוצה לחשוב הנסר בשלימות כאילו הוא בחלל הוא מטעם שמונח ג"כ במקום מוכשר סוכה והו"ל כאילו הוא בתוך חלל הסוכה זה א"א לומר במקום דופן שאף אם היה בתוך החלל היינו מוציאין אותו מן הסוכה ע"י דין דופן עקומה. וכיון שהטפח הוא בחוץ הג"ט שמבפנים מצטרפין להכשר סוכה בסוכה קטנה והיינו שכ' דהא השתא ס"ד דהפכן על צידהן כשר ר"ל דלמאי דקי"ל הפכן על צדיהן פסול משום דהו"ל כשפודין של מתכת וכיון שהוא סוכה קטנה והנך ג"ט הם סכך פסול ולא חזי לאצטרופי פסולה דאין כאן שיעור סוכה וע"ז כ' וא"כ אע"ג דקי"ל הפכן על צידהן פסול (במג"א אי' וא"ל אע"ג כו'. ובס' היקר ובמק"ח כתבו שהוא ר"ת ואפשר לומר וליתא. אך הוא טעות הדפוס וצ"ל וא"כ אע"ג ולפי דבריהם היה צריך לכתוב דאע"ג) מ"מ הו"ל סכך פסול פחות מד' כיון דהכותב ביניהם כו' ור"ל כלפי מטה דלפ"ד מהרש"א אף בסוכה גדולה שמקצת הנסר מבפנים במקום דופן אסור לישב תחתיו כיון דאמרי' דופן עקומה ע"ז כ' דלפי פירושו לקיים דברי רש"י דבמקום דופן אין הטפח מצטרף כיון שהוא מבחוץ שהכותל מפסיק ואין לצרפו כיון שאם אין בחלל הסוכה שאם תדין דופן עקומה ג"כ הוא יוצא מכלל סכך להיות עליו שם דופן וכיון שאינו מצטרף שוב אצ"ל דופן עקומה בג"ט שבחלל ושם סכך עליהם וא"כ אף למאי דקי"ל הפכן על צידהן פסול והג"ט ג"כ קרויים סכך פסול ואין מצטרף בסוכה קטנה וליכא שיעור הכשר סוכה מ"מ בגדולה דבלא"ה איכא שיעור סוכה רק שיש על ג"ט שם סכך פסול מ"מ כיון שאינו רק ג"ט מותר לישב תחתיו והמעיין היטב יראה שזה כוונת המג"א והרחבתי הדבור בזה לפי שדברי המג"א בא בקצרה וגמגמו בו לכן ראיתי להאריך במקום שקיצר והדברים ברורים בס"ד:

ד **ט"ז ס"ק ב'** כיון דזה מקום חשוב לעצמו כו' תמוה דהא הך טעמא כ' רש"י אהא דבאמצע פוסל בד"ט. אבל כאן הטעם כיון דאין הכשרו רק ע"י דופן עקומה ולכן אע"פ שהסוכה כשרה לא יישן תחתיו וכ"כ הטעם בלבוש והוא מבואר מדברי רש"י ושאר פוסקים באמת שלשון זה שכתב הט"ז כאן היא ל' רש"י בסוכה דף י"ז ע"ב ד"ה אלא לדידכו כו' שזה מקום חשוב הוא לעצמו וחוצץ בסוכה זו כו' ע"ש (ומ"ש בט"ז ע"י חוצץ מלת על ידי ט"ס וצ"ל וחוצץ) והתם לענין סכך פסול באמצע מיירי ולכן נראה

שהוא ט"ס וצריך להקדים ציון זה בריש הסי' על מ"ש באמצע בד"ט וכ"כ בהגהות מק"ח ואפשר שכוונת הט"ז לפרש הא דקאמר כ"ז שיש בו ד"ט אבל פחות מד"ט ישנים תחתיו דלכאורה י"ל דדוקא באמצע הדין כן דפחות מד' סכך כשר דהאי גיסא והאי גיסא מבטלים ליה ולכן כ' לעיל דפחות מד"ט ישנים תחתיו משא"כ כאן בפחות מד' מן הצד אע"ג דהסוכה כשירה היינו משום דופן עקומה ומ"מ אין ישינים תחתיו כיון שאין סכך כשר רק מצד א'. וע' בר"ן שהראב"ד סובר דאפי' באמצע בפחות מד' אין ישינים תחתיו רק בפחות מג' אלא שאין כן דעת הרז"ה וכן דעת הטור ולכן כ' הט"ז כאן דעיקר טעם ד"ט הוא משום שהוא חשוב מקום לעצמו. וממילא דבפחות מד' דלא חשיב בטל הוא לגבי שאר הסוכה הכשרה בין באמצע ובין מן הצד וא"צ לדופן עקומה כלל בפחות מד"ט. ואפשר שחסר סיום הלשון וצ"ל זהו טעם פסול ד"ט באמצע וה"ה כאן דוקא כשיש ד"ט כנלע"ד:

סימן תרלג

א **בט"ז ס"ק ב'** נמצא לפי מאי דקי"ל כו' אפי' אם אותו מקצת הוא חמתה מרובה כו' ודאי שיש פלוגתא בזה שתוספת כ' להדיא דאי הוי חמתה מרובה לא הוי מכשרי אינך אמוראי וע' בתוס' עירובין ובתו' דסוכה ד"ט ד"ה דהא:

ב **מחבר סעיף ד'** בתבן וביטלו ה"ז כו' משמע מהר"ן דאף בכרי של תבואה מהני ביטול כיון דלא בעי ביטול לעול' והפ"י לא כ"כ בשם הר"ן ודבריו צ"ע:

ג **שם** אבל סתם אינו מועיל כו' ודעת הריטב"א בעפר ואין עתיד לפנותו הוי מיעוט וכן דעת המחבר כהריטב"א אבל דעת התוספת והרד"ה והר"ן ועוד פוסקים דאפי' אין עתיד לפנותן לא הוי מיעוט:

ד **סעי' ט'** אם חמתה מרוב' מצילת' פסולה כו' אפי' בדיעבד שלא כדעת מקצת חכמים כ"כ הריטב"א:

סימן תרלה

בט"ז ס"ק ג' ושוב חקק בה כו'. נראה שהציון הוא ט"ס וצריך לציין על וחטט בה אח"כ פי' לא מיבעי אם חטט בו אח"כ מלמעלה למטה ומשייר לו לסכך כמות שהוא פשיטא דכשר אלא אפי' אם חקק אח"כ למעלה דאז ליתא לסכך ראשון כלל כו' כצ"ל ומבואר למעיין בב"י בשם הר"ן:

סימן תרלו

בט"ז ס"ק ג' אלא לצניעות כההיא דגנב"ך ר"ל דשם אמרינן הוא שעשאה לצל סוכה וכמבואר בסי' הקודם:

סימן תרלז

א **בט"ז ס"ק א'** כההיא דלא ימצא וכן ז' ימים תאכל מצות שהיא במקום לא תאכל חמץ ז' ימים הוה נמי כפשוטו משא"כ בחג הסוכות כל הז' ימים סוכה דהא לא הוה כו' כצ"ל ר"ל דמ"ש ז' ימים תאכל מצות נמי לא שייכי' פלוגתא דר"א רבנן משום דפירושו כפשוטו על כל שבעת הימים ואע"ג דבאמת אין חיוב לאכול כל הז' ימים מ"מ אין הכוונה רק שלא יאכל ז' ימים חמץ רק יאכל מצות וממילא דשפיר קאי על כל הז' ימים משא"כ בסוכות דמשמעות הקרא לא בא על השלילה לשלול שלא יאכל ז' ימים חוץ לסוכה אלא משמעותו על חיוב עשיית הסוכה שיאכל בה ובאמת אין עיקר החיוב רק לילה אחד לכן פליגי וכו' ועיין בא"ר שנראה שגירסתו הי' בט"ז כמו שהוא לפנינו אלא שחסר תיבת לא וצ"ל וכן ז' ימים תאכל כו' נמי לא הוה כפשוטו כו' והדבר תמוה דהא לא מצינו כלל דדרשינין ביה מידי ואפשר דס"ל התם כיון דע"כ א"א לומר שיאכל מצות כל ז' ימים בחיוב כדאמרינן בפסחים דף ק"ך משום דכתיב ששת ימים כו' מה ששת רשות כו' ע"כ אין מוציאין אותו מפשוטו ומפרשינין כל ז' יאכל מצה ולא חמץ ולא בא הכתוב רק לשלול אכילת חמץ וזה כוונת הט"ז במ"ש ז' ימים תאכל שהוא במקום לא תאכל חמץ (ר"ל שהוא מתפרש שלא יאכל חמץ) כל ז' ימים לא הוה נמי כפשוטו דהא לא הוה רק חיוב כו' וכן נראה למעיין בלבוש דהך חג הסוכות תעשה לך כו' והך דשבעת ימים תאכל כו' פתרון אחד להם ועל דבריו קאי הט"ז ונתן טעם משום דא"א לפרש כפשוטו:

ב **במג"א ס"ק ג'** ואע"ג דקי"ל כו' מ"מ לא מיקרי כו' ר"ל דזה מוכח דאל"כ מי הכריח לרש"י לפרש גזלי ארעא מישראל דילמא קאי כמ"ד אסור וכן ס"ל באמת התוס' בב"ק וע"ז כתב דספר יראים כתב דאפי' אי מותר לא מיקרי לכם א"כ א"א לפרש דרש"י בדוקא נקט הכי כיון דגם אי גזלי מעכו"ם לא יצא דלא מיקרי לכם אפילו אי גזל עכו"ם מותר ומכ"ש אם נאמר דאסור וע"כ דרש"י לאו דוקא נקט מישראל וכמ"ש בתשובת הרשב"א סימן תתנ"ב וא"כ ממילא יש לומר דאפי' היכא דלא בעינן לכם כגון הכא דסוכה דשאול כשר מ"מ כיון דגזל עכו"ם אסור שפיר הו"ל מצוה הבאה בעבירה וא"כ אסור לעשות סוכה ברה"ר ועיין בספרי שו"ת בית אפרים כו':

ג **במג"א ס"ק ז'** אבל אם השאיל לו שמעון הקרקע כו' נראה דס"ל דאם חיבר עצים שלו לקרקע חבירו אין דינו כמחובר לקרקע ושפיר הם נגזלים. משום דדוקא לקרקע שלו ומחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולכן אם השאיל לו הקרקע לז' ימים ס"ל דהוה כמחובר לקרקע שלו כיון שמדעתו חובר ולכן גם העצים אינם נגזלים אבל הד"מ שדלג תיבת שלא מדעתו ס"ל דגם מדעתו לא מהני כל שאין הקרקע שלו ממש רק על דרך שאולה לז' ימים ואח"כ הדרא ארעא למריה ויכול לומר טול עצים ואבניך ובכה"ג אין דינם כקרקע לכן גם מדעתו שפיר העצים נגזלים. ומ"ש המג"א וקשה כו' נראה שר"ל דקשה על הד"מ שדולג תיבת שלא מדעתו משום דמשמע ליה לחלק כנ"ל דבאמת ז"א דהא צריך להבין בגוף הדין דתוקף על חבירו כו' דהא העצים נגזלים כו' וע"כ לומר משום דלא משך וע"כ לחנם השמיט הד"מ תיבת שלא מדעתו דשפיר נקט המג"א שלא מדעתו דאז שפיר קנה שמעון עצים בגזילה אג"ק שלו וכיון דהעצים גזולין לא יצא משא"כ כשבונה מדעתו שהקרקע שאולה ביד ראובן ומה שגזל שמעון לא מהני דאין קרקע נגזלת ואם כן לא קנה שמעון העצים וע"ז כתב דבח"מ משמע שהמשאיל קונה אג"ק אעפ"י שהיא שאולה ביד אחרים כך הוא כוונת המג"א. אך לולי דברי אא"ז מהרש"א ז"ל והב"ח הייתי אומר דנהפוך היא וט"ס נפל בהג"ה וצ"ל מדעתו כמו בתוס' משום דהא שהשאיל הקרקע לראובן אם חוזר ותקפה והחזיק בה לעצמו נלענ"ד דמהני ולא שייך בזה קרקע אינה נגזלת דהא הטעם משום דשם בעלים עליו וכיון דאינו רק בתורת שאלה והוא חוזר וגוזל מה ששאל ממנו לא שייך שם בעלים ושפיר נגזלת והלכך לא יצא מחמת גזילת הקרקע משא"כ שלא מדעתו שלא גזל הקרקע כלל ומחמת גזל עצים לא מיירי כלל דמחמת זה אל"מ דיצא משום תקנת השבים אך בד"מ מסיים בלשון הג"א משום גזל העצים ובאמת בהג"ה גופיה לא מסיים בה כמ"ש בד"מ נראה דהכל א"ש דהג"ה העתיק לשון התוספת שכתבו על רש"י בחנם דחק כו' והיינו לומר דאפילו נאמר דשייך תקנת השבים אפילו היכא דלא טרח בה מכל מקום משכחת לה שפיר כשבנה מדעתו ואיכא גזל קרקע כמו שכתבתי לעיל. והד"מ העתיק הדין לדידן דקי"ל דהיכא דלא טרח לא שייך תקנת השבים ולכך השמיט תיבת מדעתו דאפילו שלא מדעתו אינו יוצא משום גזל דעצים כנלענ"ד:

סימן תרלח

א **בט"ז ס"ק א'** ילפינן לה בגמרא מדכתיב חג הסוכות ז' ימים כו' דר"ח דאמר אם פירס כצ"ל:

ב **שם** אלא נראה פשוט דאף להרא"ש כו' וצ"ע דאמאי לא תירץ כן קו' התוספות:

ג **ט"ז ס"ק ג'** היינו ליטול דרך ביטול משום שבז' כצ"ל:

ד **במג"א ס"ק ט'** דנוי הסכך הם אסורים כצ"ל:

סימן תרלט

א **במג"א ס"ק ואו** נלמד ממ"ש הרא"ש כו' כדי לפרש דברי המ"א בזה צריך אני לבאר תחלה דברי הרא"ש וכוונתו משום דבמתניתין איתא שמותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה ואמרינן בגמרא דהיינו בכביצה מותר לאכול ונראה דאין ר"ל דמה דקאמר מתני' אכילת עראי היינו כביצה דז"א אלא דמתני' ר"ל שצריך שיאכל דרך עראי ולא יקבע סעודה ע"ז. והש"ס מיבעי ליה כמה השיעור שמותר לאכול וקאמר תרי ותלת ביעי ופריך עלה דזימנין דסגי בהכי וה"ל סעודת קבע ומה בכך שזה אין קובע סעודה כיון שאחרים קובעים קביעות מיקרי ולכך קאמר אביי כדטעים בר בי רב כו' והיינו בכביצה אבל פשיטא שכביצ' זו צריך לאכול דרך עראי ואם קבע סעודתו עלה חייב בסוכה והנה ביומא שם פריך אמד"א פירי לא בעי סוכה מדאמר רב הביאו לפנינו תאנים כו' ואכלנום עראי חוץ לסוכה עראי אין קבע לא ומשני ואכלנום אכילת קבע כאכילת עראי כו' ולכן כתבו התוספות והרא"ש שם דקי"ל פירי לא בעי סכה כדמסקינן ביומא דקבע דידהו הו"ל כאכילת עראי דפת ר"ל אהך תירוצא דקאמר ואכלנום כאכילת עראי ושוב כ' הרא"ש שהיה נזהר דחושש היה ללישנא דפרי בעי סכה וע"ז כתב דמוכח ביומא דאפילו אי פירי חייב אין חיוב אם אוכל דרך עראי רק קובע עצמו בעינין ואשמעינין דקבע דידהו לא הוה כאכילת עראי דפת כצ"ל ר"ל דהא דאמר רבי ואכלנום עראי דמלתא דפשיטא דעראי שרי וע"כ למעוטי קבע אתי ולא שמעינין דלא הוה כעראי דפת ואם לא נגיה באשר"י תיבת לא צ"ל דהך ואשמעינין י"ל לפום תירוצא דפרי לא בעי סכה וכמ"ש בא"ר ע"ש. ומעתה נבא לבאר דברי המג"א ומ"ש דמשמע דס"ל כו' לכאורה אינו מובן שהרי מבורר בהרא"ש גם מ"ש אח"כ צ"ע ולפי מ"ש א"ש דהנה הרא"ש שכתב דהיינו שקובע עצמו לא נתפרש בדבריו אם הוא דבעינן קביעות היינו אפי' שאוכל כשיעור חייב סכה דהיינו יותר מכביצה מ"מ בעינין שקבע סעודתו עליו אע"ג דגבי פת כה"ג ל"צ שיקבע דאף אם הוא אוכל דרך עראי מ"מ כיון דזימנין סגי בהכי קבע מיקרי מ"מ בפירות לא אמרינן הכי. או אפשר דהרא"ש קאמר דאפי' אי פירי בעי סכה מכל מקום בפחות משיעור סכה אין חיוב אלא בקובע עצמו כו' אבל בשיעור א"צ קביעות אך באמת ז"א דאם נימא דאינו מצריך קביעות כ"א בפחות מכשיעור אם כן פירות שוה לפת ולא היה הרא"ש צריך לחדש דין זה מיומא דזה משנה שא"צ דפירות עכ"פ לא עדיף מפת

אלא ודאי דהרא"ש בא לחדש דפירות גרע מפת לענין זה דאפי' כשיעור מכל מקום צריך קביעות אבל פחות מכשיעור אפי' קבע לא מהני וזה כוונת המג"א שכתב ומשמע דס"ל להרא"ש דאפי' מאן דמחייב בפירות אינו חייב אלא דוקא כשיעור ביצה ויקבע סעודתו עליהם דאל"כ הוה שוה לפת כנ"ל (והא דנקט כביצה שיטפ' דלישנא היא איידי דקאי בסוגיא דומיא דאהך סוגיא הוה חייב בכביצה אבל אנן קי"ל דבכביצה נמי אכילת עראי מיקרי ע"ש בתוספות) ושוב כתב המג"א ולמד כן כו' ר"ל באמת מנ"ל להרא"ש דאפי' אי פירי בעי סוכה מ"מ גרע מפת לזה אמר שלמד כן מדקאמר אכילת עראי אין אכילת קבע לא ולא ניחא להרא"ש לפרש דלענין השיעור קאי ולפחות מכשיעור חיוב סכה קרי אכילת עראי ושיעור קרי אכילת קבע דאין זה במשמע אלא פי' אכילת עראי כמו במתני' דהיינו שאוכל דרך עראי וע"ז מדייק הא אכילת קבע לא דהיינו שקובע סעודה עליהם דכי מחייבינן פירות בסכה היינו בקביעות סעודה וע"כ בכשיעור מיירי דאי בפחות מכשיעור מיירי ע"כ דאפי' קביעות סעודה לא מהני לחייב בסוכה דהא מעובדא דר"ג דתני עלה לא מפני שהלכה כך כו' מוכח הכא דלפום הך סברא דפירי בעי סוכה בקביעות עכ"פ דאם לא כן מנ"ל שאין הלכה כן אלא שרצו להחמיר דדלמא ר"ג לאו משום חומרא אלא משום שאכלן דרך קביעות וא"כ אפ"ת דשתי כותבות לא הוה כביצה מ"מ היה מחויב בסוכה מדינא אלא ע"כ דכל שאין כשיעור אפי' קבע לא בעינן סוכה וא"כ כי קפיד אכילת קבע היינו בכשיעור וע"ז הקשה המג"א דמנ"ל להקשות דדלמא היה ידוע להתנה ור"ג אכלו דרך עראי ולכך אמר שלא עשה כן רק משום חומרא דיטעום התבשיל דהוה דרך עראי וע"ז כתב המג"א ומיהו לענין פירות כו' מ"מ נ"מ לענין מיני תרגומא שכ' הטור וש"ע דחייב בסוכה אם קבע ולכאורה היה אפשר לפרש דמהני בה קביעות אפי' פחות מכשיעור כמו בפת ולזה אמר דז"א דלא מהני קביעות כ"א דוקא שיאכל כביצה ר"ל כשיעור חיוב סוכה דבעינין תרווייהו כמבואר מדברי הרא"ש דלעיל כנלענ"ד בכוונתו:

ב **בט"ז ס"ק יו"ד**. של סוכות אם לאכול כצ"ל:

ג (**במג"א ס"ק י"ו**) מידי דהוי אמי שלא שכב עד חצי הלילה:

ד **בט"ז ס"ק י"ז** ע"כ נראה דגם בלילה שניה וכו' ר"ל דהדין ברור לנו בסמ"ג ואשר"י רק בליל שני וכיון דאנן בקיאין בקביעא דירחא וגם איכא דעת הסמ"ק והא"ז יש לחוש בליל שני לחומרא לדבריהם שלא לברך:

ה **בט"ז ס"ק כ'** דכל ששהה הרב' לעיקר הדין בין יציאה לכניסה ולר"ת כו' נראה דכוונתו לפי מ"ש בש"ע נהגו שאין מברכין אלא בשעת אכילה וע"ז כ' הט"ז דמן ההלכה קי"ל

כו' דיש לברך כל פעם שנכנס בה ושוב הביא דברי ר"ח שנהגו כמותו והנה לפי ההלכה ושהברכה על הכניסה יש לחלק בין שהה הרבה למעט ולר"ת דהברכ' עיקרו על האכילה אין לחלק בזה וזה כוונתו כאן שכתב שכל ששהה הרבה לעיקר הדין בין יציאה לכניסה ר"ל דלעיקר הדין דעל כניסה מברך (וקרי ליה עיקר הדין ע"ד שכת' לעיל דמן ההלכה קי"ל) תלוי בשהיה ולר"ת דבאכילה תלויה תיכף שגמרן כו':

י **ס"ק י"ז** וכצ"ל עיקר כו' כמ"ש ס"ח וכ"כ הרמב"ם וכ' במ"מ כו' כצ"ל:

יז **שם במ"א מה שאין מברכין על מצה כו' אלא שאין אוכל חמץ כו' ר"ל וזה שאוכל מצה אינו אלא מפני שאינו יכול לאכול חמץ כמו שהאוכל בשר בהמה טהורה מפני שאינו יכול לאכול טמאה ואינו מברך אקב"ו לאכול שאותו אכילה אינו אלא לצורך גופו ולהשביע רעבונו אבל אכילה בסוכה אעפ"י שכל ז' רשות מכל מקום כיון שהישיבה אינו צורך גופו אלא לצורך מצוה ראוי לברך עליו לישב בסוכה כ"כ הכל בו בשם החכם רבי שמואל שקלי ז"ל ונראה שזה כוונת המג"א בשם מהרי"ל ג"כ ע"ש אלא שאינו אוכל חמץ ר"ל מפני שאינו אוכל חמץ שאסור עליו ולכן הוא אוכל מצה לצורך גופו ועיין בתשובת הרשב"א חלק ג' סימן רפ"ו באורך בדברים של טעם ע"ש**:

סימן תרמ

א (**ט"ז ס"ק ב**) ורי"ף ורמב"ם לא כתבו כו' ורבי ינאי ור"ל הוא דמשני הכי כן כתב הב"י גם כן סימן תי"ד והוא תמוה למעיין חדא דמנ"ל לר"י ור"ל עד ולא עד בכלל, דאי הוה מפרשי ועד בכלל נמי א"ש האי שנויא הא דאיתא לאבוה אלא דלדידהו לא סגי בשנויא דועד בכלל כמו לרב אסי ואדרבה תיקשי טפי עלייהו דס"ל דבן ה' א"צ לאמו ובריייתא אמרה עד בן שש, ולכך צריך לפלוגי בין איתא לאבוה כו' וכדי שלא יהיו דברי הב"י והט"ז תמוהים כל כך, אכתוב מה שנלענ"ד בישוב דבריהם בקצרה ומתחלה אבאר שעיקר הכוונה להביא ראיה דהלכתא כר"א מדמייתי הש"ס בפרק אעפ"י ולכאורה אין ראיה כל כך דאע"ג דהש"ס נקט שם הא דר"א מ"מ הש"ס שם לא מייתי רק ללמוד מזה דעד בן שש נגרר אחר אמו ואם כן הא גם לר"י ור"ל כן הוא היכא דליתא לאבוה במת' ושם לא שייך לחלק בכך. ואם כן שפיר יש לומר דלדינא יש לחלק בין איתא לאבוה כדמחלקינן אליבא דר"י ור"ל אלא דהש"ס מייתי לישנא דר"א כדי לקצר וכן מצינו בדוכתא טובא אך באמת ז"א דלר"י ור"ל דס"ל דמבן ד' ומעלה א"צ לאמו אי אפשר לפרש דעד בכלל, אע"ג דמוקמינן לה דליתא לאבוה במתא לא מסתבר שיהא הפרש ב' שנים בין אי איתא לאבוה במתא לליתא לאבוה (ואף על גב דמהתוס' משמע דשפיר מצינו לחלק בכך מ"מ

הרמב"ם לא ס"ל הכי) ועל כרחך דפי' הברייתא ולא עד בכלל ואם כן לר"י ור"ל אין בן שש נגרר אחר אמו בשום אופן. דאפילו אי ליתא לאבוה שיעורו עד בן שש ולא עד בכלל והתם בכתובות דמייתי מדר"א לענין בן שש שלימות אלא דהלכתא הכי ודלא כר"י ור"ל ואם כן ממילא שאין חילוק בין איתא לאבוה דהא לא ניחא ליה להש"ס לחלק בהכי אליבא דר"א אלא משום דעד בכלל, וטעמא נ"ל דדוקא לתירוצא דר"י ור"ל ניחא ליה לפלוגי בהכי ומוקי הברייתא דקתני בה קטן שצריך לאמו כו' בדליכא לאבוה משא"כ דר"י ור"ל דקיימי אקטן שא"צ לאמו כו' ופרשינן דהיינו דאיתא לאבוה, ואין מזה רמז בברייתא כלל דאדרבא לישנא דקטן שצריך לאמו מתפרש טפי בלית' לאבוה ולכך ס"ל דלר"א אין הפרש בזה ובכל גווני מיקרי צריך לאמו משא"כ לר"י ור"ל א"ש הך חילוקא דלדידהו הברייתא מיירי בליתא לאבוה אלא דלדידהו צ"ל דלא עד בכלל, כדי שלא לעשות הפרש יותר משנה אחת. ולפ"ז המשך לשון הב"י והט"ז דלא סמכינן אהאי שנוי' כיון דלר"א שפיר הוה מצינו לפרש הברייתא כהמקשה דלא עד בכלל רק דמיירי באיתא לאבוה ור"א מיירי בליתא דאליבא דרב אסי אין הפרש רק שנה אחת. ומדלא משני הכי ודחיק דעד בכלל מוכיח דס"ל דאליבא דר"א א"א לאוקמי בהכי וכמש"ל רק אליבא דר"י ור"ל משני הכי לפלוגי בין איתא לאבוה לליתא דלדידהו מתפרש ולא עד בכלל, ואין הפרש בין איתא לליתא רק שנה אחת ואם כן מוכיח מההיא דפרק אעפ"י דהלכה כר"א דהא ר"א ור"ל בן שש אף אי ליתא לאבוה א"צ לאמו מיקרי ומ"מ צ"ע במ"ש הט"ז לחלק לתרץ דבעירובין פסק להחמיר כר"י ור"ל וכן סיים בסוף עד שיהא מותר לד"ה דהיינו בן ה' שנים, וזה תימא דהא לר"י ור"ל בן שש מיקרי א"צ לאמו ואינו מותר אלא בבן ה' שלימות היכא דאיתא לאבוה במת' אליבא דר"י ור"ל וצ"ע:

ב שם ונראה להרא"ש וטור לפסוק דלא כר' אסי כו' כצ"ל:

ג שם אבל כאן כו' דהכי לרב אסי אין עליו חיוב כו' ולר' ינאי ור"ל יש חיוב כו' כצ"ל:

ד במג"א ס"ק וא"ו פי' במקום דאיכא צינה כן הגיהו בד"א אבל בספרים ישנים איתא במקום דליכא צינה וכן עיקר דהא ענין מצטער בשינה כבר מבואר בש"ע מפני הרוח או מפני הזבובים רק דקשיא דהא לעיל סימן תר"צ"ט מבואר דמחמת צינה נוהגין להקל בשינה ואם כן מה בכך שעשאה במקום שאינו יכול לישן מפני הרוח דהא בלא"ה אין חיוב לישן ולהצטער בצינה לזה כתב המג"א דמיירי במקום דליכא צינה והוא מחויב לישן והוא עשאה במקום שלא יהיה יכול לישן מפני הרוח כו' אז אינו יוצא והוא פשוט:

ה **ט"ז סק"ז** דזה הוי כאין לו צער בשניהם ולמה יבטל כו' כצ"ל:

ו **ט"ז ס"ק ח'** אבל שאר טירדא כו' צ"ע לא יוכל להנצל מן הצער בצאתו מן הסוכה ואין לו ניחותא בבית טפי יש לו לפטור משום טרדא ואיך כתב המרדכי דבכה"ג חייב:

ז **מ"א ס"ק י"ג** דדוקא כששולח סבלונות ע' לעיל סימן תקס"ח מ"ש בזה:

ח **ס"ק ט"ו** עכ"ל הב"י בשמו פי' כיון דמדינא כו' כצ"ל:

ט **שם** והלבוש כ' כו' ור"ל ולכן אם לא עשה צריך להמתין עד שיעשה לו סוכה ודוקא בהולך מכפר לכפר א"צ להמתין רק המחמיר תע"ב. אבל בשוהה צריך להמתין מדינ' כמו שהוא בביתו ולא עשה לו סוכה דהוי פושע ודאי צריך להמתין:

י **ט"ז ס"ק ט'** והיינו דלא כהרא"ש והב"י כו' ר"ל דהרא"ש ס"ל דשושבינים ובני חופה לאו עוסקין במצוה מיקרי ואינם פטורין מתפלה רק דמכח שמחה א"א להם לכוין וא"כ האידנא דבלא"ה אין מכוונים כ"כ הם חייבים וכמבואר בתה"ד שם ע"ש:

יא **במ"א סקט"ו** כדאי' בגמ' דף ט"ז כו' ע"ש דאמרי' גמירי דרבנן מאפר אתי ופירש"י במקום שהי' רועים בהמותיהם ולא ישבו בסוכ' כל ימי החג ואפ"ה לא ברכו בשמיני ספק שביעי ע"ש והתוס' כתבו דסוכת רועים לא היה להם ומשמע לי' להמג"א שאף ע"י טרחה היה יכולים לעשות סוכה והיו פטורים בזה כיון שלא היה שם ישוב:

סימן תרמא

א **במג"א סק"א** נרשם בטעות וצ"ל להיות הציון לקמן כשעושה אותו לעצמו כו':

ב **במג"א ריש סימן** ואם היתה הסוכה כו' ע' בב"ח כאן בסי' תרמ"א מבואר דס"ל דבסוכה עשויה ועומדת הזמן שמברך אינו על מצות ישיבת סכה כ"א על הרגל הלכך יש להסמיך הזמן לקידוש כמו דס"ל להפוסקים בליל ב' בהזמן ואחר כך סוכה והא דאמרינן בש"ס סכה ואח"כ זמן מיירי שעשה עכשיו אלא שלא בירך בשעת עשי' (דאילו בירך בשעת עשיה לא היה צריך לברך זמן כלל אף על הרגל כמו שכתבו התוס' והרא"ש שם ועיין בתשובת הב"ח) ולכן הזמן שמברך עכשיו הוא בא ג"כ על מצות הסוכה יש להקדים ברכת הסכה דחוב' היום עדיף ולכן כתב הב"ח וכפירש"י שם ר"ל דרש"י מפרש הש"ס דסוכה עשויה ועומדת דהא דאמרינן סכה ואח"כ זמן דז"א דבכה"ג לא חל ברכת הזמן על מצות סכה כלל ולא שייך בזה קדימה מחמת חובת היום (דע"כ לא אמרינן דחובת היום עדיף אלא בברכת זמן דקאי עליו כגון אם עשה סוכה ולא בירך אז זמן שהזמן של עכשיו עליו קאי משא"כ בעשויה ועומד' דהזמן קאי על מצות הרגל והוא יכול לאומרה אפי' חוץ לסוכה ואין שייכות זה עם זה לא איכפת לן הי מינייהו קדם ולפי"ז א"צ לסברת הט"ז בסימן זה ס"ק ד' לענין המוציא וסוכה שכ' שלכך לא אמרינן חובת היום עדיף

דברכת הנהנין שאני ולפי מ"ש א"צ לזה) ובאליהו רבא כתב להגיה בדברי הב"ח וז"א ומבואר למעיין שם כמ"ש:

סימן תרמה

א **במג"א ס"ק ב'** וכ"מ ברי"ו דהוה כעין כו' ע' ברבינו ירוחם שכ' דרי"ף פירש שנשרו מן השדרה והם תלוים בה ולא נתלשו לגמרי וזהו כעין שבירה עכ"ל וס"ל להמג"א דדוקא כעין שבירת העלין מן השדרה פסול אבל נשברה השדרה עצמה ותלויה לא אך לענ"ד יש ט"ס בדברי ריי"ו וצ"ל כעין שפירש"י ר"ל דמפרש גם כן על תלישת העלין מהשדרה אלא דרש"י מפרש שנתלשו לגמרי והרי"ף מפרש דלאו לגמרי עכ"פ היא כעין פירש"י משא"כ המפורשים על נחלק רוב כל עלה שהיה על דרך אחר מפירש"י לגמרי כנלענ"ד וצ"ע:

ב **מג"א ס"ק ג'** נרשם בטעות וצ"ל על סעיף ג' נחלק התיומות ברוב העלין:

ג **בט"ז ס"ק ב'** פירוש שכל שעליו כו' עם הלולב אין זה מצוה מן המובחר ואם אינו עולה עם הלולב פסול כצ"ל ואם לא נגי' צ"ל מ"ש הט"ז פסול ר"ל שאינו כשר לצאת בו ידי מצוה מן המובחר:

ד **ס"ק ד'** ונראה דמיירי בלולבים כו' ממקור אחד כמו אחים כו' האמצעי בראשיהם ברוחב כו' ניסדק שלא כהימניק כצ"ל:

סימן תרמו

א **במג"א ס"ק ב'** ובמיימוני ד' מהר"ם ר"ל אותן ספרי מיימו' שהדפיס מהר"ם מפדווה ז"ל וכמ"ש בתשו' הרמ"א ס"י ושם יש הג"ה ממהר"ם ומפרש שם הא דכ' הרמב"ם כו':

ב **ט"ז ס"ק ד'** פי' דקודם י"ט כו' דבריו תמוהים ואפשר שצריך לציין על ואם מיעטן כשר ע"ז כ' פי' דקודם יו"ט נתלשו הענבים ואח"כ כ' והפירי הזה כו' ור"ל דלאו דוקא אם גדלו הענבים במחובר אף בתלוש הדין כן דצריך למעטן ואע"פ שרש"י לא כ"כ אהך דענבים רק על נקטם ועלתה בו תמרה ביו"ט ע"ש ס"ל להט"ז דגם בענבים היא כך דגדילים בתלוש ואתי לאשמעינן דאף אם גדלו בתלוש דינ' הכי וצ"ע:

ג **מ"א סק"ה** ול"ד ללולב ר"ל דמשמע שמלבין פנים קודם שנפרך בצפורן:

סימן תרמז

במג"א סק"ב והמ"מ פי' כו'. נראה שזה היה כתוב בגליון ושייך לסס"ק א'. ור"ל דהש"ע נקיט פירוש הרא"ש דנפרצו היינו נשרו וע"ז כ' דהמ"מ פי' דהיינו שנדלדלו מהקנה

(ואין זה נשר כמבואר בט"ז לעיל סי' תרמ"ה) או שנסדקו כו'. והסופר שהכניס זה בפנים טעה וכתבו כאן בסק"ב: נשמט הציון מעל מלת בה והוא ר"ת בעל הלכות:

סימן תרמח

א **בט"ז סק"ה** אבל בספק כשר כו' ע' בד"מ שכ' דמשמע מתה"ד דבנקיבות אלו רגילות שיהיה עור ובשר קיים אא"כ רואים שאינו קיים עכ"ל. וצ"ע על הט"ז שהשיא דעת הרמ"א לענין אחר ואי הוי חזי להד"מ לא היה כותב כן:

ב **סק"ז** ופסק בה לקולא כו' כאן נשמט הציון מעל מלת בה והוא ר"ת בעל הלכות:

ג **במג"א סק"ו** לארכו ברחבו ונ"ל דה"פ כו' ר"ל דהך ברחבו הוא כמו או ור"ל או ברחבו ובר"ן שלפנינו איתא להדיא או ברחבו:

ד **ט"ז סק"י"ט** להיות גדל יותר כצ"ל ור"ל שיוגדל עוד כאילן ויוגמר פריו לכך גם עתה חשוב פרי וזה מבואר בדברי הרא"ש שכ' וז"ל ורבנן דמכשרי בבוסר מודו בפחות מכביצה דפסול דבוסר הוא יותר מכביצה וסופו ליגמר וחשיב כפרי ודברי הש"ע בזה הם לקוחים מדברי הטור שהם מדברי הרא"ש אלו. ולפי שראיתי מגיהים בט"ז אעפ"י שסופו להיות גדול יותר ובאמת שאין זה כוונת הט"ז לעני גדלות בשיעור רק לענין גדולו מן האילן שיהיה נגמר ולכך אף שעדיין הוא בוסר חשיב פרי והמעיין יראה שכוונתו לדברי הרא"ש וכמ"ש ועיין בב"י מ"ש על דברי הסמ"ג בזה:

סימן תרמט

א **במג"א ס"ק ח'** כמ"ש סי' י"ד גבי נשים ע"ש במג"א דה"ה קטן:

ב **ס"ק ט'** ע' סי' י"ד סעיף ב' כתבתי דיצא כשהשאילו לצאת כצ"ל. וע' לקמן סי' תרנ"ח ס"ק ג':

ג **ס"ק יז** וכ"מ סי' תרמ"ה סעיף ז' כצ"ל:

ד **ס"ק יט** ובתו' שם הוא סיום הס"ק ואח"כ מציין על מ"ש בהג"ה לאכול ממנו מיום ב' ואילך לצאת כו':

ה **ס"ק כ** ומ"ש התו' לעיל כו' כצ"ל:

סימן תרנא

א **במג"א סקי"א** עמ"ש סי' קס"ז סעיף ח' כצ"ל ור"ל דכאן כל שעודו בידו הוי קצת כעובר לעשייתן וע"ל סי' קע"ב וביו"ד סי' י"ט:

ב **סקי"ב** כמ"ש סי' ס' סעיף ד' וע' ב"ח ומיהו נ"ל שיקח הלולב בשמאלו תחלה ויברך ואח"כ יטול גם האתרוג ור"ל דהב"ח כ"כ דלמ"ד מצות אצ"כ י"ל דאפי' צווח שאינו רוצה לצאת ידי המצוה יצא וזה דעת הרשב"א והרא"ה כמ"ש הב"י סי' תקפ"ט גם כ' הב"ח על שני תקנות שכ' בטור וש"ע שיטול הלולב קודם הברכה בלא אתרוג א' יהפוך האתרוג. שלפי דעת התו' והרא"ש והטור שפסקו דאם יש כולן לפניו אין מעכבת ונוטלין בזאח"ז ג"כ לא מיקרי עובר לעשייתן ומיושב בזה דעת הרמב"ם דס"ל דמברך קודם שיטול הלולב. ובאמת דעת התוס' והרא"ש ושאר פוסקים דלא מסתבר לברך קודם שיטול בידו כלל. ולכן כ' המג"א ומיהו נ"ל שיטול הלולב בשמאל תחלה וזה לא חשיב נטילה לומר כיון שכולו לפניו ואין מעכבין דבזה שפיר מהני מה שאין כונתו לצאת בנטילה זו שנוטל בשמאל ודעתו בנטילה זו לתתו ביד ימין. ולכן שפיר מברך אח"כ ומיקרי עובר לעשייתן דאף שאין מעכבין מ"מ גם נטילה זו של הלולב עדיין לא נגמרה עד שיחזירנה לימין (ומכ"ש לפימ"ש המג"א לעיל דדעת ר"ח באף בדיעבד לא יצא בלולב בשמאל) ומ"מ אין קפידא מחמת שאין בידו עדיין שהרי עכ"פ כבר הוא ביד שמאל וכמו בתפילין דמברך עליהם משעת הנחה שהמצוה מזומנת בידו אף שאינו יוצא עדיין. וה"ה מה שהלולב ביד שמאל אתחלתא דמצוה היא ושפיר מברך עליו. ואחר הברכה נוטל האתרוג בשמאל והלולב מחזירו לימין ונגמרה המצוה. וז"ש המג"א ונמצא יוצא ידי שניהם ר"ל שבעושה כן יוצא ידי התו' והרא"ש דס"ל דבעינן שבשעת הברכה תהיה המצוה מזומנת לפניו. וגם דעת הרמב"ם שסובר דכיון דאין מעכבין לא הוי עובר לעשייתן אף שנוטל הלולב או מהפך האתרוג דאין מקום לזה רק כשנוטל הלולב דרך נטילה ובימין אבל בזה שנוטל הלולב בשמאל כדי שתהא המצוה מזומנת לפניו. מ"מ אין כאן אפי' גמר מצות נטילת לולב לבד כיון שאינו במקום מצות נטילתו שהוא בימין עד לבסוף שנותנו לימין ונתקיימו דברי שניהם. ושוב כ' ע' בשל"ה בשם אבן שואב ר"ל שהביא לעיל סק"א שיטול האתרוג תחלה דא"ש ג"כ לפי תקנה זו דאף שנוטל הלולב תחלה כיון שנוטלו בשמאלו לא חשיבה נטילה עד שיחזירנו לימין נמצא שהאתרוג שביד שמאל קודם לנטילת הלולב משא"כ לפי תקנת הש"ע שיהיו עובר לעשייתן זה סותר דברי אבן שואב שיטול האתרוג תחלה לפי שפתח בו הכתוב פרי עץ הדר שהרי הוא מברך תחלה על נטילת לולב. ואם יברך אחר שיקח הלולב ג"כ אינו עובר לעשייתן. ואף שי"ל דאחר שנוטל האתרוג מברך על נטילת לולב לפי שהוא מזומן לפניו ונוטלו מיד. מ"מ ז"א כמבואר לקמן בניטלין זא"ז דצריך ליטול הלולב תחלה והטעם נראה משום דהברכה הוא על נטילת לולב. תקנתא דמג"א עדיפא שאף שכבר נטל הלולב לא

חשיב נטילה רק מזומן לברכה וכשנוטל האתרוג בשמאל שהוא מצותו כראוי מקיים קרא כדכתיב שהאתרוג קודם ללולב שהוא מחזירו בימין וקצרתי. ואם באנו לקיים הנוסחא שלפנינו שכ' שיקח מחבירו כו' מ"מ פשיטא שצריך ג"כ להוסיף מלת ויברך כמש"ל (וע' בהגהות שארי הגאון בעהמ"ח מק"ח שכ' דהך ומיהו נ"ל אין זה מקומו אלא לעיל ס"ק ח'. ולפי"ז צריך לדחוק הרבה במ"ש ויוצא ידי שניהם וגם הא קמן דסיים בה וע' בשל"ה בשם אבן שואב שלמה חזר וכפל דברים אלו בס"ק ח' שהם בשם מטה משה הן הן דברי האבן שואב וכצ"ל שיקח מחבירו הלולב בשמאל תחלה ויברך ואח"כ יטול האתרוג כו' וכוונתי דאפשר לתקן מ"ש הב"ח כיון דאין מעכבין לא הי' עובר לעשייתן ואמנם זה אינו רק במי שמברך על לולב ואתרוג שלו דכיון שיש לפניו אין מעכב אבל כשלוקח מחברו לברך עליו נסתלק חשש זה שמתחלה הוא נותן לו הלולב לבד ומברך עליו ואח"כ חוזר ונותן לו האתרוג דכיון שעדיין אין האתרוג שלו ודאי שמעכב עד שיטול גם האתרוג וא"כ גם באתרוג שלו יש תקנה זו שיתן האתרוג לחבירו וחבירו יחזיר לו תחלה הלולב ויברך עליו ואח"כ האתרוג אך עדיין יש גמגום בדבר לפמ"ש האבן שואב שיש ליקח האתרוג תחלה וא"כ לא יוכל לברך על נטילת לולב עד שיקבל גם הלולב ואינו עובר לעשייתן ולכן קאמר שיקח הלולב מחבירו בשמאל תחלה ויברך שיצא ידי שניהם שבירך עובר לעשייתן כיון שעדיין לא קיבל האתרוג מיד חבירו ובזה שהוא עדיין ביד חבירו שפיר מעכב וגם הו"ל כלקח אתרוג תחלה כדברי האבן שואב שהקבלה דלולב בשמאל לא חשיב קדימה ולפי"ז קרוב לומר בדברי מג"א ומיהו נ"ל מקומם אחר מ"ש וע' בשל"ה מ"ש בשם האבן שואב ור"ל דכאן כ' תקנה שיטול הלולב תחלה ולפי דברי האבן שואב צריך ליקח האתרוג תחלה וע"ז כ' ומיהו נ"ל שיקח הלולב בשמאל תחלה ויברך ואח"כ כו' ולפי שהשל"ה הוסיף על דברי האבן שואב שהש"ץ שמושיט לקונה המצוה צריך להניע הלולב תחלה וכמ"ש סק"ח כו' לכך נקט הכא ג"כ שיקח מחבירו ומ"מ ה"ה במברך לעצמו צריך לעשות כן ויותר נראה שמלת מחבירו ט"ס הוא וכמ"ש והיינו דמסיים בה שבזה יוצא ידי שניהם וע' בס' ד"מ שתמה על המ"א סק"ח שלא שת עיניו ומ"ש שהרמב"ם והתו' והרא"ש והטור וכאן מפורש שיטול הלולב תחלה ולפמ"ש נראה שהמג"א כאן הרגיש בזה שדברי הפוסקים הללו סותרים זה שכ' השל"ה בשם האבן שואב ולכן כ' תקנה לצאת ידי שניהם וע"ל סעיף י"ב לענין אם נטלן בזא"ז כ' הרמ"א ג"כ ויטול הלולב תחלה כו' והוא מדברי ז"ל ושם פשיטא שהכונה שיטול הלולב בימין ולדברי האבן שואב היה צריך להקדים האתרוג ע"כ לומר דבזה גם האבן שואב מודה שצריך ליטול הלולב תחלה כיון שאין לוקח עתה האתרוג ונוסח הברכה

ע"נ לולב ע"כ צריך ליטול הלולב תחלה ומ"ש בד"מ על דברי המט"מ שמ"ש שמסלק הלולב תחלה הוא שגגה דבמנחות גבי תפילין צריך לימוד שחולץ של ראש קודם ע' במט"מ שם דמסיים בה וכמ"ש בתפילין והיה לאות על ידך כ"ז שיהיה הטוטפת בין עיניך וכן כ"ז שהלולב בימין והיה שניהם שוים בקדושתם ובאמת אינו מוכרח דבתפילין ממלת והיה קדרש דמשמע שנים כמ"ש רש"י שם:

ג **בט"ז סק"ו** בס"ס תרנ"א שנהגו במתיבתא ליקח ס"ח ערבות כו' דלפירושו מ"ה [הוא ר"ת משום הכי] כתבו התוס' כו' ואם כן יהיה קשה כו' כצ"ל:

ד **מ"א ס"ק כ"ה** ז"ל הגמ"י כצ"ל:

סימן תרנב

בש"ע סעיף ב' אפילו יש שהות ע' בספרי שו"ת בית אפרים בה' חנוכה שכתבתי בענין זה דברים ברורים בעזה"י:

סימן תרנג

א **במג"א ס"ק א'** וע' מ"ש סימן תרל"ח סעיף י' וה"ה לענין לולב של אשתקד כצ"ל ור"ל דאף אם מחזיק הלולב משנה לשנה כמ"ש סימן תרמ"ה מ"מ אינו אסור עד שיצא בו בשנה האחרת דאחר החג עברה קדושתו וכמו לעיל סימן תרל"ח בסוכה:

ב **במג"א סי' שמ"ה** סעיף ז' בשמו כו' כתב הרשב"א סי' רצ"ז כו' עכ"ל והביאו הד"מ כצ"ל וע' בד"מ הארוך:

סימן תרנח

א **במג"א ס"ק ג'** מיירי באינו יודע שאין מקדשין בשאלה מש"ה לא כו' כצ"ל:

ב **שם** אבל הכא בעינן לכם משלכם ר"ל דבקידושין מהני כשאינו גזל ולכן אמרי' אילו ידע הדין שאין מקדשין בשאלה היה נותן לו בל' מתנה ע"מ להחזיר ולכן לא הוי גזל אע"ג דלא הזכיר המשאיל רק לשון שאלה אבל בלולב דכתיב לכם משלכם לא מהני הך סברא דאילו ידע אע"ג דבקידושין מהני דבה"ג לא הוי גזל מ"מ אין סברא לומר דמיקרי לכם כיון דהשתא מיהו לא ידע שאין זה משלכם זה כוונת המג"א ובמק"א הגי' מלת בעינן וצ"ל כע"י והוא ר"ת כולי עלמא ידעי ע"ש וצ"ע ולענ"ד אין זה כוונת המג"א וחילוקו הוא ע"ד שכתבתי ומ"מ דינו לענין קידושין צ"ע וע"ש בש"ס גבי עובדא דמרי בר איסק ובאה"ע שם לענין אי מהני ניחותא למפרע ושם הארכתי בקידושין:

ג **שם** שאסור לקדש בשאלה כו' דאף כשידע מקודשת וה"ה באתרוג כצ"ל:

ד **ס"ק ז'** ע"מ שתחזירהו לי צ"ע שאע"פ שכ"נ מדברי הריטב"א מדברי הרא"ש משמע להדיא דדוקא התם שכן היתה המתנה וכו' וכן משמע בל' התוס' ובחידושי הארכתי:

ה **ס"ק י'** כמ"ש סעיף ח' כצ"ל והוא סוף הס"ק ואח"כ מציין על ההג"ה דאדעתא:

סימן תרסה

א **בט"ז ס"ק ב'** ולענ"ד לישב כו' עיין בספרי שו"ת בית אפרים כו' שהארכתי בזה:

ב **במג"א ס"ק ג'** ר"י ר"ן כו' ולענ"ד הוא ט"ס וצ"ל ב"י ר"ן ור"ל שהב"י כ"כ בשם הר"ן דע"ז כתב המג"א ולפי מ"ש לעיל א"צ כו' ר"ל דקשה על הב"י שהביא דברי הר"ן בזה שהם אמורים למ"ד אוכלו לאלתר דנימא מוקצה למצותו חמיר וע"ז כת' דהוי כהתנה ע' שם אבל למ"ד אוכלו למחר לא קשיא כלל דדוקא סוכה שהוקצה בה"ש למצותו אבל אתרוג לא הוקצה בה"ש של יום אחר כלל דא"צ ליטול בה"ש וע"ל ר"ס תרנ"ב שכ' שמדברי הר"ן מבואר שא"צ ליטול בה"ש בר מיום ראשון ולפי"ז לכאורה באתרוג של יום ראשון אסור בשני אך י"ל לפי מה דמשמע הכא דמיירי לדין א"י דאי בח"ל אף אתרוג של שביעי אסור בשמיני א"כ גם של ראשון בשני מותר דהא יום חול הוא ולית ביה משום מוקצה ולפי"ז י"ל דמ"ש המג"א ולפמ"ש כו' אין ר"ל על מ"ש כאן בס"א דלא אמרי' מוקצה משום ספק יום שעבר אלא ר"ל על מ"ש סי' תרנ"ב בשם הר"ן וע' בר"ן ריש ביצה י"ל דדוקא בסוכה ס"ל דהוי מוקצה למצותה דחמיר למיסר דאפי' מחמת יום שעבר אמרי' משא"כ באתרוג לענין אכילת מחר כיון שא"צ ליטלו בה"ש אפי' תימא שאסור לאוכלו אז משום ספק שמא הוא יום מ"מ ה"ל כשאר מוקצה מחמת יום שעבר דלא אמרי' אבל מדברי הר"ן בסוכה משמע דאם היה האתרוג אסור באכילה בה"ש מחמת ספק יום שעבר שפיר הוה אמרי' מיגו דאתקצאי אלא דבאמת אינו אסור בה"ש דיום חול שעשה איסור שלו משום הוקצה למצותו אינו תופס רק השעה הראוי למצוה וא"כ בבה"ש דלא חזי למצוה לא תפיס ביה מוקצה למצותו וא"כ בבה"ש עצמו של שמיני הוא מותר ואין מקום כלל לומר שנעשה מוקצה בה"ש ע"ש:

סימן תרע

בט"ז ס"ק ה' ושמעתי שביום שנפטר רמ"א כו' לעיל סי' ת"ר הביא הט"ז ג"כ זה וסיים שם דמ"מ חנוכה ופורים שיש בהם איסור מדין התלמוד א"ל צ"ה ע"ש וכיו"ב כ' המג"א לעיל סי' תקע"ג ס"ק א' לחלק ולענין תענית חתן ע"ש:

סימן תרעא

א **בט"ז סק"ה בסופו** ואור הנר שלמעלה אין העין שולט שם כצ"ל:

ב **סק"ו** נתקשו רבים כו' וצד ששם הציר הוא צד השני כו' ר"ל וכשאדם עומד בפנים אז הימין שלו מכוון נגד הציר ושמאלו נגד המזוזה וכשעומד בחוץ אז הוא להיפוך שימינו נגד המזוזה ושמאלו נגד הציר וכשעומד לפנים אז שייך לקרות לחלק הציר כניסה לפי שהוא קרוב לפנים לבית והחלק הקרוב למזוזה הוא חיצון ולפי פירוש הראשון שהאדם בפנים וא"כ החלק הקרוב לפנים קרוי כניסה דהיינו לצד הציר והוא נגד ימין האדם א"כ אפשר לפרש לצד שמאל נגד האדם כמו לפירושיהם דזה אינו דא"כ יהי' הדלק' קרוב למזוזה שהרי לפי פירוש זה שהאדם בפנים שמאל האדם למזוזה וזה לא מסתבר וע"כ לפרש דהך שמאל אינו רק מה שהוא שמאל בעלמא דהיינו לצד הציר כדאמרינן נר חנוכה בשמאל ומזוזה בימין וא"כ כשאמר מחציה של כניסה שהכוונה באותו חצי של צד הציר שוב מה בא להוסיף בתנאי השני שיהי' לצד שמאל אלא ע"כ שר"ל שבאותו חלק עצמו יהי' לצד שמאל דהיינו בקצה האחרון סמך לכותל וזה כוונת הט"ז מ"ש בסוף משא"כ לפירוש שאדרבא כו' ובמשבצות זהב כת' לפירוש הראשון שבחלק הכניסה יניח לצד שמאל דהיינו אותו צד שסמוך לחלק הקרוב למזוזה שהוא צד שמאל של האדם כשעומד בפנים ע"ש וזה אינו שהרי הט"ז מסיים להדיא שיהי' בקצה האחרון סמוך לכותל כו' ודבר ברור כמ"ש דלפירוש הראשון אין פירוש לצד שמאל מה שהיא נקרא שמאל נגד האדם שא"כ יתקרב יותר לצד המזוזה וזה אינו אלא פירושו לצד שמאל מה שנקרא שמאל הפתח בכל מקום דהיינו לצד ציר הפתח:

ג **שם** נקרא החלק שקרוב לפנים לצד הציר כניסה כו' כצ"ל:

ד **במג"א ס"ק ח'** ומ"מ המנהג כו' זה שייך על מ"ש בהג"ה ומ"מ המנהג להדליק בטפח כו' ומ"ש בד"מ כן הוא בד"מ הארוך דפוס פיורדא בהג"ה שם ומ"ש יניחנו בחלון דבזה ליכא חשש סכנה נראה שהוא ט"ס וצ"ל דבזה"ז ליכא חשש סכנה והוא ראשי תיבות דבזמן הזה ור"ל דלעיל בסעיף ה' כת' מניחה בחלון הסמוך לר"ה ובשעת הסכנה מניחו על השלחן ועל זה כת' דבזה"ז ליכא חשש סכנה אם לא היכא דשכיח היזקא כגון שמתירא מן הדליקה וכדומה גם י"ל כיון דמדליקין מבפנים ממש וכמ"ש הרמ"א לקמן סעיף ח' מיהו בזה"ז כו' ליכא סכנה וצ"ע לפי מ"ש בפירוש חשש סכנה עט"ז ס"ק ג':

סימן תרעב

א **במנ"א ס"ק ה'** ואפילו התחיל פוסק צ"ע דהא קי"ל בסי' תרנ"ב דבמידי דרבנן אם התחיל אינו פוסק אף אם התחיל באיסור היכא דאיכא שהות ע"ש במ"ש מסי' תל"א ע"ש דהמג"א כת' דהתם הוי כדאורייתא שכל שלא ביטל הוי הבדיקה דאורייתא והיינו טעמא דמ"ד התם שצריך להפסיק ומ"ש הב"ח לחלק בין תדיר דחה המג"א שם מדפריך מלולב וכן קי"ל באמת בלולב ביו"ט שני דרבנן אינו צריך להפסיק אע"פ שאינו תדיר ועיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים ס"ט:

ב **בט"ז סק"א בסופו** לא יתכן כלל אם לא בע"ש כצ"ל:

סימן תרעג

א **במג"א סק"א** אבל לא להשתמש ר"ל להדליק בו בשבת דדוקא נ"ח מותר כיון דאסור להשתמש לאורה משא"כ השמש שמדליק בו כיון שמותר להשתמש לאורה חיישי' דלמא אתי לאישתמושי ביה וכיון שאינו דולק יפה חוששין שמא יטה וכוונת המג"א שכתב כאן נראה שר"ל שכן מדוייק בל' הש"ע דנקט כשרים לנ"ח ולא נקט מדליקין בהם כל' הש"ס וי"ל דבשביל סיפא נקטי' שכ' ואפי' בליל שבת כו' ובליל שבת אין היתר רק לנ"ח ולא להשמש לכך נקט בלישניה כשרים לנ"ח דבהא אפי' בליל שבת שרי משא"כ השמש שאינו מנ"ח ומותר להשתמש לאורו אסור להדיק בו בשבת אם הוא משמנים ופתילות הפסולים:

ב **שם** וכ"מ סי' תרע"ח כצ"ל ועי' במג"א שם ל"ט:

ג **בט"ז סק"ג** וכן משמע ברמזים שלא הזכיר של גנאי כו' ומ"מ בזה אינו מתורץ רק מה שהקשה דמאי גנאי יש בהרצאת מעות אבל מ"מ קשה דל"ל להרא"ש למימר משום שסמוכה לנר והו"ל לתרץ בפשיטות דרב אשי קמ"ל דאפי' תשמיש עראי אסור ולכן כ' וכיון דהטור לא כ' נגד כו' ר"ל דהטור באמת לא ס"ל לחלק בין סמוכות לנר או לא ולכן כ' ל' להשתמש לחוד כי היכא דלא נטעי למידק מיניה כמ"ש הרא"ש מל' ר"א ולכן נקט הטור לשון לאורה לומר דר"א דנקט נגד נ"ח לישנא בעלמא הוא דנקט ולא למידק מיניה דסמוך לנ"ח בעי' וא"כ זה היפך מב"י שהקשה על הטור שהל"ל כהרא"ש וע"ז אמר הט"ז בתחלת דבריו ולי קשה בדברי הרא"ש כו' ר"ל דאדרבא על הרא"ש קשה למה כ' כן והטור באמת לא כ' כן וה"ל לתרץ כפשוטו דר"א אשמעינן דבכל תשמיש עראי אסור:

ד **ט"ז סק"ד** ז"א דא"כ למה פסלו שמנים כו' צ"ע דודאי לענין הדלקה של כל השבתות שפיר אמרו שמנים שאינם נמשכים שהרי הוא מדליק לנרות כדי שישתמש בהם כל

התשמישין שיצטרך וא"כ פשיטא שאין להתיר להדליק דאטו כל פעם ילך אחר עמו משא"כ לענין נ"ח בליל שבת מותר שהרי אסור להשתמש לאורה רק ללמוד וכיון דבלא"ה אסור ללמוד רק אם אחר אצלו תו לא חיישינן אף בשמנים הפסולים אם הדליק בשמנים הפסולים בשבת דאי' לעיל סי' ער"ה דאסור להשתמש לאורן אפשר דאם אחר עמו באמת מותר או אפשר אף בכה"ג שעבר להדליק אסור אף באחר עמו משום קנסא כיון שעבר על תקנת חכמים אבל כאן לא שייך זה ושפיר דמי להדליק נ"ח בשמנים הפסולין אף בשבת ואי משום הלימוד כיון דאיכא אחרת ליכא למיחש:

ה (**ט"ז ס"ק ט**') וזה לא מיקרי הכשר מצוה ממש כו' צ"ע דל"ל הא דאפי' לא הוי רק הכשר מצוה א"ש:

ו **שם** בכל השמנים הדין כן דדוקא אחר קבלת שבת שאין לו היתר להדליק משא"כ כו' כצ"ל:

ז **שם** וה"נ כאן לענין נ"ח באמת אין סברא דנימא כו' כצ"ל:

ח **ס"ק י**' מצוה מן המובחר לחנות שעוה כו' כצ"ל:

סימן תרעו

א **בט"ז ס"ק א**' אנו מברכין לו יתברך על העבר שנתן לנו כו':

ב **בט"ז ס"ק ו**' וכת' רש"ל כו' ויוסיף לימין בתשו' רש"ל איתא ויפנה ויוסיף לימין ובמג"א דילג תיבת ויוסיף ולענ"ד הוא ט"ס וצ"ל ויתחיל בנר שמאל הנוסף ויפנה לימין כו' דשם מיירי היכא שאין מזוזה בחדר שאז ידליק לימין הפתח כמבואר שם וא"כ כשירצה לעשות כדברי תה"ד ולהדליק ראשון הסמוך לפתח שוב אי אפשר לקיים כמהרי"ק לברך על הנוסף וגם צריך לפנות מימין לשמאל לכן כת' שיניח אותם ור"ל שיתחוב אצל הפתח כמין קנה ארוך קצת בולט לתוך חלל החדר שעליו יניח הנרות ואז כולם הם סמוכים בטפח הסמוך לפתח שאף על פי שקצת מהם הם עומדים להלן מן הפתח לתוך החדר מכל מקום כל אורך שטח הנחת הנרות הוא בטפח הסמוך לפתח ויתחיל להדליק בנר שמאלי הנוסף לפי כשהנרות הם מונחים שבצד ימין הפתח והוא עומד פניו לנרות אזי הנר שכנגד ימין האדם הוא סמוך לפתח ומדליק בו בלילה הראשונה ובליל ב' מוסיף א' לצד שמאל ויתחיל בו ויפנה לימין והט"ז שכת' אחר כך שיתחיל בנוסף שהוא ימיני צ"ל דמיירי שיש מזוזה בחדר ומעמיד הקנה לצד שמאל הפתח או שהקנה בצד ימין הפתח אלא שהוא עומד בצד דרום ופניו כלפי הנרות לצפון שאז אותו הנוסף לצד חלל החדר הוא יותר נגד הימין של האדם ואותו הנר שלצד הכותל והרש"ל ס"ל דכה"ג שהקנה

הוא בימין הפתח במקום הראוי למזוזה אז האדם העומד בפנים יעמוד בצד צפון ויהפוך פניו כלפי הנרות לדרום ואותו שאצלו הוא נגד ימין האדם והנוסף לצד חלל החדר הוא שמאלי וס"ל דמתחיל בשמאל ויפנה משמאל לימין

סימן תרפא

א **בט"ז סק"א** ע"ז אמינא כו' וא"כ הכא בחנוכה כו' מעלת אפוקי יומא ויש להקדים הבדלה לחנוכה ותו נראה כו' כצ"ל:

ב **שם** ובזה כו' שא"א לעשות כן אלא משעה שיסיים כו' לא מהני וראיה מדכתבו כו' כצ"ל:

סימן תרפב

א **בהג"ה** י"א כו' י"א דבר"ח יאמר זה אחר הרחמן הוא יחדש כו' משום דתדיר קודם כדלקמן סי' תרפ"ד וע' אבודרהם לומר ברכו נפשי קודם שיר חנוכת הבית וזה דלא כמ"ש בשירי כנה"ג וע' בליקוטי פר"ח שכ' שא"ל כ"א מזמור שיר חנוכת לבד ומייתי מירו' דשקלים שירו של שבת ושירו של ר"ח כו' ע"ש וע' בסוכה דף נ"ד ע"ב וברש"י שם ד"ה לידע שהוקבע ר"ח בזמנו ומשם תראה שאין דבריו ברורין ע"ש:

ב **בט"ז סק"ה** ובב"ה בנודה לך הוי הודאה כו' צ"ע דהא הרמ"א מיירי ששכח לומר בנודה לך ואומר בהרחמן הוא שהוא דרך בקשה ואם כוונתו כיון שעיקר קביעותו בבהמ"ז בנודה לך א"כ מה זה שכתב ואפ"ה יכול לומר כן כ"ש בתפלה כו' דהא גם בתפלה עיקרו בהודאה ומאי עדיפותא מתפלה:

סימן תרפד

א **במג"א סק"ב** דאפי' לדחות תדיר קודם כו' לא ידענא מאי קו' דהתם ליכא פרסומי ניסא ושוב מצאתי בשו"ת שב יעקב כ"ב שהשיג על המג"א בזה ע"ש:

ב **בט"ז סק"ד** דמקריב ליה לתדיר והדר מקריב ליה לשאינו תדיר כו' להתפלל מנחה בשבת כו' כצ"ל:

ג **שם** ואמרתי לו שאין זה כלל בגמ' כו' ע' בספרי שו"ת בית אפרים שנפלאתי על שני גדולי עולם שבמח"כ אשתמיט להו דהך מלתא דאבודרהם הוא תלמוד ערוך בירו' מס' מעשר שני אמתני' דקתני אע"פ שאין מעכבין את הווידוי ע"ש ור"ג בר שלמה בתשובה דמייתי האבודרהם התם מוכיח מדקאמר דהקדים תפילין ש"ר לש"י מעכב הוידוי של

מעשר שני מוכח מזה דאף בדיעבד לא יצא וע"ש שהבאתי ממדרש שה"ש י"ב אלף חלוצי צבא לא הקדים א' מהם תפילין ש"ר כו' ע"ש:

ד **במג"א** וכן בסמ"ק בחלק מ"ע זכור את אשר עשה כו' שזהו שאנו קורין פ' זכור קודם פורים:

ה **שם** ונ"ל ליישב כו' וסמוך לפורים ר"ל דלכאורה משום הטעם כדי לסמוך מעשה ר"ל היה להם לתקן שיקראו הפ' סמוך לו יותר מן השבת שלפניו ולזה קאמר דלכך תיקנו בשבת זו משום דבשבת שכיחי רבים בבה"כ וסמוך לפורים כו':

סימן תרפו

א **במ"א ס"ק ג'** עיין במג"א לעיל סי' תי"ז ס"ק ג' בשם תנחומא וכן כת' ג"כ בשם הגאונים הטעם משום שהיו טרודים בסליחות ולא יוכלו לטרוח לכבוד שבת וא"כ א"ש מ"ש הרב בהג"ה דהותר לאכול על ברית וביום ו' התענו האוכלים כיון דהסליחות והרחמים ביום ה' שפיר יכולין להתענות ביום ואו והט"ז הקשה על הרמ"א ולפענ"ד י"ל כמו שכתבתי לסמוך על פעם דהר"ן וכ"כ הרא"ש והטור בשם הגאונים:

ב **בט"ז סק"ב** לפי שא"א לאחר עד יום א' לפי' אין קובעין אותו בע"ש כו' כצ"ל:

ג **שם** ואפ"ה הוצרכו לתרץ כו' וצ"ע דביחיד לא שייך זמנו קבוע:

ד **שם** כיון שכבר כת' סימן כו' כצ"ל:

סימן תרפז

א **במג"א ריש סימן** כת' בהג"ה מנהגים כו' ול"נ דאין קוראה כו' עיין לקמן ס"ס תרפ"ח בט"ז ס"ק ואו שכת' ואפשר בשעת הדחק שיעור עד הנץ החמה ומ"ש המ"א ומשמע שאחר שלא קראו כו' לא ידעתי מה חילוק בין גר שנתגייר לאחר ונראה דגם להגמ"נ אין צריך לקרות אחר ע"ה כיון שעיקר מצותו ביום וגר דנקט לפי דבישראל לא שכיח דפשע:

ב **מ"א ס"ק ג'** ומ"מ נ"ל דלק"מ דהא עכ"פ כו' אבל רבים לא שייך הכא כצ"ל. ר"ל דהא דאמרינן שאין לך דבר שאינה נדחה כו' לא שייך לומר כ"א ביחיד שהוא צריך לבטל מלימודו ולילך לשמוע בצבור אבל רבים כיון דסוף סוף צריכים לקרות המגיל' לא מיקרי דחי' שא"ל שאם רבים לומדים כגין בעובד' דיהושע א"צ לבטל כלל לקריאת המגיל' דא"כ אף ביחיד שכ"א לומד בפני עצמו נמי נימא הכי דהא נמי מיקרו רבים כיון שמבטל כ"א אלא ע"כ דז"א שאף רבים שלומדים צריכין לבטל מלימודם ולקרות המגילה וא"כ לא מיקרי זה דחיה:

ג **בט"ז ס"ק ב'** שדבריו סותרים וכו' אין זה סתירה דכאן מיירי דאם אי אפשר לקרות אח"כ יקרא קודם ואחר כך יקבר המת במ"ש המג"א בריש ס"ק ואו אבל היכא שלא יהי' אפשר לקבור פשיטא דמת מצוה לא גרע משאר מצות ונרא' דהט"ז סובר דקבורת מת מצוה אם דוחה אותה הוה כדוח' מצוה עובר' אף שאפשר לקוברו אח"כ משום דעיקר המצו' שנקבר מיד משום כבוד הבריות ועיין במג"א ס"ק ואו וצ"ע:

ד **שם** וק"ו הוא דהא אמרינן בגמרא כו' צ"ע דהיינו בת"ת דרבי' וזה אפשר דבאמת אין דחה מפני מגילה כדמשמע בש"ס וכמ"ש המג"א סק"ג:

ה **שם** ובכלל ק"ו וזה ודאי גם אם נדחים כו' כצ"ל:

ו שם והב"י כ' כו' לענ"ד דעת הב"י נכונה שהרי עיקר סברת הט"ז לדחות דברי הר"ן מדחזינן בת"ת שנדחה מפני מגילה והוא דיחוי לגמרי ומדברי התוס' מוכח דאין זה סברא כלל שהרי לפי שיטת הט"ז ע"כ צריך לומר דהא דאמרינן כהנים מבטלים מעבודתם היינו לבטל העבודה לגמרי דאם נאמר דמיירי בזמן העבודה לחוד אם כן איך קאמר עלה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין ת"ת כו' ק"ו מעבודה ולכאורה ק"ו פריכא הוא דעבודה שאני שאינה דחויה לגמרי משא"כ ת"ת שנדחה' לגמרי אלא ע"כ לפרש דגם הא דקאמר מבטלים מעבודתם היינו ביטול לגמרי ולכך שפיר יליף ת"ת בק"ו וא"כ כיון דחזינן דהתוספת מפרשים דביטול דעבודה דקאמר הכא בל' התלמוד היינו זמן עבודה לחוד ואפ"ה יליף מיניה ת"ת בק"ו אלמא דהתוס' לא ס"ל כסברת הט"ז דת"ת הוי דחוי' לגמרי אלא גם ת"ת לא מיקרי אלא דיחוי לשעת' שהמצוה המוטלת עליו בת"ת אינו כל היום כולו כדאמרינן אפי' יקרא ק"ש וכו' קיים לא ימוש כו' ואע"ג דכל זמן שעוסק בתורה עושה מצוה גם בעבודה כך הוא נמי ומ"מ חיוב המוטל עליו לעשות אינו כל היום כולו ודיו שעתו וא"כ כיון שאין ראיה מת"ת ודאי שדברי הר"ן הם נכונים שאין לבטל מצות עבוד' לגמרי משום מגילה דרבנן ודוקא זמן עבודה או ת"ת שאינם רק דיחוי לשעתו מבטלין ובכה"ג הוא דילפינן ק"ו אבל לבטל לגמרי לא:

סימן תרפח

א **בש"ע סעיף א'** ואפי' אינן מוקפים עכשיו כו' כ' בתוספת דף ג' ע"ב ד"ה והתניא מבואר דלמ"ד לא קידשו לע"ל אפי' אם בסוף ישבה לא מהני אבל הר"ן ריש מגילה מבואר דאף למ"ד לא קידשה לע"ל ומ"מ כיון שרצו לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיא חריבה אז יהי' גנאי לארץ ישראל שיהיו עיירות שבחוץ לארץ מוקפות כו' ע"ש וא"כ צ"ל דעיקר היו אעפ"י שאינן מוקפים עכשיו וכן מבואר מרי"ף ומשאר פוסקים וצ"ע

בש"ס לענין מוקפים שאין שם עשרה בטלנים דעת הרמב"ן והרשב"א דקורין בי"ד כמ"ש הה"מ בשמם ומ"ש בב"י שלא מחוור שיטה זו להר"ן המעיין ירא' שלא החל לדחות דברי הרמב"ן ונראה מדבריו דכל שאין עשרה משכימין בכל יום לבה"כ יש לחוש להרמב"ן לקרות גם בי"ד ומ"מ אף אם חרב מיו"ד בטלנים ולבסוף ישב נידון ככרך כמבואר שם ועיין בתוספת דף ג' ע"ב דמשמע שם מדבריהם ד"ה כרבא דכל שלא דר אדם בבית עד שהוקף סביב דינו כהוקף ולא ישב ועיין בס' טורי אבן שכת' להקשות על התוספות בזה:

ב **במג"א ס"ק ב'** שמסתמא הוקפה כו' ר"ל שהר"ן הקשה דמוקפין שבח"ל ניחוש להו שמא קדמ' ישיבתן ותירץ שעל הרוב מקיפים תחלה ואהא קשיא ליה דלמהר"ם נשאר קושית הר"ן וע"ז תירץ מהר"ם י"ל דלא מיקרי ישיבה ולבסוף הוקפ' אא"כ נודע שישבה אדעתא שלא להקיפ' אבל מן הסתם אמרינן שישבה ע"ד להקיפה ומיקרי שפיר הוקפה ולבסוף ישבה ולכן כת' שדעת רמ"א צ"ע כיון שבסימן ת"א מבואר שהסכים להמחבר שהוא דעת מהר"מ א"כ הו"ל לכתוב כאן אבל מן הסתם ישבה ע"ד להקיפ':

ג **בט"ז ס"ק א'** אבל הר"ן כו' גם על המוקפים ועל המוקפים לבד אין קושיא דהם כו' כצ"ל:

ד **ס"ק ב'** ואח"כ מיישבין אותם בבנינים הרבה והוה שפיר הוקפה לדירה וה"ה נמי כאן אין הולכין אחר ההקפה שתהי' קודם לישיבתה והוי שפיר הוקפ' ולבסוף ישבה כי הבנינים הראשונים לא היו רק התחלה בעלמא ואין הולכין אחר התחלות כו' כצ"ל:

ה **ט"ז סק"ג** וראיה לזה כו' ע' בחגיגה דף י"ט שלש גממיות בנחל פירש"י בנחל שיפולי הרים וכן נחל איתן נחל ארנון תחתונה ועליונה ואמצעית שנחל מדרון משופע הוא עכ"ל ע"ש:

ו **שם** אטו לא ידענא כו' אלפיים אמה כו' ובס' ט"א כ' דמחמתן לטברי' היה אלפיים אמה באמה בת ששה טפחים ובפסחים דף מ"ו אמרי' כממגדל נוניא לטברי' שהי' מיל באמה בת ה' משום דאזלי' שם לחומרא ע"ש:

ז **במג"א סק"ד** וטבריה כו' ולדעת הר"ן ריב"ל דס"ל ישבה ולבסוף הוקפה נידון ככפר משום דיליף מבתי ע"ח הא בטבריא לא חשיב מוקף כמו בבתי ע"ח:

ח **שם** אם הי' חשוב כחומה אע"ג דלענין בתי ע"ח ודאי לאו חומה הוא מ"מ לענין מגילה מספקא ליה משום דמגניא או דילמא כיון דמיגלו כפרוז חשיבי ליה ולפי"ז בשור איגר היכא שלא דר אדם עד שנגמרו הבתים דאז שפיר חשיב הוקף ולבסוף ישב כמ"ש התו' או לדעת מהר"ם בסעיף א' דישב ע"ד להקיפו מהני אפשר אע"ג דשור איגר לא מיקרי חומה לענין בתי ע"ח מ"מ לענין מגילה כיון דלא מיגלא ומיג' אפשר דקורים בט"ו ואפשר

דמ"מ דמי לישב ולבסוף הוקף דג"פ מיגליא ולא מיגלי ואפ"ה כיון דלא מצינו שחשוב חומה אין קורין ע' בתו' דף ג':

ט **בט"ז סק"ו** והא דתלי העיכוב בהתחלת יום י"ד או אחר זמן הקריאה כפי ל' הרמב"ם כו' להיות כל הלילה בכרך עד התחלת היום כו' כצ"ל:

י **שם** וכן קשה על הטור וכן בן עיר שהלך לכרך אם דעתו לשוב לביתו בליל י"ד קודם שיאור היום קורא כאנשי מקומו אבל אם דעתו כו' כ' זה משמע שצריך לעמוד שם מקצת יום י"ד ובאמת בגמ' לא הזכיר רבא רק אם דעתו לחזור בליל י"ד אבל אם אין דעתו לחזור בלילה אע"פ שדעתו לחזור תיכף בהתחלת היום ולא ישהה שם כלל על היום סגי בהכי ודוקא אם דעתו לחזור באותו לילה דאז אע"פ שהיה שם בהתחלת הלילה לא מהני כיון שבאותו לילה גופא היה בדעתו לחזור ואז חל עליו חובת קריאת אנשי מקומו משא"כ אם היה שם כל הלילה הרי נסתלק מעליו חובת קריאה זו של לילה וכיון שעיקר טעמא דבן עיר שהלך לכרך כיון שהיה שם אז נסתלק ממנו דין מקומו א"כ פשיטא דבזה נסתלק ממנו דין מקומו לענין קריאת הלילה ואין סברא שיתחלקו הקריאה של יום משל לילה אלא מסתלק ממנו לגמרי וחל עליו קריאת המקום אשר הוא שם ולזה תי' הט"ז דגם הטור כוונתו דבעיכוב הלילה לחוד סגי אלא שרצו לומר שנתעכב עד הנץ החמה שנסתלק ממנו פי' הקריאה של לילה אף אות' הקריאה של שעת הדחק ואז נסתלק ממנו דין מקומו:

יא **סק"ח** ששמחתו בידי שמים כו' משמע מזה דסעודת שבת שמחה היא ואא"ז פי' בבכור שור סוף תענית כ' דאכילה בשבת היא מטעם עונג ולא נצטוינו בשבת על שמחה ע"ש ואפשר דהירושלמי לישנא בעלמא קאמר:

יב **בש"ע ס"ז** ויקראנה בי"ג אבל הסעודה אינו אלא בזמנה מרדכי והגהות מיימוני והג"א ונראה דה"ה משלוח מנות ומתנות לאביונים דל"ד למ"ש מג"א ס"ק י' וכן הוא בש"ס לענין הקדמת כפרים דהתם שייך לומר שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה דרבים נינהו מה שאין כן ביחיד שקורא שלא בזמנו מחמת אונסו ל"ש זה:

יג **במג"א סקי"א** בעי יו"ד כו' לענ"ד זה דוקא לקרות בברכה משא"כ כאן דבלא"ה קורא בלא ברכה אע"פ שצריך לחזור אחר י' מ"מ אם יש שם י' קורא בלא ברכה לפמ"ש הרז"ה דבדיעבד יצא ביחיד אף שלא בזמנו אבל הר"ן לדעת הרי"ף חולק:

סימן תרפט

א **בט"ז ס"ק א'** ואע"ג דרש"י כתב דבמסקנא כו' כצ"ל:

ב **במ"א ס"ק ב'** ועבדים בטור משמע כו' כצ"ל:

סימן תרצ

א **ט"ז סק"ג** הי' כותב' מגיהה דורשה וכיון לבו כו' כצ"ל:

ב **במג"א סק"ד** אם השמיט הסופר כו' ר"ל וקראה הקורא בע"פ יצא הא לא"ה לא יצא וע"ז כת' בשם הש"ג דאם השמיט הקורא תיבות אין מפסידין הקריאה יצא:

ג **סק"ה** לאתויי דרב חלבו בשם רב אחא ר"ל דהכנה"ג תמה על הוכחות הרשב"א דאם חסר מראשה אפי' מיעוט' פסול דאל"כ תיקשי ברייתא דהשמיט עד חציו כשר לרב חלבו וא"ל דלכתחל' קאמר רב חלבו דז"א דא"כ אמאי פריך אמתניתין דהיה כותבו כו' דהא כשקורא פסוק ראשון שכת' הרי עדיין חסר רובא ובחסר רובא ודאי לא יצא וכזה הקשה גם הט"ז סק"ג וע"ז כ' המג"א דז"א דשפיר הוכיח הרשב"א דאם איתי דאיכ' לפרושי דרב חלבו לכתחלה קאמר אבל בדיעבד יצא א"כ אף לענין חסר רובא אין הוכחה מדרב חלבו לפסול בדיעבד דדלמא דוקא לכתחלה קאמר דצריך שתהי' כתובה כולה ובדיעבד אף חסר רובא כשרה ואין לי הוכחה ע"ז דבחסר רובא פסול רק מברייתא דקתני השמיט הסופר עד חציה יצא דאיכא לאוכוחי מינה דטפי מחציו לא יצא וא"כ לא הו"ל לאתויי דרב חלבו אר"ח וה"ל לאתויי הברייתא דמינה מוכח דדוקא עד חציו יצא הא לא"ה לא ואע"פ שיש לדחות ולומר דמברייתא אין הוכחה די"ל דה"ה שהשמיט יותר מחציו והצריך לקרותה בע"פ משא"כ בזה שקורא כל הפסוקים מתוך הכתב רק שבעת הקריאה לא היה כתובה כולה לפניו מ"מ גם מדר"ח לא מוכח מידי די"ל דלכתחלה קאמר רק שתאמר דקושיית הש"ס מסברא דביותר מחציו אין חילוק בין קרא מתוך הכתב כל פסוק או קרא בע"פ עכ"פ לא הי"ל לאתויי הא דר"ח כלל ולכך שפיר הוכיח הרשב"א דהש"ס מפרש דר"ח בדיעבד קאמר אמנם לענ"ד בלא"ה לק"מ על הרשב"א דשפיר הוכיח דר"ח בדיעבד קאמר דאם איתא דר"ח לכתחלה קאמר מאי פריך אמתניתין דנהי דבשעה שכת' תחילה המגילה מעיקרא לא יצא כיון דהית' חסרה רוב' מ"מ כשהגיע לחציו ומשם ואילך הוא כתובה רובא לפניו ונימא דיצא מחמת שקרא רובא השניה של המגילה בהיותו כתובה רובא לפניו וחצי הראשון שקרא לא גרע מאילו השמיטה וקראה ע"פ אלא ע"כ דהשמיט תחלתו חפי' לא השמיט רובא לא יצא וה"ה להשמיט סופה וע' בסוף הספר בליקוטי פר"ח מ"ש בזה: הציון

ד **ס"ק ט"ו** נרשם בטעות וצ"ל לקמן על וצריך השומע כו':

ה **בהג"ה סעיף ט'** אבל אין לחוש כו' וע' בב"י דאפילו אם הכתב אינו מאותו לשון אלא מלשון אחר:

ו **ש"ע ס"י** וי"א שיצא כו' ונראה דהיינו כשתיבות האחשתרנים כו' הם ככתבם בלה"ק וכמ"ש במג"א ס"ק י"ב ולמג"א לא יצא אף למי שאינו יודע רק לעז לבד אינו מוציא ע' בריב"ש:

ז **בהג"ה סעיף י"ח** וכשהיחיד קורא כו' ע' בב"י שנראה דלא"ח בשם הראב"ד אף בדיעבד אין ליחיד לקרות כל שאין שם עשרה וא"כ הרמ"א שכ' אח"כ כשיחיד קורא צריך לברך ומשמע אף שאין שם צבור וגם מדלא כתב לחלוק על הש"ע נרא' שהכריע כהראב"ד לענין לכתחלה וצ"ע מנ"ל דנראה שהראב"ד כ"כ לדחות ראיית התוספות ושאר פוסקים מהא דא' רבי יוחנן בצבור שאני וגם מתורץ בזה קושיות הר"ן והפוס' מהא דהיה עובר אחורי בה"כ וא"כ מבואר דשאר פוסקים פליגי אהראב"ד ולא מחלקו בהכי וא"כ לדידהו לכתחלה בעי עשרה אף אי ליכא צבור:

סימן תרצא

א **בט"ז ס"ק א'** בפרק א' מהלכות תפילין כו' ותמהני שלא הביא דברי המגיד משנה כצ"ל:

ב **במג"א ס"ק ד' ומגילה אסור לכתוב ע"פ כו' כמ"ש ד"מ בשם הר"ן אבל צ"ע למה הביא זה בשם הר"ן שהוא ש"ס ערוך בדף י"ח ומשמע שם דאף בשעת הדחק דוקא כגון ר"מ דמיושרין הם אצלו ובר"ן סתם הדברים בשם הירושלמי דבשעת הדחק שרי וצ"ע די"ל דגם הירושלמי כוונתו כש"ס דידן דהת' קאי אהא דקאמר אפילו רגיל בתורה כעזרא כו' גם צ"ע דלמה לא כ' בש"ע רבותא דר"י דאפילו אות אחת אסור לכתוב שלא מן הכתב וע' לעיל סימן ל"ב ס"ק מ"ב שתירץ לחלק בין תפילין דמגרס גריסן וע' מ"ש שם ביד אפרים ומ"ש המג"א כאן ואפילו את"ל דמיירי שאחר כו' ר"ל דמ"ש ולהוציא כל תיב' לא קאי על מ"ש מתחלה שצריך לכותבה מן הכתב:**

ג **ס"ק ה'** בתשוב' מהר"מ מינץ כו' כצ"ל וע' בפר"ח שכתב אם כתב בשמאלו יש להכשיר בדיעבד וע' בספר התרומה הביאו הב"י סי' ל"ב שכתב וז"ל ובענין זה צריך לכתוב ס"ת תפילין ומזוזות ומגילה שנאמר בכולהו כתיבה ע"ש וראיתי בפרי מגדים כאן שכת' דלכך מכשיר בדיעבד משום דיש דיעות אי לכל מילי שוה לס"ת ולענ"ד לפי הטעם דנאמר בה כתיבה יש לפסול כמו בס"ת ועיין שם דמייתי ראיה דלא מסתבר שיכתוב אותם בשבת ויפטור ועיין בב"ש אה"ע סי' קנ"ג סק"ד ועיין מה שכת' בזה בשערי תשובה ועיין שם

בדין אשה שכתבה מגילה אם היא כשרה שהבאתי שם מהבר"י ומח"ב שדעתו דכשרה ובס' תשו' מאהבה הביא שהגאון המפורסם מוה' דוד אופנהיים ז"ל שאל שאילתא על מגילה שכתבה בתו המפורסמת מרת שרה אשת הרב הגאון המפורסם מוה' חיים יונה זלה"ה אם מותר לקרות במגילה זו והרב מהר"מ פערלש כתב דפסולה ושוב הזכיר מדברי הבר"י ומח"ב ע"ש וקצרתי:

ד **ש"ע סעיף ד'** ואת בסופה כו' דוקא בסוף הדף ואם היו שם עוד שיטות אחרות פסולה כ"כ פר"ח בשם שכנה"ג וע' בספרי שו"ת בית אפרים הארכתי בזה:

סימן תרצב

במג"א סק"ז סי' רל"ה וסי' תל"א כצ"ל:

סימן תרצג

במג"א לומר ח"ק כו' וברוקח שלפנינו מבואר סי' שי"א גם גבי ט"ב דוקא אחר הקינות אומר בלא תתקבל אבל קודם לכן משלימין גם דברי אגודה דמגילה בשם רוקח מגומגם ע"ש ברוקח סי' רמ"ם ולמנהג דידן שאומרים ק"ש נראה דאף אם חל פורים במ"ש נמי אומרים ק"ש אחר התפלה וכן משמע בא"ר ע"ש וכן הוא במהרי"ל:

סימן תרצד

א **במג"א סק"ג** דבן י"ג חייב כו' ובד"מ כ' בשם מהרי"ל דאף מעוברות יתנו וסי' זה יתנו כל העובר.

ב **שם** במקום דנהיגי כו' כאן חסר הציון וצריך לציין ע"ז ס"ק בפ"ע וקאי על מ"ש בסעיף ד' דאין משנין מעות פורים כו' ע"ז כ' במקום דנהיגי וע' בשו"ת משאת בנימין שהי' מנהג שהגבאי היה גובה מכ"א מעות פורים ונותן לחזן וכ' ע"ז דלאו בשמא תליא מילתא ואע"ג דשמו מעות פורים כו' אבל ממעות שקלים שניתן קודם שנכנס פורים לא מיירי ופשיטא שאין מנהג בשום מקום ליתן להחזן רק מחלקים אותם לעניים ולא כבאר היטב שהבין דאשקלים קאי וכ"כ בש"ת בביאור יותר ע"ש:

ג **סק"ד** אינו רשאי לשנותן ר"ל אותן מעות עצמם צריך לחלק:

סימן תרצה

א **בהגה סעיף כ'** בשחרית משום כבוד שבת כו' כת' בתשובת מהרי"ל סי' (מ') [נ"ו] דהיינו קודם שעה עשירית ועיין לעיל סימן רמ"ט ובמג"א לקמן ס"ק ט' דמצי למיפטר נפשו בשאר מטעמים ובמהרי"ל לא משמע כן:

ב **במג"א ס"ק ד'** ועיין ריש סימן תק"ע דלא קי"ל כן כצ"ל וע"ש שיש להתיר נדרו ולרמב"ם לא חל כלל:

ג **בט"ז ס"ק א'** חייב אדם לבסומי כו' רבים רוצים לתרץ ולפרש מה הכוונה בזה כו' ולי הצעיר נתפרש בחזיון לילה שהכוונה הוא שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי בשמחה כדכתיב ויין ישמח לבב אנוש ומחמת שיהיה שרוי בשמחה יהיה חדות ה' מעוזו ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב וע"ד שאמרו אגרבו חמרא אדרדקי כו' ולכן אין לו להשתכר יותר מדאי שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל וז"ש חייב אדם לבסומי בפוריא עד שלא ידע כו' הך עד הוא ולא עד בכלל ור"ל שגדול חיוב השתי' בזה לבסומי עד גבול דלא ידע כו' שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חיוב שחייבו חכמים לבסומי כדי שיתן הלל והודאה שכיון שיתבלבל דעתו כ"כ דלא ידע בין ארור המן כו' פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא ומיושב בזה מה שבש"ס סמכו לו ענין עובדא דרבה ור"ז דעבדו סעודת פורים בהדדי כו' שלכאורה הוא מעשה לסתור וקצת פוסקים כתבו שהכוונה הוא שמזה יש ללמוד שאין הלכה כרבא בהא ולפי מ"ש י"ל דאדרבא מייתי סייעתא מזה שמה שחייבו לעשות אותם ימי משתה ושמח' גבול יש לו שלא ישתכר יותר מדאי דהא קמן דרבה ור"ז כו' ולפי שלא נשמרו מלעבור הגבול בא הדבר לידי סכנה לכך יש ליזהר שלא לבסומי רק עד הגבול הזה דלא ידע כו' ולא יעבור:

סימן תרצו

א **בש"ע סעיף א'** שלא לעשות כו' הנה בהגהות מיימוני בשם שאלתות כתב דמאן דעביד משמתינין ליה מעובדא דלטיא רב להההיא דזרע כתנא וכ"כ הרז"ה וכ"כ הב"י בשם א"ח ונראה ששאר פוסקים חולקים וע' פר"ח סי' תצ"ו ס"ב.

ב **ס"ב** את של זה בזה כו' בש"ס משמע דעיירות שיש ספק אם מוקפים חומה מימות יב"נ שפיר הוה מנהג לאסור בשניהם וע' בד"מ בשם אבודרהם דאף ביום ב' נהגו הנשים שלא לעשות:

ג **בש"ע ס"ד** דברים שבצנעא כו' בתשב"ץ סרצ"ח ח"ג נר' דאפי' שבצנעא אינו נוהג ע"ש:

ד **בט"ז סק"ב** מעשה אבילות בפרהסיא. בזה ס"ל כו' ודלא מיקרי זה כו' כצ"ל:

ה **בש"ע ס"ז** כד"ת. ואע"ג דבי"ט שני פסק המחבר לעיל סי' תקמ"ח דנוהג צ"ל דדברי קבלה עדיף ועוד נר' דהא דאינו אסור בבשר ויין ודאי דמדרבנן לחוד הוא וידחה מפני שמחת פורים שהוא מדברי קבלה אבל צ"ע דלעיל פסק דנוהג אבילות ומשמע אף בשאר ימים דלא הוי דאורייתא ואין נר' לומר כוונתו דהך יש מי שאומר פליג אדלעיל ואפשר שטעמו כיון דכבר חיילא לא אתי פורים ודחי ליה כמ"ש הר"ן וא"כ גבי אונן משמת לו מת בפורים הוי בהיפוך דלא אתי אינות ודחי עשה דפורים אבל ל' הש"ע לא משמע כן דהא מטעמא דדברי קבלה כד"ת אתינן עלה א"כ אין לפורים להיות נדחה אפי' אם אינות ואבילות קדמה ומצאתי שכ' שנ' כסותר וע' בתשב"ץ סי' הנ"ל שדעתו דעיקר התקנה דסעודת פורים אינה אלא שלא להתענות ורבוי סעודה אינו אלא מדרבנן בלחוד הוא ועבמ"א סקט"ו:

ו **ט"ז סק"ד** ולא באשתך כאן צריך לציין סק"ה עמ"ש בהג"ה אבל המנהג כו':

ז **במ"א סקי"ד** דמה ענין זל"ז וצ"ע ולענ"ד י"ל דס"ל לרמ"א כיון דאונן פטור מכל המצות ואפ"ה חזינן דלא נפטר ממצוה זו דשמחת פורים כ"ש דלא נפטר ממצות מגילה ותפלה וק"ש דהם דאורייי' ממש ועז"כ דדוקא בלילה שאז אינו רוצה לקברה אז אין נפטר אלא שצ"ע דמאי כ"ש הוא הא תפלה דרבנן גם דלפי"ז צ"ל דהך דוקא בלילה קאי גם אסעודה וקשה קו' המג"א בס"ק ט"ו ע"ש:

סימן תרצז

במג"א סק"ב בשמחת מצות. ונזכה בית אלקינו להעמיד כצ"ל אמן כן יהי רצון: